ఎన్నికల రాజకీయాలు మరియు ఓటింగ్ ప్రవర్తన

(రాజానీతి శాస్త్రం)

బి. ఎ. తృతీయ సంవత్సరం

సెమిష్టర్ – 5

రచయితలు

కె. సురేష్

అధ్యాపకులు,
శాతవాహన కళాశాల,
విజయవాడ.

డా. కె. హరి బాబు

సహాయ ఆచార్యులు,
రాజనీతి శాస్త్రము మరియు
ప్రభుత్వ పాలనా శాస్త్రవిభాగం
ఆదికవి నన్నయ విశ్వవిద్యాలయం.
ఎం. ఎస్. ఎన్. కాంపస్, కాకినాడ.

రచయిత మరియు సంపాదకులు

డా.కె. వి.ఆర్. శ్రీనివాస్

రాజనీతి శాస్త్రము మరియు
ప్రభుత్వ పాలనా శాస్త్రవిభాగం
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం,
గుంటూరు.

సంచాలకులు

డా. నాగరాజు బట్టు

ఎం ,.ఏ.బీ.ఎంహెచ్..ఆర్.ఎం.,ఎం.ఎస్. సి.(సైకాలజి), ఎల్ ,.ఎం.ఎల్.ఎం.ఏ.(సోషియాలజి), ఎంఇ.. డి., ఎం.ఫీల్., పిహెచ్.డి.

దూర విద్యాకేంద్రం, ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం,
నాగార్జున నగర్ – 522 510, గుంటూరు.

Ph : 0863 - 2346208, 2346222, 2346259 (Study Material)
Website : www.anucde.info
e-mail : anucdedirector@gmail.com

బి. ఎ. తృతీయ సంవత్సరం, సెమిష్టర్ – 5
రాజనీతి శాస్త్రం : ఎన్నికల రాజకీయాలు మరియు ఓటింగ్ ప్రవర్తన

తొలి ప్రచురణ : 2024

కాపీల సంఖ్య :

© ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం

ఈ పాఠ్య పుస్తకం ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం లోని దూర విద్యాకేంద్రం నందు ద్వితీయ సంవత్సరం బి. ఎ. విద్యనభ్యసించున్న విద్యార్థుల కొరకు ప్రత్యేకంగాను మరియు పరిమిత పంపిణికై ఉద్దేశించి ముద్రించబడినది.

ప్రచురణ కర్త :
డా. నాగరాజు బట్టు,
సంచాలకులు,
దూర విద్యాకేంద్రం,
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం.

ప్రచురించినది :

ముందుమాట

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం 1976లో స్థాపించినది మొదలు నేటి వరకు ప్రగతి పథంలో పయనిస్తూ వివిధ కోర్సులు,పరిశోధనలు అందిస్తూ 2016 నాటికి NAAC చే 'A' గ్రేడ్ ను సంపాదించుకొని దేశంలోనే ఒక ప్రముఖ విశ్వవిద్యాలయంగా గుర్తింపు సాధించుకొన్నదని తెలియజేయడానికిసంతోషిస్తున్నాను.ప్రస్తుతం గుంటూరు , ప్రకాశం జిల్లాలోని 447 అనుబంధ కళాశాలలకు డిప్లమో, డిగ్రీ , పీజీ స్థాయి విద్యా బోధనను ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం అందిస్తోంది.

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం ఉన్నత విద్యను అందరికీ అందించాలన్న లక్ష్యంతో 2003 –2004 లో దూర విద్యా కేంద్రాన్ని స్థాపించింది. పూర్తి స్థాయిలో కళాశాలకు వెళ్లి విద్యనభ్యసించలేని వారికి, వ్యయభరితమైన ఫీజులు చెల్లించలేని వారికి, ఉన్నత విద్య చదవాలన్న కోరిక గల గృహిణులకు ఈ దూర విద్యా కేంద్రం ఎంతో ఉపయోగపడుతుంది. ఇప్పటికే డిగ్రీ స్థాయిలో బి.ఏ., బీ.కాం., బి. ఎస్ సి. , పీజీ స్థాయిలో ఎం.కామ్., ఎం.ఎస్ సి., ఎం.సి.ఏ., ఎల్.ఎల్.ఎం., ఎం.బీ.ఏ., కోర్సులను ప్రారంభించిన విశ్వవిద్యాలయం గత సంవత్సరం కొత్తగా జీవన నైపుణ్యాలు అని సర్టిఫికెట్ కోర్సును కూడా ప్రారంభించింది.

ఈ దూర విద్యా విధానం ద్వారా విద్యను అభ్యసించే విద్యార్థుల కొరకు రూపొందించే పాఠ్యాంశాలు సులభంగాను, సరళంగాను, విద్యార్థి తనంతట తానుగా అర్థం చేసుకునేలా ఉండాలనే ఉద్దేశ్యంతో విశేష బోధనానుభవం కలిగి రచనా వ్యాసంగంలో అనుభవం గల అధ్యాపకులతో పాఠ్యాంశాలను వ్రాయించడం జరిగింది. వీరు ఎంతో నేర్పుతో, నైపుణ్యంతో నిర్ణీత సమయంలో పాఠ్యాంశాలను తయారుచేశారు. ఈ పాఠ్యాంశాలపై విద్యార్థినీవిద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, నిష్ణాతులైన వారు ఇచ్చే సలహాలు, సూచనలు సహృదయంతో స్వీకరించబడతాయి. నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలు గ్రహించి మున్ముందు మరింత నిర్దిష్టంగా అర్థమయ్యే రీతిలో ప్రచురణ చేయగలం. ఈ పాఠ్యాంశాల అవగాహన కోసం, అభివృద్ధి కోసం, సంశయాల నివృత్తి కోసం వారాంతపు తరగతులు, కాంటాక్టు క్లాసులు ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది.

దూర విద్యా కేంద్రం ద్వారా విజ్ఞాన సముపార్జన చేస్తున్న విద్యార్థులు, ఉన్నత విద్యార్హతలు సంపాదించి జీవన యాత్ర సుగమం చేసుకోవడమే కాక చక్కటి ఉద్యోగ అవకాశాలు పొంది, ఉద్యోగాలలో ఉన్నత స్థాయికి చేరాలని, తద్వారా దేశ పురోగతికి దోహదపడాలని కోరుకుంటున్నాను. రాబోయే సంవత్సరాలలో దూర విద్యా కేంద్రం మరిన్ని కొత్త కోర్సులతో దినదినాభివృద్ధి చెంది ప్రజలందరికీ అందుబాటులో ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. ఈ ఆశయ సాధనకు సహకరిస్తున్న, సహకరించిన దూర విద్యా కేంద్రం డైరెక్టర్లకు, సంపాదకులకు, రచయితలకు, అకడమిక్ కో–ఆర్డినేటర్లకు, అకాడమిక్ కౌన్సిలర్లకు మరియు అధ్యాపకేతర సిబ్బందికి నా అభినందనలు.

ప్రొఫెసర్ పి. రాజశేఖర్

ఉపకులపతి

ఆచార్యనాగార్జునవిశ్వవిద్యాలయం.

A.P. State Council of Higher Education
Semester-wise Revised Syllabus under CBCS, 2020-21

Course Code:

Four - Year B.A. (Hons)
Domain Subject: **POLITICAL SCIENCE**
IV Year B. A.(Hons) – Semester – V

Max Marks: 100

Course 6 D: **ELECTORAL POLITICS AND VOTING BEHAVIOUR**
(Skill Enhancement Course (Elective), 4 credits)

I. **Learning Outcomes:**
Students at the successful completion of the course will be able to;

1. Acquaint student with the structure and manner of functioning of Election Commission of India.
2. Understand the political issues in Electoral Politics.
3. Provide an overview on voter turnout, voting behavior in India.
4. Aware of the role of new media and technology in election campaign.
5. Develop an understanding of the required skills for data collection, research in election management.

II. **Syllabus:**(Hours: Teaching: 60, Training: 10, Others incl. unit tests: 05)

Unit: 1

Electoral Democracy-Electoral Politics in India-Pre and Post-Independence, Nature, Characteristics-Electoral Process: Nature and Significance.

Unit: 2

Election Commission of India: Composition, Powers and Functions-Merits and Demerits of Electoral system in India-Political Participation-General Elections in India since 1952-Elections to Local Bodies-State Election Commission.

Unit: 3

Issues in Electoral Politics: Corruption, Money power, rigging, booth capturing, undemocratic party system, politics of Political Defections and Reservations-Need of Reforms in present Electoral System-Reports of Tarkunde, Goswamy, Indrajeet Gupta Committees.

Unit: 4

Public Opinion: Meaning and its role in Democratic Politics-Voting Behaviour: Meaning, Nature and determinants of voting behavior: Caste, Religion, Language, Region etc.

Unit: 5

Management of Elections: Moral Code of Conduct, Filing Election Nominations and Affidavits - Use of new techniques and methods in election campaigns: Membership drive, Responsibility Management, Booth Management, New ways of generating funds, Polling research, Opinion

Polls, Predictions, Techniques of interpreting collected election data, use of print, electronic and social media in elections.

III. References:

1. Basu, D.D, Introduction to Constitution of India, Nagpur, Lexis Nexis Butterworths, 2018.
2. P.R.Brass, The Politics of India since Independence, Cambridge, Cambridge University Press, 1974.
3. C.P.Bhambhari, Politics in India since Independence, Delhi, Shipra Publications, 1990.
4. J.C.Aggarwal&N.K.Choudari, Election in India, Shipra Publications, New Delhi, 1998.
5. R.Ali, Representative Democracy and Concept of Free and Fair Elections, Deep and Deep Publications, New Delhi, 2006.
6. D.Anand, Electoral Reforms-Curbing Role of Money Power, Indian Institute of Public Administration, New Delhi, 2005.
7. A.Bajpai, Indian Electoral System-An Analytical Study, Nardeen Book Centre, New Delhi, 2002.
8. A.K.Bhagat, Elections and Electoral Reforms in India, Vikas Publications, New Delhi, 2006.
9. R.P.Bhalla, The Electoral System, Its Operation, and Implications for Democracy in India, Teaching Politics, New Delhi, 1989.
10. R.Hegde, Electoral Reforms-Lack of Political Will, Bangalore, Karnataka State Janata Party, 1987.
11. P.N.Sharma, Elections and National Politics, Shipra Publications, New Delhi, 2004.
12. Eldersveld, S.J, Experimental Propaganda Techniques and Voting Behaviour,The American Political Science Review, New York, 1986.
13. Eldersveld, S.J, Theory and Method in Voting Behaviour Research, The American Political Science Review, New York, 1992.
14. Jain, S, State Funding of Elections and Political Parties in India Journal of the Indian Law Institute, Allahabad, 1999.
15. Sridharan, E, Toward State Funding of Elections in India : A Comparative Perspective on Possible Options, The Journal of Policy Reforms, 3:3, pp.229-254.
16. Rosenblum, N, Political Parties as Membership Groups, Columbia Law Review, 100(3), pp.813-844.
17. Web resources suggested by the Teacher concerned and the College Librarian including reading material.

MODEL QUESTION PAPER

B.A. DEGREE EXAMINATION,

Third Year – Fifth Semester

Part - II : Political Science

Paper VI – **ELECTORAL POLITICS AND VOTING BEHAVIOUR**

Time : Three hours **Max. Marks: 70**

SECTION A–(5 x 4 = 20 marks)

Answer any FIVE of the following.

Each question carries 4 marks.

1. Concept of Electoral Democracy

   ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యం భావన.

2. Electoral politics

   ఎన్నికల రాజకీయాలు?

3. Merits of Electoral system

   ఎన్నికల వ్యవస్థ ఉపయోగాలు

4. Electoral Booth Management

   ఎన్నికల బూత్ నిర్వహణ

5. Indrajit Guptha Committee

   ఇంద్రజిత్ గుప్తా కమిటీ

6. Corruption in politics

   రాజకీయాల్లో అవినీతి

7. Poling research

   పోలింగ్ పరిశోధన.

8. Political defections

   రాజకీయ ఫిరాయింపులు.

9. NOTA

   నోటా

10. Dinesh Goswami Committee

    దినేష్ గోస్వామి కమిటీ

SECTION B – (5 x 10 = 50 marks)

Answer any FIVE of the following questions.

11. Explain the nature of post independence electoral politics.

స్వాతంత్ర్యానంతర ఎన్నికల రాజకీయాల స్వభావాన్ని వివరించండి.

12. Write the electoral politics significance in a democracy.

ప్రజాస్వామ్యంలో ఎన్నికల రాజకీయ ప్రాముఖ్యతను వ్రాయండి.

13. Discuss the powers and functions of Election Commission of India.

భారత ఎన్నికల సంఘం అధికారాలు మరియు విధులను చర్చించండి.

14. Write an essay on 2014 general elections in India.

భారతదేశంలో 2014 సాధారణ ఎన్నికలపై ఒక వ్యాసం రాయండి.

15. Discuss the various Issues in Electoral Politics.

ఎన్నికల రాజకీయాలలోని వివిధ సమస్యలను చర్చించండి.

16. Define Voting Behavior? Write it's nature and determinants.

ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్వచించండి.యండిదాని స్వభావం మరియు నిర్ణయకాలను వ్రా .

17. What kind of reforms needed to the present electoral system?

ప్రస్తుత ఎన్నికల వ్యవస్థలో ఎలాంటి సంస్కరణలు అవసరం?

18. Define Public Opinion and explain its role in Democratic Politics.

ప్రజా అభిప్రాయాన్ని నిర్వచించండి మరియు ప్రజాస్వామ్య రాజకీయాల్లో దాని పాత్రను వివరించండి.

19. Discuss the Moral Code of Conduct for the electoral democratic system

ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ కోసం నైతిక నియమావళిని చర్చించండి.

20. Explain the techniques and methods in election campaigns.

ఎన్నికల ప్రచారంలో మెళకువలు మరియు పద్ధతులను వివరించండి.

విషయసూచిక

యూనిట్ సంఖ్య	పాఠం సంఖ్య	పాఠం పేరు	పేజి సంఖ్య నుండి	వరకు
యూనిట్ - 1	1	ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యం	1.1 -	1.21
	2	స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం మరియు తరువాత భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు	2.1 -	2.26
	3	ఎన్నికల వ్యవస్థలు మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలు	3.1 -	3.17
యూనిట్ - 2	4	భారత ఎన్నికల సంఘం	4.1 -	4.16
	5	1952 నుండి భారతదేశంలో రాజకీయ భాగస్వామ్యం – సాధారణ ఎన్నికలు	5.1 -	5.23
	6	స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు – రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం	6.1 -	6.29
యూనిట్ - 3	7	భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలలో సమస్యలు	7.1 -	7.14
	8	ఎన్నికల వ్యవస్థలో సంస్కరణల ఆవశ్యకత – తార్కుండే, గోస్వామి, ఇంద్రజిత్ గుప్తా కమిటీల నివేదికలు	8.1 -	8.21
యూనిట్ - 4	9	ప్రజాభిప్రాయం : అర్థం మరియు ప్రజాస్వామ్య రాజకీయాల్లో దానిపాత్ర	9.1 -	9.24
	10	ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలు	10.1 -	10.22
యూనిట్ - 5	11	ఎన్నికల నిర్వహణ – నైతిక ప్రవర్తనా నియమావళి, ఎన్నికల నామినేషన్లు, అఫిడవిట్ల దాఖలు	11. 1 -	11.19
	12	ఎన్నికల ప్రచారంలో మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలలో కొత్త పద్ధతులు	12. 1 -	12.23

పాఠం – 1
ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యం

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- పురాతన భావనల నుండి ఆధునిక అమలులకు ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పరిణామాన్ని గుర్తించండి, కీలక ఆలోచనలు మరియు సంస్థలపై దృష్టి పెట్టడం.
- విజయాలు, వైఫల్యాలు రెండింటినీ పరిగణనలోకి తీసుకుని ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రజాస్వామ్య వ్యాప్తి, పటిష్టతను వివరించే వివిధ సిద్ధాంతాలను విశ్లేషించడం.
- ప్రజాస్వామ్యంపై విమర్శనాత్మక దృక్పథాలను మదింపు చేయడం, వివిధ సందర్భాల్లో ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థల బలాలు, బలహీనతలను గుర్తించడం.
- అభివృద్ధి, వైవిధ్యం, లింగం మరియు ప్రపంచీకరణకు సంబంధించిన సమస్యలతో సహా ప్రజాస్వామ్యానికి సమకాలీన సవాళ్లను గుర్తించడం మరియు చర్చించడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

1.1 పరిచయం

1.2 ప్రజాస్వామ్యం – ప్రాచీన మరియు ఆధునిక

1.3 ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్యం: ఆలోచనలు మరియు సంస్థలు

1.4 ప్రజాస్వామ్యం మరియు ప్రజాస్వామ్యీకరణను వివరించడం

1.5 ప్రజాస్వామ్యం మరియు దాని విమర్శకులు

1.6 ప్రజాస్వామ్యానికి సమకాలీన సవాళ్లు

- 1.6.1 అభివృద్ధి
- 1.6.2 వైవిధ్యం
- 1.6.3 లింగం
- 1.6.4 ప్రపంచీకరణ
- 1.6.5 భారత ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యానికి ఇతర వాస్తవిక సవాళ్లు

1.7 ముగింపు

1.8 సారాంశం

1.9 ముఖ్య పదకోశం

1.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

1.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

1.1 పరిచయం:

భారత ఎన్నికల నేపథ్యంలో, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియ విస్తారమైన మరియు వైవిధ్యమైన కాన్వాస్ పై విస్తరిస్తుంది, ఇది ప్రపంచంలోని అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్యం యొక్క సంక్లిష్టతలను ప్రతిబింబిస్తుంది. 1.3 బిలియన్ల జనాభా, సంస్కృతులు, భాషలు మరియు సామాజిక-ఆర్థిక నేపథ్యాల యొక్క గొప్ప సమూహంతో, భారతదేశంలో ఎన్నికలు అసమాన స్థాయి మరియు వైవిధ్యంతో గుర్తించబడిన స్మారక కార్యక్రమాలు. వివిధ భావజాలాలు, ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే రాజకీయ పార్టీలు జాతీయ, రాష్ట్ర, స్థానిక స్థాయిలో అధికారం కోసం పోటీపడే బహుళ పార్టీ వ్యవస్థ ద్వారా ఎన్నికల ముఖచిత్రం రూపుదిద్దుకుంటుంది. స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక, పారదర్శక ఎన్నికలను నిర్ధారించే స్వతంత్ర రాజ్యాంగ సంస్థ అయిన భారత ఎన్నికల సంఘం ఆధ్వర్యంలో ఎన్నికలు జరుగుతాయి. దేశవ్యాప్తంగా లక్షలాది మంది దృష్టిని ఆకర్షించే చైతన్యవంతమైన ప్రచారాలు, ర్యాలీలు, డిబేట్లతో కూడిన ఎన్నికల ప్రక్రియే ప్రజాస్వామిక ఉత్సాహానికి నిదర్శనం. హిమాలయాల్లోని మంచుతో కప్పబడిన శిఖరాల నుంచి హిందూ మహాసముద్రపు సూర్యకాంతి తీరాల వరకు దేశంలోని ప్రతి మూల ఆలోచనలు, ఆకాంక్షల యుద్ధభూమిగా మారుతుంది. అంతేకాక, భారతీయ ఓటర్లు గణనీయంగా వైవిధ్యంగా ఉన్నారు, రైతులు, పట్టణ వృత్తి నిపుణులు, గిరిజన సమాజాలు మరియు అట్టడుగు వర్గాలతో సహా అన్ని వర్గాల ప్రజలను కలిగి ఉన్నారు. ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియ పౌరులు తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకోవడానికి మరియు దేశ భవితవ్యాన్ని రూపొందించడానికి అధికారం ఇస్తుంది, ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పునాది సూత్రాలు - సమానత్వం, స్వేచ్ఛ మరియు సౌభ్రాతృత్వంను బలోపేతం చేస్తుంది. అయితే ఓటరు ఉదాసీనత, ఎన్నికల అక్రమాలు, డబ్బు, కండబలం ప్రభావం వంటి సవాళ్లు ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతకు ముప్పుగా పరిణమిస్తున్నాయి. ఈ సవాళ్లు ఉన్నప్పటికీ, భారత ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్యం యొక్క స్థితిస్థాపకతకు మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో పాల్గొనడానికి ప్రజల సామూహిక సంకల్పానికి నిదర్శనంగా నిలుస్తాయి. భారతదేశం తన ప్రజాస్వామిక ప్రయాణంలో ముందుకు సాగుతున్నప్పుడు, ప్రతి ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాల పట్ల దేశం యొక్క నిబద్ధతను మరియు బహుళత్వం మరియు సమ్మిళితత్వం యొక్క చైతన్యవంతమైన స్ఫూర్తిని పునరుద్ఘాటించడానికి ఉపయోగపడతాయి.

చారిత్రాత్మకంగా, సైద్ధాంతికంగా, భౌగోళికంగా ప్రజాస్వామ్యం యొక్క వివిధ రూపాలపై ఈ యూనిట్ ఒక సర్వే చేస్తుంది. ప్రజాస్వామ్యం, ప్రజాస్వామిక ప్రక్రియ అనే భావనకు ఇచ్చిన విమర్శల శ్రేణిని కూడా ఇచ్చే ప్రయత్నం ఉంటుంది. ఆధునిక రాజకీయ వ్యవస్థలో ఇది అత్యంత ఆధిపత్య సూత్రంగా మారినప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్యం ఇప్పటికీ అనేక కొత్త మరియు సమకాలీన సవాళ్లతో నిండి ఉంది. అటువంటి సవాళ్ల గురించి ఒక సంక్షిప్త సర్వే ఈ యూనిట్ చివరలో చేయబడుతుంది. ప్రజాస్వామ్య చరిత్రకు సంబంధించిన చాలా చర్చలు ప్రాచీన గ్రీసులో దాని మూలాలను ప్రస్తావించడంతో ప్రారంభమవుతాయి. తరువాతి విభాగంలో, ఆధునిక ప్రపంచంలోని ప్రజాస్వామ్యానికి పురాతన

గ్రీస్లోని ప్రజాస్వామ్యానికి ఏదైనా సారూప్యత ఉందా అనే ప్రశ్నను క్లుప్తంగా పరిశీలిస్తాము. ఆధునిక ప్రపంచంలోని రాజకీయ పదజాలంలో ప్రజాస్వామ్యం అత్యంత వివాదాస్పదమైన భావనలలో ఒకటిగా ఉంది మరియు కొనసాగుతోంది. ఇది వేర్వేరు వ్యక్తులకు అనేక విభిన్న విషయాలను సూచిస్తుంది, కానీ అన్ని రకాల రాజకీయ ప్రభుత్వాలు తమను తాము చట్టబద్ధం చేసుకోవడానికి 'ప్రజాస్వామ్యం' అనే ముద్రను ఉపయోగించుకోవడానికి ప్రయత్నించాయి, ఇది సానుకూల ప్రామాణిక అర్థాన్ని కలిగి ఉందని స్పష్టంగా చూపిస్తుంది. కాబట్టి, న్యాయం మరియు స్వేచ్ఛ వలె, ప్రజాస్వామ్యం ఒక మంచి విషయంగా మరియు ఒక రాజకీయ వ్యవస్థ కలిగి ఉండటానికి వాంఛనీయ లక్షణంగా విస్తృతంగా పరిగణించబడుతుంది.

ఏదేమైనా, ఏ ప్రజాస్వామ్యాలు నిజంగా పేరుకు అర్హమైనవో నిర్ణయించడం లేదా అవి సాధించిన ప్రజాస్వామ్య పరిధి పరంగా రాజకీయాల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని గుర్తించడం కష్టం లేదా అసాధ్యం కాదు. ఇటువంటి ప్రశ్నలను నిర్ణయించడానికి మనం విజ్ఞప్తి చేయగల సార్వత్రిక ప్రమాణాలు ఏవీ లేవు, తద్వారా అంతిమంగా, ఏ వ్యక్తి యొక్క తీర్పు లేదా నిర్దిష్ట ప్రజాస్వామ్యాల మూల్యాంకనం తప్పనిసరిగా ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాన్ని అర్థం చేసుకునే విధానంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. సమకాలీన ప్రజాస్వామ్యాలను అంచనా వేయడం చాలా కష్టం అయితే, ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్య పరిణామాన్ని వివరించే పని తక్కువేమీ కాదు. ఆధునిక ప్రజాస్వామిక భావాల మూలాల గురించి, అలాగే ప్రజాస్వామిక సంస్థల ఆవిర్భావం గురించి చరిత్రకారులు విభేదిస్తున్నారు. అందువలన, కొంతమందికి, ఫ్రెంచ్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ది రైట్స్ ఆఫ్ మ్యాన్ ప్రజాస్వామ్య సూత్రాల ప్రారంభ ప్రకటన కాగా, మరికొందరికి ఇది బూర్జువా వర్గం యొక్క మేనిఫెస్టో, ఇది ప్రభువుల ఆధారిత శ్రేణిని వ్యతిరేకించినప్పటికీ, సమానత్వం లేదా ప్రజాస్వామికమైనది కాదు. అదేవిధంగా, జాన్ లాక్ కొంతమందికి ఉదారవాద ప్రజాస్వామిక భావాల యొక్క మొదటి ముఖ్యమైన సిద్ధాంతకర్త అయితే, మరికొందరికి అతను రాజ్యాంగ ప్రభుత్వ సిద్ధాంతకర్త (మరియు కనీసం ప్రైవేట్ ఆస్తి హక్కుల యొక్క నిస్సంకోచమైన న్యాయవాది). చట్టాల రూపకల్పనలో పౌరుల ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యంపై విశ్వాసం ఉన్న జీన్-జాక్వెస్ రూసో, ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ప్రధాన తత్వవేత్త.

1.2 ప్రజాస్వామ్యం – ప్రాచీన మరియు ఆధునిక :

1992లో ప్రపంచవ్యాప్తంగా 2500 ఏళ్ల ప్రజాస్వామ్య వేడుకలు ఘనంగా జరిగాయి. ఇది రెండు కారణాల వల్ల అసాధారణమైన వేడుక. మొదటిది, రాజనీతిజ్ఞుల వార్షికోత్సవాలు, విప్లవాలు మరియు దేశాల స్థాపన చాలా సాధారణంగా జరుపుకుంటారు, మరే ఇతర రాజకీయ ఆదర్శాన్ని ఈ విధంగా జరుపుకోలేదు. రెండవది, ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్యం 2500 సంవత్సరాల క్రితం పురాతన గ్రీస్లో ఆచరించబడిన ప్రజాస్వామ్యానికి చాలా భిన్నంగా ఉంటుంది. ఇక్కడ మనం ఆందోళన చెందుతున్న ప్రజాస్వామిక ఆలోచనలు మరియు ఆచరణలు ఖచ్చితంగా ఆధునికమైనవి, కానీ పురాతన కాలంలో ఏథెన్స్ నగర-రాజ్యం (గ్రీస్లో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క అత్యంత స్థిరమైన, శాశ్వత మరియు నమూనా రూపంగా విస్తృతంగా పరిగణించబడుతుంది) లో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ముఖ్య లక్షణాలను క్లుప్తంగా గమనించడం ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. ప్రజాస్వామ్యం అనే పదమే గ్రీకు మూలానికి చెందినది. డెమోక్రాటియా అనే గ్రీకు పదం డెమోస్ *(ప్రజలను అర్థం) మరియు* క్రాటోస్ (అధికారం లేదా పాలన అని అర్థం) *అనే పదాల కలయిక.* అందువలన, పురాతన మరియు ఆధునిక ప్రపంచాలలో ప్రజాస్వామ్యంలో అంతర్లీనంగా ఉన్న ఒక సాధారణ సూత్రం ప్రజలు ప్రత్యక్షంగా – వ్యక్తిగత భాగస్వామ్యం ద్వారా – లేదా పరోక్షంగా, ఎన్నికైన

ప్రజాప్రతినిధుల ద్వారా పాలించాలనే ఆలోచన. ముఖ్యమైన వ్యత్యాసం ఏమిటంటే, 'ప్రజలు' నిర్వచించబడిన విధానంలో ఉంది. పురాతన గ్రీకు రాజనీతిలో, 'డెమోలు' చాలా పరిమితంగా నిర్వచించబడ్డాయి, మరియు ముఖ్యంగా మూడు ప్రధాన వర్గాల వ్యక్తులను మినహాయించారు: బానిసలు, మహిళలు మరియు *మెటిక్స్* (నగర-రాజ్యంలో నివసించిన మరియు పనిచేసిన విదేశీయులు). అంటే మొత్తం జనాభాలో నాలుగింట ఒక వంతు మంది మాత్రమే పౌర సంస్థలో సభ్యులుగా ఉన్నారు. ఏదేమైనా, 40,000 మంది బలమైన పౌరసంఘం ప్రత్యక్షంగా పాల్గొనడం సాధారణ విజయం కాదు. అధికారాన్ని నియంత్రించడానికి కులీనులు, సైన్యాధిపతులు మరియు ప్రజాస్వామికవాదులు అడపాదడపా ప్రయత్నాలు చేయడంతో అథేనియన్ ప్రజాస్వామ్యం యొక్క వాస్తవ జీవితం చాలా సమస్యాత్మకంగా ఉంది. పేదల పట్ల వారి ధిక్కారం - 'గుంపు' లేదా 'గుంపు' అని వర్ణించబడింది - ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రతిధ్వనిస్తుంది, ఇక్కడ పోరాటం ద్వారా మరియు గణనీయమైన అసమానతల మధ్య ప్రజాస్వామ్యం సాధించబడింది. వాస్తవానికి, ప్రతిచోటా మరియు చరిత్ర అంతటా ప్రజాస్వామ్యం కోసం పోరాటం ఏకకాలంలో పుట్టుక మరియు సంపద అసమానతలపై ఆధారపడిన మరియు సమర్థించబడిన రాజకీయ అసమానతలకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం.

ఏదేమైనా, అథేనియన్ ప్రజాస్వామ్యం అన్ని విధానపరమైన విషయాలపై చర్చించి నిర్ణయాలు తీసుకునే మరియు సంవత్సరంలో 300 రోజులు సమావేశమైన శాసనసభలో పౌరుల ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యం యొక్క ఆకట్టుకునే చిత్రాన్ని అందిస్తుంది. పౌరులు కూడా ప్రభుత్వంలో ప్రత్యక్షంగా పాల్గొన్నారు, ఎందుకంటే వారు అధికారిక పరిపాలనా మరియు న్యాయ స్థానాలలో పనిచేయడానికి లాట్ చేత ఎన్నుకోబడ్డారు.

1.3 ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్యం: ఆలోచనలు మరియు సంస్థలు :

ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్య కథ పందొమ్మిదవ, ఇరవయ్యో శతాబ్దాల కాలంలో ప్రజాస్వామిక సంస్థల పరిణామ కథ మాత్రమే కాదు. ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యం ఆవిర్భవించిన సమాజాల ఆర్థిక, ఉత్పాదక రంగాలలో సామాజిక, రాజకీయ భావాలను, భౌతిక అభివృద్ధి నమూనాలను వివరించకుండా ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యంపై అవగాహన సాధ్యం కాదు. 'ఆధునికత యొక్క లక్షణ సంస్థలలో' ఒకటిగా, ప్రజాస్వామ్యం సైద్ధాంతిక, సామాజిక మరియు ఆర్థిక మార్పు యొక్క సంక్లిష్టమైన మరియు పెనవేసుకున్న ప్రక్రియల ఫలితం. బ్రిటన్ లో, ఈ మార్పు పద్దెనిమిదవ శతాబ్దం మధ్యలో ప్రారంభమైన పారిశ్రామిక విప్లవం ద్వారా సూచించబడింది, ఫ్రాన్స్ మరియు అమెరికాలో అదే శతాబ్దం చివరి త్రైమాసికంలో రాజకీయ విప్లవాల ద్వారా ప్రారంభించబడింది. బ్రిటన్ సాంప్రదాయకంగా మొదటి ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యంగా పరిగణించబడుతుంది ఎందుకంటే, అంతర్యుద్ధం (1640-1649) తరువాత, రాచరిక నిరంకుశత్వం ముగింపుకు వచ్చింది, మరియు అధికారాలు కిరీటం నుండి పార్లమెంటు యొక్క రెండు సభలకు బదిలీ చేయబడ్డాయి, వీటిలో ఒకటి హౌస్ ఆఫ్ కామన్స్, ఎన్నుకోబడిన సభ. ఓటుహక్కు చాలా పరిమితం చేయబడినప్పటికీ - ఆస్తి యాజమాన్యం ఆధారంగా - కార్యనిర్వాహక వర్గం యొక్క నియంత్రణ సమర్థవంతంగా కులీనవర్గం మరియు బూర్జువా వర్గం యొక్క విచ్ఛిన్నమైన సంకీర్ణానికి బదిలీ చేయబడింది, తద్వారా రాజకీయ సంఘర్షణ ఇకపై పోటీ ఉన్నత వర్గాల మధ్య శాంతియుతంగా నిర్వహించబడింది. 1832 సంస్కరణ చట్టంలో ఎగువ మధ్యతరగతి వారికి ఓటుహక్కు కల్పించడంతో మొదలైన ఓటుహక్కు విస్తరణ పందొమ్మిదవ శతాబ్దంలోనే జరిగింది. దీని తరువాత శ్రామికవర్గం మరియు చార్టిజం వంటి రాడికల్ ఉద్యమాల రాజకీయ పోరాటాల ఒత్తిడికి ప్రతిస్పందనగా శ్రామిక వర్గాలకు ఓటు హక్కును క్రమంగా విస్తరించారు. పంతొమ్మిదవ శతాబ్దం చివరి

త్రైమాసికం నాటికి, ఆ తర్వాత మూడు సంస్కరణ చట్టాల నాటికి, పురుష జనాభాలో మూడింట రెండొంతుల మందికి ఓటు హక్కు లభించింది. ఏదేమైనా, 1929 వరకు మహిళలకు ఓటు హక్కు లభించలేదు, మరియు 1948 లో బహువచన ఓటును ఒక వ్యక్తి ఒకే ఓటు సూత్రానికి అనుకూలంగా రద్దు చేసినప్పుడు మాత్రమే సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కు పూర్తిగా సాధించబడింది.

బ్రిటన్ లో వలె, ఫ్రాన్స్ లో కూడా, సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కు సాధన 1946 వరకు పూర్తి కాలేదు. 1789 ఫ్రెంచ్ విప్లవం ద్వారా ఫ్రాన్స్ లో మరింత రాడికల్ ప్రజాస్వామ్య సంప్రదాయం ప్రారంభమైంది, దాని ఉత్తేజకరమైన పిలుపు స్వేచ్ఛ-సమానత్వం- సౌభ్రాతృత్వం. జాతీయ అసెంబ్లీ చర్చలకు ప్రజా సార్వభౌమాధికార సూత్రం కీలకమైనది. డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ది రైట్స్ ఆఫ్ మ్యాన్ అండ్ సిటిజన్ ఈ క్రింది వ్యక్తిగత హక్కులను కేవలం ఫ్రెంచ్ పౌరులకు మాత్రమే కాకుండా, 'మానవాళి' యొక్క సహజ మరియు వివరించలేని హక్కులుగా ప్రకటించింది: ఇతరులతో పాటు, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ, ఆలోచన మరియు మత స్వేచ్ఛ, ఆస్తి భద్రత మరియు రాజకీయ సమానత్వం. ఫ్యూడల్ ఆర్థిక వ్యవస్థకు, రెండు శతాబ్దాల రాచరిక నిరంకుశ పాలనకు విప్లవం ముగింపు పలికినప్పటికీ, ఫ్రాన్స్ లో రిపబ్లికన్ ప్రజాస్వామ్యం అనేక తిరోగమనాలను చవిచూసింది. 1791 నాటి విప్లవాత్మక రాజ్యాంగం సార్వత్రిక పురుష ఓటుహక్కును పోలినదాన్ని స్థాపించింది (తత్వవేత్త కాండోర్సెట్ మరియు మరికొందరు మహిళలకు ఓటు హక్కును విస్తరించాలని సూచించినప్పటికీ, ఇది ప్రజాభిప్రాయానికి పూర్తి విరుద్ధంగా భావించబడింది), మరియు ఓటు హక్కుకు ఆస్తి అవసరం కూడా ఇంటి పనిమనుషులు, వాగ్గేయకారులు మరియు యాచకులను మినహాయించేంత తక్కువగా ఉంది. ఈ విధంగా, 1791 లో నాలుగు మిలియన్ల పురుష పౌరులు ఓటు హక్కును గెలుచుకున్నారు, కాని నాలుగు సంవత్సరాల తరువాత, మరింత నిర్బంధ ఆస్తి అవసరాలు ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి, ఓటర్ల సంఖ్యను కేవలం 100,000 సంపన్న పన్ను చెల్లింపుదారులకు తగ్గించింది. సార్వత్రిక పురుష ఓటు హక్కు 1848 విప్లవం తరువాత మాత్రమే తిరిగి ప్రవేశపెట్టబడింది. యునైటెడ్ స్టేట్స్ ఆఫ్ అమెరికాలో కూడా అంతర్యుద్ధం తరువాత ప్రజాస్వామ్య పురోగతి శ్వేతజాతి పురుషులకే పరిమితం చేయబడింది, మరియు మహిళలతో పాటు స్వదేశీ మరియు నల్లజాతి ప్రజల ఓటుహక్కు ఇరవయ్యవ శతాబ్దం వరకు సాధించబడలేదు. ఏదేమైనా, స్వాతంత్ర్య ప్రకటన (1776) యునైటెడ్ స్టేట్స్ ఆఫ్ అమెరికా యొక్క చట్టపరమైన సృష్టిని మరియు ఆ దేశంలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఏకకాలంలో ప్రభావితం చేసిన పత్రం.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దం మధ్యకాలం వరకు బానిసత్వం కొనసాగినప్పటికీ, అమెరికన్ విప్లవం ఆధునిక ప్రపంచానికి దాని మొదటి ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వాన్ని మరియు సమాజాన్ని ఇచ్చింది. వంశపారంపర్య అధికారం – రాచరికం మరియు కులీనవర్గం – రిపబ్లికన్ ప్రభుత్వాన్ని పడగొట్టారు, దీనిలో పౌరులందరూ కనీసం సమానంగా ఉన్నారు. ప్రభుత్వంలోని మూడు శాఖలైన కార్యనిర్వాహక, శాసనసభ, న్యాయవ్యవస్థల మధ్య అధికారాల విభజనకు సంబంధించిన ఒక ముఖ్యమైన సంస్థాగత యంత్రాంగం కూడా అమలు చేయబడింది, దీనివల్ల ఏ ఒక్క శాఖ అయినా నిరంకుశమైన లేదా అపరిమితమైన అధికారాన్ని ఉపయోగించడం కష్టమవుతుంది. ఈ ప్రారంభ – పరిమితమైనప్పటికీ – ప్రజాస్వామ్య విజయాల సైద్ధాంతిక ప్రాముఖ్యతను తక్కువ అంచనా వేయలేము. ప్రజాస్వామిక భావాల పునాదులు సంస్కరణ యొక్క అంతర్లీన సమతావాదం ద్వారా తయారు చేయబడ్డాయని వాదించబడింది. సంస్కరణ తరచుగా – ఉదాహరణకు బ్రిటన్ మరియు జర్మనీలలో వలె – సంపూర్ణ రాచరిక అధికారం ద్వారా అమలు చేయబడినప్పటికీ, ప్రొటెస్టంట్ మతం మతపరమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గాలను సృష్టించే దీర్ఘకాలిక ప్రభావాన్ని కలిగి

ఉంది, అందువల్ల మత సహనం యొక్క సిద్ధాంతాలను వ్యక్తీకరించడానికి ఆధారాలను అందిస్తుంది. యాజకుల మధ్యవర్తిత్వం లేకుండా దేవుడు వ్యక్తులతో నేరుగా మాట్లాడడనే భావన కూడా రాజకీయ అధికారాన్ని ప్రశ్నించడం సాధ్యమయ్యేలా చేసింది మరియు చట్టబద్ధం చేసింది. లెవెలర్స్, జాన్ లాక్ మరియు టామ్ పైన్ ల రాజకీయ ఆలోచనలు మరియు ఫ్రెంచ్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ది రైట్స్ ఆఫ్ మ్యాన్ (1789), మరియు అమెరికన్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఇండిపెండెన్స్ (1776) వంటి పత్రాలు ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్యానికి పునాది వేసిన ముఖ్యమైన ఆలోచనలు మరియు సూత్రాలను వ్యక్తపరిచాయి. మానవ సంఘటనల గమనంలో, ఒక ప్రజలు తమను మరొకరితో అనుసంధానించిన రాజకీయ బంధాలను విడదీయడం మరియు భూమి యొక్క శక్తులలో, ప్రకృతి నియమాలు మరియు ప్రకృతి దేవుని యొక్క ప్రత్యేక మరియు సమాన స్థానాన్ని స్వీకరించడం అవసరం అయినప్పుడు, మానవజాతి అభిప్రాయాలకు గౌరవప్రదమైన గౌరవం ఇవ్వవలసి ఉంటుంది, వారు విడిపోవడానికి ప్రేరేపించే కారణాలను ప్రకటించాలి.

మానవులందరూ సమానంగా సృష్టించబడ్డారని, వారి సృష్టికర్త వారికి కొన్ని అనిర్వచనీయమైన హక్కులను ప్రసాదించారని, వాటిలో జీవితం, స్వేచ్ఛ మరియు ఆనందం యొక్క అన్వేషణ ఉన్నాయని మేము ఈ సత్యాలను స్వీయ-స్పష్టమైనవిగా భావిస్తాము. ఈ హక్కులను పొందడానికి, ప్రభుత్వాలు పురుషులలో స్థాపించబడతాయి, పాలించబడే వారి సమ్మతి నుండి వారి న్యాయమైన అధికారాలను పొందుతాయి. ఏ ప్రభుత్వ రూపమైనా ఈ లక్ష్యాలకు విఘాతం కలిగించినప్పుడల్లా, దానిని మార్చడం లేదా రద్దు చేయడం, కొత్త ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయడం, అటువంటి సూత్రాలకు పునాది వేయడం, ఆ రూపంలో తన అధికారాలను వ్యవస్థీకరించడం ప్రజల హక్కు. వాస్తవానికి, చాలాకాలంగా స్థాపించబడిన ప్రభుత్వాలను తేలికపాటి మరియు తాత్కాలిక కారణాల వల్ల మార్చకూడదని వివేకం నిర్దేశిస్తుంది; అందుకనుగుణంగా మానవజాతి తమకు అలవాటైన రూపాలను నిర్మూలించడం ద్వారా తమను తాము సరిదిద్దుకోవడం కంటే, చెడులను అనుభవించడానికి ఎక్కువ సుముఖంగా ఉందని అన్ని అనుభవాలు చూపించాయి. కానీ, అదే లక్ష్యాన్ని అనుసరిస్తూ, దుర్వినియోగాలు, ఆక్రమణల సుదీర్ఘ రైలు వారిని సంపూర్ణ నిరంకుశత్వం కిందకు దించడానికి ఒక ప్రణాళికను ప్రదర్శిస్తున్నప్పుడు, అటువంటి ప్రభుత్వాన్ని పడగొట్టడం మరియు వారి భవిష్యత్తు భద్రత కోసం కొత్త గార్డులను అందించడం వారి హక్కు, కర్తవ్యం. ఈ వలసరాజ్యాల సహనశీలత అలాంటిది, ఇప్పుడు వారి మునుపటి ప్రభుత్వ వ్యవస్థలను మార్చవలసిన ఆవశ్యకత అలాంటిది.

ప్రస్తుత గ్రేట్ బ్రిటన్ రాజు యొక్క చరిత్ర పదేపదే గాయాలు మరియు ఆక్రమణల చరిత్ర, ఇవన్నీ ప్రత్యక్ష లక్ష్యంలో, ఈ రాజ్యాలపై సంపూర్ణ నిరంకుశత్వాన్ని స్థాపించాయి....**(అమెరికన్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఇండిపెండెన్స్, 1776).** ఈ రచనలు మరియు పత్రాలు తరచుగా ఉదారవాదం యొక్క చార్టర్లుగా కూడా చూడబడతాయి, మరియు ఉదారవాదం వాస్తవానికి ఈ సమయంలో ప్రజాస్వామ్యానికి ఒక ముఖ్యమైన మార్గదర్శకంగా ఉంది. అందువల్లనే ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతం యొక్క ప్రారంభాలు తరువాత గుర్తించబడిన సమానత్వ భావన కంటే స్వేచ్ఛ అనే భావనకు బలమైన ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం ద్వారా వేరు చేయబడటంలో ఆశ్చర్యం లేదు. వారి పేరు సూచించినట్లుగా, పదిహేడవ శతాబ్దపు ఇంగ్లాండులోని లెవెలర్లు ప్రజా సార్వభౌమాధికారం మరియు పౌర స్వేచ్ఛల గురించి ఒక రాడికల్ భావనను ముందుకు తెచ్చారు. ఆస్తి యాజమాన్యాన్ని రాజకీయ హక్కులకు ప్రాతిపదికగా ప్రశ్నిస్తూ, వారు దాదాపు సార్వత్రిక పురుష ఓటు హక్కును ప్రతిపాదించారు, అయినప్పటికీ – పురాతన ఏథెన్స్ ను ప్రతిధ్వనించారు – మహిళలతో పాటు సేవకులు మరియు నేరస్థులను మినహాయించాలి.

జాన్ లాక్ యొక్క *రెండవ ట్రీటీస్ ఆన్ గవర్నమెంట్* (1681) క్లాసికల్ లిబరల్ ఆలోచనలకు ఒక ముఖ్యమైన మూల పుస్తకం. ఈ రచనలో, లాక్ ప్రకృతి యొక్క ఒక ఊహాత్మక స్థితి యొక్క వర్ణనను అందిస్తాడు, ఇది ప్రకృతి నియమం ద్వారా నియంత్రించబడుతుంది, ఇది ఏ వ్యక్తి జీవితం, ఆరోగ్యం, స్వేచ్ఛ లేదా ఆస్తులలో మరొకరికి హాని చేయకూడదని నిర్దేశిస్తుంది. మానవుల సహజ సమానత్వం – సద్గుణం లేదా శ్రేష్ఠత పరంగా ఏ సమానత్వం నుండి ఉద్భవించదు, కానీ వారంతా దేవుని యొక్క సమాన జీవులు అనే వాస్తవం నుండి ఉద్భవించింది – వారికి స్వేచ్ఛకు సమాన హక్కును ఇస్తుంది. ఈ ప్రకృతి స్థితి ఈ హక్కులను ఆమోదించే ప్రకృతి నియమం ద్వారా నియంత్రించబడుతున్నప్పటికీ, ఈ చట్టాన్ని నిర్వహించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి ఏ సంస్థ లేదు. కాబట్టి, ఇతరులు తమ హక్కులను ఆక్రమించుకోకుండా నిరోధించడానికి లేదా అటువంటి దండయాత్రలకు ప్రతీకారం తీర్చుకోవడానికి, పురుషులు చట్టాన్ని *వారు* అర్థం చేసుకున్నట్లుగా అమలు చేస్తారు. శాంతి మరియు పరస్పర సహాయంతో ఎక్కువగా వర్గీకరించబడిన ప్రకృతి స్థితిలో, అటువంటి సంస్థ లేకపోవడం సంఘర్షణకు అంతులేని అవకాశాలను కలిగి ఉంటుంది మరియు ఇవి ప్రకృతి స్థితి యొక్క ప్రధాన అసౌకర్యాలు, అందువల్ల ఇది ఒక సామాజిక ఒప్పందం ద్వారా అధిగమించబడుతుంది. ప్రతి వ్యక్తి సమ్మతితో స్థాపించబడిన ఈ సామాజిక ఒప్పందం చట్టబద్ధమైన ప్రభుత్వానికి ఆధారం. పౌర చట్టం ఇప్పుడు సహజ నియమమైన శాశ్వత నియమానికి అనుగుణంగా ఉండాలి, అందువల్ల రాజకీయ సమాజం మరియు ప్రభుత్వం యొక్క ఉద్దేశ్యం వ్యక్తుల జీవితం, స్వేచ్ఛ మరియు ఆస్తిని పరిరక్షించడం (మరియు లాక్ తదనుగుణంగా ఈ కథనాన్ని ప్రైవేట్ ఆస్తి యొక్క రక్షణతో భర్తీ చేస్తుంది). ఏ ఉద్దేశ్యంతో ఏర్పాటు చేశారో ఆ లక్ష్యాలను నెరవేర్చడంలో ప్రభుత్వం విఫలమైతే, దానిని ప్రతిఘటించే, భర్తీ చేసే హక్కు ప్రజలకు ఉంటుంది. సాంప్రదాయిక ఉదారవాదం యొక్క ప్రధాన సూత్రాలు – వ్యక్తివాదం, ప్రజా సార్వభౌమాధికారం మరియు పరిమిత ప్రభుత్వం – యొక్క ఈ ప్రకటన ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యానికి పునాదిని అందించింది.

ఈ సూత్రాలను అమెరికన్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఇండిపెండెన్స్ (1776)లో కూడా జరుపుకున్నారు, ఇది జీవించే హక్కులు, స్వేచ్ఛ మరియు ఆనందం కోసం అన్వేషణ హక్కులను సహజమైనవి మరియు విడదీయలేనివిగా వర్ణించడంలో లాకేను అనుసరించింది (చివరిది ఆస్తికి మారుపేరుగా విస్తృతంగా నిర్వచించబడింది). అటువంటి హక్కులను కలిగి ఉన్నవారి వర్గం నుండి బానిసలను మరియు మహిళలను నిరంతరం మినహాయించడం ఉదారవాద సూత్రాల సార్వజనీనతకు మరియు ఉదారవాద పద్ధతుల ఎంపికకు మధ్య వైరుధ్యానికి ఒక ఉదాహరణ మాత్రమే. ఫ్రెంచ్ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ది రైట్స్ ఆఫ్ మ్యాన్ (1789) వ్యక్తులను ఒక సమాజం యొక్క బహిరంగ సభ్యులుగా చూపించడం ద్వారా పౌరసత్వాన్ని ఆదర్శీకరించడంలో జీన్–జాక్వెస్ రూసో యొక్క గణతంత్ర స్ఫూర్తిని ప్రతిబింబించింది. అయితే, రూసో దృష్టిలో ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వం సరిపోదు, స్వేచ్ఛాయుత ప్రభుత్వం యొక్క ఏకైక రూపం ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యం, దీనిలో పౌరులు ప్రత్యక్షంగా పాల్గొంటారు. సంపద యొక్క స్థూల అసమానతలు మరియు పెద్ద రాజకీయ సమాజాలు ప్రజా సార్వభౌమత్వానికి అవరోధాలు అని రూసోకు తెలుసు, అయితే ఒక చిన్న నగర రాజ్యం సందర్భంలో స్వేచ్ఛ, సంక్షేమం మరియు ప్రజా విద్య ప్రజాస్వామ్యానికి అనువైన పరిస్థితులను అందించాయి.

1.4 ప్రజాస్వామ్యం మరియు ప్రజాస్వామీకరణను వివరించడం :

ఉదారవాద భావాలు ప్రజాస్వామ్యంలో సంస్థాగత స్వరూపాన్ని కనుగొన్నప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్యం కేవలం

రాజకీయ ఆలోచనలు మరియు రాజకీయ సంస్థల మధ్య ఫలవంతమైన మార్పిడి యొక్క ఫలితం కాదు, ఇది రాజకీయ కార్యాచరణ రంగానికి పరిమితం చేయబడింది. ఈ సమాజాలలో జరుగుతున్న ముఖ్యమైన భౌతిక పరివర్తనల గురించి కొంత ప్రస్తావన లేకుండా ఐరోపాలో ప్రజాస్వామ్యం పుట్టుకను మనం అర్థం చేసుకోలేము. పారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారీ విధానం కొత్త సామాజిక వర్గాలను సృష్టించింది, ఇది పాత ఉన్నత వర్గాల పట్టును ప్రశ్నించింది, వారి అధికారం పూర్తిగా భూమి యాజమాన్యంపై ఆధారపడి ఉంది మరియు రాజకీయ అధికారంలో వాటాను కోరింది. క్రమక్రమంగా మధ్యతరగతి, శ్రామిక వర్గాలు కూడా రాజకీయ భాగస్వామ్య హక్కులను పొందడంలో మరింత గళమెత్తారు. దేశాలు కూడా దీర్ఘకాలంగా పరస్పరం సైనిక ఘర్షణకు దిగాయి. ఈ యుద్ధాలకు అధిక స్థాయి సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, సమాజంలో ఉత్పత్తి అయ్యే పారిశ్రామిక శక్తి వినియోగం, మరియు మరింత ఇంటెన్సివ్ వనరులు (పన్నుల వెలికితీత పరంగా) మరియు రాజ్యం ద్వారా సామాజిక సమీకరణ అవసరం. ఇవన్నీ ఆధునిక రాష్ట్రాలకు ఇచ్చాయి.

తమ పౌరుల జీవితంలో వారు ఇంతకు ముందు అనుభవించిన దానికంటే ఎక్కువ కేంద్రీకృతం. రాజ్యం యొక్క ఈ కేంద్రీకరణ సహజంగానే రాష్ట్రాన్ని నియంత్రించడానికి మరియు అది కలిగి ఉన్న అధికారాన్ని మరియు వనరులను పంచుకోవడానికి ఎక్కువ ఒత్తిళ్లకు దారితీసింది. ప్రజాస్వామికీకరణకు ఒత్తిడులు ఖచ్చితంగా ఈ పరిణామాల ద్వారా సులభతరం చేయబడ్డాయి, ఎందుకంటే అవి అధిక అక్షరాస్యత మరియు కమ్యూనికేషన్ మరియు రవాణా యొక్క కొత్త రూపాలు, గతంలో పాలనలో పాల్గొనకుండా పరిపాలించిన సమూహాలకు రాజకీయ సంస్థను సాధ్యం చేశాయి.

కొంతమంది చరిత్రకారులు ఈ ప్రజాస్వామికీకరణ ప్రక్రియలు 'సుదీర్ఘ పంతొమ్మిదవ శతాబ్దం'లో, 1760 నుండి 1919 వరకు, పారిశ్రామిక విప్లవంతో ప్రారంభమై మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంతో ముగిశాయని సూచించారు. ఈ కాలం ప్రారంభంలో, ప్రజాస్వామ్యాలు లేవు, కానీ దాని చివరి నాటికి చాలా పాశ్చాత్య రాజ్యాలు ఒక రకమైన ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యం అమలులో ఉన్నాయి. పాశ్చాత్య సమాజాలలో, పెట్టుబడిదారీ పారిశ్రామికీకరణ ప్రజాస్వామ్యీకరణకు ఒక శక్తివంతమైన ప్రేరణగా విస్తృతంగా నమ్ముతారు. అయితే, పాశ్చాత్య దేశాల వెలుపల, సామాజిక సిద్ధాంతకర్తలు ప్రజాస్వామ్యీకరణ జరిగే విభిన్న మార్గాలకు, ఏ రకమైన చారిత్రక పరిస్థితులలో, ఏ స్థాయి భౌతిక అభివృద్ధికి మరియు మొదలైన వాటికి అనేక విభిన్న వివరణలను కలిగి ఉన్నారు. నిర్దిష్ట సందర్భాల్లో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క స్వభావాన్ని మరియు మన్నికను, అలాగే ప్రజాస్వామ్యం మరియు అభివృద్ధి మధ్య గత మరియు భవిష్యత్తు సంబంధాన్ని వివరించడానికి వారు ఇటువంటి చారిత్రక నమూనాలను శోధించారు. బారింగ్టన్ మూర్ వంటి కొంతమంది పండితులు చారిత్రక మార్పు యొక్క దీర్ఘకాలిక ప్రక్రియల పరంగా, ముఖ్యంగా మారుతున్న అధికార నిర్మాణాల పరంగా ప్రజాస్వామ్యీకరణను వివరించడానికి ప్రయత్నించారు. ఇంగ్లాండు, ఫ్రాన్సులు ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యం వైపు ఎందుకు వెళ్లాయని, జపాన్, జర్మనీలు ఫాసిజం వైపు, రష్యా, చైనాలు కమ్యూనిజం వైపు ఎందుకు మొగ్గు చూపాయని, భారత్ అందుకు పూర్తి భిన్నమైన దిశలో ఎందుకు వెళ్లిందని మూర్ ప్రశ్నించారు. ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యానికి మార్గం సాధారణంగా రైతులు, ప్రభువులు, పట్టణ బూర్జువావర్గం మరియు రాజ్యం మధ్య మారుతున్న సంబంధాల ఉమ్మడి నమూనాలో ఉంది. ఈ ప్రయాణంలో సూచికలు ఈ క్రింది వాటిని కలిగి ఉన్నాయి: పారిశ్రామిక వృద్ధిలో వ్యవసాయ మిగులు పెట్టుబడి; వాణిజ్య వ్యవసాయం వైపు మళ్లడం, తద్వారా రైతాంగానికి మరింత స్వేచ్ఛ; రాజ్యానికి, భూస్వామ్య కులీనవర్గానికి మధ్య అధికార సమతుల్యత; తన స్వంత ఆర్థిక పునాదిని కలిగి ఉన్న ఒక డైనమిక్ బూర్జువా వర్గం గతం నుండి విప్లవాత్మక విచ్ఛిన్నానికి నాయకత్వం వహిస్తుంది; మొదలైనవి. ఇతర పండితులు కూడా

ప్రజాస్వామ్యీకరణకు నిర్మాణాత్మక వివరణ కోసం అన్వేషిస్తూ, ప్రజాస్వామ్యీకరణ ప్రక్రియలు *వర్గ అధికారం, రాజ్యాధికారం* మరియు *బహుళజాతి అధికారం ద్వారా శక్తివంతంగా రూపుదిద్దుకున్నాయని వాదించారు.* రాజ్యాధికారం యొక్క నిర్మాణం మరియు రూపానికి సంబంధించి వర్గ అధికారం యొక్క మారుతున్న గతిశీలతను మరియు సామ్రాజ్యవాదం లేదా ఆర్థిక / సైనిక ఆధారపడటం వంటి అనేక విభిన్న రూపాలను తీసుకొని బహుళజాతి అధికారంలో ఈ రెండింటి సందర్భాన్ని వారు నొక్కి చెప్పారు.

ఈ విధంగా ఆర్థిక అభివృద్ధి నమూనాలు వర్గ శక్తులు మరియు వర్గ విభజనల స్వభావంలో గణనీయమైన మార్పులను కలిగిస్తాయి మరియు ఈ రెండూ సమాజం మరియు రాజకీయాలను పునర్నిర్వచించడానికి రాజ్యం మరియు రాజకీయ సంస్థలతో సంకర్షణ చెందుతాయి. అదనంగా, పౌర సమాజం యొక్క స్వభావం, ఒక సమాజం యొక్క రాజకీయ సంస్కృతి మరియు అంతర్జాతీయ అంశాలు (సహాయం నుండి యుద్ధం వరకు) కూడా ప్రజాస్వామ్యీకరణ నమూనాలను లెక్కించడంలో సహాయపడతాయి. మొత్తమ్మీద, తులనాత్మక అధ్యయనాలు కొంత వెలుగును అందించగలిగినప్పటికీ, గత రెండు శతాబ్దాల చరిత్రలో ఏ సమయంలోనైనా ఏ దేశంలోనైనా ప్రజాస్వామ్యం ఆవిర్భవించడానికి (లేదా) కారణమయ్యే ఒకే వివరణ కోసం వెతకడం వ్యర్థం. ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో పరిణామం చెందిన ప్రజాస్వామ్య రూపాలలో కాలం మరియు స్థలం రెండింటిలోనూ విపరీతమైన వ్యత్యాసం ఉంది, మరియు ఏ ఒక్క వివరణ – ఎంత సమగ్రమైనదైనా – వాటన్నింటినీ వివరించదు. అందుకే పందొమ్మిదవ శతాబ్దంలో ఐరోపా, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలలో ప్రజాస్వామ్య పరిణామం సాధారణంగా ప్రజాస్వామ్యీకరణకు ఆదర్శంగా పరిగణించబడుతున్నప్పటికీ, లాటిన్ అమెరికా మరియు ఆసియాలో వలసవాద అనంతర ప్రజాస్వామికీకరణ మరియు తూర్పు ఐరోపాలో కమ్యూనిస్టు అనంతర ప్రజాస్వామికీకరణ యొక్క అనుభవం, ప్రజాస్వామ్య సంస్థలు కొన్ని దేశాలలో వేళ్లూనుకునే పరిస్థితుల గురించి ప్రశ్నలను లేవనెత్తాయి కాని మరికొన్ని దేశాలలో కాదు. అందుకే ప్రజాస్వామ్యం అనే ముద్రను చారిత్రాత్మకంగా చెప్పుకునే లేదా పేర్కొన్న వివిధ దేశాలలో కనిపించే ప్రజాస్వామ్య స్వభావం మరియు పరిధిని నిర్ణయించడానికి లేదా పోల్చడానికి ఏకరీతి ప్రమాణాలను ఏర్పాటు చేయడం కష్టం. రాజకీయ సిద్ధాంతకర్త సి.బి.మెక్ ఫెర్సన్ ప్రసిద్ధిగాంచిన 'ప్రజాస్వామ్యం యొక్క వాస్తవ ప్రపంచం' ప్రజాస్వామ్యం యొక్క అనేక రకాలతో నిండి ఉంది: బూర్జువా ప్రజాస్వామ్యం నుండి సోషలిస్టు మరియు కమ్యూనిస్ట్ వెర్షన్ల వరకు, ప్రతి ఒక్కటి *దాని* ప్రజాస్వామ్యం యొక్క రూపం నిజమైనది మరియు అత్యంత నిజమైనదని నొక్కిచెప్పింది. ప్రజాస్వామ్యం అనే బిరుదును పొందడానికి ఎంత ఆత్రుతతో ఉన్నామో, వాస్తవానికి, ఆధునిక ప్రపంచంలో ఈ రకమైన ప్రభుత్వం అనుభవిస్తున్న అసమాన చట్టబద్ధతను సూచిస్తుంది.

తత్ఫలితంగా, ఉదారవాదానికి, ప్రజాస్వామ్యానికి మధ్య సంబంధం అవసరంలేదని ఇప్పుడు గుర్తించబడిందని గమనించడం ముఖ్యం. లిబరల్–ప్రజాస్వామ్యంని సాంస్కృతికంగా నిర్దిష్టమైన విభజన సిద్ధాంతం ఆధారంగా చారిత్రకంగా నిర్దిష్టమైన ప్రజాస్వామ్యంగా చూడవచ్చు. ఉదారవాదాన్ని రాజ్యసిద్ధాంతంగా, ప్రజాస్వామ్యాన్ని ప్రభుత్వరూపంగా మిళితం చేస్తుంది. అందువలన, వ్యక్తి కంటే సమాజానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యత ఇచ్చే సమాజాలకు, ఉదారవాద–ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ప్రజాస్వామిక భాగం (స్వేచ్ఛా ఎన్నికలు మరియు వాక్స్వాతంత్ర్యం వంటివి) దాని ఉదారవాద భాగం కంటే ఎక్కువ సార్వజనీనమైనది. అందువలన, ప్రజాస్వామ్యానికి వివిధ మార్గాల గురించి మాత్రమే కాకుండా, ప్రజాస్వామికంగా ఉండటానికి లేదా 'భిన్నమైన ప్రజాస్వామిక'గా ఉండటానికి వివిధ మార్గాల గురించి

మాట్లాడటం ఈ రోజు సాధ్యమైంది. ఈ పరిమితులు ఉన్నప్పటికీ, ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో ప్రజాస్వామ్యం దాని సమ్మిళిత మరియు దాని ప్రాదేశిక విస్తరణ రెండింటి పరంగా అసమానమైన విస్తరణను చూసింది అనేది నిజం. పాత పాశ్చాత్య ప్రజాస్వామ్య దేశాలలో మహిళలకు ఓటు హక్కును విస్తరించడంతో ప్రారంభమై, దక్షిణాఫ్రికాలో వర్ణవివక్ష నిర్మూలనతో ముగియడంతో, ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో ప్రజాస్వామ్యం ఖచ్చితంగా మరింత సమ్మిళితమైంది. 1950 మరియు 1960లలో వలస రాజ్య నిర్మూలన తరువాత – ఆసియా మరియు ఆఫ్రికాలోని చాలా కొత్త దేశాలు దీనిని ఆసక్తిగా స్వీకరించినందున, ప్రజాస్వామ్యం యొక్క మూలం ప్రాదేశిక పరంగా కూడాపెరిగింది. ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ఈ కొత్త ప్రయోగశాలలలో అనేకం దానిని నిలబెట్టుకోలేకపోయాయి, మరియు 1990లలో ప్రజాస్వామీకరణ ప్రక్రియ కమ్యూనిస్ట్ అనంతర తూర్పు ఐరోపాలో కొత్త సవాళ్లను ఎదుర్కొంది. కాబట్టి, ప్రజాస్వామ్య చరిత్ర ఏ విధంగానూ నిరాటంకంగా, సజావుగా సాగే ప్రక్రియ కాదని స్పష్టమవుతోంది. ఇది నిర్దిష్ట ప్రజాస్వామిక సమాజాలలో విజయాలు మరియు తిరోగమనాలతో గుర్తించబడింది, కానీ ఇది దేశాలు మరియు ఖండాలలో కూడా భిన్నంగాఉంది. అన్ని సమయాల్లో, ఇంతకు ముందు పేర్కొన్న ఆలోచనలు మరియు సంస్థల మధ్య పరస్పర చర్యను గుర్తుంచుకోవడం చాలాముఖ్యం. ప్రజాస్వామ్యాన్ని విమర్శించే వారి వాదనలకు కూడా ఇది వర్తిస్తుంది.

1.5 ప్రజాస్వామ్యం మరియు దాని విమర్శకులు :

ప్రాచీన గ్రీసులో కంటే ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్యానికి విమర్శకులు, శత్రువులు కూడా ఉన్నారు. ప్రాచీన ప్రపంచంలోని అథేనియన్లు ప్రజాస్వామ్యాన్ని సంభావ్య ఏకచత్రాధిపత్యంగా భావిస్తే, 19 వ శతాబ్దపు ఆంగ్ల రాజకీయ తత్వవేత్త జాన్ స్టువర్ట్ మిల్ మెజారిటీ నిరంకుశత్వం గురించి తన భయాన్ని వ్యక్తం చేశాడు, దీనిని అతను అజ్ఞానం మరియు విద్య లేకపోవడంతో పోల్చాడు. ప్రజాస్వామ్యం అంటే అసమ్మతిని, సృజనాత్మక ఆలోచనలను నిర్వీర్యం చేస్తూ, సాధారణ ప్రజాభిప్రాయంపై ఆధిపత్యం చెలాయిస్తుందని మిల్ ఆందోళన చెందాడు. ఏదేమైనా, స్వేచ్ఛను ఉద్వేగభరితంగా సమర్థించడం ద్వారా మరియు శ్రామిక వర్గాల కోసం వివిధ సంక్షేమ చర్యలపై పట్టుబట్టడం ద్వారా మిల్ తన మేధో వారసత్వాన్ని గణనీయంగా మెరుగుపరిచాడు. ఇది సామాజిక-ప్రజాస్వామ్యానికి, సంక్షేమ-రాజ్య సూత్రాలకు ఆద్యుడిగా ఉదారవాద సంప్రదాయంలో ఆయనకు ప్రత్యేక స్థానాన్ని ఇస్తుంది. ప్రజాస్వామ్యం పట్ల సామ్యవాద విమర్శ మూలాలు కారల్ మార్క్స్ రచనలలో ఉన్నాయి, ఆయన ప్రజాస్వామ్యం పట్ల కొంత ద్వంద్వ వైఖరిని కలిగి ఉన్నారు. బూర్జువా ప్రజాస్వామ్యాన్ని అంతర్లీనంగా లోపభూయిష్టమైనదిగా భావించినప్పటికీ, దాని వర్గ స్వభావం కారణంగా, మార్క్స్ ప్రజాస్వామ్య పోరాటాన్ని విప్లవాత్మక మార్పు దిశగా శ్రామికవర్గం ప్రయాణంలో ఒక ముఖ్యమైన మెట్టుగా అంగీకరించాడు. అయితే, సోవియట్ యూనియన్ లో ప్రజాస్వామ్యం పెట్టుబడిదారీ విధానానికి అనుబంధంగా ఉండేది, ఇది శాంతియుత మార్గాల ద్వారా శ్రామికవర్గం యొక్క ఆధిక్యతను సాధించడానికి ఉపయోగించబడలేదు.

ప్రజాస్వామ్యాన్ని అత్యంత ముఖ్యమైన విమర్శకులలో పందొమ్మిదవ శతాబ్దం చివరలో మరియు ఇరవయ్యవ శతాబ్దం ప్రారంభంలో ఉన్నత సిద్ధాంతకర్తలు, విల్ఫ్రెడో పరేటో మరియు గెటానో మోస్కా ఉన్నారు, వారి ఆలోచనలు ముస్సోలినీ యొక్క ఫాసిస్టు రాజకీయాలలో సానుభూతిని కలిగించాయి. మోస్కా దృష్టిలో, ప్రజాస్వామ్యం గురించి మాట్లాడేవన్నీ సైద్ధాంతిక హాగ్ వాష్, ఎందుకంటే వాస్తవం ఏమిటంటే, చరిత్ర అంతటా, సమాజం ఎల్లప్పుడూ ఉన్నత వర్గాల మధ్య విభజించబడింది – సమాజంలో ప్రధాన నిర్ణయాలు తీసుకున్న జనాభాలో అల్పసంఖ్యాక వర్గం –

మరియు ప్రజల సమూహం. ఆధిపత్య అల్పసంఖ్యాక వర్గమైన పాలకవర్గం మెజారిటీ లేదా ప్రజానీకం నియంత్రణకు అతీతమైనది, దీనిని ఉన్నత సిద్ధాంతకర్తలు పరమాణువాదులు, అజ్ఞానులు, రాజకీయంగా అసమర్థులు మరియు సంఘటిత డైనమిక్ రాజకీయ చర్యకు అసమర్థులుగా భావించారు. ఇరవయ్యో శతాబ్దం మధ్యకాలంలో, జోసెఫ్ షుంపీటర్ యొక్క 'వాస్తవికవాద' కథనంలో ఈ వాదన ముందుకు తీసుకెళ్లబడింది, అతను ప్రజాస్వామ్యం యొక్క శాస్త్రీయ, పద్దెనిమిదవ శతాబ్దపు నిర్వచనం (ప్రజలు తమ ఇష్టాన్ని అమలు చేయడానికి శాసనసభ్యులను ఎన్నుకోవడం ద్వారా సమస్యలను నిర్ణయించేలా చేయడం ద్వారా రాజకీయ నిర్ణయాలకు రావడానికి ఒక సంస్థాగత ఏర్పాటుగా) లోపభూయిష్టంగా ఉంది, ఎందుకంటే ప్రజలు అజ్ఞానులు, అహేతుకమైనది మరియు ఉదాసీనమైనది, అందువలన ప్రజా సార్వభౌమత్వ సూత్రం అర్థరహితం. ప్రజాస్వామ్యంలో నాయకత్వానికి సంబంధించిన కీలక వాస్తవాన్ని గుర్తించాలని షూంపీటర్ అన్నారు. పోటీ ఎన్నికల ద్వారా పాలకులను ఎన్నుకోవడం, ఆ తర్వాత వారిని పాలించడం వరకే ప్రజల పాత్ర పరిమితం కావాలి. ఈ పునర్నిర్వచనం ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ఉద్దేశ్యాన్ని మరియు సారాంశాన్ని ఓటర్లకు నిర్ణయాధికారాన్ని అప్పగించడం నుండి కేవలం ప్రతినిధులను ఎన్నుకునే స్థాయికి మార్చింది. ఈ విధంగా ప్రజాస్వామిక ఆదర్శం యొక్క ప్రామాణిక శక్తి బలహీనపడింది.

అయినప్పటికీ ప్రజాస్వామిక సంస్థల సమతౌల్యం కొనసాగుతూనే ఉంది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు పరిశీలకుల ఆందోళనలలో కొన్ని, సామాజిక ర్యాంకింగ్ లను సవరించడం మరియు వంశపారంపర్య ఉన్నత వర్గాల అధికారాన్ని తగ్గించడం ద్వారా ప్రజాస్వామ్యం ప్రమాదకరమైన ప్రభావాన్ని చూపుతుందని రుజువైంది. అయితే అదే సమయంలో, ప్రజాస్వామ్యానికి సామాజిక విభేదాలను నియంత్రించే ఒక నిర్దిష్ట శక్తి ఉందని రుజువైంది, ఇది రాజకీయ పోటీకి శాంతియుత మార్గాలను అందించింది మరియు సామాజిక అసమానతలు పేలుడు లేదా హింసాత్మక రూపాన్ని పొందకుండా నిరోధించింది.

1.6 ప్రజాస్వామ్యానికి సమకాలీన సవాళ్లు :

భారత ఎన్నికల సందర్భంలో, దేశం యొక్క విస్తారమైన వైవిధ్యం, సంక్లిష్టమైన సామాజిక నిర్మాణం మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న రాజకీయ దృశ్యాన్ని ప్రతిబింబించే అనేక సవాళ్లు కొనసాగుతున్నాయి. ఓటరు మోసం, ధనబలం దుర్వినియోగం, క్రిమినల్ శక్తుల ప్రభావం వంటి ఆందోళనలతో కూడిన ఎన్నికల సమగ్రత అంశం ఒక ముఖ్యమైన అడ్డంకి. భారతదేశం యొక్క విస్తారమైన భౌగోళిక విస్తీర్ణంలో స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్ధారించడం ఒక బలీయమైన పనిగా మిగిలిపోయింది, మారుమూల మరియు చేరుకోలేని ప్రాంతాలలో లాజిస్టిక్ సవాళ్లతో కూడి ఉంది. అంతేకాక, నకిలీ వార్తలు మరియు తప్పుడు సమాచారం వ్యాప్తి ఎన్నికల ప్రక్రియకు సవాలుగా నిలుస్తుంది, ఇది ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను బలహీనపరుస్తుంది. అదనంగా, గుర్తింపు రాజకీయాలు, కుల-ఆధారిత సమీకరణ మరియు మత ధృవీకరణ యొక్క పాత్ర ఎన్నికల ఫలితాలను రూపొందిస్తూ, లౌకికవాదం మరియు సమ్మిళిత ఆదర్శాలకు సవాళ్లు విసురుతోంది. అంతేకాకుండా, ఎన్నికలలో పెరుగుతున్న సాంకేతిక పరిజ్ఞానం వినియోగం ఓటర్ల డేటాను రక్షించడంలో మరియు ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల సమగ్రతను నిర్ధారించడంలో సైబర్ భద్రతా ప్రమాదాలు మరియు సవాళ్లను తెస్తుంది. ఈ బహుముఖ సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి మరియు భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియను

బలోపేతం చేయడానికి ఎన్నికల అధికారులు, రాజకీయ పార్టీలు, పౌర సమాజం మరియు విస్తృత ప్రజల నుండి సంఘటిత ప్రయత్నాలు అవసరం.

21వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో ప్రజాస్వామ్యానికి ఎదురైన ముఖ్యమైన సవాళ్లలో, ఈ క్రింది వాటిని గుర్తించవచ్చు :

1) అభివృద్ధి
2) వైవిధ్యం
3) లింగం
4) గ్లోబలైజేషన్

1.6.1 అభివృద్ధి :

ప్రజాస్వామ్యం మరియు అభివృద్ధి మధ్య సంబంధాన్ని స్థాపించడానికి చాలా మంది పండితులు ప్రయత్నించినప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్యం అభివృద్ధిని ఎంతవరకు ముందుకు తీసుకువెళుతుంది లేదా నిరోధిస్తుందో అన్వేషించడం ద్వారా, వీటి మధ్య సంబంధానికి సంబంధించి నిశ్చయాత్మక ఆధారాలు లేవు. భారతదేశంలో అభివృద్ధి మందకొడిగా సాగడానికి కొన్నిసార్లు ప్రజాస్వామ్యాన్ని అవలంబించడం కారణమని, తూర్పు ఆసియా ఆర్థిక వ్యవస్థల అభివృద్ధి విజయాలకు ప్రజాస్వామ్యం లేకపోవడం కారణమని పేర్కొన్నారు. ఏదేమైనా, పండితులు చేపట్టిన తులనాత్మక అధ్యయనాలు మిశ్రమ ఫలితాలను అందిస్తాయి మరియు ప్రజాస్వామ్యం అభివృద్ధిని నిరోధిస్తుందని లేదా దానిని సులభతరం చేస్తుందని నిశ్చయంగా నిర్ధారించలేదు. నేపథ్య చారిత్రక పరిస్థితులు, ఆర్థిక వ్యవస్థ మరియు సమాజం యొక్క స్వభావం అభివృద్ధి ఫలితాలను గణనీయంగా ప్రభావితం చేస్తాయి. తార్కికంగా చెప్పాలంటే, రాజ్యంపై హక్కులు కలిగి ఉండటానికి మరియు వారి అవసరాలకు ప్రభుత్వం ప్రతిస్పందించాలని పట్టుబట్టే హక్కు ప్రజలకు ఉన్నంతవరకు, పేదరికం మరియు అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా ప్రజాస్వామ్యం ఒక శక్తివంతమైన ఆయుధం. అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రజాస్వామిక సమాజాల్లోని పేదలు ఈ అస్త్రాన్ని సమర్థవంతంగా ఉపయోగించడంలో విఫలమయ్యారంటే, దీనికి కారణం ప్రజాస్వామ్యం కాదు, ఆధిపత్య వర్గాలు, సామాజిక శక్తులకు అనుకూలంగా ప్రభుత్వం పక్షపాతంగా వ్యవహరించడానికి ఆర్థిక, సామాజిక అధికార కేంద్రీకరణ కారణమని నిందించాలి.

అంతేకాక, అభివృద్ధి యొక్క సాంప్రదాయిక భావనలు (ఆర్థిక వృద్ధితో సమానం) నేడు మౌలికంగా సవాలు చేయబడుతున్నాయి మరియు ప్రశ్నించబడుతున్నాయి, ప్రముఖ ఆర్థికవేత్త అమర్త్యసేన్ యొక్క మానవ అభివృద్ధి దృక్పథంలో సేన్ ప్రజలకు ఆర్థిక హక్కులు మరియు సామాజిక అవకాశాల నిర్మాణాలను అందించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతపై దృష్టిని ఆకర్షించారు, తద్వారా వారు వారి మానవ సామర్థ్యాలను విస్తరించవచ్చు మరియు వారి స్వంత జీవిత ప్రణాళికలను నిర్ణయించే సామర్థ్యాన్ని పెంచుకోవచ్చు. అభివృద్ధి అనేది రాజకీయ భాగస్వామ్యాన్ని మరింత అర్థవంతంగా మార్చాలి, ప్రజాస్వామ్యం ద్వారా ప్రజలు అభివృద్ధి కోసం తమ వాదనలను రాష్ట్రంపై రుద్దడానికి మార్గాలను అందిస్తుంది.

1.6.2 వైవిధ్యం:

20 వ శతాబ్దం మధ్యకాలం వరకు, సాంప్రదాయిక ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతం సాంస్కృతిక వైవిధ్యం యొక్క సమస్యపై ద్వంద్వంగా ఉంది. ఉదారవాద రాజకీయ వ్యవస్థలో బహుళత్వం యొక్క మొదటి ముఖ్యమైన సవాలు యునైటెడ్ స్టేట్స్లో పౌర హక్కుల ఉద్యమం. ఇటీవల, ఐరోపాలోని వలస జనాభా, అలాగే ఆస్ట్రేలియా, కెనడా మరియు యునైటెడ్ స్టేట్స్ లోని స్థానిక ప్రజలు సాంస్కృతిక గుర్తింపు మరియు కమ్యూనిటీ హక్కులను డిమాండ్ చేశారు. ఈ వాదనలు ప్రజాస్వామిక సిద్ధాంతంలో ఒక ముఖ్యమైన అంతరాన్ని ఎత్తి చూపాయి, ఇది వ్యక్తిగత సమానత్వానికి దాని నిబద్ధత యొక్క సద్గుణాన్ని సూచిస్తుంది, కానీ భిన్నత్వానికి గుడ్డిగా ఉంటుంది, కాబట్టి సాంస్కృతిక బహుళత్వాన్ని తగినంతగా గౌరవించదు. దీని అర్థం వారి విలక్షణమైన సాంస్కృతిక లేదా జాతి లేదా జాతి గుర్తింపు పరంగా నిర్వచించబడిన మైనారిటీ సమూహాలు బాధపడతాయి. అటువంటి సమూహాల యొక్క వ్యక్తిగత సభ్యులు రాజకీయ వ్యవస్థలో సమాన హక్కులకు అధికారికంగా అర్హులు కావచ్చు, కాని సామాజిక పక్షపాతం మరియు సమాన అవకాశాలు లేకపోవడం వారిని సమానుల కంటే తక్కువగా చేస్తుంది. అటువంటి పరిస్థితులలో, ప్రజాస్వామిక సిద్ధాంతం యొక్క తటస్థత ఒక సమస్యగా మారుతుంది, ఎందుకంటే ఇది వారి సాంస్కృతిక గుర్తింపు కారణంగా వారు ఎదుర్కొంటున్న ప్రతికూలతలు మరియు దురభిప్రాయాల వల్ల అధికారిక సమానత్వాన్ని బలహీనపరిచే పౌరులకు ప్రత్యేక శ్రద్ధ ఇవ్వకుండా నిరోధిస్తుంది. అందువల్ల, బహుళసాంస్కృతికత యొక్క విలువను ధృవీకరించడానికి రాజ్యం కేవలం సహనాన్ని, ఇది ప్రాథమికంగా ప్రతికూల విలువ అయినదాన్ని దాటి ముందుకు సాగాలి. సాంప్రదాయిక ప్రజాస్వామిక సిద్ధాంతం వ్యక్తిని, వ్యక్తిని మాత్రమే చట్టబద్ధమైన హక్కుల వాహకుడుగా లేదా కర్తగా భావించినందున ఈ సవాలును స్వీకరించడం కూడా కష్టం. అటువంటి సిద్ధాంతంలో, సమూహాలను హక్కులను మోసేవారిగా భావించడం దాదాపు అసాధ్యం. ఇటీవలి సంవత్సరాలలో, ఉదారవాదం యొక్క కమ్యూనిస్టు విమర్శకులు ఉదారవాద సిద్ధాంతం వారిని తయారు చేసే స్వయంప్రతిపత్తి గల పూర్వ-సామాజిక జీవులు వ్యక్తులు కాదని వాదించారు. బదులుగా, అవి ఉన్న సంప్రదాయాలు మరియు సమాజాల ద్వారా ఏర్పడతాయి మరియు ఏర్పడతాయి. అందువల్ల, అల్పసంఖ్యాక వర్గాలకు సమూహ హక్కులు ఇవ్వాలి, తద్వారా వారి సంస్కృతులు ఆధిపత్య సంస్కృతి యొక్క సమ్మేళనం నుండి రక్షించబడతాయి.

1.6.3 లింగం:

ఉదారవాద-ప్రజాస్వామిక సిద్ధాంతానికి నిలయమైన ఐరోపాలో కూడా మహిళలకు ఓటుహక్కు కల్పించడం నెమ్మదిగా జరుగుతున్న ప్రక్రియ కావడం గమనార్హం. స్విట్జర్లాండ్ 1971లోనే మహిళలకు ఓటు హక్కు కల్పించింది. నేటికీ కువైట్ లోని మహిళలకు ఈ హక్కు లేదు. ప్రజాస్వామిక రాజకీయ హక్కులు ఉన్న అనేక దేశాలలో, మహిళలకు రాజకీయ మరియు ఆర్థిక శక్తి కరువైంది. 1993 లో, మహిళలు ప్రపంచ ఆస్తిలో 1 శాతం మాత్రమే కలిగి ఉన్నారని మరియు ప్రపంచ ఆదాయంలో 10 శాతం సంపాదిస్తున్నారని అంచనా వేయబడింది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా దేశాధినేతల్లో మహిళలు కేవలం 4 శాతం, కేబినెట్ మంత్రులు / జాతీయ విధాన నిర్ణేతల్లో 5 శాతం మాత్రమే ఉన్నారు. జాతీయ చట్టసభల్లో వీరి వాటా కేవలం 10 శాతమే. మేరీ వోల్స్టోన్క్రాఫ్ట్ వంటి ప్రారంభ స్త్రీవాదులు మహిళల సమాన పౌరసత్వ హక్కుల వాదనను బలపరచడానికి సమానత్వం మరియు సార్వత్రిక వ్యక్తిగత హక్కుల గురించి ప్రధానంగా ఉదారవాద భావనలను ఉపయోగించారు. నేడు, స్త్రీ ఓటుహక్కు మొదటిసారి మంజూరు చేయబడిన దాదాపు ఒక శతాబ్దం

తరువాత, ఓటుహక్కు మాత్రమే మహిళల జీవితాలను మార్చే పరిమిత సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉందని స్పష్టమవుతోంది, ఇది 'రెండవ తరం' స్త్రీవాదులు వ్యక్తిగత పౌరుని ఉదారవాద భావన యొక్క స్పష్టమైన లింగ-తటస్థతను ప్రశ్నించడానికి దారితీసింది.

ప్రజాస్వామ్యానికి స్త్రీవాద సవాలులో రెండు ముఖ్యమైన అంశాలు ఉన్నాయి. మొదటిది, స్త్రీవాద వాదనలు ప్రజాసా మ్య సిద్ధాంతం మరియు సంస్థల యొక్క పురుష-కేంద్రీకృత స్వభావాన్ని సూచించాయి. ప్రయివేటు, ప్రభుత్వ రంగాల మధ్య ఆనవాయితీ విభజన స్త్రీలను పితృస్వామ్య అధికారానికి లొంగదీసుకోవడం, స్వేచ్ఛ లేకపోవడం వంటి లక్షణాలతో ప్రైవేట్ రంగానికి నెట్టివేస్తుందని స్త్రీవాదులు వాదిస్తున్నారు, అయితే ప్రజాస్వామ్యం ప్రధానంగా పురుష ఆధారిత ప్రజా రంగానికి పరిమితం చేయబడింది. పౌరసత్వం యొక్క సార్వత్రిక మరియు లింగ-తటస్థ వర్గాలు ఉన్నప్పటికీ, మహిళలు కుటుంబం లోపల మరియు వెలుపల అణచివేత మరియు బహిష్కరణకు గురవుతూనే ఉన్నారు. హక్కుల లభ్యత సబార్డినేట్ సామాజిక సమూహాలకు (ఉదా. భారతదేశంలో జాతి లేదా మత లేదా భాషా అల్పసంఖ్యాక వర్గాలు లేదా దిగువ కులాలకు) మరియు ముఖ్యంగా ఈ సమూహాలకు చెందిన మహిళలకు మరింత తీవ్రంగా రాజీపడుతుంది. వారి అతి తక్కువ మరియు ప్రతికూల భావనలో కూడా, హక్కులు తరచుగా పెద్ద సంఖ్యలో మహిళలకు అందుబాటులో లేవు. ఆత్మసాక్షాత్కార భావనకు అనుగుణంగా తన జీవితం గురించి అర్థవంతమైన ఎంపికలు చేసుకునే హక్కును పక్కన పెడితే, ప్రాథమిక పౌర మరియు రాజకీయ స్వేచ్ఛలు క్రమం తప్పకుండా నిరాకరించబడతాయి లేదా తీవ్రంగా పరిమితం చేయబడతాయి. వీటిలో వివిధ రకాలుగా ఓటు హక్కును స్వేచ్ఛగా వినియోగించుకోవడం, సంఘం మరియు కదలిక స్వేచ్ఛ, ఎన్నికయ్యే హక్కు, పునరుత్పత్తి హక్కులు మొదలైనవి ఉన్నాయి.

అందుకే ఫెమినిస్టులు రెండవది, రాజకీయ ప్రక్రియల్లో మహిళలకు ఎక్కువ భాగస్వామ్యం కల్పించడం ద్వారా, అవసరమైతే రాజకీయ పార్టీలు లేదా చట్టసభల్లో కోటా ఆధారిత రిజర్వేషన్ల ద్వారా ప్రజాస్వామ్యాన్ని 'పెంపొందించడానికి' ప్రయత్నించారు. ఆలోచనల *రాజకీయం* (సమూహ ఆందోళనలు మరియు ప్రయోజనాల ఆధారంగా కాకుండా రాజకీయ పార్టీల విధానాలు మరియు కార్యక్రమాల మధ్య రాజకీయ ఎంపిక) అణగారిన లేదా మినహాయించబడిన సమూహాలకు తగిన విధాన ఆందోళనను నిర్ధారించదని అన్నే ఫిలిప్స్ వాదనకు విజ్ఞప్తి చేయడం ద్వారా కోటాల కేసు తరచుగా సమర్థించబడుతుంది. ఇది *ఉనికి రాజకీయాల యొక్క ప్రాముఖ్యతను* సూచిస్తుంది, దీనిలో మహిళలు, జాతి మైనారిటీలు మరియు ఇతర సమానంగా బహిష్కరించబడిన సమూహాలకు న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యం హామీ ఇవ్వబడుతుంది. ఈ విధంగా స్త్రీవాదులు ప్రజాస్వామిక ప్రాతినిధ్య సిద్ధాంతాన్ని పునర్నిర్మించడానికి ప్రయత్నించారు.

1.6.4 ప్రపంచీకరణ :

మనకు తెలిసినట్లుగా ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలు సార్వభౌమ మరియు ప్రాదేశికంగా నిర్వచించబడిన ఆధునిక జాతీయ-రాజ్య భావనతో విడదీయరాని సంబంధం కలిగి ఉన్నాయి. పౌరసత్వం యొక్క స్వభావానికి సంబంధించినదైనా లేదా సమ్మతి మరియు ప్రాతినిధ్యం ద్వారా స్వపరిపాలన ఆలోచనకు సంబంధించినదైనా దాని సూత్రాలు మరియు పద్ధతులు కూడా అలాగే ఉన్నాయి. అందువలన, ఒక ప్రజాస్వామిక రాజకీయ సమాజం ఒక ప్రాదేశిక జాతీయ-రాజ్యం సరిహద్దులతో సమానంగా ఉంటుందని భావించబడుతుంది. జాతీయ సరిహద్దులను దాటే

స్థాయికి, గ్లోబలైజేషన్ వీటన్నిటినీ మరింతగా మారుస్తోంది. గ్లోబలైజేషన్ వాణిజ్యం, ఆర్థికం, మూలధనం, సాంకేతికత, సమాచారం మరియు సంస్కృతి యొక్క అంతర్జాతీయ ప్రవాహాల తీవ్రతను పెంచుతుందని మనకు తెలుసు. అలా చేయడం వల్ల ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వాలు – ముఖ్యంగా దక్షిణాది దేశాలలో – తమ స్వంత వ్యవహారాలను అంతర్గతంగా మరియు స్వీయ నియంత్రిత మార్గంలో నియంత్రించడం కష్టమవుతుంది. ఇంటర్నేషనల్ మానిటరీ ఫండ్ లేదా వరల్డ్ ట్రేడ్ ఆర్గనైజేషన్ వంటి గ్లోబల్ గవర్నెన్స్ యొక్క కొత్త సంస్థలు రెగ్యులేటరీ విధులను నిర్వహిస్తాయి కాని ప్రజాస్వామ్య లేదా జవాబుదారీ మార్గాల్లో నిర్వహించబడవు. దీనికి విరుద్ధంగా, అవి ప్రపంచ శక్తి సంబంధాల అసమానతలను ప్రతిబింబిస్తాయి మరియు బలపరుస్తాయి. ఏదేమైనా, ప్రపంచ పెట్టుబడి మరియు ప్రపంచ సంస్థాగత శక్తి శక్తులు ప్రజాస్వామ్యంపై పరిమితులు విధించినప్పటికీ, ఇది జాతీయ–రాజ్యాలలో ఆచరించబడుతున్నందున, ప్రపంచీకరణ మరియు దాని ద్వారా సాధ్యమయ్యే సమాచార ప్రవాహాలు కూడా ఒక నిర్దిష్ట ప్రజాస్వామికీకరణ సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. 'గ్లోబల్ సివిల్ సొసైటీ' అని పిలువబడే దృగ్విషయం దీనికి అత్యంత ముఖ్యమైన ఉదాహరణలలో ఒకటి, ఇది జాతీయ సరిహద్దులను దాటే సంస్థలు, సంఘాలు మరియు ఉద్యమాలను వివరిస్తుంది మరియు పర్యావరణ క్షీణత లేదా మహిళల అణచివేత లేదా మానవ హక్కుల సమస్యల చుట్టూ కొత్త రకాల రాజకీయ దృఢత్వాలను సృష్టిస్తుంది. వాస్తవానికి, ఈ ఉద్యమాలు మరియు సంస్థలు తరచుగా విమర్శించబడతాయి ఎందుకంటే అవి స్వయంగా లెక్కలోకి రానివి. యూరోపియన్ యూనియన్ వంటి ప్రాంతీయ సంస్థల సృష్టిలో సుప్రజాతీయ ప్రజాస్వామ్యం మరియు పౌరసత్వం యొక్క మరొక రూపం కనిపిస్తుంది, ఇవి జాతి–రాజ్యానికి అతీతంగా 'కాస్మోపాలిటన్ ప్రజాస్వామ్యం' యొక్క నమూనాలను ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి ప్రయత్నిస్తాయి. సార్వభౌమ రాజ్యం శకం ముగిసిపోతోందని, ప్రపంచీకరణ, ప్రాంతీయాకరణలో పరివర్తనాత్మక అవకాశాలు ఉన్నాయని కాస్మోపాలిటన్ ప్రజాస్వామ్యవాదులు విశ్వసిస్తున్నారు. అందువలన, ప్రజాస్వామ్య సాధనకు జాతీయ–రాజ్యం అత్యంత అనువైన ప్రదేశం అని చాలా మంది నమ్ముతుండగా, మరికొందరు ప్రపంచంలో అధికార ఆచరణ వేగంగా రూపాంతరం చెందుతున్నందున, ప్రజాస్వామ్య యంత్రాంగాలను కూడా సవరించాలని మరియు పునర్నిర్మించాల్సిన అవసరం ఉందని వాదిస్తున్నారు.

1.6.5 భారత ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యానికి ఇతర వాస్తవిక సవాళ్లు :

1. **ఎన్నికల ఇంటిగ్రిటీ :** ఓటరు మోసం మరియు తారుమారు సంఘటనలను నివారించడానికి ఓటరు గుర్తింపు మరియు ధృవీకరణ కోసం యంత్రాంగాలను బలోపేతం చేయడం. పోలింగ్ కేంద్రాల వద్ద బూత్ కాప్చర్, ఓటర్లను బెదిరించే సంఘటనలు జరగకుండా భద్రతా చర్యలను పెంచడం. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల (ఈవీఎం) ట్యాంపరింగ్ లేదా మానిప్యులేషన్ను నివారించడానికి వాటి నిర్వహణ మరియు రవాణా కోసం కఠినమైన ప్రోటోకాల్లను అమలుచేయడం.

2. **పొలిటికల్ కరప్షన్ :** లంచం, ముడుపులు మరియు ప్రజాధనం దుర్వినియోగంతో సహా రాజకీయ అవినీతి కేసులను దర్యాప్తు చేయడానికి మరియు ప్రాసిక్యూట్ చేయడానికి కఠినమైన చట్టపరమైన ఫ్రేమ్ వర్క్ లను అమలు చేయడం. రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థుల నిధులు, ఖర్చుల మూలాలను బహిర్గతం చేయడం సహా ప్రచార నిధుల్లో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించడం. అవినీతి నిరోధక సంస్థలు, సంస్థలకు స్వతంత్ర దర్యాప్తులు జరిపేందుకు, అవినీతి రాజకీయ నాయకులు, అధికారులపై చట్టపరమైన చర్యలు తీసుకునే అధికారం కల్పించింది.

3. **రాజకీయాలను క్రిమినలైజేషన్ చేయడం :** క్రిమినల్ నేపథ్యం ఉన్న అభ్యర్థులను ఎన్నికల్లో పోటీ చేయకుండా లేదా ప్రభుత్వ పదవుల్లో ఉన్నవారిని అనర్హులుగా ప్రకటించడానికి ఎన్నికల సంస్కరణలను అమలు చేయడం. రాజకీయ అనుబంధాలు ఉన్నవారితో సహా నేర కార్యకలాపాల్లో పాల్గొన్న వ్యక్తులను సమర్థవంతంగా దర్యాప్తు చేయడానికి మరియు ప్రాసిక్యూట్ చేయడానికి చట్ట అమలు సంస్థలను బలోపేతం చేయడం. ఓటరు అవగాహన కార్యక్రమాలు, బహిరంగ వెల్లడి కార్యక్రమాల ద్వారా అభ్యర్థుల నేరచరిత్రలపై ఓటర్లకు అవగాహన కల్పించడం.

4. **ఎన్నికల హింస :** ఎన్నికల సమయంలో శాంతిభద్రతలను పరిరక్షించడానికి మరియు హింసాత్మక సంఘటనలను నివారించడానికి తగినంత భద్రతా సిబ్బందిని మరియు చట్ట అమలు సంస్థలను మోహరించడం. ఎన్నికల హింసకు పాల్పడిన వ్యక్తులపై చట్టపరమైన చర్యలను వేగవంతం చేయడానికి ప్రత్యేక ట్రిబ్యునళ్లు లేదా ఫాస్ట్ ట్రాక్ కోర్టులను ఏర్పాటు చేయడం. ఉద్రిక్తతలను తగ్గించడానికి మరియు హింస వ్యాప్తిని నివారించడానికి రాజకీయ పార్టీలు మరియు కమ్యూనిటీ నాయకుల మధ్య సంభాషణ మరియు సంఘర్షణ పరిష్కార యంత్రాంగాలను ప్రోత్సహించడం.

5. **అసమానతలు మరియు అణచివేత :** సామాజిక ఆర్థిక అసమానతలను పరిష్కరించడానికి మరియు షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు ఇతర వెనుకబడిన తరగతులతో సహా అట్టడుగు వర్గాలకు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి సానుకూల కార్యాచరణ విధానాలను అమలు చేయడం. అణగారిన వర్గాలకు సాధికారత కల్పించడానికి, ఎన్నికల ప్రక్రియలో వారి భాగస్వామ్యాన్ని పెంచడానికి అణగారిన ప్రాంతాల్లో విద్య, ఆరోగ్య సంరక్షణ, మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధిపై పెట్టుబడులు పెట్టడం. అణగారిన వర్గాలను లక్ష్యంగా చేసుకుని ఓటరు నమోదు డ్రైవ్ లు మరియు పౌర నిమగ్నత కార్యక్రమాలను ప్రోత్సహించడం, వారి అవగాహన మరియు ఎన్నికలలో పాల్గొనడం పెంచడం.

6. **తప్పుడు సమాచారం మరియు మీడియా మానిప్యులేషన్ :** తప్పుడు సమాచారం మరియు నకిలీ వార్తల వ్యాప్తిని అరికట్టడానికి రాజకీయ ప్రకటనలు, సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫామ్లు మరియు డిజిటల్ వార్తా సంస్థలను పర్యవేక్షించడానికి మరియు నియంత్రించడానికి నియంత్రణ ఫ్రేమ్వర్క్లను బలోపేతం చేయడం. తప్పుడు లేదా తప్పుదోవ పట్టించే కంటెంట్ నుండి విశ్వసనీయ సమాచారాన్ని గుర్తించడంలో వారికి సహాయపడటానికి ఓటర్లలో మీడియా అక్షరాస్యత మరియు విమర్శనాత్మక ఆలోచనా నైపుణ్యాలను ప్రోత్సహించడం. ఆన్లైన్ తప్పుడు సమాచారాన్ని ఎదుర్కోవటానికి మరియు బాధ్యతాయుతమైన డిజిటల్ పౌరసత్వాన్ని ప్రోత్సహించడానికి టెక్నాలజీ కంపెనీలు, పౌర సమాజ సంస్థలు మరియు ఫ్యాక్ట్ చెకింగ్ చొరవలతో కలిసి పనిచేయడం.

7. **ప్రాంతీయవాదం మరియు గుర్తింపు రాజకీయాలు :** జాతీయ పరిపాలన చట్రంలో విభిన్న ప్రాంతీయ మరియు సాంస్కృతిక ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా సమ్మిళిత మరియు భాగస్వామ్య నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలను ప్రోత్సహించడం. ఉమ్మడి సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి మరియు భాగస్వామ్య లక్ష్యాలను కొనసాగించడానికి వివిధ ప్రాంతాలు మరియు సమాజాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే రాజకీయ పార్టీల మధ్య సంభాషణ మరియు సహకారాన్ని పెంపొందించడం. భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్య విలువలు

మరియు ఆకాంక్షలకు ప్రాధాన్యత ఇస్తూ భారతదేశ సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని జరుపుకునే కార్యక్రమాల ద్వారా జాతీయ ఐక్యత మరియు సంఘీభావాన్ని ప్రోత్సహించడం.

8. **తక్కువ ఓటింగ్ శాతం :** ఆన్లైన్ రిజిస్ట్రేషన్ పోర్టల్స్, మొబైల్ ఓటర్ రిజిస్ట్రేషన్ డ్రైవ్లు, ప్రాతినిధ్యం లేని వర్గాలను లక్ష్యంగా చేసుకుని ఔట్రీచ్ కార్యక్రమాలతో సహా ఓటరు నమోదు ప్రక్రియలను మెరుగుపరిచే చర్యలను అమలు చేయడం. మరిన్ని పోలింగ్ కేంద్రాల ఏర్పాటు, ఓటర్లకు రవాణా సౌకర్యాలు కల్పించడం, పోలింగ్ సమయాన్ని పొడిగించడం ద్వారా పోలింగ్ కేంద్రాలకు ప్రాప్యతను పెంచడం. ఓటింగ్ యొక్క ప్రాముఖ్యత, ఎన్నికల ప్రక్రియ మరియు ప్రజాస్వామ్య ఫలితాలను రూపొందించడంలో పౌరుల పాత్ర గురించి అవగాహన పెంచడానికి ఓటరు విద్యా ప్రచారాలను నిర్వహించడం.

9. **పార్టీ విచ్ఛిన్నం మరియు సంకీర్ణ రాజకీయాలు :** సంకుచిత పక్షపాత ఎజెండాల కంటే జాతీయ ప్రయోజనాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడానికి మరియు స్థిరమైన మరియు సమర్థవంతమైన సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలను ఏర్పాటు చేయడానికి నిర్మాణాత్మక చర్చలలో పాల్గొనడానికి రాజకీయ పార్టీలను ప్రోత్సహించడం. పారదర్శకత, అంతర్గత చర్చ, మెరిట్ ఆధారిత నాయకత్వ ఎంపిక ప్రక్రియలను ప్రోత్సహించడానికి అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం మరియు జవాబుదారీ యంత్రాంగాలను బలోపేతం చేయడం. విభిన్న సైద్ధాంతిక దృక్పథాలను గౌరవిస్తూనే విధాన రూపకల్పన మరియు అమలును సులభతరం చేయడానికి సంకీర్ణ భాగస్వాముల మధ్య ఏకాభిప్రాయ నిర్మాణం మరియు రాజీ సంస్కృతిని పెంపొందించడం.

10. **ప్రజాస్వామ్య సంస్థల క్షీణత :** రాజ్యాంగ రక్షణలు, సంస్థాగత సంస్కరణల ద్వారా న్యాయవ్యవస్థ, ఎన్నికల సంఘం, ఇతర పర్యవేక్షణ సంస్థలతో సహా ప్రజాస్వామ్య సంస్థల స్వతంత్రత, సమగ్రతను పరిరక్షించడం. జ్యుడీషియల్ నియామకాలు, ఎన్నికల కమిషనర్లు, రెగ్యులేటరీ అథారిటీలతో సహా కీలక సంస్థాగత పదవుల నియామకం, పనితీరులో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించడం. ప్రజాస్వామ్యం, చట్టబద్ధ పాలన, అధికారాల విభజన సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి, ప్రజాస్వామ్య నిబంధనలు, విలువలను దెబ్బతీసే ప్రయత్నాలను ప్రతిఘటించడానికి ప్రజా చైతన్యం మరియు పౌర నిమగ్నతను ప్రోత్సహించడం.

1.7 ముగింపు :

చివరగా, భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యానికి ఎదురవుతున్న సవాళ్లు– అభివృద్ధి, వైవిధ్యం, లింగం మరియు ప్రపంచీకరణ – దేశంలో ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క డైనమిక్ మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావాన్ని హైలైట్ చేస్తాయి. భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య చట్రం, పౌరుల భాగస్వామ్యం మరియు జవాబుదారీతనానికి ఒక వేదికను అందిస్తూనే, తరచుగా లోతుగా పాతుకుపోయిన ఆర్థిక, సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక అసమానతలతో పోరాడుతుంది. చారిత్రక పరిస్థితులు మరియు సమకాలీన ప్రపంచ ప్రభావాల మధ్య పరస్పర చర్య ప్రజాస్వామ్యానికి సూక్ష్మమైన విధానం యొక్క అవసరాన్ని నొక్కిచెబుతుంది, ఇది బహుళసాంస్కృతికతను స్వీకరించి, లింగ సమానత్వాన్ని నిర్ధారిస్తుంది మరియు పరస్పర సంబంధం ఉన్న ప్రపంచం యొక్క వాస్తవాలకు అనుగుణంగా

ఉంటుంది. అధికార కేంద్రీకరణ మరియు ప్రపంచ ఒత్తిళ్లు గణనీయమైన సవాళ్లను కలిగి ఉన్నప్పటికీ, సమ్మిళిత మరియు ప్రతిస్పందించే ప్రజాస్వామ్య పద్ధతులకు అవకాశం బలంగా ఉంది. భారతదేశంలో మరింత సమానమైన మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యం కోసం కొనసాగుతున్న పోరాటం దేశం యొక్క స్థితిస్థాపకతను మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాల పట్ల దాని నిబద్ధతను ప్రతిబింబిస్తుంది, ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ప్రయాణం నిరంతరం మరియు నిరంతరం మారుతుందని సూచిస్తుంది.

1.8 సారాంశం:

భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం అభివృద్ధి, వైవిధ్యం, లింగ సమానత్వం, ప్రపంచీకరణలో సవాళ్లను ఎదుర్కొంటోంది. ప్రజాస్వామ్యానికి, అభివృద్ధికి మధ్య సంబంధం సంక్లిష్టమైనది, చారిత్రక మరియు సామాజిక-ఆర్థిక కారకాలచే ప్రభావితమవుతుంది. ప్రజాస్వామ్యం పేదరికాన్ని పరిష్కరించడానికి యంత్రాంగాలను అందిస్తున్నప్పటికీ, పాతుకుపోయిన అధికార నిర్మాణాలు తరచుగా దాని ప్రభావాన్ని పరిమితం చేస్తాయి. భారతదేశ సాంస్కృతిక వైవిధ్యానికి కేవలం సహనానికి మించిన విధానాలు మైనారిటీ హక్కులను క్రియాశీలంగా పరిరక్షించాల్సిన అవసరం ఉంది. స్త్రీవాద ఉద్యమాలు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యాన్ని పెంచాలని మరియు పితృస్వామ్య నిబంధనలను పరిష్కరించాలని వాదించడంతో లింగ అసమానతలు కొనసాగుతున్నాయి. ప్రపంచీకరణ ప్రభుత్వ నియంత్రణను తగ్గించడం ద్వారా మరియు అప్రజాస్వామిక ప్రపంచ సంస్థలను ప్రవేశపెట్టడం ద్వారా సాంప్రదాయ ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణాలను సవాలు చేస్తుంది. ఏదేమైనా, ఇది ప్రపంచ పౌర సమాజ ఉద్యమాలు మరియు ప్రాంతీయ సహకారాన్ని కూడా ప్రోత్సహిస్తుంది, ఇది ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యాన్ని పెంచుతుంది. మొత్తంమీద, భారతదేశ ప్రజాస్వామ్యం దాని ప్రత్యేకమైన చరిత్ర ద్వారా రూపుదిద్దుకుంది మరియు ఈ బహుముఖ సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి నిరంతరం అభివృద్ధి చెందుతుంది, మరింత సమ్మిళిత మరియు భాగస్వామ్య సమాజం కోసం ప్రయత్నిస్తుంది. ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పరిణామం మరియు ఆచరణ చాలా భిన్నంగా ఉన్నాయని మనం చూశాము. నేడు ప్రజాస్వామికమని చెప్పుకునే ప్రతి జాతీయ-రాజ్యం చాలా విలక్షణమైన మార్గం ద్వారా తనదైన విలక్షణమైన ప్రజాస్వామ్య రూపానికి చేరుకుంది. ప్రజాస్వామ్య భావాలు, ఆదర్శాల మాదిరిగానే చరిత్ర, సమాజం, ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రజాస్వామ్యాన్ని రూపొందించే శక్తివంతమైన ప్రభావాలు. ఎక్కడైనా ప్రజాస్వామ్యాన్ని వివరించాల్సిన భౌతిక, సైద్ధాంతిక మేళవింపు ఇది. ఇంకా, రెండూ డైనమిక్ శక్తులు: భౌతిక పరిస్థితులు మారుతాయి, కానీ ప్రజాస్వామ్య, సమానత్వ మరియు భాగస్వామ్య సమాజం అంటే ఏమిటి మరియు దానిని ఎలా ఉనికిలోకి తీసుకురావచ్చు అనే ఆలోచనలు మరియు దర్శనాలు కూడా మారుతాయి. ఈ అర్థంలో, ప్రజాస్వామ్యం కోసం పోరాటం ఎప్పటికీ ముగియదు; ఇది నిరంతరం కొత్త రూపాలను సంతరించుకుంటుంది. భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పరిణామం మరియు ఆచరణ ప్రజాస్వామ్య ఆలోచనలు మరియు ఆదర్శాలతో పాటు చారిత్రక, సామాజిక మరియు ఆర్థిక కారకాల కలయికతో రూపుదిద్దుకుంటుంది. వలసవాద చరిత్ర, స్వాతంత్ర్యోద్యమం, సామాజిక ఆర్థిక సవాళ్ల ప్రభావంతో భారత ప్రజాస్వామ్యం ఒక ప్రత్యేకమైన చారిత్రక పథంలో అభివృద్ధి చెందింది. భౌతిక పరిస్థితులు మరియు సైద్ధాంతిక దార్శనికత రెండూ డైనమిక్ గా ఉంటాయి, ప్రజాస్వామ్య, సమసమాజం మరియు భాగస్వామ్య సమాజం కోసం పోరాటాన్ని నిరంతరం పునర్నిర్మిస్తాయి. భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం కోసం అన్వేషణ అనేది నిరంతర ప్రక్రియ, ఇది నిరంతరం కొత్త

రూపాలు మరియు సవాళ్లకు అనుగుణంగా ఉంటుంది, దేశం యొక్క వైవిధ్యమైన మరియు సంక్లిష్టమైన భూభాగాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.

1.9 ముఖ్య పదకోశం :

బహుళసాంస్కృతికత :

బహుళసాంస్కృతికత అనేది ఒక ప్రజాస్వామిక సమాజంలో విభిన్న సాంస్కృతిక అస్తిత్వాల గుర్తింపు మరియు రక్షణకు విలువనిచ్చే మరియు చురుకుగా ప్రోత్సహించే ఒక విధాన విధానం, ఇది కేవలం విభేదాల సహనానికి అతీతంగా ముందుకు సాగుతుంది.

కమ్యూనిటేరియనిజం :

కమ్యూనిటేరియనిజం అనేది ఉదారవాద వ్యక్తివాదాన్ని విమర్శించే సైద్ధాంతిక దృక్పథం, వ్యక్తులను రూపొందించడంలో సమాజాలు మరియు సంప్రదాయాల పాత్రను నొక్కిచెప్పడం, సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని పరిరక్షించడానికి సమూహ హక్కుల కోసం వాదించడం.

పితృస్వామ్య అధికారం :

పితృస్వామ్య అధికారం అనేది పురుషాధిక్యత మరియు స్త్రీ లొంగుబాటును నిర్వహించే సామాజిక నిర్మాణాలు మరియు నిబంధనలను సూచిస్తుంది, ఇది ప్రైవేట్ మరియు ప్రభుత్వ రంగాలలో మహిళల స్వేచ్ఛ మరియు భాగస్వామ్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది.

ఉనికి యొక్క రాజకీయాలు :

ఉనికి యొక్క రాజకీయాలు అనేది అన్నే ఫిలిప్స్ ప్రతిపాదించిన ఒక భావన, ఇది రాజకీయ నిర్ణయాధికార సంస్థలలో మహిళలు మరియు జాతి మైనారిటీలు వంటి అట్టడుగు సమూహాలకు న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యం కోసం వాదించింది.

గ్లోబల్ సివిల్ సొసైటీ :

మానవ హక్కులు మరియు పర్యావరణ పరిరక్షణ వంటి ప్రపంచ సమస్యలను పరిష్కరించే బహుళజాతి సంస్థలు, సంఘాలు మరియు ఉద్యమాలను ప్రపంచ పౌర సమాజం కలిగి ఉంటుంది, ఇది జాతీయ సరిహద్దులకు అతీతంగా రాజకీయ దృఢత్వాన్ని ఏర్పరుస్తుంది.

కాస్మోపాలిటన్ ప్రజాస్వామ్యం :

ప్రపంచీకరణ ప్రపంచంలో జవాబుదారీతనం మరియు ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించే ప్రపంచ మరియు ప్రాంతీయ పాలనా నిర్మాణాలను ప్రోత్సహించడం, జాతీయ-రాజ్యాలకు అతీతంగా ప్రజాస్వామిక సూత్రాలను ప్రోత్సహించే ఆలోచన కాస్మోపాలిటన్ ప్రజాస్వామ్యం.

ఆర్థిక అర్హతలు :

వ్యక్తులు తమ సామర్థ్యాలను పెంపొందించుకోవడానికి మరియు మానవ అభివృద్ధి దృక్పథంలో అంతర్భాగమైన అర్థవంతమైన జీవిత ఎంపికలు చేయడానికి వీలు కల్పించడానికి అందించే వనరులు మరియు అవకాశాలను ఆర్థిక అర్హతలు సూచిస్తాయి.

సామాజిక అవకాశాల నిర్మాణాలు :

సామాజిక అవకాశాల నిర్మాణాలు మానవ సామర్థ్యాలు మరియు అభివృద్ధికి కీలకమైన విద్య, ఆరోగ్య సంరక్షణ మరియు ఉపాధికి ప్రాప్యతను అందించే సామాజిక ఫ్రేమ్ వర్క్ లు మరియు సంస్థలు.

సుప్రజాతీయ పాలన :

అంతర్జాతీయ సమస్యలను నిర్వహించడానికి మరియు ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రజాస్వామ్య జవాబుదారీతనాన్ని ప్రోత్సహించడానికి యూరోపియన్ యూనియన్ వంటి జాతీయ స్థాయికి ఎగువన పనిచేసే నియంత్రణ మరియు నిర్ణయాధికార సంస్థలను స్థాపించడం సుప్రజాతీయ పాలనలో ఉంటుంది.

1.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1) ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పురాతన మరియు ఆధునిక రూపాల మధ్య తేడాను గుర్తించండి.
2) ప్రజాస్వామ్యీకరణ చారిత్రక ప్రక్రియను క్లుప్తంగా చర్చించండి.
3) ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలతో సమస్యలు ఏమిటి? ఈ విషయంలో వివిధ పాఠశాలల విమర్శలను వివరించండి.
4) ప్రజాస్వామిక రాజకీయాల సమకాలీన ఆందోళనలు ఏమిటి?
5) ప్రజాస్వామ్యానికివాస్తవికసవాళ్లుఏమిటి?

1.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford University Press.
2. Dreze, J., & Sen, A. (2002). *India: Development and Participation*. Oxford University Press.
3. Chatterjee, P. (1993). *The Nation and Its Fragments: Colonial and Postcolonial Histories*. Princeton University Press.
4. Bhargava, R. (2008). *Politics and Ethics of the Indian Constitution*. Oxford University Press.
5. Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford University Press.

6. Nussbaum, M. C. (2000). *Women and Human Development: The Capabilities Approach*. Cambridge University Press.

7. Omvedt, G. (2005). *Dalit Visions: The Anti-caste Movement and the Construction of an Indian Identity*. Orient Longman.

8. Phillips, A. (1995). *The Politics of Presence*. Oxford University Press.

డా.కె. వి.ఆర్. శ్రీనివాస్

పాఠం – 2

స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం మరియు తరువాత భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- భారత కౌన్సిల్స్ చట్టాలు, ప్రభుత్వ చట్టాలు మరియు భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం వంటి శాసన మైలురాళ్లను హైలైట్ చేస్తూ స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం నుండి ఎన్నికల పరిణామాన్ని గుర్తించడం.
- ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టాలు, డీలిమిటేషన్ చట్టం పర్యవసానాలపై దృష్టి సారించి స్వాతంత్ర్యానంతర ఎన్నికల చట్టాన్ని అంచనా వేయడం.
- నిష్పక్షపాతంగా ఎన్నికలు జరిగేలా చూడటంలో ఎన్నికల సంఘం పాత్రను విశ్లేషించడం.
- ఎన్నికల సరిహద్దులు మరియు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యంపై డీలిమిటేషన్ చట్టం యొక్క ప్రభావాన్ని అంచనా వేయడం.
- ఎన్నికల ప్రక్రియలోని వివిధ దశలను అనగా నమోదు, నామినేషన్, ప్రచారం, పోలింగ్ మరియు ఓట్ల లెక్కింపు మొదలైన వాటి గురించి తెలుసుకోవడం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

2.1 పరిచయం

2.2 భారతదేశంలో ఎన్నికల చరిత్ర

2.3 స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు

2.31 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం, 1892

2.3.2 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం 1909 (మార్లే–మింటో సంస్కరణలు 1909)

2.3.3 భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1919 (మాంటేగ్–చెమ్స్ఫోర్డ్ సంస్కరణలు)

2.3.4 భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935

2.3.5 భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947

2.4 స్వాతంత్ర్యానంతర ంభారతదేశంలోఎన్నికలరాజకీయాలు

2.4.1 ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950

2.4.2 ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951

2.4.3 డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002

2.5 భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియలో భారత ఎన్నికల సంఘం పాత్ర

2.6 భారతదేశంలోఎన్నికలప్రక్రియ

2.7 ముగింపు

2.8 సారాంశం

2.9 ముఖ్య పదకోశం

2.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

2.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

2.1 పరిచయం:

ఆధునిక రూపంలో ఎన్నికలు, బాగా నిర్ణయించబడిన ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల ఓటర్ల జాబితాలో నమోదైన ఓటర్లు బ్యాలెట్ పత్రాలు మరియు బ్యాలెట్ బాక్సుల ద్వారా, పార్లమెంటు వంటి నిర్ణయాత్మక సంస్థలలో తమకు ప్రాతినిధ్యం వహించాలనుకునే వారికి అనుకూలంగా తమ ఎంపికను వ్యక్తపరుస్తారు, ఇరవయ్యవ శతాబ్దం ప్రారంభంలో భారతదేశంలో వారి పరిణామాన్ని చూశారు. పంతొమ్మిదవ శతాబ్దంలో కూడా బ్రిటిష్ పార్లమెంటు ఈస్టిండియా కంపెనీ నుండి అధికారం చేపట్టినప్పుడు, భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1858 ప్రకారం, 1857 లో బ్రిటిష్ వారి నుండి స్వాతంత్ర్యం కోసం భారతదేశంలో ప్రారంభమైన మొదటి స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం తరువాత తన ఆక్రమణలో ఉన్న భారతీయ భూభాగాల పాలన, 1861 మరియు 1892 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టాల ప్రకారం స్థానిక చట్టాలపై చట్టాలు చేయడానికి సంస్థల ఏర్పాటుకు అవకాశం కల్పించింది. కానీ దాని కింద ఏర్పడిన శాసన సభలు కేవలం నామినేటెడ్ సభ్యులతో కూడిన చిన్న సంస్థలు, మునుపటి చట్టం ప్రకారం స్థానిక ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం లేకుండా, రెండవ చట్టం కింద కొద్దిపాటి స్థానిక ప్రాతినిధ్యంతో ఉండేవి. బ్రిటిష్ ఇండియాలోని శాసన సభల్లో స్థానికులకు ఎలక్టివ్ ఎలిమెంట్ మొదటిసారిగా ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ యాక్ట్ 1901 కింద ప్రవేశపెట్టబడింది. 1906లో అప్పటి భారత గవర్నర్ జనరల్ లార్డ్ మింటో, బ్రిటిష్ క్యాబినెట్ లో అప్పటి భారత విదేశాంగ మంత్రి లార్డ్ మోర్లే రూపొందించిన మోర్లే-మింటో సంస్కరణలు అని పిలువబడే పథకానికి ఆమోదం తెలిపేందుకు బ్రిటిష్ పార్లమెంటు ఈ చట్టాన్ని ఆమోదించింది. గవర్నర్ల ఆధ్వర్యంలో కేంద్రంలో శాసనమండలిని ఏర్పాటు చేయడానికి ఈ చట్టం వీలు కల్పించింది. ఈ చట్టం కింద ఏర్పడిన మొదటి కేంద్ర శాసన మండలిలో 68 మంది సభ్యులు ఉండగా, వారిలో 27 మంది ఎన్నికైన సభ్యులు. ఏదేమైనా, వారిని భారతదేశంలోని సాధారణ ప్రజలు ఎన్నుకోలేదు, కానీ మునిసిపాలిటీలు, జిల్లా మరియు స్థానిక బోర్డులు, విశ్వవిద్యాలయాలు, చాంబర్స్ ఆఫ్ కామర్స్ మరియు ట్రేడ్ అసోసియేషన్లు మరియు భూస్వాములు లేదా తేయాకు తోటల యజమానులు వంటి వ్యక్తుల సమూహాలు ఎంపిక చేశాయి. అంతేకాకుండా, ఈ చట్టం భారత

ప్రజలకు ప్రయోజనకరంగా ఉండటానికి బదులుగా, హిందువులు మరియు ముస్లింల మధ్య మత విద్వేషం మరియు ద్వేషం యొక్క విత్తనాలను నాటడానికి కారణమైంది, ఇది చివరికి 1947 లో భారతదేశాన్ని మతం ఆధారంగా భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ అనే రెండు వేర్వేరు దేశాలుగా విభజించడానికి దారితీసింది. శాసనమండలిలో కొన్ని స్థానాలను ముస్లింలకు మాత్రమే రిజర్వు చేయాలని, ముస్లిం ఓటర్లతో కూడిన ప్రత్యేక నియోజక వర్గాల ద్వారా ఎన్నుకోబడే స్థానాలను సభ్యులు కలిగి ఉండాలని ఈ చట్టం పేర్కొంది.

వలస భారతదేశంలో ఆధునిక ఎన్నికల పరిణామం 1861 మరియు 1892 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టాల కింద పరిమిత ప్రాతినిధ్యంతో ప్రారంభమైంది, తరువాత ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం 1901 లో ఎలక్టివ్ ఎలిమెంట్ ప్రవేశపెట్టబడింది. ఏదేమైనా, ప్రాతినిధ్యం దిశగా ఈ ప్రారంభ అడుగు మతపరమైన రిజర్వేషన్లతో దెబ్బతింది, ఇది మతపరమైన ఉద్రిక్తతలను పెంచింది. 1919 నాటి మాంటేగు-చెమ్స్ఫోర్డ్ సంస్కరణలు అధిక ప్రజా ప్రాతినిధ్యంతో కేంద్రంలో ద్విసభ శాసన మండలిని ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా కొన్ని సమస్యలను పరిష్కరించాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. ఏదేమైనా, మతపరమైన రిజర్వేషన్లు కొనసాగాయి, మరియు ఓటుహక్కు అర్హతలు పరిమితంగా ఉన్నాయి, జనాభాలో ఎక్కువ భాగం ఓటు హక్కును కోల్పోయాయి. భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935 ప్రావిన్సులకు అధిక స్వయంప్రతిపత్తిని ఇవ్వడానికి ఉద్దేశించిన ద్విసభ ఫెడరల్ లెజిస్లేచర్ మరియు ప్రావిన్షియల్ అసెంబ్లీలతో కూడిన సమాఖ్య నిర్మాణాన్ని ప్రతిపాదించింది. ఏదేమైనా, ఫెడరల్ పథకం ఎప్పుడూ ఫలించలేదు, మరియు పరివర్తన ఏర్పాట్లు ప్రస్తుత వ్యవస్థను కొనసాగించాయి. ప్రాంతీయ చట్టసభలు కూర్పులో వైవిధ్యంగా ఉన్నాయి, కొన్ని ద్విసభ వ్యవస్థలను అవలంబించాయి మరియు మరికొన్ని ఒకే అసెంబ్లీని అవలంబించాయి, పరిమిత ఎన్నికల ప్రాతినిధ్యం యొక్క యథాతథ స్థితిని కొనసాగించాయి. ఈ కాలమంతా, మతపరమైన విభేదాలు కొనసాగాయి, నిజమైన ప్రజాస్వామిక ప్రాతినిధ్యం కోసం అన్వేషణకు ఆటంకం కలిగించాయి. ఈ సవాళ్లు ఉన్నప్పటికీ, విస్తృత ప్రజాస్వామిక సంస్కరణల డిమాండ్ కొనసాగింది, చివరికి 1947 లో భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం మరియు ప్రజాస్వామ్య రిపబ్లిక్ స్థాపనకు దారితీసింది. 1950 లో కొత్త రాజ్యాంగాన్ని ఆమోదించడం ఒక ముఖ్యమైన మలుపు, సార్వత్రిక వయోజన ఓటుహక్కును పొందుపరచడం మరియు మరింత సమ్మిళిత ఎన్నికల ప్రక్రియకు పునాది వేసింది. కొన్నేళ్లుగా, ఎన్నికల భాగస్వామ్యాన్ని విస్తరించడం, ఎన్నికల సంస్కరణలను అమలు చేయడం మరియు ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడంలో భారతదేశం పురోగతి సాధించింది. నేడు, భారతదేశం ప్రపంచవ్యాప్తంగా అతిపెద్ద మరియు అత్యంత శక్తివంతమైన ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్య దేశాలలో ఒకటిగా ఉంది, ప్రభుత్వం యొక్క వివిధ స్థాయిలలో క్రమానుగత ఎన్నికలు, పౌరులు తమ ప్రతినిధులను స్వేచ్ఛగా ఎన్నుకునే అవకాశాన్ని అందిస్తుంది. ఏదేమైనా, ఎన్నికల అక్రమాలు, ధనబలం మరియు గుర్తింపు రాజకీయాలు వంటి సవాళ్లు కొనసాగుతున్నాయి, ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రత మరియు సమ్మిళితతను కాపాడటానికి నిరంతర ప్రయత్నాలు అవసరం.

2.2 భారతదేశంలో ఎన్నికల చరిత్ర :

ఎన్నికలు మరియు ప్రాతినిధ్య పాలన భారత చరిత్రలో లోతైన మూలాలను కలిగి ఉన్నాయి, పురాతన గ్రంథాలు మరియు చారిత్రక కథనాలు వేద యుగానికి చెందిన గణతంత్ర ప్రభుత్వ రూపాలను ప్రదర్శిస్తాయి. అలెగ్జాండర్ ది గ్రేట్ ను ప్రతిఘటించిన వైశాలి గానరాజ్యం మరియు క్షుద్రక్-మల్ల సంఘం వంటి ఉదాహరణలతో ప్రజాస్వామ్యాలు మరియు రిపబ్లిక్ ల ప్రస్తావనలు పుష్కలంగా ఉన్నాయి. స్వయంప్రతిపత్తి, స్వయం సమృద్ధి కలిగిన

గ్రామ పంచాయతీలు క్షేత్రస్థాయిలో ప్రజాస్వామిక సంస్థలుగా ఆవిర్భవించాయి. పురాతన ఎన్నికల వ్యవస్థల వివరాలు తక్కువగా ఉన్నప్పటికీ, కొన్ని రిపబ్లిక్లలో వయోజన పురుషులకు ఓటు హక్కు ఉందని ఆధారాలు సూచిస్తున్నాయి, 'శలకాలు' అని పిలువబడే బహుళ-రంగు బ్యాలెట్లతో సహా ఓటింగ్ పద్ధతులు ఉన్నాయి. ఓటు హక్కులో వ్యత్యాసాలు ఉన్నప్పటికీ, స్వేచ్ఛాయుత సంకల్పాన్ని వ్యక్తపరచడంలో ఓటు యొక్క సారాంశం పాతుకుపోయింది. ఏదేమైనా, విదేశీ పాలన రాక మరియు సామ్రాజ్య పరిపాలనల క్రింద కేంద్రీకరణతో, స్థానిక పాలన యొక్క చైతన్యం క్షీణించింది, ఇది గ్రామ సభల క్షీణతకు దారితీసింది. బ్రిటిష్ వలసవాదం స్థానిక స్వయంప్రతిపత్తిని మరింత క్షీణింపజేసింది, రెవెన్యూ మరియు చట్టపరమైన వ్యవహారాలను కేంద్రీకరించింది మరియు ప్రజా సభల పాత్రను తగ్గించింది. ఏదేమైనా, సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కుతో రాజ్యాంగంలో పొందుపరచబడిన స్వతంత్ర భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య మరియు పార్లమెంటరీ పాలన స్థాపన ఎన్నికల భాగస్వామ్యం యొక్క చారిత్రాత్మక సంప్రదాయాన్ని పునరుద్ధరించింది. ఉదారవాద ఓటుహక్కు సూత్రాలను స్వీకరించడం ద్వారా, భారతదేశం తన ఎన్నికల వారసత్వంతో తిరిగి కనెక్ట్ అయింది, శతాబ్దాల విదేశీ పాలన మిగిల్చిన అంతరాన్ని పూడ్చింది మరియు జాతీయ స్థాయిలో ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాల పట్ల తన నిబద్ధతను పునరుద్ఘాటించింది.

2.3 స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు :

1892 మరియు 1909 నాటి రెండు ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టాలు, తక్కువ సంఖ్యలో భారతీయులను (1892 లో 39 నుండి 1909 లో 135 కు పెరిగింది) సామ్రాజ్య శాసన మండలి మరియు ప్రావిన్షియల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ రెండింటికీ ఎన్నుకోవడానికి అనుమతించాయి. 1909 చట్టం ఈ ప్రతినిధులను ముస్లింలు లేదా భూస్వాములు వంటి నిర్దిష్ట మత మరియు సామాజిక సమూహాల ప్రతినిధులుగా భారతీయ ఓటర్ల యొక్క చిన్న సమూహాలు ఎన్నుకునేలా చేసింది. ఈ కౌన్సిళ్లు కేవలం సలహాలుగా మిగిలిపోయాయి మరియు ఈ ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులకు గవర్నర్ ఏ విధంగానూ బాధ్యత వహించలేదు. 1892 మరియు 1909 పార్లమెంటు చట్టాలు బ్రిటిష్ పాలనపై విస్తృత స్థాయి అసంతృప్తిని తగినంతగా పరిష్కరించలేదు. కానీ మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం జరిగిన సంఘటనలే బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి సంక్షోభాన్ని కలిగించాయి. 1892 మరియు 1909 నాటి రెండు ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టాలు, తక్కువ సంఖ్యలో భారతీయులను (1892 లో 39 నుండి 1909 లో 135 కు పెరిగింది) సామ్రాజ్య శాసన మండలి మరియు ప్రావిన్షియల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ రెండింటికీ ఎన్నుకోవడానికి అనుమతించాయి. 1909 చట్టం ఈ ప్రతినిధులను ముస్లింలు లేదా భూస్వాములు వంటి నిర్దిష్ట మత మరియు సామాజిక సమూహాల ప్రతినిధులుగా భారతీయ ఓటర్ల యొక్క చిన్న సమూహాలు ఎన్నుకునేలా చేసింది. ఈ కౌన్సిళ్లు కేవలం సలహాలుగా మిగిలిపోయాయి మరియు ఈ ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులకు గవర్నర్ ఏ విధంగానూ బాధ్యత వహించలేదు. 1892 మరియు 1909 పార్లమెంటు చట్టాలు బ్రిటిష్ పాలనపై విస్తృత స్థాయి అసంతృప్తిని తగినంతగా పరిష్కరించలేదు. కానీ మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం జరిగిన సంఘటనలే బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి సంక్షోభాన్ని కలిగించాయి.

- ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం, 1892
- ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం 1909 (మార్లే-మింటో సంస్కరణలు 1909)
- భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1919 (మాంటేగ్-చెమ్స్ఫోర్డ్ సంస్కరణలు)

- భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935
- భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947

2.3.1 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం, 1892:

భారతదేశంలో శాసన మండళ్ల పరిమాణాన్ని పెంచడం, తద్వారా బ్రిటిష్ ఇండియా పరిపాలనలో భారతీయ నిమగ్నతను పెంచే లక్ష్యంతో 1892 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం ఆమోదించబడింది. ఈ చట్టం భారతదేశ రాజ్యాంగ మరియు రాజకీయ చరిత్రలో, ముఖ్యంగా భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ స్థాపన తరువాత గణనీయమైన ప్రాముఖ్యతను కలిగి ఉంది.

చారిత్రక నేపథ్యం : 1857 నాటి మహా తిరుగుబాటు తరువాత, బ్రిటిష్ వారు భారతదేశాన్ని పరిపాలించడంలో భారతీయ పౌరులను భాగస్వామ్యం చేయాల్సిన అవసరాన్ని గ్రహించారు. జాతీయవాదం పెరగడం భారతీయులను వారి హక్కులను నొక్కిచెప్పడానికి ప్రేరేపించింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ స్థాపన తరువాతి కాలంలో భారతదేశ రాజ్యాంగ, రాజకీయ ముఖచిత్రంలో గణనీయమైన పరిణామాలు చోటుచేసుకున్నాయి. 1861 చట్టం తరువాత, భారత రాజ్యాంగం యొక్క పరిణామం కౌన్సిల్ సంస్కరణలతో పాటు రాజకీయ అసంతృప్తి మరియు ఆందోళనను చూసింది. సంస్కరణలు అయిష్టంగానే అంగీకరించినప్పటికీ, అవి సరిపోవని భావించి అసంతృప్తికి దారితీసింది మరియు మరిన్ని సంస్కరణలకు పిలుపునిచ్చింది. 1885-1889 మధ్యకాలంలో, పెరుగుతున్న జాతీయవాదంతో నడిచే భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఐసిఎస్ పరీక్ష సమానత్వం, శాసన మండలిల విస్తరణ, ఎగువ బర్మా విలీనానికి వ్యతిరేకత, సైనిక వ్యయాన్ని తగ్గించడం మరియు గతంలో నిషేధించబడిన ఆర్థిక చర్చలకు అనుమతితో సహా అనేక డిమాండ్లను సమర్పించింది.

లక్ష్యాలు : భారతదేశం అంతటా శాసన మండళ్ల పరిమాణాన్ని పెంచడం, బ్రిటిష్ ఇండియా పరిపాలనలో భారతీయుల భాగస్వామ్యాన్ని సులభతరం చేయడం దీని ప్రధాన లక్ష్యం.

కీలక నిబంధనలు :

- అధికారిక మెజారిటీని కొనసాగిస్తూనే సెంట్రల్ మరియు ప్రావిన్షియల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిళ్లలో అధికారేతర సభ్యుల సంఖ్యను పెంచింది.
- పరోక్ష ఎన్నికల ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రవేశపెట్టింది.
- సభ్యులు ఓటు హక్కు లేకుండా బడ్జెట్ పై చర్చించారు మరియు తదుపరి ప్రశ్నలు అడగకుండా నిషేధించారు.
- ఎన్నికైన సభ్యులు అధికారిక, అంతర్గత విషయాలపై చర్చకు అనుమతించారు.
- సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ ఆమోదానికి లోబడి నామినేషన్ నిబంధనలను నిర్ణయించే అధికారం కౌన్సిల్ లో గవర్నర్ జనరల్ కు ఉంటుంది.
- గవర్నర్ జనరల్ ఆమోదంతో కొత్త చట్టాలను ప్రతిపాదించడంతో సహా ప్రావిన్షియల్ కౌన్సిళ్లు అధిక అధికారాలను పొందాయి.

ప్రాముఖ్యం :

సమకాలీన భారతదేశంలో ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వం దిశగా ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించింది. భారతీయ ప్రాతినిధ్యం పెరగడం, చేరిక భావనను పెంపొందించడం. వీటో అధికారం లేకపోయినా భారతీయ అభిప్రాయాలకు గుర్తింపు లభించింది. ఎన్నికల సూత్రాన్ని ప్రవేశపెట్టడం వల్ల ప్రభుత్వ వ్యూహాలపై అధికారులు కానివారు స్వేచ్ఛగా చర్చించడానికి, వివరణ ఇవ్వడానికి మరియు విమర్శలకు ప్రతిస్పందించడానికి వీలు కల్పించింది. మధ్యవర్తిత్వాల ద్వారా ప్రజాసమస్యలను లేవనెత్తే అధికారాన్ని సభ్యులకు కల్పించారు.

పరిమితులు :

ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వం దిశగా గణనీయమైన అడుగు వేసినప్పటికీ, ఇది సామాన్యులకు నేరుగా ప్రయోజనం చేకూర్చడంలో విఫలమైంది. బ్రిటీష్ వారు కనీస రాయితీలు ఇవ్వడంతో ఇది విప్లవ శక్తుల ఆవిర్భావానికి దారితీసింది. బాలగంగాధర తిలక్ వంటి నాయకులు కాంగ్రెస్ మితవాద విధానాన్ని విమర్శించి, బ్రిటిష్ పాలనకు వ్యతిరేకంగా మరింత దృఢమైన వైఖరిని ప్రతిపాదించారు.

చివరగా, 1892 నాటి ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం భారతదేశ రాజ్యాంగ మరియు రాజకీయ ప్రయాణంలో ఒక కీలక ఘట్టాన్ని గుర్తించింది. లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిళ్లను విస్తరించడం ద్వారా, బ్రిటీష్ ఇండియా పరిపాలనలో భారతీయ భాగస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడం, పరిమితులు ఉన్నప్పటికీ భవిష్యత్తు పరిణామాలకు పునాది వేయడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

2.3.2 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం 1909 (మార్లే-మింటో సంస్కరణలు 1909):

బ్రిటిష్ ఇండియా పాలనలో భారత ప్రాతినిధ్యాన్ని పెంచడానికి బ్రిటిష్ పార్లమెంటు 1909 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టాన్ని రూపొందించింది, దీనిని సాధారణంగా మోర్లే-మింటో సంస్కరణలు అని పిలుస్తారు. 1861, 1892 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టాలను సవరించి ప్రత్యేక నియోజక వర్గం అనే భావనను ప్రవేశపెట్టింది. అదనంగా, గవర్నర్ జనరల్ యొక్క కార్యనిర్వాహక మండలిలో ఒక భారతీయ సభ్యుడిని చేర్చడాన్ని ఇది గుర్తించింది.

చారిత్రక నేపథ్యం :

1892 నాటి ఇండియన్ కౌన్సిల్ చట్టం భారతీయుల న్యాయమైన డిమాండ్లను, ముఖ్యంగా సివిల్ సర్వీస్ మరియు పరిపాలనా పాత్రలకు ప్రాప్యతను తీర్చడంలో విఫలమైంది. ఈ పోస్టులకు ప్రత్యేకంగా బ్రిటన్ లో పరీక్షలు నిర్వహించడంతో భారతీయులు ఈ రంగాల్లోకి ప్రవేశించడం కష్టంగా మారింది. 19 వ శతాబ్దం చివరలో కరువులు మరియు ప్లేగు వ్యాప్తిని చూసింది, ఇది ప్రజల దుస్థితిని తీవ్రతరం చేసింది మరియు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంపై ఆగ్రహానికి ఆజ్యం పోసింది. అణచివేత చర్యలు ఉన్నప్పటికీ తీవ్రవాదం పెరగడం, లార్డ్ కర్జన్ 1905లో బెంగాల్ను విభజించడం అసంతృప్తిని మరింత తీవ్రతరం చేశాయి. సంస్కరణల అవసరాన్ని గుర్తించిన బ్రిటిష్ పాలకులు అదనపు సంస్కరణలు, భారత స్వపరిపాలన కోసం భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐఎన్ సి), ముస్లిం నాయకుల ఒత్తిడికి ప్రతిస్పందించారు. 1906లో ఐ.ఎన్.సి మొదటిసారిగా హోమ్ రూల్ ను డిమాండ్ చేసింది. ఇంగ్లాండులో గోపాల కృష్ణ గోఖలే మార్లేలో మార్పుల ఆవశ్యకతను నొక్కి చెప్పాడు. 1906లో ఆగాఖాన్ నేతృత్వంలోని సిమ్లా డిప్యూటేషన్ లార్డ్ మింటోతో జరిగిన

సమావేశంలో ముస్లింలకు ప్రత్యేక నియోజక వర్గాన్ని ప్రతిపాదించింది. 1909 ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ యాక్ట్ భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ లోని మితవాదులు మరియు ముస్లింల మద్దతును పొందడానికి రూపొందించబడింది.

లక్ష్యం : భారతదేశ సామ్రాజ్యవాద మరియు స్థానిక శాసన మండళ్లలో సభ్యత్వానికి ఎన్నికల సూత్రాన్ని వర్తింపజేయడం, తద్వారా బ్రిటిష్ ఇండియా పాలనలో భారతీయ భాగస్వామ్యాన్ని పెంచడం దీని ప్రాథమిక లక్ష్యం.

కీలక నిబంధనలు :

- ఫెడరల్ మరియు ప్రావిన్షియల్ స్థాయిలలో శాసన మండలిల పరిమాణాన్ని పెంచింది.
- ప్రాంతీయ శాసన మండళ్లకు సభ్యుల పరోక్ష ఎన్నికను ప్రవేశపెట్టింది.
- ముస్లిములకు ప్రత్యేక నియోజక వర్గాలను ఏర్పాటు చేసి, ముస్లింలు మాత్రమే తమ ప్రతినిధులకు ఓటు వేసే అవకాశం కల్పించారు.
- ముస్లింలకు మతపరమైన ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రవేశపెట్టి, మతతత్వాన్ని చట్టబద్ధం చేసింది.
- బడ్జెట్, తీర్మానాలపై చర్చకు, ముఖ్యమైన అంశాలపై విచారణకు అనుమతించింది కానీ విదేశాంగ విధానాన్ని మినహాయించింది.
- సత్యేంద్ర పి సిన్హా వైస్రాయ్ కార్యనిర్వాహక మండలిలో మొదటి భారతీయ సభ్యుడు.
- సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ కౌన్సిల్ ఆన్ ఇండియన్ అఫైర్స్ లో ఇద్దరు భారతీయులకు చోటు దక్కింది.

ప్రాముఖ్యత :

పరిపాలనతో ఎన్నికైన భారతీయుల బాధ్యతాయుతమైన అనుబంధానికి ఇది ఒక ముఖ్యమైన అడుగు, సభ్యులకు కార్యనిర్వాహకులను విమర్శించడానికి మరియు మెరుగైన పరిపాలన కోసం సూచనలు చేయడానికి అవకాశం కల్పించింది.

లోపాలు :

- ముస్లింలు, హిందువులకు వేర్వేరు నియోజకవర్గాలను ఏర్పాటు చేసి మతతత్వాన్ని పెంపొందించారు.
- కౌన్సిళ్ల విధులను, అధికారాలను పెంచకుండా వాటి పరిమాణాన్ని విస్తరించింది.
- నామినేటెడ్ సభ్యుల ఎన్నిక కారణంగా ప్రావిన్షియల్ కౌన్సిళ్లలో అధికారికేతర మెజారిటీ అసంబద్ధంగా మారింది.
- గవర్నర్ జనరల్ స్థానం, వీటో అధికారం ప్రభావితం కాలేదు.
- సభ్యులు బడ్జెట్ పై చర్చించవచ్చు కానీ గణనీయమైన మార్పులు చేసే అధికారం లేదు.
- విచారణలు మరియు తీర్మానాలు నిర్బంధ ఆదేశాల కంటే సిఫార్సుల వలె ఉండేవి.

- భారతీయులు, హిందువులు, ముస్లింలందరినీ ప్రభావితం చేసే రాజకీయ, ఆర్థిక ఇబ్బందుల నుంచి దృష్టి మళ్లించారు.

1909 నాటి ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టం, లేదా మార్లే-మింటో సంస్కరణలు బ్రిటిష్ వలసరాజ్య కాలంలో భారతదేశ రాజ్యాంగ చరిత్రలో ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయిని సూచించాయి. పరిమిత ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వాన్ని ప్రవేశపెట్టి, భారతీయులకు అధిక అధికారాలను ఇవ్వాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నప్పటికీ, అది నిజమైన స్వపరిపాలనను అందించడంలో విఫలమైంది మరియు మత విభేదాలను తీవ్రతరం చేస్తోందని విమర్శించబడింది.

2.3.3 భారత ప్రభుత్వ చట్టం (1919):

1917 లో భారత ప్రభుత్వ కార్యదర్శి ఎడ్విన్ మాంటేగు చేసిన సిఫార్సుల ఆధారంగా భారత ప్రభుత్వ చట్టం (1919) రూపొందించబడింది. భారతదేశంలో స్వేచ్ఛాయుత సంస్థలను క్రమంగా అభివృద్ధి చేయడం, అంతిమంగా స్వపరిపాలనకు దారితీయడం మాంటేగు నివేదిక లక్ష్యం. ఏదేమైనా, లార్డ్ చెమ్స్ఫర్డ్ ప్రభుత్వంలో భారతీయ భాగస్వామ్యాన్ని బలోపేతం చేయడం మరియు క్రమంగా స్వపరిపాలనా సంస్థల సృష్టిపై దృష్టి పెట్టాలని సూచించాడు, దీనిని మంత్రివర్గం ఆమోదించింది. పర్యవసానంగా, ఈ చట్టం మాంటేగ్-చెమ్స్ఫర్డ్ సంస్కరణలు అని పిలువబడింది.

లక్ష్యం :

ప్రభుత్వంలో భారతీయ ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించడం మరియు ఫెడరల్ మరియు ప్రావిన్షియల్ స్థాయిలలో సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టడం దీని ప్రాథమిక లక్ష్యం.

కీలక నిబంధనలు :

Diarchy:

- ప్రాంతీయ స్థాయిలో ద్వంద్వ పాలనను ప్రవేశపెట్టి, బాధ్యతలను రెండు వర్గాలుగా విభజించింది: బ్రిటిష్ పర్యవేక్షణలో రిజర్వ్డ్ సబ్జెక్టులు మరియు భారతీయ మంత్రులు నిర్వహించే బదిలీ సబ్జెక్టులు.

సబ్జెక్టుల విభజన :

- రిజర్వ్డ్ సబ్జెక్టుల్లో జస్టిస్, రెవెన్యూ, పోలీస్ సబ్జెక్టులు ఉండగా, బదిలీ అయిన సబ్జెక్టుల్లో స్థానిక స్వపరిపాలన, పబ్లిక్ వర్క్స్ ఉన్నాయి.
- రిజర్వ్ డ్ సబ్జెక్టుల్లో సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్, గవర్నర్ జనరల్ ల జోక్యం పరిమితం.

శాసన మార్పులు :

- బిల్లులకు వైస్రాయ్ ఆమోదం అవసరం కాగా, శాసన ఆమోదం లేకుండా వైస్రాయ్ బిల్లులను ఆమోదించవచ్చు.
- లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీ, కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ లతో కూడిన కేంద్ర శాసనసభలో ద్విసభా విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టారు.

ఎన్నికల నిబంధన :

- మతపరమైన ప్రాతినిధ్యం సిక్కులు, యూరోపియన్లు మరియు ఆంగ్లో-ఇండియన్లకు విస్తరించింది.
- మద్రాసులో బ్రాహ్మణేతరులకు, అణగారిన వర్గాలకు సీట్లు కేటాయించే నిబంధనలతో పరిమిత ఓటుహక్కు కల్పించారు.

ఇతర నిబంధనలు :

- భారతదేశంలో పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఏర్పాటు.
- కార్యనిర్వాహక మండలిలోని ఎనిమిది మంది సభ్యుల్లో ముగ్గురు భారతీయులే.
- లండన్ లో ఏర్పాటు చేసిన భారత హైకమిషనర్ కార్యాలయం.

ప్రాముఖ్యం :

- విస్తరించిన ఎన్నికల ప్రాంతాలు మరియు పాక్షిక ఓటింగ్ హక్కులు ఓటింగ్ యొక్క ప్రాముఖ్యతపై ప్రజలకు అవగాహనను పెంచాయి.
- భారతదేశంలో క్రమంగా బాధ్యతాయుతమైన ప్రభుత్వాన్ని ప్రవేశపెట్టాలన్న ప్రభుత్వ ఉద్దేశాన్ని ఈ చట్టం సూచించింది.
- ప్రావిన్సులలో స్వపరిపాలనను ప్రవేశపెట్టడం వల్ల పరిపాలనాపరమైన ఒత్తిడి తగ్గింది మరియు జాతీయవాద డిమాండ్లను చట్టబద్ధం చేసింది.
- పరిపాలనా ప్రక్రియలపై అవగాహన పెంచుకోవడం, స్వరాజ్యం (స్వయంపాలన) ఆకాంక్షలను పెంపొందించడం.

లోపాలు :

- నిర్దిష్ట కులాలు మరియు మతాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడం ద్వారా మత విభేదాలను బలోపేతం చేశారు.
- ప్రావిన్షియల్ మంత్రులకు ఆర్థిక, బ్యూరోక్రాట్లపై నియంత్రణ లేదు, తరచుగా గవర్నర్లచే తోసిపుచ్చబడతారు.
- ఎన్నుకోబడిన భారతీయ మంత్రులు నామమాత్రపు అధికారాలను కలిగి ఉన్నారు, నిర్ణయాలను తరచుగా గవర్నర్లు అధిగమిస్తారు.
- గవర్నర్ విస్తృతమైన అధికారాలు ఎన్నికైన మంత్రుల అధికారాన్ని బలహీనపరిచాయి.

చివరగా, మాంటేగు-చెమ్స్ఫోర్డ్ సంస్కరణలు అని పిలువబడే భారత ప్రభుత్వ చట్టం (1919) భారతదేశ రాజ్యాంగ పరిణామంలో ఒక ముఖ్యమైన దశను గుర్తించింది. భారత ప్రాతినిధ్యం కోసం డిమాండ్లను

పరిష్కరించేటప్పుడు, ఇది గణనీయమైన స్వయంప్రతిపత్తిని అందించడంలో విఫలమైంది మరియు మతపరమైన విభేదాలను శాశ్వతం చేసింది.

2.3.4 భారత ప్రభుత్వ చట్టం (1935):

1919 నాటి ప్రభుత్వ చట్టం ఏమాత్రం సంతృప్తికరంగా లేదు మరియు స్వపరిపాలన కోసం దాని నిబంధనలలో చాలా చిన్నది. తమకు అధికారిక నియంత్రణ ఉన్న ప్రాంతాలు ఇప్పటికీ తమపై పూర్తి నియంత్రణతో బ్రిటిష్ అధికారుల చేతుల్లోనే ఉన్నాయని భావించిన భారత రాజకీయ నాయకులు ఆ సమయంలో విసుగు చెందారు. కాబట్టి ఈ విషయాన్ని సమీక్షించి, అందులో మార్పులు చేసే పనిని సైమన్ కమిషన్ కు అప్పగించారు. సైమన్ కమిషన్ రిపోర్టు బయటకు వచ్చినప్పుడు ఆ నివేదిక సంతృప్తికరంగా లేదని, లండన్ లో జరిగిన రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ లో అప్పటి ఇండియన్ కమ్యూనిటీ ప్రతినిధులతో సంప్రదింపులు జరిపామన్నారు. తమ **లక్ష్యాన్ని** నెరవేర్చుకోలేక రౌండ్ టేబుల్ సమావేశాలు విఫలమయ్యాయి. అయితే **1933లో** రౌండ్ టేబుల్ సమావేశాల సిఫారసుల **ఆధారంగా శ్వేతపత్రం విడుదల** చేసి భారత రాజ్యాంగంపై కసరత్తు ప్రారంభించారు. శ్వేతపత్రం సిఫార్సులను పరిశీలించడానికి **భారత వైస్రాయ్ లార్డ్ లిన్ లిత్ గో అధ్యక్షతన** ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. ఈ కమిటీ నివేదిక 1934లో ప్రచురితమైంది. బిల్లుతో పాటు నివేదికను **బ్రిటిష్ పార్లమెంటులో** ఆమోదించారు. రాయల్ ఆమోదం తరువాత, ఈ చట్టం భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935 గా దేశంలో అమలు చేయబడింది. **1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టం భారతదేశానికి సమాఖ్య ప్రభుత్వ రూపాన్ని నిర్దేశించింది.** భారత ప్రభుత్వ చట్టం, 1935 నాలుగు ప్రధాన వనరుల నుండి సమాచారాన్ని పొందింది. **సైమన్ కమిషన్ నివేదిక,** మూడవ రౌండ్ టేబుల్ సమావేశంలో చర్చలు**, 1933 శ్వేతపత్రం,** జాయింట్ సెలెక్ట్ కమిటీల **నివేదికలు.**

చారిత్రక నేపథ్యం :

భారత ప్రభుత్వ చట్టం (1935) భారతదేశానికి బ్రిటిష్ పార్లమెంటు చేసిన ఒక గొప్ప శాసన ప్రయత్నం. సైమన్ కమిషన్ నివేదిక, రౌండ్ టేబుల్ సమావేశాల్లో చర్చలు, 1933 శ్వేతపత్రం, జాయింట్ సెలెక్ట్ కమిటీల నివేదికలతో సహా వివిధ వనరులను ఆధారం చేసుకుని బ్రిటిష్ ఇండియా పరిపాలన కోసం ఆమోదించిన సుదీర్ఘమైన, సమగ్రమైన చట్టంగా ఇది అవతరించింది. ఈ చట్టం 1919 ప్రభుత్వ చట్టం పట్ల అసంతృప్తికి ప్రతిస్పందనగా ఉంది, ఇది భారతీయ రాజకీయ నాయకులలో స్వపరిపాలన ఆకాంక్షలను పరిష్కరించడంలో సరిపోదని భావించబడింది. ఈ చట్టానికి ముందు అనేక సంఘటనలు మరియు చర్చలు జరిగాయి, ఇవి భారతదేశ పాలనా నిర్మాణంలో గణనీయమైన సంస్కరణల అవసరాన్ని హైలైట్ చేశాయి. భారత రాజ్యాంగ వ్యవస్థ పనితీరును సమీక్షించడానికి 1927 లో నియమించబడిన సైమన్ కమిషన్, దాని మొత్తం బ్రిటీష్ కూర్పు కోసం విమర్శలను ఎదుర్కొంది, ఇది విస్తృతమైన నిరసనలు మరియు బహిష్కరణలకు దారితీసింది. స్వపరిపాలన దిశగా పురోగతి లేకపోవడంతో విసుగుచెందిన భారత రాజకీయ నాయకులు నిర్ణయ ప్రక్రియలో భారతీయుల భాగస్వామ్యాన్ని పెంచాలని డిమాండ్ చేశారు.

1930–1932 మధ్య లండన్ లో జరిగిన రౌండ్ టేబుల్ సమావేశాలు భారత రాజ్యాంగ సంస్కరణలను ప్రస్తావించడమే లక్ష్యంగా జరిగాయి. అయినప్పటికీ, భారత రాజకీయ పార్టీలు మరియు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం మధ్య విభేదాల కారణంగా వారు తమ లక్ష్యాలను సాధించడంలో విఫలమయ్యారు. ఈ ఎదురుదెబ్బలు ఉన్నప్పటికీ, సదస్సులు

భవిష్యత్తు రాజ్యాంగ సంస్కరణల కోసం విలువైన అంతర్దృష్టులను మరియు ప్రతిపాదనలను అందించాయి.

1933లో రౌండ్ టేబుల్ సమావేశాల సిఫారసుల ఆధారంగా భారతదేశంలో రాజ్యాంగ సంస్కరణల సూత్రాలను వివరిస్తూ శ్వేతపత్రం వెలువడింది. ఇది భారత ప్రభుత్వ చట్టానికి (1935) పునాది వేసింది మరియు భారతదేశ భవిష్యత్తు పాలనా నిర్మాణంపై చర్చలను ప్రారంభించింది.

శ్వేతపత్రం సిఫార్సులను పరిగణనలోకి తీసుకుని సమగ్ర శాసన చట్రాన్ని రూపొందించడానికి భారత వైస్రాయ్ లార్డ్ లిన్ లిత్ గో అధ్యక్షతన ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. 1934లో ప్రచురితమైన ఈ కమిటీ నివేదిక బ్రిటిష్ పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టిన భారత ప్రభుత్వ బిల్లుకు ప్రాతిపదికగా ఉపయోగపడింది.

విస్తృతమైన చర్చలు మరియు సవరణల తరువాత, భారత ప్రభుత్వ చట్టం (1935) రాయల్ ఆమోదాన్ని పొందింది మరియు అమలులోకి వచ్చింది. ఇది మునుపటి శాసన ప్రయత్నాలకు గణనీయమైన నిష్క్రమణను సూచిస్తుంది మరియు భారతదేశ పాలనా వ్యవస్థను పునర్నిర్మించడానికి ఉద్దేశించిన అనేక కీలక నిబంధనలను ప్రవేశపెట్టింది.

లక్ష్యం :

భారత ప్రభుత్వ చట్టం (1935) యొక్క ప్రాథమిక లక్ష్యం భారతదేశంలో స్వపరిపాలన డిమాండ్లను పరిష్కరించడం మరియు పాలనకు సమగ్ర ఫ్రేమ్వర్క్ను అందించడం. ఇది సమాఖ్య ప్రభుత్వ వ్యవస్థను స్థాపించడానికి, ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తిని ప్రవేశపెట్టడానికి మరియు వివిధ శాసన సంస్థల అధికారాలు మరియు బాధ్యతలను వివరించడానికి ప్రయత్నించింది.

కీలక నిబంధనలు :

ఆలిండియా ఫెడరేషన్ : బ్రిటిష్ ఇండియన్ ప్రావిన్సులు, చీఫ్ కమీషనర్ ప్రావిన్సులు, స్వచ్ఛంద భారతీయ రాష్ట్రాలతో కూడిన అఖిల భారత సమాఖ్యను ఏర్పాటు చేయడం ఈ చట్టం యొక్క ప్రధాన లక్షణాలలో ఒకటి. ఏకీకృత పరిపాలనా చట్రంలో వివిధ ప్రాంతాలు మరియు సమాజాలను ఏకీకృతం చేయడానికి సమాఖ్య ఒక సాధనంగా భావించబడింది. అయితే సంస్థానాలు చేరడానికి విముఖత చూపడంతో అది కార్యరూపం దాల్చలేదు.

ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తి : ఈ చట్టం ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తి భావనను ప్రవేశపెట్టింది, ప్రావిన్సులకు వారి అంతర్గత వ్యవహారాలపై ఎక్కువ అధికారాన్ని ఇచ్చింది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నిర్వచించబడిన రంగాలలో స్వయంప్రతిపత్తితో వ్యవహరించే అధికారం కలిగి ఉన్నాయి మరియు విస్తృత శ్రేణి విషయాలను నిర్వహించడానికి బాధ్యత వహిస్తాయి.

సబ్జెక్టుల విభజన : కేంద్ర, రాష్ట్రాల మధ్య శాసనాధికారాల పంపిణీని వివరిస్తూ ఫెడరల్, ప్రావిన్షియల్, ఉమ్మడి అనే మూడు జాబితాలుగా సబ్జెక్టుల విభజన జరిగింది. ఈ విభజన కేంద్ర నియంత్రణ మరియు ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తి మధ్య సమతుల్యతను సాధించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది, ప్రభుత్వం యొక్క రెండు స్థాయిలకు సంబంధిత విషయాలపై చట్టాలు చేసే అధికారం ఉందని నిర్ధారించింది.

కేంద్రంలో ద్వంద్వ పాలన : ప్రాంతీయ స్థాయిలో ద్వంద్వ పాలనను రద్దు చేయగా, ఫెడరల్ అంశాలను రిజర్వుడ్,

బదిలీ కేటగిరీలుగా విభజించి కేంద్రంలో ప్రవేశపెట్టారు. రిజర్వ్డ్ సబ్జెక్టులను గవర్నర్ జనరల్ నిర్వహించగా, బదిలీ చేసిన సబ్జెక్టులను భారతీయ మంత్రులకు అప్పగించారు.

ద్విసభ శాసనసభ : చట్టం ఫెడరల్ అసెంబ్లీ మరియు కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ లతో కూడిన ద్విసభ కేంద్ర శాసనసభను ఏర్పాటు చేసింది. ఫెడరల్ అసెంబ్లీ దిగువ సభగా, కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ ఎగువ సభగా పనిచేశాయి. ఉభయ సభల సభ్యులను పరోక్ష ఎన్నికల ద్వారా ఎన్నుకున్నారు.

కమ్యూనల్ ఎలక్టోరల్ : ముస్లింలు, అణగారిన వర్గాలు, మహిళలు మరియు కార్మికులతో సహా వివిధ మత మరియు సామాజిక సమూహాలకు ప్రత్యేక నియోజకవర్గాలను కల్పిస్తూ ఈ చట్టం మత ప్రాతినిధ్య సూత్రాన్ని విస్తరించింది. చట్టసభల్లో వివిధ వర్గాలకు తగిన ప్రాతినిధ్యం కల్పించడం ఈ నిబంధన లక్ష్యం.

ఫెడరల్ కోర్టు : చట్టం యొక్క నిబంధనలను అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు ఫెడరల్ విషయాలకు సంబంధించిన వివాదాలను పరిష్కరించడానికి ఫెడరల్ కోర్టు స్థాపించబడింది. రాజ్యాంగపరమైన అంశాలపై కోర్టు తుది మధ్యవర్తిగా వ్యవహరించి, చట్టబద్ధ పాలనను నిలబెట్టడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది.

ప్రావిన్సుల పునర్విభజన : ఈ చట్టం ప్రావిన్సుల పునర్వ్యవస్థీకరణకు దోహదపడింది, ఇది సింధ్ మరియు ఒరిస్సా వంటి కొత్త పరిపాలనా విభాగాల ఏర్పాటుకు దారితీసింది. అదనంగా, బర్మా భారతదేశం నుండి వేరు చేయబడి ప్రత్యేక కాలనీగా స్థాపించబడింది.

పార్లమెంటు యొక్క ఆధిపత్యం : ఈ చట్టం బ్రిటిష్ పార్లమెంటుకు సర్వోన్నత అధికారాన్ని ఇచ్చింది, ఇది భారతదేశంలో రాజ్యాంగ విషయాలకు అంతిమ మధ్యవర్తిగా మారింది. భారత చట్టసభలకు కొన్ని అధికారాలు ఇచ్చినప్పటికీ, అవి బ్రిటిష్ పార్లమెంటు అధికారానికి లోబడి ఉన్నాయి.

సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ యొక్క ఇండియన్ కౌన్సిల్ రద్దు : ఈ చట్టం సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ ఫర్ ఇండియాను రద్దు చేసింది, దాని స్థానంలో సలహాదారుల వ్యవస్థను ప్రవేశపెట్టింది. ఈ మార్పు సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ యొక్క ప్రభావాన్ని తగ్గించడం మరియు నిర్ణయం తీసుకునే ప్రక్రియలో భారతీయ భాగస్వామ్యాన్ని పెంచడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

రైల్వేలపై ఫెడరల్ రైల్వే అథారిటీ : నియంత్రణను ఫెడరల్ రైల్వే అథారిటీ అని పిలువబడే ఒక కొత్త సంస్థకు అప్పగించారు, ఇది రైల్వే సేవల నిర్వహణ మరియు నిర్వహణను పర్యవేక్షించింది. ఈ నిబంధన బ్రిటిష్ పెట్టుబడిదారులకు భరోసా ఇవ్వడానికి మరియు రైల్వే వ్యవస్థ సమర్థవంతంగా పనిచేసేలా చూడటానికి ఉద్దేశించబడింది.

ఇతర నిబంధనలు : రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా, ఫెడరల్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్, ప్రొవిన్షియల్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్లు, ఇతర నియంత్రణ సంస్థల స్థాపనకు ఈ చట్టం వీలు కల్పించింది. పరిపాలన, పరిపాలనకు సంబంధించిన వివిధ అంశాలను పర్యవేక్షించడంలో ఈ సంస్థలు కీలక పాత్ర పోషించాయి.

భారత ప్రభుత్వ చట్టం (1935) భారతదేశ రాజ్యాంగ పరిణామంలో ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయికి ప్రాతినిధ్యం వహించింది, పాలనా వ్యవస్థను పునర్నిర్మించడానికి ఉద్దేశించిన అనేక కీలక నిబంధనలను ప్రవేశపెట్టింది. ఇది సంపూర్ణ స్వపరిపాలన కోసం జాతీయవాద ఆకాంక్షలను నెరవేర్చడంలో విఫలమైనప్పటికీ, భవిష్యత్తులో

రాజ్యాంగ సంస్కరణలకు పునాది వేసింది మరియు భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య పాలనకు ఒక ఫ్రేమ్వర్క్ను అందించింది. పరిమితులు మరియు లోపాలు ఉన్నప్పటికీ, స్వాతంత్ర్యం మరియు స్వయం నిర్ణయాధికారం దిశగా భారతదేశ ప్రయాణంలో ఈ చట్టం ఒక కీలకమైన పత్రంగా మిగిలిపోయింది.

2.3.5 భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947:

భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947 బ్రిటిష్ ఇండియాను భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ అనే రెండు స్వతంత్ర డొమినియన్లుగా సమర్థవంతంగా విభజించిన ఒక మైలురాయిగా నిలుస్తుంది. బ్రిటీష్ పార్లమెంటుచే అమలు చేయబడిన ఈ చట్టం భారతదేశాన్ని స్వతంత్ర మరియు సార్వభౌమ దేశంగా ప్రకటించింది, ఇది భారత ఉపఖండంలో బ్రిటిష్ వలస పాలన ముగింపును సూచిస్తుంది. చారిత్రక నేపథ్యం, కీలక నిబంధనలు, ప్రభావం, చివరకు భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947 రద్దు గురించి ఇక్కడ వివరంగా తెలుసుకుందాం.

చారిత్రక నేపథ్యం :

బ్రిటీష్ ఇండియాలో స్వపరిపాలన, స్వాతంత్ర్యం కోసం పెరుగుతున్న డిమాండ్ల నేపథ్యంలో 1947 భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం ఆవిర్భవించింది. క్లెమెంట్ అట్లీ యొక్క లేబర్ ప్రభుత్వం రూపొందించిన ఈ చట్టం మౌంట్ బాటన్ ప్రణాళిక ఆధారంగా రూపొందించబడింది, దీనిని 3 వ జూన్ ప్రణాళిక అని కూడా పిలుస్తారు. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్, ముస్లింలీగ్, భారతదేశపు చివరి వైస్రాయ్ లార్డ్ మౌంట్ బాటన్ మధ్య జరిగిన చర్చల తరువాత ఈ ప్రణాళిక రూపొందించబడింది.

1947 ఫిబ్రవరి 20న ప్రధాన మంత్రి క్లెమెంట్ అట్లీ 1948 జూన్ నాటికి బ్రిటీష్ ఇండియాకు స్వపరిపాలన కల్పిస్తామని ప్రకటించారు. తదనంతరం, 1947 జూన్ 3 న ప్రతిపాదించిన మౌంట్ బాటన్ ప్రణాళిక, 1947 ఆగస్టు 15 నుండి బ్రిటిష్ ఇండియాను రెండు సార్వభౌమ దేశాలుగా – భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ – విభజించడాన్ని వివరించింది. ఈ ప్రణాళిక బ్రిటిష్ క్రౌన్ నుండి కొత్తగా ఏర్పడిన డొమినియన్లకు అధికారాల బదిలీకి ఫ్రేమ్వర్క్ను కూడా ఏర్పాటు చేసింది.

నిబంధనలు :

భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947 స్వాతంత్ర్యానికి పరివర్తనకు పునాది వేసిన అనేక కీలక నిబంధనలను కలిగి ఉంది :

1. 1947 ఆగస్టు 15 న బ్రిటీష్ ఇండియాను భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ గా విభజించారు, ఈ రెండూ సార్వభౌమ దేశాలుగా మారాయి.
2. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం గతంలో ఉపయోగించిన అధికారాలను రెండు డొమినియన్లకు బదిలీ చేసింది.
3. పంజాబ్, బెంగాల్ సరిహద్దులను గుర్తించడానికి సరిహద్దు కమిషన్ ఏర్పాటు.
4. భారత విదేశాంగ కార్యదర్శి కార్యాలయాన్ని రద్దు చేయడం.
5. ప్రతి రాజ్యానికి గవర్నర్ జనరల్ నియామకం, రాజ్యాంగబద్ధమైన దేశాధినేతలుగా వ్యవహరించడం.

6. భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ లలో ప్రత్యేక రాజ్యాంగ సభలు మరియు సార్వభౌమ చట్టసభల ఏర్పాటు.
7. కొత్త రాజ్యాంగాలు రూపొందించే వరకు భారత ప్రభుత్వ చట్టం 1935 కొనసాగింపు.
8. సంస్థానాలపై బ్రిటిష్ ఆధిపత్యాన్ని రద్దు చేసి, వాటిని భారతదేశం లేదా పాకిస్తాన్లో విలీనం చేయడానికి అనుమతించింది.
9. బ్రిటీష్ చక్రవర్తి భారతదేశానికి రాజు, చక్రవర్తి అనే బిరుదును వదులుకున్నాడు.
10. తూర్పు బెంగాల్, పశ్చిమ పాకిస్తాన్, సింధ్ మరియు బ్రిటిష్ బలూచిస్తాన్ వంటి పాకిస్తాన్ భూభాగాలను చేర్చింది.

చట్టం ప్రభావం :

భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947 యొక్క చట్టం రాజ్యాంగ అభివృద్ధి మరియు భారత ఉపఖండం యొక్క రాజకీయ ముఖచిత్రంపై దీర్ఘకాలిక ప్రభావాలను కలిగి ఉంది :

1. ఇది స్వాతంత్ర్యం కోసం సుదీర్ఘ పోరాటానికి మరియు భారతదేశంలో బ్రిటిష్ మిషన్ నెరవేర్పుకు పరాకాష్టగా నిలిచింది.
2. సాయుధ సంఘర్షణ సంభావ్యతను నివారించి, శాంతియుతంగా స్వాతంత్ర్యం వైపు పరివర్తన చెందడానికి ఈ చట్టం దోహదపడింది.
3. స్వయం నిర్ణయాధికారం, సార్వభౌమాధికారం కోసం తాము చేస్తున్న తపనలో ఈ చట్టం ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయిగా భారత నాయకులు కొనియాడారు.
4. ఏదేమైనా, బ్రిటిష్ ఇండియా విభజన విస్తృతమైన హింస, స్థానభ్రంశం మరియు ప్రాణ నష్టానికి దారితీసింది, ఇది వేడుక క్షణంపై నీడను వేసింది.
5. ఈ చట్టం రెండు సార్వభౌమ దేశాలైన భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ ఏర్పాటుకు మార్గం సుగమం చేసింది – ప్రతి ఒక్కటి దాని స్వంత దేశ నిర్మాణం మరియు పాలనను నిర్దేశించాయి.

ఈ చట్టం రద్దు :

భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ రెండూ చివరికి వారి వారి రాజ్యాంగాలను ఆమోదించడం ద్వారా భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947 ను రద్దు చేశాయి :

1. భారత రాజ్యాంగంలోని సెక్షన్ 395, 1956 పాకిస్తాన్ రాజ్యాంగంలోని సెక్షన్ 221 ఈ చట్టాన్ని సమర్థవంతంగా రద్దు చేశాయి.
2. భారత రాజ్యాంగాన్ని ఆమోదించడంతో, భారతదేశం ఒక డొమినియన్ నుండి రిపబ్లిక్గా మారింది, వలస పాలన యొక్క అవశేషాలను రద్దు చేసింది.

3. ఆసక్తికరమైన విషయమేమిటంటే భారత ఉపఖండంపై బ్రిటీష్ ఆధిపత్యం అంతానికి ప్రతీక అయిన భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947 రద్దుకు బ్రిటిష్ పార్లమెంటు అధికారికంగా సహకరించలేదు.

భారత స్వాతంత్ర్య చట్టం 1947 భారత ఉపఖండం చరిత్రలో ఒక నిర్ణయాత్మక ఘట్టంగా నిలుస్తుంది, ఇది భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ లకు స్వాతంత్ర్య ప్రారంభానికి నాంది పలికింది. అధికార బదలాయింపుకు, రెండు సార్వభౌమ దేశాల ఏర్పాటుకు చట్టబద్ధమైన చట్రాన్ని కల్పించినప్పటికీ, విభజన సమయంలో అపూర్వమైన హింసను, స్థానభ్రంశాన్ని కూడా సృష్టించింది. దాని సంక్లిష్టతలు మరియు సవాళ్లు ఉన్నప్పటికీ, ఈ చట్టం ఆధునిక భారతదేశం మరియు పాకిస్తాన్ ఆవిర్భావానికి పునాది వేసింది, వలసానంతర యుగంలో వారి భవితవ్యాన్ని రూపొందించింది.

స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతదేశంలో ఎన్నికల వ్యవస్థ పరిణామం :

1947 ఆగస్టులో భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత, సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కు ఆధారంగా నిజమైన ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించడానికి సార్వత్రిక ఎన్నికలను నిర్వహించాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. అప్పటి నుండి భారతదేశంలో ఎన్నికల వ్యవస్థ యొక్క పరిణామం స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక మరియు పారదర్శక ఎన్నికలను నిర్ధారించే లక్ష్యంతో గణనీయమైన మైలురాళ్ళు మరియు సంస్కరణలను కలిగి ఉంది. ఈ పరిణామంలోని కీలక అంశాలను పరిశీలిద్దాం.

ఎన్నికల కమిషన్ ఏర్పాటు :

స్వతంత్ర రాజ్యాంగ సంస్థగా ఎన్నికల కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేయడానికి వీలు కల్పించే భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 1949 నవంబర్ 26న అమల్లోకి వచ్చింది. భారతదేశం సార్వభౌమ ప్రజాస్వామ్య రిపబ్లిక్ గా అవతరించడానికి ఒక రోజు ముందు, 1950 జనవరి 25 న ఎన్నికల కమిషన్ అధికారికంగా ఏర్పాటు చేయబడింది. తొలి ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ గా శ్రీ సుకుమార్ సేన్ 1950 మార్చి 21న నియమితులయ్యారు. మొదట్లో ఏకసభ్య సంస్థగా పనిచేసిన ఎన్నికల సంఘం 1989 అక్టోబర్ 16న త్రిసభ్య సంస్థగా రూపాంతరం చెంది, అప్పటి నుంచి ఆ వ్యవస్థలోనే పనిచేస్తోంది.

డీలిమిటేషన్ అండ్ లీగల్ ఫ్రేమ్ వర్క్ :

లోక్ సభ, విధానసభలకు తొలి సార్వత్రిక ఎన్నికల కోసం 1951 ఆగస్టు 13న ఎన్నికల సంఘంతో సంప్రదింపులు జరిపి, పార్లమెంటు ఆమోదంతో రాష్ట్రపతి తొలి డీలిమిటేషన్ ఉత్తర్వులు జారీ చేశారు. ఎన్నికల నిర్వహణకు చట్టబద్ధత కల్పించడానికి పార్లమెంటు ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1950, ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లను ఆమోదించింది. ఈ చట్టాలు ఓటర్ల జాబితా తయారీ మరియు ప్రతి రాష్ట్రానికి పార్లమెంటు ఉభయ సభలు మరియు విధాన సభల ఎన్నికల నిర్వహణకు విధివిధానాలను నిర్దేశించాయి.

ఎలక్టోరల్ సిస్టమ్స్ స్వీకరణ :

మొదట్లో 1951-52, 1957లో జరిగిన మొదటి, రెండో సార్వత్రిక ఎన్నికలకు ఎన్నికల సంఘం ఓటింగ్ కు 'బ్యాలెట్ పద్ధతి'ని అవలంబించింది. ఏదేమైనా, 1962 లో 3 వ సార్వత్రిక ఎన్నికల నుండి, ఎన్నికల సంఘం ఓటింగ్ యొక్క 'మార్కింగ్ వ్యవస్థ'కు మారింది, దీనిలో ఓటర్లు తమకు నచ్చిన అభ్యర్థి గుర్తుపై లేదా సమీపంలో బాణం క్రాస్

మార్క్ రబ్బర్ స్టాంప్తో బ్యాలెట్ పత్రాన్ని మార్క్ చేస్తారు. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల (ఈవీఎం) పరిచయం 1982లో ప్రయోగాత్మకంగా ప్రారంభమైంది, 1998లో ఈవీఎంల విస్తృత వినియోగం ప్రారంభమైంది. 2004లో లోక్ సభకు 14వ సార్వత్రిక ఎన్నికలు జరిగినప్పటి నుంచి లోక్ సభ, శాసనసభలకు అన్ని ఎన్నికలు ఈవీఎంల ద్వారానే జరిగాయి.

సంక్లిష్టతలు మరియు సవాళ్లు :

భారతదేశం యొక్క సాంస్కృతిక, భాషా, మత మరియు జాతి వైవిధ్యం, ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశంగా దాని హోదా కారణంగా భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియ సంక్లిష్టంగా ఉంటుంది. పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు, రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి పదవులతో సహా ప్రభుత్వంలోని అన్ని స్థాయిలకు వివిధ రకాల ఎన్నికలు నిర్వహిస్తారు.

స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతదేశంలో ఎన్నికల వ్యవస్థ పరిణామం ప్రజాస్వామ్య సూత్రాల పట్ల నిబద్ధతను, స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల నిర్వహణను ప్రతిబింబిస్తుంది. స్వతంత్ర రాజ్యాంగ సంస్థగా ఎన్నికల కమిషన్ ఏర్పాటు, ఎన్నికల చట్టాల అమలు, ఈవీఎంల వంటి ఆధునిక ఓటింగ్ సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అవలంబించడంతో ఎన్నికల ప్రక్రియలను బలోపేతం చేయడంలో గణనీయమైన పురోగతి సాధించింది. సవాళ్లు ఉన్నప్పటికీ, భారత ప్రజాస్వామ్య సమాజం యొక్క విభిన్న అవసరాలను తీర్చడానికి, దాని ప్రజాస్వామ్య సంస్థలు సమర్థవంతంగా పనిచేయడానికి ఎన్నికల వ్యవస్థ అభివృద్ధి చెందుతూనే ఉంది.

2.4 స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు :

1947లో స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుండి భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు ఒక డైనమిక్ మరియు పరివర్తనాత్మక ప్రయాణం, ఇది దేశ ప్రజాస్వామ్య ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించింది. చారిత్రక, సామాజిక, సాంస్కృతిక, రాజకీయ సంక్లిష్టతలతో నిండిన భారతదేశం స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో ప్రపంచంలోనే అతి పెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశంగా ఆవిర్భవించి, చైతన్యవంతమైన ఎన్నికల ప్రక్రియతో గుర్తింపు పొందింది. ఏడు దశాబ్దాలకు పైగా సాగిన ఈ కాలంలో అధికార చలనశీలతలో గణనీయమైన మార్పులు, రాజకీయ భావజాలాల పరిణామం, ప్రజాస్వామిక సంస్థలు లోతుగా మారడంవంటి లక్షణాలు కనిపించాయి. జవహర్ లాల్ నెహ్రూ నాయకత్వంలో జాతి నిర్మాణం ప్రారంభమైన తొలినాళ్ల నుంచి సంకీర్ణ రాజకీయాలు, బహుళ పార్టీల పోటీల ప్రస్తుత యుగంవరకు భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాల గమనం దేశం యొక్క విభిన్న సామాజిక- రాజకీయ నిర్మాణాన్ని, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలపట్ల దాని నిబద్ధతను ప్రతిబింబిస్తుంది. స్వాతంత్ర్యానంతరం తొలి దశాబ్దాల్లో భారత ప్రజాస్వామ్య పునాది సూత్రాలను రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషించిన భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐ ఎన్ సి) ఆధిపత్యం కనిపించింది. నెహ్రూ వంటి మహానుభావుల నాయకత్వంలో ఐ ఎన్ సి అసమాన ఎన్నికల విజయాన్ని సాధించి, దేశంలోనే ప్రముఖ రాజకీయ శక్తిగా స్థిరపడింది. అయితే ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావం, ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయ భావజాలం ఆవిర్భవించడంతో రాజకీయ ముఖచిత్రం క్రమంగా రూపాంతరం చెందడం ప్రారంభమైంది. సంప్రదాయ అధికార నిర్మాణాల ఆధిపత్యాన్ని సవాలు చేస్తూ వివిధ సామాజిక సమూహాలు తమ రాజకీయ సంస్థను చాటుకోవడంతో ఈ కాలంలో కుల, మత ఆధారిత రాజకీయాలు కూడా వ్యక్తమయ్యాయి.

ఆర్థిక సరళీకరణ, ప్రపంచీకరణ ప్రారంభంతో 1990వ దశకం భారత ఎన్నికల రాజకీయాల్లో ఒక ముఖ్యమైన మలుపుగా నిలిచింది. ప్రాంతీయ పార్టీలు ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకోవడం, కేంద్రంలో ప్రభుత్వాల

ఏర్పాటుకు పొత్తులు కీలకంగా మారడంతో సంకీర్ణ రాజకీయాలు విస్తృతమయ్యాయి. సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల ఆవిర్భావం మరింత విచ్ఛిన్నమైన రాజకీయ ముఖచిత్రానికి దారి తీసింది, ఇది పెరిగిన రాజకీయపోటీ మరియు విభిన్న భాగస్వాముల మధ్య ఏకాభిప్రాయ నిర్మాణం యొక్క ఆవశ్యకతతో వర్గీకరించబడింది. అంతేకాక, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం మరియు మీడియా రాక ఎన్నికల చర్చను రూపొందించడంలో పరివర్తనాత్మక పాత్ర పోషించింది, ఎక్కువ రాజకీయ భాగస్వామ్యం మరియు విస్తృతిని సులభతరం చేసింది. సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫామ్లు మరియు డిజిటల్ కమ్యూనికేషన్ చానల్స్ రాజకీయ సమీకరణకు శక్తివంతమైన సాధనాలుగా ఆవిర్భవించాయి, రాజకీయ పార్టీలు ఓటర్లతో నేరుగా పాల్గొనడానికి మరియు ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడానికి వీలుకల్పిస్తాయి. భారతదేశంలో స్వాతంత్ర్యానంతర కాలం ఎన్నికల రాజకీయాలలో స్థితిస్థాపకత, పరిణామం మరియు అనుసరణ యొక్క గాథ వైవిధ్యభరితమైన సమాజం మరియు వేగంగా మారుతున్న ప్రపంచ భూభాగం యొక్క సంక్లిష్టతలను భారతదేశం నావిగేట్చేస్తూనే ఉన్నందున, ఎన్నికల రాజకీయాల భవిష్యత్తు సవాలుగా మరియు ఆశాజనకంగా ఉంది, ఇది దాని శక్తివంతమైన ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ఆకాంక్షలు మరియు ఆకాంక్షలను ప్రతిబింబిస్తుంది.

భారతదేశంలో ఎన్నికల చట్టాలు :

ఎన్నికల చట్టం అనేది రాజ్యాంగ చట్టం మరియు రాజనీతి శాస్త్రం యొక్క దశలో వచ్చే ఒక క్రమశిక్షణ. ఇది "చట్టం యొక్క రాజకీయాలు మరియు రాజకీయాల చట్టం" ను పరిశోధిస్తుంది.

1950 నుండి భారతదేశంలో ఎన్నికల నిర్వహణకు సంబంధించి అనేక చట్టాలు ఆమోదించబడ్డాయి.

భారతదేశంలో ఎన్నికల చట్టాల అవలోకనం :

భారతదేశంలో ఎన్నికలను నియంత్రించడానికి భారతదేశంలో కొన్ని చట్టాలు ఆమోదించబడ్డాయి. అవి ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి :

1. ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950
2. ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951
3. డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002

పై మూడు చట్టాలు క్రింద క్లుప్తంగా చర్చించబడతాయి.

2.4.1 ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950:

భారత రాజ్యాంగంలోని 81, 170 అధికరణలు పార్లమెంటు, రాష్ట్రాల శాసన సభల్లో గరిష్ట స్థానాలను, రాష్ట్రాల ప్రజల సభల్లో, రాష్ట్ర శాసనసభల్లో సీట్ల కేటాయింపులో పాటించాల్సిన కొన్ని సూత్రాలను నిర్దేశించాయి. అదేవిధంగా భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 1 ఒక రాష్ట్ర శాసనమండలిలో గరిష్ట మరియు కనిష్ట సీట్ల సంఖ్యను నిర్దేశిస్తుంది మరియు సీట్లను భర్తీ చేయవలసిన వివిధ పద్ధతులను కూడా నిర్దేశిస్తుంది, అయితే అటువంటి ప్రతి పద్ధతి ద్వారా భర్తీ చేయాల్సిన సీట్ల వాస్తవ సంఖ్యను చట్టం ద్వారా అందించడానికి వదిలివేయబడింది. ఈ విధంగా ప్రజాసభలో, రాష్ట్రాల శాసన సభలు, శాసన మండళ్లలో సీట్ల కేటాయింపునకు వీలుగా ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం 1950ని రూపొందించారు.

మొత్తం మీద ఎన్నికలకు సంబంధించి ఈ చట్టం కింది నిబంధనలను రూపొందిస్తుంది.

1. ప్రజల సభ, రాష్ట్ర శాసనసభలు, రాష్ట్ర శాసన మండలిలలో సీట్ల కేటాయింపు.
2. పార్లమెంట్, అసెంబ్లీ, మండలి నియోజకవర్గాల పునర్విభజన.
3. చీఫ్ ఎలక్టోరల్ ఆఫీసర్లు, జిల్లా ఎన్నికల అధికారులు, ఎలక్టోరల్ రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసర్లు ఇలా ఎన్నికల అధికారులు.
4. పార్లమెంట్, అసెంబ్లీ, మండలి నియోజకవర్గాల ఓటర్ల జాబితా.
5. కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ప్రతినిధుల ద్వారా భర్తీ చేయాల్సిన రాష్ట్రాల మండలిలో సీట్ల భర్తీ విధానం.
6. రాష్ట్ర శాసనమండలి ఎన్నికల ఉద్దేశ్యాన్ని స్థానిక అధికారులు నిర్ణయించారు.
7. సివిల్ కోర్టుల పరిధిని మినహాయించి.

2.4.2 ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951:

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950, ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951తో పాటు డీలిమిటేషన్ చట్టం 2002 భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియలను నియంత్రించే పునాది శాసన చట్రాన్ని ఏర్పరుస్తాయి.

ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950:

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 81, 170 ప్రకారం పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభల్లో అత్యధిక స్థానాలను నిర్దేశించారు. ఈ అవసరాన్ని తీర్చడానికి ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950 రూపొందించబడింది :

సీట్ల కేటాయింపు:

ప్రజల సభ, రాష్ట్ర శాసనసభలు, శాసనమండలిల్లో సీట్ల కేటాయింపు. నియోజకవర్గాల పునర్విభజన: పార్లమెంటు, అసెంబ్లీ, మండలి నియోజకవర్గాల పునర్విభజనకు విధివిధానాల ఏర్పాటు.

ఎన్నికల అధికారుల నియామకం:

చీఫ్ ఎలక్టోరల్ ఆఫీసర్లు, జిల్లా ఎన్నికల అధికారులు, ఎలక్టోరల్ రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసర్లు వంటి ఎన్నికల అధికారులను నియమించడం. ఓటర్ల జాబితా తయారీ: పార్లమెంట్, అసెంబ్లీ, మండలి నియోజకవర్గాల ఓటర్ల జాబితా తయారీకి వీలు కల్పించడం.

సీట్ల భర్తీ విధానం:

రాష్ట్రాల మండలిలో సీట్లను కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల ప్రతినిధులు భర్తీ చేసే విధానాన్ని వివరించడం. అధికార పరిధి: ఎన్నికల వ్యవహారాల్లో సివిల్ కోర్టుల పరిధిని మినహాయించడం.

ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951:

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951, 1950 చట్టానికి అనుబంధంగా మరిన్ని ఎన్నికల విషయాలను పరిష్కరిస్తుంది,

వీటిలో :

అర్హతలు మరియు అనర్హతలు :

పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభల సభ్యత్వానికి అర్హతలు మరియు అనర్హతలను నిర్వచించడం.

ఎన్నికల నోటిఫికేషన్ :

సార్వత్రిక ఎన్నికల నోటిఫికేషన్ జారీ చేయడం. అడ్మినిస్ట్రేటివ్ మెషినరీ: ఎన్నికల నిర్వహణకు పరిపాలనా యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేయడం.

రాజకీయ పార్టీల నమోదు :

రాజకీయ పార్టీల నమోదుకు విధివిధానాలను రూపొందించడం.

ఎన్నికల నిర్వహణ :

గుర్తింపు పొందిన రాజకీయ పార్టీల అభ్యర్థులకు ఉచితంగా మెటీరియల్ సరఫరాతో సహా ఎన్నికల నిర్వహణకు విధివిధానాలను వివరించడం.

వివాదాల పరిష్కారం :

ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివాదాల పరిష్కారానికి యంత్రాంగాల ఏర్పాటు. అవినీతి విధానాలు: అవినీతి విధానాలు, ఎన్నికల నేరాలను పరిష్కరించడం.

ఎన్నికల కమిషన్ అధికారాలు :

సభ్యుల అనర్హతపై విచారణకు సంబంధించి ఎన్నికల సంఘానికి అధికారాలు ఇవ్వడం.

రీ ఎలక్షన్స్, ఖాళీలు :

రీ ఎలక్షన్స్ ను పరిష్కరించడం, ఖాళీల భర్తీకి కాలపరిమితిని నిర్ణయించడం. అధికార పరిధి: ఎన్నికల వ్యవహారాల్లో సివిల్ కోర్టుల పరిధిని మినహాయించడం.

2.4.3 డీలిమిటేషన్ చట్టం, 2002 :

జనాభా లెక్కల ఆధారంగా నియోజకవర్గాల పునర్విభజన, విభజన అవసరాన్ని 2002 డీలిమిటేషన్ చట్టం పరిష్కరిస్తుంది. దీని కోసం నిబంధనలు ఉన్నాయి :

నియోజకవర్గాల పునర్విభజన :

జనాభా లెక్కల డేటా ఆధారంగా డీలిమిటేషన్ చేపట్టేందుకు డీలిమిటేషన్ కమిషన్ కు అధికారం.

సీట్ల కేటాయింపు :

షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సీట్లను కేటాయించడం.

వక్రీకరణల దిద్దుబాటు :

అసమాన జనాభా పెరుగుదల మరియు వలసల ఫలితంగా ఎన్నికల నియోజకవర్గాల పరిమాణాలలో వక్రీకరణలను సరిచేయడం.

సమాన ప్రాతినిధ్యం :

పార్లమెంటు, రాష్ట్ర చట్టసభల్లో సమాన ప్రాతినిధ్యం కల్పించడం. స్పష్టమైన మార్గదర్శకాలు మరియు విధానాలను స్థాపించడం ద్వారా, ఈ శాసన చట్టాలు భారతదేశ ఎన్నికల వ్యవస్థలో ప్రజాస్వామ్యం, సమ్మిళితత్వం మరియు ప్రాతినిధ్యం యొక్క సూత్రాలను నిలబెట్టాయి. స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక, పారదర్శక ఎన్నికలను నిర్ధారించడంలో, తద్వారా ప్రజాస్వామిక సంస్థలపై ప్రజలకు విశ్వాసం, విశ్వాసాన్ని పెంపొందించడంలో ఇవి కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.

2.5 భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియలో భారత ఎన్నికల సంఘం పాత్ర :

- **1950 జనవరి 25 నుంచి** ఈసీఐ **స్వతంత్ర** రాజ్యాంగ సంస్థగా ఉంది.
- **ఆర్టికల్ 324** ఎన్నికలను పర్యవేక్షించడానికి, డైరెక్ట్ చేయడానికి మరియు నియంత్రించడానికి ఎన్నికల కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేయాలని ఆదేశిస్తుంది మరియు **రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 326** వయోజన పౌరులందరికీ (18 ఏళ్లు పైబడిన వారికి) ఓటు హక్కును కల్పిస్తుంది మరియు వారికి లోక్ సభ మరియు రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలలో ఓటు హక్కును ఇస్తుంది.
- స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు – పంచాయతీలు మరియు మునిసిపాలిటీలు – **ఆర్టికల్ 243 కె మరియు 243 జెడ్ఎ** కింద రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ల బాధ్యత.
- ప్రస్తుతం ఈ కమిషన్ లో ఒక **ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్** , ఇద్దరు కమిషనర్లు ఉన్నారు.
- పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు, రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయాలకు జరిగే ఎన్నికలకు ఎన్నికల కమిషన్ బాధ్యత వహిస్తుంది.
- ఎన్నికల సంఘం ఓటర్ల జాబితాను తయారు చేస్తుంది, నిర్వహిస్తుంది మరియు అప్డేట్ చేస్తుంది, ఇది ఎవరు ఓటు వేయడానికి అర్హులో చూపిస్తుంది, అభ్యర్థి నామినేషన్లను పర్యవేక్షిస్తుంది, రాజకీయ పార్టీలను నమోదు చేస్తుంది మరియు అభ్యర్థి నిధులు మరియు ఎక్స్పెన్షియల్తో సహా ఎన్నికల ప్రచారాన్ని పర్యవేక్షిస్తుంది.
- ఇది ఎన్నికల ప్రక్రియను మీడియా కవరేజ్ చేయడానికి కూడా వీలు కల్పిస్తుంది, పోలింగ్ జరిగే పోలింగ్ బూత్లను నిర్వహిస్తుంది మరియు ఓట్ల లెక్కింపు మరియు ఫలితాల ప్రకటనను పర్యవేక్షిస్తుంది.
- ఎన్నికల సంఘం ముగ్గురు సభ్యుల సంస్థగా కొనసాగుతోంది.

Year	Event
1950	Election Commission was formally constituted
1950-1989	Election Commission functioned as a Single Member Body
1989	Election Commission got converted into a 3 Member Body
1989-1990	Election Commission functioned as a 3 Member Body
1990	On 1st January 1990, Election Commission got converted again into a Single Member Body
1990-1993	Election Commission functioned as a Single Member Body
1993	On 1st October 1993, Election Commission again got converted into a 3Member Body
Till Now	Election Commission continues to function as a 3 Member Body

2.6 భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియ :

భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియ అనేది రాజ్యాంగ నిబంధనలు మరియు పార్లమెంటుచే చేయబడిన చట్టాల ద్వారా నిర్వహించబడే ఒక ఖచ్చితమైన నిర్మాణాత్మక వ్యవస్థ. ఇది అనేక దశలను కలిగి ఉంది, ప్రతిదీ స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికలు సజావుగా జరిగేలా చూడటానికి కీలకమైనది. భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క వివరణాత్మక అవలోకనం ఇక్కడ ఉంది :

ఎన్నికల నోటిఫికేషన్ :

ఎన్నికల కమిషన్ సిఫారసు ఆధారంగా రాష్ట్రపతి (లోక్ సభ ఎన్నికలకు) లేదా గవర్నర్ (రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలకు) నోటిఫికేషన్ జారీ చేసినప్పుడు ఈ ప్రక్రియ అధికారికంగా ప్రారంభమవుతుంది. దీంతో అభ్యర్థులు నామినేషన్ల దాఖలుకు ఏడు రోజుల గడువు ఉంది. నామినేషన్ల దాఖలుకు చివరి తేదీ మరుసటి రోజే నామినేషన్ల పరిశీలన జరుగుతుందని, అభ్యర్థులు నిర్ణీత గడువులోగా నామినేషన్లను ఉపసంహరించుకునే వెసులుబాటు ఉంటుందన్నారు. ఉపసంహరణ జరిగిన ఇరవయ్యో రోజు ముందుగానే ఎన్నికలు జరుగుతాయి.

నామినేషన్ దాఖలు :

ఔత్సాహిక అభ్యర్థులు పేరు, వయస్సు, చిరునామా, ఓటరు జాబితా సీరియల్ నంబర్ వంటి అవసరమైన వివరాలతో నిర్ణీత ఫార్మాట్లో నామినేషన్ పత్రం దాఖలు చేయాలి. ప్రతి అభ్యర్థిని సంబంధిత నియోజకవర్గం నుంచి కనీసం ఇద్దరు రిజిస్టర్డ్ ఓటర్లు ప్రతిపాదించి బలపరచాలి. అంతేకాకుండా అభ్యర్థులు తమ నామినేషన్ పత్రాలను నిర్దేశిత రిటర్నింగ్ అధికారికి సమర్పించే ముందు ప్రమాణం లేదా ధృవీకరణ పత్రం తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది.

భద్రతా డిపాజిట్ :

నామినేషన్ పత్రాలు సమర్పించిన తర్వాత అభ్యర్థులు సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ చెల్లించాల్సి ఉంటుంది. అభ్యర్థిత్వ రకాన్ని బట్టి ఈ మొత్తం మారుతుంది. ఉదాహరణకు లోక్ సభ ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే అభ్యర్థులు రూ.10 వేలు, అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే అభ్యర్థులు రూ.5 వేలు డిపాజిట్ చేయాలి. అయితే షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగల అభ్యర్థులకు డిపాజిట్ అవసరాలు తక్కువగా ఉంటాయి.

పరిశీలన మరియు ఉపసంహరణ :

నిర్ణీత రోజున రిటర్నింగ్ అధికారి నామినేషన్ పత్రాల పరిశీలన నిర్వహిస్తారు. ఇది విధానపరమైన ఆవశ్యకతలు మరియు దానితో పాటు సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ కు అనుగుణంగా ఉండేలా చేస్తుంది. సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ చెల్లించకపోవడం లేదా అనర్హత ప్రమాణం వంటి వివిధ కారణాల వల్ల నామినేషన్ పత్రాలు తిరస్కరించబడవచ్చు. నామినేషన్ల ఉపసంహరణకు పరిశీలన అనంతరం స్వల్ప వ్యవధి ఉంటుందని, ఆ తర్వాత పోటీ చేసే అభ్యర్థుల తుది జాబితాను రూపొందిస్తామన్నారు.

ఎన్నికల ప్రచారం :

అభ్యర్థులు ఓటర్లతో మమేకమై మద్దతు కూడగట్టేందుకు ప్రచార కాలం కీలకం. ఫలానా అభ్యర్థి లేదా పార్టీకి అనుకూలంగా ఓటు వేసేలా ఓటర్లను ఒప్పించే లక్ష్యంతో ప్రచారంలో వివిధ కార్యకలాపాలు ఉంటాయి. సాధారణంగా అభ్యర్థులు తమ నియోజకవర్గాల్లో విస్తృతంగా పర్యటిస్తూ ర్యాలీల్లో ప్రసంగించడం, బహిరంగ సభలు నిర్వహించడం, మీడియా వేదికలను ప్రచారానికి వినియోగించుకోవడం చేస్తుంటారు. ఎన్నికల సంఘం గుర్తింపు పొందిన రాజకీయ పార్టీలకు ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలోని మీడియాలో ఉచిత ప్రసార సమయాన్ని కేటాయిస్తుంది, ప్రచార వనరులకు సమాన ప్రాప్యతను నిర్ధారిస్తుంది.

ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి :

ప్రచార సమయంలో రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు ఎన్నికల సంఘం రూపొందించిన ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళికి కట్టుబడి ఉండాలని భావిస్తున్నారు. నిష్పాక్షికతను నిర్ధారించడానికి మరియు అవకతవకలను నివారించడానికి ఈ నియమావళి ప్రచారం యొక్క వివిధ అంశాలను నియంత్రిస్తుంది. మత సంస్థల్లో ప్రచారం చేయడం, విద్వేషపూరిత ప్రసంగాలు చేయడం, ఎన్నికల ప్రయోజనాల కోసం అధికార యంత్రాంగాన్ని దుర్వినియోగం చేయడం వంటి చర్యలను నిషేధించింది. అంతేకాకుండా ఖర్చులో పారదర్శకత పాటించాలని, ఎన్నికల తేదీలు ప్రకటించిన తర్వాత కొత్త ప్రభుత్వ పథకాలను ప్రకటించడాన్ని నిషేధించింది.

ఖర్చుల పరిశీలన :

రాజకీయ పార్టీలు ప్రచారానికి పరిమిత ఉచిత ప్రసార సమయాన్ని పొందుతున్నప్పటికీ, అవి తరచుగా ప్రచార కార్యకలాపాలపై అదనపు ఖర్చులను భరిస్తాయి. ఎన్నికల సంఘం ఈ ఖర్చులను నిశితంగా పర్యవేక్షిస్తుంది, అనవసరమైన ప్రభావాన్ని నివారించడానికి మరియు సమతుల్యతను నిర్వహించడానికి. ఎన్నికల ఫలితాలు వెలువడిన తర్వాత అభ్యర్థులు తమ ఎన్నికల ఖర్చుల వివరాలను నిర్ణీత గడువులోగా సమర్పించాల్సి ఉంటుంది. వ్యయ

పరిమితులకు కట్టుబడి ఉండటం లేదా తప్పుగా నివేదించడంలో విఫలమైతే ఎన్నికల సంఘం శిక్షా చర్యలకు దారితీయవచ్చు.

పోలింగ్, కౌంటింగ్, ఫలితాల వెల్లడి :

పోలింగ్ రోజున ఓటర్లు నిర్ణీత పోలింగ్ కేంద్రాల్లో తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకోగా, ప్రతి పోలింగ్ బూత్ ను ప్రిసైడింగ్ అధికారి, పోలింగ్ అధికారులు పర్యవేక్షిస్తారు. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలను (ఈవీఎంలు) ఉపయోగించి ఓట్ల లెక్కింపు ప్రక్రియలో సమర్థత, కచ్చితత్వాన్ని నిర్ధారిస్తారు. పోలింగ్ ముగిశాక బ్యాలెట్ బాక్సులు, ఈవీఎంలను కట్టుదిట్టమైన భద్రత మధ్య కౌంటింగ్ కేంద్రాలకు తరలిస్తున్నారు. అభ్యర్థులు, వారి ఏజెంట్ల సమక్షంలో కౌంటింగ్ జరుగుతుంది, అత్యధిక ఓట్లు వచ్చిన అభ్యర్థిని రిటర్నింగ్ అధికారి విజేతగా ప్రకటిస్తారు.

రీపోలింగ్, కౌంటర్మాండింగ్ :

బూత్ క్యాప్చర్ లేదా అభ్యర్థి మరణం వంటి అసాధారణ పరిస్థితుల్లో, ఎన్నికల సంఘం నిర్దిష్ట బూత్లు లేదా నియోజకవర్గాల్లో రీపోలింగ్కు ఆదేశించవచ్చు. రీపోలింగ్ ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతను నిర్ధారిస్తుంది మరియు ఏవైనా అవకతవకలు జరిగితే వాటిని పరిష్కరిస్తుంది. దీనికితోడు నామినేషన్ గడువు ముగిసిన తర్వాత, పోలింగ్ ప్రారంభానికి ముందే నామినేట్ అయిన అభ్యర్థి మరణిస్తే, ఆ నియోజకవర్గంలో ఎన్నికల సంఘం ఎన్నికలను నిలిపివేయవచ్చు, దీంతో కొత్త ఎన్నికల ప్రక్రియ అవసరం అవుతుంది.

నిబంధనలు మరియు చట్టపరమైన ఫ్రేమ్ వర్క్ :

భారతదేశంలో మొత్తం ఎన్నికల ప్రక్రియ రాజ్యాంగ నిబంధనలు మరియు పార్లమెంటు చేత చేయబడిన చట్టాల ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది. రాజ్యాంగంలోని 324, 326 అధికరణలు వరుసగా ఎన్నికల సంఘానికి అధికారాన్నిచ్చి సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కును కల్పించాయి. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1950, ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951 వంటి వివిధ చట్టాలు ఎన్నికల నిర్వహణకు, వివాద పరిష్కారానికి చట్టపరమైన చట్రాన్ని అందిస్తాయి. ఎన్నికల సమయంలో ప్రస్తుత చట్టాల్లో ఏవైనా లోపాలు లేదా అనుకోని పరిస్థితులను పరిష్కరించడానికి ఎన్నికల సంఘానికి అవశేష అధికారాలు కూడా ఉన్నాయి.

2.7 ముగింపు :

చివరగా, భారతదేశ ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సంక్లిష్టమైన నేపథ్యాన్ని పరిశీలిస్తే, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలు, చట్టపరమైన ఫ్రేమ్వర్క్లు మరియు చారిత్రక వారసత్వాల యొక్క గొప్ప మొజాయిక్ ఆవిష్కృతమవుతుంది. ప్రారంభ రిపబ్లిక్ లు మరియు ప్రజాస్వామ్యాలలో కనిపించే భాగస్వామ్య పాలన యొక్క పురాతన మూలాల నుండి రాజ్యాంగ నిబంధనలు మరియు శాసన చట్టాల ద్వారా రూపుదిద్దుకున్న ఆధునిక ఎన్నికల యంత్రాంగం వరకు, భారతదేశం యొక్క ఎన్నికల ప్రయాణం ప్రజాస్వామ్యం పట్ల దాని నిబద్ధతకు నిదర్శనం. ఎన్నికల నోటిఫికేషన్లు, నామినేషన్ల దాఖలు, ప్రచారం, పోలింగ్ వంటి వాటిని ఎన్నికల కమిషన్ పర్యవేక్షణలో పకడ్బందీగా నిర్వహించడం స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల పవిత్రతను కాపాడటంలో దేశ అచంచలమైన అంకితభావాన్ని చాటిచెబుతుంది. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టాలు వంటి ఎన్నికల చట్టాల పరిణామం భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క డైనమిక్ స్వభావాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది, దాని పౌరుల

మారుతున్న అవసరాలు మరియు ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా ఉంటుంది. అంతేకాక, నిపుణుల కమిటీల సిఫార్సులు మరియు ఎన్నికల కమిషన్ యొక్క క్రియాశీల చర్యల ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడిన ఎన్నికల సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టడం, ఎన్నికల సమగ్రత మరియు సమ్మిళితతను పెంచడంలో భారతదేశం యొక్క క్రియాశీల వైఖరిని నొక్కిచె ంది. పార్లమెంటరీ ఎన్నికల నుంచి స్థానిక సంస్థల వరకు దేశమంతటా ఎన్నికల ప్రక్రియ విస్తరిస్తున్న తరుణంలో, ఇది లక్షలాది మందికి ఆశాదీపంగా పనిచేస్తుంది, తమ ప్రతినిధులను ఎన్నుకునే ప్రాథమిక హక్కును వారికి కల్పిస్తుంది మరియు వారి దేశ భవిష్యత్తు గమనాన్ని రూపొందిస్తుంది. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలు వంటి ఆధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానంతో సంప్రదాయ పద్ధతులను నిరాటంకంగా అనుసంధానించడం ద్వారా, భారతదేశం తన ఎన్నికల ప్రయత్నాలలో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం మరియు సమానత్వం యొక్క ప్రధాన విలువలను నిలబెట్టడం కొనసాగిస్తుంది. అంతిమంగా, ఫలితాల ప్రకటన మరియు శాంతియుత అధికార మార్పిడితో గుర్తించబడిన ప్రతి ఎన్నికల చక్రం యొక్క ముగింపు, భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య విలువలను పునరుద్ఘాటిస్తుంది మరియు దాని ప్రజాస్వామ్య సంస్థల స్థితిస్థాపకతను నొక్కి చెబుతుంది. దేశం తన ప్రజాస్వామిక మార్గంలో ముందుకు సాగుతున్నప్పుడు, దాని ఎన్నికల ప్రయాణం నుండి పొందిన పాఠాలు దాని విభిన్న ప్రజల ఆకాంక్షలకు కట్టుబడి ఉండే శక్తివంతమైన, సమ్మిళిత మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడానికి మార్గదర్శక సూత్రాలుగా పనిచేస్తాయి.

2.8 సారాంశం:

ఈ సమగ్ర చర్చలో, భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సంక్లిష్టతలను, దాని పరిణామం, విధానపరమైన చిక్కులు, చట్టపరమైన చట్రం మరియు చారిత్రక ప్రాముఖ్యతను పరిశీలిస్తాము. భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రయాణం పురాతన కాలంనాటిది, ఇది వైదిక గ్రంథాలు మరియు గణతంత్రాలు మరియు ప్రజాస్వామ్యాల చారిత్రక కథనాల ద్వారా రుజువు చేయబడిన ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలలో పాతుకుపోయింది. ఏదేమైనా, ఆధునిక ఎన్నికల వ్యవస్థ బ్రిటీష్ పాలనలో రూపుదిద్దుకోవడం ప్రారంభమైంది, వివిధ చట్టాల కింద శాసనసంస్థలు స్థాపించబడ్డాయి, ఇది భారత ప్రభుత్వచట్టం, 1935లో ముగిసింది. స్వాతంత్ర్యానంతరం భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య మార్గంలో పయనించి, సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కును రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచి, ఎన్నికల సంఘాన్ని స్వతంత్ర రాజ్యాంగ సంస్థగా స్థాపించింది. రాష్ట్రపతి లేదా గవర్నర్ ఎన్నికల నోటిఫికేషన్లు జారీచేయడం నుంచి పోలింగ్, కౌంటింగ్, ఫలితాల ప్రకటన వరకు అనేక ప్రణాళికాబద్ధమైన దశల ద్వారా ఎన్నికల ప్రక్రియ సాగుతుంది. అభ్యర్థులు నామినేషన్లు దాఖలు చేయడం, పరిశీలనకు గురికావడం, ఎన్నికల సంఘం రూపొందించిన ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిని పాటిస్తూ ముమ్మరంగా ప్రచారంలో పాల్గొంటారు. ఈ ప్రక్రియ రాజ్యాంగ నిబంధనలు మరియు పార్లమెంటుచే రూపొందించబడిన ఎన్నికల చట్టాలతో సహా బలమైన చట్టచట్రం ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది. ఈ మొత్తం ప్రక్రియను పర్యవేక్షించడంలో, నిష్పక్షపాతంగా, పారదర్శకతతో, ఎన్నికల నిబంధనలకు కట్టుబడి ఉండేలా చూడటంలో ఎన్నికల సంఘం కీలకపాత్ర పోషిస్తుంది. ముఖ్యంగా ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల (ఈవీఎం) ప్రవేశం ఓటింగ్ ప్రక్రియను క్రమబద్ధీకరించి, సమర్థత, ఖచ్చితత్వాన్ని పెంచింది. సంక్లిష్టతలు ఉన్నప్పటికీ, ఎన్నికల ప్రక్రియ శక్తివంతమైన మరియు సమ్మిళిత పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం కోసం భారతదేశ వ్యవస్థాపక పితామహుల దార్శనికతను ప్రతిబింబిస్తుంది. కొన్నేళ్లుగా ఎదురవుతున్న సవాళ్లను ఎదుర్కోవడానికి, ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి ఎన్నికల సంస్కరణలు

అమలు చేస్తున్నారు. ఓటింగ్ వయసు తగ్గింపు, అభ్యర్థులకు సెక్యూరిటీ డిపాజిట్లు పెంచడం, అక్రమాలను అరికట్టడానికి, ఎన్నికల సమగ్రతను పెంచడానికి ఫోటో గుర్తింపు కార్డులు, ఈవీఎంలను ప్రవేశపెట్టడం వంటివి ఈ సంస్కరణల్లో ఉన్నాయి. మొత్తం మీద, భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియ ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాలపట్ల నిబద్ధతను ప్రతిబింబిస్తుంది, స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికల ద్వారా దేశ భవిష్యత్తును రూపొందించడంలో పౌరుల చురుకైన భాగస్వామ్యాన్ని నిర్ధారిస్తుంది.

2.9 ముఖ్య పదకోశం :

పరిశీలన :

నామినేషన్ పత్రాలను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి చట్టపరమైన అవసరాలు, అభ్యర్థిత్వానికి చెల్లుబాటు అయ్యేలా చూసుకునే ప్రక్రియ.

ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి :

ఎన్నికల సమయంలో రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థుల ప్రవర్తనను నియంత్రించడానికి, నిష్పాక్షికత మరియు నైతిక ప్రవర్తనను ప్రోత్సహించడానికి ఎన్నికల కమిషన్ జారీ చేసిన మార్గదర్శకాల సమూహం.

డీలిమిటేషన్:

జనాభా మార్పుల ఆధారంగా సమాన ప్రాతినిధ్యం, దామాషా ప్రకారం నియోజకవర్గాల కేటాయింపు కోసం ఎన్నికల సరిహద్దులను పునర్వ్యవస్థీకరించే ప్రక్రియ.

ఎన్నికల కౌంటర్ మాండింగ్ :

అభ్యర్థి మరణం వంటి అనుకోని పరిస్థితుల కారణంగా ఎన్నికలను రద్దు చేయడం, కొత్తగా నామినేషన్లు, ఓటింగ్ జరపాల్సి రావడం.

ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం :

ఓటర్ల జాబితా తయారీ, ఎన్నికల అనంతర వివాదాల పరిష్కారం సహా ఎన్నికల పరిపాలనలోని వివిధ అంశాలను నియంత్రించే చట్టం.

సెక్యూరిటీ డిపాజిట్: ఎన్నికల ప్రక్రియ పట్ల సీరియస్ నెస్, నిబద్ధత కోసం నామినేషన్ సమయంలో అభ్యర్థులు డిపాజిట్ చేసిన డబ్బు.

ఉప ఎన్నిక: ప్రస్తుత సభ్యుడి మరణం, రాజీనామా లేదా అనర్హత కారణంగా శాసనమండలిలో ఖాళీ అయిన స్థానాన్ని భర్తీ చేయడానికి నిర్వహించే ఎన్నిక.

సీక్రెట్ బ్యాలెట్ :

బలవంతం లేదా ప్రభావాన్ని నివారించడానికి, ఎన్నికల ప్రక్రియలో స్వేచ్ఛ మరియు నిష్పాక్షికతను నిర్ధారించడానికి ఓటరు ఎంపికను గోప్యంగా ఉంచే ఓటింగ్ పద్ధతి.

ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం :

ఓటర్ల జాబితా తయారీ, ఎన్నికల అనంతర వివాదాల పరిష్కారం సహా ఎన్నికల పరిపాలనలోని వివిధ అంశాలను నియంత్రించే చట్టం.

2.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. ఇండియన్ కౌన్సిల్స్ చట్టాలు మరియు భారత ప్రభుత్వ చట్టాలు వంటి శాసన సంస్కరణలు స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వ భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలను ఎలా రూపొందించాయి?
2. స్వాతంత్ర్యానంతర భారత ఎన్నికల చట్రంలో 1950 మరియు 1951 ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టాల ప్రాముఖ్యతను చర్చించండి.
3. స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్వహించడంలో భారత ఎన్నికల సంఘం పాత్రను, దాని విధులు మరియు బాధ్యతలను పరిగణనలోకి తీసుకొని మదింపు చేయండి.
4. భారతదేశంలో ఎన్నికల నియోజకవర్గాల సరిహద్దులు మరియు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యంపై 2002 డీలిమిటేషన్ చట్టం యొక్క ప్రభావాన్ని విశ్లేషించండి.
5. భారతదేశంలో ఓటరు నమోదు నుండి ఓట్ల లెక్కింపు వరకు ఎన్నికల ప్రక్రియను పరిశీలించండి, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉండటం మరియు రాజకీయ భాగస్వామ్యాన్ని హైలైట్ చేయండి.

2.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Basu, D. (2017). Indian Constitution: Cornerstone of a Nation. Oxford University Press.
2. Chandra, B. (2004). India's Struggle for Independence. Penguin Books India.
3. Election Commission of India. (n.d.). About Us. Retrieved from https://eci.gov.in/about-us/
4. Raghavan, V. R. (2008). Electoral Politics in India: The Resurgence of the Bharatiya Janata Party. Routledge.
5. Sharma, B. K. (2012). Introduction to the Constitution of India. PHI Learning Pvt. Ltd.
6. Singh, M. (2016). Our Parliament. National Book Trust, India.

డా.కె. వి.ఆర్. శ్రీనివాస్

పాఠం – 3
ఎన్నికల వ్యవస్థలు మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలు

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- ఎన్నికల వ్యవస్థను నిర్వచించడం,
- ఎన్నికల వ్యవస్థ యొక్క వివిధ కోణాలను గుర్తించడం,
- వివిధ దేశాలు తమ జాతీయ లేదా స్థానిక ఎన్నికలలో ఉపయోగించే ఎన్నికల పద్ధతుల కలయికలను అంచనా వేయడం,
- వివిధ రకాల ఎన్నికల వ్యవస్థల యొక్క ప్రయోజనాలు మరియు నష్టాలను పరిశీలించడం మరియు
- పార్టీల మధ్య సంబంధాలను, ఎన్నికల ప్రక్రియను విశ్లేషించడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

3.1 పరిచయం

3.2 ఎన్నికల వ్యవస్థల వర్గీకరణ

3.3 మెజారిటీ వ్యవస్థలు

3.3.1 ఏక– సభ్య బహుళత్వ వ్యవస్థలు (ఫస్ట్–పాస్ట్–ది–పోస్ట్/సింగిల్–మెంబర్ బహుళత్వ వ్యవస్థ)

3.3.2 రెండవ బ్యాలెట్ వ్యవస్థ

3.3.3 ప్రత్యామ్నాయ ఓటు (ఎవి)/ సప్లిమెంటరీ ఓటు (ఎస్ వి) వ్యవస్థ

3.3.4 కాండోర్సెట్ పద్ధతి

3.4 దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థలు

3.4.1 సింగిల్–ట్రాన్స్ఫర్బుల్–ఓటు (ఎస్టివి) వ్యవస్థ

3.4.2 పార్టీ–జాబితా వ్యవస్థ

3.5 మిశ్రమ పద్ధతులు

3.5.1 మిశ్రమ–సభ్య నిష్పత్తి లేదా అదనపు సభ్య వ్యవస్థ

3.5.2 అర్ధ-నిష్పత్తి పద్ధతి

3.5.3 క్యుములేటివ్ ఓటు వ్యవస్థ

3.5.4 స్లేట్ సిస్టమ్

3.6 మెజారిటీ మరియు పి.ఆర్ వ్యవస్థల తులనాత్మక మదింపు

3.7 ముగింపు

3.8 సారాంశం

3.9 ముఖ్య పదకోశం

3.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

3.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

3.1 పరిచయం:

ఎన్నికల వ్యవస్థ అనేది ప్రజలు తమ ప్రతినిధులను లేదా రాజకీయ నాయకులను ఎన్నుకునే నియమాల సమూహాన్ని సూచిస్తుంది. చట్టసభల్లో పలు రాజకీయ పార్టీల ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ణయించే ఎన్నికల యంత్రాంగాన్ని, ఎన్నికల ప్రక్రియను కల్పించడం ద్వారా ఎన్నికల ఫలితాన్ని రూపొందిస్తుంది. ఎన్నికల వ్యవస్థలు జాతీయ స్థాయిలో పనిచేయడమే కాకుండా స్థానిక సంస్థల కూర్పును నిర్ణయించడంలో కూడా విరివిగా ఉపయోగిస్తారు. ఇది ఒక దేశంలో శాసన మరియు కార్యనిర్వాహక స్థాయిలో ఉన్న రాజకీయ పార్టీలు / సమూహాలు / వ్యక్తుల యొక్క వివిధ కలయికలను నిర్ణయించే కారకం. సంకీర్ణాల ఏర్పాటు, చట్టసభల్లోకి ప్రవేశించడానికి రాజకీయ పార్టీలు అనుసరించే వివిధ వ్యూహాలు, వాటి ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలు-ఇవన్నీ వారి రాజకీయ వ్యవస్థలో ఎలాంటి ఎన్నికల వ్యవస్థ ఉందనే దానిపై ఆధారపడి ఉంటాయి. ఎన్నికల వ్యవస్థ అనేది స్థిరమైన భావన కాదు; బదులుగా, ఇది ఒక డైనమిక్ వ్యవస్థ, ఇది దేశాలు తమ రాజకీయ వ్యవస్థకు అనుగుణంగా అవసరమైన విధంగా నిరంతరం అభివృద్ధి చెందుతోంది. బాగా నిర్వచించబడిన ఎన్నికల వ్యవస్థ ప్రజాస్వామ్య సంస్కృతి దాని నిజమైన స్ఫూర్తితో పనిచేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

ప్రముఖ తులనాత్మక రాజనీతి శాస్త్రపండితుడు బెర్నార్డ్ గ్రాఫ్ మన్ ఎన్నికల వ్యవస్థలోని ఆరు ప్రాథమిక అంశాలను గుర్తించాడు.

అవి :

1) ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి అర్హతను నిర్వచించడం (వ్యక్తులు లేదా పార్టీ లేదా రెండింటి కలయిక);
2) పార్టీ అభ్యర్థులను గుర్తించడానికి పార్టీలోని బంధనలను పేర్కొనడం లేదా పార్టీ జాబితాలో అభ్యర్థుల ర్యాంకింగ్ చేయడానికి ప్రమాణాలను నిర్ణయించడం;
3) బ్యాలెట్ రకం స్పెసిఫికేషన్;

4) నియోజక వర్గాల (జిల్లాలు) స్పెసిఫికేషన్లు;

5) ఎన్నికల సమయాన్ని నిర్ణయించడం; మరియు

6) బ్యాలెట్ సమీకరణకు నియమాలు.

ఇది కాకుండా, ఎన్నికల వ్యవస్థ అనే పదాన్ని ఓటర్ల నియమ నిబంధనలు, ప్రచారం, ప్రకటనలు, ఎన్నికల దశలను నిర్ణయించడం మొదలైన వాటిని సూచించడానికి కూడా ఉపయోగిస్తారు (కృపా విసియస్, ఐసోడా, వైస్నోరస్ 2013).

రాయ్ (1971) పేర్కొన్నట్లుగా, ఎన్నికల వ్యవస్థలు మూడు కొలతలను కలిగి ఉన్నాయి :

- బ్యాలెట్ నిర్మాణం,
- జిల్లా నిర్మాణం మరియు
- ఎన్నికల సూత్రం

1. బ్యాలెట్ నిర్మాణం బ్యాలెట్ వ్యవస్థ యొక్క స్వభావాన్ని మరియు దానిని వేయడానికి మరియు లెక్కించడానికి వివిధ మార్గాలను నిర్వచిస్తుంది. ఉదాహరణకు, ఓట్లు వ్యక్తులకు లేదా వ్యక్తుల సమూహానికి (పార్టీ జాబితా) లేదా రెండింటి కలయికకు వేయబడతాయి; అభ్యర్థులు మరియు/లేదా జాబితాలకు ఎన్ని ఓట్లు వేయాలి; ఒకవేళ ఒకటి కంటే ఎక్కువ ఓట్లు వేయాల్సి వస్తే, అది ఏ క్రమంలోనైనా అభ్యర్థుల ప్రాధాన్యత లేదా ర్యాంకు/ జాబితా ఆధారంగా ఉంటుందా; చివరగా, ఒకే రౌండ్ లేదా బహుళ రౌండ్ల ఓటింగ్ ఉందా.

2. జిల్లా నిర్మాణం ఎన్నికల జిల్లాల వైశాల్యం, సంఖ్య మరియు శ్రేణిని కలిగి ఉంటుంది. ఇక్కడ ఎన్నికలు జరిగే ప్రాంతాలను ఎలక్టోరల్ జిల్లాలు అంటారు. ఒక సింగిల్-సీట్ లేదా బహుళ-సీట్ల జిల్లా నిర్మాణాలు ఉండవచ్చు, అనగా, దేశం మొత్తాన్ని జాతీయ ఎన్నికల జిల్లాగా పరిగణించవచ్చు లేదా దీనిని అనేక చిన్న ఎన్నికల నియోజకవర్గాలుగా విభజించవచ్చు. రెండవదాని విషయంలో, ఎగువ మరియు దిగువ అంచెలు వంటి ఒక నిర్దిష్ట శ్రేణి ఉండవచ్చు. ఏ ఎన్నికల జిల్లాలోనైనా ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ సీట్లు ఉండవచ్చు.

3. ఎలక్టోరల్ ఫార్ములా అంటే ఓట్లు సీట్లుగా రూపాంతరం చెందే ప్రక్రియ. అత్యంత ప్రజాదరణ పొందిన సూత్రాలు బహుళత్వం, మెజారిటీ మరియు దామాషా ప్రాతినిధ్యం (పిఆర్) వ్యవస్థలు. జిల్లా నిర్మాణాన్ని బట్టి ఈ సూత్రాలు మారవచ్చు.

3.2 ఎన్నికల వ్యవస్థల వర్గీకరణ :

సాధారణంగా, చట్టసభలో ఓట్లను సీట్లుగా మార్చడానికి నిర్ణయించిన నియమాల ఆధారంగా ఎన్నికల వ్యవస్థను మూడు ప్రధాన వర్గాలుగా వర్గీకరిస్తారు: మొదటి వర్గం మెజారిటీ వ్యవస్థ; రెండవది దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థ; మరియు మూడవది మిశ్రమ వ్యవస్థ. మెజారిటీ పద్ధతి అనేది పెద్ద పార్టీలు అధిక సంఖ్యలో స్థానాలకు

ప్రాతినిధ్యం వహించే వ్యవస్థను సూచిస్తుంది, అయితే దామాషా ప్రాతినిధ్యం (పిఆర్) వ్యవస్థలు ఎన్నికలలో పొందిన ఓట్ల నిష్పత్తి ప్రకారం సీట్లను నిర్ణయించే వ్యవస్థను సూచిస్తాయి. మిశ్రమ వ్యవస్థలు మెజారిటీ మరియు పిఆర్ వ్యవస్థల కలయిక.

3.3 మెజారిటీ వ్యవస్థలు :

మెజారిటీ వ్యవస్థలో, 30 శాతం ఓట్లు పొందిన పార్టీలు పాలక పక్షాలుగా ఆవిర్భవించే అవకాశం ఉంది, ఫలితంగా యు.కె.లో 2010 ఎన్నికలలో కన్జర్వేటివ్ పార్టీ అతిపెద్ద పార్టీగా అవతరించినప్పుడు, కేవలం 36 శాతం ఓట్లను మాత్రమే కలిగి ఉన్నప్పటికీ 47 శాతం సీట్లను గెలుచుకుంది. లిబరల్ డెమొక్రటిక్ పార్టీ 29 శాతం ఓట్లతో 9 శాతం సీట్లు గెలుచుకుంది. మొత్తం ఎలక్టోరల్ ఓట్లలో ఎన్నడూ 40-45 శాతానికి మించకపోయినప్పటికీ కన్జర్వేటివ్లు సుదీర్ఘకాలం అధికారంలో ఉన్నారు. మెజారిటీ విధానంలో వచ్చిన ఓట్ల నిష్పత్తి ప్రకారం సీట్లు కేటాయించకపోవడం వల్ల భారీ అసమానతలకు దారితీయవచ్చు. అలాగే, కనీసం ఐదింట రెండొంతుల ఓట్లు ఉన్న పార్టీ రాజకీయ అధికారాన్ని చేజిక్కించుకునే అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉన్నాయి, ఇది ప్రభుత్వం మరియు రాజకీయ వ్యవస్థ యొక్క సమర్థతను ప్రభావితం చేస్తుంది.

మరోవైపు పీఆర్ విధానంలో ఎన్నికల్లో పార్టీలు సాధించిన ఓట్ల శాతాన్ని బట్టి సీట్లలో ప్రాతినిధ్యం లభిస్తుంది. ఉదాహరణకు, 40 శాతం ఓట్లు పొందిన పార్టీ మొత్తం శాసనసభ సీట్లలో 40 శాతానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది, తద్వారా ఏక పార్టీ పాలనకు అవకాశాలు తగ్గుతాయి. పిఆర్ వ్యవస్థలు సాధారణంగా బహుళ పార్టీ వ్యవస్థలు లేదా సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలకు దారితీస్తాయి, మెరుగైన ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థ మరియు మరింత ప్రభావవంతమైన రాజకీయ వ్యవస్థకు హామీ ఇస్తాయి. ఈ విధంగా ఏర్పడిన ప్రభుత్వాలు ప్రజాదరణ పొందిన ప్రభుత్వాలు మరియు మొత్తం ఓట్లలో 50 శాతం కంటే తక్కువ ఓట్లు పొందిన వారిచే ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసే మెజారిటీ వ్యవస్థలో కంటే ప్రజా తీర్పును నిర్వహించడంలో మెరుగ్గా ఉంటాయి.

మిశ్రమ వ్యవస్థలు పిఆర్ మరియు ఏక-సభ్య బహుళత్వ వ్యవస్థల ప్రయోజనాలను వివిధ మార్గాల్లో కలపాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. మెజారిటీ వ్యవస్థ, దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థ మరియు మిశ్రమ వ్యవస్థలలో అనేక ఏర్పాట్లు ఉన్నాయి, వీటిని దేశాలు తమ రాజకీయ సంస్కృతికి అనుగుణంగా రూపొందించాయి. వాటిలో కొన్ని క్రింది విభాగంలో చర్చించబడ్డాయి.

3.3.1 ఏక-సభ్య బహుళత్వ వ్యవస్థలు :

ఏకసభ్య బహుళత్వం (ఎస్ఎంపీ) విధానంలో అత్యధిక ఓట్లు సాధించిన వ్యక్తి/పార్టీ విజేతగా నిలుస్తారు. ఈ వ్యవస్థ యుకె, యుఎస్ఎ, కెనడా, భారతదేశం మరియు బ్రిటిష్ వలసరాజ్య గతం నుండి వారి రాజకీయ వ్యవస్థలను కలిగి ఉన్న కొన్ని ఇతర దేశాలలో ప్రాచుర్యం పొందింది.

ఈ వ్యవస్థలో, మొత్తం ప్రాంతం ఏక-సభ్య నియోజకవర్గాలుగా విభజించబడింది, ఇవి సాధారణంగా సమాన పరిమాణంలో ఉంటాయి. ఎలక్టోరల్ ఓట్లు ప్రతి నియోజకవర్గానికి ఒకే అభ్యర్థికి వేయబడతాయి, అనగా, ప్రతి ఓటరు తమ నియోజకవర్గాన్ని పరిపాలించడానికి ఒకే అభ్యర్థికి ఓటు వేయాలి. ఫస్ట్ పాస్ట్ ది పోస్ట్ సిస్టమ్ అని కూడా పిలువబడే

ఈ వ్యవస్థకు అనుకూలంగా మైనారిటీ ఓట్లు వచ్చినప్పటికీ ఎన్నికల్లో గెలిచే అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. ఉదాహరణకు, ఒక ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే ఐదుగురు అభ్యర్థులకు మొత్తం పోలైన 100 ఓట్లలో 32, 25, 14, 18, 11 ఓట్లు వస్తే, అత్యధిక ఓట్లు, 32 ఓట్లు పొందిన వ్యక్తి విజేతగా నిలుస్తారు. అంటే మెజారిటీ ఓట్లు (100-32=68 ఓట్లు) ఈ అభ్యర్థికి అనుకూలంగా లేనప్పటికీ, ఏ అభ్యర్థికి అనుకూలంగా అత్యధిక ఓట్లు వేసినా ఈ అభ్యర్థిని విజేతగా ప్రకటిస్తారు.

ఇది ఫస్ట్ పాస్ట్ ది పోస్ట్ సిస్టమ్ యొక్క ప్రధాన లోపం, ఎందుకంటే ఇది చాలా ఓట్లు వృథాకు దారితీస్తుంది. అంటే ఈ వ్యవస్థలో చిన్న రాజకీయ పార్టీలకు కవరేజీ, శ్రద్ధ తక్కువగా లభించే అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉన్నాయి. ఇది ఆరోగ్యకరమైన ప్రజాస్వామ్యం యొక్క సారాంశాన్ని కూడా బలహీనపరుస్తుందని కొందరు పండితులు అభిప్రాయపడుతున్నారు, ఎందుకంటే ఇది రాజకీయ వ్యవస్థలో చిన్న సమూహాలు మరియు రాజకీయ పార్టీల ప్రభావాన్ని బలహీనపరుస్తుంది. ఎన్నికైన అభ్యర్థికి సాధారణంగా మైనారిటీ మద్దతు మాత్రమే ఉంటుంది కాబట్టి, అటువంటి ప్రభుత్వాల చట్టబద్ధతను కూడా ప్రశ్నించవచ్చు. ఈ వ్యవస్థతో ముడిపడి ఉన్న మరొక ప్రమాదం ఏమిటంటే, ఇది లెక్కలేని ప్రభుత్వానికి దారితీయవచ్చు ఎందుకంటే విజేతను సాధారణ మెజారిటీ ఆధారంగా నిర్ణయిస్తారు, ఇది సారాంశంలో మెజారిటీ జనాభా ఎంపిక కాకపోవచ్చు.

ఈ పరిమితులు ఉన్నప్పటికీ, ఈ వ్యవస్థతో సంబంధం ఉన్న వివిధ ప్రయోజనాలు ఉన్నాయి. ఇటువంటి వ్యవస్థల్లో ఏర్పడిన ప్రభుత్వం సాధారణ మెజారిటీపై ఆధారపడినప్పటికీ ఓటర్ల నుండి స్పష్టమైన ఆదేశాన్ని పొందుతుంది. రాజకీయ వ్యవస్థలో ఏ రకమైన రాడికల్ గ్రూపు లేదా తీవ్రవాదం బలపడకుండా నిరోధించడానికి ఇది సహాయపడుతుంది. అంతేకాక, అనేక ఏకసభ్య నియోజకవర్గాలను ఏర్పాటు చేయడం వల్ల దేశంలోని ప్రతి ప్రాంతానికి జాతీయ శాసనసభలో తగిన ప్రాతినిధ్యం లభిస్తుంది. ఇది ఓటర్లకు అభ్యర్థుల యొక్క పుష్కలమైన ఎంపికలను అందిస్తుంది మరియు ప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడానికి వివిధ ప్రమాణాలను ఒకేసారి ఉనికిలో ఉండటానికి అనుమతిస్తుంది, ఇది ప్రజాస్వామ్య అంశాన్ని బలోపేతం చేస్తుంది.

3.3.2 రెండవ బ్యాలెట్ వ్యవస్థ :

ఈ పద్ధతి ఇంతకు ముందు చర్చించిన ఎస్ఎంపి వ్యవస్థ యొక్క ప్రధాన లోపాన్ని చాలావరకు పరిష్కరించగలిగింది. గెలిచిన అభ్యర్థిని సాధారణ మెజారిటీ ఆధారంగానే కాకుండా సంపూర్ణ మెజారిటీ ఆధారంగా కూడా నిర్ణయించడానికి, రెండవ బ్యాలెట్ విధానాన్ని ఉపయోగిస్తారు. ఇది ఫ్రాన్స్, చిలీ, ఆస్ట్రియా మరియు రష్యాలలో ఆమోదించబడిన ఎన్నికల వ్యవస్థగా ఉంది. ఎస్ఎంపి వ్యవస్థలో మాదిరిగా, దేశం మొత్తం అనేక ఏకసభ్య నియోజకవర్గాలుగా విభజించబడింది మరియు ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే అనేక మంది అభ్యర్థులలో ప్రజల ఓటు ఒకే ఎంపికపై ఆధారపడి ఉంటుంది. అయితే రెండు రౌండ్ల పోలింగ్ ఉంది. మొదటి రౌండ్ తర్వాత మొదటి రౌండ్ లో విజేతలుగా నిలిచిన ఇద్దరు అభ్యర్థుల మధ్య రెండో రౌండ్ ఓటింగ్ జరుగుతుంది. ఇది మొదటి రౌండ్లో ఏ అభ్యర్థినైనా ఎన్నుకునే స్వేచ్ఛను ప్రజలకు ఇస్తుంది, కానీ తరువాత ఎంపికను మొదటి రెండు పోటీదారులకు పరిమితం చేస్తుంది, తద్వారా సంపూర్ణ మెజారిటీ ఉన్న అభ్యర్థి విజేతగా ఆవిర్భవిస్తాడు. ఈ ఆకృతి కారణంగా, ఈ వ్యవస్థను "మిశ్రమ మెజారిటీ-బహుళత్వం" వ్యవస్థగా కూడా వర్ణించారు.

రెండు ప్రధాన రాజకీయ పార్టీలు తమ నాయకత్వాన్ని మరియు అధ్యక్ష అభ్యర్థులను నిర్ణయించడానికి అంతర్గత ఎన్నికలను నిర్వహించినప్పుడు యుఎస్ఎలో కూడా ఈ పద్ధతిని అనుసరిస్తారు. తమ అభ్యర్థులెవరైనా సంపూర్ణ మెజారిటీ సాధించే వరకు ఓటింగ్ కొనసాగుతుంది.

ఈ వ్యవస్థ ఎస్ఎంపి వ్యవస్థ యొక్క ప్రధాన లోపాన్ని పరిష్కరించినట్లు అనిపించినప్పటికీ, ఇది చిన్న పార్టీలు మరియు వ్యక్తిగత అభ్యర్థులకు పుష్కలమైన అవకాశాలను అందించడంలో విఫలమవుతుంది. ఈ విధానంలో, పెద్ద పార్టీల అభ్యర్థులు మొదటి రెండు స్థానాలను దక్కించుకునే ధోరణి ఎక్కువగా ఉంటుంది, ఇది మొదటి రెండు పోటీదారుల కంటే చాలా వెనుకబడి ఉండకపోవచ్చు. ఈ వ్యవస్థ పార్టీ సిద్ధాంతాల కంటే ప్రజాదరణను ఎంచుకోవడానికి అభ్యర్థులను ప్రోత్సహిస్తుంది, ఫలితంగా అస్థిరమైన మరియు అవినీతి పోటీదారులు మొదటి రెండు స్థానాలకు చేరుకుంటారు. చివరగా, రెండుసార్లు ఎన్నికలు నిర్వహించడం దేశ ఖజానాపై అదనపు భారాన్ని మోపుతుంది మరియు ఓటర్ల సహనాన్ని దెబ్బతీస్తుంది.

ఈ లోపాలు ఉన్నప్పటికీ, రెండవ-బ్యాలెట్ విధానం ఎన్నికైన అభ్యర్థి ఎక్కువ మంది ప్రజల సమ్మతిని పొందేలా మరియు మరింత విస్తృతంగా ఆమోదించబడుతుందని నిర్ధారిస్తుంది. ఇది ఓటర్లకు మొదటి రౌండ్లో పుష్కలమైన ఎంపికలను మరియు రెండవ రౌండ్లో ప్రాధాన్యతా ఎంపికను ఇస్తుంది, ఇది ఇంత కఠినమైన సంఘటన యొక్క ఫలితాలతో ఓటర్లకు గరిష్ట సంతృప్తికి దారితీస్తుంది. అంతేకాక, ఈ విధంగా ఎన్నికైన అభ్యర్థి యొక్క చట్టబద్ధత ప్రశ్నార్థకంగా ఉంది, ఫలితంగా ఎస్ఎంపి వ్యవస్థ మాదిరిగా కాకుండా బలమైన మరియు స్థిరమైన పాలనకు దారితీస్తుంది.

3.3.3 ప్రత్యామ్నాయ ఓటు / అనుబంధ ఓటు వ్యవస్థ :

గెలిచిన అభ్యర్థికి సంపూర్ణ మెజారిటీ లేకపోవడం పై ఎస్ఎంపీ వ్యవస్థపై వస్తున్న విమర్శలను పరిష్కరించడానికి ఉపయోగించే మరో పద్ధతి ఇది. ఏదేమైనా, ఇది సాధారణంగా వివిధ దేశాలలో అంతర్గత ఎన్నికలలో ఉపయోగించబడుతుంది మరియు ఏ దేశ జాతీయ నాయకత్వాన్ని నిర్ణయించడానికి తప్పనిసరి పద్ధతిగా కాదు. ఉదాహరణకు, ఆస్ట్రేలియాలో ప్రతినిధుల సభలో ఎన్నికను ఆల్టర్నేటివ్ ఓటు (ఎవి) పద్ధతిని ఉపయోగించి నిర్ణయిస్తారు, అయితే యునైటెడ్ కింగ్ డమ్ లోని లండన్ లో మేయర్ ఎన్నిక సప్లిమెంటరీ ఓటు (ఎస్వి) పద్ధతి ద్వారా నిర్ణయించ బడుతుంది, దీనిని ఎవి పద్ధతి యొక్క వేరియంట్ గా వర్ణించవచ్చు.

ఎస్ వి మరియు ఎవి పద్ధతులు ఒకే సూత్రాలపై ఆధారపడి ఉంటాయి కాని వివరాలలో భిన్నంగా ఉంటాయి. ఈ రెండు వ్యవస్థల్లోనూ ఏకసభ్య నియోజకవర్గాలు ఉండడంతో ఓటర్లు తమ ప్రాధాన్యతలకు అనుగుణంగా బహుళ ఓట్లు వేసే అవకాశం లభిస్తుంది. ఓటర్లు తమ అభ్యర్థులకు వారి ఎంపికలు మరియు ప్రాధాన్యతల ఆధారంగా ర్యాంకులు ఇస్తారు. మొదటి ప్రాధాన్యతను ప్రధాన ఓటుగా పరిగణిస్తారు, ఇతర ర్యాంకులను ప్రత్యామ్నాయ లేదా అనుబంధ ఓట్లుగా పరిగణిస్తారు. ఏవీ విధానంలో ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే ప్రతి అభ్యర్థికి ఈ ర్యాంకింగ్ ఇస్తారు కానీ ఎస్వీ విధానంలో ఓటర్లకు ఒక సప్లిమెంటరీ ఓటు మాత్రమే అందుబాటులో ఉంటుంది. అంటే 7 మంది అభ్యర్థులు పోటీ చేస్తే ఏవీ విధానం ప్రకారం ఓటర్లు అభ్యర్థులను 1, 2, 3, 4, 5, 6 & 7 గా వర్గీకరిస్తారు. కానీ SV సిస్టమ్ లో, అభ్యర్థి వారి టాప్ మోస్ట్ ఫేవరెట్ ను ఎంచుకుంటారు మరియు వారికి 1 ర్యాంక్ ఇస్తారు మరియు వారి రెండవ అత్యంత ఇష్టమైన

అభ్యర్థికి 2 ఇవ్వవచ్చు. అందువలన, అనేక ప్రత్యామ్నాయ ఓట్లు మరియు ఒకే ఒక అనుబంధ ఓటు ఉన్నాయి. మొదటి ప్రాధాన్యతల ప్రకారం ఓట్లను లెక్కించి, అతి తక్కువ ఓట్లు సాధించిన అభ్యర్థులను ఎలిమినేట్ చేసి, వారి ఓట్లను రెండో ప్రాధాన్యత క్రమంలో ఇతరులకు పంచుతారు. అభ్యర్థుల్లో ఒకరికి సంపూర్ణ మెజారిటీ వచ్చే వరకు ఈ ప్రక్రియ పునరావృతమవుతుంది. కౌంటింగ్ లో ఏవీ, ఎస్ వీ వ్యవస్థల మధ్య స్వల్ప వ్యత్యాసం ఉంది. ఏవీ విధానంలో ఓట్ల తొలగింపు, పునఃపంపిణీ పలుమార్లు జరుగుతుండగా, ఎస్వీ విధానంలో ఒకే రౌండ్లో మొదటి ఇద్దరు అభ్యర్థులను నిర్ణయించి, ఆ తర్వాతి రౌండ్ విజేతను నిర్ణయిస్తుంది.

ఎవి /ఎస్ వి వ్యవస్థ ఒక వివరణాత్మక మరియు సంక్లిష్టమైన ప్రక్రియ, కానీ పెద్ద పార్టీలు చిన్న పార్టీలు మరియు వ్యక్తిగత అభ్యర్థులను కప్పివేసే సింగిల్-పార్టీ లేదా రెండు-పార్టీ వ్యవస్థకు దారితీస్తుంది. ఈ వ్యవస్థ ఎదుర్కొంటున్న మరొక ప్రధాన విమర్శ ఏమిటంటే, ప్రిఫరెన్షియల్ కౌంటింగ్ ఎస్ఎంపి వ్యవస్థ మాదిరిగానే ఫలితాన్ని ఇస్తుంది, దీనిలో విజేతకు తక్కువ మొదటి ప్రాధాన్యత ఓట్లు ఉండవచ్చు, అయినప్పటికీ వారు మొత్తం జనాభా తరపున పాలించడానికి ఎన్నుకోబడతారు.

ఏదేమైనా, ఈ వ్యవస్థ తక్కువ ఓట్లు వృథా కాకుండా చూసుకుంటుంది మరియు ఓటర్లు వేసిన ప్రాధాన్యత ఓట్ల ఆధారంగా అభ్యర్థి యొక్క ప్రజాదరణ మరియు ఆమోదాన్ని నిర్ణయిస్తారు. దీనిని "లిమిటెడ్ ఓటు ప్రణాళిక" లేదా "అప్రూవల్ ఓటింగ్" అని కూడా పిలుస్తారు. ఇది గతంలో అనేక ప్రైవేట్ సంఘాలచే మరియు వివిధ తూర్పు ఐరోపా దేశాలలో (బెలారస్, ఉక్రెయిన్) 1990 లో జరిగిన పార్లమెంటరీ ఎన్నికలలో కూడా స్వీకరించబడింది. గెలిచే అభ్యర్థికి సంపూర్ణ మెజారిటీ లేదా కనీసం 50 శాతం ఓట్లు వచ్చేలా చూడటం ఈ విధానాన్ని అవలంబించడానికి ప్రధాన ప్రాధాన్యత.

3.3.4 కాండోర్ సెట్ పద్ధతి :

ఫ్రాన్సుకు చెందిన గణితశాస్త్రజ్ఞుడు స్థాపకుడు మార్క్ విస్డి కాండోర్ సెట్ పేరు నుండి ఉద్భవించిన ఈ పద్ధతి పైన పేర్కొన్నవాటి కంటే కొంచెం సంక్లిష్టమైనది. కొంతవరకు, ఇది ఎవి వ్యవస్థ మాదిరిగానే ఉంటుంది, ఎందుకంటే ఓటర్లు తమ అభ్యర్థులను జతవారీ పోలికలో ర్యాంక్ చేయాల్సి ఉంటుంది. ఉదాహరణకు, X, Y, Z అనే ముగ్గురు అభ్యర్థులు ఎన్నికల్లో పోటీ చేస్తున్నట్లయితే, అప్పుడు ఓటర్లు XY, YZ మరియు XZ ల్లో జతగా ఓటు వేయాలి. ఓటర్లు ఫలానా జంటలో తమకు నచ్చిన అభ్యర్థిని నిర్ణయించి, ఎక్కువ ఓట్లు పొందిన వ్యక్తిని విజేతగా ప్రకటిస్తారు.

ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ణయించడంలో ఈ పద్ధతి మరింత ఖచ్చితమైనది మరియు న్యాయమైనదిగా అనిపించవచ్చు, కానీ దాని సంక్లిష్ట స్వభావం కారణంగా, ఇది విస్తృతంగా ఆచరించబడలేదు. ఇది పోటీ చేసే అభ్యర్థులతో కూడిన జంటలపై ఆధారపడుతుంది కాబట్టి, పెద్ద సంఖ్యలో అభ్యర్థులు ఎన్నికలకు పోటీ చేసే దేశంలో, ఓటర్లు అన్ని జంటలను తదనుగుణంగా అంచనా వేయడం సాధ్యం కాదని స్పష్టమవుతోంది.

3.4 దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థలు :

"దామాషా ప్రాతినిధ్యం" అనే పదాన్ని సాధారణంగా ఎన్నికల ఫలితాలలో దామాషాను స్థాపించడానికి ఉద్దేశించిన అనేక పద్ధతులు మరియు యంత్రాంగాలకు గొడుగు పదంగా ఉపయోగిస్తారు. గెలిచిన ఓట్లతో గెలిచే సీట్ల

వాటాను సరిపోల్చడానికి ప్రయత్నించడమే అన్ని పద్ధతులకు మూల సూత్రం. శాసనసభ స్థానాలను ఎన్నికలలో పార్టీ/అభ్యర్థులు పొందిన ఓట్లకు ప్రత్యక్ష నిష్పత్తిలో పంచుకుంటారు. కొన్ని ప్రసిద్ధ మరియు ఆచరణీయ ఉదాహరణలలో "మిక్స్డ్-మెంబర్ నిష్పత్తి (ఎంఎంపి) లేదా అదనపు సభ్య వ్యవస్థ (ఎఎంఎస్)", "సింగిల్-ట్రాన్స్ఫరబుల్-ఓటు (ఎస్టివి) సిస్టమ్", "పార్టీ-లిస్ట్ సిస్టమ్", "క్యుములేటివ్ ఓటు సిస్టమ్" మరియు "స్లేట్ సిస్టమ్" ఉన్నాయి.

3.4.1 సింగిల్-ట్రాన్స్ఫరబుల్-ఓటు (ఎస్టివి) వ్యవస్థ :

ఈ వ్యవస్థను మొదట థామస్ హేర్ ప్రతిపాదించాడు, అందువల్ల దీనిని " హేర్ సిస్టమ్" అని కూడా పిలుస్తారు. రిపబ్లిక్ ఆఫ్ ఐర్లాండ్ మరియు యుకె (నార్తర్న్ ఐర్లాండ్ అసెంబ్లీ) లలో దీనిని విస్తృతంగా ఉపయోగిస్తారు, ఎందుకంటే ఈ రాష్ట్రాలు బహుళ-సభ్యుల నియోజక వర్గాలతో కూడి ఉంటాయి మరియు ప్రతి నియోజకవర్గం నుండి ఎన్నుకోబడిన ప్రతినిధులు కనీసం మూడు నుండి గరిష్టంగా ఎనిమిది వరకు ఉంటారు. అయితే, ఓటర్లు బహుళ ఓట్లు వేస్తారని దీని అర్థంకాదు. ఓటర్లు కేవలం ఒక ఓటుకు మాత్రమే అర్హులు, కానీ ఇది ఎవి వ్యవస్థలో ఆచరణలో ఉన్న ప్రిఫరెన్షియల్ ఓటింగ్ విధానం. అందువలన, ఓటరు యొక్క ఒకే ఓటు వారి రెండవ మరియు మూడవ ప్రాధాన్యతల ప్రకారం బదిలీ చేయబడుతుంది మరియు ఒక అభ్యర్థి నిర్వచించిన "కోటా" పొందగలిగేవరకు, ఇది తిరిగి పొందిన మొత్తం ఓట్లు మరియు మొత్తం సీట్ల సంఖ్య ఆధారంగా నిర్వచించబడుతుంది.

ఈ బహుళ-సభ్యుల నియోజకవర్గాల్లో, ఒక అభ్యర్థి యొక్క గెలుపు ప్రమాణం నిర్వచించబడిన కోటాను సాధించడం, ఇది క్రింద పేర్కొన్న డ్రూప్ ఫార్ములా ప్రకారం లెక్కించబడుతుంది :

ఉదాహరణకు, మొత్తం ఓట్ల సంఖ్య 100 అయితే మరియు కేటాయించిన మొత్తం ప్రతినిధుల సంఖ్య 4 అయితే, ఎన్నికల్లో గెలవడానికి మొత్తం 4 అభ్యర్థులు $1 + (100 / (1 + 4)) = 21$ ఓట్లు సాధించాలి. అభ్యర్థులెవరికీ అవసరమైన ధరప్ కోటా లభించకపోతే, అతి తక్కువ ఓట్లు పొందిన అభ్యర్థి ఎలిమినేట్ అవుతారు మరియు వారి ఓట్లు వారి రెండవ ప్రాధాన్యతల ప్రకారం బదిలీ చేయబడతాయి. అవసరమైన నలుగురు అభ్యర్థులకు చెరో 21 ఓట్లు వచ్చే వరకు ఈ ప్రక్రియ పునరావృతమవుతుంది. మరో సందర్భంలో అభ్యర్థి డ్రూప్ కోటాను మించితే ఆ అభ్యర్థికి వచ్చిన అదనపు ఓట్లన్నీ కూడా తదుపరి ప్రాధాన్యతకు అనుగుణంగా బదిలీ అవుతాయి.

ఓటర్లు ఒకే ఓటు వేశారు, కానీ ఇది పేర్కొన్న ప్రాధాన్యతల ప్రకారం అనేకసార్లు బదిలీ చేయబడుతుంది; అందువల్ల, ఈ వ్యవస్థను "సింగిల్-ట్రాన్స్ఫరబుల్ ఓటు (ఎస్టివి) వ్యవస్థ" అని పిలుస్తారు. భారతదేశంలో రాజ్యసభ ఎన్నికలలో ఈ వ్యవస్థను ఉపయోగిస్తారు, ఇక్కడ ప్రతి రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఒక బహుళ-సభ్యుల నియోజకవర్గంగా పనిచేస్తుంది మరియు ఎమ్మెల్యేలకు ఒక్కొక్క బదిలీ ఓటు లభిస్తుంది. ఆస్ట్రేలియన్ సెనేట్, మాల్టా పార్లమెంటు, ఐర్లాండ్ కూడా ఈ విధానాన్ని ఆమోదించాయి.

ఈ వ్యవస్థ ఓట్ల "వృథాను" తగ్గించగలిగింది, మరియు ఎస్ఎంపి వ్యవస్థ మాదిరిగా కాకుండా, ఈ వ్యవస్థ దామాషా ప్రాతినిధ్యానికి అధిక అవకాశాలను అందిస్తుంది. అభ్యర్థులందరినీ సమాన ప్రాతిపదికన ఎంపిక చేసి, నియోజకవర్గానికి ప్రాతినిధ్యం వహించడంలో ఒకరితో ఒకరు సమానంగా ఉంటారు, ఇది మెరుగైన మరియు సమతుల్య పాలనా వ్యవస్థను నిర్ధారిస్తుంది. ఇది ఓటర్లకు తమ అభ్యర్థులను ర్యాంక్ చేయడానికి మరియు వైవిధ్యమైన

ప్రతినిధుల కలయికను పొందడానికి పుష్కలమైన ఎంపికలను అందిస్తుంది, ఇది రాజకీయ వ్యవస్థలో ఏక-పార్టీ ఆధిపత్యానికి అవకాశాన్ని తగ్గిస్తుంది.

ఈ వ్యవస్థ మెజారిటీ పద్ధతుల యొక్క అనేక పరిమితులను అధిగమించినప్పటికీ, దీనికి దాని స్వంత లోపాలు ఉన్నాయి. బహుళ-సభ్యుల నియోజకవర్గాలు ఆకస్మిక ప్రతినిధుల కలయికలకు దారితీయవచ్చు, ఇది సజావుగా మరియు వేగవంతమైన నిర్ణయాలు తీసుకునే సామర్థ్యాలకు ఆటంకం కలిగిస్తుంది, ఇది అసమర్థ పాలనా వ్యవస్థకు దారితీస్తుంది. అంతేకాక, అభ్యర్థులందరూ ఒకే విలువ మరియు స్థానాన్ని కలిగి ఉంటారు, అయినప్పటికీ వారిలో కొందరు ఇతరులకన్నా విస్తృతంగా ఆమోదించబడతారు మరియు ప్రజాదరణ పొందుతారు. అందువల్ల, విజేతలందరికీ సమాన ప్రాముఖ్యత ఉన్నందున ప్రజల అభిమానం / ప్రజాదరణ / అంగీకారం కూడా కొంతవరకు రాజీపడుతుంది.

3.4.2 పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థ:

పేరుకు తగ్గట్టుగానే ఈ విధానం వ్యక్తిగత అభ్యర్థులకు కాకుండా పార్టీలకు వేసిన ఓటింగ్ పై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఏకసభ్య నియోజకవర్గాలతో పాటు బహుళ సభ్యుల నియోజకవర్గాల్లో పార్టీ-జాబితా విధానాన్ని అనుసరిస్తారు. కొన్ని ఉదాహరణలలో యూరోపియన్ యూనియన్ (బెల్జియం, లక్సెంబర్గ్) రాష్ట్రాలు ఉన్నాయి మరియు యూరోపియన్ పార్లమెంటు ఈ పద్ధతిని అనుసరించి ఎన్నుకోబడుతుంది. అదనంగా, ఇజ్రాయిల్ మరియు స్విట్జర్లాండ్ వంటి దేశం మొత్తాన్ని ఒకే నియోజకవర్గంగా పరిగణించే దేశాలలో కూడా దీనిని అనుసరిస్తారు.

ఓట్లు అభ్యర్థులకు కాకుండా పార్టీలకు అనుకూలంగా పడతాయి. అయితే పార్టీలు తమ అభ్యర్థులను ప్రాధాన్యతల క్రమంలో జాబితా చేయడం, మొదటి ర్యాంకును అత్యున్నత స్థానానికి ఇవ్వడం వల్ల ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే అభ్యర్థులందరి గురించి ఓటరుకు బాగా తెలిసేలా జాబితా వ్యవస్థ ఉంటుంది. అందుకే దేశంలోని ప్రతి పార్టీ తాము అధికారంలోకి వస్తే అభ్యర్థుల స్థానాలను ప్రకటించే జాబితాను రూపొందిస్తుంటాయి. అభ్యర్థుల జాబితాను తెలుసుకున్న ఓటర్లు తమకు నచ్చిన పార్టీకి అనుకూలంగా ఓటు వేశారు. వచ్చిన ఓట్లతో పార్టీలు ప్రత్యక్ష నిష్పత్తిలో సీట్లను పంచుకుంటాయి. ఉదాహరణకు ఒక పార్టీ 40 శాతం ఓట్లు సాధిస్తే ఆ పార్టీ ముందుగా తయారు చేసిన అభ్యర్థుల జాబితా ద్వారా భర్తీ అయ్యే 40 శాతం సీట్లకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. స్విట్జర్లాండ్ లో, ఓటర్లు ఖాళీ ఓటును పొందే చోట ఈ వ్యవస్థను కొద్దిగా సవరించారు, మరియు వారు పార్టీ-జాబితాకు ఓటు వేయవచ్చు లేదా వారు వివిధ పార్టీ-జాబితాల నుండి అభ్యర్థులను కలిగి ఉన్న వారి స్వంత హైబ్రిడ్-జాబితాను సృష్టించవచ్చు.

పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థను ఇంకా రెండు రూపాలుగా వర్గీకరించవచ్చు: ఓపెన్-లిస్ట్ సిస్టమ్స్ మరియు క్లోజ్డ్-లిస్ట్ సిస్టమ్స్. మొదటిది ఓటర్లు పార్టీలోని పార్టీకి, అభ్యర్థికి ఓటు వేసే ఏర్పాటు. కాబట్టి పార్టీ జాబితాలో ఎవరిని ఆ పదవికి ఎంపిక చేయాలో నిర్ణయించడంలో వారిదే పైచేయి. ఉదాహరణకు, ఫిన్లాండ్లో, ఓటర్లు రెండు ఓట్లు వేశారు - ఒకటి పార్టీకి మరియు మరొకటి ఆ పార్టీలోని అభ్యర్థికి.

మరోవైపు క్లోజ్డ్ లిస్ట్ విధానం అభ్యర్థి విషయంలో ఓటరుకు ఎలాంటి అవకాశం ఇవ్వదు. ఆ జాబితాను పార్టీ తయారు చేసి ఓటర్లకు అందజేస్తుంది. ఈ విధానాన్ని అవలంబించిన ఇజ్రాయెల్ లో ఓటర్లు పార్టీ నామినేట్ చేసిన అభ్యర్థుల జాబితాను స్వీకరించి పార్టీకి అనుకూలంగా ఓటు వేస్తారు. బెల్జియం క్లోజ్డ్-లిస్ట్ మరియు ఓపెన్-లిస్ట్ వ్యవస్థ

మధ్య మార్గాన్ని అనుసరిస్తుంది, దీనిలో, ఓటరు పార్టీ లేదా ఏదైనా వ్యక్తిగత అభ్యర్థి అందించిన జాబితాను ఎంచుకోవచ్చు మరియు తక్కువ స్థానంలో ఉన్న అభ్యర్థి నిర్దిష్ట కనీస ప్రాధాన్యత ఓట్లను పొందడంలో విజయం సాధిస్తే ఉన్నత స్థానాన్ని పొందవచ్చు.

చిన్న, పెద్ద పార్టీలకు సముచిత అవకాశం కల్పిస్తున్నందున దామాషా ప్రాతినిధ్యం యొక్క స్వచ్ఛమైన రూపంగా పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థ యొక్క న్యాయవాదులు దీనిని ప్రశంసిస్తారు. మహిళలు మరియు మైనారిటీలు వంటి సమాజంలోని చిన్న / నిర్లక్ష్యానికి గురైన / అట్టడుగు వర్గాలను చేర్చే విషయంలో కూడా పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థ బాగా పనిచేసింది. ఏ పార్టీకి ఎక్కువ సమ్మిళిత జాబితా ఉంది మరియు సమాజంలోని అన్ని వర్గాలను కవర్ చేస్తుంది మరియు ఏదైనా పార్టీని ఎంచుకుంటే వారికి ఎటువంటి ప్రభుత్వం లభిస్తుంది అనే దానిపై ఓటు వేయడానికి ముందు ఓటరుకు ఒక ఆలోచన వస్తుంది. ఇది మరింత సమ్మిళిత సమాజానికి దారితీస్తుంది, ఇది చర్చలు, బేరసారాలు మరియు ఏకాభిప్రాయం యొక్క అధిక అవకాశాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

ఏదేమైనా, పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థ అస్థిరమైన, విచ్ఛిన్నమైన మరియు బలహీనమైన ప్రభుత్వాన్ని కలిగి ఉండే ప్రమాదం ఉంది. ఓటర్లు ఆ పార్టీకి ఓటేస్తారు కాబట్టి, తమ అభ్యర్థికి నేరుగా ఓటు వేసేందుకు అనుమతించే వ్యవస్థల్లో అభ్యర్థులతో వారి బంధం అంత బలంగా ఉండకపోవచ్చు. అలాగే, ఫలానా అభ్యర్థికి పార్టీలో పలుకుబడి ఉన్నప్పటికీ ప్రజాకర్షణ లేకపోవడం, నాయకుడిని ఎన్నుకున్న తర్వాత అసంతృప్తికి దారితీసే అవకాశం ఉంది. అంతేకాక, జాబితాలో చేరడానికి అభ్యర్థులు అన్యాయమైన పద్ధతులకు పాల్పడవచ్చు మరియు అధికార దాహంతో ప్రజా సేవ ముసుగు వేయబడుతుంది, ఇది అవినీతి పాలనా వ్యవస్థకు దారితీస్తుంది.

3.5 మిశ్రమ ఎన్నికల వ్యవస్థలు :

ఈ వర్గంలో మొదటి రెండు రకాల మూలకాలను మిళితం చేసి మధ్య కొంతమేరకు ఒక నమూనాను ఉత్పత్తి చేసే వ్యవస్థలు ఉన్నాయి, అనగా, మెజారిటీ మరియు కొన్ని దామాషా మూలకాలతో, కానీ అవి రెండింటి కిందకు పూర్తిగా రావు.

3.5.1 మిశ్రమ-సభ్య నిష్పత్తి లేదా అదనపు సభ్య వ్యవస్థ :

SMP సిస్టమ్ మరియు పార్టీ-లిస్ట్ సిస్టమ్ లను కలపడం ద్వారా, మేం మిక్స్ డ్ మెంబర్ దామాషా (MMP) లేదా అదనపు మెంబర్ (AM) సిస్టమ్ ని పొందుతాం. అంటే కొన్ని సీట్లను ఎస్ఎంపీ పద్ధతిలో, మిగిలిన సీట్లను పార్టీ-లిస్ట్ పద్ధతి ద్వారా భర్తీ చేస్తారు. ఈ ఏర్పాటుకు మంచి ఉదాహరణ జర్మనీలో ఉంది, ఇక్కడ 50 శాతం సీట్లు ఎస్ఎంపి వ్యవస్థ ద్వారా భర్తీ చేయబడతాయి, ముఖ్యంగా ఏకసభ్య నియోజకవర్గాలలో. ఇటలీ, స్కాట్లాండ్ మరియు వేల్స్ వంటి ఐరోపాలోని కొన్ని ఇతర రాష్ట్రాలు ఎంఎంపి విధానాన్ని అవలంబించాయి, ఇక్కడ ఎస్ఎమ్పి వ్యవస్థ ప్రకారం 50 శాతానికి పైగా సీట్లు కేటాయించబడతాయి మరియు మిగిలినవి పార్టీ-లిస్ట్ వ్యవస్థను ఉపయోగించి భర్తీ చేయబడతాయి.

ఈ విధానంలో ఓటర్లకు రెండు ఓట్లు – ఒకటి అభ్యర్థికి, మరొకటి పార్టీకి. నియోజకవర్గ ప్రజాప్రతినిధి, మంత్రి పదవుల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని కొనసాగించడమే ఈ హైబ్రిడ్ వ్యవస్థకు ఆధారం. మొదటిది ఎస్ఎంపి వ్యవస్థ ద్వారా

ప్రజలచే నేరుగా ఎన్నుకోబడినప్పటికీ, రెండవది పార్టీకి తగిన ప్రాముఖ్యతను పొందడంతో మరింత దామాషా పద్ధతిలో ఎన్నుకోబడుతుంది. అంతేకాకుండా ఓటర్లు తమ నియోజకవర్గ ప్రతినిధిని వేరే పార్టీ నుంచి, ప్రభుత్వాన్ని వేరే పార్టీ నుంచి ఎన్నుకునే అవకాశం కూడా లభిస్తుంది, ఇది సమర్థవంతమైన 'చెక్ అండ్ బ్యాలెన్స్' వ్యవస్థకు దారితీస్తుంది.

3.5.2 అర్ధ - నిష్పత్తి పద్ధతి :

మెజారిటీ పద్ధతి మరియు దామాషా ప్రాతినిధ్య పద్ధతి కలయికలో ఇది మరొక వైవిధ్యం. న్యూజిలాండ్ మరియు భారతదేశంలో ఈ విధానం యొక్క కొంత వైవిధ్యం అనుసరించబడుతుంది, ఇక్కడ ఆయా దేశ రాజకీయ వ్యవస్థలో జాతి మైనారిటీలు మరియు వెనుకబడిన తరగతుల ప్రమేయం ఉండేలా కొన్ని ఏర్పాట్లు చేయబడతాయి.

న్యూజిలాండ్ లో, మావోరీ జిల్లాలు మావోరీ కమ్యూనిటీ వారసులైన వ్యక్తులకు మాత్రమే పరిమితం చేయబడ్డాయి, అయితే భారతదేశంలో, షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలు మాత్రమే ఎన్నికలలో పోటీ చేయగల కొన్ని ప్రాంతాలు ఉన్నాయి, కాని అదే ప్రమాణాలు ఓటర్లకు వర్తించవు. అన్ని కేటగిరీలు, కులాలకు చెందిన ఓటర్లు ఓటు హక్కు వినియోగించుకోవచ్చని, అయితే పోటీ చేసే అభ్యర్థులు ఎస్సీ, ఎస్టీ కేటగిరీకి చెందిన వారై ఉండాలి. ఒకరకంగా చెప్పాలంటే, ఇది నిజమైన దామాషా ప్రాతినిధ్యం కంటే ఒక ప్రత్యేక తరగతికి కొన్ని సీట్లను రిజర్వ్ చేసే ఏర్పాటు.

3.5.3 క్యుములేటివ్ ఓటు వ్యవస్థ :

క్యుములేటివ్ ఓటు విధానంలో సెమీ-దామాషా పద్ధతి యొక్క మరొక వైవిధ్యాన్ని చూడవచ్చు, దీనిలో ఓటర్లు బహుళ-సభ్యుల నియోజకవర్గాల్లో బహుళ ఓట్లకు అర్హులు. ఒక నియోజకవర్గానికి ప్రాతినిధ్యం వహించడానికి ఎన్నుకోబడే సభ్యుల సంఖ్య ప్రతి ఓటరు వేసిన ఓట్ల సంఖ్యకు సమానం. ఉదాహరణకు, ఒక నియోజకవర్గం నుండి ఎన్నిక కావడానికి ఐదుగురు సభ్యులు ఉంటే, ప్రతి ఓటరు 5 ఓట్లు వేయాలి. ఇక్కడ ఓటరు ఒకే అభ్యర్థికి అన్ని ఓట్లు వేయవచ్చు, లేదా పోటీలో ఉన్న ప్రతి అభ్యర్థికి ఒక ఓటు వేయవచ్చు లేదా తన విచక్షణ మేరకు అభ్యర్థుల మధ్య ఓట్లను విభజించవచ్చు. మొదటి ఐదు స్థానాల్లో నిలిచిన అభ్యర్థులను విజేతలుగా పరిగణిస్తారు. అందువల్ల, కౌంటింగ్ పరంగా, ఇది ఎస్ఎంపి విధానాన్ని అనుసరిస్తుంది, ఎందుకంటే తుది ఫలితాలలో క్యుములేటివ్ ఓట్లు ముఖ్యమైనవి.

3.5.4 స్లేట్ సిస్టమ్:

ఈ వ్యవస్థను ప్రత్యేకంగా అమెరికాలో ప్రెసిడెంట్ ఎలక్టోరల్ కాలేజ్ ఎన్నికల సమయంలో ఉపయోగిస్తారు. ఇది పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థతో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంటుంది, పార్టీ తయారు చేసిన జాబితాను "స్లేట్" అని పిలుస్తారు. ఈ విధానంలో ఓటర్లు డెమొక్రటిక్, రిపబ్లికన్ పార్టీల నుంచి 'స్లేట్'లను స్వీకరించి తమకు నచ్చిన స్లేట్కు ఓటు వేస్తారు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, వారు మొత్తం అభ్యర్థుల జాబితాకు ఓటు వేస్తారు మరియు ప్రత్యేకంగా ఏ ఒక్క అభ్యర్థికి ఓటు వేయరు. 51 శాతం ఓట్లు సాధించిన పార్టీ మొత్తం రాష్ట్రాన్ని గెలుచుకుంటుంది, అంటే స్లేట్ ఏ పార్టీకి చెందినదో ఆ పార్టీ మొత్తం రాష్ట్రానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. ఈ అంశం కొంతవరకు "ఫస్ట్-పాస్ట్-ది-పోస్ట్" వ్యవస్థను పోలి ఉంటుంది; ఏదేమైనా, ప్రధాన వ్యత్యాసం ఎన్నికలలో గెలవడానికి మొత్తం ఓట్లలో 51 శాతం సంపాదించడం ప్రమాణంగా ఉంది. అలాగే, "ఫస్ట్-పాస్ట్-ది-పోస్ట్" విధానంలో, నియోజకవర్గాలకు ఒకే అభ్యర్థి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు, అయితే "స్లేట్ వ్యవస్థలో" నియోజకవర్గాలకు ఒకరి కంటే ఎక్కువ మంది సభ్యులు ప్రాతినిధ్యం

వహిస్తారు, మరియు 51 శాతం ఓట్లు సాధించిన పార్టీ తన సభ్యులను ప్రతినిధులుగా నియమిస్తుంది. అందువల్ల ఈ నియోజకవర్గాలకు ఒకే పార్టీకి చెందిన పలువురు సభ్యులు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నారు.

3.6 ఎన్నికల ప్రక్రియల తులనాత్మక మదింపు :

ప్రపంచవ్యాప్తంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రజాస్వామిక సమాజాల నేపథ్యంలో ఎన్నికల ప్రక్రియల ప్రాముఖ్యతను కాదనలేం. ఎన్నికల వ్యవస్థ ఒక దేశంలో ఎన్నికలకు నియమాలను నిర్దేశించడమే కాకుండా, పార్టీ వ్యవస్థను రూపొందించడంలో మరియు దేశ రాజకీయ వ్యవస్థను ప్రభావితం చేయడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. అందువల్ల, రాజకీయ పార్టీలు, ప్రతిగా, తమకు అనుకూలంగా ఎన్నికల వ్యవస్థను ప్రభావితం చేయడం మరియు మార్చడం అనివార్యమవుతుంది. ఎన్నికల వ్యవస్థలు మరియు ప్రక్రియలు సమయం మరియు స్థలాన్ని బట్టి మారుతూ ఉంటాయి మరియు పార్టీ రాజకీయాలు అటువంటి మార్పులు మరియు వైవిధ్యాలకు ఉత్ప్రేరకంగా పనిచేస్తాయి. మెజారిటీ మరియు పిఆర్ వ్యవస్థలు రెండింటినీ వేర్వేరు సమయాల్లో ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న దేశాలు ప్రయత్నించాయి, మార్చాయి మరియు భర్తీ చేశాయి. అనేక దేశాలు ఒక రకమైన ఎన్నికల వ్యవస్థ నుండి మరొక రకమైన ఎన్నికల వ్యవస్థకు మారడం ద్వారా లేదా రెండు వేర్వేరు ఎన్నికల వ్యవస్థల కలయికను ఎంచుకోవడం ద్వారా ఎన్నికలను మార్చడానికి ప్రయత్నించాయి. చేతిలో ఒక క్లాసిక్ ఉదాహరణ ఫ్రాన్స్, ఇది తన ఎన్నికల వ్యవస్థలను ఇతరుల కంటే తరచుగా మార్చింది. 1980 మరియు 1990 లలో జాతీయ అసెంబ్లీని నియంత్రించిన సోషలిస్ట్ పార్టీ ప్రభావంతో పార్టీ-లిస్ట్ వ్యవస్థతో భర్తీ చేయబడిన 1985 వరకు రెండవ-బ్యాలెట్ పద్ధతి ప్రకారం పార్లమెంటరీ ఎన్నికలు జరిగాయి. జాతీయ అసెంబ్లీలో సోషలిస్టు ప్రాతినిధ్యాన్ని బలోపేతం చేయాలనే అప్పటి అధ్యక్షుడు మిట్టెరాండ్ యొక్క బలమైన కోరిక ఈ మార్పుకు ప్రధాన కారణం. ఎన్నికల వ్యవస్థలో మార్పులకు మరొక ఉదాహరణ స్కాట్లాండ్, వేల్స్ మరియు ఉత్తర ఐర్లాండ్ యొక్క ఎన్నికల వ్యవస్థలలో ఏక-సభ్య బహుళత్వం (ఎస్ఎంపి) నుండి సాధారణ ఎన్నికలలో నిలుపుకున్న ఎస్ఎంపి వ్యవస్థతో దామాషా పద్ధతులకు మార్పులను చూసిన యునైటెడ్ కింగ్డమ్ విషయంలో గమనించవచ్చు. ఎన్నికల సంస్కరణలకు వ్యతిరేకంగా లేబర్ పార్టీ క్రియాశీలంగా ఆసక్తి కనబరచడం, ప్రత్యేకించి బదలాయింపబడిన సంస్థల పట్ల ఆసక్తి కనబరచడం ఇందుకు కారణమని చెబుతున్నారు. 1993 నుంచి న్యూజిలాండ్ తన ఎన్నికల వ్యవస్థను ఎస్ఎంపీ నుంచి పీఆర్ వ్యవస్థకు మార్చింది. ఇటలీ తన మునుపటి పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థను ఎంఎంపి / ఎఎమ్ వ్యవస్థతో భర్తీ చేయడం ద్వారా మరియు 2003 లో పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థకు తిరిగి రావడం ద్వారా ప్రయోగాలు చేసింది (హేవుడ్ 2013: 207). ఒక ఎన్నికల ప్రక్రియను ఈ క్రింది రెండు అంశాల నేపథ్యంలో అంచనా వేయవచ్చు: మొదటిది, ఎన్నికల ప్రక్రియ ఎంతవరకు న్యాయమైన మరియు న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యాన్ని అందించగలదు, రెండవది, ప్రభుత్వ సామర్థ్యంపై అది సృష్టించే ప్రభావం. మెజారిటీ పద్ధతుల గురించి మాట్లాడితే, న్యాయమైన మరియు సమంజసమైన ప్రాతినిధ్యాన్ని అందించే ప్రమాణాలు ఆచరణ సాధ్యం కాలేదు, ఎందుకంటే ఇది సమాజానికి దాని నిజమైన రూపంలో ప్రాతినిధ్యం వహించవచ్చు లేదా ఉండకపోవచ్చు. ఎన్నికల్లో గెలవడానికి 'సాధారణ మెజారిటీ' సాధించడం ఒక్కటే ప్రమాణం కాబట్టి అది ఎన్నికల బలానికి కట్టుబడి ఉండదనేది మెజారిటీ పద్ధతులతో ముడిపడి ఉన్న సాధారణ విమర్శ. ఇలాంటి ఏర్పాటులో సాపేక్షంగా చిన్న పార్టీలను పక్కన పెట్టే ధోరణి ఉంది. 2014 భారత సార్వత్రిక ఎన్నికలలో భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజె) కేవలం 31 శాతం ఓట్లు మాత్రమే సాధించినప్పటికీ విజయం సాధించి మెజారిటీ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. ఈ నేపథ్యంలో ప్రజలకు న్యాయమైన,

సమంజసమైన ప్రాతినిధ్యం కల్పించడంలో పీఆర్ వ్యవస్థ మరింత సమర్థవంతంగా పనిచేస్తుందని తెలుస్తోంది. ఇక్కడ, ఎన్నికల వ్యవస్థ యొక్క ముఖ్యమైన విధి ప్రభుత్వ ఏర్పాటు ప్రక్రియను సులభతరం చేయడమే కాకుండా, బలమైన మరియు స్థిరమైన పాలనా వ్యవస్థను అందించడం అని మనం గుర్తుంచుకోవాలి. సాధారణంగా ఏకపార్టీ ప్రభుత్వం ఉన్నంత సుస్థిరంగా, బలంగా లేని సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలకు ఇది దారితీస్తుంది కాబట్టి పీఆర్ వ్యవస్థలు ఈ విషయంలో విఫలమవుతున్నాయి. పీఆర్ వ్యవస్థల్లో ఏర్పడిన సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలు ఎన్నికల్లో స్పష్టమైన బలం ఉందని చెప్పుకుంటున్నప్పటికీ ఎన్నికల అనంతరం సమాన విమర్శలు, సవాళ్లను ఎదుర్కొంటున్నాయి. సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల ఏర్పాటు కారణంగా పీఆర్ వ్యవస్థల్లో ప్రభావ పరిధి కుంచించుకుపోతుంది మరియు ప్రజా వాగ్దానాలను అమలు చేసే మరియు నెరవేర్చే సామర్థ్యం కూడా అంతే ఆటంకం కలిగిస్తుంది. పిఆర్ వ్యవస్థల న్యాయవాదులు సుపరిపాలనను గరిష్ట పౌర మద్దతు మరియు విధేయత పరంగా గుర్తిస్తారు. ప్రభుత్వ ఏర్పాటుకు 'సంపూర్ణ మెజారిటీ'ని ప్రామాణికంగా తీసుకునే ఏకైక వ్యవస్థ పీఆర్ వ్యవస్థ కాబట్టి సాధ్యమైనంత ఎక్కువ సమర్థవంతమైన పాలనా వ్యవస్థను అందించే వ్యవస్థగా వారు సమర్థిస్తున్నారు. కాబట్టి సంకీర్ణ ప్రభుత్వం ఏర్పడినా, తమ సభ్యులు, మంత్రులందరికీ సాధ్యమైనంత స్వచ్ఛమైన రూపంలో ప్రజా మద్దతు లభిస్తుందని హామీ ఇస్తుంది. ఏకాభిప్రాయం, చర్చ మరియు చర్చ అనేది అత్యంత సమర్థవంతమైన ప్రభుత్వం యొక్క సారాంశం, ఎందుకంటే ఇవి వైవిధ్యమైన ప్రజాభిప్రాయం మరియు ప్రయోజనాల సహజీవనాన్ని కాపాడటమే కాకుండా, మెజారిటీ పౌరులు ప్రభుత్వంతో సంతృప్తి చెందేలా చేస్తాయి.

3.7 ముగింపు:

ముగింపులో, వివిధ ఎన్నికల వ్యవస్థల అన్వేషణ రాజకీయ నిర్మాణాలు, సామాజిక డైనమిక్స్ మరియు పాలనా ఫలితాల మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్యను వెల్లడిస్తుంది. ఏక-సభ్య బహుళత్వం వంటి మెజారిటీ పద్ధతుల నుండి పార్టీ-జాబితా మరియు మిశ్రమ-సభ్యుల దామాషా వ్యవస్థల వంటి దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థల వరకు, ప్రతి విధానం ప్రజాస్వామ్యానికి ప్రత్యేకమైన సూత్రాలు మరియు చిక్కులను కలిగి ఉంటుంది. మెజారిటీ వ్యవస్థలు సాధారణ మెజారిటీ ఫలితాలకు ప్రాధాన్యత ఇస్తాయి, చిన్న పార్టీలను పక్కన పెట్టడం మరియు విభిన్న స్వరాల ప్రాతినిధ్యాన్ని నీరుగార్చడం కోసం తరచుగా విమర్శించబడతాయి. దీనికి విరుద్ధంగా, దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థలు ఓటర్ల ప్రాధాన్యతలకు అనుగుణంగా సీట్ల న్యాయమైన పంపిణీని నిర్ధారించడం, సమ్మిళితతను ప్రోత్సహించడం మరియు రాజకీయ అభిప్రాయాల వైవిధ్యాన్ని ప్రతిబింబించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. ఏదేమైనా, అవి సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలకు దారితీయవచ్చు, స్థిరత్వం మరియు నిర్ణయాత్మక పాలనకు సవాళ్లు విసురుతాయి. దేశాలలో ఎన్నికల వ్యవస్థల పరిణామం చారిత్రక సందర్భాలు, పార్టీ రాజకీయాలు మరియు సామాజిక డిమాండ్ల ద్వారా రూపుదిద్దుకున్న ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియల డైనమిక్ స్వభావాన్ని నొక్కిచెబుతుంది. ఫ్రాన్స్, యునైటెడ్ కింగ్ డమ్, న్యూజీలాండ్ మరియు ఇటలీలలో చూసినట్లుగా ఎన్నికల ఫ్రేమ్ వర్క్ లలో మార్పులు ప్రాతినిధ్యం, చట్టబద్ధత మరియు సమర్థవంతమైన పాలనను సమతుల్యం చేసే ప్రయత్నాలను ప్రతిబింబిస్తాయి. అంతిమంగా, ఎన్నికల వ్యవస్థ యొక్క ప్రభావం ఓట్లను సీట్లుగా మార్చే సామర్థ్యంలో మాత్రమే కాదు, ప్రజా విశ్వాసం, రాజకీయ భాగస్వామ్యం మరియు జవాబుదారీ పాలనను పెంపొందించడంలో కూడా ఉంది. దేశాలు ఎన్నికల సంస్కరణ యొక్క సంక్లిష్టతలను నావిగేట్ చేస్తున్నప్పుడు, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టే, సమాన ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించే మరియు స్థిరమైన పాలనను ప్రోత్సహించే ఎన్నికల

వ్యవస్థల అన్వేషణ కొనసాగుతోంది, ఇది ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రజాస్వామ్య పునాదులను పెంచే దిశగా నిరంతర ప్రయాణాన్ని సూచిస్తుంది.

3.8 సారాంశం:

ప్రజాస్వామిక సమాజాల ఏర్పాటు, నిర్వహణ విషయానికి వస్తే ఎన్నికల ప్రక్రియలు చాలా ముఖ్యమైనవి. అవి ఎన్నికల ఫలితాలను రూపొందించడమే కాకుండా, పార్టీ వ్యవస్థల నిర్మాణాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి, రాజకీయ సంస్కృతిని ప్రభావితం చేస్తాయి మరియు ఏ దేశంలోనైనా ప్రభుత్వ ఏర్పాటును ప్రభావితం చేస్తాయి. ప్రతిగా, ఎన్నికల ప్రక్రియలు కూడా ఒక దేశ సామాజిక మరియు రాజకీయ నిర్మాణం ద్వారా ప్రభావితమవుతాయి. వేర్వేరు సెటప్ లు వేర్వేరు ఎన్నికల వ్యవస్థలను పూర్తిగా లేదా కలయికగా పిలుస్తాయి. విభిన్న శ్రేణి ఎన్నికల వ్యవస్థల అధ్యయనాన్ని రెండు ప్రధాన వర్గాలుగా వర్గీకరించవచ్చు: మెజారిటీ వ్యవస్థలు మరియు దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థలు.

అత్యధికంగా ఎన్నుకోబడిన మెజారిటీ పద్ధతి "సింగిల్-మెంబర్ బహుళత్వం", దీనిని "ఫస్ట్-పాస్ట్-ది-పోస్ట్ సిస్టమ్" అని కూడా పిలుస్తారు. ఏకసభ్య నియోజకవర్గాలు ఉన్న దేశాలలో దీనిని అనుసరిస్తారు మరియు అత్యధిక ఓట్లు సాధించిన అభ్యర్థిని విజేతగా ప్రకటిస్తారు. ఎన్నికల్లో గెలిచేందుకు అవసరమైన కనీస ఓట్ల సంఖ్యపై ఎలాంటి ఆంక్షలు లేవు. సాధారణ మెజారిటీ ఓట్లే ప్రామాణికం. సాధారణ మెజారిటీని మాత్రమే పరిగణనలోకి తీసుకొని పెద్ద సంఖ్యలో ఓట్లను వృథా చేస్తున్నారనే కారణంతో ఈ పద్ధతి తరచుగా విమర్శించబడుతుంది. సెకండ్ బ్యాలెట్ సిస్టమ్, ఆల్టర్నేటివ్ ఓటు (ఎవి)/ సప్లిమెంటరీ ఓటు (ఎస్ వి) సిస్టమ్ మరియు కాండోర్సెట్ మెథడ్ వంటి కొన్ని ఇతర పద్ధతులు ప్రత్యామ్నాయాన్ని అందిస్తాయి.

ఎన్నికల వ్యవస్థల యొక్క రెండవ వర్గాన్ని దామాషా ప్రాతినిధ్య (పిఆర్) వ్యవస్థలు అని పిలుస్తారు, ఇందులో సింగిల్-ట్రాన్స్ఫర్బుల్-ఓటు (ఎస్టివి) సిస్టమ్, పార్టీ-లిస్ట్ సిస్టమ్, మిక్స్డ్-మెంబర్ దామాషా (ఎంఎంపి) లేదా అదనపు సభ్యుడు (ఎఎమ్) వ్యవస్థ, సెమీ-దామాషా పద్ధతి, క్యుములేటివ్ ఓటు వ్యవస్థ మరియు స్లేట్ సిస్టమ్ వంటి వివిధ రకాల పద్ధతులు ఉన్నాయి. ఈ పద్ధతులు మరింత ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి ఎందుకంటే అవి దామాషా నియమాన్ని అనుసరిస్తాయి, అంటే పొందిన ఓట్లకు అనుగుణంగా సీట్లు కేటాయించబడతాయి.

మెజారిటీ పద్ధతులు సాధారణంగా ఏక-పార్టీ ప్రభుత్వాలు మరియు రెండు పార్టీల వ్యవస్థలకు దారితీస్తాయి, ఇవి కొన్నిసార్లు మూడవ పార్టీలు లేదా చిన్న సమూహాలు మరియు పార్టీల ప్రయత్నాలను కప్పిపుచ్చుతాయి. పిఆర్ వ్యవస్థలు సాధారణంగా బహుళ-పార్టీ వ్యవస్థలో పనిచేస్తాయి మరియు సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలను ఇస్తాయి. రెండు వ్యవస్థలకు వాటి ప్రయోజనాలు మరియు నష్టాలు ఉన్నాయి. మొదటిది ప్రభుత్వాలలో మధ్యంతర మార్పుకు తక్కువ అవకాశాలతో బలమైన మరియు స్థిరమైన ప్రభుత్వాలను ఇస్తుంది, రెండవది సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల విషయంలో మాత్రమే జరిగే ఏకాభిప్రాయం, చర్చ మరియు చర్చల పరంగా కొలవాల్సిన ప్రజాస్వామ్యం యొక్క సారాంశం గురించి ఎక్కువ ఆందోళన చెందుతుంది. ప్రతికూలతల సందర్భంలో, మెజారిటీ పద్ధతులు "సాధారణ మెజారిటీ" పై ఆధారపడినందున ప్రభుత్వాలపై ప్రజా వ్యతిరేకతను ఎదుర్కొనే ప్రమాదం ఉంది, ఇది ప్రజలకు వ్యతిరేకంగా ఉండవచ్చు. మరోవైపు, పిఆర్ వ్యవస్థలు చాలా సంక్లిష్టమైనవి మరియు సమయం తీసుకుంటాయి మరియు పెద్ద మరియు పేద దేశాలకు సాధ్యం కాకపోవచ్చు ఎందుకంటే బహుళ రౌండ్ల ఓటింగ్ ఖరీదైన వ్యవహారంగా కనిపిస్తుంది.

3.9 ముఖ్య పదకోశం :

బహుళత్వం :

బహుళత్వం అనేది ఎన్నికల్లో అత్యధిక ఓట్లు సాధించిన అభ్యర్థి సంపూర్ణ మెజారిటీ సాధించకపోయినా గెలిచే సన్నివేశాన్ని సూచిస్తుంది. ఫస్ట్-పాస్ట్-ది-పోస్ట్ సిస్టమ్లలో ఇది ఒక సాధారణ లక్షణం.

దామాషా ప్రాతినిధ్యం :

దామాషా ప్రాతినిధ్యం అనేది ఒక ఎన్నికల వ్యవస్థ, దీనిలో ఎన్నికలలో పార్టీలకు లభించే ఓట్ల నిష్పత్తి ఆధారంగా, న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారిస్తారు.

సింగిల్-ట్రాన్స్ఫర్బుల్-ఓటు (ఎస్టివి) వ్యవస్థ :

ఎస్టివి అనేది ఒక ఓటింగ్ వ్యవస్థ, ఇక్కడ ఓటర్లు ప్రాధాన్యతా క్రమంలో అభ్యర్థులను ర్యాంక్ చేస్తారు మరియు ఈ ప్రాధాన్యతల ఆధారంగా సీట్లు కేటాయిస్తారు, ఓటర్ల ఎంపికను అనుమతించేటప్పుడు దామాషా ప్రాతినిధ్యాన్ని సాధించాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నారు.

మిక్స్ డ్ మెంబర్ దామాషా (ఎంఎంపీ) సిస్టమ్:

ఎంఎంపీ ఫస్ట్-పాస్ట్-ది-పోస్ట్ మరియు దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థల అంశాలను మిళితం చేస్తుంది. ఓటర్లు ఏకసభ్య నియోజకవర్గంలో అభ్యర్థికి ఒకటి, రాజకీయ పార్టీకి మరో ఓటు వేశారు.

అడిషనల్ మెంబర్ (ఎఎమ్) సిస్టమ్:

ఎఎమ్ పి అని కూడా పిలువబడే ఎఎమ్ అనేది ఒక ఎన్నికల వ్యవస్థ, దీనిలో ఒక శాసన సభలోని సీట్లలో కొంత భాగాన్ని ఫస్ట్-పాస్ట్-ది-పోస్ట్ పద్ధతులను ఉపయోగించి భర్తీ చేస్తారు, అదే సమయంలో దామాషా ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించడానికి అదనపు సీట్లను కేటాయిస్తారు.

సెమీ-దామాషా పద్ధతి :

మెజారిటీ పాలన మరియు న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యం మధ్య సమతుల్యతను సాధించడం లక్ష్యంగా దామాషా ప్రాతినిధ్య సూత్రాలను పాక్షికంగా చేర్చే ఎన్నికల వ్యవస్థలు సెమీ-దామాషా పద్ధతులు.

క్యుములేటివ్ ఓటు విధానం :

క్యుములేటివ్ ఓటింగ్ విధానంలో ఓటర్లు తమకు నచ్చిన విధంగా అభ్యర్థులకు కేటాయించగల బహుళ ఓట్లను ఇస్తారు. వైవిధ్యమైన ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించడానికి బహుళ-సభ్యుల నియోజకవర్గాల్లో ఈ వ్యవస్థను తరచుగా ఉపయోగిస్తారు.

స్లేట్ విధానం :

స్లేట్ విధానంలో ఒక రాజకీయ పార్టీ సమర్పించిన అభ్యర్థుల ముందుగా నిర్ణయించిన జాబితాకు ఓటు వేయడం

జరుగుతుంది. కొన్ని అమెరికా అధ్యక్ష ఎన్నికలలో సాధారణంగా లభించే అన్ని స్థానాలను స్లేట్ మెజారిటీ ఓట్లను పొందుతుంది.

రెండో బ్యాలెట్ విధానం :

మొదటి రౌండ్ లో ఏ అభ్యర్థికి సంపూర్ణ మెజారిటీ రాని ఎన్నికల్లో రెండో బ్యాలెట్ విధానాన్ని ఉపయోగిస్తారు. తొలి రౌండ్ నుంచి మొదటి రెండు స్థానాల్లో నిలిచిన అభ్యర్థులు ఎన్నికల్లో పోటీ పడుతున్నారు.

వృథా ఓట్లు :

ఓడిపోయిన అభ్యర్థులకు వేసిన ఓట్లు లేదా గెలిచిన అభ్యర్థులకు విజయానికి అవసరమైన దానికంటే ఎక్కువ ఓట్లు వేయడాన్ని వృథా ఓట్లు అంటారు. మెజారిటీ వ్యవస్థల్లో ఈ ఓట్లు ప్రాతినిధ్యానికి దోహదం చేయవు.

3.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. ఓటరు ఎంపిక పరంగా సింగిల్-ట్రాన్స్ఫర్బుల్-ఓటు (ఎస్టివి) వ్యవస్థ పార్టీ-జాబితా వ్యవస్థ నుండి ఎలా భిన్నంగా ఉంటుంది?
2. అడిషనల్ మెంబర్ (AM) సిస్టమ్ తో పోలిస్తే మిక్స్ డ్ మెంబర్ దామాషా (MMP) సిస్టమ్ యొక్క ప్రయోజనాలు మరియు నష్టాలు ఏమిటి?
3. మెజారిటీ ఎన్నికల వ్యవస్థలలో చిన్న రాజకీయ పార్టీల ప్రాతినిధ్యంపై బహుళత్వ ఓటింగ్ యొక్క ప్రభావాన్ని చర్చించండి.
4. మెజారిటీ మరియు దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థల లోపాలను పరిష్కరించడానికి సెమీ-దామాషా పద్ధతి ఎలా లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది?
5. దామాషా ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థలను అవలంబించే దేశాలలో సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల పాత్రను విశ్లేషించండి.
6. ఇతర ఎన్నికల పద్ధతులతో పోలిస్తే క్యుములేటివ్ ఓటు వ్యవస్థ బహుళ సభ్యుల నియోజకవర్గాల్లో ఓటరు ప్రాతినిధ్యాన్ని ఏ మేరకు పెంచుతుంది?

3.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Haywood, Andrew .(2013).*Politics.* London:Palgrave Macmillan.
2. Krupavičius, Isoda, Vaišnoras. (2013).*Introduction to Comparative Politics: Didactical Guideline. Kaunas:* Vytautas Magnus University.
3. Rae D. W. (1971).*The Political Consequences of Electoral Laws.* New Haven, CT: Yale University Press.
4. Siaroff, Alan. (2013). *Comparing Political Regimes: A Thematic Introduction to Comparative Politics.* Canada: University of Toronto Press.

5. Clark, William Roberts; Golder, Matt; Golder, SonaNadenichek. (2013). *Principles of Comparative Politics.* USA: Sage Publications.

డా.కె. వి.ఆర్. శ్రీనివాస్

పాఠం – 4
భారత ఎన్నికలసంఘం

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- భారత ప్రజాస్వామ్య చట్రంలో ఎన్నికల సంఘం పాత్ర, నిర్మాణాన్ని అర్థం చేసుకోవడం
- భారత ఎన్నికల సంఘాన్ని పరిపాలించే చారిత్రక పరిణామం మరియు రాజ్యాంగ నిబంధనలను అన్వేషించడం.
- ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ కూర్పు, నియామక ప్రక్రియ, విధులను పరిశీలించడం
- ఎన్నికల సంఘానికి ఉన్న అధికారాలను, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో దాని ప్రాముఖ్యతను విశ్లేషించడం.
- ఎన్నికల సంఘం ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను గుర్తించి, మెరుగుదలకు అవసరమైన సంస్కరణలను ప్రతిపాదించడం.
- భారత ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియ సమగ్రతను కాపాడటంలో పారదర్శక, స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల ప్రాముఖ్యతను అర్థం చేసుకోవడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

4.1 పరిచయం

4.2 భారతదేశంలో ఎన్నికలు – విశేషాలు

4.3 భారత ఎన్నికల సంఘం – చారిత్రక నేపథ్యం

4.4 భారత ఎన్నికల సంఘం కూర్పు

4.5 భారత ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్

4.5.1 ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ గురించి రాజ్యాంగ నిబంధనలు

4.5.2 ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ విధులు

4.5.3 ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ పై విమర్శలు

4.5.4 ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ తొలగింపు

4.6 భారత ఎన్నికల సంఘం విధులు

4.6.1 పరిపాలనా విధులు

4.6.2 పాక్షిక న్యాయ విధులు

4.6.3 సలహా విధులు

4.7 ఎన్నికల సంఘం అధికారాలు

4.7.1 ఎన్నికల సంఘం యొక్క పరిపాలనా అధికారాలు

4.7.2 ఈసి యొక్క సలహా అధికారాలు

4.7.3 ఎన్నికల కమిషన్ పాక్షిక న్యాయ అధికారాలు

4.8 భారత ఎన్నికల సంఘం యొక్క ప్రాముఖ్యత

4.9 సవాళ్లు

4.10 ముందుకు సాగే మార్గం

4.11 ముగింపు

4.12 సారాంశం

4.13 ముఖ్య పదకోశం

4.14 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

4.15 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

4.1 పరిచయం :

భారతదేశం రాజ్యాంగబద్ధమైన ప్రజాస్వామ్యం, ఇది **పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ వ్యవస్థను కలిగి ఉంది.** అన్ని రాష్ట్రాల అసెంబ్లీలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు, రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నికలకు సంబంధించిన ఎన్నికలను ఈ ఎన్నికలు అంటారు. **1950 నాటి ప్రజాప్రతినిధి చట్టం** ప్రకారం ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసి, పాలనను విజయవంతంగా నడిపే అధికారం ఉన్న ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడానికి వివిధ నియోజకవర్గాల నుంచి ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకునేందుకు **ఎన్నికలను రూపొందించారు** . భారత ఎన్నికల సంఘం శాశ్వత**, స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన, పాక్షిక న్యాయ, రాజ్యాంగబద్ధమైన సంస్థ. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్స్ 324 నుంచి 329 వరకు** కమిషన్, సభ్యుల అధికారాలు, విధులు, పదవీకాలం, అర్హత తదితర అంశాలను వివరిస్తాయి. భారత రాజ్యాంగంలోని **15వ భాగంలో ఎన్నికలకు సంబంధించి**, వాటిని పర్యవేక్షించడానికి ఒక కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేశారు. **ఆర్టికల్ 324** ప్రకారం పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు, భారత రాష్ట్రపతి కార్యాలయం, భారత ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయానికి ఎన్నికలను నిర్దేశించే, పర్యవేక్షించే, నియంత్రించే అధికారం భారత ఎన్నికల సంఘానికి ఉంది. దేశంలో ఎన్నికల పాలనకు సంబంధించిన అన్ని అంశాలను పర్యవేక్షించడం, నియంత్రించడం, దిశానిర్దేశం చేసే అధికారాలు కలిగిన అత్యున్నత సంస్థ ఇది.

పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభ, భారత రాష్ట్రపతి కార్యాలయం మరియు భారత ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయం యొక్క **స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్వహించడానికి మరియు నియంత్రించడానికి మరియు బాధ్యత వహించడానికి ప్రాథమిక లక్ష్యంతో ఎన్నికల కమిషన్ 1950 లో స్థాపించబడింది.** భారతదేశం రాజ్యాంగబద్ధమైన ప్రజాస్వామ్యం, ఇది **పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ వ్యవస్థను కలిగి ఉంది.** అన్ని రాష్ట్రాల అసెంబ్లీలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు, రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నికలకు సంబంధించిన ఎన్నికలను ఈ ఎన్నికలు అంటారు. **1950 నాటి ప్రజాప్రతినిధి చట్టం** ప్రకారం ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసి, పాలనను విజయవంతంగా నడిపే అధికారం ఉన్న ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడానికి వివిధ నియోజకవర్గాల నుంచి ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకునేందుకు **ఎన్నికలను రూపొందించారు** . ఎలక్షన్ కమిషన్ అనేది దేశంలో స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్ధారించడానికి భారత రాజ్యాంగం సృష్టించిన శాశ్వత మరియు స్వతంత్ర సంస్థ. భారతదేశంలోని లోక్ సభ, రాజ్యసభ, రాష్ట్ర శాసనసభలతో పాటు రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నికలను భారత ఎన్నికల సంఘం నిర్వహిస్తుంది.

4.2 భారతదేశంలో ఎన్నికలు – విశేషాలు :

రాజ్యాంగంలోని 15వ భాగంలోని ఆర్టికల్స్ 324 నుంచి 329 వరకు ఎన్నికలకు సంబంధించిన నిబంధనలను కవర్ చేస్తాయి. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 ప్రకారం అధికారం పొందిన ఏకైక సంస్థ భారత ఎన్నికల కమిషన్ (ఈసీ). ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ (సీఈసీ), ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లను రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు. భారతదేశాన్ని భౌగోళిక నియోజకవర్గాలుగా విభజించి ఒకే ఒక సభ్యుడు ఉన్నారు. పార్లమెంటు, అసెంబ్లీ ఎన్నికలకు ప్రతి నియోజకవర్గానికి ఒకే ఓటరు జాబితా ఉంటుందని, మతం, జాతి, కులం లేదా లింగం ఆధారంగా ఎవరినీ చేర్చరు లేదా మినహాయించరు. భారతీయ పౌరుడై, **ఓటు వేసే వయసుకు చేరుకున్న** ప్రతి ఒక్కరూ ఓటరుగా నమోదు చేసుకోవడానికి అర్హులు. ఒకవేళ ఆ వ్యక్తి "నివాసము లేకపోవడం, మానసిక స్థితి సరిగా లేకపోవడం, నేరం లేదా అవినీతి లేదా చట్టవిరుద్ధమైన అభ్యాసం" కారణంగా అనర్హుడైతే, మినహాయింపు ఇవ్వవచ్చు. ఓటర్ల జాబితాల రూపకల్పన, నియోజకవర్గాల పునర్విభజన, ఇతర సంబంధిత ప్రక్రియలను నియంత్రించే చట్టాన్ని ఆమోదించే అధికారాన్ని రాజ్యాంగం పార్లమెంటుకు ఇచ్చింది. అంతేకాకుండా ఎన్నికల ప్రక్రియలో కోర్టులు జోక్యం చేసుకోరాదని రాజ్యాంగం నిషేధించింది. నియోజకవర్గాల పునర్విభజన లేదా సీట్ల కేటాయింపుకు సంబంధించిన ఏ చట్టాన్ని కోర్టులో సవాలు చేయడానికి వీల్లేదు. భారతదేశంలో, లోక్ సభ మరియు రాష్ట్రాల శాసనసభల ఎన్నికలలో **ఫస్ట్ పాస్ట్ ది పోస్ట్ ఎన్నికల విధానాన్ని** అనుసరిస్తారు. దేశం మొత్తం నియోజకవర్గాలుగా విడిపోయింది. ఓటర్లు ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల ద్వారా తమకు నచ్చిన అభ్యర్థికి వ్యతిరేకంగా మార్క్ చేయడం ద్వారా ఒకే అభ్యర్థిని ఎన్నుకుంటారు. అత్యధిక ఓట్లు సాధించిన అభ్యర్థిని ఎన్నికైనట్లు ప్రకటిస్తారు.

4.3 భారత ఎన్నికల సంఘం – చారిత్రక నేపథ్యం :

భారతదేశంలో 1951 అక్టోబరు 25 నుండి 1952 ఫిబ్రవరి 21 వరకు సార్వత్రిక ఎన్నికలు జరిగాయి. స్వాతంత్ర్యానంతరం 1947 ఆగస్టులో లోక్ సభకు జరిగిన తొలి ఎన్నికలు అవి. భారత రాజ్యాంగంలోని 324 వ అధికరణ కింద స్థాపించబడిన భారత ఎన్నికల సంఘం 1949 నవంబరు 26 న ఆమోదించిన భారత రాజ్యాంగంలోని నిబంధనల ప్రకారం ఇది నిర్వహించబడింది. 1989 వరకు ఎన్నికల సంఘం కేవలం ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ తో

కూడిన ఏకసభ్య సంస్థగా ఉండగా, మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లను బహుళ సభ్యుల సంస్థగా నియమించారు. మళ్లీ 1990 నుంచి 1993 వరకు ఎన్నికల సంఘం ఏకసభ్య సంస్థగా ఉండేది. ప్రస్తుతం ఎన్నికల సంఘంలో ఒక ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లు ఉన్నారు. కమిషన్ కు డిప్యూటీ ఎలక్షన్ కమిషనర్లు, రాష్ట్ర స్థాయిలో కమిషన్ నియమించిన చీఫ్ ఎలక్టోరల్ ఆఫీసర్ పదవీకాలం వ్యవస్థతో సహకరిస్తారు.

4.4 భారత ఎన్నికల సంఘం కూర్పు :

ఎన్నికల కమీషన్ లో ఇవి ఉంటాయి :

1. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లు (సంఖ్యను **రాష్ట్రపతి ఎప్పటికప్పుడు నిర్ణయిస్తారు**) ఆర్టికల్ 324.
2. ఎన్నికల సంఘానికి సహకరించేందుకు అవసరమైన ప్రాంతీయ కమిషనర్లను రాష్ట్రపతి (ఎన్నికల సంఘంతో సంప్రదించిన తర్వాత) నియమించాలి.
3. ఎన్నికల కమిషనర్లు, ప్రాంతీయ కమిషనర్ల సర్వీసు నిబంధనలు, పదవీకాలాన్ని **రాష్ట్రపతి నిర్ణయిస్తారు.**

భారత ఎన్నికల సంఘం సభ్యుల నియామకం :

ఎన్నికల సంఘం సభ్యుల నియామకానికి రాజ్యాంగం ఎలాంటి విద్యార్హత, న్యాయ, పరిపాలనా, న్యాయపరమైన అర్హతలను కల్పించలేదు. ఎన్నికల కమిషన్ సభ్యుల నియామకానికి చట్టాలు చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు ఇచ్చింది. అయితే దీనికి సంబంధించి పార్లమెంటు ఎలాంటి చట్టాన్ని రూపొందించలేదు. ఎన్నికల కమిషనర్ నియామకానికి ప్రధాని, ప్రతిపక్ష నేత, సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తితో కూడిన కమిటీని ఏర్పాటు చేయాలని కోరుతూ దాఖలైన పిటిషన్ ను 2017 జూలైలో విచారించిన సుప్రీంకోర్టు భారత ఎన్నికల సంఘం, ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ నియామకంపై చట్టం లేకపోవడంపై ఆందోళన వ్యక్తం చేసింది. ఎన్నికల సంఘం సభ్యుల నియామకానికి చట్టాన్ని రూపొందించాలని సుప్రీంకోర్టు ప్రభుత్వాన్ని కోరింది.

నిర్మాణం మరియు నిబంధనలు :

- ఈ కమిషన్ లో రాష్ట్రపతి నియమించిన ఒక ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లు ఉంటారు.
- కాలపరిమితి **ఆరు సంవత్సరాలు లేదా 65 సంవత్సరాల వయస్సు వరకు** ఏది ముందుగా ఉంటే అది.
- **ఎన్నికల సంఘం సభ్యుల నిబంధనలను** రాజ్యాంగం నిర్దేశించలేదు.
- ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, మరో ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లకు **సమాన అధికారాలు ఉంటాయని, సుప్రీంకోర్టు** న్యాయమూర్తితో **సమానంగా జీతభత్యాలు,** ఇతర సౌకర్యాలు లభిస్తాయని తెలిపారు.
- కమిషన్ **సెక్రటేరియట్** న్యూఢిల్లీలో ఉంది.
- ఈసీఐకి సంబంధించిన వ్యాసాలు?

ఎన్నికల వ్యవహారాల్లో కోర్టుల జోక్యానికి అడ్డుకట్ట.

భారత ఎన్నికల సంఘానికి సంబంధించిన ముఖ్యమైన ఆర్టికల్

ఆర్టికల్ 324:

ఎన్నికల పర్యవేక్షణ, దిశానిర్దేశం, నియంత్రణ ఎన్నికల సంఘానికి అప్పగించాలి. జాతీయ, రాష్ట్ర స్థాయి ఎన్నికల పర్యవేక్షణ, నియంత్రణ, దిశను ఈసీఐ నేరుగా నిర్వహించాలి.

ఆర్టికల్ 325:

ఓటర్ల జాబితాలో పేర్లను చేర్చడం మరియు తొలగించడం భారత పౌరసత్వంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. మతం, జాతి, కులం లేదా లింగం ఆధారంగా ప్రత్యేక ఓటర్ల జాబితాలో చేర్చడానికి లేదా చేర్చడానికి ఏ వ్యక్తి అనర్హుడు కాదు.

ఆర్టికల్ 326:

వయోజన ఓటు హక్కు ఆధారంగా ప్రజాసభకు, రాష్ట్రాల శాసనసభలకు ఎన్నికలు జరుగుతాయి. ఎన్నుకోబడిన ప్రభుత్వం యొక్క అన్ని స్థాయిల ఎన్నికలకు సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కును ప్రాతిపదికగా నిర్వచిస్తుంది.

ఆర్టికల్ 327:

చట్టసభల ఎన్నికలకు సంబంధించి ఏర్పాట్లు చేసే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది. జాతీయ ఎన్నికల నిర్వహణకు ఈసీఐ, పార్లమెంట్ బాధ్యతలను నిర్వచిస్తుంది.

ఆర్టికల్ 328:

రాష్ట్ర స్థాయి ఎన్నికలకు సంబంధించి రాష్ట్ర శాసనసభల పాత్ర మరియు బాధ్యతలను నిర్వచిస్తుంది.

ఆర్టికల్ 329:

ఎన్నికల వ్యవహారాల్లో కోర్టుల జోక్యానికి అడ్డుకట్ట. ఎన్నికలకు సంబంధించిన విషయాల్లో కోర్టులు తమ అభిప్రాయాలను ప్రత్యేకంగా కోరితే తప్ప జోక్యం చేసుకోవడాన్ని నిషేధిస్తుంది.

4.5 భారత ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్:

దేశంలో స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్వహించే ఎన్నికల సంఘానికి భారత ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ (సీఈసీ) అధిపతి. చీఫ్ ఎలక్షన్ కమిషనర్ అనేది రాష్ట్రపతిచే నియమించబడే స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన అథారిటీ. మొదట్లో ఒక ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ మాత్రమే ఉండే ఈ కమిషన్ లో ఇప్పుడు ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ తో పాటు ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లు ఉన్నారు.

సీఈసీ ఏ క్షణంలోనైనా రాజీనామా చేయవచ్చు లేదా పదవీకాలం ముగియకముందే డిస్మిస్ చేయవచ్చు. సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తితో సమానమైన ప్రక్రియ ద్వారా మాత్రమే సీఈసీని పదవి నుంచి తొలగించవచ్చు.

Constitutional Provision	• Article 324(2) provides that the Election Commission consists of the Chief Election Commissioner and other Election Commissioners.
Appointment	• Appointed by the President (Executive power) • The tenure of office and conditions of office is determined by the President as well.
Tenure	• CEC has a tenure of 6 years or till they attain the age of 65 years. • The Election Commission (Conditions of Service of Election Commissioners and Transaction of Business) Act of 1991 establishes this term.
Removal	• CEC can resign at any moment or be dismissed before the end of their tenure. • The CEC can only be removed from office through a procedure identical to that of a Supreme Court judge by Parliament.

4.5.2 ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ విధులు :

- ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ భారత ఎన్నికల సంఘానికి చైర్మన్ గా ఉంటారు.
- ఆయనకు ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లతో సమానమైన అధికారాలు ఉన్నాయి, ఎన్నికల కమిషన్ తీసుకునే నిర్ణయాలు మెజారిటీ ఓట్ల ద్వారా చేయబడతాయి.
- సీఈసీ ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్ల సహాయంతో భారత ఎన్నికల సంఘం విధులను నిర్వహిస్తుంది.
- అన్ని ఎన్నికల కమిషనర్ల మెజారిటీ నిర్ణయం ఆధారంగా ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ నిర్ణయాలు తీసుకుంటారు.

ఈసిఐ యొక్క కొన్ని విధులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి :

గార్డియన్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఎలక్షన్స్ :

ఎన్నికల కమిషన్ ను దేశ ఎన్నికల సంరక్షకుడిగా భావిస్తారు. స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలు నిర్వహించడానికి రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు అనుసరించాల్సిన ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిని ఇది ప్రచురిస్తుంది.

ఇష్యూస్ మోడల్ కోడ్ ఆఫ్ కండక్ట్ :

5వ లోక్ సభ ఎన్నికల కోసం కమిషన్ 1971లో తొలిసారిగా కోడ్ ను జారీ చేసింది.

పొలిటికల్ పార్టీ రిజిస్ట్రేషన్:

1989లో రాజకీయ పార్టీల నమోదును నియంత్రించే చట్టం రూపొందించి, పలు పార్టీలు కమిషన్ వద్ద

రిజిస్టర్ అయ్యాయి.

రాజకీయ పార్టీలకు గుర్తుల జారీ :

గుర్తులను ఉపయోగించే అధికారం రాజకీయ పార్టీలకు ఎన్నికల సంఘానికి ఉంటుంది. రెండు ప్రాంతీయ పార్టీలు వేర్వేరు రాష్ట్రాలకు చెందిన వారైనా ఒకే గుర్తును ఎన్నికల సంఘం ఇవ్వలేకపోవడం గమనార్హం.

రాజకీయ పార్టీలకు గుర్తింపు :

జాతీయ పార్టీలు, రాష్ట్ర పార్టీలు, ప్రాంతీయ పార్టీలను గుర్తించింది.

వ్యయ పరిమితులు విధించడం :

ఎన్నికలకు వ్యయ పరిమితులను విధించింది.

ఓటర్ల జాబితా తయారీ, నవీకరణ :

ఎన్నికల సంఘం ఓటర్ల జాబితాను తయారు చేసి, ఓటర్ల జాబితాను ఎప్పటికప్పుడు అప్ డేట్ చేస్తుంది.

ఎన్నికల తేదీల నోటిఫికేషన్:

ఎన్నికల తేదీలు, నామినేషన్ల దాఖలుకు సంబంధించిన షెడ్యూళ్లను కమిషన్ విడుదల చేస్తుంది.

4.5.2 సీఈసీ చర్యలకు సంబంధించి కేస్ స్టడీస్:

- **టీఎన్ శేషన్** 1991 నుంచి 1996 వరకు సీఈసీగా పనిచేసి **నైతిక ప్రవర్తనా నియమావళిని కచ్చితంగా పాటించేలా చూసుకున్నారు**. ఎన్నికల ప్రక్రియను పర్యవేక్షించేందుకు ప్రత్యేక పరిశీలకులను నియమించారు. ఎన్నికల సంస్కరణలకు ఆయన పెట్టింది పేరు.
- సీఈసీ **ఎస్ ఎల్ శక్ధర్** మాట్లాడుతూ 1977లో ఎలక్ట్రానిక్ యంత్రాన్ని ప్రవేశపెట్టామని, ఇది రెండు దశాబ్దాల తర్వాత వాస్తవరూపం దాల్చిందన్నారు.

4.5.3 చీఫ్ ఎలక్షన్ కమిషనర్ పై విమర్శలు :

- సీఈసీకి, ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లకు సమాన అధికారాలు ఉన్నప్పటికీ ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లతో పోలిస్తే సీఈసీ తొలగింపు చాలా కష్టం.
- పదవీ విరమణ తర్వాత సీఈసీ ఎలాంటి అధికారిక పదవులు చేపట్టరాదని, ఇది ఎన్నికల కమిషనర్లకు వర్తించదన్నారు.
- ఎన్నికల కమిషనర్ల నియామకం గురించి రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324ను సుప్రీంకోర్టు ఉటంకించింది, కానీ అలా చేయడానికి యంత్రాంగాన్ని పేర్కొనలేదు.
- తగ్గుతున్న సీఈసీల పదవీకాలం: 1950వ దశకంలో ఎనిమిదేళ్లకు పైగా ఉన్న సీఈసీ పదవీకాలం 2004 తర్వాత కొన్ని వందల రోజులకు తగ్గిందని కోర్టు వ్యాఖ్యానించింది.

- పరిమిత పదవీకాలం కారణంగా ఎన్నికల సంఘం స్వతంత్రతకు భంగం వాటిల్లుతుందని, ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ తన విజన్ ను అమలు చేయలేకపోతున్నారని, ఎన్నికల్లో మార్పులు తీసుకురాలేకపోతున్నారని విమర్శించారు.

4.5.4 చీఫ్ ఎలక్షన్ కమిషనర్ తొలగింపు :

- సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తిగా ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ **ను అదే తరహాలో,** కారణాలతో **తప్ప ఆయన పదవి నుంచి తొలగించడానికి** వీల్లేదని రాజ్యాంగం చెబుతోంది. **దురుసు ప్రవర్తన లేదా అసమర్థత రుజువు** కావడంతో ఉభయ సభల్లో **ప్రత్యేక మెజారిటీ ఆమోదించిన తీర్మానం ఆధారంగా అధ్యక్షుడిని తొలగించారు**).

- ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ **సిఫారసు మేరకే** ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లు లేదా ప్రాంతీయ కమిషనర్లను పదవి నుంచి తొలగించవచ్చు**.**

- తొలగింపునకు **2/3వ వంతు సభ్యుల ప్రత్యేక మెజారిటీ అవసరం మరియు** మొత్తం సభలోని మొత్తం సభ్యులలో 50% కంటే ఎక్కువ **మంది సభ్యుల మద్దతు అవసరం.**

భారత ఎన్నికల సంఘం భారతదేశంలో అనేక సంవత్సరాలుగా పెద్ద సంఖ్యలో ఎన్నికలను పర్యవేక్షించింది మరియు భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంచడానికి మరియు ఎన్నికలను మెరుగుపరచడానికి ఎన్నికల సంస్కరణలలో అనేక మార్పులు జరిగాయి. అయితే, భారత ఎన్నికలు మాత్రం సందిగ్ధంలోనే ఉన్నాయి. దీనికి వివిధ కారణాలు ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు, ఎన్నికలలో ప్రయోజనం పొందడానికి, రాజకీయ పార్టీలు ఓట్లను పొందడానికి తప్పుడు వ్యూహాలు లేదా అవినీతి విధానాలను ఆశ్రయించవచ్చు.

భారత ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ (సిఇసి) దేశ ఎన్నికల పాలనలో అత్యున్నత స్థానాన్ని కలిగి ఉన్నారు, ఎన్నికలు నిష్పక్షపాతంగా మరియు నిష్పక్షపాతంగా జరిగేలా చూసే బాధ్యతను అప్పగించారు. రాష్ట్రపతి నియమించిన సీఈసీ దేశవ్యాప్తంగా ఎన్నికల ప్రక్రియలను పర్యవేక్షించే రాజ్యాంగ సంస్థ అయిన భారత ఎన్నికల కమిషన్ (ఈసీఐ)కు నేతృత్వం వహిస్తుంది. ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో, మార్గదర్శకాలను జారీ చేయడంలో, వివాదాలను పరిష్కరించడంలో ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లతో కలిసి సీఈసీ కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ఆరేళ్ల పదవీకాలం లేదా 65 ఏళ్ల వయస్సు వరకు సీఈసీ ఎన్నికల యంత్రాంగాన్ని పర్యవేక్షించడం, భారత ప్రజాస్వామ్య సంస్థల సమగ్రతను పరిరక్షించడం వంటి ముఖ్యమైన అధికారాలను కలిగి ఉంటుంది.

4.6 భారత ఎన్నికల సంఘం విధులు :

ఇది క్రమం తప్పకుండా **ఓటర్ల జాబితాను రూపొందించి, సవరించడంతో** పాటు అర్హులైన ఓటర్లందరినీ నమోదు చేస్తుంది. **ఎన్నికల షెడ్యూళ్లు, తేదీలను ప్రకటించి**, నామినేషన్ పత్రాలను ఎన్నికల సంఘం పరిశీలిస్తుంది. **అనేక రాజకీయ పార్టీలను గుర్తించడం, వాటికి ఎన్నికల గుర్తులను** కేటాయించడం. **క్వాసీ జ్యుడీషియల్ ఫంక్షన్** రాజకీయ పార్టీల గుర్తింపు, ఆ పార్టీలకు ఎన్నికల గుర్తుల కేటాయింపుకు సంబంధించిన కేసుల్లో న్యాయమూర్తిగా వ్యవహరించడం. **ఎన్నికల ఏర్పాట్లపై వివాదాలపై విచారణ జరిపేందుకు అధికారులను నియమించవచ్చు**. ఇది

ఓటింగ్ జాబితాను నిర్వహిస్తుంది **మరియు ఎలక్ట్రానిక్ ఫోటో గుర్తింపు కార్డు** (ఎపిక్) జారీ చేస్తుంది. పోలింగ్ కేంద్రాలు ఎక్కడ ఉండాలి, ఓటర్లను పోలింగ్ కేంద్రాలకు ఎలా కేటాయించాలి, కౌంటింగ్ కేంద్రాలు ఎక్కడ ఉండాలి, పోలింగ్ కేంద్రాలు, కౌంటింగ్ కేంద్రాల పరిసరాల్లో ఎలాంటి ఏర్పాట్లు చేయాలి తదితర అంశాలను ఇందులో నిర్ణయిస్తారు. ఎన్నికల తర్వాత అనర్హత వేటు పడిన పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభల ప్రస్తుత సభ్యులపై కూడా ఎన్నికల సంఘం సలహా ఇవ్వాల్సి ఉంటుంది. **ఎన్నికల్లో రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులకు ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిని జారీ** చేస్తుంది, తద్వారా ఎవరూ అన్యాయమైన పద్ధతులకు పాల్పడరు లేదా అధికారంలో ఉన్నవారు తమ అధికారాన్ని ఏకపక్షంగా దుర్వినియోగం చేయరు. ఇది అన్ని రాజకీయ **పార్టీలకు ప్రచార వ్యయ పరిమితులను ఏర్పాటు చేస్తుంది**, అలాగే వాటిని పర్యవేక్షిస్తుంది. ఎన్నికల సమయంలో టెలివిజన్, రేడియో వంటి వివిధ మాధ్యమాలను ఉపయోగించి అన్ని రాజకీయ పార్టీల విధానాలను ప్రచారం చేయడానికి ఒక కార్యక్రమాన్ని రూపొందించండి. **పార్లమెంటు సభ్యుల అనర్హతకు సంబంధించిన సమస్యలపై రాష్ట్రపతికి సలహాలు ఇవ్వడం. ఎమ్మెల్యే అనర్హతకు సంబంధించిన అంశాలపై ఎన్నికల సంఘం గవర్నర్ కు సలహాలు ఇస్తుంది**. బూత్ క్యాప్చర్, రిగ్గింగ్, హింస లేదా ఇతర అవకతవకలు జరిగితే ఎన్నికలు **రద్దు చేయబడతాయి**. సాధారణ లేదా ఉప ఎన్నికలు అయినా క్రమం తప్పకుండా, సకాలంలో ఎన్నికలు నిర్వహించడానికి ఎన్నికల టైంటేబుల్స్ ను ఏర్పాటు చేయడం. ఎన్నికల కమిషన్ కీలక విధులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి :

4.6.1 పరిపాలనా విధులు :

- డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చట్టం ఆధారంగా ఎన్నికల నియోజకవర్గాల ప్రాదేశిక ప్రాంతాలను నిర్ణయించాలి.
- ఓటర్ల జాబితాను రూపొందించి, సవరించి అర్హులైన ఓటర్లందరినీ నమోదు చేస్తుంది.
- ఇది రాజకీయ పార్టీలకు గుర్తింపును ఇస్తుంది మరియు వాటికి ఎన్నికల చిహ్నాలను కేటాయిస్తుంది.
- ఎన్నికల తేదీలు, షెడ్యూళ్లను ప్రకటించి నామినేషన్ పత్రాలను పరిశీలించాలి.
- స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల కోసం జిల్లా అంతటా ఎన్నికల యంత్రాంగాన్ని పర్యవేక్షించాలి.
- ఇది ప్రవర్తనా నియమావళిని నిర్ణయిస్తుంది మరియు బూత్ క్యాప్చర్ మరియు ఇతర అవకతవకలు జరిగితే ఎన్నికలను రద్దు చేస్తుంది.

4.6.2 క్వాసీ – జ్యుడీషియల్ విధులు :

- రాజకీయ పార్టీలకు ఇచ్చే గుర్తింపుకు సంబంధించిన వివాదాలను పరిష్కరించే అధికారం దీనికి ఉంది.
- రాజకీయ పార్టీలకు ఎన్నికల గుర్తు విషయంలో తలెత్తే వివాదాలకు కోర్టుగా వ్యవహరించే హక్కు ఉంది.
- నిర్ణీత గడువులోగా తన ఎన్నికల ఖర్చుల లెక్కలు నమోదు చేయని అభ్యర్థిపై అనర్హత వేటు వేసే అధికారం కూడా దీనికి ఉంది.

4.6.3 సలహా విధి :

- పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యుల అనర్హతకు సంబంధించిన విషయాల్లో రాష్ట్రపతికి, గవర్నర్ కు సలహాలు ఇస్తుంది. **ఇలాంటి అన్ని విషయాల్లో కమిషన్ అభిప్రాయానికి కట్టుబడి ఉంటుంది.**
- ఎమర్జెన్సీ కాలాన్ని ఏడాది తర్వాత పొడిగించడానికి రాష్ట్రపతి **పాలన** ఉన్న రాష్ట్రంలో ఎన్నికలు నిర్వహించవచ్చా అని రాష్ట్రపతికి సలహా ఇవ్వడం.

4.7 ఎన్నికల కమిషన్ అధికారాలు :

ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియలను పర్యవేక్షించడంలో భారత ఎన్నికల కమిషన్ (ఈసీఐ) గణనీయమైన అధికారం, బాధ్యతను కలిగి ఉంది. భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన ప్రజాస్వామిక విలువలను నిలబెట్టడంలో ఈసీఐ కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ఆర్టికల్ 324 వంటి అధికరణలలో నిర్వచించబడిన అధికారాలతో, జాతీయ మరియు రాష్ట్ర స్థాయి ఎన్నికలపై ఎన్నికల సంఘం పర్యవేక్షణ, నియంత్రణ మరియు దిశను నిర్వహిస్తుంది. దాని పరిపాలనా, సలహా మరియు పాక్షిక-న్యాయ అధికారాలు ఎన్నికల చట్టాలను అమలు చేయడానికి, వివాదాలను పరిష్కరించడానికి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియల సమగ్రత మరియు నిష్పాక్షికతను నిర్ధారించడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. భారత ప్రజాస్వామ్యంలో ఈసిఐ యొక్క కీలక పాత్రను అర్థం చేసుకోవడంలో ఈ అధికారాల పరిధి మరియు చిక్కులను అర్థం చేసుకోవడం చాలా ముఖ్యం.

భారత రాజ్యాంగంలోని ఈ క్రింది అధికరణాలలో ఎన్నికల కమిషన్ అధికారాలు నిర్వచించబడ్డాయి :

- ఆర్టికల్ 324 : జాతీయ, రాష్ట్ర స్థాయి ఎన్నికల పర్యవేక్షణ, నియంత్రణ, దిశను ఈసీఐ నేరుగా నిర్వహించాలి.
- ఆర్టికల్ 325 : ఓటర్ల జాబితాలో పేర్లను చేర్చడం మరియు తొలగించడం భారత పౌరసత్వంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఓటు వేసే వయస్సు దాటిన భారత పౌరులెవరినీ జాతి, కులం, మతం లేదా లింగం వంటి ప్రమాణాల ఆధారంగా జాబితా నుండి మినహాయించకూడదు లేదా ప్రత్యేక ఓటర్ల జాబితాలో చేర్చకూడదు.
- ఆర్టికల్ 326 : ఎన్నికైన ప్రభుత్వంలోని అన్ని స్థాయిల ఎన్నికలకు సార్వత్రిక వయోజన ఓటు హక్కును ప్రాతిపదికగా నిర్వచించింది.
- ఆర్టికల్ 327 : జాతీయ ఎన్నికల నిర్వహణకు ఈసీఐ, పార్లమెంటు బాధ్యతలను నిర్వచిస్తుంది.
- ఆర్టికల్ 328 : రాష్ట్ర స్థాయి ఎన్నికలకు సంబంధించి రాష్ట్ర శాసనసభల పాత్ర మరియు బాధ్యతలను నిర్వచిస్తుంది.
- ఆర్టికల్ 329 : ఎన్నికలకు సంబంధించిన విషయాల్లో కోర్టులు తమ అభిప్రాయాలను తెలియజేయాలని కోరితే తప్ప జోక్యం చేసుకోవడాన్ని నిషేధించడం.

ఎన్నికల కమిషన్ అధికారాలను మూడు శీర్షికల కింద అధ్యయనం చేయవచ్చు :

- పరిపాలన అధికారాలు
- సలహా అధికారాలు
- పాక్షిక – న్యాయ అధికారాలు

4.7.1 ఎన్నికల సంఘానికి పరిపాలనా అధికారాలు :

- డీలిమిటేషన్ కమిషన్ చట్టానికి అనుగుణంగా పనిచేయడానికి, వివిధ ఎన్నికల కోసం ఎన్నికల నియోజకవర్గాల ప్రాదేశిక సరిహద్దులను నిర్వచించడానికి కమిషన్కు అధికారం ఉంది.
- ఏదైనా రాజకీయ పార్టీ లేదా సంస్థను రిజిస్టర్ చేయడానికి మరియు రద్దు చేయడానికి దీనికి అధికారాలు ఇవ్వబడ్డాయి.
- ఎన్నికల ప్రచారానికి 'మోడల్ కోడ్ ఆఫ్ కండక్ట్'ను అమలు చేయడం, దాని అమలును నిర్ధారించే అధికారం దీనికి ఉంది.
- రాజకీయ పార్టీల ఎన్నికల ఖర్చులను నియంత్రించే అధికారం దీనికి ఉంది. ఇది పరిమాణంతో సంబంధం లేకుండా అన్ని రాజకీయ పార్టీలకు సమానమైన వేదికను నిర్ధారిస్తుంది మరియు తద్వారా ఖర్చు చేసే సామర్థ్యాన్ని నిర్ధారిస్తుంది.
- సివిల్ సర్వీసెస్ లోని వివిధ విభాగాలకు చెందిన అధికారులను ఎన్నికల పరిశీలకులుగా, వ్యయ పరిశీలకులుగా నియమించే అధికారం దీనికి ఉంది.

4.7.2 ఈసీ సలహా అధికారాలు :

- పార్లమెంటు సభ్యుల అనర్హత, దానికి సంబంధించిన షరతులకు సంబంధించి భారత రాష్ట్రపతికి సలహా ఇచ్చే అధికారం కమిషన్ కు ఉంది.
- రాష్ట్ర శాసనసభల సభ్యుల అనర్హతలకు సంబంధించి కమిషన్ గవర్నర్లకు సలహాలు ఇస్తుంది.
- అభ్యర్థులు, రాజకీయ పార్టీల మధ్య ఎన్నికల అనంతర వివాదాలకు సంబంధించిన విషయాల్లో హైకోర్టులు, సుప్రీంకోర్టులకు సలహాలు ఇస్తుంది.

4.7.3 ఎన్నికల కమిషన్ పాక్షిక న్యాయాధికారాలు :

- రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులకు ఇచ్చే గుర్తింపుకు సంబంధించిన వివాదాలను పరిష్కరించే అధికారం ఎన్నికల సంఘానికి ఉంది.
- రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులకు ఎన్నికల గుర్తుల కేటాయింపులో తలెత్తే వివాదాలకు సంబంధించిన వ్యవహారాలకు కోర్టుగా వ్యవహరించే అధికారం దీనికి ఉంది. వేర్వేరు ప్రాంతాల్లో కూడా రెండు ఎన్నికల గుర్తులు ఒకేలా ఉండవు.
- పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీల ఎన్నికలకు సంబంధించి ఎన్నికలు రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం పర్యవేక్షణలో

జరుగుతుండటం గమనార్హం. రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లు ఈసీఐ సలహాలిచ్చి వాటికి జవాబుదారీగా ఉంటాయి.

స్వయంప్రతిపత్తితో పనిచేసే స్వేచ్ఛ ఉన్న అతికొద్ది రాజ్యాంగ సంస్థల్లో ఈసీఐ ఒకటి. భారత కార్యాలయానికి చెందిన కంప్ట్రోలర్ అండ్ ఆడిటర్ జనరల్ (కాగ్), హైకోర్టులు, సుప్రీంకోర్టు వంటి ఉన్నత న్యాయవ్యవస్థ, యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ వంటి సంస్థలు కూడా ఉన్నాయి. ఇది పబ్లిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ మరియు జనరల్ స్టడీస్ లో ఒక ముఖ్యమైన భాగం. ఈ కమిషన్ భారతీయ పాలిటీ పరిధిలోకి వచ్చే చాలా ముఖ్యమైన సంస్థ, దీనికి సంబంధించిన తాజా పరిణామాలను ఐఏఎస్ ఆశావహులు తెలుసుకోవాలి.

4.8 భారత ఎన్నికల సంఘం ప్రాముఖ్యత :

- ఇది రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన సమానత్వం, నిష్పక్షపాతం, సమానత్వం వంటి విలువలను కాపాడుతుంది.
- ఇది ఎన్నికల పాలనను పర్యవేక్షిస్తుంది మరియు నియంత్రిస్తుంది.
- పారదర్శకత కోసం ప్రతి పోలింగ్ కేంద్రంలో ఈవీఎంతో వీవీప్యాట్ ను ప్రవేశపెట్టారు.
- ఓటర్లకు, రాజకీయ పార్టీలకు, అభ్యర్థులకు ఎన్నికల విధానం, పనితీరుపై అవగాహన కల్పించడం ద్వారా దేశ ఎన్నికల వ్యవస్థను బలోపేతం చేస్తుంది.

4.9 సవాళ్లు :

- **ఆర్టికల్ 324 కింద సాధారణ అధికారాలను ఉపయోగించి రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అధికారిని ఎన్నికల సంఘం బదిలీ చేయగలదా లేదా ఎన్నికల కోడ్ ప్రకారం బదిలీ చేయగలదా అనేది** అస్పష్టంగా ఉంది.
- ఎన్నికల దుర్వినియోగం మరియు డబ్బు ప్రభావంతో పెరిగిన హింస రాజకీయ నేరీకరణకు దారితీసింది, దీనిని **ఉల్లంఘించడానికి కారణమైన రాజకీయ పార్టీలను** ఇసిఐ శిక్షించలేకపోతోంది.
- ఇసిఐ **పూర్తిగా స్వతంత్ర సంస్థ కాదు** మరియు పార్టీల ఆర్థిక వ్యవస్థను నియంత్రించడానికి ఎటువంటి చర్యలు లేవు మరియు అంతర్గత పార్టీ ప్రజాస్వామ్యాన్ని అమలు చేయడంలో అధికారం లేదు.
- సీఈసీ, మరో ఇద్దరు కమిషనర్ల ఎన్నికలో పారదర్శకత లోపించడం, ప్రభుత్వాధినేతల ఎంపికపై ఆధారపడి ఉండటం ప్రధాన సంస్థాగత లోపాల్లో ఒకటి.

4.10 ముందుకు వెళ్ళే మార్గం :

ఎన్నికల సంస్కరణలపై తార్కుండే కమిటీ (1975), ఎన్నికల సంస్కరణలపై గోస్వామి కమిటీలు (1990) రాష్ట్రపతి విచక్షణ మేరకు నియామకానికి బదులు కమిషనర్ ను ఎంపిక చేయాలని సిఫార్సు చేశాయి. ఎన్నికల సంఘం చేసే ఖర్చును పార్లమెంటు ఆమోదం **కోసం ప్రస్తుత పద్ధతికి బదులుగా భారత కన్సాలిడేటెడ్ ఫండ్ పై వసూలు** చేయాలి. రాజ్యాంగం కల్పించిన విధంగా అభిశంసన ద్వారా తప్ప **ఇద్దరు కమిషనర్లనుతొలగించకుండా** కాపాడాల్సిన అవసరం

ఉంది . ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ **, ఎన్నికల కమిషనర్ల నియామకం కోసం రాష్ట్రపతి** పరిశీలనకు సిఫారసు చేసే రెండో ఏఆర్సీ నివేదికను లోక్సభస్పీకర్, **లోక్సభలో ప్రతిపక్ష నేత**, **న్యాయశాఖ మంత్రి**, రాజ్యసభ **డిప్యూటీ చైర్మన్** సభ్యులుగా నియమించాలి. **రాజకీయ పార్టీల వేధింపుల నుంచి ఓటర్లను కాపాడేందుకు** వీవీప్యాట్, ఓట్ టోటలైజర్ యంత్రాలను వినియోగించాలి.ఎన్నికల **ప్రవర్తనా నియమావళి ఉల్లంఘనను నిరోధించడానికి చట్టపరమైన మద్దతు** అవసరం మరియు ఉల్లంఘించిన వారిని శిక్షించే అధికారం ఇసికి ఇవ్వబడుతుంది. ఈవీఎంల ట్యాంపరింగ్, అవకతవకలకు సంబంధించిన సమస్యలను అఖిలపక్ష కమిటీలు, అంతర్జాతీయ నిపుణులను ఏర్పాటు చేసి పరిష్కరించాలన్నారు. మరింత సురక్షితమైన **ఎం3 రకం ఈవీఎంలను ప్రవేశపెట్టింది**. భారత రాజ్యాంగానికి రక్షణ కవచం ఎన్నికల సంఘం. ఇది స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్వహించడానికి బాధ్యత వహించడమే కాకుండా, వివిధ రాజకీయ పార్టీలు మరియు పాలక ప్రభుత్వం మధ్య పాక్షిక న్యాయ విధులను కూడా నిర్వహిస్తుంది.

4.11 ముగింపు:

అంతిమంగా, భారత ఎన్నికల సంఘం (ఇసిఐ) భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య చట్రానికి మూలస్తంభంగా నిలుస్తుంది, దేశవ్యాప్తంగా స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక మరియు పారదర్శక ఎన్నికలను నిర్వహించేలా చూస్తుంది. రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన సమానత్వం, నిష్పాక్షికత, సమానత్వ సూత్రాలను సమర్థిస్తూ ఎన్నికల పాలనను ఈసీఐ పర్యవేక్షిస్తుంది. ఎన్నికల అవకతవకలు మరియు పరిమిత స్వాతంత్ర్యం వంటి సవాళ్లను ఎదుర్కొన్నప్పటికీ, ఎన్నికల వ్యవస్థ యొక్క సమగ్రత మరియు ప్రభావాన్ని పెంచడానికి ఈసిఐ అభివృద్ధి చెందుతూ, మారుతూనే ఉంది. ఇసిఐ యొక్క చారిత్రక నేపథ్యం ఏకసభ్య సంస్థ నుండి దాని ప్రస్తుత బహుళ-సభ్యుల నిర్మాణానికి దాని ప్రయాణాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది, డైనమిక్ రాజకీయ భూభాగంలో సంస్థాగత స్థితిస్థాపకత మరియు అనుసరణ అవసరాన్ని నొక్కి చెబుతుంది. ఎన్నికల ప్రక్రియలను పర్యవేక్షించడంలో, ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిని జారీ చేయడంలో, వివాదాలను నిష్పక్షపాతంగా పరిష్కరించడంలో ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లు కీలక పాత్ర పోషిస్తారు. ఎన్నికల చట్టాలను అమలు చేయడానికి, రాజ్యాంగ అధికారులకు సలహా ఇవ్వడానికి మరియు పౌరుల గొంతులకు న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించడానికి ఇసిఐ యొక్క పరిపాలనా, సలహా మరియు పాక్షిక-న్యాయ అధికారాలు దీనికి అధికారం ఇస్తాయి. ఎన్నికల నిర్వహణలో ఈసీఐ పాత్రకు మించిన ప్రాముఖ్యత ఉంది. ఇది భారతదేశ బహుళ సమాజాన్ని మరియు శక్తివంతమైన రాజకీయ సంస్కృతిని నిలబెట్టడానికి అవసరమైన ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియపై ప్రజల నమ్మకాన్ని మరియు విశ్వాసాన్ని పెంపొందిస్తుంది. ఈసీఐ స్వయంప్రతిపత్తి, సమర్థతను బలోపేతం చేయడానికి రాజకీయ నేరీకరణ వంటి సవాళ్లను పరిష్కరించడం, నియామక ప్రక్రియలో మరింత పారదర్శకతను నిర్ధారించడం అత్యవసరం. నిర్మాణాత్మక ఎంపిక ప్రక్రియలు మరియు ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళికి చట్టపరమైన మద్దతుతో సహా సంస్కరణల కోసం సిఫార్సులు ఇసిఐ యొక్క సంస్థాగత సమగ్రత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని పెంచడానికి మార్గాలను అందిస్తాయి. ఈ సంస్కరణలను స్వీకరించడం ద్వారా, సాంకేతిక పరిజ్ఞానంలో పురోగతిని అందిపుచ్చుకోవడం ద్వారా, భారత ఎన్నికల సంరక్షకుడిగా ఎన్నికల సంఘం తన పాత్రను మరింత బలోపేతం చేయవచ్చు, దేశ ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షలను నిలబెట్టడానికి మరియు సాకారం చేయడానికి దోహదపడుతుంది. సారాంశంలో, భారత ఎన్నికల సంఘం ప్రజాస్వామ్య స్ఫూర్తిని ప్రతిబింబిస్తుంది, సమ్మిళిత మరియు భాగస్వామ్య పాలన దిశగా భారతదేశ ప్రయాణంలో ఆశాదీపంగా మరియు పురోగతికి ఒక దిక్సూచిగా పనిచేస్తుంది.

4.12 సారాంశం :

ఈ పాఠంలో దేశ ప్రజాస్వామ్య చట్రంలో మూలస్తంభమైన భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ) బహుముఖ కోణాన్ని పరిశీలించాం. 1950లో ఏర్పాటైన ఈసీఐ దేశవ్యాప్తంగా ఎన్నికల ప్రక్రియలను పర్యవేక్షించే కీలక బాధ్యతను అప్పగించిన శాశ్వత, స్వయంప్రతిపత్తి, పాక్షిక న్యాయ సంస్థగా పనిచేస్తుంది. రాజ్యాంగం, ముఖ్యంగా ఆర్టికల్స్ 324 నుంచి 329 వరకు పాలించబడే ఈసిఐ పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలు మరియు రాష్ట్రపతి మరియు ఉపరాష్ట్రపతి కార్యాలయాలతో సహా వివిధ స్థాయిలలో ఎన్నికల దిశ, పర్యవేక్షణ మరియు నియంత్రణపై అధికారం కలిగి ఉంటుంది. కమిషన్ కూర్పులో ఒక ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ మరియు ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లు ఉంటారు, వారి నియామకం మరియు పదవీ కాలాన్ని రాష్ట్రపతి నియంత్రిస్తారు. ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి జారీ నుంచి ఓటర్ల జాబితాను పర్యవేక్షించడం, ఎన్నికల నిర్వహణ వరకు ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్ల అండదండలతో కూడిన ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ గణనీయమైన అధికారాలు, బాధ్యతలను నిర్వహిస్తుండడం గమనార్హం. ఏదేమైనా, ఈసిఐ యొక్క ప్రయాణం పరిణామంతో గుర్తించబడింది, ఏకసభ్య సంస్థ నుండి బహుళ-సభ్య సంస్థగా మరియు తిరిగి, మారుతున్న పరిస్థితులు మరియు అవసరాలకు అనుగుణంగా దాని అనుకూలతను ప్రతిబింబిస్తుంది. దాని ప్రాముఖ్యత ఉన్నప్పటికీ, ఎన్నికల దుర్వినియోగం, రాజకీయ క్రిమినలైజేషన్ మరియు పరిమిత స్వాతంత్ర్యం వంటి సవాళ్లను ఎదుర్కొంటుంది, మెరుగైన సమర్థత మరియు సమగ్రత కోసం సంస్కరణలు అవసరం. అంతేకాక, ఈసిఐ పాత్ర పరిపాలనా విధులను దాటి పాక్షిక-న్యాయ మరియు సలహా రంగాలకు విస్తరించింది, వివాదాలను పరిష్కరించడానికి, రాజ్యాంగ అధికారులకు సలహా ఇవ్వడానికి మరియు ఎన్నికల చట్టాలను అమలు చేయడానికి అధికారం ఇస్తుంది. అనర్హత, ఎన్నికల వివాదాల విషయంలో రాష్ట్రపతి, గవర్నర్లకు మార్గనిర్దేశం చేసే అధికారం కమిషన్కు ఉంటుంది. అంతేకాక, రాజకీయ పార్టీ గుర్తింపు మరియు ఎన్నికల గుర్తు కేటాయింపుకు సంబంధించిన కేసులలో కోర్టుగా వ్యవహరించడానికి దాని అర్ధ-న్యాయ విధులు వీలు కల్పిస్తాయి. అంతిమంగా భారత ఎన్నికల సంఘం ఎన్నికల పాలనలో సమానత్వం, నిష్పక్షపాతం, పారదర్శకత వంటి విలువలను నిలబెట్టి ప్రజాస్వామ్యానికి రక్షణ కవచంగా నిలుస్తుంది. ఎన్నికల ప్రక్రియలో ప్రతి పౌరుడి గొంతు వినిపించేలా, గౌరవించేలా చూడటం ద్వారా దేశ ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థను పటిష్టం చేయడానికి ఈసీఐ తన అవిశ్రాంత కృషి చేస్తోంది.

4.13 ముఖ్య పదకోశం :

రాజ్యాంగ ప్రజాస్వామ్యం :

రాష్ట్ర అధికారాలు రాజ్యాంగం ద్వారా పరిమితం చేయబడి, వ్యక్తిగత హక్కులు మరియు చట్ట పాలనను పరిరక్షించే ప్రభుత్వ రూపం.

క్వాసీ-జ్యుడీషియల్ :

ఒక నిర్దిష్ట డొమైన్ లేదా అధికార పరిధిలో నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి మరియు వివాదాలను పరిష్కరించడానికి అనుమతించే కోర్టును పోలిన అధికారాలు కలిగిన సంస్థకు సంబంధించినది.

పర్యవేక్షణ :

ఎన్నికల నిర్వహణలో ఎన్నికల సంఘం పాత్రను గమనించినట్లుగా, ఒక ప్రక్రియ లేదా కార్యాచరణను

పర్యవేక్షించడం లేదా పర్యవేక్షించడం, తరచుగా అధికారం మరియు నియంత్రణను సూచిస్తుంది.

నియోజకవర్గాలు :

పార్లమెంటు సభ్యులు లేదా రాష్ట్ర శాసనసభ్యులు వంటి ఎన్నికైన అధికారులు ప్రాతినిధ్యం వహించే భౌగోళిక ప్రాంతాలు జనాభా పంపిణీ మరియు పరిపాలనా సరిహద్దుల ఆధారంగా నిర్ణయించబడతాయి.

డీలిమిటేషన్:

జనాభా పరిమాణం, పంపిణీలో మార్పులను ప్రతిబింబించేలా ఎన్నికల నియోజకవర్గాల సరిహద్దులను నిర్వచించే ప్రక్రియను సాధారణంగా క్రమానుగతంగా నిర్వహిస్తారు.

ఫస్ట్ పాస్ట్ ది పోస్ట్:

భారతదేశ పార్లమెంటరీ ఎన్నికలలో సాధారణంగా ఉపయోగించే పూర్తి మెజారిటీతో సంబంధం లేకుండా, ఎక్కువ ఓట్లు సాధించిన అభ్యర్థి గెలిచే ఎన్నికల వ్యవస్థ.

సార్వత్రిక వయోజన ఓటుహక్కు :

జాతి, మతం, లింగం లేదా సామాజిక స్థితి వంటి అంశాల ఆధారంగా వివక్ష లేకుండా వయోజన పౌరులందరికీ ఓటు హక్కు, ప్రజాస్వామ్య ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించే సూత్రం.

కోరం :

ఒక సమావేశం చెల్లుబాటు కావడానికి, తగినంత భాగస్వామ్యం మరియు ప్రాతినిధ్యంతో నిర్ణయాలు తీసుకునేలా చూసుకోవడానికి కనీస సభ్యుల సంఖ్య ఉండాలి.

అభిశంసన :

ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ వంటి ప్రభుత్వ అధికారిపై దుష్ప్రవర్తన లేదా తప్పు చేసినట్లు అధికారికంగా అభియోగాలు మోపే ప్రక్రియ, నేరం రుజువైతే వారిని పదవి నుండి తొలగించడానికి దారితీస్తుంది.

ఓటర్ వెరిఫైడ్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్ (వీవీప్యాట్):

ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ వ్యవస్థలో ఉపయోగించే ఒక యంత్రాంగం, పోలైన ప్రతి ఓటు యొక్క భౌతిక రికార్డును అందించడానికి, ఓటర్లు వారి ఎంపికలను ధృవీకరించడానికి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క ఖచ్చితత్వం మరియు సమగ్రతను నిర్ధారించడానికి అనుమతిస్తుంది.

4.14 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. భారత ఎన్నికల సంఘం చారిత్రక పరిణామం, ప్రజాస్వామ్యంలో దాని ప్రాముఖ్యత గురించి చర్చించండి.

2. నిష్పక్షపాతంగా, పారదర్శకంగా ఎన్నికలు జరిగేలా చూడటంలో ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ అధికారాలు, విధులను వివరించాలి.

3. భారత ఎన్నికల సంఘం ఎదుర్కొంటున్న ప్రధాన సవాళ్లు ఏమిటి, వాటిని ఎలా పరిష్కరించాలి?

4. 'భారత ఎన్నికల సంఘం కూర్పు, నిర్మాణాన్ని అంచనా వేసి, దాని బలాలు, బలహీనతలను ఎత్తిచూపండి.

4.15 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Kohli, A. (1991). *Democracy and Discontent: India's Growing Crisis of Governability.* Cambridge University Press.
2. Subramanian, K. (2017). *The Election Commission of India: Institutionalizing Democratic Electoral Management.* Oxford University Press.
3. Chhibber, P., & Kollman, K. (2004). *The Formation of National Party Systems: Federalism and Party Competition in Canada, Great Britain, India, and the United States.* Princeton University Press.
4. Shastri, S., et al. (2009). *India's Tryst with Democracy: The Conduction and Management of Parliamentary Elections.* Sage Publications.
5. "Election Commission of India." Government of India, Ministry of Law and Justice, 2024.

డా.కె. వి.ఆర్. శ్రీనివాస్

పాఠం – 5

1952 నుండి భారతదేశంలో రాజకీయ భాగస్వామ్యం – సాధారణ ఎన్నికలు

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- లోక్ సభ యొక్క పరిణామక్రమాన్ని అర్థం చేసుకోవడం, కీలక సంఘటనలను హైలైట్ చేయడం.
- ఎన్నికల పోకడలు, సంకీర్ణ రాజకీయాలు, ఓటింగ్ శాతాన్ని విశ్లేషించడం.
- పాలన, సామాజిక చలనశీలతపై విధానాల ప్రభావాన్ని పరిశీలించడం.
- ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియల్లో ముఖ్యమంత్రులు, ప్రతిపక్షాలు, ఎన్నికల సంస్థల పాత్రను మదింపు చేయడం.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

5.1 పరిచయం

5.2 భారతదేశంలో ఎన్నికల రకాలు

5.3 భారతదేశంలో ఎన్నికలు – విశేషాలు

5.3.1 ఓటింగ్ విధానం

5.3.2 ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి విద్యార్హతగా విద్య

5.3.3 పోలింగ్, ఓట్ల లెక్కింపు ప్రక్రియ

5.4 భారతదేశంలో ఎన్నికల యంత్ర ఉపకరణాలు యొక్క భాగాలు

5.4.1 స్వతంత్ర ఎన్నికల సంఘం

5.4.2 చీఫ్ ఎలక్టోరల్ ఆఫీసర్ (సీఈఓ)

5.4.3 జిల్లా ఎన్నికల అధికారి (డీఈవో)

5.4.4 రిటర్నింగ్ అధికారి (ఆర్వో)

5.4.5 ఎలక్టోరల్ రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసర్ (ఈఆర్వో)

5.4.6 ప్రిసైడింగ్ ఆఫీసర్ (పి ఓ)

5.4.7 ప్రేక్షకుడు

5.4.8 ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళికి సంబంధించిన నిబంధనలు

5.4.9 కమిషన్ మీడియా విధానం

5.5 భారత ఎన్నికల ప్రక్రియ

5.6 1952 నుండి భారతదేశంలో సాధారణ ఎన్నికలు

5.7 ముగింపు

5.8 సారాంశం

5.9 ముఖ్య పదకోశం

5.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

5.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

5.1 పరిచయం:

1952లో జరిగిన తొలి సార్వత్రిక ఎన్నికల నుంచి **భారత్ ఎన్నికలు** ప్రపంచంలోనే అతి పెద్ద ఎన్నికల ప్రక్రియగా నిలిచాయి. భారతదేశంలో 1952 లో ప్రారంభమైనప్పటి నుండి సార్వత్రిక ఎన్నికల చరిత్ర, ప్రజాస్వామ్య పరిణామం మరియు దేశ రాజకీయ ముఖచిత్రం యొక్క వైవిధ్యమైన నేపథ్యం యొక్క గాథ. సార్వజనీన ఓటు హక్కు, ప్రజాస్వామిక పాలన సూత్రాలను అవలంబిస్తూ వలస పాలన నుంచి భారతదేశం ఆవిర్భవించడంతో ప్రారంభ ఎన్నికలు ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయిగా నిలిచాయి. ఆధునిక భారతదేశ రూపశిల్పి జవహర్ లాల్ నెహ్రూ భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ను అఖండ విజయం వైపు నడిపించి, భారత రాజకీయాల్లో దశాబ్దాల కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యానికి పునాది వేశారు. ఆ తర్వాత జరిగిన ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ అధిపత్యానికి సవాలు విసురుతూ ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావంతో రాజకీయ పరిణామాలు ఊపందుకున్నాయి. మొరార్జీ దేశాయ్ నాయకత్వంలో జనతా పార్టీ ప్రభుత్వ ఏర్పాటుకు మార్గం సుగమం చేయడంతో 1977 ఎన్నికలు ఒక కీలక ఘట్టంగా నిలిచాయి. ఏదేమైనా, జనతా ప్రయోగం స్వల్పకాలం కొనసాగింది, ఇది అంతర్గత విభేదాలకు మరియు విచ్ఛిన్నమైన రాజకీయ ముఖచిత్రానికి దారితీసింది. 1980వ దశకంలో ఇందిరాగాంధీ కుమారుడు రాజీవ్ గాంధీ నాయకత్వంలో కాంగ్రెస్ పుంజుకుందని, 1984లో తన తల్లి హత్యానంతరం పార్టీని అఖండ విజయం వైపు నడిపించారని గుర్తుచేశారు. ఈ కాలంలో సంకీర్ణ రాజకీయాలు కూడా పెరిగాయి, రాజకీయ చర్చను రూపొందించడంలో ప్రాంతీయ పార్టీలు కీలక పాత్ర పోషించాయి. 1990వ దశకంలో కేంద్రంలో సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలు, బలహీనమైన పొత్తులు, తరచూ పునర్వ్యవస్థీకరణలు జరిగాయి. భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) తిరుగులేని శక్తిగా ఆవిర్భవించడంతో శతాబ్దపు మలుపు భారత రాజకీయాల్లో విప్లవాత్మక మార్పులకు దారితీసింది. 1998, 1999 ఎన్నికల్లో బీజేపీ నేతృత్వంలోని జాతీయ ప్రజాస్వామ్య కూటమి (ఎన్డీఏ) నిర్ణయాత్మక ఆధిక్యత సాధించింది. 21 వ శతాబ్దంలో సంకీర్ణ రాజకీయాల ధోరణి కనిపించింది, అనేక ఎన్నికలలో ఏ ఒక్క పార్టీకి స్పష్టమైన మెజారిటీ రాలేదు. 2014 ఎన్నికలలో నరేంద్ర మోడీ నాయకత్వంలో బిజెపి సొంతంగా అపూర్వమైన

మెజారిటీ సాధించి, ఏకపార్టీ ఆధిపత్యం యొక్క కొత్త శకానికి నాంది పలికింది. 2019 ఎన్నికలు బిజెపి యొక్క ఎన్నికల పరాక్రమాన్ని పునరుద్ఘాటించాయి, భారతదేశంలో ప్రముఖ రాజకీయ శక్తిగా తన స్థానాన్ని సుస్థిరం చేసుకున్నాయి. భారతదేశం తన ప్రజాస్వామిక ప్రయాణంలో ముందుకు సాగుతున్నప్పుడు, సాధారణ ఎన్నికల చరిత్ర దాని ప్రజాస్వామ్య సంస్థల స్థితిస్థాపకతకు మరియు దాని రాజకీయ ముఖచిత్రం యొక్క ఉత్సాహానికి నిదర్శనంగా నిలుస్తుంది.

5.2 భారతదేశంలో ఎన్నికల రకాలు :

భారతదేశంలో, ఎన్నికలు వివిధ రూపాల్లో వస్తాయి, ప్రతి ఒక్కటి దేశ ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణంలో ఒక ప్రత్యేకమైన ప్రయోజనాన్ని అందిస్తాయి. జాతీయ స్థాయిలో, సాధారణ ఎన్నికలు పార్లమెంటు దిగువ సభ అయిన లోక్ సభ కూర్పును నిర్ణయిస్తాయి, ఇక్కడ పౌరులు దేశాన్ని పాలించడానికి ప్రతినిధులను ఎన్నుకుంటారు. రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలు కీలకం, ఆయా రాష్ట్రాల్లో శాసన సభల కూర్పును నిర్ణయించడం, స్థానిక పాలన, విధానాలను ప్రభావితం చేయడం. పంచాయితీ మరియు మునిసిపల్ ఎన్నికలు అట్టడుగు ప్రజాస్వామ్యాన్ని శక్తివంతం చేస్తాయి, గ్రామ మరియు మునిసిపల్ స్థాయిలలో పౌరులు తమ ప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడానికి అనుమతిస్తాయి, స్థానికీకరించిన నిర్ణయాలను సులభతరం చేస్తాయి. ఇంకా, రాజ్యసభ ఎన్నికలు పార్లమెంటు ఎగువ సభను రూపొందిస్తాయి, రాష్ట్రాల ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారిస్తాయి మరియు సమాఖ్యవాదాన్ని ప్రోత్సహిస్తాయి. ఈ ఎన్నికలు భారతదేశం యొక్క వైవిధ్యమైన మరియు సమ్మిళిత ప్రజాస్వామిక విలువలను ప్రతిబింబిస్తాయి. భారతదేశం యొక్క సాంస్కృతిక, భాషా, మత మరియు జాతి వైవిధ్యంతో పాటు ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్యం కావడం వల్ల భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియ మరింత సంక్లిష్టంగా ఉంది. భారతదేశంలో ప్రభుత్వం యొక్క అన్ని స్థాయిలకు వివిధ **రకాల ఎన్నికలు** నిర్వహించబడతాయి.

భారతదేశంలో ఎన్నికల రకాలు :

భారతదేశం సార్వభౌమ, సామ్యవాద, లౌకిక, ప్రజాస్వామిక రిపబ్లిక్. ఎన్నికల ప్రక్రియ ద్వారా పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభల్లో ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం ఉంటుందనేది రాజ్యాంగం యొక్క ప్రజాస్వామ్య భావన. భారతదేశంలో, ప్రభుత్వం యొక్క వివిధ స్థాయిలలో అనేక రకాల ఎన్నికలు జరుగుతాయి. భారతదేశంలో అత్యంత సాధారణ ఎన్నికల రకాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి :

1. లోక్ సభ ఎన్నికలు : లోక్ సభ భారత పార్లమెంటు దిగువ సభ, దీనికి ప్రతి ఐదు సంవత్సరాలకు ఒకసారి ఎన్నికలు జరుగుతాయి. లోక్సభలో తమ నియోజకవర్గాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే ఎంపీలను ఎంపిక చేయడానికి ఈ ఎన్నికలు నిర్వహిస్తారు.

2. రాజ్యసభ ఎన్నికలు : భారత పార్లమెంటు యొక్క ఎగువ సభ రాజ్యసభ, దీనికి ప్రతి రెండు సంవత్సరాలకు ఒకసారి ఎన్నికలు జరుగుతాయి. రాజ్యసభ సభ్యులను రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికైన సభ్యులు ఎన్నుకుంటారు. ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి లోక్ సభ ఎన్నికలు నిర్వహించి, రాష్ట్రాలు, కేంద్రం నుంచి ప్రతినిధులను పౌరులు ఎన్నుకుంటారు. దీనికి విరుద్ధంగా, రాజ్యసభ సభ్యులను రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికైన సభ్యులు దామాషా ప్రాతినిధ్య పద్ధతిని ఉపయోగించి ఎన్నుకుంటారు.

3. రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలు : భారతదేశంలోని ప్రతి రాష్ట్రంలో ఒక శాసన సభ ఉంది, ఈ శాసనసభలకు ప్రతి ఐదు సంవత్సరాలకు ఒకసారి ఎన్నికలు జరుగుతాయి. శాసనసభ సభ్యులను (ఎమ్మెల్యేలు) ఆయా నియోజకవర్గాల ప్రజలు ఎన్నుకుంటారు.

4. పంచాయితీ ఎన్నికలు : పంచాయితీలు గ్రామీణ భారతదేశంలో గ్రామ స్థాయిలో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు. పంచాయితీలకు ప్రతి ఐదు సంవత్సరాలకు ఒకసారి ఎన్నికలు జరుగుతాయి మరియు పంచాయితీల సభ్యులను ఆయా గ్రామాల ప్రజలు ఎన్నుకుంటారు.

5. మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ ఎన్నికలు : మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లు పట్టణ భారతదేశంలో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థలు. మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లకు ప్రతి ఐదు సంవత్సరాలకు ఒకసారి ఎన్నికలు జరుగుతాయి మరియు కార్పొరేషన్ సభ్యులను ఆయా వార్డుల ప్రజలు ఎన్నుకుంటారు.

6. రాష్ట్రపతి ఎన్నికలు : భారత రాష్ట్రపతిని పార్లమెంటు ఉభయ సభలు, రాష్ట్రాల శాసనసభల సభ్యులతో కూడిన ఎలక్టోరల్ కాలేజ్ ద్వారా ఎన్నుకుంటారు. రాష్ట్రపతి ఐదేండ్ల కాలానికి ఎన్నికవుతారు.

7. ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నికలు : భారత ఉపరాష్ట్రపతిని పార్లమెంటు ఉభయ సభల సభ్యులతో కూడిన ఎలక్టోరల్ కాలేజ్ కూడా ఎన్నుకుంటుంది. ఉపరాష్ట్రపతిని ఐదేళ్ల కాలానికి ఎన్నుకుంటారు.

8. ఉప ఎన్నికలు : పైన పేర్కొన్న సంస్థల్లో ఖాళీగా ఉన్న స్థానాలను భర్తీ చేయడానికి ఉప ఎన్నికలు జరుగుతాయి. అవసరమైనప్పుడు ఈ ఎన్నికలు జరుగుతాయి మరియు ఈ ప్రక్రియ సాధారణ ఎన్నికల మాదిరిగానే ఉంటుంది. ఫలానా నియోజకవర్గానికి చెందిన ప్రజాప్రతినిధి మరణించినా, రాజీనామా చేసినా, అనర్హత వేటు పడినా ఈ ఎన్నికలు జరుగుతాయి.

భారతదేశం రాజ్యాంగబద్ధమైన ప్రజాస్వామ్యం, ఇది **పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వ వ్యవస్థను కలిగి ఉంది.** అన్ని రాష్ట్రాల అసెంబ్లీలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు, రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి ఎన్నికలకు సంబంధించిన ఎన్నికలను ఈ ఎన్నికలు అంటారు. **1950 నాటి ప్రజాప్రతినిధి చట్టం** ప్రకారం **ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసి, పాలనను విజయవంతంగా నడిపే అధికారం ఉన్న ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడానికి వివిధ నియోజకవర్గాల నుంచి ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకునేందుకు ఎన్నికలను రూపొందించారు.**

5.3 భారతదేశంలో ఎన్నికలు – విశేషాలు :

రాజ్యాంగంలోని 15వ భాగంలోని ఆర్టికల్స్ 324 నుంచి 329 వరకు ఎన్నికలకు సంబంధించిన నిబంధనలను కవర్ చేస్తాయి. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 ప్రకారం అధికారం పొందిన ఏకైక సంస్థ భారత ఎన్నికల కమిషన్ (ఈసీ). ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ (సీఈసీ), ఇతర ఎన్నికల కమిషనర్లను రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు. భారతదేశాన్ని భౌగోళిక నియోజకవర్గాలుగా విభజించి ఒకే ఒక సభ్యుడు ఉన్నారు. పార్లమెంటు, అసెంబ్లీ ఎన్నికలకు ప్రతి నియోజకవర్గానికి ఒకే ఓటరు జాబితా ఉంటుందని, మతం, జాతి, కులం లేదా లింగం ఆధారంగా ఎవరినీ చేర్చరు లేదా మినహాయించరు. భారతీయ పౌరుడై, **ఓటు వేసే వయసుకు చేరుకున్న** ప్రతి ఒక్కరూ ఓటరుగా నమోదు చేసుకోవడానికి అర్హులు. ఒకవేళ ఆ వ్యక్తి "నివాసము లేకపోవడం, మానసిక స్థితి సరిగా లేకపోవడం, నేరం లేదా

అవినీతి లేదా చట్టవిరుద్ధమైన అభ్యాసం" కారణంగా అనర్హుడైతే, మినహాయింపు ఇవ్వవచ్చు. ఓటర్ల జాబితాల రూపకల్పన, నియోజకవర్గాల పునర్విభజన, ఇతర సంబంధిత ప్రక్రియలను నియంత్రించే చట్టాన్ని ఆమోదించే అధికారాన్ని రాజ్యాంగం పార్లమెంటుకు ఇచ్చింది. అంతేకాకుండా ఎన్నికల ప్రక్రియలో కోర్టులు జోక్యం చేసుకోరాదని రాజ్యాంగం నిషేధించింది. నియోజకవర్గాల పునర్విభజన లేదా సీట్ల కేటాయింపుకు సంబంధించిన ఏ చట్టాన్ని కోర్టులో సవాలు చేయడానికి వీల్లేదు. భారతదేశంలో, లోక్ సభ మరియు రాష్ట్రాల శాసనసభల ఎన్నికలలో **ఫస్ట్ పాస్ట్ ది పోస్ట్ ఎన్నికల విధానాన్ని** అనుసరిస్తారు. దేశం మొత్తం నియోజకవర్గాలుగా విడిపోయింది. ఓటర్లు ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల ద్వారా తమకు నచ్చిన అభ్యర్థికి వ్యతిరేకంగా మార్క్ చేయడం ద్వారా ఒకే అభ్యర్థిని ఎన్నుకుంటారు. అత్యధిక ఓట్లు సాధించిన అభ్యర్థిని ఎన్నికైనట్లు ప్రకటిస్తారు.

5.3.1 ఓటింగ్ విధానం :

సార్వత్రిక వయోజన ఓటుహక్కు **భావన** ప్రజాస్వామ్యానికి మూలస్తంభం, ఎందుకంటే ఇది ప్రతి పౌరుడికి ఒక ఓటు హక్కును నిర్ధారిస్తుంది, ప్రతి ఓటుకు సమాన విలువ ఉంటుంది. **కులం**, మతం, లింగం, విద్యార్హత, సామాజిక ఆర్థిక స్థితి లేదా ఇతర అంశాలతో సంబంధం లేకుండా 18 ఏళ్లు పైబడిన ప్రతి పౌరుడికి ఓటు హక్కు ఉంది. ఏ కారణం చేతనైనా ఓటు హక్కును ఎవరూ నిరాకరించకుండా చూసేందుకు, **ఓటర్లందరి (ఓటు వేయడానికి అర్హులు) జాబితాను సంకలనం చేస్తారు**. ఓటర్ల జాబితా లేదా ఓటర్ల జాబితా ఈ జాబితాకు అధికారిక పేరు. ఓటర్ల జాబితా పరిశీలన, దిద్దుబాటు కోసం ఎన్నికలకు ముందే ప్రతి నియోజకవర్గంలోని ఓటర్లకు పంపిణీ చేస్తారు. **ఎన్నికల రోజున** ఓటర్లు ఓటరు జాబితాలో తమ పేర్లను బట్టి ఓటు హక్కును వినియోగించుకున్నారు. ఈ వ్యవస్థ **ఎవరికీ ఓటు హక్కును నిరాకరించదని**, ప్రతి ఒక్కరికీ వారి ప్రతినిధులను ఎన్నుకునే సమాన అవకాశం ఉందని హామీ ఇస్తుంది. ఎన్నికలకు ముందు **ఓటరు జాబితాను అప్డేట్ చేయాల్సిన బాధ్యత ప్రభుత్వానిదే ;** అర్హులైన ఓటర్లందరి పేర్లను జాబితాలో కొత్తగా చేర్చడం, ఇంటి నుంచి బయటకు వెళ్లిన లేదా మరణించిన వారి పేర్లను తొలగించడం. ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి ఓటర్ల జాబితాను పూర్తిగా సవరించడం జరుగుతుంది.

5.3.2 ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి విద్యార్హతగా విద్య :

అతను **భారత పౌరుడై** ఉండాలి మరియు భారత ఎన్నికల కమిషన్ ముందు ప్రమాణం లేదా ధృవీకరణను అంగీకరించాలి **లోక్ సభ లేదా రాష్ట్ర శాసనసభ విషయంలో** అతని వయస్సు 25 సంవత్సరాలకు తగ్గకుండా ఉండాలి మరియు **రాజ్యసభ లేదా రాష్ట్ర శాసన మండలి విషయంలో 30 సంవత్సరాలకు తగ్గకుండా ఉండాలి అతను పార్లమెంటు నిర్దేశించిన ఇతర అర్హతలను కలిగి ఉండాలి.**

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లో పార్లమెంటు ఈ క్రింది అదనపు అర్హతలను నిర్దేశించింది :

- పంచాయతీ, మున్సిపాలిటీ స్థాయిల్లో ఎన్నికల్లో పోటీ చేసేందుకు వయోపరిమితి 21 ఏళ్లు.

ఈ మేరకు ప్రభుత్వం ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1950ని రూపొందించింది :

- ఓటర్ల అర్హతలు
- ఓటర్ల జాబితా తయారీ

- నియోజకవర్గాల పునర్విభజన
- పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభల్లో సీట్ల కేటాయింపు

పార్లమెంటు ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951ను కూడా రూపొందించింది :

- ఎన్నికల నిర్వహణకు సంబంధించిన పరిపాలనా యంత్రాంగం
- ఎన్నికల నేరాలు..
- ఎన్నికల వివాదాలు
- ఉప ఎన్నికలు
- రాజకీయ పార్టీల నమోదు

5.3.3 పోలింగ్, ఓట్ల లెక్కింపు ప్రక్రియ :

భారత **ఎన్నికల సంఘం** ఎన్నికలకు సంబంధించిన టైంటేబుల్ ను సిద్ధం చేస్తుంది. ఫలానా నియోజకవర్గంలో పోలింగ్ కు నిర్దిష్ట రోజును నిర్ణయిస్తారు. దీనిని ఎన్నికల రోజు అంటారు, సాధారణంగా, దీనిని సెలవు దినంగా ప్రకటిస్తారు. ఈ రోజుల్లో **ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలను (ఈవీఎం)** ఓట్లు వేయడానికి ఉపయోగిస్తున్నారు; యంత్రం అభ్యర్థి పేర్లు మరియు పార్టీ గుర్తులను చూపిస్తుంది. ఓటరు తాను ఎన్నుకోవాలనుకుంటున్న అభ్యర్థి పేరుకు ఎదురుగా ఉన్న బటన్ ను నొక్కాల్సి ఉంటుంది. పోలింగ్ ముగిసిన తర్వాత అన్ని ఈవీఎంలను సీల్ చేసి కేంద్రీకృత ప్రదేశానికి తీసుకెళ్లి అక్కడ అన్ని ఈవీఎంలను ఉంచి ఆ తర్వాత ఓట్లను లెక్కిస్తారు. బ్యాలెట్ బాక్స్ క్యాప్చర్ మరియు తప్పుడు ఓటు వేయడం **యొక్క సమస్యను పరిష్కరించడానికి** భారతదేశంలో ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రం ప్రవేశపెట్టబడింది, ఇది బ్యాలెట్ పేపర్ ఉపయోగించేటప్పుడు భారతదేశంలో ఒక సాధారణ దృశ్యం. భారతదేశంలో సాధారణ మరియు రాష్ట్ర ఎన్నికలను నిర్వహించడానికి భారత ఎన్నికల సంఘం ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాన్ని ఉపయోగించాలని భారత పార్లమెంటు నిర్ణయించింది. భారతదేశంలోని ఈవీఎంలలో బ్యాలెట్ **యూనిట్, సంబంధిత అభ్యర్థులు లేదా రాజకీయ పార్టీల పేరు ముందు బటన్లు**, ఓటర్ల కోసం బటన్లు మరియు బూత్ ఆఫీసర్ చేత నిర్వహించబడే కంట్రోల్ యూనిట్ ఉంటాయి. ఎలక్టోరల్ రిగ్గింగ్ కారణంగా ఈవీఎంలు ఎన్నికల మోసాలు**, రీపోలింగ్ ను తగ్గించాయని**, ఎన్నికలను సురక్షితమైన వ్యవహారంగా మార్చాయని, తద్వారా ఓటింగ్ శాతం పెరిగిందని అధ్యయనాలు చెబుతున్నాయి.

5.4 భారతదేశంలో ఎన్నికల యంత్ర ఉపకరణాలు యొక్క భాగాలు :

5.4.1 స్వతంత్ర ఎన్నికల సంఘం :

మన దేశంలో ఎన్నికలను భారత ఎన్నికల సంఘం అనే శక్తివంతమైన, స్వతంత్ర సంస్థ ద్వారా నిర్వహిస్తారు. భారత ఎన్నికల కమిషన్ అనేది రాజ్యాంగ **సంస్థ** , ఇది ప్రభుత్వం నుండి స్వతంత్రమైన స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన సంస్థ. ఇది భారత సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తులతో సమానమైన స్వాతంత్ర్యాన్ని అనుభవిస్తుంది. **భారత ప్రధాన ఎన్నికల సంఘం** (సిఇసి) భారత రాష్ట్రపతిచే నియమించబడుతుంది, కాని అతని నియామకం తరువాత, ప్రధాన ఎన్నికల

కమిషనర్ రాష్ట్రపతికి లేదా ప్రభుత్వానికి జవాబుదారీగా ఉండరు. ఎన్నికల విషయంలో స్వేచ్ఛగా, **నిష్పక్షపాతంగా ఎన్నికలు నిర్వహించడానికి విస్తృత అధికారాలు ఇచ్చారు.** న్యాయమైన ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి వారు ఈ అధికారాలను చురుకుగా ఉపయోగిస్తారు. ఎన్నికల సంఘాన్ని ప్రభావితం చేసే, ఒత్తిడి తెచ్చే అవకాశం ప్రభుత్వానికి గానీ, అధికార పార్టీకి గానీ లేదు.

5.4.2 చీఫ్ ఎలక్టోరల్ ఆఫీసర్ (సీఈఓ):

భారత ఎన్నికల సంఘం ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం/ కేంద్రపాలిత ప్రాంత పరిపాలనతో సంప్రదించి రాష్ట్ర/ కేంద్రపాలిత ప్రాంత **ప్రభుత్వ అధికారిని ప్రధాన ఎన్నికల అధికారిగా నామినేట్ చేస్తుంది** లేదా నియమిస్తుంది. అసెంబ్లీ, పార్లమెంట్ ఎన్నికలకు సంబంధించిన **ఎన్నికల పనులను చీఫ్ ఎలక్టోరల్** ఆఫీసర్ పర్యవేక్షిస్తారు. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1950లోని సెక్షన్ 13ఏ ప్రకారం, **ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లోని** సెక్షన్ 20 ప్రకారం, ఒక రాష్ట్రం/ కేంద్రపాలిత ప్రాంతంలో ఎన్నికల కార్యకలాపాలను పర్యవేక్షించే అధికారం రాష్ట్ర/ కేంద్రపాలిత ప్రాంత ప్రధాన ఎన్నికల అధికారికి ఎన్నికల కమిషన్ యొక్క మొత్తం పర్యవేక్షణ, దిశ మరియు నియంత్రణకు లోబడి ఉంటుంది.

5.4.3 జిల్లా ఎన్నికల అధికారి (డీఈవో):

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1950లోని సెక్షన్ 13ఏఏ ప్రకారం ప్రధాన ఎన్నికల అధికారి పర్యవేక్షణ, ఆదేశాలు, నియంత్రణకు లోబడి జిల్లా ఎన్నికల అధికారి జిల్లా ఎన్నికల పనులను పర్యవేక్షిస్తారు.

5.4.4 రిటర్నింగ్ అధికారి (ఆర్వో):

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లోని సెక్షన్ 21 ప్రకారం సంబంధిత పార్లమెంటరీ లేదా అసెంబ్లీ నియోజకవర్గంలో ఎన్నికల నిర్వహణకు **రిటర్నింగ్ అధికారి** బాధ్యత వహిస్తారు.

5.4.5 ఎలక్టోరల్ రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసర్ (ఈఆర్వో):

ఒక పార్లమెంటరీ/ అసెంబ్లీ నియోజకవర్గానికి **ఓటర్ల జాబితా తయారీకి ఎలక్టోరల్** రిజిస్ట్రేషన్ అధికారి బాధ్యత వహిస్తారు.

5.4.6 ప్రిసైడింగ్ ఆఫీసర్ (పి ఓ):

ప్రిసైడింగ్ అధికారి పోలింగ్ అధికారుల సహాయంతో పోలింగ్ కేంద్రంలో పోలింగ్ నిర్వహిస్తారు.

5.4.7 ప్రేక్షకుడు:

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లోని సెక్షన్ 20బి ప్రకారం కేంద్ర ఎన్నికల సంఘం పార్లమెంటరీ, అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాలకు ప్రభుత్వ అధికారులను పరిశీలకులుగా (సాధారణ పరిశీలకులు, ఎన్నికల వ్యయ పరిశీలకులు) నియమిస్తుంది. కమిషన్ తమకు అప్పగించిన విధులను వారు నిర్వహిస్తారు. గతంలో కమిషన్ ప్లీనరీ అధికారాల కింద పరిశీలకుల నియామకం జరిగేది. కానీ **1996లో ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951కు చేసిన సవరణలతో** ఇవి ఇప్పుడు చట్టబద్ధమైన నియామకాలుగా మారాయి. వారు నేరుగా కమిషన్ కు రిపోర్ట్ చేస్తారు.

5.4.8 ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళికి సంబంధించిన నిబంధనలు :

ఎన్నికల నేపథ్యంలో రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థుల ప్రవర్తనను నియంత్రించడానికి ఎన్నికల సంఘం నిర్దేశించిన మార్గదర్శకాల సమాహారం ఇది. ఇది **రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 ప్రకారం** పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభల ఎన్నికలను పర్యవేక్షించే అధికారాన్ని ఎన్నికల సంఘానికి ఇస్తుంది. ఎన్నికల ప్రకటన వెలువడిన మరుక్షణమే ఇది అమల్లోకి వచ్చి ఫలితాలు వెలువడే వరకు అమల్లో ఉంటుంది. **యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా వర్సెస్ హర్బన్స్ సింగ్ జలాల్ అండ్ అదర్స్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు ఈ విషయాన్ని పేర్కొంది.** ఇది అన్ని రాజకీయ పార్టీలకు సమానమైన వేదికను అందించడానికి, ప్రచారాన్ని **నిష్పాక్షికంగా మరియు ఆరోగ్యంగా ఉంచడానికి, పార్టీల మధ్య ఘర్షణలు మరియు సంఘర్షణలను నివారించడానికి** మరియు శాంతి భద్రతలను నిర్ధారించడానికి ఉద్దేశించబడింది. కాబట్టి సాధారణ ప్రవర్తన, సమావేశాలు, ఊరేగింపులు, పోలింగ్ బూత్ లు, పరిశీలకులు, రాజకీయ పార్టీల ఎన్నికల మేనిఫెస్టోపై మార్గదర్శకాలు ఉన్నాయి. కేంద్రంలో కానీ, రాష్ట్రాల్లో కానీ అధికార పార్టీ **తన అధికార స్థానాన్ని దుర్వినియోగం చేసి** ఎన్నికల్లో అన్యాయమైన లబ్ధి పొందకుండా చూడటమే దీని ప్రధాన లక్ష్యం. కొత్త పథకాలను ప్రకటించడంలో మంత్రులు, ఇతర అధికారుల ప్రవర్తన, ప్రకటనల కోసం ప్రభుత్వ ఖజానాను వినియోగించడం వంటి వాటిపై మార్గదర్శకాలు ఉన్నాయి.

5.4.9 కమిషన్ మీడియా విధానం :

కమిషన్ **మీడియా కోసం ఒక సమగ్ర విధానాన్ని కలిగి ఉంది.** ఎన్నికల సమయంలో, ఇతర సందర్భాల్లో అవసరమైన నిర్దిష్ట సందర్భాల్లో మాస్ మీడియా-ప్రింట్ మరియు ఎలక్ట్రానిక్ కోసం క్రమం తప్పకుండా బ్రీఫింగ్లను నిర్వహిస్తుంది. **పోలింగ్, కౌంటింగ్ వాస్తవ నిర్వహణపై మీడియా ప్రతినిధులకు సమాచారం అందించే సౌకర్యాలు కూడా కల్పించారు.** ఎన్నికల సంఘం జారీ చేసిన అధికార పత్రాల ఆధారంగా పోలింగ్ కేంద్రాలు, కౌంటింగ్ కేంద్రాల్లోకి అనుమతిస్తారు. వీరిలో **అంతర్జాతీయ, జాతీయ మీడియా సభ్యులు ఉన్నారు.** పబ్లిక్ డొమైన్ లో అందుబాటులో ఉన్న గణాంక నివేదికలు మరియు ఇతర పత్రాలను కూడా కమిషన్ ప్రచురిస్తుంది. కమిషన్ యొక్క లైబ్రరీ **విద్యారంగ సభ్యులకు, మీడియా ప్రతినిధులకు మరియు ఆసక్తి ఉన్న ఇతరులకు పరిశోధన మరియు అధ్యయనం కోసం** అందుబాటులో ఉంది. ప్రభుత్వ రంగ మీడియా **దూరదర్శన్, ఆలిండియా రేడియో సహకారంతో** ఓటర్ల అవగాహన కోసం ఎన్నికల సంఘం పెద్ద ఎత్తున ప్రచారం చేపట్టింది. జాతీయ రేడియో మరియు టెలివిజన్ నెట్వర్క్లను నిర్వహించే సంస్థ, **ప్రసార భారతి కార్పొరేషన్** దీని కోసం అనేక వినూత్న మరియు ప్రభావవంతమైన షార్ట్ క్లిప్లను తీసుకువచ్చింది.

భారతదేశంలో ఎన్నికల వ్యవస్థ అనేది ప్రతి ఐదు సంవత్సరాలకు ఒకసారి నిర్వహించబడే అతి పెద్ద పని మరియు భారత ఎన్నికల సంఘం కృషి కారణంగా సజావుగా పనిచేసే ప్రక్రియ. చివరగా, భారతదేశంలో రెండవ అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్యాన్ని కలిగి ఉన్న భారతదేశం భారతదేశంలో అతిపెద్ద ఎన్నికల వ్యవస్థను కూడా కలిగి ఉందని చెప్పవచ్చు. ఈ కారణంగానే భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ తీపి ఫలాలు మనకు మాత్రమే లభిస్తున్నాయి.

5.5 భారత ఎన్నికల ప్రక్రియ :

భారతదేశంలో, ఎన్నికలు చట్టపరమైన ప్రక్రియకు అనుగుణంగా జరుగుతాయి. క్రింద వివరించిన టెక్నిక్

అనుసరించబడుతుంది:

- **ఎన్నికలకు నోటిఫికేషన్ :** లోక్ సభ విషయంలో రాష్ట్రపతి, అసెంబ్లీ విషయంలో గవర్నర్ ఎన్నికలకు నోటిఫికేషన్ జారీ చేసినప్పుడు ఎన్నికల సంఘం సలహా మేరకు ఎన్నికల ప్రక్రియ లాంఛనంగా ప్రారంభమవుతుంది. అభ్యర్థులు నామినేషన్లు దాఖలు చేయడానికి ఏడు రోజుల సమయం ఉంది.
- **నామినేషన్ దాఖలు :** నామినేషన్ పత్రాన్ని సరైన ఫార్మాట్లో సమర్పించి అభ్యర్థి పేరు, వయస్సు, పోస్టల్ చిరునామా, ఓటరు జాబితా సీరియల్ నంబర్ను పొందుపరచాలి. సంబంధిత నియోజక వర్గంలో నమోదైన కనీసం ఇద్దరు ఓటర్లు అభ్యర్థిని సరిగ్గా ప్రతిపాదించాలి.
- **సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ వివరాలు :** ప్రతి దరఖాస్తుదారుడు తమ నామినేషన్ దాఖలు చేసేటప్పుడు సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ సమర్పించాల్సి ఉంటుంది. మొత్తం చట్టబద్ధమైన ఓట్లలో అభ్యర్థికి కనీసం 1/6 ఓట్లు రాకపోతే సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ పోతుంది.
- **పరిశీలన, ఉపసంహరణ :** ఎన్నికల సంఘం నిర్దేశించిన రోజున రిటర్నింగ్ అధికారి తనకు వచ్చిన ప్రతి నామినేషన్ పత్రాన్ని పరిశీలిస్తారు. స్థాపిత ప్రోటోకాల్ కు అనుగుణంగా అన్ని పేపర్ వర్క్ లు పూర్తయ్యాయని మరియు అవసరమైన సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ తో పాటుగా ఉన్నాయని ధృవీకరించడానికి ఇది చేయబడుతుంది. నామినేషన్ పత్రాన్ని రిటర్నింగ్ అధికారి తిరస్కరించే అవకాశం ఉంది. నామినేషన్ల పరిశీలన తర్వాత రెండో రోజు అభ్యర్థులు ఉపసంహరణకు చివరి రోజు.
- **ఎన్నికల ప్రచారం :** ఒక అభ్యర్థి ఇతర అభ్యర్థులకు భిన్నంగా తనకు మద్దతు ఇచ్చేలా ఓటర్లను ఒప్పించే ప్రక్రియను ప్రచారం అంటారు. గుర్తింపు పొందిన అన్ని జాతీయ, ప్రాంతీయ పార్టీలు తమ ఎన్నికల ప్రచారాన్ని నిర్వహించడానికి ఆల్ ఇండియా రేడియో (ఏఐఆర్), దూరదర్శన్ సహా ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలోని ఎలక్ట్రానిక్ మీడియాకు ఉచిత ప్రవేశం కలిగి ఉన్నాయి.

5.6 1952 నుండి భారతదేశంలో సాధారణ ఎన్నికలు :

లోక్ సభ మొదటి సాధారణ ఎన్నికల నుండి 17 వ లోక్ సభ ఎన్నికల వరకు ఎన్నికల గురించి కొన్ని వాస్తవాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి. 1952 ప్రారంభ ఎన్నికల నుండి ఇటీవలి 17 వ లోక్సభ ఎన్నికల వరకు, భారతదేశ పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం ఒక డైనమిక్ భూభాగంలో ప్రయాణించింది, లోతైన సామాజిక-రాజకీయ పరివర్తనలకు సాక్ష్యంగా నిలిచింది. 1952లో జరిగిన మొదటి లోక్ సభ ఎన్నికలు ఒక చారిత్రాత్మక ఘట్టంగా నిలిచాయి, కొత్తగా స్వతంత్ర దేశంగా ఉన్న భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను స్వీకరించి, ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్యానికి పునాది వేసింది. తదనంతర ఎన్నికలు జవహర్ లాల్ నెహ్రూ, ఇందిరాగాంధీ నాయకత్వంలో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యాన్ని పటిష్టం చేశాయి. 1977 ఎన్నికలు జనతా పార్టీ సంకీర్ణం కాంగ్రెస్ గుత్తాధిపత్యాన్ని విచ్ఛిన్నం చేయడంతో కొత్త శకానికి నాంది పలికాయి. 1980వ దశకంలో కాంగ్రెస్ పుంజుకోగా, 1980వ దశకం చివరిలో, 1990వ దశకం ప్రారంభంలో సంకీర్ణ రాజకీయాలు పెరిగాయి. 2014, 2019 ఎన్నికల్లో బీజేపీ సాధించిన నిర్ణయాత్మక విజయాలతో 21వ శతాబ్దం ఏకపార్టీ మెజారిటీ ప్రభుత్వాల శకానికి నాంది పలికింది. నరేంద్ర మోదీ నాయకత్వంలో..

ఈ ప్రయాణంలో, భారత ప్రజాస్వామ్యం అభివృద్ధి చెందింది, ఇది దేశం యొక్క విభిన్న విలువలను మరియు దాని ప్రజల ఆకాంక్షలను ప్రతిబింబిస్తుంది.

మొదటి లోక్ సభ (1952 – 1957):

1952 మే 13న లోక్ సభ ప్రారంభ సమావేశం ప్రారంభం కావడంతో భారతదేశం తన చరిత్రలో కొత్త అధ్యాయంలోకి ప్రవేశించింది. 489 మంది ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులు ప్రజల విభిన్న ఆకాంక్షలకు ప్రతీకగా నిలిచిన ఈ కార్యక్రమం ఓటు హక్కుతో సాధికారత పొందిన దేశ ప్రజాస్వామిక మేల్కొలుపుకు ప్రతీకగా నిలిచింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ 364 స్థానాలను గెలుచుకోవడం జవహర్ లాల్ నెహ్రూ నాయకత్వంపై ఓటర్లకు ఉన్న నమ్మకాన్ని నొక్కి చెప్పింది. డాక్టర్ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ షెడ్యూల్డ్ కులాల సమాఖ్యకు నిరాశ ఎదురైనప్పటికీ, 17.3 కోట్ల మంది ఓటర్లతో ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద సార్వత్రిక ఎన్నికలను నిర్వహించాలనే బృహత్తర ప్రయత్నానికి ప్రతిరూపంగా ప్రజాస్వామ్య స్ఫూర్తి వెల్లివిరిసింది. గణేష్ వాసుదేవ్ మావలంకర్ ప్రారంభ స్పీకర్ పాత్రను స్వీకరించినప్పుడు, అధికారిక ప్రతిపక్ష నాయకుడు లేకపోవడం పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న డైనమిక్స్ను ప్రతిబింబించింది. అబ్దుల్ కలాం ఆజాద్, గుల్జారీలాల్ నందా వంటి దిగ్గజాలు కీలక మంత్రి పదవులు చేపట్టడంతో స్వాతంత్ర్య పోరాటం నుంచి పాలనకు పరివర్తన సజావుగా సాగింది. లాజిస్టిక్ సవాళ్లు, విస్తృతమైన నిరక్షరాస్యత ఉన్నప్పటికీ పౌరులు తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకోవడానికి చాలా దూరం ప్రయాణించడంతో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క తిరుగులేని స్ఫూర్తి స్పష్టంగా కనిపించింది. నెహ్రూ దార్శనిక నాయకత్వం, మావలంకర్ సారథ్యంలో పార్లమెంటరీ సంప్రదాయాలకు పునాది వేసిన లోక్ సభ ప్రారంభ సమావేశం ఆయనకు 'లోక్ సభ పితామహుడు' బిరుదును తెచ్చిపెట్టింది. ఈ విధంగా, చారిత్రక ప్రాముఖ్యత మరియు పెరుగుతున్న ప్రజాస్వామిక ఉత్సాహాల మధ్య, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు సౌభ్రాతృత్వం యొక్క ఆదర్శాలతో ప్రేరేపించబడిన సార్వభౌమ ప్రజాస్వామ్య రిపబ్లిక్గా భారతదేశం తన ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించింది.

రెండవ లోక్ సభ (1957 – 1962):

1957 నుండి 1962 వరకు రెండవ లోక్ సభ పదవీకాలం భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ కు సాటిలేని ఆధిపత్య కాలాన్ని నిర్దేశించింది, జవహర్ లాల్ నెహ్రూ చరిష్మా నాయకత్వం మరియు సోషలిస్టు సిద్ధాంతాల పట్ల పార్టీ యొక్క స్థిరమైన నిబద్ధతను నొక్కిచెప్పింది. స్వాతంత్ర్యానంతర పాలనలోని సంక్లిష్టతలతో భారతదేశం కొట్టుమిట్టాడుతున్న సమయంలో బలమైన ప్రతిపక్షం లేకపోవడం, నెహ్రూకు ఉన్న అచంచల ప్రజాదరణతో కాంగ్రెస్ అధికారంలోకి వచ్చింది. 1957 ఎన్నికలలో 494 లోకసభ స్థానాలకు గాను 371 స్థానాలను కైవసం చేసుకుని, అఖండ విజయంతో, కాంగ్రెస్ తన రాజకీయ ఆధిపత్యాన్ని పునరుద్ఘాటించింది, భారతీయ ప్రజల ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా తన పాలనా నమూనా కొనసాగింపుకు నాంది పలికింది. 1956 రాష్ట్రాల పునర్విభజన చట్టం అమలు ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయికి నాంది పలికింది, ప్రాంతీయ మరియు భాషా ప్రాతిపదికన దేశాన్ని 13 రాష్ట్రాలు మరియు నాలుగు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా పునర్వ్యవస్థీకరించింది, తద్వారా రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని పునర్నిర్మించింది. ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే పార్టీల సంఖ్య తగ్గినప్పటికీ, కేవలం నాలుగు జాతీయ, 11 రాష్ట్ర పార్టీలు మాత్రమే అధికారం కోసం పోటీ పడుతున్నప్పటికీ, కాంగ్రెస్ తిరుగులేని శక్తిగా అవతరించింది, అధికారంపై తన పట్టును మరింత బలోపేతం చేసుకుంది. నిర్దేశిత ప్రతిపక్ష నేత లేకపోవడం పార్లమెంటరీ చట్రంలో కాంగ్రెస్ తిరుగులేని ఆధిపత్యాన్ని చాటడం గమనార్హం. సభాపతిగా కీలక

బాధ్యతలు చేపట్టిన ఎం.ఎ.అయ్యంగార్ నిష్పక్షపాతంగా, చతురతతో సభా కార్యక్రమాలను నడిపించి, పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్య పవిత్రతను నిలబెట్టారు. భారతదేశ రాజకీయ చరిత్రలో ఈ పరివర్తన కాలంలో కాంగ్రెస్ నేతృత్వంలోని పాలన యొక్క నిరంతర పరివర్తన మరియు శాశ్వత వారసత్వాన్ని వివరిస్తూ నెహ్రూ సముచితంగా ప్రకటించాడు, "ముగింపులు ప్రారంభంగా విలీనం అవుతాయి".

3వ లోక్ సభ (1962 – 1967):

1962 ఏప్రిల్ 2 నుంచి 1967 మార్చి 3 వరకు జరిగిన మూడవ లోక్ సభ రాజకీయ కల్లోలాలు, ముఖ్యమైన జాతీయ సంఘటనల నేపథ్యంలో సాగింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐఎన్సి) వరుసగా మూడవసారి అధికారంలోకి వచ్చినప్పటికీ, ఈ కాలంలో పెరుగుతున్న సవాళ్లు, కాంగ్రెస్ శ్రేణులలో అంతర్గత అసమ్మతి మరియు దేశవ్యాప్తంగా పెరుగుతున్న ప్రాంతీయ పార్టీల ప్రభావం ఉన్నాయి. ప్రాంతీయ భౌగోళిక రాజకీయాల సంక్లిష్టతలను నొక్కిచెబుతూ చైనా, పాకిస్తాన్ లతో భారత సైనిక సంబంధాలకు ఈ పదవీకాలం సాక్ష్యంగా నిలిచింది. జవహర్ లాల్ నెహ్రూ యొక్క అలీనోద్యమ వారసత్వం ద్వారా మార్గనిర్దేశం చేయబడిన భారతదేశం ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం నేపథ్యంలో స్థిరమైన విదేశాంగ విధాన వైఖరిని కొనసాగించింది. తమిళనాడులో ద్రవిడ మున్నేట్ర కళగం (డిఎంకె) గణనీయమైన ప్రతిపక్ష శక్తిగా ఆవిర్భవించడంతో సహా 26 పార్టీలు పోటీలో ఉన్నాయి. ముఖ్యంగా, ఈ లోక్ సభ ఎన్నికల్లో ఓటింగ్ ప్రక్రియలో చెరగని సిరా ప్రవేశపెట్టడం, షెడ్యూల్డ్ కులాల వర్గాలకు పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గాలను కేటాయించడం వంటి చారిత్రాత్మక మైలురాళ్లకు సాక్ష్యంగా నిలిచింది. ఐఎన్సి ఎన్నికల విజయం సాధించినప్పటికీ, పార్టీ మెజారిటీలో క్షీణతను చూసింది, ఇది మారుతున్న రాజకీయ డైనమిక్స్ను సూచిస్తుంది. 1964లో నెహ్రూ మరణానంతరం నలుగురు ప్రధానులకు ఐదుసార్లు ప్రమాణ స్వీకార వేడుకలు జరిగాయి. లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి, చివరకు ఇందిరాగాంధీ తర్వాత గుల్జారీలాల్ నందా రెండుసార్లు తాత్కాలిక ప్రధాని పదవిని చేపట్టారు. స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ప్రముఖుడైన సర్దార్ హుకం సింగ్ సభాపతిగా పనిచేసి, పార్లమెంటరీ కార్యకలాపాలను వివేకంతో, నిష్పక్షపాతంగా నడిపించారు. భారతదేశం పరివర్తన మరియు కల్లోల కాలంలో ప్రయాణిస్తున్నప్పుడు, మూడవ లోక్ సభ దేశ రాజకీయ పరిణామంలో ఒక కీలకమైన అధ్యాయాన్ని పొందుపరిచింది, ఇది స్థితిస్థాపకత, మార్పు మరియు శాశ్వత ప్రజాస్వామ్య స్ఫూర్తితో గుర్తించబడింది.

4వ లోక్ సభ (1967 – 1970):

1967 నుండి 1970 వరకు జరిగిన నాల్గవ లోక్ సభ భారత ప్రజాస్వామ్య భూభాగంలో గణనీయమైన రాజకీయ తిరుగుబాట్లు మరియు పరివర్తనకు నాంది పలికింది. దేశ తొలి, ఏకైక మహిళా ప్రధానిగా ఇందిరాగాంధీ అధికార పగ్గాలు చేపట్టడం భారత రాజకీయాల్లో కీలక ఘట్టం. పెరుగుతున్న ఆర్థిక సవాళ్లను ఎదుర్కొన్న గాంధీ పరిపాలన పెరుగుతున్న ద్రవ్యోల్బణం మరియు ఆర్థిక స్తబ్దతను పరిష్కరించే ప్రయత్నంలో హరిత విప్లవాన్ని ప్రోత్సహించడం మరియు వాణిజ్య బ్యాంకుల జాతీయీకరణతో సహా సాహసోపేతమైన విధానాలను అమలు చేసింది. ఏదేమైనా, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐఎన్సి) లోని అంతర్గత కలహాలు పార్టీ స్థిరత్వానికి ముప్పు కలిగించాయి, చివరికి విభేదాలకు దారితీసింది, ఇది గాంధీ నాయకత్వంలో కాంగ్రెస్ (ఆర్) మరియు కామరాజ్, మొరార్జీ దేశాయ్, నిజలింగప్ప మరియు ఎస్.కె.పాటిల్ వంటి దిగ్గజాల నేతృత్వంలోని వర్గం కింద భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఓ) ఆవిర్భావానికి దారితీసింది. క్రమశిక్షణా రాహిత్యానికి పాల్పడినందుకు గాంధీని పార్టీ నుంచి బహిష్కరించడంతో ఏర్పడిన ఈ చీలిక కాంగ్రెస్ శ్రేణుల్లో లోతైన సైద్ధాంతిక విభేదాలను ఎత్తిచూపింది. ఈ రాజకీయ కల్లోలం నేపథ్యంలో

సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలు అధికారికంగా భారత రాజకీయ ముఖచిత్రంలోకి ప్రవేశించాయి, ఏక-పార్టీ పాలన యొక్క సాంప్రదాయ ఆధిపత్యం నుండి నిష్క్రమణను సూచిస్తున్నాయి. నాల్గవ లోక్ సభ ఎన్నికల ముఖచిత్రం భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న డైనమిక్స్ ను ప్రతిబింబించింది, ఏడు జాతీయ మరియు 14 రాష్ట్ర పార్టీలతో సహా మొత్తం 25 పార్టీలు అధికారం కోసం పోటీ పడ్డాయి. ఓటింగ్ శాతం పెరగడం, పోలింగ్ కేంద్రాల సంఖ్య పెరగడం ఎన్నికల ప్రక్రియలో సమాజంలోని వివిధ వర్గాల భాగస్వామ్యం పెరగడాన్ని ఎత్తిచూపింది. ఐఎన్ సి సభలో మెజారిటీ స్థానాలను నిలుపుకున్నప్పటికీ, అధికారంపై దాని పట్టు బలహీనపడే సూచనలు కనిపించాయి, గత ఎన్నికలతో పోలిస్తే సీట్ల వాటా తగ్గింది. కాంగ్రెస్ అంతర్గత విభేదాలు, కీలక రాష్ట్రాల్లో ఎన్నికల్లో ఎదురైన పరాభవాలను ఆసరాగా చేసుకుని స్వతంత్ర పార్టీ, భారతీయ జనసంఘ్ బలమైన ప్రతిపక్ష శక్తులుగా ఆవిర్భవించాయి. మెజారిటీని నిలుపుకున్నప్పటికీ, కాంగ్రెస్ అనేక రాష్ట్రాలలో ఎదురుదెబ్బలను ఎదుర్కొంది, ప్రాంతీయ పార్టీలు మరియు ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయ సమీకరణల పెరుగుదలతో మారుతున్న రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. భారతదేశం పరివర్తన మరియు అనిశ్చితి కాలంలో ప్రయాణిస్తున్నప్పుడు, నాల్గవ లోక్ సభ ఎన్నికలు మరింత బహుళత్వం మరియు పోటీ రాజకీయ ముఖచిత్రానికి పునాది వేశాయి, దేశ ప్రజాస్వామ్య ప్రయాణంలో కొత్త శకానికి నాంది పలికాయి.

ఐదవ లోక్ సభ (1971 – 1977):

1971 నుండి 1977 వరకు కొనసాగిన ఐదవ లోక్ సభ పదవీకాలం భారతదేశ రాజకీయ చరిత్రలో ఒక కల్లోల కాలాన్ని, గణనీయమైన విజయాలు మరియు తీవ్రమైన సవాళ్లను కలిగి ఉంది. 'గరీబీ హఠావో' అనే ఐకానిక్ నినాదంతో, బంగ్లాదేశ్ విమోచన యుద్ధంలో కీలక పాత్ర పోషించిన ఇందిరాగాంధీ నాయకత్వం ప్రజల్లో ఆమెకు ప్రజాదరణను పెంచింది. ఏదేమైనా, కాంగ్రెస్ పార్టీలో ఆమె నియంతృత్వ ధోరణులపై ఆందోళనలు పెరిగాయి, 1975 లో అత్యవసర పరిస్థితిని ప్రకటించడం మరియు పౌర స్వేచ్ఛలను నిలిపివేయడంతో స్వాతంత్ర్యానంతర చరిత్రలో చీకటి కాలంలో ఒకటిగా ముగిసింది. ఐదవ లోక్ సభ ఎన్నికల ముఖచిత్రం భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐ) కు అనుకూలంగా నిర్ణయాత్మక తీర్పును ప్రతిబింబించింది, పార్టీ 352 సీట్లలో అఖండ మెజారిటీని సాధించింది, ప్రభుత్వంపై దాదాపు పూర్తి నియంత్రణను ఇచ్చింది. ఇందిరాగాంధీ నాయకత్వాన్ని, పేదరిక నిర్మూలనే ధ్యేయంగా కాంగ్రెస్ సోషలిస్టు ఎజెండాను ఓటర్లు ఆమోదించారని ఎన్నికల విజయం స్పష్టం చేసింది. కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యం ఉన్నప్పటికీ పార్టీలో విభేదాలు తీవ్రమై అంతర్గత ఉద్రిక్తతలు పెరిగాయి. 18 రాష్ట్రాలు, 9 కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాల్లో నిర్వహించిన ఈ ఎన్నికల్లో 53 పార్టీలు పాల్గొనగా 55.27 శాతం పోలింగ్ నమోదైంది. ఓటర్లలో 48 శాతం మంది మహిళలు ఉండటం ఎన్నికల ప్రక్రియలో మహిళల భాగస్వామ్యం పెరుగుతోంది. అయితే రాష్ట్రపతి వీవీ గిరి వంటి ప్రముఖులు, హరియాణా, పంజాబ్ గవర్నర్లు తటస్థంగా ఉండడంతో ఎన్నికల ప్రక్రియకు విఘాతం కలిగింది. కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా (మార్క్సిస్ట్), కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా మరియు ద్రవిడ మున్నేట్ర కళగం (డిఎంకె) కాంగ్రెస్ తో పోలిస్తే గణనీయంగా తక్కువ సీట్లతో ప్రధాన ప్రతిపక్ష పార్టీలుగా ఆవిర్భవించాయి. ఈ కాలంలో మహారాష్ట్రలోని శివసేన ఎన్నికల బరిలోకి ప్రవేశించడం కొత్త రాజకీయ శక్తుల ఆవిర్భావానికి సంకేతం. ఐదవ లోక్ సభ కాలపరిమితిలో సభాపతిలో రెండు మార్పులు జరిగాయి, జి.ఎస్.ధిల్లాన్ మరియు బలి రామ్ భగత్ వేర్వేరు కాలాల్లో ఆ బాధ్యతలను స్వీకరించారు. కాంగ్రెస్ కు అఖండ మెజారిటీ ఉన్నప్పటికీ, అధికారిక ప్రతిపక్ష నాయకుడు లేకపోవడం పార్లమెంటరీ

చట్రంలో పార్టీ అసమాన ఆధిపత్యాన్ని నొక్కిచెప్పింది. భారతదేశం రాజకీయ అస్థిరత మరియు అనిశ్చితి కాలంలో ప్రయాణిస్తున్నప్పుడు, ఐదవ లోక్ సభ ఎన్నికలు దేశ ప్రజాస్వామ్య పథంలో చెరగని ముద్ర వేశాయి, ఇది దేశ రాజకీయ ముఖచిత్రంలో అంతర్లీనంగా ఉన్న సంక్లిష్టతలు మరియు సవాళ్లను ప్రతిబింబిస్తుంది.

6వ లోక్ సభ (1977 – 1980):

1977 నుండి 1980 వరకు కొనసాగిన ఆరవ లోక్ సభ, మొరార్జీ దేశాయ్ నాయకత్వంలోని జనతా పార్టీ ఒక తిరుగులేని శక్తిగా ఆవిర్భవించడంతో భారత రాజకీయ చరిత్రలో ఒక ముఖ్యమైన మలుపును గుర్తించింది, ఇది భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ యొక్క 30 సంవత్సరాల నిరాటంక పాలనకు ముగింపు పలికింది. 1977 సార్వత్రిక ఎన్నికలు దేశ రాజకీయ ముఖచిత్రంలో ఒక భూకంప మార్పును చూశాయి, ఎమర్జెన్సీ కాలం తరువాత కాంగ్రెస్ పట్ల విస్తృతమైన నిరాశ, పౌర స్వేచ్ఛలను నిలిపివేయడం. మొరార్జీ దేశాయ్ ఒక గొప్ప వ్యక్తి మరియు బలమైన గాంధేయవాది, సమగ్రత మరియు పరిపాలనా అనుభవం యొక్క సంప్రదాయాన్ని కలిగి ఉన్న భారతదేశపు మొదటి కాంగ్రెసేతర ప్రధానమంత్రి పదవిని అధిరోహించారు. ఆయన నాయకత్వం గాంధేయ సూత్రాల పట్ల నిబద్ధతను ప్రతిబింబించింది మరియు అప్పుడప్పుడు అసమర్థత యొక్క భావనలు ఉన్నప్పటికీ, విధానంలో కొనసాగింపుకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చింది. జయ ప్రకాశ్ నారాయణ్ నాయకత్వంలో మునుపటి కాంగ్రెస్ (ఓ), భారతీయ లోక్ దళ్, సోషలిస్ట్ పార్టీ, స్వతంత్ర పార్టీ, తదితర ప్రతిపక్ష పార్టీల కూటమిని ఏర్పాటు చేసి జనతా పార్టీ ఘనవిజయం సాధించింది. ఎమర్జెన్సీ వ్యతిరేక భావనతో ఆజ్యం పోసిన ఈ సంకీర్ణం హిందీ హార్ట్ ల్యాండ్, ఇతర ప్రాంతాలలో వ్యాపించి, దేశవ్యాప్తంగా కాంగ్రెస్ ఉనికిని తగ్గించింది. ఈ ఎన్నికల్లో 60.49 శాతం పోలింగ్ నమోదు కావడం ఓటర్లలో నూతన ఉత్సాహాన్ని నింపింది. తమిళనాడు, కర్ణాటక వంటి రాష్ట్రాల్లో ఆకట్టుకునే ఓటింగ్ నమోదు కావడం ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో విస్తృత ప్రజా భాగస్వామ్యానికి సంకేతం. అయితే గత ఎన్నికలతో పోలిస్తే మహిళా అభ్యర్థుల ప్రాతినిధ్యం తగ్గింది. భారతీయ లోక్ దళ్ అత్యధిక స్థానాలను సాధించి ప్రధాన పార్టీగా అవతరించడంతో లోక్ సభ కూర్పు వైవిధ్యమైన రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని ప్రతిబింబించింది. ఒకప్పుడు ఆధిపత్యం చెలాయించిన భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ తన ఎన్నికల భవితవ్యంలో నాటకీయమైన క్షీణతను చవిచూసింది, జనతా పార్టీ మరియు ఇతర ప్రతిపక్ష శక్తులకు పునాది వేసింది. ప్రధానిగా మొరార్జీ దేశాయ్, ప్రతిపక్ష నేతగా వైబీ చవాన్ నియామకంతో సభలో సమీకరణాలు మరింతగా రూపుదిద్దుకున్నాయి. సభాపతిగా కె.ఎస్.హెగ్డే సభా కార్యక్రమాలకు అధ్యక్షత వహించి, పరివర్తన, రాజకీయ పునరేకీకరణ సమయంలో పార్లమెంటరీ హుందాతనాన్ని నిర్ధారించారు. జనతాపార్టీలో అంతర్గత విభేదాల నడుమ ఎమర్జెన్సీని రద్దు చేసి ప్రజాస్వామ్య నిబంధనలను పునరుద్ధరించే ప్రయత్నాలతో ఆరో లోక్ సభ పదవీకాలం ముగిసింది. చారిత్రాత్మక ఎన్నికల ఫలితాలు భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క స్థితిస్థాపకతను మరియు రాజకీయ మార్పు కోసం ఓటర్ల సామర్థ్యాన్ని నొక్కిచెప్పాయి, బహుళ-పార్టీ ప్రజాస్వామ్యం మరియు సంకీర్ణ రాజకీయాల యొక్క కొత్త శకానికి నాంది పలికాయి.

7వ లోక్ సభ (1980 – 1984):

1980 నుండి 1984 వరకు జరిగిన ఏడవ లోక్ సభ ఇందిరాగాంధీ నాయకత్వంలో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ పునరుజ్జీవనానికి సాక్ష్యంగా నిలిచింది, ఇది దేశ రాజకీయ ముఖచిత్రంలో గణనీయమైన మార్పును సూచిస్తుంది. కొద్దికాలం పాటు జనతా పార్టీ పాలనలో అంతర్గత కుమ్ములాటలతో సతమతమవుతున్న కాంగ్రెస్ తిరిగి పుంజుకుని అఖండ మెజారిటీ సాధించి కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. 1980 జనవరిలో కేవలం నాలుగు రోజుల పాటు

జరిగిన ఎన్నికలలో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ 353 సీట్లతో ఘన విజయం సాధించి, శ్రీమతి గాంధీ నాయకత్వానికి అఖండ మద్దతును సూచించింది. జనతా పార్టీ (ఎస్), కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా (మార్క్సిస్ట్) దూరపు వరుసగా ఆవిర్భవించి, దేశవ్యాప్తంగా కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యాన్ని ఎత్తిచూపాయి. ఏదేమైనా, మందగమనంలో ఉన్న ఆర్థిక వృద్ధి, పెరుగుతున్న నిరుద్యోగం, మతపరమైన ఉద్రిక్తతలు మరియు పంజాబ్లో పెరుగుతున్న తీవ్రవాదంతో సహా ప్రభుత్వం ఎదుర్కొంటున్న అనేక సవాళ్లతో ఎన్నికల విజయం మరుగున పడింది. స్వయంప్రతిపత్తి మరియు ప్రాంతీయ హక్కులను డిమాండ్ చేస్తూ పంజాబ్ లో వేర్పాటువాద ఉద్యమం జాతీయ భద్రతకు తీవ్రమైన ముప్పును కలిగించింది, 1984 అక్టోబర్ 31 న ఆపరేషన్ బ్లూ స్టార్ మరియు శ్రీమతి గాంధీని ఆమె సిక్కు అంగరక్షకులు హత్య చేసిన విషాద సంఘటనలకు దారితీసింది. శ్రీమతి గాంధీ తన పదవీకాలంలో హరిజనులు మరియు వేతన జీవులతో సహా అణగారిన వర్గాల సమస్యలను పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నించారు, వారి ప్రయోజనాల కోసం పోరాడటం మరియు వారి మద్దతును కూడగట్టడం ద్వారా. పెరుగుతున్న సామాజిక, ఆర్థిక అశాంతి మధ్య ఆమె ముస్లిం ఓటును కూడా ఉపయోగించుకుని తన రాజకీయ పునాదిని సుస్థిరం చేసుకున్నారు. అస్సాం ఉద్యమం, "అక్రమ విదేశీయులను" ఓటు హక్కును తొలగించాలని మరియు బహిష్కరించాలని డిమాండ్ చేసింది, ఈ కాలంలో సంక్లిష్టమైన సామాజిక-రాజకీయ దృశ్యాన్ని మరింత నొక్కి చెప్పింది. అస్సాంలో మైనారిటీలను బలవంతంగా ఖాళీ చేయించడంపై శ్రీమతి గాంధీ వైఖరి ఓటర్లలో ప్రతిధ్వనించింది, ఇది ఆమె ఎన్నికల విజయానికి దోహదం చేసింది. లోక్ సభలో, గణనీయమైన ప్రతిపక్ష నాయకుడు లేకపోవడం కాంగ్రెస్ యొక్క అపారమైన ఆధిపత్యాన్ని ప్రతిబింబించింది, పార్టీ తిరిగి అధికారంలోకి రావడానికి ముందు పి.శివ శంకర్ ఆ పాత్రను క్లుప్తంగా స్వీకరించారు. బలరాం జాఖర్ సభాపతిగా పనిచేశారు, విధానపరమైన ఆవిష్కరణలు మరియు సభ్యుల హక్కులు మరియు అధికారాలను నిలబెట్టడానికి నిబద్ధతతో కూడిన వరుసగా రెండు పర్యాయాలు పర్యవేక్షించారు. కాంగ్రెస్ పాలనలో రాజకీయ సుస్థిరతకు ప్రతీకగా నిలిచిన ఏడవ లోక్ సభ కూడా సామాజిక, రాజకీయ కల్లోలాల కాలం, దేశ చరిత్రలో చెరగని ముద్ర వేసిన విషాదకర సంఘటనలకు దారితీసింది.

8వ లోక్ సభ (1984 – 1989):

1984 నుండి 1989 వరకు కొనసాగిన ఎనిమిదవ లోక్ సభ భారత రాజకీయ చరిత్రలో ఒక ముఖ్యమైన అధ్యాయాన్ని గుర్తించింది, రాజీవ్ గాంధీ నాయకత్వంలో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ పునరుజ్జీవనం మరియు దేశ ముఖచిత్రాన్ని పునర్నిర్మించే కొత్త రాజకీయ శక్తుల ఆవిర్భావం. తన తల్లి ఇందిరాగాంధీ హత్య నేపథ్యంలో ఆర్థిక సామర్థ్యం, రాజకీయ సుస్థిరతకు హామీ ఇస్తూ రాజీవ్ గాంధీ ఎన్నికల ప్రచారం భారతీయ ఓటర్లలో ప్రతిధ్వనించింది. కాంగ్రెస్ పార్టీ అపూర్వ విజయం సాధించి, 414 సీట్లతో చారిత్రాత్మక మెజారిటీని సాధించి, స్వతంత్ర భారతదేశ చరిత్రలోనే అత్యుత్తమ పనితీరును కనబరిచింది. ఈ ఘన విజయం ఇందిరాగాంధీ, జవహర్ లాల్ నెహ్రూ ఇద్దరి విజయాలను అధిగమించి, దేశంలో అత్యంత పిన్న వయస్కుడైన ప్రధానిగా రాజీవ్ గాంధీ స్థానాన్ని సుస్థిరం చేసింది. అయితే, ఈ కాలం సవాళ్లు లేకుండా లేదు. మత విద్వేషాలు, సిక్కు వ్యతిరేక అల్లర్లు, రాజీవ్ గాంధీ ప్రభుత్వ హామీని చెడగొట్టిన బోఫోర్స్ కుంభకోణంతో సామాజిక వాతావరణం దెబ్బతింది. భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) ఆరంగేట్రం భారతదేశంలో మితవాద రాజకీయాల పెరుగుదలకు సంకేతంగా రాజకీయ ముఖచిత్రం కనిపించింది. దీనికితోడు ఎన్టీ రామారావు నాయకత్వంలో తెలుగుదేశం పార్టీ గణనీయమైన ప్రజాదరణ పొంది ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజకీయ

సమీకరణాలను మార్చింది. 24 రాష్ట్రాలు, ఆరు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లోని మొత్తం 549 నియోజకవర్గాలకు రెండు విడతల్లో ఎనిమిదో లోక్ సభకు ఎన్నికలు జరిగాయి. ఓటింగ్ శాతం గణనీయంగా పెరగడం ఎన్నికల ప్రక్రియలో అధిక భాగస్వామ్యాన్ని ప్రతిబింబిస్తోంది. కర్ణాటక, ఆంధ్రప్రదేశ్ (ఇప్పుడు తెలంగాణ), తమిళనాడు వంటి రాష్ట్రాల్లో గణనీయమైన విజయాలు సాధించిన కాంగ్రెస్ పార్టీ అసమాన విజయం సాధించింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (యు) కు చెందిన హెచ్.ఎన్.బహుగుణ ప్రతిపక్ష నాయకుడిగా పనిచేశాడు, కాంగ్రెస్ యొక్క అపారమైన ఆధిపత్యం మధ్య చీలిపోయిన ప్రతిపక్షానికి ప్రాతినిధ్యం వహించాడు. లోక్ సభలో శాంతిభద్రతలను కాపాడుతూ బలరాం జాఖర్ సభ స్పీకర్ గా తన పదవీకాలాన్ని కొనసాగించారు. మొత్తమ్మీద ఎనిమిదో లోక్ సభ చారిత్రాత్మక రాజకీయ ఆదేశాన్ని, రాబోయే సంవత్సరాల్లో భారత రాజకీయాల గమనాన్ని నిర్దేశించే సవాళ్లు, వివాదాలకు సాక్ష్యంగా నిలిచింది.

తొమ్మిదవ లోక్ సభ (1989 – 1991):

1989 నుండి 1991 వరకు కొనసాగిన తొమ్మిదవ లోక్ సభ చరిత్రలో మొదటిసారిగా దిగువ సభలో ఏ ఒక్క పార్టీకి మెజారిటీ రాకపోవడంతో భారత రాజకీయాల్లో గణనీయమైన మార్పును గుర్తించింది. జనతాదళ్ నేతృత్వంలోని నేషనల్ ఫ్రంట్ సంకీర్ణ ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయగా వీపీ సింగ్ ప్రధానిగా ప్రమాణ స్వీకారం చేశారు. కుల ఆధారిత రిజర్వేషన్లకు వ్యతిరేకంగా నిరసనలు, రామజన్మభూమి ఉద్యమం దేశవ్యాప్తంగా అశాంతిని రేకెత్తించడంతో మందిర్, మండల్ రాజకీయాలు ఆవిర్భవించాయి. బాబ్రీ మసీదు వివాదాస్పద స్థలంలో శిలాన్యాసం చేసేందుకు విశ్వహిందూ పరిషత్ (వీహెచ్ పీ)కి రాజీవ్ గాంధీ అనుమతి ఇవ్వడంతో తొమ్మిదో లోక్ సభకు జరిగిన ఎన్నికల్లో మతపరమైన వాతావరణం నెలకొంది. ఓటర్ల సంఖ్య గణనీయంగా పెరిగినప్పటికీ గత ఎన్నికలతో పోలిస్తే ఓటింగ్ శాతం స్వల్పంగా తగ్గింది. పోటీ చేస్తున్న 113 పార్టీల్లో ఒక్కటి కూడా మెజారిటీ సాధించకపోవడంతో ప్రజలు చీలిపోయారు. కాంగ్రెస్ పార్టీ 1984 ఎన్నికలలో గెలిచిన సీట్లలో సగం కంటే తక్కువ స్థానాలను గెలుచుకుంది, జనతాదళ్ 143 స్థానాలను గెలుచుకుంది, భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) దాని ఎంపిలను రెండు నుండి 85 కు పెంచుకుని అతిపెద్ద గెయినర్ గా అవతరించింది. బీజేపీ, లెఫ్ట్ ఫ్రంట్ బయటి మద్దతుతో నేషనల్ ఫ్రంట్ కూటమి కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. అవినీతి వ్యతిరేక ప్రచారానికి పేరుగాంచిన వి.పి.సింగ్ ప్రధానమంత్రి అయ్యారు, కానీ ఇతర వెనుకబడిన తరగతులకు (ఒబిసి) రిజర్వేషన్లు కల్పించడానికి ఉద్దేశించిన మండల్ కమిషన్ నివేదికను వివాదాస్పదంగా అమలు చేయడం వల్ల ఒక సంవత్సరం కంటే తక్కువ కాలం పనిచేశారు. ఈ చర్య ఆయనకు భారత రాజకీయాల్లో "విఘాతం కలిగించే" ఖ్యాతిని సంపాదించింది. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ కు చెందిన రాజీవ్ గాంధీ ఎన్నికలలో ఓడిపోయిన తరువాత ప్రతిపక్ష నాయకుడిగా పనిచేశాడు. సోషలిస్టు ఉద్యమకారుడైన రబీ రే సభాపతిగా సభా కార్యక్రమాలను పర్యవేక్షించారు, భారత రాజకీయాల్లో కల్లోల కాలంలో లోక్ సభలో శాంతిభద్రతలను, హుందాతనాన్ని నిర్ధారించారు.

10వ లోక్ సభ (1991 – 1996):

1991 నుంచి 1996 వరకు జరిగిన పదవ లోక్ సభ భారత రాజకీయ ముఖచిత్రంలో గణనీయమైన మార్పులకు నాంది పలికింది. రాజీవ్ గాంధీ హత్యానంతరం పీవీ నరసింహారావు ప్రధానిగా బాధ్యతలు చేపట్టి దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థను సరళీకరించే ఆర్థిక సంస్కరణలకు శ్రీకారం చుట్టారు. అయితే, ఈ కాలంలో బాబ్రీ మసీదు కూల్చివేత, మండల్ కమిషన్ నివేదిక అమలు దేశవ్యాప్తంగా హింసాత్మక ధృవీకరణకు దారితీసింది. పదవ లోక్ సభకు 1991 మే

20 నుంచి 1992 ఫిబ్రవరి 19 వరకు మూడు దశల్లో ఎన్నికలు జరిగాయి. జూన్ లో ఎన్నికలు నిర్వహించడం ఇదే తొలిసారి. లిబరేషన్ టైగర్ ఆఫ్ తమిళ్ ఈలం రాజీవ్ గాంధీ హత్య తర్వాత రాజకీయంగా ఉద్రిక్త వాతావరణం నెలకొన్న నేపథ్యంలో భారత ఎన్నికల చరిత్రలోనే అత్యల్పంగా 55.88 శాతం పోలింగ్ నమోదైంది. 9,000 మంది అభ్యర్థులు బరిలో ఉండగా, కాంగ్రెస్, భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి), నేషనల్ ఫ్రంట్–కనతా దళ్–లెఫ్ట్ ఫ్రంట్ కూటమి మధ్య త్రిముఖ పోటీ నెలకొంది. ఈ తీర్పుతో హంగ్ ఏర్పడగా, కాంగ్రెస్ 232 సీట్లతో అతిపెద్ద పార్టీగా అవతరించగా, బీజేపీ 120, జనతాదళ్ 59 సీట్లతో ఆ తర్వాతి స్థానాల్లో నిలిచాయి. 1989లో 11శాతంగా ఉన్న బీజేపీ ఓట్ల శాతం 1991 నాటికి 20శాతానికి పెరిగింది. మధ్యప్రదేశ్, రాజస్థాన్, హిమాచల్ ప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర వంటి రాష్ట్రాల్లో శరద్ పవార్ నాయకత్వంతో బీజేపీ కంచుకోటల్లో కాంగ్రెస్ గణనీయమైన విజయాలు సాధించింది. అయితే ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్ లలో ఆ పార్టీకి ఎదురుదెబ్బలు తగిలాయి. అయోధ్య వివాదం వంటి అంశాలను ఆసరాగా చేసుకుని ఉత్తరప్రదేశ్, గుజరాత్ లలో బీజేపీ పుంజుకుంది. తెలుగుదేశం పార్టీకి ప్రజాదరణ ఉన్న ఆంధ్రప్రదేశ్ మినహా దక్షిణాదిలో నేషనల్ ఫ్రంట్–లెఫ్ట్ కూటమికి ఉనికి అంతంతమాత్రంగానే ఉంది. వివాదాస్పదం కాని ఇమేజ్ ఉన్న పి.వి.నరసింహారావును ప్రధానమంత్రిగా ఎన్నుకుని పదవీకాలాన్ని పూర్తి చేసుకున్న తొలి ఏకపార్టీ మైనారిటీ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. రథయాత్ర ప్రజాదరణ పొందిన ఎల్.కె.అద్వానీ ప్రతిపక్ష నేతగా పనిచేశారు. శివరాజ్ పాటిల్ సభాపతిగా సభా కార్యక్రమాలకు అధ్యక్షత వహించి, రాజకీయంగా అల్లకల్లోలంగా ఉన్న సమయంలో శాంతిభద్రతలను, సుస్థిరతను నిర్ధారించారు.

11వ లోక్ సభ (1996 – 1998):

1996 నుంచి 1998 వరకు జరిగిన పదకొండో లోక్ సభ భారత రాజకీయాల్లో అలజడి, పరివర్తనకు కారణమైంది. కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వంపై అసంతృప్తితో కుల, ప్రాంతీయ రాజకీయాలు పెరిగాయని, ఫలితంగా ఏ ఒక్క పార్టీకి కూడా ఎన్నికల్లో మెజారిటీ రాలేదన్నారు. స్వల్పకాలిక ప్రభుత్వాలు మరియు సంకీర్ణ డైనమిక్స్ ప్రామాణికంగా మారాయి, ఇది భారతదేశ రాజకీయ పార్టీ వ్యవస్థలో సమాఖ్య పరిణామంలో ఒక కీలక ఘట్టాన్ని సూచిస్తుంది. ఏప్రిల్ 27 నుంచి మే 30 మధ్య జరిగిన 1996 ఎన్నికల్లో 1991తో పోలిస్తే 2.05 శాతం పోలింగ్ నమోదైంది. ఇండిపెండెంట్లు, వివిధ పార్టీలకు చెందిన అభ్యర్థులతో కలిపి 13,952 మంది అభ్యర్థులు పోటీ చేస్తుండగా, చరిత్రలోనే అత్యధికంగా పోటీ చేసిన అభ్యర్థులుగా లోక్ సభ నిలిచింది. భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) 161 సీట్లతో అతిపెద్ద పార్టీగా అవతరించగా, ఇండియన్ నేషనల్ కాంగ్రెస్ (ఐఎన్సి) 140 సీట్లు, జనతాదళ్ 46 సీట్లతో మూడవ స్థానంలో నిలిచాయి. దీంతో అధికార కాంగ్రెస్, బీజేపీ, యునైటెడ్ ఫ్రంట్ కూటమి మధ్య త్రిముఖ పోటీ నెలకొంది. అటల్ బిహారీ వాజ్ పేయి ప్రధానిగా బిజెపి ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసినప్పటికీ మద్దతు కూడగట్టడంలో ఇబ్బందులు తలెత్తడంతో 13 రోజుల్లోనే ప్రభుత్వం కూలిపోయింది. ఆ తరువాత జనతాదళ్ కు చెందిన హెచ్.డి.దేవెగౌడ ప్రధానిగా ప్రమాణ స్వీకారం చేసి యునైటెడ్ ఫ్రంట్ సంకీర్ణానికి సుమారు 18 నెలల పాటు నాయకత్వం వహించారు. అయితే ఆయన ప్రభుత్వం అవిశ్వాస తీర్మానంలో ఓడిపోవడంతో ఆయన రాజీనామాకు దారితీసింది. 1998లో దేశం తిరిగి ఎన్నికలకు వెళ్లడానికి ముందు ఇందర్ కుమార్ గుజ్రాల్ ఒక సంవత్సరం కంటే తక్కువ కాలం ప్రధానిగా బాధ్యతలు చేపట్టారు. ఇన్నాళ్లూ ప్రతిపక్ష నేత ఎవరూ లేరు. ఐఎన్సీకి చెందిన శరద్ పవార్ కీలక ప్రతిపక్ష నేతగా ఎదిగారు. నేషనల్ కాంగ్రెస్ పార్టీ (ఎన్సీపీ) వ్యవస్థాపక సభ్యుడు పీఏ సంగ్మా 1996 మే 23 నుంచి 1998 మార్చి 23 వరకు సభాపతిగా

పనిచేశారు. ఆయన పదవీకాలం సభ యొక్క మర్యాద, హుందాతనం మరియు స్వయంప్రతిపత్తిని నొక్కిచెప్పింది, ప్రతిపక్ష సభ్యుడిని స్పీకర్ గా ఎన్నుకోవడం ద్వారా భారత పార్లమెంటు చరిత్రలో ఒక ముఖ్యమైన నిష్క్రమణను సూచిస్తుంది. సంగ్మా స్నేహపూర్వక వైఖరి, పార్లమెంటరీ కార్యకలాపాలను ఆధునీకరించడానికి చేసిన ప్రయత్నాలు ఆయన పదవీకాలంలో ఆయనకు గౌరవాన్ని తెచ్చిపెట్టాయి.

12వ లోక్ సభ (1998 – 1999):

1998 నుంచి 1999 వరకు జరిగిన 12వ లోక్ సభ రాజకీయ అస్థిరత, సంకీర్ణ పాలనతో నిండిపోయింది. అటల్ బిహారీ వాజపేయి నాయకత్వం భారతీయ జనతా పార్టీని (బిజెపి) జాతీయ ప్రాముఖ్యతకు తీసుకువచ్చింది, ఇది జాతీయ ప్రజాస్వామ్య కూటమి (ఎన్డిఎ) ప్రభుత్వ ఏర్పాటుకు దారితీసింది. అయితే, ఈ ప్రభుత్వం సవాళ్లను ఎదుర్కొంది, ఫలితంగా ప్రతినిధుల సభ యొక్క అతి తక్కువ సమావేశాలు జరిగాయి. 1998 ఫిబ్రవరి 16 నుంచి మార్చి 7 వరకు జరిగిన ఎన్నికల్లో 61.97 శాతం పోలింగ్ నమోదైంది. బీజేపీ 182, కాంగ్రెస్ 141, కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా (మార్క్సిస్ట్) 32 స్థానాలు గెలుచుకుని అతిపెద్ద పార్టీగా అవతరించింది. 13 ప్రాంతీయ పార్టీలతో కూడిన ఎన్డీయే కూటమికి నేతృత్వం వహించి వాజ్ పేయి రెండోసారి ప్రధానిగా ప్రమాణ స్వీకారం చేశారు. ప్రభుత్వ మనుగడలో జయలలితకు చెందిన అన్నాడీఎంకే కీలక పాత్ర పోషించింది. ఈ కాలంలో వాజపేయి నాయకత్వం బిజెపి హిందూ జాతీయవాద ఎజెండాను జాతీయ స్థాయిలో మరింత ఆమోదయోగ్యంగా మార్చడంలో ముఖ్యమైనది. అయితే లోక్ సభలో జరిగిన విశ్వాస పరీక్షలో ఒక ఓటు తేడాతో ఓడిపోవడంతో ప్రభుత్వ పదవీకాలం 13 నెలలు మాత్రమే కొనసాగింది. ఈ ఎదురుదెబ్బ తగిలినప్పటికీ, బిజెపి రాజకీయ ఒంటరితనాన్ని అంతం చేసిన ఘనత వాజ్ పేయి నాయకత్వానికి దక్కింది. కాంగ్రెస్ అతిపెద్ద ప్రతిపక్ష పార్టీగా అవతరించడంతో సోనియాగాంధీ ప్రతిపక్ష నేతగా బాధ్యతలు చేపట్టారు. తెలుగుదేశం పార్టీకి చెందిన బాలయోగి లోక్ సభకు స్పీకర్ గా వ్యవహరించారు. హెలికాప్టర్ ప్రమాదంలో అకాల మరణంతో బాలయోగి పదవీ కాలం ముగిసింది. పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యం పట్ల నిబద్ధత, స్పీకర్ గా సమర్థవంతంగా పనిచేయడం ద్వారా ప్రాంతీయ పార్టీ నుంచి ఈ పదవిని చేపట్టిన తొలి దళిత నేతగా, సభ్యుడిగా ఆయన గుర్తింపు పొందారు.

13వ లోక్ సభ (1999 – 2004):

1999 నుంచి 2004 వరకు కొనసాగిన 13వ లోక్ సభ ప్రధాని అటల్ బిహారీ వాజ్ పేయి నాయకత్వంలో సుస్థిరతకు నాంది పలికింది. భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) నేతృత్వంలోని జాతీయ ప్రజాస్వామ్య కూటమి (ఎన్డిఎ) ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది, మొదటిసారిగా కాంగ్రెసేతర ప్రభుత్వం పూర్తి కాలాన్ని పూర్తి చేసుకుంది. వాజపేయి ప్రజాదరణ, స్వర్ణ చతుర్భుజి ప్రాజెక్టు వంటి ఆర్థిక, మౌలిక సదుపాయాల సంస్కరణల్లో ఆయన చేసిన కృషి సంకీర్ణ విజయానికి దోహదపడ్డాయి. 1999 సెప్టెంబర్ 5 నుంచి అక్టోబర్ 3 వరకు ఐదు దశల్లో జరిగిన ఈ ఎన్నికలు అప్పటి స్వతంత్ర భారత చరిత్రలోనే సుదీర్ఘ రాజకీయ ప్రచారంగా నిలిచాయి. బీజేపీ 182, ఇండియన్ నేషనల్ కాంగ్రెస్ 114, కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా (మార్క్సిస్ట్) 33 సీట్లతో క్లియర్ విన్నర్గా నిలిచాయి. ఈ ఎన్నికల సమయంలో సంప్రదాయ బ్యాలెట్ పత్రాలతో పాటు ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలను (ఈవీఎంలు) ప్రయోగాత్మకంగా ప్రయోగించారు. సంకీర్ణ నిర్మాతగా వాజ్ పేయి పాత్ర, బీజేపీలో మితవాదిగా ఆయనకున్న ఇమేజ్ ఎన్డీయే విజయానికి దోహదపడ్డాయి. ఈ కూటమికి తెలుగుదేశం పార్టీ, డిఎంకె, తృణమూల్ కాంగ్రెస్, సమతా పార్టీ, శిరోమణి అకాలీదళ్,

శివసేన వంటి ప్రాంతీయ పార్టీలు మద్దతు తెలిపాయి. అయితే, 2001 పార్లమెంటు ఉల్లంఘన, 2002 గుజరాత్ అల్లర్లు, బిజెపిలోని సైద్ధాంతిక విభేదాలు వంటి సవాళ్లను ప్రభుత్వం ఎదుర్కొంది, ఇది చివరికి దాని పతనానికి దారితీసింది. సోనియాగాంధీ ఈ కాలంలో ప్రతిపక్ష నాయకురాలిగా పనిచేసి, ఉత్తరప్రదేశ్ లోని అమేథీ, కర్ణాటకలోని బళ్లారి రెండింటి నుంచి ఎన్నికల్లో పోటీ చేసి రెండు స్థానాల నుంచి విజయం సాధించారు. జిఎంసి బాలయోగి విషాద మరణం తరువాత, శివసేనకు చెందిన మనోహర్ జోషి సభాపతిగా బాధ్యతలు స్వీకరించారు, సభా వ్యవహారాల గౌరవాన్ని మరియు సామర్థ్యాన్ని పెంచడానికి పార్లమెంటరీ సంస్కరణలపై దృష్టి సారించారు.

14వ లోక్ సభ (2004 – 2009):

2004 నుండి 2009 వరకు కొనసాగిన 14 వ లోక్ సభ భారత రాజకీయాల్లో ఒక ముఖ్యమైన కాలాన్ని గుర్తించింది, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ నేతృత్వంలోని యునైటెడ్ ప్రోగ్రెసివ్ అలయన్స్ (యుపిఎ) ప్రధానమంత్రి మన్మోహన్ సింగ్ నాయకత్వంలో ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. హంగ్ ఏర్పడుతుందన్న అంచనాలు ఉన్నప్పటికీ కాంగ్రెస్ 145 సీట్లు సాధించి ప్రాంతీయ పార్టీలతో పొత్తులు కుదుర్చుకుని మెజారిటీ సాధించి అతిపెద్ద పార్టీగా అవతరించింది. 2004 ఏప్రిల్ 20 నుంచి మే 28 వరకు నాలుగు దశల్లో జరిగిన ఈ ఎన్నికల్లో తొలిసారిగా ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలను (ఈవీఎంలు) ప్రవేశపెట్టడం, ఎన్నికల ప్రక్రియను సరళతరం చేయడంతో పాటు కాగితాల వినియోగంలో గణనీయమైన ఆదాకు దోహదపడింది. గత ఎన్నికలతో పోలిస్తే ఓటింగ్ శాతం కాస్త తగ్గినప్పటికీ మహిళా ఓటర్లు గణనీయంగా పాల్గొనడంతో ఓటర్ల సంఖ్య పెరిగింది. ఢిల్లీ, గుజరాత్, ఆంధ్రప్రదేశ్, తమిళనాడు సహా వివిధ రాష్ట్రాల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ గణనీయమైన విజయాలు సాధించడంతో కాంగ్రెస్ విజయం ఊహించనిది. ఉత్తరప్రదేశ్ లోని అమేథీ నియోజకవర్గం నుంచి రాహుల్ గాంధీ తొలి ఎన్నికల్లో విజయం సాధించారు. మురళీ మనోహర్ జోషి, యశ్వంత్ సిన్హా వంటి ప్రముఖ నేతల పరాజయాలను చవిచూసిన భారతీయ జనతా పార్టీ (బీజేపీ) పలు కీలక రాష్ట్రాల్లో ఓటమిని చవిచూసి రెండో స్థానంలో నిలిచింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో తెలుగుదేశం పార్టీ వంటి ప్రభావవంతమైన ప్రాంతీయ పార్టీలను వెనక్కి నెట్టి వామపక్షాలు 60కి పైగా స్థానాలను గెలుచుకుని తమ అత్యుత్తమ పనితీరును నమోదు చేశాయి. ఉత్తర్ ప్రదేశ్ లో సమాజ్ వాదీ పార్టీ, బహుజన్ సమాజ్ పార్టీలు కీలకంగా మారాయి. ఊహాగానాలు ఉన్నప్పటికీ, సోనియా గాంధీ ప్రధానమంత్రి అయ్యే ప్రతిపాదనను తిరస్కరించారు, ఇది భారతదేశపు మొదటి సిక్కు ప్రధానమంత్రి అయిన మన్మోహన్ సింగ్ నియామకానికి దారితీసింది. 1991 ఆర్థిక సరళీకరణలో తన పాత్రకు ప్రసిద్ధి చెందిన సింగ్, సుస్థిర ఆర్థిక వృద్ధిలో ప్రభుత్వాన్ని నడిపించారు మరియు సమాచార హక్కు చట్టం మరియు జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ చట్టం వంటి చారిత్రాత్మక చట్టాలను ప్రవేశపెట్టారు. ఇండో-యూఎస్ పౌర అణు ఒప్పందంపై సంతకం చేయడంతో ప్రభుత్వం చారిత్రాత్మక మైలురాయిని సాధించింది. భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (మార్క్సిస్ట్) సీనియర్ నాయకుడు సోమనాథ్ ఛటర్జీ సభాపతిగా పనిచేశారు, తన మేధస్సు, వాక్చాతుర్యం మరియు నిజాయితీకి గౌరవాన్ని సంపాదించారు. ఆయన హయాంలో పార్లమెంటరీ కార్యకలాపాలను క్రమబద్ధీకరించడానికి, అనవసర ఖర్చులను తగ్గించడానికి ప్రయత్నాలు జరిగాయి.

15వ లోక్ సభ (2009 – 2014):

2009 నుంచి 2014 వరకు జరిగిన 15వ లోక్సభలో కాంగ్రెస్ నేతృత్వంలోని యునైటెడ్ ప్రోగ్రెసివ్ అలయన్స్ (యూపీఏ) అధికారంలో కొనసాగగా, ప్రధాని మన్మోహన్ సింగ్ రెండోసారి అధికారంలో కొనసాగారు. ఈ కాలంలో

యుపిఎ ప్రభుత్వం విద్యాహక్కు చట్టం, ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్వ్యవస్థీకరణతో సహా ముఖ్యమైన చట్టాలను ఆమోదించింది. ఆర్థిక మందగమనం, అవినీతి కుంభకోణాలు వంటి సవాళ్లను ఎదుర్కొన్నప్పటికీ యూపీఏ బలమైన మెజారిటీతో అధికారాన్ని నిలుపుకోగలిగింది. ఇందిరాగాంధీ తర్వాత రెండు పర్యాయాలు పూర్తి స్థాయి ప్రధానిగా పనిచేసిన తొలి ప్రధానిగా మన్మోహన్ సింగ్ చరిత్ర సృష్టించారు. ఉత్తరప్రదేశ్ లో సమాజ్ వాదీ పార్టీ అతిపెద్ద పార్టీగా అవతరించగా, ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్విభజన చట్టం ఆమోదంతో తెలంగాణ ఉద్యమం ఊపందుకుంది.భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి)లో కీలక నేత అయిన సుష్మా స్వరాజ్ యుపిఎ-2 హయాంలో ప్రతిపక్ష నాయకురాలిగా పనిచేశారు. విశిష్టమైన రాజకీయ ప్రస్థానానికి పేరుగాంచిన సుష్మా స్వరాజ్ ఢిల్లీ తొలి మహిళా ముఖ్యమంత్రి సహా పలు కీలక పదవులను నిర్వహించారు. లోక్ సభ తొలి మహిళా స్పీకర్ గా మీరాకుమార్ చరిత్ర సృష్టించారు. స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, మాజీ ఉపప్రధాని జగ్జీవన్ రామ్ కుమార్తె అయిన కుమార్ ఇండియన్ ఫారిన్ సర్వీస్ నేపథ్యం కలిగి సామాజిక న్యాయం, మహిళా సమస్యల కోసం వాదించడంలో ప్రసిద్ధి చెందారు. ఆ తర్వాత 2017లో యూపీఏ రాష్ట్రపతి అభ్యర్థిగా ఎన్డీఏ అభ్యర్థి రామ్ నాథ్ కోవింద్ పై పోటీ చేశారు.

16వ లోక్ సభ (2014 – 2019):

2014 నుండి 2019 వరకు కొనసాగిన 16 వ లోక్సభ నరేంద్ర మోడీ నాయకత్వంలో భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) నేతృత్వంలోని జాతీయ ప్రజాస్వామ్య కూటమి (ఎన్డిఎ) చారిత్రాత్మక విజయాన్ని సాధించడంతో భారత రాజకీయాల్లో గణనీయమైన మార్పును సూచించింది. 'మోదీ వేవ్', 'అచ్చే దిన్' (మంచి రోజులు) హామీతో అధికారంలో ఉన్న కాంగ్రెస్ పార్టీ అవినీతికి బీజేపీ సవాలు విసిరింది. ఈ కాలంలో, వస్తు సేవల పన్ను (జిఎస్టి), పెద్ద నోట్ల రద్దు, 'డిజిటల్ ఇండియా', 'స్వచ్ఛ భారత్ అభియాన్' వంటి ఆర్థిక సంస్కరణలు మరియు సామాజిక అభివృద్ధి లక్ష్యంగా బిజెపి అనేక విధానాలను ప్రవేశపెట్టింది. అయితే మానవహక్కులు, పౌరహక్కులు, భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛ, ప్రజాస్వామిక సంస్థలను నిర్వీర్యం చేయడంలో ప్రభుత్వం పాత్రపై విమర్శలు వెల్లువెత్తాయి. 2014 ఎన్నికల్లో తొలిసారిగా 'నోటా' ఆప్షన్ ను ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలు (ఈవీఎంలు) ప్రవేశపెట్టడంతో అధిక పోలింగ్ నమోదైంది. బీజేపీ 282 సీట్లతో స్పష్టమైన మెజారిటీ సాధించగా, కాంగ్రెస్ పార్టీ కేవలం 37 సీట్లతో ఘోర పరాజయాన్ని చవిచూసింది. 2002 గుజరాత్ అల్లర్లలో నరేంద్ర మోడీ వివాదాస్పద పాత్ర పోషించినందున సమర్థవంతంగా నడిపించే సామర్థ్యాన్ని కొందరు సభ్యులు ప్రశ్నించడంతో బిజెపిలో కొన్ని రోజుల రాజకీయ కుతంత్రాలు జరిగాయి. అయినప్పటికీ మోదీ చరిష్మా కలిగిన నాయకత్వం, బీజేపీ బలమైన ప్రచారం వారిని విజయతీరాలకు చేర్చాయి. 30 ఏళ్లలో అత్యధిక మంది తొలిసారి ఎంపీలు ఎన్నికైన సభకు అధ్యక్షత వహించిన సుమిత్రా మహాజన్ లోక్ సభ స్పీకర్ గా ఎన్నికయ్యారు. భిన్నాభిప్రాయాలు, చర్చల మధ్య సభ సజావుగా సాగేందుకు ఆమె చేసిన కృషి, ప్రశాంతమైన ప్రవర్తన ఆమె పదవీ కాలం ప్రత్యేకత.

17వ లోక్ సభ (2019 – 2024):

2019 నుంచి 2024 వరకు జరిగిన 17వ లోక్సభ ఎన్నికల్లో భారతీయ జనతా పార్టీ (బీజేపీ) నేతృత్వంలోని నేషనల్ డెమోక్రటిక్ అలయెన్స్ (ఎన్డీఏ) భారీ మెజారిటీతో తిరిగి అధికారంలోకి వచ్చింది. ప్రధాని నరేంద్ర మోడీ నాయకత్వంలో, ప్రభుత్వం జాతీయ భద్రతా ఆందోళనలు, కోవిడ్ -19 మహమ్మారి, రైతుల అశాంతి, మత ఘర్షణలు, సిఎఎ నిరసనలు మరియు జమ్మూ కాశ్మీర్కు ప్రత్యేక ప్రతిపత్తిని కల్పించే ఆర్టికల్ 370 రద్దుతో సహా అనేక సవాళ్లు

మరియు వివాదాలను ఎదుర్కొంది. ఈ కాలంలో పౌరసత్వ సవరణ చట్టం, మహిళా రిజర్వేషన్ బిల్లు వంటి అనేక కీలకమైన, వివాదాస్పద చట్టాలను ప్రభుత్వం ఆమోదించింది. అయితే, ఆర్థిక వృద్ధి, ఆదాయ అసమానతలు, ధరల పెరుగుదల వంటి అంశాల్లోనూ ఇది పరిశీలనను ఎదుర్కొంది. అంతేకాక, పౌర స్వేచ్ఛలు, భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛ మరియు ప్రజాస్వామ్య సంస్థల పట్ల ప్రభుత్వ విధానం గురించి ప్రశ్నలు తలెత్తాయి, కొంతమంది దీనిని "నిరంకుశంగా" విమర్శించారు. ప్రపంచంలోనే అతిపెద్దదిగా పేరొందిన 2019 ఎన్నికల్లో అత్యధిక ఓటింగ్ నమోదుకావడంతో పాటు తొలిసారిగా 'ఓటర్ వెరిఫైబుల్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్' (వీవీప్యాట్) మద్దతుతో 'నోటా' (నోటా) ఆప్షన్ను ప్రవేశపెట్టారు. లోక్ సభలో బీజేపీ 303 స్థానాలు గెలుచుకోగా, కాంగ్రెస్ పార్టీకి కేవలం 52 స్థానాలతో ఎదురుదెబ్బ తగిలింది. మొత్తం 350 సీట్లతో ఎన్డీయే ఆధిక్యంలో ఉండగా, బీజేపీ, దాని మిత్రపక్షాలు వివిధ రాష్ట్రాల్లో విజయం సాధించాయి. సామాజిక న్యాయం లేదా ప్రాంతీయ రాజకీయాలపై ఆధారపడిన పార్టీలు సవాళ్లను ఎదుర్కొన్నాయి, అంతర్గత సమస్యలు మరియు అవినీతి ఆరోపణల కారణంగా కొన్ని కుప్పకూలాయి. కొన్ని ప్రాంతాలలో అభివృద్ధి చెందినప్పటికీ, కాంగ్రెస్ పార్టీ లోక్సభలో అధికారిక ప్రతిపక్షంగా గుర్తించబడటానికి తగినంత స్థానాలను సాధించడంలో విఫలమైంది. ఓం బిర్లా సభాపతిగా పనిచేశారు, 17 వ లోక్ సభ కార్యకలాపాలను పర్యవేక్షించారు, ఈ పదవి రాజ్యాంగబద్ధంగా తప్పనిసరి అయినప్పటికీ మొదటిసారి డిప్యూటీ స్పీకర్ లేకుండా పనిచేసింది.

5.7 ముగింపు:

1952 లో మొదటి లోక్ సభ ప్రారంభం నుండి 2019 లో ఇటీవలి 17 వ లోక్ సభ ఎన్నికల వరకు లోక్ సభ ఎన్నికలు భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య ప్రయాణానికి మూలస్తంభంగా ఉన్నాయి. ప్రతి ఎన్నికల చక్రం భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ఉత్సాహానికి నిదర్శనం, దేశం యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న ఆకాంక్షలు, సవాళ్లు మరియు సామాజిక-రాజకీయ డైనమిక్స్ను ప్రతిబింబిస్తుంది. 1952 లో మొదటి లోక్ సభ ఎన్నికలు స్వతంత్ర భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య పాలనకు పునాది వేశాయి, జవహర్ లాల్ నెహ్రూ నాయకత్వంలో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఆధిపత్య రాజకీయ శక్తిగా ఆవిర్భవించింది. తదనంతర ఎన్నికలలో ప్రాంతీయ పార్టీల ఆవిర్భావం, సంకీర్ణ రాజకీయాలు, హిందుత్వ, సోషలిజం, లౌకికవాదం వంటి సైద్ధాంతిక ఉద్యమాలు ఆవిర్భవించాయి. ఇందిరాగాంధీ కేంద్రీకృత అధికార యుగం నుంచి రాజీవ్ గాంధీ ఆధునీకరణ హామీ వరకు ప్రతి దశలోనూ పాలనలో, విధానంలో పరివర్తనాత్మక మార్పులు చోటుచేసుకున్నాయి. 1990వ దశకంలో సంకీర్ణ ప్రభుత్వాలు, ఆర్థిక సరళీకరణతో రాజకీయ సంక్షోభం ఏర్పడగా, 21వ శతాబ్దంలో అటల్ బిహారీ వాజ్ పేయి, నరేంద్ర మోదీ వంటి నాయకుల ఆధ్వర్యంలో భారతీయ జనతా పార్టీ (బీజేపీ) తన జాతీయవాద ఎజెండాతో ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది. ఈ దశాబ్దాల పొడవునా, లోక్ సభ భారత ఓటర్ల విభిన్న స్వరాలను మరియు ఆకాంక్షలను ప్రతిబింబిస్తూ, ప్రజాస్వామ్య చర్చకు మరియు నిర్ణయాలకు కేంద్ర బిందువుగా నిలిచింది. భారతదేశం భవిష్యత్తులో తన ప్రజాస్వామిక ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తున్నప్పుడు, లోక్ సభ ఎన్నికలు బహుళత్వం, సమ్మిళితత్వం మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క సూత్రాలను ప్రతిబింబిస్తూ దేశ భవితవ్యాన్ని రూపొందిస్తూనే ఉంటాయి.

5.8 సారాంశం:

8వ పార్లమెంటు సమావేశాల నుంచి 17వ పార్లమెంటరీ సమావేశాల వరకు సాగిన భారత లోక్ సభ ఎన్నికల

ప్రయాణం రాజకీయ పరిణామం, అలజడి, పరివర్తనల గాథను ప్రతిబింబిస్తుంది. రాజీవ్ గాంధీ నాయకత్వంలో 8వ లోక్ సభలో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఘన విజయం సాధించడంతో మొదలైన రాజకీయ ముఖచిత్రం తరువాతి దశాబ్దాల్లో అనూహ్యమైన మార్పులకు లోనైంది. భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) ఆవిర్భావం మరియు తెలుగుదేశం పార్టీ (టిడిపి) వంటి ప్రాంతీయ శక్తుల ఆవిర్భావం సాంప్రదాయ కాంగ్రెస్ ఆధిపత్యాన్ని పునర్నిర్మించింది, ఇది సంకీర్ణ రాజకీయాలకు దారితీసింది మరియు విచ్ఛిన్నమైన తీర్పులకు దారితీసింది. 9వ లోక్ సభ మందిర్, మండల్ రాజకీయాలతో ఆజ్యం పోసిన జనతాదళ్ నేతృత్వంలోని నేషనల్ ఫ్రంట్ ఆవిర్భావాన్ని గుర్తించగా, 10వ లోక్ సభ మతపరమైన ఉద్రిక్తతలు, రాజకీయ ధృవీకరణల మధ్య పీవీ నరసింహారావు ఆధ్వర్యంలో ఆర్థిక సంస్కరణలను చూసింది. 11వ లోక్ సభను అస్థిరత్వం నిర్వచించింది, స్వల్పకాలిక ప్రభుత్వాలు మరియు సంకీర్ణ డైనమిక్స్ ప్రామాణికంగా మారాయి, ఇది భారత రాజకీయాల్లో ఫెడరలిజం యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. 12వ లోక్సభలో అటల్ బిహారీ వాజ్పేయి నాయకత్వం రాజకీయ అస్థిరత, స్వల్ప పదవీకాలం మధ్య బిజెపిని జాతీయ స్థాయిలో ప్రాముఖ్యతకు తీసుకువచ్చింది. అటల్ బిహారీ వాజ్ పేయి నేతృత్వంలోని ఎన్డీయే ప్రభుత్వం పూర్తి పదవీకాలాన్ని పూర్తిచేసుకోవడంతో 13వ లోక్ సభతో సుస్థిరత పుంజుకుని కాంగ్రెసేతర ప్రభుత్వాలకు ఒక మైలురాయిగా నిలిచింది. మన్మోహన్ సింగ్ నేతృత్వంలోని యుపిఎ ప్రభుత్వం చారిత్రాత్మక చట్టాన్ని ప్రవేశపెట్టి ఆర్థిక వృద్ధి మైలురాళ్లను సాధించడంతో 14వ లోక్ సభ అనూహ్య విజయాలు, సంకీర్ణాలకు సాక్ష్యంగా నిలిచింది. 15వ లోక్ సభ సవాళ్ల మధ్య యుపిఎ అధికారాన్ని నిలుపుకోగా, 16వ లోక్ సభ ఆర్థిక సంస్కరణలు, అభివృద్ధి హామీలతో నరేంద్ర మోడీ నేతృత్వంలోని బిజెపి చారిత్రాత్మక విజయం సాధించడంతో కొత్త శకానికి నాంది పలికింది. కోవిడ్-19 మహమ్మారితో సహా వివిధ సవాళ్ల మధ్య 17 వ లోక్సభలో బిజెపి-ఎన్డిఎ భారీ మెజారిటీతో తిరిగి అధికారంలోకి వచ్చాయి, ప్రభుత్వంపై తన పట్టును సుస్థిరం చేసుకున్నాయి. ఈ పార్లమెంటరీ సమావేశాల్లో భారత ప్రజాస్వామ్యం ప్రజల ఆకాంక్షలను, సంక్లిష్టతలను, వైవిధ్యాన్ని ప్రతిబింబిస్తూ పరిణామం చెందింది. అఖండ విజయాల నుండి విచ్ఛిన్నమైన తీర్పుల వరకు, సుస్థిర ప్రభుత్వాల నుండి స్వల్పకాలిక సంకీర్ణాల వరకు, ప్రతి లోక్ సభ ఎన్నికల అధ్యాయం రాజకీయ స్థితిస్థాపకత, అనుసరణ మరియు ప్రపంచంలోని అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్యంలో పురోగతి కోసం నిరంతర అన్వేషణ యొక్క కథను వివరిస్తుంది.

5.9 ముఖ్య పదకోశం :

ఆదేశం :

ఎన్నికల సందర్భంలో, గెలిచిన స్థానాల సంఖ్య ఆధారంగా ఒక రాజకీయ పార్టీకి లేదా నాయకుడికి పాలించడానికి లేదా ప్రాతినిధ్యం వహించడానికి ఓటర్లు ఇచ్చిన అధికారాన్ని మాండేట్ అంటారు.

నియోజకవర్గాలు :

నియోజకవర్గాలు లోక్ సభ వంటి శాసన మండలిలో ఒకే ఎన్నికైన సభ్యుడు ప్రాతినిధ్యం వహించే భౌగోళిక ప్రాంతాలు మరియు జనాభా ఆధారంగా నిర్వచించబడతాయి.

ఓటింగ్ శాతం :

ఎన్నికల్లో ఓటు హక్కు వినియోగించుకున్న అర్హులైన ఓటర్ల శాతాన్ని లెక్కించి, పౌర నిమగ్నతను, ఎన్నికల ప్రక్రియల ప్రభావాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.

సంకీర్ణం :

సంకీర్ణం అనేది బహుళ పార్టీలు సమిష్టిగా మెజారిటీ సాధించడానికి లేదా పాలించడానికి ఏర్పాటు చేసిన రాజకీయ కూటమి, ఇది ఏ ఒక్క పార్టీకి మెజారిటీ లభించని బహుళ-పార్టీ వ్యవస్థలలో తరచుగా అవసరం.

ప్రతిపక్షం :

అధికార పార్టీ లేదా సంకీర్ణానికి చెందని రాజకీయ పార్టీలు లేదా శాసన సభ సభ్యులు ప్రభుత్వ చర్యలకు చెక్ పెడతారు.

స్పీకర్ :

స్పీకర్ శాసనసభకు ప్రిసైడింగ్ అధికారి, శాంతిభద్రతలను కాపాడటం, చర్చలను క్రమబద్ధీకరించడం, పార్లమెంటరీ విధానాలు నిష్పక్షపాతంగా పాటించేలా చూడటం.

ఓటర్ వెరిఫైయబుల్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్ (వీవీప్యాట్) :

ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ వ్యవస్థలో ఉపయోగించే యంత్రాంగమే వీవీప్యాట్, పేపర్ రసీదును ముద్రించడం ద్వారా పోలైన ఓట్ల భౌతిక రికార్డును అందించడానికి ఉపయోగిస్తారు, ఇది ఓటర్లు వారి ఎంపికలను ధృవీకరించడానికి అనుమతిస్తుంది.

పునర్వ్యవస్థీకరణ :

ఆంధ్రప్రదేశ్ వంటి రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణలో చూసినట్లుగా, సమర్థత, పాలనను మెరుగుపరచడానికి లేదా సామాజిక-రాజకీయ డిమాండ్లను పరిష్కరించడానికి తరచుగా చేయబడే పరిపాలనా విభాగాలు, సరిహద్దులు లేదా సంస్థల పునర్నిర్మాణం లేదా పునర్నిర్మాణం.

5.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. లోక్ సభ ఆవిర్భావం నుంచి నేటి వరకు జరిగిన పరిణామం, కీలక మైలురాళ్లు, ఎన్నికల ధోరణులు, రాజకీయ సమీకరణాల్లో వచ్చిన మార్పులను వివరించండి.
2. ఏ ఒక్క పార్టీకి మెజారిటీ రాని లోక్ సభ ఎన్నికల ఉదాహరణలు, తదనంతర పాలనా సవాళ్లను పరిగణనలోకి తీసుకుని భారత రాజకీయాల్లో సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల ప్రభావాన్ని అంచనా వేయండి.
3. వివిధ లోక్ సభ కాలంలో భారతదేశానికి నాయకత్వం వహించిన ప్రముఖ ప్రధానుల నాయకత్వ శైలులు మరియు విధాన అజెండాలను పోల్చి చూడండి, దేశ అభివృద్ధి మరియు పాలనకు వారి సహకారాలను పరిశీలించండి.

4. ఆర్థిక సంస్కరణలు, సామాజిక ఉద్రిక్తతలను పరిగణనలోకి తీసుకుని 10వ లోక్సభలో పీవీ నరసింహారావు హయాంలో జరిగిన రాజకీయ పరిణామాలను విశ్లేషించండి.

5. 11వ లోక్ సభలో సంకీర్ణ రాజకీయాల ప్రాముఖ్యతను, భారతదేశంలో పాలన, సుస్థిరతపై దాని ప్రభావాన్ని చర్చించండి.

6. నరేంద్ర మోదీ, బీజేపీ నాయకత్వంలో 16వ లోక్ సభ సాధించిన విజయాలు, వివాదాలను విశ్లేషించండి.

5.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Kohli, A. (1991). *Democracy and Discontent: India's Growing Crisis of Governability.* Cambridge University Press.

2. Subramanian, K. (2017). *The Election Commission of India: Institutionalizing Democratic Electoral Management.* Oxford University Press.

3. Chhibber, P., & Kollman, K. (2004). *The Formation of National Party Systems: Federalism and Party Competition in Canada, Great Britain, India, and the United States.* Princeton University Press.

4. Shastri, S., et al. (2009). *India's Tryst with Democracy: The Conduction and Management of Parliamentary Elections.* Sage Publications.

5. "Election Commission of India." Government of India, Ministry of Law and Justice, 2024.

కె. సురేష్

పాఠం – 6
స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు – రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ల (ఎస్ ఈసీ) పాత్ర సహా స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలను నిర్వహించే రాజ్యాంగ నిబంధనలు, కీలక చట్టాలను అర్థం చేసుకోవడం.
- క్షేత్రస్థాయిలో స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక, పారదర్శక ఎన్నికలను పర్యవేక్షించడంలో ఎస్ ఈసీల విధులు, అధికారాలను అన్వేషించడం.
- సాంకేతిక ఆవిష్కరణలు, ఎన్నికల సంస్కరణలతో సహా ఎస్ ఈసీల పనితీరులో ఇటీవలి పరిణామాలు, సవాళ్లను పరిశీలించడం.
- ఎన్నికల ప్రక్రియల ద్వారా క్షేత్రస్థాయి ప్రజాస్వామ్యం మరియు స్థానిక పాలనలో పౌరుల భాగస్వామ్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను విశ్లేషించడం.
- సమ్మిళిత అభివృద్ధి, జవాబుదారీతనం మరియు స్థానిక పాలనా నిర్మాణాలలో పారదర్శకతను ప్రోత్సహించడంలో ఎస్ఇసిల ప్రభావాన్ని మదింపు చేయడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

6.1 పరిచయం

6.2 ద్విసభ శాసనసభ /ఏకసభ

  6.2.1 ఏకసభ రాష్ట్రం

  6.2.2 ద్విసభా రాష్ట్రం

6.3 శాసన సభ (విధాన సభ), శాసన మండలి (విధాన పరిషత్)

  6.3.1 రాష్ట్ర శాసనసభ లేదా విధాన సభ

  6.3.2 శాసన మండలి లేదా విధాన పరిషత్

6.4 స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు

6.5 స్థానికప్రభుత్వలక్షణాలు

6.6 భారతదేశంలో స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల విస్తృత వర్గీకరణ

6.7 స్థానికప్రభుత్వాలప్రాముఖ్యత

6.8 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం

6.8.1 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం ప్రాముఖ్యత

6.8.2 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం కూర్పు, సెటప్

6.8.3 రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ ను ఎవరు నియమిస్తారు?

6.8.4 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం బాధ్యతలు

6.8.5 రాష్ట్రఎన్నికలసంఘంవిధులు

6.8.6 ఎస్ఈసీ స్వయంప్రతిపత్తి, సమర్థతను నిర్ధారించడం

6.8.7 ఎన్నికల కమిషన్ సంస్థ పనితీరులో సవాళ్లు

6.8.8 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘానికి అధికారాలు

6.8.9 ఎన్నికల ట్రిబ్యునల్

6.9 సవరణలు

6.10 ముగింపు

6.11 సారాంశం

6.12 ముఖ్య పదకోశం

6.13 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

6.14 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

6.1 పరిచయం:

భారతదేశంలోని రాష్ట్ర శాసనసభను విధాన సభ, ససాన సభ అని పిలుస్తారు. ఇది కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు మరియు భారతదేశంలోని రాష్ట్రాలలో ఒక శాసన సభగా పరిగణించబడుతుంది. లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీ అనేది అనేక దేశాలు, కామన్వెల్త్ దేశాల పరిధిలోని కొన్ని రాష్ట్రాలు కూడా తమ శాంతిభద్రతలను కాపాడుకుంటున్న పేరు. ప్రతి రాష్ట్రంలో ఒక శాసన సభ లేదా విధానసభ ఉంది. 18 సంవత్సరాలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ వయస్సు ఉన్న ఓటరు ఉన్న రాష్ట్రంలోని ఓటర్ల ద్వారా అసెంబ్లీ సభ్యులందరూ ఎన్నుకోబడతారు. ఎన్నికల అనంతరం శాసనసభ సభ్యులను అధికార పార్టీ ఎంపిక చేస్తుంది. ప్రజాస్వామ్య దేశంగా భారత్ తన శాంతిభద్రతల వ్యవస్థను ఎన్నికలు, పాలక మండళ్లను నామినేట్ చేయడం ద్వారా నిర్వహిస్తోంది. ఆస్ట్రేలియా, కెనడా, మలేషియా, సమోవా వంటి అనేక దేశాలు శాసన సభల ద్వారా పరిపాలిస్తున్నాయి. 28 రాష్ట్రాలు, 3 కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు ఉన్న భారతదేశంలో శాసన మండలి వ్యవస్థ కింద రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లో శాసన సభలు ఉన్నాయి. వీటిలో 5 కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు చట్టసభలు లేవు. భారత ప్రభుత్వం వాటిని పరిపాలిస్తుంది.

స్థానిక పాలన ప్రజాస్వామ్యానికి మూలస్తంభం, క్షేత్రస్థాయిలో పౌరులకు, ప్రభుత్వానికి మధ్య వారధిగా పనిచేస్తుంది. భారతదేశంలో, ఈ పాలనా వ్యవస్థ విస్తృతమైనది మరియు వైవిధ్యమైనది, మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లు మరియు గ్రామ పంచాయితీలు వంటి వివిధ సంస్థలను కలిగి ఉంది, ప్రతి ఒక్కటి ప్రత్యేకమైన బాధ్యతలు మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలను కలిగి ఉంటాయి. ఈ వికేంద్రీకృత వ్యవస్థకు కేంద్ర బిందువు ఈ స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలను పర్యవేక్షించే బాధ్యత రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం (ఎస్ఈసీ). 73, 74వ రాజ్యాంగ సవరణలు వంటి కీలక రాజ్యాంగ సవరణల ద్వారా ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో, నిష్పక్షపాతంగా, పారదర్శకంగా ఎన్నికలు జరిగేలా చూడటంలో ఎస్ఈసీ కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1950, ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951 వంటి శాసన చట్టాల మద్దతుతో ఎస్ఈసీ స్వతంత్ర సంస్థగా పనిచేస్తూ, పౌరుల ఎన్నికల హక్కులను పరిరక్షిస్తూ, అట్టడుగు స్థాయి ప్రజాస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. ఇటీవలి సంవత్సరాలలో, సాంకేతిక పురోగతి మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న ఎన్నికల డైనమిక్స్ కారణంగా ఎస్ఇసిల పనితీరు గణనీయమైన అభివృద్ధిని చూసింది. వినూత్న సాంకేతిక ఆధారిత కార్యక్రమాలను అమలు చేయడం నుండి పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని పెంచే లక్ష్యంతో సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టడం వరకు, ఆధునిక ఎన్నికల ముఖచిత్రం యొక్క సవాళ్లను ఎదుర్కోవడానికి ఎస్ఇసిలు అలవాటు పడ్డాయి. ఈ పరిణామాలు స్థానిక పాలనను రూపొందించడంలో మరియు ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడంలో ఎస్ఇసిల అభివృద్ధి చెందుతున్న పాత్రను నొక్కిచెబుతున్నాయి. ఈ ఇటీవలి ధోరణులను లోతుగా అన్వేషించడం ద్వారా, భారతదేశ ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యంలో ఎస్ఇసిలు పోషించిన కీలక పాత్ర గురించి మేము విలువైన అంతర్దృష్టులను పొందుతాము, క్షేత్రస్థాయిలో మరింత సమ్మిళిత మరియు ప్రతిస్పందనాత్మక పాలనా చట్రానికి పునాది వేస్తాము.

6.2 ద్విసభ శాసనసభ /ఏకసభ :

శాసన నిర్మాణాలు పాలనకు పునాదిని ఏర్పరుస్తాయి, చట్టనిర్మాణం మరియు విధాన అమలు యొక్క డైనమిక్స్ను నిర్వచిస్తాయి. వీటిలో శాసన సభ ఉదాహరణగా ఉన్న ఏకసభ వ్యవస్థ శాసన ప్రక్రియలను క్రమబద్ధీకరిస్తుంది, సమర్థత మరియు సమన్వయాన్ని పెంపొందిస్తుంది. దీనికి విరుద్ధంగా, భారతదేశం వంటి ఎంపిక చేసిన రాష్ట్రాలలో ఉన్న ద్విసభ నమూనా, అదనపు సంక్లిష్టతతో ఉన్నప్పటికీ, సూక్ష్మమైన విధానాన్ని అందిస్తుంది. పరిపాలనలోని సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడంలో ఈ ఫ్రేమ్ వర్క్ లను అర్థం చేసుకోవడం చాలా ముఖ్యం.

6.2.1 ఏకసభ రాష్ట్రం :

ఏకసభ శాసనసభ అంటే చట్టాలను ఆమోదించడం, బడ్జెట్లను ఆమోదించడం మరియు జాతీయ మరియు అంతర్జాతీయ సమస్యలపై చర్చించడం వంటి అన్ని విధులను ఒకే శాసన సభ నిర్వహిస్తుంది. చాలా దేశాలలో ఏకసభ శాసనసభ ఉన్నందున, ఇది సర్వసాధారణం. ఇది సమర్థవంతమైన చట్టం ఎందుకంటే ఇది చట్టం రూపొందించే ప్రక్రియను సులభతరం చేస్తుంది మరియు అడ్డంకుల సంభావ్యతను తగ్గిస్తుంది. ఏకసభల ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో, రాష్ట్రంలో లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీ (విధాన సభ) అని పిలువబడే ఒకే ఒక సభ ఉంటుంది.

ఆర్టికల్ 170 – శాసనసభ :

- శాసనసభ సభ్యులను ప్రజలు ప్రత్యక్షంగా ఎన్నుకుంటారు.

- శాసనసభలో గరిష్ట బలం 500, కనిష్ఠ బలం 60.
- ఆంగ్లో ఇండియన్ కమ్యూనిటీ నుంచి ఒకరిని గవర్నర్ నామినేట్ చేయవచ్చు.
- లోక్ సభ మాదిరిగా శాసనసభ శాశ్వత సంస్థ కాదు, రద్దుకు లోబడి ఉంటుంది.
- శాసనసభ సభ్యుడి పదవీకాలం 5 సంవత్సరాలు.
- ప్రిసైడింగ్ అధికారులు – స్పీకర్/డిప్యూటీ స్పీకర్ (ఆర్టికల్ 178).
- 24 రాష్ట్రాల్లో ఏకసభ శాసనసభ ఉంది.

అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అస్సాం, చత్తీస్ గఢ్, ఢిల్లీ, గోవా, గుజరాత్, హర్యానా, హిమాచల్ ప్రదేశ్, జార్ఖండ్, కేరళ, మధ్యప్రదేశ్, మణిపూర్, మేఘాలయ, మిజోరాం, నాగాలాండ్, ఒడిశా, పుదుచ్చేరి, పంజాబ్, రాజస్థాన్, సిక్కిం, తమిళనాడు, త్రిపుర, ఉత్తరాఖండ్, పశ్చిమబెంగాల్ ఏకసభ రాష్ట్రాలు.

6.2.2 ద్విసభా రాష్ట్రం :

బడ్జెట్ ను ఆమోదించడం మరియు చట్టాన్ని రూపొందించడం వంటి విధులను అమలు చేసే రెండు ప్రత్యేక చట్టనిర్మాణ సభలను కలిగి ఉన్న రాష్ట్రాన్ని ద్విసభ శాసనసభగా సూచిస్తాము. జాతీయ స్థాయిలో, భారతదేశం ద్విసభ శాసనసభను కలిగి ఉంది, కాని రాష్ట్రాలు తమ స్వంతంగా సృష్టించుకోవచ్చు. భారతదేశంలో కేవలం ఏడు రాష్ట్రాలకు మాత్రమే ద్విసభ శాసనసభ ఉంది. మరోవైపు ద్విసభ శాసనసభ ఏకసభ శాసనసభ వలె ప్రభావవంతంగా ఉండకపోవచ్చు. అయితే, కొన్ని పరిస్థితులలో, ఇది శాసన ప్రక్రియను మరింత సంక్లిష్టంగా చేస్తుంది కాబట్టి ఇది అడ్డంకిగా పనిచేస్తుంది.

ద్విసభ శాసనసభ :

- ద్విసభ శాసనసభ అంటే రెండు సభలతో కూడిన శాసన సభ.
- కేంద్ర స్థాయిలో, 28 రాష్ట్రాల్లో 6 రాష్ట్రాల్లో రెండు సభలు ఉన్నందుకు భారత్ ఒక ఉదాహరణ.
- ద్విసభ శాసనసభలో చట్టాల నిర్వహణ, అమలు బాధ్యతను రెండు సభల మధ్య పంచుకుంటారు.

ఒక రాష్ట్ర మంత్రిమండలి రాష్ట్ర శాసనసభకు జవాబుదారీగా ఉంటుంది.

- ❖ రాష్ట్ర శాసనసభలను విధాన సభలు అని కూడా అంటారు.
- ❖ భారతదేశంలోని అనేక రాష్ట్రాల ప్రాంతీయ శాసనసభల దిగువ సభలను లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీలు అంటారు.
- ❖ రాష్ట్ర శాసనసభలు లోక్ సభను పోలి ఉంటాయి.
- ❖ భారతదేశంలోని ప్రతి శాసనసభ ఐదేళ్ళ కాలానికి ఏర్పడుతుంది, ఆ తరువాత అన్ని స్థానాలు ఎన్నికలకు వస్తాయి.

- ❖ రాష్ట్ర శాసనసభలో సభ్యుడు కావడానికి ఒక వ్యక్తి వయస్సు కనీసం 25 సంవత్సరాలు ఉండాలి.
- ❖ కేంద్ర మంత్రివర్గం సమిష్టిగా లోక్ సభకు జవాబుదారీగా ఉంటుంది.
- ❖ గవర్నర్ దేశ రాష్ట్రపతిచే నియమించబడే రాష్ట్ర అధిపతి.
- ❖ గవర్నర్ రాష్ట్రపతి ఇష్టానుసారంగా పనిచేస్తారని, ఆయనకు నిర్ణీత కాలపరిమితి ఉండదన్నారు.
- ❖ గవర్నర్ ను రాష్ట్రపతి ఒక రాష్ట్రం నుంచి మరో రాష్ట్రానికి బదిలీ చేయవచ్చు.
- ❖ గవర్నర్ ను కూడా తిరిగి నియమించవచ్చు.

6.3 శాసన సభ (విధాన సభ), శాసన మండలి (విధాన పరిషత్):

ఏకసభ రాష్ట్ర శాసనసభ చట్టాలు చేయడానికి ఒకే ఒక సభను కలిగి ఉంది, దీనిని **లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీ (విధాన సభ) అని పిలుస్తారు**. ద్విసభ రాష్ట్ర శాసనసభలో చట్టాలు చేయడానికి రెండు సభలు ఉన్నాయి, అవి శాసన సభ మరియు **శాసన మండలి (విధాన పరిషత్).**

6.3.1 రాష్ట్ర శాసనసభ లేదా విధాన సభ :

భారత రాజ్యాంగంలోని 6వ అధ్యాయం 3వ భాగంలో 168 నుంచి 212వ అధికరణలు రాష్ట్ర శాసనసభ నిర్మాణం, పని, కాలపరిమితి, అధికారాలను కలిగి ఉంటాయి. శాసనసభ అనేది రాష్ట్రానికి ఒక న్యాయ నిర్మాణ సంస్థ. ఇది పరిపాలనను నియంత్రిస్తుంది మరియు రాష్ట్ర బడ్జెట్ను విడుదల చేస్తుంది. రాష్ట్ర శాసనసభ మూడు భాగాలుగా రూపొందించబడింది, ఒకటి శాసన సభ, మరొకటి రాష్ట్ర శాసన మండలి మరియు గవర్నర్. భారతదేశంలో 6 రాష్ట్రాలకు మాత్రమే శాసనమండలి ఉంది. ఇతర రాష్ట్రాల్లో ఆ పరిస్థితి లేదు. శాసనమండలిలో సమస్య శాసనమండలి లేకుండా రాష్ట్రం కోసం అడగవచ్చు. వారి పవర్ వర్క్, ఏ ఆర్టికల్ వారికి సంబంధించినది, వాటి వర్కింగ్ స్ట్రక్చర్ ఏమిటి, వాటిలో ఏ సెషన్లు జరుగుతాయి మరియు వాటి కాలవ్యవధి ఏమిటి. ఒక నిర్దిష్ట రాష్ట్ర పరీక్షలో, అది రాష్ట్ర శాసనసభ యొక్క కాల వ్యవధి, వాటి అధ్యక్షుడు మరియు చారిత్రక ప్రాముఖ్యత కలిగిన ఇతర ముఖ్యమైన అంశాలను అడగవచ్చు. రాష్ట్ర శాసనసభలకు ప్రధానంగా రాష్ట్ర ప్రజలు ఎన్నుకునే ప్రతి రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి నేతృత్వం వహిస్తారు. వివిధ రాష్ట్రాలకు వేర్వేరు సీట్లను వర్గీకరించారు. భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం అసెంబ్లీ గరిష్ట, కనిష్ట సామర్థ్యం వరుసగా 500, 60గా నిర్ణయించారు. అయితే, అత్యవసరం లేదా అవసరం వచ్చినప్పుడు, పార్లమెంటు పర్యవేక్షణలో ఈ సంఖ్యలు భిన్నంగా ఉంటాయి. అత్యవసర పరిస్థితుల్లో ముఖ్యమంత్రి కోరుకుంటే శాసనసభను రద్దు చేసే అధికారం గవర్నర్ కు ఉంటుంది.

రాష్ట్రానికి సంబంధించిన బిల్లులను రూపొందించి ప్రవేశపెట్టడమే రాష్ట్ర శాసనసభ లక్ష్యం, లక్ష్యం. పార్లమెంటు సభ్యులకు ఇవ్వబడిన అధికారాలతో సమానమైన అనేక అధికారాలు మరియు విశేషాధికారాలు రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులకు ఇవ్వబడ్డాయి, అయితే, ఈ అధికారాలు మరియు విధులు ఆ నిర్దిష్ట రాష్ట్రానికి మాత్రమే పరిమితం చేయబడతాయి. భారత రాజ్యాంగం 168 నుండి 212 అధికరణలలో రాష్ట్ర శాసనసభలోని ముఖ్యమైన భాగాలు మరియు అవసరాలకు సంబంధించిన సంబంధిత వివరాలను చర్చిస్తుంది. భారత శాసన వ్యవస్థ ద్విసభా వ్యవస్థ.

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 169 ప్రకారం పార్లమెంటు మాదిరిగానే రాష్ట్రాలకు శాసన సభతో పాటు శాసన మండలిని ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చు. ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ, ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక రాష్ట్రాల్లో శాసనమండలి ఉంది.

శాసనసభ (విధాన సభ) :

శాసన సభ అనేది ప్రజలచే ఎన్నుకోబడిన శాసనసభ మరియు ఒక రాష్ట్రంలో నిజమైన అధికార స్థానం. అసెంబ్లీ యొక్క గరిష్ట బలం 500 పౌండ్లకు మించకూడదు మరియు దాని కనీస బలం 60 పౌండ్ల కంటే తక్కువ ఉండకూడదు. అయితే సిక్కిం, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, గోవా వంటి పలు రాష్ట్రాల్లో చిన్న అసెంబ్లీలకు అనుమతి ఇచ్చారు. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ప్రతి నియోజకవర్గ జనాభా, దానికి కేటాయించిన సీట్ల సంఖ్య మధ్య నిష్పత్తి స్థిరంగా ఉండేలా ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల ఏర్పాటు జరగాలి. ఈ విస్తృత నిబంధనలతో పాటు, ఎస్సీ, ఎస్టీ ప్రజల ప్రాతినిధ్యానికి నిర్దిష్ట నిబంధనలు కూడా ఉన్నాయి. అసెంబ్లీలో ఆంగ్లో ఇండియన్ కమ్యూనిటీకి ప్రాతినిధ్యం తక్కువగా ఉందని గవర్నర్ భావిస్తే ఆ సామాజికవర్గం నుంచి ఒకరిని నియమించవచ్చు.

శాసనసభ సభ్యులు :

శాసనసభ సభ్యులు నేరుగా ఓటింగ్ విధానం ద్వారా ఎన్నుకోబడతారు. వీరిని ఐదేళ్లపాటు పనిచేసేందుకు నామినేట్ చేస్తారు. శాసనసభ సభ్యుడు కావడానికి, ఈ అర్హతలు అవసరం,

- ఆ వ్యక్తి భారత పౌరుడై ఉండాలి.
- వయసు కనీసం 25 ఏళ్లు ఉండాలి.
- ఆ వ్యక్తి రాష్ట్ర ఓటరు జాబితాలో ఉండాలి.
- ఆయన పేరుతో లాభదాయకమైన సంస్థ ఏదీ ఉండకూడదు.
- ఆ వ్యక్తి ప్రభుత్వోద్యోగి కాలేదు.

విధానసభ కాలపరిమితి 5 సంవత్సరాలు. అత్యవసర పరిస్థితుల్లో అయితే ముఖ్యమంత్రి సలహా మేరకు గవర్నర్ రద్దు చేయవచ్చు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 356 ప్రకారం రాజ్యాంగ అత్యవసర పరిస్థితి ఏర్పడితే రాష్ట్రపతి దాన్ని రద్దు చేయవచ్చు. కాలపరిమితిని కూడా పొడిగించవచ్చు. ఆర్టికల్ 352 ప్రకారం జాతీయ అత్యవసర పరిస్థితిని ప్రకటిస్తే, పార్లమెంటు శాసనసభల కాలపరిమితిని పొడిగించవచ్చు. ఈ పొడిగింపు ఏడాదికి మించి ఉండకపోగా..

★ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 188 ప్రకారం శాసనసభలో సభ్యులు ప్రమాణ స్వీకారం చేయాల్సి ఉంటుంది.

★ ఆర్టికల్ 188 ప్రకారం, రాష్ట్ర శాసనసభ లేదా శాసనమండలిలోని ప్రతి సభ్యుడు మూడవ షెడ్యూల్లో పేర్కొన్న విధంగా గవర్నర్ లేదా గవర్నర్ చేత అధికారం పొందిన వ్యక్తి ముందు ప్రమాణం లేదా ధృవీకరణ చేయాలి.

★ ఆర్టికల్ 185 ప్రకారం రాష్ట్ర శాసనసభలో ఆయనను పదవి నుంచి తొలగించే తీర్మానం పరిశీలనలో ఉన్నప్పుడు చైర్మన్ లేదా డిప్యూటీ చైర్మన్ అధ్యక్షత వహించకూడదు.

- ★ ఆర్టికల్ 186 ప్రకారం శాసనసభ చైర్మన్, స్పీకర్, డిప్యూటీ చైర్మన్, డిప్యూటీ స్పీకర్ల జీతభత్యాలు ఉంటాయి.
- ★ ఆర్టికల్ 187 ప్రకారం రాష్ట్ర శాసనసభ సెక్రటేరియట్ కు సంబంధించిన నిబంధనలు ఉన్నాయి.
- ★ ఆర్టికల్ 189 ప్రకారం సభలో ఓటింగ్ కు సంబంధించిన నిబంధనలు, ఖాళీలు ఉన్నప్పటికీ వ్యవహరించే సభల అధికారాలు, రాష్ట్ర శాసనసభ కోరం ఉన్నాయి.

పుదుచ్చేరి 'శాసనసభ సభ్యులు' (ఎమ్మెల్యేలు) సంఖ్య పరంగా భారతదేశంలో అతిచిన్న విధానసభ .పుదుచ్చేరి విధానసభలో **కేవలం 30** మంది శాసనసభ్యులు మాత్రమే ఉన్నారు.**'శాసన సభ సభ్యులు** ' (ఎమ్మెల్యేలు) సంఖ్య పరంగా ఉత్తరప్రదేశ్ భారతదేశంలోనే అతిపెద్ద విధానసభ. **ఉత్తరప్రదేశ్ శాసనసభలో 403 మంది శాసనసభ్యులు** ఉన్నారు. **సిక్కిం** విధానసభలో 32 మంది శాసనసభ్యులు ఉన్నారు. **గోవా** విధానసభలో 40 మంది శాసనసభ్యులు ఉన్నారు. **ఢిల్లీ** విధానసభలో 70 మంది శాసనసభ్యులు ఉన్నారు.

ప్రిసైడింగ్ అధికారి లేదా స్పీకర్:

విధానసభ సభ్యులు తమ వక్తలను నామినేట్ చేస్తారు. స్పీకర్ సమావేశాలను నిర్వహిస్తారు, దాని కార్యకలాపాలను నిర్వహిస్తారు. అతడు/ఆమె ఇంటిలో క్రమశిక్షణను పాటిస్తారు, సభ్యులను అడగడానికి లేదా మాట్లాడడానికి అనుమతిస్తారు. స్పీకర్ బిల్లులను నోటేషన్, ఇతర చర్యల కింద ఉంచి ఓటింగ్ నిర్వహిస్తారు. అయితే స్పీకర్ గైర్హాజరైతే డిప్యూటీ స్పీకర్ ఆ స్థానంలోనే ఉంటారు. ఆయనను అసెంబ్లీ తన సభ్యుల మధ్య నుండి ఎన్నుకుంటుంది. దాన్ని చట్టంగా చేయాలనే ప్రజల ఆకాంక్షను పైఅధిష్టానానికి తెలియజేయడమే శాసన సభ, దాని సభ్యుల ప్రధాన ఎజెండా. రాష్ట్ర శాసనసభకు అంతిమ అధికారం ఉన్న రాష్ట్ర ప్రభుత్వాన్ని రద్దు చేయడం లేదా ద్రవ్య బిల్లులను ఆమోదించడం మినహా, రాష్ట్ర శాసనసభ యొక్క ఉన్నత సభ అయిన రాష్ట్ర శాసన మండలితో సమానమైన శాసనాధికారం రాష్ట్ర శాసనసభకు ఉంటుంది.

రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలు (ససానా సభ):

విధానసభ ఎన్నికలు అని పిలువబడే అసెంబ్లీ ఎన్నికలు భారతదేశంలో రాష్ట్ర మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతం (యుటి) స్థాయిలో పాలనా నిర్మాణాన్ని నిర్ణయించే కీలకమైన ప్రజాస్వామిక సంఘటనలు. అవి ప్రభుత్వ విధానాలు, చట్టాలు మరియు పరిపాలనను రూపొందిస్తాయి, ఇవి మిలియన్ల మంది పౌరుల జీవితాలకు ముఖ్యమైనవిగా ఉంటాయి. కేంద్ర ప్రభుత్వ కూర్పును నిర్ణయించే పార్లమెంటరీ ఎన్నికలకు భిన్నంగా పాలనా వికేంద్రీకరణలో క్రమానుగతంగా జరిగే ఈ ఎన్నికలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ) ప్రతి రాష్ట్రానికి షెడ్యూల్ ప్రకటించడంతో ఎన్నికల ప్రక్రియ ప్రారంభమవుతుంది. సాధారణంగా 18 ఏళ్లు నిండిన అర్హులైన ఓటర్లు నామినేషన్ దాఖలు, ప్రచారం, ఓటింగ్, ఫలితాల వెల్లడి సహా వివిధ దశల్లో పాల్గొంటారు. ఎన్నికల కమిషన్ స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్ధారించడం, ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిని అమలు చేయడం, భద్రతా సిబ్బందిని నియమించడం. విద్య, వైద్యం, మౌలిక సదుపాయాలు, చట్ట అమలు వంటి రంగాల్లో పాలనలో రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలు అంతర్భాగం. ఈ ఫలితాలు ప్రతి రాష్ట్ర రాజకీయ నాయకత్వాన్ని, విధాన దిశను నేరుగా ప్రభావితం చేస్తాయి. అదనంగా, వారు భారత పార్లమెంటు యొక్క ఎగువ సభ అయిన రాజ్యసభ కూర్పుకు దోహదపడటం ద్వారా

పరోక్షంగా జాతీయ రాజకీయాలను ప్రభావితం చేస్తారు. రాజకీయ పార్టీలు, సామాజిక ఆర్థిక పరిస్థితులు, అభ్యర్థుల ప్రొఫైల్స్ సహా అనేక అంశాలు ఎన్నికల ఫలితాలను ప్రభావితం చేస్తాయి. పార్టీల పనితీరు, వ్యూహాలు ఓటర్ల నిర్ణయాలను గణనీయంగా ప్రభావితం చేస్తుండగా, కులం, మతం, అభివృద్ధి వంటి సామాజిక ఆర్థిక అంశాలు ఓటింగ్ సరళిని ప్రభావితం చేస్తాయి. వ్యక్తిగత అభ్యర్థుల విశ్వసనీయత మరియు ప్రొఫైల్స్ కూడా ఓటరు ప్రాధాన్యతలను రూపొందిస్తాయి.

రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలు విస్తృత సామాజిక మరియు రాజకీయ ధోరణులకు సూచికలు, పాలనా డైనమిక్స్ను రూపొందిస్తాయి. రాష్ట్ర అభివృద్ధి పథం, ప్రజల శ్రేయస్సును ప్రభావితం చేస్తూ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసే పార్టీ లేదా సంకీర్ణాన్ని వీరు నిర్ణయిస్తారు. అంతేకాక, ఈ ఎన్నికలు జాతీయ స్థాయిలో రాజకీయ సూచికలుగా పనిచేస్తాయి, పొత్తులు, ధోరణులు మరియు ప్రజల సెంటిమెంట్ను ప్రతిబింబిస్తాయి. విధాన సభలు లేదా ససానా సభలు అని పిలువబడే రాష్ట్ర శాసనసభల కూర్పు జనాభా మరియు ఇసి నిర్ణయాల ఆధారంగా మారుతుంది. కొన్ని రాష్ట్రాల్లో ఏకసభ చట్టసభలు ఉండగా, మరికొన్ని రాష్ట్రాల్లో ద్విసభా నిర్మాణాలు ఉన్నాయి, జనాభా ఆధారంగా సీట్లు కేటాయిస్తారు. కొన్ని సందర్భాల్లో పార్లమెంటు జారీ చేసిన చట్టాల ద్వారా చేసిన మినహాయింపులను మినహాయించి సీట్ల కేటాయింపును ఈసీ నిర్ణయిస్తుంది. అత్యవసర సమయాల్లో, ముఖ్యమంత్రి అభ్యర్థన మేరకు రాష్ట్రాల శాసనసభలను రద్దు చేయవచ్చు, ఇది భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలు మరియు పాలనా నిర్మాణాల డైనమిక్ స్వభావాన్ని చూపుతుంది. మొత్తం మీద, అసెంబ్లీ ఎన్నికలు రాష్ట్ర మరియు జాతీయ స్థాయిలో భారతదేశం యొక్క ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణాన్ని రూపొందించడంలో ప్రాథమిక పాత్ర పోషిస్తాయి.

శాసనసభ్యుడు (ఎం.ఎల్.ఎ.):

రాష్ట్ర శాసనసభలో సభ్యత్వం పొందాలంటే ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడం తప్పనిసరి. అభ్యర్థిపై ఎలాంటి క్రిమినల్ ప్రొసీజర్స్ లేవని చెప్పాలి. అభ్యర్థి అదే సమయంలో రాష్ట్ర శాసన మండలి సభ్యుడు లేదా పార్లమెంటు సభ్యుడు కాకపోవచ్చు. ఎగువ సభ, రాష్ట్ర శాసన మండలితో సమానంగా ఉండే అవకాశం ఉన్న రాష్ట్ర శాసనసభ అధికారాలు ఉన్నాయి. ద్రవ్యబిల్లులను ఆమోదించడం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాన్ని రద్దు చేయడం మినహా రాష్ట్ర శాసనసభకు ఎగువ సభతో సమానమైన అధికారాలు ఉంటాయి. శాసనసభ్యుడు (ఎం.ఎల్.ఎ) కావాలనుకునే పౌరుడు తగినంత అర్హత కలిగి ఉండాలి. అభ్యర్థికి కనీసం 25 ఏళ్లు ఉండాలి, భారత జాతీయుడై ఉండాలి, మంచి మనసు ఉండాలి, ఎలాంటి నేరచరిత్ర ఉండకూడదు, దివాళా తీయకూడదు, మరీ ముఖ్యంగా రాష్ట్రంలోని ఏ నియోజకవర్గానికి చెందిన ఓటరు అయి ఉండాలి వంటి కొన్ని అర్హతలు ఉన్నాయి. భారతదేశంలోని రాష్ట్ర శాసనసభ సంబంధిత రాష్ట్రానికి చట్టాలను రూపొందించడంలో మరియు మెరుగుపరచడంలో ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తుంది. రాష్ట్ర పాలనపై నిర్ణయం తీసుకోవడానికి ప్రభుత్వం కూడా రాష్ట్ర శాసనసభపై ఆధారపడుతుంది.

పాలకుడు :

రాష్ట్ర శాసనసభ అనేది భారతదేశంలోని రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో ఒక శాసన సభ.

- ★ ఏకసభ్య నియోజకవర్గాలు నేరుగా ప్రతి శాసనసభ సభ్యుడిని (ఎమ్మెల్యే) ఐదేళ్ల పదవీకాలానికి ఎన్నుకుంటారు.

★ భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం ఒక రాష్ట్ర శాసనసభలో కనీసం 60 మంది సభ్యులు, 500 మందికి మించకుండా ఉండాలి.

★ ఒక రాష్ట్ర శాసనసభను రద్దు చేసే అధికారం రాష్ట్ర గవర్నర్ కు ఉంటుంది.

★ అత్యవసర పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు, ముఖ్యమంత్రి అభ్యర్థన మేరకు లేదా అధికార మెజారిటీ పార్టీ లేదా సంకీర్ణానికి వ్యతిరేకంగా అవిశ్వాస తీర్మానాన్ని ఆమోదించినట్లయితే గవర్నర్ రాష్ట్ర శాసనసభను రద్దు చేయవచ్చు.

★ కేంద్ర ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులకు అనుగుణంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తన కార్యనిర్వాహక అధికారాలను అమలు చేయడంలో విఫలమైతే, పరిస్థితిని అంచనా వేయడానికి మరియు ఆర్టికల్ 365 ప్రకారం రాష్ట్ర అసెంబ్లీ రద్దును కేంద్ర మంత్రివర్గానికి సిఫారసు చేయడానికి రాష్ట్ర గవర్నర్ బాధ్యత వహిస్తాడు.

గవర్నర్ గురించి ముఖ్యమైన విషయాలు :

* రాష్ట్ర శాసనసభలను విధాన సభలు అని కూడా అంటారు.
* రాష్ట్ర శాసనసభ స్పీకర్ అధ్యక్షతన ఉంటుంది.
* గవర్నర్ రాష్ట్ర శాసనసభను సమావేశపరచవచ్చు మరియు వాయిదా వేయవచ్చు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభను రద్దు చేయవచ్చు.
* రాష్ట్ర శాసనసభ ప్రజలచే నేరుగా ఎన్నుకోబడుతుంది.
* ప్రతి శాసనసభ్యుడు (ఎం.ఎల్.ఎ) ఏకసభ్య నియోజక వర్గాల ద్వారా ఐదేళ్ళ పదవీకాలానికి ప్రత్యక్షంగా ఎన్నుకోబడతారు.
* గవర్నరు రాష్ట్ర అధిపతి మరియు దేశ రాష్ట్రపతిచే నియమించబడతాడు.
* గవర్నర్ రాష్ట్రపతి ఇష్టానుసారం పనిచేస్తారు మరియు నిర్ణీత పదవీకాలం ఉండదు.
* గవర్నర్ ను రాష్ట్రపతి ఒక రాష్ట్రం నుంచి మరో రాష్ట్రానికి బదిలీ చేయవచ్చు.
* గవర్నర్ ను కూడా తిరిగి నియమించవచ్చు.
* ఏడవ రాజ్యాంగ సవరణ ఒకే వ్యక్తిని రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు గవర్నర్ గా నియమించడానికి వీలు కల్పించింది.

6.3.2 శాసన మండలి లేదా విధాన పరిషత్ :

విధాన పరిషత్, లేదా రాష్ట్ర శాసన మండలి, ద్విసభ శాసనసభ ఉన్న రాష్ట్రాలలో ఎగువ సభ. శాసనమండలి సభ్యుల (ఎమ్మెల్సీ) పదవీకాలం ఆరేళ్లు. రాష్ట్ర శాసనమండలి సభ్యుల్లో మూడింట ఒక వంతు మంది ప్రతి రెండేళ్లకోసారి పదవీ విరమణ చేస్తారు. ఈ ఏర్పాటు భారత పార్లమెంటు ఎగువ సభ అయిన రాజ్యసభను పోలి ఉంటుంది. 2022 నాటికి దేశంలోని 28 రాష్ట్రాల్లో 6 రాష్ట్రాల్లో శాసనమండలి ఉంది. ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్ణాటక, తెలంగాణ, మహారాష్ట్ర,

బీహార్, ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రాలు ఈ జాబితాలో ఉన్నాయి. రాష్ట్ర శాసన మండలి (ఎమ్మెల్సీ) సభ్యుడిగా ఉండాలంటే భారత పౌరుడై ఉండాలి, కనీసం 30 ఏళ్లు ఉండాలి. విధాన పరిషత్ లను శాసన మండలిలు అని కూడా అంటారు. విధాన పరిషత్ లు భారతదేశంలోని వివిధ రాష్ట్రాల్లోని రాష్ట్ర శాసనసభల యొక్క ఎగువ సభలు. విధాన పరిషత్ రాజ్యసభను పోలి ఉంటుంది. విధాన పరిషత్ సభ్యులను పరోక్షంగా ఎన్నుకొని నామినేట్ చేస్తారు. విధాన పరిషత్ గరిష్ట బలం అసెంబ్లీ మొత్తం బలంలో మూడింట ఒక వంతుగా నిర్ణయించబడింది.

- రాష్ట్ర శాసనసభ యొక్క **రెండవ మరియు** ఎగువ సభ శాసన మండలి.
- ఇది శాశ్వత ఇల్లు. అందువల్ల గవర్నర్ దాన్ని **రద్దు** చేయలేరు.
- ఆర్టికల్ 171(3) ప్రకారం శాసనమండలి సభ్యులను **పరోక్షంగా ఎన్నుకుంటారు.**
- ప్రతి సభ్యుడు 6 సంవత్సరాల పాటు శాసనమండలి సభ్యుడిగా **ఉంటారు.**

ద్విసభ శాసనసభ కలిగిన ఆరు రాష్ట్రాల పేర్లు :

- ఆంధ్ర ప్రదేశ్
- బీహార్
- కర్ణాటక
- మహారాష్ట్ర
- తెలంగాణ
- ఉత్తర ప్రదేశ్

రాష్ట్ర శాసనసభ – శాసన మండలి (విధాన పరిషత్):

శాసన మండలి కూర్పు భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 171 లో ఇవ్వబడింది. శాసనమండలిలోని మొత్తం సభ్యులు రాష్ట్ర శాసనసభలోని మొత్తం సభ్యులలో మూడింట ఒక వంతుకు మించకూడదు. శాసనమండలి కూర్పుకు మరో ప్రమాణం కూడా ఉంది. శాసనమండలిలో సభ్యుడి వయసు ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ 40కి తగ్గకుండా ఉండాలి. విధాన పరిషత్ కూర్పులో మినహాయింపు ఉంది.

శాసనమండలి కూర్పును ఈ క్రింది విధంగా విభజించవచ్చు :

- చట్టప్రకారం పార్లమెంటు నిర్దేశించిన జిల్లా బోర్డులు, మున్సిపాలిటీలు, ఇతర స్థానిక సంస్థల నుంచి

  శాసనమండలి సభ్యుల్లో మూడింట ఒక వంతు మందిని ఎన్నుకోవాలి.
- దీని సభ్యులలో పన్నెండవ వంతు మంది కనీసం మూడు సంవత్సరాల కాలానికి ఒకే రాష్ట్రంలో నివసిస్తున్న వ్యక్తి నుండి ఎన్నుకోబడతారు మరియు భారతదేశ భూభాగంలో ఉన్న విశ్వవిద్యాలయం నుండి పట్టభద్రులవుతారు.
- మొత్తం సభ్యుల్లో పన్నెండవ వంతు మంది రాష్ట్ర విద్యా సంస్థలోనే కనీసం మూడేళ్లపాటు ఉపాధ్యాయ

వృత్తిలో ఉన్న వ్యక్తి నుంచి ఎన్నికవ్వాలి.

- మూడింట ఒక వంతు మంది శాసనసభల ద్వారా ఎన్నుకోబడాలి మరియు వారిలో ఎవరూ శాసన సభ సభ్యులు కాకూడదు.
- మిగిలిన సభ్యులను చట్టం ప్రకారం గవర్నర్ నామినేట్ చేయాలి.

శాసనమండలి ఏర్పాటు రద్దు :

శాసన మండలి (విధాన పరిషత్ అని కూడా పిలుస్తారు) మన దేశంలో ద్విసభ శాసనసభ యొక్క ఎగువ సభ. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 169 దీని స్థాపనకు వీలు కల్పిస్తుంది, మరియు అదే నిబంధన కింద దానిని కూడా తొలగించవచ్చు. మన దేశంలోని అనేక రాష్ట్రాల్లో శాసనమండలి గురించి ఆర్టికల్ 168లో ప్రస్తావించారు. భారత రాష్ట్రంలో ద్విసభ శాసనసభ అవసరం లేదు. ఎందుకంటే ప్రతి రాష్ట్రంలోనూ (ఆర్థిక లేదా మరేదైనా కారణం వల్ల) ద్విసభ శాసనసభ సాధ్యం కాదని మన వ్యవస్థాపకులు గుర్తించారు. ఆర్టికల్ 169 ప్రకారం శాసనమండలిని ఏర్పాటు చేస్తారు లేదా రద్దు చేస్తారు. శాసనమండలిని ఏర్పాటు చేయడానికి లేదా రద్దు చేయడానికి శాసనసభ మొత్తం బలంలో సగానికి పైగా మద్దతుతో ఒక తీర్మానాన్ని శాసనసభ ఆమోదించాలి.

6.4 స్థానికసంస్థల ఎన్నికలు :

ఏ దేశ పాలనా నిర్మాణంలోనైనా స్థానిక ప్రభుత్వం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది, క్షేత్రస్థాయిలో ప్రభుత్వ యంత్రాంగానికి, పౌరులకు మధ్య ప్రాథమిక ఇంటర్ఫేస్గా పనిచేస్తుంది. నిర్దిష్ట లక్షణాల ద్వారా నిర్వచించబడిన ఈ సంస్థలు సమర్థవంతమైన పరిపాలన, ఆర్థిక నిర్వహణ మరియు పౌరుల నిమగ్నతను వారి నిర్దేశిత ప్రాంతాలలో నిర్ధారిస్తాయి. బాగా నిర్వచించబడిన సరిహద్దులలో పనిచేస్తూ, స్థానిక ప్రభుత్వాలు స్థానిక నివాసితులచే నేరుగా ఎన్నుకోబడిన అధికారాన్ని కలిగి ఉంటాయి, తమ కమ్యూనిటీల అవసరాలకు అనుగుణంగా నిర్ణయాలు తీసుకునే అధికారాన్ని వారికి ఇస్తాయి. వాటి సమర్థవంతమైన పనితీరుకు ఆర్థిక స్వయంప్రతిపత్తి కీలకం, ఇది పాలక మండలి విధించే స్థానిక పన్నుల ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది. స్థానిక స్వయంప్రతిపత్తి మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క సూత్రాలను నిలబెట్టే ఈ సంస్థలు నివాసితుల నుండి చురుకైన భాగస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహిస్తాయి, స్థానిక వ్యవహారాల పట్ల యాజమాన్యం మరియు బాధ్యత యొక్క భావాన్ని పెంపొందిస్తాయి. భారతదేశంలో, స్థానిక పరిపాలన యొక్క భూభాగం మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ల నుండి గ్రామ పంచాయతీల వరకు వివిధ రకాల సంస్థలను కలిగి ఉంది, ప్రతి ఒక్కటి ప్రత్యేకమైన బాధ్యతలు మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలను కలిగి ఉంటాయి. పండిట్ జవహర్ లాల్ నెహ్రూ వంటి నాయకులు కలలుగన్న విధంగా స్థానిక ప్రభుత్వాలు పౌర నిమగ్నత, దృఢమైన పురోగతి మరియు రాజకీయ సామాజికీకరణకు దోహదపడతాయి, తద్వారా దేశ ప్రజాస్వామిక నిర్మాణాన్ని బలోపేతం చేస్తాయి.

6.5 స్థానిక ప్రభుత్వ లక్షణాలు :

స్థానిక ప్రాంతాలు :

స్థానిక ప్రభుత్వం బాగా నిర్వచించిన ప్రాంతాన్ని కలిగి ఉంటుంది, దీనిని సంబంధిత రాష్ట్ర ప్రభుత్వం

నిర్ణయిస్తుంది. ఈ ప్రాంతాన్ని నగరం, పట్టణం లేదా గ్రామం అని పిలవవచ్చు.

లోకల్ అథారిటీ :

ఒక నిర్దిష్ట ప్రాంతం యొక్క పరిపాలన ఒక నిర్దిష్ట స్థానిక ప్రాంతంలో నివసిస్తున్న ప్రజలచే నేరుగా ఎన్నుకోబడిన ఒక అథారిటీ లేదా వ్యక్తుల సంస్థచే నిర్వహించబడుతుంది.

లోకల్ ఫైనాన్స్ :

తన విధులను సమర్థవంతంగా నిర్వహించడానికి, ప్రతి స్థానిక ప్రభుత్వ విభాగానికి తగినంత ఆర్థిక సహాయం అందించడం అవసరం. స్థానిక పౌరులు సంబంధిత స్థానిక అథారిటీ బలవంతం చేసిన పన్నులు చెల్లించాల్సి ఉంటుంది.

స్థానిక స్వయంప్రతిపత్తి :

ఇది స్థానిక ప్రభుత్వం తమకు కేటాయించిన కార్యకలాపాలు మరియు విధుల రంగంలో ఒక చట్టాన్ని నిర్ణయించే స్వేచ్ఛను కలిగి ఉంటుంది.

స్థానిక భాగస్వామ్యం :

స్థానిక స్థాయిలో అభివృద్ధి ప్రణాళిక యొక్క విజయం లేదా వైఫల్యం ఈ ప్రణాళికలు రూపొందించబడిన స్థానిక ప్రజల చురుకైన భాగస్వామ్యంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. పరిపాలనలో స్థానిక ప్రజలు పాల్గొనే అవకాశాన్ని స్థానిక ప్రభుత్వమే కల్పిస్తుంది.

స్థానిక నాయకత్వం :

స్థానిక ప్రభుత్వ పరిధిలోకి వచ్చే ప్రజలు, ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్న వారు సాధారణంగా నిరక్షరాస్యులు, అనుభవం లేనివారు, వృత్తి నైపుణ్యం లేనివారు మరియు స్థానిక సంస్థల పనితీరుపై అవగాహన లేనివారు. అందువల్ల ఆ వ్యక్తులకు బలమైన నాయకత్వాన్ని అందించాల్సిన అవసరం ఉంది.

స్థానిక జవాబుదారీతనం :

ప్రజలకు పౌర సౌకర్యాలు కల్పించడానికి స్థానిక ప్రభుత్వాలు ఏర్పడతాయి మరియు స్థానిక స్థాయిలో

జవాబుదారీగా ఉంటాయి. స్థానిక ప్రాంతాల ప్రజలు తమ విధులు సమర్థవంతంగా జరిగేలా స్థానిక అధికారులపై నిఘా పెడతారు.

6.6 భారతదేశంలో స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల విస్తృత వర్గీకరణ :

పార్లమెంట్, అసెంబ్లీ ఎన్నికల మాదిరిగానే మున్సిపల్ కార్పొరేషన్లు, మున్సిపాలిటీలు, జిల్లా పంచాయతీలు, గ్రామ పంచాయతీలు, ఇతర స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు ప్రత్యేక ప్రక్రియను అనుసరిస్తాయి. కార్పొరేషన్లు, మున్సిపాలిటీలు, జిల్లా పరిషత్తు, జిల్లా పంచాయతీలు, పంచాయతీ సమితులు, గ్రామ పంచాయతీలు, ఇతర స్థానిక సంస్థలకు ఎన్నికలు నిర్వహించే అధికారం **రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లకు (ఎస్ఈసీ) ఉంటుంది**. ఎన్నికలకు ముందు

మంత్రులు, ఇతర అధికారులు ఎలాంటి ఆర్థిక గ్రాంట్లు, కొత్త పథకాలు, అభివృద్ధి పథకాలను ప్రకటించకుండా నిషేధించడంతో పాటు, **అధికార పార్టీకి అనుకూలంగా ఓటర్లను ప్రభావితం చేసే విధంగా ప్రభుత్వంలో తాత్కాలిక నియామకాలు చేపట్టకుండా** ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి అడ్డుకుంటోంది.

6.6.1 పట్టణ స్థానిక ప్రభుత్వం :

- **మొదలు :**
    - ఇంత సువిశాల దేశాన్ని పరిపాలించడంలో దాని ప్రాముఖ్యతను వారు గ్రహించడం వల్ల బ్రిటిష్ కాలం **నుండి** ఇది భారతదేశంలో ఉనికిలో ఉంది.
    - బ్రిటిష్ వారు మొదటిసారిగా **1687 లో** మద్రాసులో మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ను **ఏర్పాటు చేశారు**, కానీ ఆ తరువాత భారతదేశంలోని స్థానిక ప్రభుత్వం చట్టబద్ధమైన స్థావరాలను స్వాధీనం చేసుకోవడానికి 1793 వరకు వేచి ఉండవలసి వచ్చింది.
    - **1793 చార్టర్ చట్టం** మూడు ప్రెసిడెన్సీ పట్టణాలలో పురపాలక పరిపాలనను స్థాపించింది ఎందుకంటే కనీసం నాలుగు దిశల నుండి సంస్కరణ కోసం ఒత్తిడి ఉంది :
        - ఆర్థిక సరళీకరణ,
        - స్థానిక రాజకీయ ఒత్తిళ్లు.
        - స్థానిక సేవల్లో పౌరుల భాగస్వామ్యం మరియు
        - కోర్టు జోక్యం..
- **1992 లో ఆమోదించబడిన ఆర్టికల్ 243 పి యొక్క 74 వ సవరణ** పట్టణ స్థానిక ప్రభుత్వానికి ఏకరీతి చట్టాన్ని అందించింది :
    - మున్సిపాలిటీలు తమ విధులను సమర్థవంతంగా నిర్వర్తించగలవు.
    - పరిపాలనాపరంగా, ఆర్థికంగా వారికి సాధికారత కల్పించడం.
    - మునిసిపల్ సేవల పంపిణీని పెంచడం
    - ప్లానింగ్ మేనేజ్ మెంట్ లో ప్రజల భాగస్వామ్యాన్ని ధృవీకరించడం మరియు
    - అభివృద్ధికి మౌలిక సదుపాయాలు కల్పించడం.

6.6.2 మున్సిపల్ కార్పొరేషన్లకు ఎన్నికలు :

మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ అనేది ఒక మిలియన్ కంటే ఎక్కువ జనాభా ఉన్న నగరంలో స్థాపించబడిన రాష్ట్ర ప్రభుత్వ శాఖ. దీని ఎన్నికలు **ఐదేళ్లకు ఒకసారి జరుగుతాయి** మరియు ప్రజలు నేరుగా ఆఫీస్ బేరర్లను ఎన్నుకుంటారు. వీటిని రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ల పర్యవేక్షణలో నిర్వహిస్తారు. కొన్ని రాష్ట్రాల్లో ఎన్నికల నిర్వహణ బాధ్యత

రాష్ట్ర ప్రభుత్వానిదే కాగా, మరికొన్ని రాష్ట్రాల్లో కార్యనిర్వాహక అధికారులదే అధికారం. భారత ఎన్నికల సంఘం గుర్తింపు పొందిన ప్రతి రాజకీయ పార్టీ కార్పొరేషన్ ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి అర్హులు.

6.6.3 మున్సిపాలిటీ ఎన్నికలు :

మునిసిపాలిటీ లేదా నగర పాలిక అనేది 100,000 లేదా అంతకంటే ఎక్కువ జనాభా ఉన్న చిన్న జిల్లా నగరాలు మరియు పెద్ద పట్టణాలను నిర్వహించే ఒక పట్టణ స్థానిక సంస్థ. మున్సిపాలిటీ సభ్యులు ఐదేళ్ల కాలానికి ఎన్నుకోబడతారు. మున్సిపాలిటీ ఎన్నికల సమయంలో పట్టణాన్ని జనాభాను బట్టి **వార్డులుగా విభజించి** ప్రతి వార్డు నుంచి ప్రజలు నేరుగా తమ ప్రతినిధులను ఎన్నుకుంటారు. ఎన్నికల తరువాత, ఎన్నికైన సభ్యులు మునిసిపాలిటీ సమావేశాలకు అధ్యక్షత వహించడానికి తమలో ఒక అధ్యక్షుడిని ఎన్నుకుంటారు.

6.6.4 నగర పంచాయతీ ఎన్నికలు :

నోటిఫైడ్ ఏరియా కౌన్సిల్ అని కూడా పిలువబడే నగర పంచాయతీ, ఇటువంటి స్థానిక ప్రభుత్వ సంస్థలు 11,000 కంటే ఎక్కువ మరియు 25,000 కంటే తక్కువ నివాసితులు ఉన్న పట్టణ కేంద్రాల్లో ఉన్నాయి. నగర పంచాయితీ సభ్యులు ఐదు సంవత్సరాల కాలానికి ఎన్నుకోబడతారు. నగర పంచాయతీలోని పలు వార్డులకు చెందిన ఓటర్లు తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకున్నారు. మహిళలతో పాటు షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, వెనుకబడిన తరగతులకు సీట్లు రిజర్వ్ చేయబడ్డాయి.

6.6.5 జిల్లా పంచాయతీ ఎన్నికలు :

జిల్లా పరిషత్ భారత పంచాయితీరాజ్ వ్యవస్థలో మూడవ అంచె.

- రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులు మరియు భారత పార్లమెంటు సభ్యులు జిల్లా పరిషత్ సభ్యులను కలిగి ఉంటారు.
- జిల్లా పరిషత్ లో గరిష్టంగా 75 మంది సభ్యులు, కనిష్ఠంగా 50 మంది సభ్యులు ఉన్నారు.
- దీనికి రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి నేతృత్వం వహిస్తారు.
- ***జిల్లా పరిషత్ పరిపాలనా వ్యవస్థకు ఐఏఎస్ అధికారి ముఖ్య కార్యనిర్వహణాధికారి.***

స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాత భారతదేశం గౌరవప్రదమైన ప్రజాస్వామ్య దేశంగా ఎదిగింది. ప్రపంచ సమాజం కూడా ఈ విషయాన్ని గుర్తించింది. క్లిష్టమైన వాతావరణంలో ఇది సమర్థవంతంగా అభివృద్ధి చెందింది. గ్రామపంచాయతీ నుంచి ప్రెసిడెన్సీ వరకు ప్రతి రాజకీయ స్థానానికి బహిరంగంగా, పారదర్శకంగా ఎన్నికలు జరుగుతున్నాయి.

6.6.7 జిల్లా పరిషత్ ఎన్నికలు :

జిల్లా కౌన్సిల్ లేదా జిల్లా పరిషత్ అనేది ఎన్నుకోబడిన సంస్థ, దీని సభ్యులు వయోజన ఓటు హక్కు ఆధారంగా ఐదు సంవత్సరాల కాలానికి ఎన్నుకోబడతారు. దీనికి కనీసం 50 మంది సభ్యులు, గరిష్ట పరిమితి 75 మంది

ఉండాలి. జిల్లాలోని ఎలక్టోరల్ డివిజన్ల నుంచి ఎన్నికైన కౌన్సిలర్లతో పాటు రాష్ట్ర శాసనసభ సభ్యులు, పార్లమెంటు సభ్యులు కూడా జిల్లా పరిషత్ సభ్యులుగా ఉంటారు. షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, వెనుకబడిన తరగతులు మరియు మహిళలకు సీట్లు రిజర్వ్ చేయబడ్డాయి.

6.6.8 గ్రామ పంచాయతీ ఎన్నికలు :

500 జనాభా ఉన్న గ్రామంలో గ్రామ పంచాయతీ ఉండటం తప్పనిసరి. దీని సభ్యులను గ్రామస్థులు ఐదేళ్ల కాలానికి ఎన్నుకుంటారు. గ్రామ పంచాయితీ సభ్యుల సంఖ్య జనాభా పరిమాణంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇది సాధారణంగా 7 నుండి 17 వరకు మారుతుంది. గ్రామపంచాయతీ ఎన్నికలను జిల్లా కలెక్టర్, తహసీల్దార్ సహకారంతో రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ నిర్వహిస్తారు. తహసీల్దార్ ఎన్నికల తేదీని ప్రకటిస్తారు. **గ్రామ పంచాయితీలో మూడింట ఒక వంతు స్థానాలు** మహిళా అభ్యర్థులకు రిజర్వు చేయబడ్డాయి . పంచాయితీకి ఎన్నికైన సభ్యులు మొదటిసారి సమావేశమైన రోజును ఆ గ్రామ పంచాయితీ కార్యకలాపాలు ప్రారంభించిన తేదీగా పరిగణిస్తారు.

6.6.9 పంచాయతీ సమితి ఎన్నికలు :

తహసీల్ (తాలూకా) స్థాయిలో ఉన్న ఈ స్థానిక ప్రభుత్వ సంస్థ గ్రామ పంచాయతీ మరియు జిల్లా పరిషత్ మధ్య ఒక ముఖ్యమైన అనుసంధానంగా ఉంది. ఈ సమితిలో బ్లాక్ ప్రాంతంలోని గ్రామ పంచాయతీల అధిపతులు, బ్లాక్ కు చెందిన లోక్ సభ, రాజ్యసభ, రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికైన సభ్యులు ఉంటారు. వీరితో పాటు బ్లాక్ డెవలప్మెంట్ ఆఫీసర్, షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, మహిళలు, రైతు సంఘం ప్రతినిధులు కూడా పంచాయతీ సమితి సభ్యులుగా ఉంటారు. సమితిని **ఐదేళ్ళ పాటు ఎన్నుకుంటారు.**

6.7 స్థానిక ప్రభుత్వాల ప్రాముఖ్యత :

నిజమైన ప్రజాస్వామ్యం :

"ప్రజాస్వామ్యం" అనే పదం పరిపాలనలో ప్రభుత్వ వ్యవస్థను సూచిస్తుంది, దీనిలో దేశంలోని ప్రతి వయోజన పౌరుడు ప్రత్యక్షంగా లేదా పరోక్షంగా కొంత భాగాన్ని అనుభవిస్తాడు. ఇది అట్టడుగు స్థాయిలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని కాపాడుతుంది.

స్థానిక భాగస్వామ్యం :

ప్రజాస్వామ్యం సక్రమంగా పనిచేయాలంటే వీలైనంత ఎక్కువ మంది పౌరులు స్థానిక స్థాయిలో పాల్గొనేలా ప్రోత్సహించాలి.

దృఢమైన పురోగతి :

దీర్ఘకాలంలో, ప్రజాస్వామ్యాన్ని పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభకు పరిమితం చేసే వ్యవస్థ కంటే ఇటువంటి ప్రజాస్వామ్య పద్ధతిలో సాధించిన పురోగతి మరింత దృఢంగా మరియు దృఢంగా ఉంటుంది.

ఇది **రాజకీయ సామాజికీకరణకు ఒక ప్రాథమిక యూనిట్** , అందుకే ఈ రోజు ఇది ఇతర రెండు స్థాయిల

ప్రభుత్వంతో పోలిస్తే చాలా ముఖ్యమైనది.

పండిట్ జవహర్ లాల్ నెహ్రూ 1948 లో మొదటి స్థానిక స్వపరిపాలన మంత్రుల సదస్సును ప్రారంభించినప్పుడు, "**స్థానిక స్వపరిపాలన అనేది నిజమైన ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థకు పునాదిగా ఉండాలి.** కింది నుంచి పునాదిని నిర్మించుకోకపోతే పైస్థాయిలో ప్రజాస్వామ్యం విజయం సాధించదని భావించడం మనకు అలవాటైపోయింది".

6.8 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం :

ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థకు స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల నిర్వహణ చాలా అవసరం. ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశమైన భారత్లో రాష్ట్రపతి, ఉపరాష్ట్రపతి, లోక్సభ, రాజ్యసభ, విధానసభ, విధాన పరిషత్లకు ఎన్నికలు నిర్వహించడానికి రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 ప్రకారం స్వతంత్ర ఎన్నికల కమిషన్ ఉంది. 73, 74వ రాజ్యాంగ సవరణల్లో స్థానిక సంస్థలు-పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీల ఎన్నికలను పర్యవేక్షించడానికి రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లు (ఎస్ ఈసీ) ఏర్పాటు చేయాలని నిర్దేశించారు. ఎస్ఈసీ ప్రాముఖ్యత, కూర్పు, అధికారాలు, విధులు, పాత్రపై ఈ యూనిట్ దృష్టి పెడుతుంది.

6.8.1 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం – ప్రాముఖ్యత :

ప్రజల భాగస్వామ్యానికి అనువైన సంస్థలు, ప్రక్రియలను పెంపొందించుకోవడంలోనే రాజకీయ అభివృద్ధికి మూలం. స్థానిక ప్రభుత్వ సంస్థలు ప్రజల ఆకాంక్షలను, ఉత్సాహాన్ని, పరిపాలనలో భాగస్వామ్యాన్ని సర్దుబాటు చేస్తాయి, ప్రజాస్వామిక అవసరాలను తీరుస్తాయి మరియు రాజకీయ చైతన్యాన్ని వ్యక్తపరుస్తాయి. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థల బలోపేతానికి చిత్తశుద్ధితో కృషి చేయాలి. చారిత్రాత్మకంగా, భారతదేశంలోని రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు స్వపరిపాలన కలిగిన స్థానిక సంస్థల పట్ల ఉదాసీన వైఖరిని ప్రదర్శిస్తున్నాయి, ఇది ఈ సంస్థలను అధిగమించడంలో నిరంకుశత్వానికి దారితీసింది మరియు ఎన్నికలను ఆలస్యం చేస్తుంది. ఉదాహరణకు, హిమాచల్ ప్రదేశ్ 26 సంవత్సరాల విరామం తరువాత 1986 లో సిమ్లా మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ మరియు 15 పట్టణాలకు ఎన్నికలు నిర్వహించింది. అదేవిధంగా, పంజాబ్ 1977 లో మూడు మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లను ఏర్పాటు చేసింది, ఇది చాలా కాలం అప్రజాస్వామికంగా ఉంది. ఈ సమస్యను పరిష్కరించడానికి 73, 74వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టాలు గవర్నర్ నియమించిన ఎస్ఈసీలను ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా స్థానిక సంస్థలకు క్రమం తప్పకుండా, నిష్పాక్షికంగా ఎన్నికలు నిర్వహించాలని నిర్దేశించాయి. ఆర్టికల్ 243 జెడ్ఏ, ఆర్టికల్ 243కే ప్రకారం పంచాయతీ, మున్సిపాలిటీ ఎన్నికలను పర్యవేక్షించే, దిశానిర్దేశం చేసే, నియంత్రించే బాధ్యత ఎస్ఈసీకి అప్పగించారు. ఆర్టికల్ 243 యు ప్రకారం స్థానిక సంస్థల కాలపరిమితిని ఐదేళ్లుగా నిర్ణయించి, ముందస్తుగా రద్దు చేస్తే ఆరు నెలల్లోగా తిరిగి ఎన్నికలు నిర్వహించాలని ఆదేశిస్తుంది. దీని వల్ల ప్రతి ఐదేళ్లకోసారి లేదా మిగిలిన కాలానికి అవసరమైన విధంగా క్రమం తప్పకుండా ఎన్నికలు జరుగుతాయి. పంచాయతీలు మరియు మునిసిపాలిటీలకు రాష్ట్రాలు తమ స్వంత చట్టాన్ని ఆమోదించాయి, ఎస్ఇసిల ఏర్పాటుకు నిబంధనలను చేర్చాయి. ఉదాహరణకు, పంజాబ్ ఈ ప్రయోజనం కోసం ప్రత్యేక చట్టాన్ని ఆమోదించింది. చాలా రాష్ట్రాలు క్రమం తప్పకుండా, స్వేచ్ఛగా, నిష్పాక్షికంగా మరియు నిష్పక్షపాతంగా స్థానిక ఎన్నికలను నిర్వహించడానికి ఎస్ఇసిలను ఏర్పాటు చేశాయి, తద్వారా ప్రజల భాగస్వామ్యాన్ని పొందడం మరియు ప్రభుత్వ విధానాలను అమలు చేయడానికి

స్థానిక నాయకత్వాన్ని పాలనతో అనుసంధానించడం.

6.8.2 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం – కూర్పు(సెటప్):

రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లకు గవర్నర్ నియమించిన రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ నేతృత్వం వహిస్తారు. పంజాబ్ వంటి కొన్ని రాష్ట్రాల్లో డిప్యూటీ ఎలక్షన్ కమిషనర్ అనే నిబంధన కూడా ఉంది. సాధారణంగా ఎన్నికల కమిషనర్ గా రిటైర్డ్ సివిల్ సర్వెంట్ లేదా రిటైర్డ్ జడ్జిని నియమిస్తారు. మున్సిపాలిటీలు, మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లు, పంచాయితీలతో సహా పట్టణ స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు భారతదేశంలోని రాష్ట్రాల ఎన్నికల కమిషన్ నియంత్రణలో ఉంటాయి. 1950 జనవరి 25 న ఏర్పడిన ఎన్నికల సంఘం భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 నుండి 329 వరకు పనిచేస్తుంది, ఇది దాని బాధ్యతలు, అధికారాలు మరియు అర్హతలను నిర్వచిస్తుంది.

రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లు (ఎస్ఈసీలు):

- **విధులు :** రాష్ట్రంలో స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలను స్వేచ్ఛగా, నిష్పక్షపాతంగా నిర్వహించాలి.
- **ఆర్టికల్ 243కె(1):** గవర్నర్ నియమించిన రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్తో కూడిన రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్కు ఓటర్ల జాబితా, పంచాయతీలు (మరియు మునిసిపాలిటీలు) ఎన్నికల పర్యవేక్షణ, దిశ, నియంత్రణను అప్పగిస్తుంది.
- **ఆర్టికల్ 243కె(2) :** కమిషనర్ పదవీకాలం, నియామకం రాష్ట్ర చట్టం ద్వారా నిర్ణయించబడతాయి. హైకోర్టు న్యాయమూర్తి తరహాలో తప్ప కమిషనర్ ను తొలగించడానికి వీల్లేదు.

ఎస్ ఈ సీ ల్లో కీలక పాత్ర :

- **ఎన్నికల కమిషనర్ :** రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సీనియర్ అధికారులు లేదా సర్వీసులో ఉన్న/ రిటైర్డ్ హైకోర్టు న్యాయమూర్తి నుంచి గవర్నర్ నియమిస్తారు. పదవీ కాలం ముగిసిన తర్వాత వారిని తిరిగి రాష్ట్ర ప్రభుత్వ పదవుల్లో నియమించడానికి వీల్లేదు.
- **డిప్యూటీ ఎలక్షన్ కమిషనర్:** రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ కు సహాయపడటానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది.
- **ఇతర ఎన్నికల అధికారులు :**
    - **జిల్లా ఎన్నికల అధికారి**: జిల్లా స్థాయిలో ఓటర్ల జాబితా తయారీ, సవరణ, దిద్దుబాటును పర్యవేక్షిస్తూ ఎస్ఈసీ కేటాయించిన అదనపు విధులను నిర్వహిస్తారు.
    - **ఎలక్టోరల్ రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసర్**: ప్రతి పంచాయతీ లేదా మున్సిపాలిటీకి ఓటర్ల జాబితా తయారీ, సవరణను నిర్వహిస్తారు.
    - **రిటర్నింగ్ అధికారి**: ఎన్నికలను పర్యవేక్షించడానికి ప్రతి నియోజకవర్గానికి ఒకరిద్దరు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ మంది సహాయ రిటర్నింగ్ అధికారులు ఉంటారు.
    - **ప్రిసైడింగ్, పోలింగ్ అధికారులు** : పోలింగ్ కేంద్రాల నిర్వహణ, ఎన్నికలు సజావుగా, నిష్పక్షపాతంగా జరిగేలా చూసేందుకు జిల్లా ఎన్నికల అధికారిని నియమిస్తారు.

తమిళనాడులో, ఎస్ఈసీకి ఒక ఎన్నికల కమిషనర్ నేతృత్వం వహిస్తారు, ఆయనకు ఒక కార్యదర్శి మరియు ఒక ప్రధాన పరిపాలన అధికారి, ఆర్థిక సలహాదారు, చీఫ్ అకౌంట్స్ ఆఫీసర్, పంచాయతీలు మరియు మునిసిపాలిటీల ముఖ్య ఎన్నికల అధికారులు, లీగల్ అడ్వైజర్, పబ్లిక్ రిలేషన్స్ ఆఫీసర్ మరియు కంప్యూటర్ ప్రోగ్రామర్తో సహా వివిధ పరిపాలన మరియు సాంకేతిక సిబ్బంది సహాయపడతారు.

6.8.3 రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ ను ఎవరు నియమిస్తారు :

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 243కె(1)లో పేర్కొన్న విధంగా రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ ను రాష్ట్ర గవర్నర్ నియమిస్తారు. ఈ అధికరణ రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ కు ఓటర్ల జాబితాల రూపకల్పన, పంచాయితీలు మరియు మునిసిపాలిటీల ఎన్నికల నిర్వహణపై అధికారం ఇస్తుంది (ఆర్టికల్ 243జెడ్ఎలో పేర్కొన్న విధంగా).

గవర్నర్ వారి విచక్షణ మేరకు రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ ను నియమిస్తారు. 73, 74వ రాజ్యాంగ సవరణలను అనుసరించి రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లో స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన సంస్థలుగా రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లను ఏర్పాటు చేయడానికి భారత రాజ్యాంగం వీలు కల్పిస్తుంది. ప్రజాస్వామ్య మూలస్తంభాన్ని నిలబెట్టి పారదర్శకంగా, నిష్పక్షపాతంగా, నిష్పక్షపాతంగా ఎన్నికలు జరిగేలా ఎస్ఈసీ చర్యలు తీసుకుంటుంది. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 ఎన్నికల కమిషన్ అధికారాలను పరిరక్షిస్తుంది.

6.8.4 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం బాధ్యతలు :

ప్రతి రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం భారత ఎన్నికల సంఘం నుండి స్వతంత్రంగా పనిచేస్తుంది, నిర్దిష్ట బాధ్యతలతో :

- పంచాయితీరాజ్ సంస్థలకు ఎన్నికలు నిర్వహించడం.
- ఓటర్ల జాబితా తయారీ.
- నామినేషన్ తేదీలను ఖరారు చేస్తూ.
- ఎన్నికలకు సంబంధించి బహిరంగ నోటీసులు జారీ చేస్తూ.
- అభ్యర్థులను నామినేట్ చేస్తూ.
- పోటీలో ఉన్న అభ్యర్థుల జాబితాలను ప్రచురిస్తున్నారు.
- పోలింగ్ సమయాన్ని నిర్ణయించడం.
- అత్యవసర పరిస్థితుల్లో ఎన్నికలు వాయిదా.
- ఓట్ల లెక్కింపు.

6.8.5 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం విధులు :

రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం యొక్క ప్రాథమిక విధులు :

- అభ్యర్థులు, పార్టీలు ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి (ఎంసీసీ)కి కట్టుబడి ఉండేలా చూడాలి.
- ఓటర్లు, రాజకీయ పార్టీలు, ఎన్నికల అధికారులు, అభ్యర్థులు, ప్రజల్లో ఎన్నికల వ్యవస్థపై విశ్వాసాన్ని

పెంపొందించడం.

- అభ్యర్థులు, పార్టీలకు వ్యయ పరిమితులు విధించడం, వారి వ్యయాన్ని పర్యవేక్షించడం.
- రాజకీయ పార్టీలు ఆడిట్ చేసిన ఆర్థిక నివేదికలను క్రమం తప్పకుండా సమర్పించాలని కోరారు.

ఎస్ ఈ సీ విధులు :

కేంద్ర ఎన్నికల సంఘం విధులను అర్థం చేసుకున్న తర్వాత, రాష్ట్ర స్థాయిలో అనేక ఇసిఐ విధులకు అద్దం పట్టే రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ల వైపు మొగ్గు చూపుతున్నాము. ఆర్టికల్ 243కే, 243జెడ్ఏ మార్గదర్శకాల ప్రకారం పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీలతో సహా స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు స్వేచ్ఛగా, నిష్పక్షపాతంగా, పారదర్శకంగా జరిగేలా ఎస్ఈసీ చర్యలు తీసుకుంటుంది. కీలక ఎస్ఈసీ విధులు:

1. **స్థానిక ఎన్నికల పర్యవేక్షణ :** ఓటర్ల జాబితా తయారీ, స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల నిర్వహణను ఎస్ఈసీ పర్యవేక్షిస్తుంది, నిర్దేశిస్తుంది, నియంత్రిస్తుంది.
2. **ఓటర్ల జాబితా నిర్వహణ :** ఈసీఐ తరహాలోనే ఎస్ఈసీ కూడా స్థానిక ఎన్నికలకు ఓటర్ల జాబితాల కచ్చితత్వం, నవీకరణను పర్యవేక్షిస్తుంది.
3. **ఎన్నికల తేదీలు మరియు ప్రక్రియలను నిర్ణయించడం :** ఇది నామినేషన్లు, పోటీ చేసే అభ్యర్థుల ప్రచురణ, పోలింగ్ షెడ్యూల్ మరియు ఓట్ల లెక్కింపుతో సహా మొత్తం ఎన్నికల ప్రక్రియను నిర్వహిస్తుంది.
4. **ఎన్నికల అధికారుల నియామకం :** జిల్లా ఎన్నికల అధికారులు, ఓటర్ల నమోదు అధికారులు, రిటర్నింగ్ అధికారులు సహా వివిధ ఎన్నికల అధికారులను ఎస్ఈసీ నియమిస్తుంది.
5. **పోలింగ్ నిర్వహణ :** పోలింగ్ కేంద్రాల ఏర్పాటు, ప్రిసైడింగ్ అధికారుల నియామకం, పోలింగ్ కార్యకలాపాలు సజావుగా జరిగేలా ఎస్ఈసీ పర్యవేక్షిస్తుంది.
6. **రెగ్యులేటరీ అధికారాలు :** సివిల్ కోర్టు తరహాలో ఉత్తర్వులు జారీ చేయడం, విచారణలు జరపడం, హాజరు, డాక్యుమెంట్ తయారీని అమలు చేసే అధికారం ఎస్ఈసీకి ఉంటుంది.

6.8.6 ఎస్ ఈ సీ స్వయంప్రతిపత్తి, సమర్థతను నిర్ధారించడం :

- కిషన్ సింగ్ తోమర్ వర్సెస్ అహ్మదాబాద్ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ *కేసు నుంచి సుప్రీంకోర్టు మార్గదర్శకాలను రాష్ట్రాలు పాటించాలి* , ఈసీఐతో సమానంగా ఎస్ఈసీ స్వయంప్రతిపత్తిని నిర్ధారించాలి.
- **రెండో పరిపాలనా సంస్కరణల కమిషన్ :** కొలీజియం ద్వారా ఎస్ ఈసీలను నియమించాలని, ఈసీఐ, ఎస్ ఈసీల మధ్య సమన్వయం కోసం యంత్రాంగాలను రూపొందించాలని సిఫార్సు చేస్తుంది.
- **లా కమిషన్ 255వ నివేదిక :** ఈసీఐకి ప్రత్యేక, స్వతంత్ర సచివాలయం, నిర్వహణ స్వయంప్రతిపత్తి, నిష్పాక్షిక స్థానిక ఎన్నికలను నిర్ధారించడానికి ఎస్ ఈసీలకు ఇలాంటి నిబంధనలను సూచించింది.

స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు స్వేచ్ఛగా, నిష్పక్షపాతంగా జరిగేలా చూడాల్సిన బాధ్యత ప్రతి రాష్ట్రంలోనూ రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం (ఎస్ఈసీ)పై ఉంది. ప్రిపరేషన్ నుంచి అమలు వరకు ఎన్నికల ప్రక్రియకు సంబంధించిన ప్రతి అంశాన్నీ కవర్ చేస్తూ ఎస్ఈసీ విధులు విస్తృతంగా, సవివరంగా ఉంటాయి.

ఎస్ ఈ సీ ప్రాథమిక విధులు, రాష్ట్రాల్లోని పద్ధతులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి :

1. ఓటర్ల జాబితా తయారీ :

ప్రతి పంచాయతీ, మున్సిపాలిటీకి ఓటర్ల జాబితా రూపకల్పనను ఎస్ఈసీ పర్యవేక్షిస్తుంది. ప్రతి నియోజకవర్గానికి నిర్ణీత పద్ధతి ప్రకారం ఓటర్ల జాబితాలను సిద్ధం చేసి నిబంధనల ప్రకారం యాక్టివేట్ చేస్తారు.

జాబితాలు సవరించబడ్డాయి :

ఎ) ప్రతి సార్వత్రిక ఎన్నికలకు ముందు.

బి) ప్రతి ఉప ఎన్నికకు ముందు తాత్కాలిక ఖాళీలను భర్తీ చేయడం.

2. **నామినేషన్ల తేదీల కేటాయింపు మొదలైనవి :**

ఎన్నికలకు నోటిఫికేషన్ విడుదల చేసిన తర్వాత ఎస్ఈసీ ఇలా పేర్కొంది.

ఎ) నామినేషన్ల చివరి తేదీ, సాధారణంగా ప్రారంభ నోటిఫికేషన్ తరువాత ఏడవ రోజు, ప్రభుత్వ సెలవులకు సర్దుబాటు చేయబడుతుంది.

బి) నామినేషన్ల పరిశీలన తేదీ.

సి) అభ్యర్థులు తమ అభ్యర్థిత్వాన్ని ఉపసంహరించుకోవడానికి చివరి తేదీ.

డి) పోలింగ్ తేదీ.

ఇ) ఎన్నికల ప్రక్రియ పూర్తి చేయడానికి గడువు.

3. **ఎన్నికల పబ్లిక్ నోటీస్** :

నోటిఫికేషన్ వెలువడిన తర్వాత రిటర్నింగ్ అధికారి నామినేషన్లను ఆహ్వానిస్తూ, నామినేషన్ పత్రాలను ఎక్కడికి తీసుకెళ్లాలో పేర్కొంటూ పబ్లిక్ నోటీస్ జారీ చేస్తారు.

4. **ఎన్నికల అభ్యర్థుల నామినేషన్** :

ఒక స్థానాన్ని భర్తీ చేయడానికి అర్హత కలిగిన పౌరులను అభ్యర్థిగా నామినేట్ చేయవచ్చు.

5. **పోటీ చేసే అభ్యర్థుల జాబితా ప్రచురణ** :

ఉపసంహరణ వ్యవధి తరువాత, ఉపసంహరించుకోని చెల్లుబాటు అయ్యే నామినేటెడ్ అభ్యర్థుల జాబితాను

రిటర్నింగ్ అధికారి ప్రచురిస్తారు. ఈ జాబితాలో అక్షర క్రమంలో పేర్లు, నామినేషన్ పత్రాల్లో ఇచ్చిన విధంగా అభ్యర్థుల చిరునామాలు ఉంటాయి.

6. **పోలింగ్ కు సమయం ఫిక్స్** :

రోజుకు కనీసం ఎనిమిది గంటలు ఉండాల్సిన పోలింగ్ సమయాన్ని ఎస్ఈసీ నిర్ణయించి ప్రకటిస్తుంది.

7. **అత్యవసర పరిస్థితుల్లో పోలింగ్ వాయిదా** :

పోలింగ్ కు అంతరాయం కలిగించినా, ఆటంకం కలిగించినా ప్రిసైడింగ్ అధికారి తమ పరిధిలో పోలింగ్ ను వాయిదా వేయవచ్చు.

8. **ఓట్ల లెక్కింపు** :

ప్రతి పంచాయతీ లేదా మున్సిపాలిటీ ఎన్నికల తర్వాత రిటర్నింగ్ అధికారి పర్యవేక్షణలో ఓట్లను లెక్కిస్తారు.

6.8.7 ఎన్నికల కమిషన్ సంస్థ పనితీరులో సవాళ్లు :

స్వయంప్రతిపత్తి లేకపోవడం :

వివిధ స్థానిక కార్యాలయాలకు ఎన్నికలు నిర్వహించే అధికారం ఎస్ఈసీకి ఉందని, అయితే అధికార పరిధి వివాదంలో సభాహక్కుల ఉల్లంఘనకు పాల్పడినట్లు శాసనసభ తేల్చడంతో 2008 మార్చిలో అరెస్టు చేసి జైలుకు పంపారు.

ఎస్ ఈ సీ కి రక్షణలు లేకపోవడం :

అపర్మితా ప్రసాద్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ యూపీ (2007) *కేసులో* అలహాబాద్ హైకోర్టు ఎస్ఈసీ పదవీకాలానికి సంబంధించిన నిబంధనలను గవర్నర్ సవరించవచ్చని తీర్పునిచ్చింది.

ఎస్ ఈసీలకు ఏకరూప సర్వీసు షరతులు :

ఆర్టికల్ 243కే(2) ప్రకారం ప్రతి ఎస్ఈసీ ప్రత్యేక రాష్ట్ర చట్టం ద్వారా పరిపాలించబడుతుంది, రాష్ట్రాలు ఏకపక్షంగా నిబంధనలను సవరించడానికి మరియు కొన్ని సందర్భాల్లో ఆర్డినెన్స్ ల ద్వారా శాసన పరిశీలనను దాటవేయడానికి అనుమతిస్తుంది, ఇటీవల ఆంధ్రప్రదేశ్ లో కనిపించింది.

సుప్రీంకోర్టు ఆదేశాల మేరకు చర్యలు :

కిషన్ సింగ్ తోమర్ వర్సెస్ అహ్మదాబాద్ మున్సిపల్ కార్పొరేషన్ :

సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన మార్గదర్శకాలను రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు పాటించాలి.

ఆర్టికల్ 243కే :

ఈసీలకు సంబంధించిన ఆర్టికల్ 324లో ఉన్న నిబంధనలే దాదాపు సమానంగా ఉన్నాయి.

అసెంబ్లీ, పార్లమెంట్ ఎన్నికల సమయంలో ఈసీ ఆదేశాలను అనుసరించినట్లే పంచాయతీ, మున్సిపల్ ఎన్నికల సమయంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఎస్ఈసీ ఆదేశాలను పాటించాలి.

రెండవ పరిపాలనా సంస్కరణల కమిషన్ సిఫార్సు :

రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషనర్ నియామకం :

ముఖ్యమంత్రి, రాష్ట్ర శాసనసభ స్పీకర్, ప్రతిపక్ష నేతతో కూడిన కొలీజియం సిఫార్సు మేరకు కమిషనర్ ను గవర్నర్ నియమించాలి.

కోఆర్డినేషన్ మెకానిజం :

భారత ఎన్నికల సంఘం మరియు ఎస్ఇసిల మధ్య సమన్వయాన్ని సులభతరం చేయడానికి ఒక సంస్థాగత ఫ్రేమ్వర్క్ను ఏర్పాటు చేయడం, వారు ఒకరి అనుభవాల నుండి మరొకరు నేర్చుకోవడానికి మరియు వనరులను పంచుకోవడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

ఎన్నికల సంస్కరణలపై లా కమిషన్ 255వ నివేదిక :

ఇండిపెండెంట్ సెక్రటేరియట్ :

ఆర్టికల్ 98 కింద లోక్సభ/ రాజ్యసభ సెక్రటేరియట్ల మాదిరిగానే ఈసీఐకి ప్రత్యేక, స్వతంత్ర, శాశ్వత సచివాలయాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి ఆర్టికల్ 324కు కొత్త సబ్ క్లాజును ప్రతిపాదించండి.

ఎస్ ఈసీలకు నిబంధనలు: ఎస్ ఈసీలకు స్వయంప్రతిపత్తిని కల్పించి, స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలకు వీలుగా ఇలాంటి నిబంధనలు కల్పించాలి.

6.8.8 రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం – అధికారాలు :

సివిల్ కోర్టుగా ఎన్నికల కమిషన్ అధికారాలు :

కింది విషయాలపై విచారణకు సివిల్ కోర్టు అధికారం ఎస్ఈసీకి ఉంటుంది.

1. ఏ వ్యక్తినైనా పిలిపించి హాజరును అమలు చేయడం, ప్రమాణం కింద వారిని పరిశీలించడం.
2. సాక్ష్యాలుగా డాక్యుమెంట్లు లేదా భౌతిక వస్తువులను కనుగొనడం మరియు ఉత్పత్తి చేయడం అవసరం.
3. ఏదైనా కోర్టు లేదా కార్యాలయం నుండి పబ్లిక్ రికార్డులు లేదా కాపీలను అభ్యర్థించడం.
4. అఫిడవిట్లపై సాక్ష్యాధారాలు సేకరిస్తున్నారు.
5. సాక్షులు లేదా డాక్యుమెంట్ల పరిశీలనకు ఆదేశాలు జారీ చేయడం.

విచారణకు ఉపయోగపడే సమాచారాన్ని అందించడానికి ఎస్ఈసీ ఏ వ్యక్తినైనా, కోరిన ఏదైనా సౌలభ్యానికి లోబడి విచారించవచ్చు. ఇది సివిల్ కోర్టుగా పరిగణించబడుతుంది మరియు దాని సమక్షంలో జరిగిన ఏదైనా నేరం యొక్క వాస్తవాలను పరిధి ఉన్న మేజిస్ట్రేట్ కు పంపవచ్చు.

నిబంధనలు రూపొందించే అధికారం :

రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, ఎస్ఈసీతో సంప్రదింపులు జరిపి, ఈ క్రింది ప్రయోజనాల కోసం నిబంధనలను రూపొందించవచ్చు :

1. ప్రిసైడింగ్ ఆఫీసర్లు, పోలింగ్ అధికారుల విధులు.
2. ఓటర్ల జాబితాపై ఓటర్లకు చెక్..
3. ఓటు వేసేందుకు విధివిధానాలు..
4. తారుమారు కేసులను డీల్ చేస్తూ..
5. ఓటింగ్ యంత్రాల ఉపయోగం మరియు విధానాలు.
6. ఫలితాల వెల్లడికి ముందు భద్రత, ఓట్ల లెక్కింపు.
7. మెషిన్–రికార్డ్ చేసిన ఓట్ల లెక్కింపు ప్రక్రియలు.
8. బ్యాలెట్ బాక్సులు, ఓటింగ్ యంత్రాలు, ఇతర పత్రాలను భద్రంగా ఉంచడం, వాటి సంరక్షణ, తనిఖీ.
9. ఓటర్ల జాబితాకు సంబంధించి క్లెయిమ్ లు లేదా అభ్యంతరాలను విచారించడం మరియు పరిష్కరించడం.
10. ఓటర్ల జాబితా తుది ప్రచురణ.
11. ఎన్నికల ఏజెంట్లు, ఎన్నికల ఖర్చులపై నిబంధనలు..

6.8.9 ఎన్నికల ట్రిబ్యునల్ :

ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివాదాలను సమర్థవంతంగా పరిష్కరించడానికి రాష్ట్ర స్థాయిలో ఎన్నికల ట్రిబ్యునళ్ల ఏర్పాటు కీలకం. ఉదాహరణకు, పంజాబ్లో, ప్రతి జిల్లాకు లేదా దానిలోని కొంత భాగానికి ఎన్నికల ట్రిబ్యునళ్లు ఏర్పాటు చేయబడతాయి, రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం (ఎస్ఇసి) తో సంప్రదించి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నియమించిన ప్రిసైడింగ్ అధికారి. ఈ అధికారులు, సాధారణంగా ఐఏఎస్ లేదా పిసిఎస్ క్లాస్ 1 / గ్రూప్ ఎ అధికారులు, ఈ ట్రిబ్యునళ్లకు అధ్యక్షత వహించడానికి అవసరమైన పరిపాలనా, చట్టపరమైన లేదా మెజిస్టీరియల్ అనుభవాన్ని కలిగి ఉంటారు. ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివాదాలను సంబంధిత చట్టానికి అనుగుణంగా సమర్పించిన ఎన్నికల పిటిషన్ల ద్వారా ప్రత్యేకంగా పరిష్కరిస్తారని గమనించడం ముఖ్యం. ఇలాంటి పిటిషన్లపై తీర్పు చెప్పే అధికారం ఎన్నికల ట్రిబ్యునళ్లకు మాత్రమే ఉంది. ఏదేమైనా, ఈ ట్రిబ్యునల్స్ న్యాయం లేదా సౌలభ్యం కోసం వారి నిర్దిష్ట ప్రధాన కార్యాలయం కాకుండా వేరే ప్రదేశంలో పిటిషన్లను విచారించడానికి విచక్షణను ఉపయోగించవచ్చు. ఎన్నికల ట్రిబ్యునళ్ల ముందు విధానాలు 1908 సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ లో పేర్కొన్న వాటిని నిశితంగా అనుసరిస్తాయి, సాక్షులను విచారించడానికి నిరాకరించడం మరియు ఇండియన్ ఎవిడెన్స్ యాక్ట్, 1872 యొక్క అప్లికేషన్ కోసం కొన్ని

నిబంధనలు ఉన్నాయి. ఎన్నికల సమయంలో సాధారణంగా కనిపించే కొన్ని అవినీతి పద్ధతులు, ఎన్నికల నేరాల గురించి ఇప్పుడు తెలుసుకుందాం.

లంచగొండితనం అనేది ప్రబలమైన అవినీతి పద్ధతిగా ఉంది, ఇందులో అభ్యర్థిత్వాన్ని ప్రేరేపించడానికి లేదా ఓటర్లను ప్రభావితం చేయడానికి తృప్తిని ఆఫర్ చేయడం లేదా స్వీకరించడం ఉంటుంది. ఎన్నికల హక్కుల స్వేచ్ఛాయుత వినియోగానికి ఆటంకం కలిగించే అనవసర ప్రభావం కూడా నిషేధించబడింది. అదనంగా, మతం, కులం లేదా భాష వంటి అంశాల ఆధారంగా ఓటు వేయడం లేదా ఓటు వేయకుండా ఉండటం, అలాగే వివిధ వర్గాల పౌరుల మధ్య శత్రుత్వాన్ని ప్రోత్సహించడం ఎన్నికల నేరాలుగా పరిగణించబడతాయి. ఓటరు రవాణాకు వాహనాలు అద్దెకు తీసుకోవడం, ఎన్నికల లబ్ధి కోసం ప్రభుత్వ అధికారుల సహాయం పొందడం, బూత్ క్యాప్చర్ వంటివి ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతను దెబ్బతీసే అవినీతి విధానాలకు మరిన్ని ఉదాహరణలు. వర్గాల మధ్య విద్వేషాలు రెచ్చగొట్టడం, అవినీతికి పాల్పడటం వంటి నేరాలకు పాల్పడితే జైలు శిక్ష, జరిమానాలతో సహా కఠిన శిక్షలు ఎదుర్కోవాల్సి ఉంటుంది. ఎన్నికల ట్రిబ్యునల్ తీర్పుపై అసంతృప్తి ఉంటే చట్టం లేదా వాస్తవంపై హైకోర్టులో అప్పీళ్లు చేసుకోవచ్చు. నిష్పక్షపాతంగా, పారదర్శకంగా ఎన్నికలు జరగాలంటే ఎన్నికల వివాదాలను పరిష్కరించడానికి, అవినీతిని అరికట్టడానికి పటిష్టమైన యంత్రాంగాలు అవసరం. ఎన్నికల ట్రిబ్యునళ్ల ఉనికి, కఠినమైన చట్టపరమైన నిబంధనలు స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల ప్రజాస్వామిక సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.

6.9 సవరణలు :

1992 లో ఆమోదించబడిన 73 వ మరియు 74 వ రాజ్యాంగ సవరణలు భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య పరిణామంలో, ముఖ్యంగా స్థానిక పాలనా రంగంలో కీలక మైలురాళ్ళుగా నిలుస్తాయి. ఈ సవరణలు స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలను పర్యవేక్షించడానికి రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ల (ఎస్ఈసి) ఏర్పాటును తప్పనిసరి చేయడం ద్వారా రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని పునర్నిర్మించడంలో కీలక పాత్ర పోషించాయి, తద్వారా అధికార వికేంద్రీకరణను ప్రేరేపించాయి మరియు అట్టడుగు ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించాయి. పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీలకు సాధికారత కల్పించే మార్గంగా భావించిన 73, 74వ రాజ్యాంగ సవరణలు క్షేత్రస్థాయిలో పాలనను ప్రజాస్వామికంగా మార్చేందుకు ప్రయత్నించాయి. ఈ స్థానిక సంస్థలకు అధికారాన్ని కేటాయించడం ద్వారా, భాగస్వామ్య నిర్ణయాలను ప్రోత్సహించడం, జవాబుదారీతనాన్ని పెంచడం మరియు దేశవ్యాప్తంగా కమ్యూనిటీల విభిన్న అవసరాలను తీర్చడం లక్ష్యం. ఈ సవరణల ప్రకారం పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీలకు స్వేచ్ఛగా, నిష్పక్షపాతంగా, పారదర్శకంగా ఎన్నికలు నిర్వహించడం, భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన ప్రజాస్వామిక సూత్రాలు పాలనలోని ప్రతి అంచెలోనూ చొచ్చుకుపోయేలా చూడటం వంటి కీలక బాధ్యతను ఎస్ ఈసీలకు అప్పగించారు.

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950, ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951 స్థానిక స్థాయితో సహా భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియలకు శాసన పునాదిగా పనిచేస్తాయి. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన కొద్దికాలానికే అమలు చేసిన ఈ చట్టాలు ప్రజాస్వామ్య ఎన్నికల పవిత్రతను నిలబెట్టడానికి మరియు పౌరుల ఎన్నికల హక్కులను పరిరక్షించడానికి రూపొందించబడ్డాయి. ఓటరు నమోదు నుంచి ఎన్నికల ఫలితాల ప్రకటన వరకు ఎన్నికల ప్రక్రియకు సంబంధించిన వివిధ అంశాలను నియంత్రించే సమగ్ర నియమనిబంధనలను వారు రూపొందించారు. స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల

నిర్వహణకు కేంద్ర బిందువైన ఈ చట్టాలు ఎస్ ఈసీలు ఏ చట్రంలో పనిచేస్తాయో వివరిస్తాయి. ఓటరు నమోదుకు నిబంధనలు నిర్దేశిస్తూ అర్హులైన పౌరులను ఓటరు జాబితాలో చేర్చేలా చూస్తారు. అదనంగా, ఈ చట్టాలు అభ్యర్థుల నామినేషన్, పోలింగ్ నిర్వహణ మరియు ఓట్ల లెక్కింపు యొక్క విధానాలను నిర్దేశిస్తాయి, తద్వారా నిష్పాక్షికత, పారదర్శకత మరియు సమగ్రత యొక్క సూత్రాలను నిలబెట్టే బలమైన ఎన్నికల యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేస్తాయి.

అంతేకాక, ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టాలు ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యానికి సంరక్షకులుగా పనిచేస్తాయి, ఎన్నికల అవకతవకలు మరియు వివాదాలను పరిష్కరించడానికి ఒక మార్గాన్ని అందిస్తాయి. ఎన్నికల నిర్వహణకు సంబంధించిన వివాదాల పరిష్కారానికి, ఫిర్యాదులను సకాలంలో, నిష్పక్షపాతంగా పరిష్కరించేందుకు యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేస్తాయి. న్యాయం మరియు సమానత్వ సూత్రాలను ప్రతిబింబించడం ద్వారా, ఈ చర్యలు భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరచిన ప్రజాస్వామ్య విలువలను బలోపేతం చేస్తాయి, తద్వారా భారతదేశ ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్య పునాదులను బలోపేతం చేస్తాయి. సారాంశంలో, ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టాలతో పాటు 73 మరియు 74 వ రాజ్యాంగ సవరణలు భారతదేశ ఎన్నికల చట్రానికి మూలస్తంభం, ప్రజాస్వామ్య పాలన మరియు సమ్మిళిత అభివృద్ధి పట్ల దేశం యొక్క నిబద్ధతను ప్రతిబింబిస్తాయి. ఈ శాసనపరమైన చర్యల ద్వారా, భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తుంది, పాలనలోని ప్రతి దశలోనూ తన పౌరుల గొంతులు శక్తివంతంగా ప్రతిధ్వనిస్తాయని నిర్ధారిస్తుంది. భారతదేశం పురోగతి మరియు శ్రేయస్సు వైపు తన ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తున్నప్పుడు, ఈ కీలక చట్టాలు మరియు సవరణలు దేశవ్యాప్తంగా మిలియన్ల మంది హక్కులు మరియు ఆకాంక్షలను పరిరక్షిస్తూ ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యానికి స్థిరమైన కాపలాదారులుగా ఉన్నాయి.

6.11 ముగింపు:

చివరగా, స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు మరియు భారతదేశంలో రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్ల (ఎస్ఇసి) పాత్రపై చర్చ దేశ పాలనా చట్రంలో అట్టడుగు ప్రజాస్వామ్యం యొక్క కీలక ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. చట్టపరమైన చట్రంపై సమగ్ర అవగాహన నుండి ఇటీవలి పరిణామాలు మరియు సవాళ్ల అన్వేషణ వరకు, ఈ పాఠం స్థానిక పాలన మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియల యొక్క వివిధ కోణాలపై వెలుగునిస్తుంది. 73వ, 74వ రాజ్యాంగ సవరణల ద్వారా కల్పించిన రాజ్యాంగ ఆదేశమే స్థానిక పాలనకు కేంద్ర బిందువు, ఇది ఎస్ ఈసీల ఏర్పాటు ద్వారా పాలనా వికేంద్రీకరణ నూతన శకానికి నాంది పలికింది. ఈ సవరణలు, ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950 మరియు ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951 వంటి కీలక చట్టాలతో కలిసి, స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలను నిర్వహించే నియమాలు మరియు విధానాలను వివరిస్తూ భారతదేశ ఎన్నికల చట్రానికి మూలస్తంభంగా ఉన్నాయి. ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి, పాలనలో పౌరుల భాగస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ఎస్ఇసిల స్థాపన ఒక ముఖ్యమైన అడుగును సూచిస్తుంది. క్షేత్రస్థాయిలో స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక, పారదర్శక ఎన్నికలను నిర్ధారించడంలో, తద్వారా స్థానిక సమాజాల సాధికారత, సమ్మిళిత అభివృద్ధిని పెంపొందించడంలో ఈ కమిషన్లు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. అయితే స్వయంప్రతిపత్తి లేకపోవడం, ఎన్నికల అక్రమాలు వంటి అంశాలు ఎత్తిచూపినట్లుగా ఎస్ ఈసీల పనితీరు సవాళ్లు లేకుండా లేదు.

ఈ సవాళ్లు ఉన్నప్పటికీ, ఇటీవలి పరిణామాలు ఎన్నికల ప్రక్రియలో సంస్కరణలు మరియు ఆవిష్కరణల అవసరాన్ని సూచిస్తున్నాయి. టెక్నాలజీ ఆధారిత పరిష్కారాల అమలు, పారదర్శకత, జవాబుదారీతనాన్ని

పెంపొందించే చర్యలను ప్రవేశపెట్టడం వంటి కార్యక్రమాలు పెరుగుతున్న సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి మరియు స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల నిర్వహణను మెరుగుపరచడానికి సమిష్టి కృషిని ప్రదర్శిస్తాయి. ఈ నేపథ్యంలో ఎన్నికల యంత్రాంగాన్ని బలోపేతం చేయడానికి, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి అన్ని స్థాయిల భాగస్వాములు సహకరించి పనిచేయడం అత్యవసరం. పౌరుల భాగస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడం, జవాబుదారీతనాన్ని నిర్ధారించడం మరియు సృజనాత్మకతను స్వీకరించడం ద్వారా, భారతదేశం తన ప్రజాస్వామ్య పునాదులను మరింత బలోపేతం చేయగలదు మరియు సమ్మిళిత మరియు సుస్థిర అభివృద్ధికి మార్గం సుగమం చేస్తుంది. సారాంశంలో, స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు మరియు ఎస్ఇసిల పాత్ర భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణంలో అంతర్భాగం. దేశం ప్రగతి, అభివృద్ధి పథంలో పయనిస్తున్న తరుణంలో ఈ సంస్థలను భారత రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాలకు నిజమైన ప్రతిరూపాలుగా నిలిచేలా ప్రోత్సహించడం, బలోపేతం చేయడం చాలా అవసరం. సమిష్టి కృషి మరియు సమిష్టి కార్యాచరణ ద్వారా, భారతదేశం శక్తివంతమైన మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యం యొక్క తన దార్శనికతను సాకారం చేసుకోగలదు, ఇక్కడ తన పౌరుల స్వరాలు పరిపాలన యొక్క ప్రతి స్థాయిలో శక్తివంతంగా ప్రతిధ్వనిస్తాయి.

6.10 సారాంశం:

"స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలు – భారతదేశంలో రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం (ఎస్ఇసి) " అనే పాఠం స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలను నిర్వహించే ఎన్నికల ఫ్రేమ్వర్క్ మరియు రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లు (ఎస్ఇసి) పోషించే కీలక పాత్ర గురించి సమగ్ర అవలోకనాన్ని అందిస్తుంది. ఇది రాజ్యాంగ నిబంధనలను, ముఖ్యంగా ఎస్ఇసిల స్థాపన మరియు విధులను నిర్దేశించే ఆర్టికల్ 243 మరియు 243 జెడ్ఎలను వివరించడం ద్వారా ప్రారంభమవుతుంది. 1992 యొక్క చారిత్రాత్మక 73 వ మరియు 74 వ రాజ్యాంగ సవరణలు వంటి కీలక చట్టాలు మరియు సవరణలు పంచాయతీలు మరియు మునిసిపాలిటీలకు సాధికారత కల్పించడం ద్వారా అధికార వికేంద్రీకరణ మరియు అట్టడుగు ప్రజాస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడంలో వాటి ప్రాముఖ్యతను హైలైట్ చేస్తాయి. అదనంగా, ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1950 మరియు ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951 స్థానిక స్థాయిలో ఎన్నికల ప్రక్రియలను నియంత్రించే నియమనిబంధనలను వివరించడంలో వారి పాత్ర గురించి చర్చించబడ్డాయి, తద్వారా ఎస్ఇసిల పనితీరుకు పునాది వేస్తుంది. స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల నిర్వహణను మెరుగుపరచడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ప్రవేశపెట్టిన సాంకేతిక ఆధారిత చొరవలు మరియు సంస్కరణలతో సహా ఇటీవలి పరిణామాలను ఈ పాఠం నొక్కి చెప్పింది, ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని మెరుగుపరచడానికి కొనసాగుతున్న ప్రయత్నాలను నొక్కి చెప్పింది. ఎస్ ఈసీల కూర్పు, అధికారాలు, విధుల అన్వేషణ ఈ చర్చకు కేంద్ర బిందువు. స్థానిక సంస్థలకు స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలు నిర్వహించడం, ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి (ఎంసీసీ)కి కట్టుబడి ఉండేలా చూడటం, వ్యయ పరిమితులను నిర్ణయించడం, అభ్యర్థుల వ్యయాన్ని పర్యవేక్షించడంలో ఎస్ఈసీల పాత్రను ఇది వివరిస్తుంది. సాక్షులను పిలిపించడం, డాక్యుమెంట్లను కోరడం, ఎన్నికలు సజావుగా జరిగేలా ఆదేశాలు జారీ చేసే అధికారం సహా ఎస్ఈసీ నియంత్రణ అధికారాలను పాఠం వివరిస్తుంది. అంతేకాకుండా, స్వయంప్రతిపత్తి లేకపోవడం మరియు ఏకరూప సేవా పరిస్థితులు వంటి ఎస్ఈసిలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను ఇది పరిష్కరిస్తుంది మరియు సుప్రీంకోర్టు ఆదేశాలు మరియు పరిపాలనా సంస్కరణ కమిషన్ల సిఫార్సుల నుండి ఈ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి చర్యలను ప్రతిపాదిస్తుంది. మొత్తమ్మీద, క్షేత్రస్థాయిలో స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల ప్రజాస్వామిక సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో ఎస్ ఈసీల

కీలక ప్రాముఖ్యతను ఈ పాఠం నొక్కి చెబుతుంది. రాజ్యాంగ నిబంధనలు, చట్టపరమైన ఫ్రేమ్ వర్క్ లు మరియు ఇటీవలి పరిణామాలను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించడం ద్వారా, ఇది భారతదేశంలో అభివృద్ధి చెందుతున్న స్థానిక పాలన యొక్క భూభాగాన్ని మరియు ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యాన్ని బలోపేతం చేయడానికి సమిష్టి ప్రయత్నాలను ప్రకాశవంతం చేస్తుంది. సమ్మిళిత అభివృద్ధి మరియు ప్రజాస్వామిక పాలన దిశగా భారతదేశం తన ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తున్నందున, స్థానిక స్థాయిలో పౌరుల భాగస్వామ్యం, జవాబుదారీతనం మరియు సమర్థవంతమైన పాలనను పెంపొందించడంలో ఎస్ఇసిల పాత్ర అనివార్యంగా ఉంది.

6.12 ముఖ్య పదకోశం :

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం :

ఓటరు నమోదు, అభ్యర్థుల నామినేషన్, పోలింగ్, ఓట్ల లెక్కింపుతో సహా ఎన్నికల ప్రక్రియలను నియంత్రించే చట్టం, ఎన్నికల నిష్పాక్షికత, సమగ్రతను నిర్ధారించడం.

అట్టడుగు ప్రజాస్వామ్యం :

నిర్ణయాధికారం స్థానిక వర్గాల చేతుల్లో ఉండి, పాలనలో పౌరుల భాగస్వామ్యానికి ప్రాధాన్యతనిస్తూ, స్థానిక అవసరాలు, ఆందోళనలను నేరుగా పరిష్కరించే రాజకీయ వ్యవస్థ.

వికేంద్రీకరణ :

అధికారం, నిర్ణయాధికారాన్ని కేంద్ర ప్రభుత్వం నుంచి స్థానిక ప్రభుత్వాలకు బదిలీ చేయడం, పాలనలో స్థానిక స్వయంప్రతిపత్తి, పౌరుల భాగస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడం, సమ్మిళిత అభివృద్ధి, జవాబుదారీ పాలనను ప్రోత్సహించడం.

ఎన్నికల అవకతవకలు :

ఎన్నికల ప్రక్రియను ప్రభావితం చేయడానికి లేదా తారుమారు చేయడానికి ఉద్దేశించిన చట్టవ్యతిరేక కార్యకలాపాలు, లంచం, ఓటరు బెదిరింపు, బ్యాలెట్ ట్యాంపరింగ్ లేదా ఓటు కొనుగోలు, ఎన్నికల సమగ్రత మరియు నిష్పాక్షికతను దెబ్బతీస్తాయి.

స్వయంప్రతిపత్తి :

రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం (ఎస్ఈసీ) వంటి సంస్థ తన విధులను బాహ్య జోక్యం లేకుండా నిర్వహించడం, దాని కార్యకలాపాల్లో నిష్పక్షపాతం, పారదర్శకత మరియు సమర్థతను నిర్ధారించడం.

పారదర్శకత :

ప్రభుత్వ ప్రక్రియలు, చర్యలు మరియు నిర్ణయాలను బహిరంగత మరియు ప్రజా పరిశీలనకు ప్రాప్యత చేయడం, పాలన మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలలో జవాబుదారీతనం, విశ్వాసం మరియు సమగ్రతను నిర్ధారించడం.

జవాబుదారీతనం :

వ్యక్తులు లేదా సంస్థలు తమ చర్యలు, నిర్ణయాలు మరియు బాధ్యతలకు సమాధానం ఇవ్వడం, పాలన మరియు ఎన్నికల పరిపాలనలో పారదర్శకత, సమగ్రత మరియు ప్రతిస్పందనను నిర్ధారించడం.

సమ్మిళిత అభివృద్ధి :

అణగారిన మరియు బలహీన వర్గాలతో సహా సమాజంలోని అన్ని వర్గాలకు ప్రయోజనం చేకూర్చే ఆర్థిక వృద్ధి మరియు పురోగతి, అవకాశాలు, వనరులు మరియు అభివృద్ధి ప్రయోజనాలకు సమాన ప్రాప్యతను నిర్ధారించడం.

సృజనాత్మకత :

సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి, సామర్థ్యాన్ని మెరుగుపరచడానికి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలు మరియు పాలనలో సమర్థతను పెంచడానికి కొత్త ఆలోచనలు, సాంకేతికతలు లేదా పద్ధతులను ప్రవేశపెట్టడం, అనుకూలత, ప్రతిస్పందన మరియు పురోగతిని ప్రోత్సహించడం.

6.13 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. 73వ, 74వ రాజ్యాంగ సవరణలు భారతదేశ స్థానిక పాలనలో వికేంద్రీకరణకు, అట్టడుగు ప్రజాస్వామ్యానికి ఏవిధంగా దోహదం చేస్తాయి?
2. స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలకు సంబంధించి రాష్ట్ర ప్రత్యేక చట్టంలోని కీలక నిబంధనలు, రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లకు (ఎస్ ఈసీ) కల్పించిన అధికారాలు ఏమిటి?
3. పారదర్శకత, జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించడానికి ఉద్దేశించిన సాంకేతిక ఆధారిత కార్యక్రమాలు, సంస్కరణలతో సహా ఎస్ ఈసీల పనితీరులో ఇటీవలి పరిణామాలపై చర్చించండి.
4. క్షేత్రస్థాయిలో స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక, పారదర్శక ఎన్నికలను నిర్ధారించడంలో ఎస్ ఈసీలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను విశ్లేషించి, ఈ సవాళ్లను సమర్థవంతంగా ఎదుర్కొనేందుకు వ్యూహాలను ప్రతిపాదించాలి.

6.14 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Bardhan, Pranab, and Dilip Mookherjee. "Decentralization and Local Governance in Developing Countries: A Comparative Perspective." MIT Press, 2006.
2. Arora, Ramesh K., and Rajni Goyal. "Local Government in India: Decentralization and Good Governance." SAGE Publications Pvt. Ltd, 2014.

3. Palshikar, Suhas, K.C. Suri, and Yogendra Yadav. "Electoral Politics in India: The Resurgence of the Bharatiya Janata Party." Routledge, 2017.

4. Fadia, B.L. "Indian Government and Politics." Sahitya Bhawan Publications, 2020.

5. Yadav, Yogendra, and Suhas Palshikar. "State Politics in India." Oxford University Press, 2009.

6. Bhattacharjee, Govind, and Sankar Kumar Nath (Eds.). "Local Governments in India: Developmental Pathways." SAGE Publications Pvt. Ltd, 2013.

కె. సురేష్

పాఠం – 7
భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలలో సమస్యలు

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- అవినీతి, ధనబలం, రిగ్గింగ్ తో సహా భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు ఎదుర్కొంటున్న ప్రధాన సవాళ్లను అర్థం చేసుకోవడం.
- బూత్ కాప్చర్, రాజకీయ ఫిరాయింపులు వంటి అప్రజాస్వామిక పద్ధతుల ప్రభావాన్ని ఎన్నికల ప్రక్రియపై విశ్లేషించడం.
- భారత ఎన్నికల వ్యవస్థ సమగ్రత మరియు నిష్పాక్షికతను పెంపొందించడానికి సంభావ్య సంస్కరణలు మరియు పరిష్కారాలను అన్వేషించడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

7.1 పరిచయం

7.2 భారత ఎన్నికల రాజకీయాలలో సమస్యలు

- 7.2.1 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో అవినీతి
- 7.2.2 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో ధనబలం
- 7.2.3 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిగ్గింగ్
- 7.2.4 బూత్ క్యాప్చర్
- 7.2.5 అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థ
- 7.2.6 రాజకీయ ఫిరాయింపుల రాజకీయాలు
- 7.2.7 ఎన్నికలరాజకీయాల్లోరిజర్వేషన్లు

7.3 భారత ఎన్నికల రాజకీయాలలో సమస్యలకు ఉదాహరణలు

7.4 ముగింపు

7.5 సారాంశం

7.6 ముఖ్య పదకోశం

7.7 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

7.8 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

7.1 పరిచయం:

ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామిక ప్రక్రియగా పేరొందిన భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు సవాళ్లు, అవకాశాలతో నిండిన డైనమిక్ ల్యాండ్ స్కేప్ ను అందిస్తాయి. 1.3 బిలియన్లకు పైగా జనాభా మరియు సాంస్కృతిక, భాషా మరియు సామాజిక–ఆర్థిక వైవిధ్యం యొక్క గొప్ప సమూహంతో, భారతదేశ ఎన్నికల ప్రక్రియ పోటీ ఆసక్తులు, సిద్ధాంతాలు మరియు అధికార డైనమిక్స్ యొక్క సంక్లిష్ట పరస్పర చర్య. ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్య పాలనకు మూలస్తంభంగా పనిచేస్తాయి, నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలలో పౌరుల భాగస్వామ్యాన్ని నిర్ధారించడం మరియు ఎన్నికైన ప్రతినిధులను జవాబుదారీగా ఉంచడం, ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రత మరియు నిష్పాక్షికతను దెబ్బతీసే అనేక సమస్యలతో అవి దెబ్బతింటాయి. అవినీతి, ధనబలం మొదలుకొని రిగ్గింగ్, అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థల వరకు భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లు బహుముఖమైనవి, బహుముఖమైనవి. భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ), అకడమిక్ స్టడీస్, స్వతంత్ర పరిశోధనా సంస్థలతో సహా వివిధ వనరుల డేటా ప్రకారం, ఈ సమస్యలు ప్రజాస్వామ్య పనితీరుకు మరియు ఎన్నికల ఫలితాల విశ్వసనీయతకు గణనీయమైన ముప్పులను కలిగిస్తున్నాయి.

భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలను పట్టిపీడిస్తున్న అత్యంత విస్తృతమైన సమస్యలలో ఒకటి అవినీతి, ఇది ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను నిర్వీర్యం చేసే నిరంతర సవాలుగా ఉంది. ఎన్నికల ప్రచారానికి అక్రమ నిధులను వినియోగించడం నుంచి లంచాలు, ఓట్ల కొనుగోళ్లు, అసమాన ఆటస్థలాన్ని సృష్టించడం, ఎన్నికల వ్యవస్థపై ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీయడం వరకు అవినీతికి ఉదాహరణలు ఉన్నాయి. అసోసియేషన్ ఫర్ డెమొక్రటిక్ రిఫార్మ్స్ (ఏడీఆర్) డేటా ప్రకారం, ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులలో గణనీయమైన శాతం మందికి నేర చరిత్ర ఉంది లేదా అవినీతి ఆరోపణలు ఎదుర్కొంటున్నారు, ఇది ఎన్నికల ఫలితాల సమగ్రతపై ఆందోళనలను రేకెత్తిస్తుంది. అంతేకాక, భారత ఎన్నికలలో ధనబలం విస్తరించడం, అనియంత్రిత ప్రచార నిధులు మరియు రాజకీయ విరాళాల అజ్ఞాతానికి ఆజ్యం పోయడం సమస్యను మరింత తీవ్రతరం చేస్తుంది, సంపన్న అభ్యర్థులు మరియు రాజకీయ పార్టీలు తక్కువ ఆర్థిక స్థోమత ఉన్న వారి ప్రత్యర్థుల కంటే అనవసరమైన ప్రయోజనాన్ని పొందడానికి అనుమతిస్తుంది.

అదనంగా, భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు రిగ్గింగ్ మరియు బూత్ క్యాప్చర్ యొక్క సంఘటనలతో గుర్తించబడతాయి, ఇక్కడ ఎన్నికల ప్రక్రియలను ఫలితాలను ప్రభావితం చేయడానికి మరియు ఓటర్ల సంకల్పాన్ని దెబ్బతీయడానికి తారుమారు చేస్తారు. కట్టుదిట్టమైన భద్రతా చర్యలు, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ద్వారా ఎన్నికల సమగ్రతను కాపాడేందుకు భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ) ఎంత ప్రయత్నించినప్పటికీ, రిగ్గింగ్, ఓటింగ్ యంత్రాలను ట్యాంపరింగ్ చేయడం, ఓటర్లను బలవంతం చేయడం వంటి ఘటనలు జరుగుతూనే ఉన్నాయి. ఈసీఐ, స్వతంత్ర ఎన్నికల పర్యవేక్షణ సంస్థల గణాంకాలు ఎన్నికల అక్రమాలకు సంబంధించిన ధోరణిని వెల్లడిస్తున్నాయి, ఇది ఎన్నికల ఫలితాల విశ్వసనీయత మరియు నిష్పాక్షికతపై అనుమానాన్ని కలిగిస్తుంది.

అంతేకాక వంశపారంపర్య రాజకీయాల ఆధిపత్యం, రాజకీయ పార్టీల్లో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం లేకపోవడం, వ్యక్తిత్వ ఆధారిత నాయకత్వం వంటి లక్షణాలతో కూడిన భారతదేశంలో అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థ ప్రజాస్వామ్య పాలనా సూత్రాలకు గణనీయమైన సవాలు విసురుతోంది. రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు మరియు విద్యా పరిశోధకుల అధ్యయనాలు కొన్ని రాజకీయ కుటుంబాలలో అధికార కేంద్రీకరణ మరియు అర్హత ఆధారిత నాయకత్వ

ఎంపిక ప్రక్రియలు లేకపోవడం, విభిన్న స్వరాల ప్రాతినిధ్యాన్ని పరిమితం చేయడం మరియు రాజకీయ పార్టీలలో బంధుప్రీతి మరియు క్రోనిజం సంస్కృతిని స్థిరపరచడం హైలైట్ చేస్తున్నాయి.

అంతేకాక, రాజకీయ ఫిరాయింపుల రాజకీయాలు, ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులు వ్యక్తిగత ప్రయోజనం లేదా రాజకీయ అవకాశవాదం కోసం పార్టీలు మారడం, ప్రభుత్వాల స్థిరత్వాన్ని బలహీనపరుస్తుంది మరియు రాజకీయ ప్రక్రియపై ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తుంది. సంకుచిత రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం, ఓటర్ల తీర్పును పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా తరచూ పార్టీ ఫిరాయింపులు జరుగుతున్నాయని లోక్ సభ, రాష్ట్ర శాసనసభల గణాంకాలు సూచిస్తున్నాయి. ఇటువంటి ఫిరాయింపులు ప్రజాస్వామ్య సంస్థల పనితీరును దెబ్బతీయడమే కాకుండా, ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులపై ఓటర్ల నమ్మకాన్ని, నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తాయి.

ఈ సవాళ్లతో పాటు, చారిత్రకంగా అట్టడుగు వర్గాలకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించడానికి ఉద్దేశించిన ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిజర్వేషన్లు సామాజిక న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించినందుకు ప్రశంసించబడ్డాయి మరియు గుర్తింపు ఆధారిత రాజకీయాలను స్థిరపరుస్తున్నాయని విమర్శించబడ్డాయి. ప్రభుత్వ నివేదికలు మరియు అకడమిక్ అధ్యయనాల డేటా రిజర్వేషన్ల చుట్టూ ఉన్న సంక్లిష్ట డైనమిక్స్ను హైలైట్ చేస్తుంది, ప్రతిపాదకులు చారిత్రక అన్యాయాలను పరిష్కరించడంలో వాటి ఆవశ్యకత గురించి వాదించారు మరియు విమర్శకులు అర్హత మరియు న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యంపై వాటి ప్రభావం గురించి ఆందోళన వ్యక్తం చేస్తున్నారు. మొత్తంమీద, భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలు బహుముఖమైనవి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రత మరియు నిష్పాక్షికతను కాపాడటానికి విధానకర్తలు, రాజకీయ పార్టీలు, పౌర సమాజ సంస్థలు మరియు ఓటర్లతో సహా అన్ని భాగస్వాముల నుండి సమిష్టి ప్రయత్నాలు అవసరం.

7.2 భారత ఎన్నికల రాజకీయాలలో సమస్యలు :

7.2.1 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో అవినీతి :

భారతదేశ ఎన్నికల ముఖచిత్రంలో అవినీతి ఒక విస్తృతమైన మరియు లోతుగా పాతుకుపోయిన సమస్యగా ఉంది, ఇది ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియపై నీడను కలిగిస్తుంది మరియు నిష్పాక్షిక మరియు స్వేచ్ఛాయుత ఎన్నికల పునాదిని బలహీనపరుస్తుంది. అక్రమ నిధుల నుండి సంపూర్ణ లంచాల వరకు, వివిధ రకాల అవినీతి ఎన్నికల వ్యవస్థను పట్టిపీడిస్తుంది, దాని సమగ్రత మరియు విశ్వసనీయతకు గణనీయమైన సవాళ్లను విసురుతుంది. ఎన్నికల రాజకీయాల్లో అవినీతికి అత్యంత స్పష్టమైన వ్యక్తీకరణలలో ఒకటి ఎన్నికల ప్రచారానికి అక్రమ నిధులను విచ్చలవిడిగా ఉపయోగించడం. సంపన్న అభ్యర్థులు మరియు రాజకీయ పార్టీలు తరచుగా వ్యాపారాల నుండి ముడుపులు, అప్రకటిత విరాళాలు మరియు నేర కార్యకలాపాల నుండి వచ్చే ఆదాయంతో సహా వనరులను సంపాదించడానికి అనైతిక మార్గాలను ఆశ్రయిస్తాయి. ఈ అక్రమ ధన ప్రవాహం సంపన్న అభ్యర్థులకు అనుకూలంగా మారడమే కాకుండా రాజకీయ పలుకుబడిని కొనుగోలు చేసి అత్యధిక ధరకు అమ్మే ఆశ్రిత పక్షపాతం, పోషణ సంస్కృతిని పెంపొందిస్తుంది.

అంతేకాక, ఎన్నికల సమయంలో లంచం మరియు ఓటు కొనుగోలు విస్తృతమైన పద్ధతులుగా ఉన్నాయి, అభ్యర్థులు నగదు బహుమతులు లేదా భౌతిక ప్రోత్సాహకాల వాగ్దానం ద్వారా ఓటర్లను ప్రలోభపెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. నగదు, బహుమతులు పంచడం నుంచి ఉద్యోగాలు, ఇతరత్రా సహాయాలు అందించడం వరకు

రాజకీయ నాయకులు ఓటర్ల మద్దతును పొందడానికి వివిధ వ్యూహాలను అనుసరిస్తారు, తరచుగా వారి సామాజిక-ఆర్థిక బలహీనతలను రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగించుకుంటారు. ఈ మోసపూరిత పద్ధతి ప్రజాస్వామ్య ఎంపిక సూత్రాన్ని బలహీనపరచడమే కాకుండా, ఎన్నికల ప్రక్రియపై ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తుంది, ఎందుకంటే ఓటర్లు నిజమైన విశ్వాసం కంటే వ్యక్తిగత లాభం ఆధారంగా తమ ఓటు హక్కును వేయమని బలవంతం చేస్తారు లేదా ప్రోత్సహిస్తారు.

సమర్థవంతమైన అమలు యంత్రాంగాలు, జవాబుదారీ చర్యలు లేకపోవడం వల్ల ఎన్నికల రాజకీయాల్లో అవినీతి ప్రాబల్యం మరింత పెరిగింది. అవినీతిని అరికట్టడానికి ఉద్దేశించిన చట్టపరమైన నిబంధనలు మరియు నియంత్రణ చట్రాలు ఉన్నప్పటికీ, అమలు అలసత్వం వహిస్తుంది, నేరస్థులు నిర్భయంగా వ్యవహరించడానికి అనుమతిస్తుంది. రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు తరచుగా ప్రచార ఆర్థిక నిబంధనలను ఉల్లంఘిస్తారు, వారి ఖర్చులను తక్కువగా నివేదిస్తారు మరియు పరిశీలన నుండి తప్పించుకోవడానికి వెల్లడి నిబంధనలను దాటవేస్తారు. పైగా రాజకీయ నాయకులు, బ్యూరోక్రాట్లు, అక్రమ ఫైనాన్షియర్ల మధ్య కుమ్మక్కై నల్లధనాన్ని ఎన్నికల రంగంలోకి చొప్పించి, దేశ ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థను నిర్వీర్యం చేసే అవినీతి సంస్కృతిని పెంపొందిస్తున్నారు.

7.2.2 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో ధనబలం :

భారత ఎన్నికల రాజకీయ రంగంలో ధనబలం తిరుగులేని ప్రభావాన్ని చూపుతుంది, ఎన్నికల ఫలితాలను రూపొందిస్తుంది మరియు ప్రజాస్వామ్య ముఖచిత్రాన్ని మారుస్తుంది. అభ్యర్థులు, రాజకీయ సంస్థలు ఎన్నికల ప్రచారం కోసం, ప్రచార ర్యాలీలు, ప్రకటనల మెరుపుదాడులు, ఓట్ల కొనుగోలు ప్రయత్నాల కోసం వెచ్చించే భారీ మొత్తాలు ఎన్నికల ప్రక్రియలో ఆర్థిక ప్రభావం యొక్క విస్తృత స్వభావాన్ని నొక్కిచెబుతున్నాయి. ఈ ఆర్థిక వనరుల ప్రవాహం గణనీయమైన సంపద లేని ఔత్సాహిక అభ్యర్థులకు ప్రవేశానికి బలమైన అడ్డంకిని ఏర్పరుస్తుంది, సంపన్న వ్యక్తులు మరియు స్థాపించబడిన రాజకీయ పార్టీలకు అనుకూలంగా ప్రజాస్వామ్య క్రీడా మైదానాన్ని సమర్థవంతంగా తారుమారు చేస్తుంది.

ధనబలం యొక్క కుటిల స్వభావం కేవలం ప్రచారాలకు నిధులు సమకూర్చడం కాకుండా రాజకీయ విరాళాలను కప్పిపుచ్చే పారదర్శకత మరియు గోప్యతను కలిగి ఉంటుంది. 2017లో పొలిటికల్ ఫైనాన్సింగ్ వ్యవస్థను ప్రక్షాళన చేయడానికి ప్రవేశపెట్టిన ఎలక్టోరల్ బాండ్ల రాక రాజకీయ విరాళాల చుట్టూ ఉన్న అజ్ఞాతపు ముసుగును శాశ్వతం చేస్తుంది. ఈ బాండ్లు రాజకీయ పార్టీలకు గుర్తించబడని విరాళాలను సులభతరం చేస్తాయి, దాతలు మరియు గ్రహీతలను ప్రజా పరిశీలన మరియు జవాబుదారీతనం నుండి రక్షిస్తాయి. తత్ఫలితంగా, డబ్బు ప్రయోజనాలు మరియు రాజకీయ అధికారం మధ్య సంబంధం మరుగున పడిపోయింది, ఎన్నికల రాజకీయాల్లో పారదర్శకత మరియు నిష్పాక్షికత యొక్క ప్రాథమిక సూత్రాలను బలహీనపరుస్తుంది.

అంతేకాక, ధనబలం యొక్క అపరిమితమైన ప్రభావం పోషణ మరియు క్లయింటలిజం యొక్క సంస్కృతిని పెంపొందిస్తుంది, దీనిలో రాజకీయ విధేయతను క్రోడీకరించి అత్యధిక బిడ్డర్ కు అమ్ముతారు. అభ్యర్థులు, పార్టీలు నిస్సిగ్గుగా భౌతిక ప్రోత్సాహకాలు, ఆర్థిక ప్రలోభాల వాగ్దానాలతో ఓటర్లను ఆకర్షించి, ఓటర్లను ఎన్నికల రాజకీయాల మార్కెట్ లో కేవలం సరుకులుగా మాత్రమే పరిమితం చేస్తాయి. ఈ కుటిల ఆచారం ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క

సమగ్రతతో రాజీపడటమే కాకుండా పౌర నిమగ్నత మరియు తెలివైన నిర్ణయాలు తీసుకోవడం యొక్క ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాలను కూడా దెబ్బతీస్తుంది.

ఎన్నికల రాజకీయాల్లో ధనబలం యొక్క ప్రభావాలు ఓటింగ్ బూత్ పరిధిని దాటి, పాలన మరియు ప్రజా విధానం యొక్క ప్రతి కోణాన్ని వ్యాపింపజేస్తాయి. స్వార్థపరులు మరియు సంపన్న ఉన్నతవర్గాలు కలిగి ఉన్న అనవసరమైన ప్రభావం విధాన ప్రాధాన్యతలను వక్రీకరిస్తుంది, సామాజిక ఆర్థిక అసమానతలను శాశ్వతం చేస్తుంది మరియు ప్రజాస్వామ్య సంస్థల సామర్థ్యాన్ని బలహీనపరుస్తుంది. పర్యవసానంగా అణగారిన వర్గాలు, అణగారిన వర్గాల గొంతులు అణచివేయబడతాయి, ఆర్థిక ప్రయోజనాల పెత్తనంతో రాజకీయ చర్చల అంచులకు నెట్టబడతాయి.

7.2.3 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిగ్గింగ్ :

ఎన్నికల రాజకీయాల్లో ఒక దుర్మార్గమైన పద్ధతి అయిన రిగ్గింగ్, ముందుగా నిర్ణయించిన ఫలితాన్ని రూపొందించడానికి ఎన్నికల ప్రక్రియలను ఉద్దేశపూర్వకంగా తారుమారు చేయడం, తద్వారా ఓటర్ల ప్రజాస్వామిక సంకల్పాన్ని విచ్ఛిన్నం చేయడం. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలను ట్యాంపరింగ్ చేయడం నుంచి మాస్ బ్యాలెట్ నింపడం, ఓటరు నమోదులను తారుమారు చేయడం వరకు అనేక మోసపూరిత కార్యకలాపాలు ఈ కుట్రలో ఉన్నాయి. ఎన్నికల ప్రక్రియ పవిత్రతను వక్రీకరించడం ద్వారా, రిగ్గింగ్ ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ప్రాథమిక సూత్రాలను బలహీనపరుస్తుంది మరియు ఎన్నికల వ్యవస్థపై ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తుంది.

ఎన్నికల రిగ్గింగ్ రహస్య స్వభావం ఉన్నప్పటికీ, దేశవ్యాప్తంగా వివిధ రాష్ట్రాల ఎన్నికలలో బయటపడింది, ఇది ఎన్నికల దుర్వినియోగం వల్ల పొంచి ఉన్న విస్తృత ముప్పును గుర్తుచేస్తుంది. ఎన్నికల ఫలితాలను తమకు అనుకూలంగా మలుచుకోవడానికి రాజకీయ కార్యకర్తలు ఓటర్లను బెదిరించడం, అణచివేయడం వంటి బలవంతపు ఎత్తుగడలను ఆశ్రయిస్తున్నట్లు వార్తలు వస్తున్నాయి. అంతేకాకుండా, సాంకేతిక తారుమారు లేదా ప్రత్యక్ష విధ్వంసం ద్వారా ఓటింగ్ యంత్రాలను ట్యాంపరింగ్ చేశారనే ఆరోపణలు ఎన్నికల ఫలితాల సమగ్రతపై సందేహ ఛాయలను రేకెత్తించాయి, ఇది ఎన్నికల మోసం మరియు ఓటుహక్కును కోల్పోయే భయాలకు ఆజ్యం పోసింది.

ఎన్నికల రిగ్గింగ్ యొక్క హానికరమైన పర్యవసానాలు రాజీపడిన ఎన్నికల తక్షణ పర్యవసానాలకు మించి ఉంటాయి. రిగ్గింగ్ అనేది ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధుల చట్టబద్ధతను దెబ్బతీయడమే కాకుండా, ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క పునాది సూత్రాలను కూడా దెబ్బతీస్తుంది, రాజకీయ రంగంలో శిక్షార్హత మరియు అరాచక సంస్కృతిని కొనసాగిస్తుంది. అంతేకాక, రిగ్గింగ్ ఎన్నికల ఫలితంగా ఓటర్ల ఓటుహక్కు కోల్పోవడం ఓటర్లలో నిరాశా నిస్పృహలను మరియు ఉదాసీనతను కలిగిస్తుంది, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియ పట్ల నిష్క్రమణ మరియు నిస్పృహను పెంపొందిస్తుంది.

ఎన్నికల రిగ్గింగ్ సమస్యను పరిష్కరించడానికి ఎన్నికల ప్రక్రియల సమగ్రత మరియు పారదర్శకతను బలోపేతం చేయడానికి పటిష్ఠమైన చర్యలు అవసరం. పర్యవేక్షణ యంత్రాంగాలను బలోపేతం చేయడం, ఓటరు విద్య, అవగాహన పెంచడం, ఎన్నికల ప్రక్రియ పవిత్రతను పరిరక్షించడానికి అధునాతన సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించడం ఎన్నికల అవకతవకలను ఎదుర్కోవడానికి అత్యవసర చర్యలు. అంతేకాక, జవాబుదారీతనం యొక్క సంస్కృతిని పెంపొందించడం మరియు చట్ట పాలనను నిలబెట్టడం దేశ ప్రజాస్వామ్య పునాదులను రక్షించడానికి అవసరమైన ఆవశ్యకతలు.

7.2.4 బూత్ క్యాప్చర్ :

బూత్ క్యాప్చరింగ్ అనేది ఎన్నికల దుర్వినియోగం యొక్క భయంకరమైన రూపం, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను విచ్ఛిన్నం చేయడానికి మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను తారుమారు చేసే ఉద్దేశ్యంతో ఎన్నికల సమయంలో పోలింగ్ కేంద్రాలను చట్టవిరుద్ధంగా స్వాధీనం చేసుకోవడం మరియు నియంత్రించడం. ఓటర్లు స్వేచ్ఛగా, నిష్పక్షపాతంగా ఓటు హక్కును వినియోగించుకోవడాన్ని అడ్డుకోవడానికి అనైతిక శక్తులు క్రూరమైన బలప్రయోగాన్ని ఆశ్రయిస్తున్నందున, ఈ అభ్యంతరకరమైన ఆచారం తరచుగా బలవంతం, బెదిరింపులు మరియు హింస యొక్క వాతావరణంలో బయటపడుతుంది. బూత్ కబ్జా ఉదంతాలు ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను ఉల్లంఘించడమేనని, భయం లేకుండా, ఒత్తిడి లేకుండా ఎన్నికల ప్రక్రియలో పాల్గొనే పౌరుల ప్రాథమిక హక్కును అవి కాలరాస్తున్నాయని పేర్కొన్నారు. సాయుధ దుండగులు స్వార్థపరుల ప్రోద్బలంతో పోలింగ్ కేంద్రాలను ముట్టడించడం, ఓటర్లను భయభ్రాంతులకు గురిచేయడం, ఎన్నికల అధికారులపై దాడి చేయడం, ఎన్నికల యంత్రాంగాన్ని కబ్జా చేయడం వంటి చర్యలకు పాల్పడుతున్నారు. బూత్ క్యాప్చర్ ద్వారా ఓటింగ్ ప్రక్రియను తారుమారు చేయడం ఓటర్లకు ఓటుహక్కును దెబ్బతీయడమే కాకుండా, ఎన్నికల వ్యవస్థ సమగ్రతపై ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తుంది, ఎన్నికల ఫలితాల చట్టబద్ధతపై అనుమానపు నీడను కలిగిస్తుంది.

బీహార్ లో 1984 ఎన్నికల సమయంలో బూత్ క్యాప్చర్ కు అత్యంత అపఖ్యాతి పాలైన సంఘటనల్లో ఒకటి జరిగింది, ఇక్కడ వ్యవస్థీకృత నేరస్థుల ముఠాలు నిస్సిగ్గుగా పోలింగ్ కేంద్రాలను స్వాధీనం చేసుకున్నాయి, భయానక పాలనను ప్రారంభించాయి మరియు ముందుగా నిర్ణయించిన ఫలితాలను నిర్ధారించడానికి ఎన్నికల ప్రక్రియను తారుమారు చేశాయి. సాయుధ దుండగులు ఎన్నికల యంత్రాంగంపై ప్రభావం చూపుతున్న దిగ్భ్రాంతికరమైన దృశ్యం ఈ హానికరమైన ఎన్నికల దుర్వినియోగాన్ని ఎదుర్కోవటానికి తక్షణం కఠినమైన చర్యలు తీసుకోవాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కిచెప్పింది. బూత్ కబ్జాను ఎదుర్కోవడానికి ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క భద్రత మరియు సమగ్రతను పెంపొందించడానికి ఉద్దేశించిన బహుముఖ విధానం అవసరం. చట్ట అమలు యంత్రాంగాలను బలోపేతం చేయడం, నిఘా, పర్యవేక్షణ సామర్థ్యాలను పెంచడం, పోలింగ్ కేంద్రాల రక్షణకు తగిన భద్రతా సిబ్బందిని నియమించడం వంటివి బూత్ క్యాప్చర్ పునరావృతం కాకుండా నిరోధించడానికి అవసరమైన చర్యలు. అంతేకాక, ఓటర్లు, ఎన్నికల అధికారులు మరియు పౌర సమాజ భాగస్వాములలో అప్రమత్తత మరియు పౌర నిమగ్నత సంస్కృతిని పెంపొందించడం ఎన్నికల విధ్వంస ప్రయత్నాలను తిప్పికొట్టడంలో కీలకం.

7.2.5 అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థ :

భారతదేశంలో అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థ ఉనికికి వంశపారంపర్య రాజకీయాల ప్రాబల్యం, రాజకీయ పార్టీలలో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం లేకపోవడం మరియు వ్యక్తిత్వ ఆధారిత నాయకత్వం యొక్క విస్తృత ప్రభావంతో సహా రాజకీయ ముఖచిత్రాన్ని పట్టిపీడిస్తున్న అనేక వ్యవస్థాగత సమస్యలు నిదర్శనం. ఈ కారకాలు సమిష్టిగా ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పునాది సూత్రాలను బలహీనపరుస్తాయి, రాజకీయ బహుళత్వాన్ని అణచివేస్తాయి మరియు రాజకీయ వ్యవస్థలో విభిన్న స్వరాల నిజమైన ప్రాతినిధ్యానికి ఆటంకం కలిగిస్తాయి. అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థ యొక్క అత్యంత స్పష్టమైన వ్యక్తీకరణలలో ఒకటి వారసత్వ రాజకీయాల యొక్క పాతుకుపోయిన అభ్యాసం, ఇక్కడ రాజకీయ పార్టీలలో నాయకత్వ స్థానాలు తరచుగా వంశపారంపర్య స్వభావాన్ని కలిగి ఉంటాయి, ప్రజాస్వామ్య

ప్రక్రియల ద్వారా లేదా మెరిటోక్రటిక్ సూత్రాల ఆధారంగా నిర్ణయించబడవు. రాజకీయ సంస్థలపై కుటుంబ నియంత్రణను కొనసాగించడం అర్హత మరియు బంధుప్రీతి సంస్కృతిని పెంపొందించడమే కాకుండా, కొత్త నాయకత్వ ప్రతిభ యొక్క ఆవిర్భావాన్ని అణచివేస్తుంది మరియు పార్టీ సభ్యులు మరియు కింది స్థాయి కార్యకర్తల ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షలను నిరోధిస్తుంది. అంతేకాక, రాజకీయ పార్టీలలో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం లేకపోవడం రాజకీయ వ్యవస్థ యొక్క ప్రజాస్వామ్య పనితీరుకు గణనీయమైన అవరోధంగా పనిచేస్తుంది. నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలు తరచుగా ఎంపిక చేయబడిన కొన్ని పార్టీ ఉన్నత వర్గాల చేతుల్లో కేంద్రీకృతమై ఉంటాయి, పార్టీ సభ్యులకు లేదా విస్తృత ఓటర్లకు తక్కువ పారదర్శకత లేదా జవాబుదారీతనం ఉంటుంది. కొద్దిమంది చేతుల్లో అధికారం కేంద్రీకృతం కావడం ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్య ధోరణులను బలహీనపరుస్తుంది మరియు పార్టీ శ్రేణులలో సహజీవనం మరియు మద్దతు సంస్కృతిని పెంపొందిస్తుంది.

దీనికితోడు, రాజకీయ పార్టీలు సంస్థాగత చట్రాలు లేదా సైద్ధాంతిక సూత్రాల కంటే వ్యక్తిగత నాయకుల చరిష్మా మరియు ప్రభావం చుట్టూ తిరిగే వ్యక్తిత్వ ఆధారిత నాయకత్వం యొక్క ప్రాబల్యం పార్టీ వ్యవస్థ యొక్క అప్రజాస్వామిక స్వభావాన్ని మరింత తీవ్రతరం చేస్తుంది. ఈ వ్యక్తిత్వ ఆరాధన తరచుగా పార్టీలలో అసమ్మతి స్వరాలను అణచివేయడానికి దారితీస్తుంది, అర్థవంతమైన చర్చ మరియు చర్చను నిరుత్సాహపరుస్తుంది మరియు సమిష్టి సంక్షేమం కంటే వ్యక్తిగత ఆకాంక్షలకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చే పాలనకు వ్యక్తిత్వ-కేంద్రీకృత విధానాన్ని పెంపొందిస్తుంది. భారతదేశంలో అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థకు ఒక సముచిత ఉదాహరణ కుటుంబ-కేంద్రీకృత రాజకీయ పార్టీల ప్రాబల్యం, ఇక్కడ నాయకత్వ స్థానాలను వారి అర్హతలు లేదా ఆధారాలతో సంబంధం లేకుండా రాజకీయ రాజవంశాల సభ్యులు క్రమం తప్పకుండా వారసత్వంగా పొందుతారు. ఈ వంశాధిపత్యం హక్కు మరియు ప్రత్యేకాధికారం యొక్క సంస్కృతిని కొనసాగించడమే కాకుండా, రాజకీయేతర నేపథ్యాల నుండి ఔత్సాహిక నాయకులను అణచివేస్తుంది, తద్వారా రాజకీయ రంగంలో ఎలిటిజం మరియు బహిష్కరణ యొక్క చక్రాన్ని స్థిరపరుస్తుంది.

7.2.6 రాజకీయ ఫిరాయింపుల రాజకీయాలు :

రాజకీయ ఫిరాయింపుల దృగ్విషయం భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య చట్రం యొక్క సమగ్రత మరియు స్థిరత్వానికి గణనీయమైన సవాలును సూచిస్తుంది. ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులు వ్యక్తిగత లాభం, సైద్ధాంతిక అవకాశవాదం లేదా రాజకీయ ప్రయోజనాలతో ఒక రాజకీయ పార్టీ నుండి మరొక రాజకీయ పార్టీకి మారినప్పుడు రాజకీయ ఫిరాయింపులు సంభవిస్తాయి. ఈ పద్ధతి ఓటర్ల ఎన్నికల ఆదేశాన్ని బలహీనపరచడమే కాకుండా, రాజకీయ అవకాశవాదం మరియు ప్రయోజన సంస్కృతిని పెంపొందించడం ద్వారా ప్రజాస్వామ్య పాలనా సూత్రాలను దెబ్బతీస్తుంది. రాజకీయ ఫిరాయింపులు తరచుగా అధికారం, మద్దతు లేదా వ్యక్తిగత పురోగతి కోసం సంభవిస్తాయి, శాసనసభ్యులు తరచుగా మంత్రి పదవులు, రాజకీయ ప్రయోజనాలు లేదా ప్రత్యర్థి రాజకీయ వర్గాలు అందించే ఇతర ప్రేరేపణలకు బదులుగా వారి అసలు పార్టీల నుండి ఫిరాయిస్తారు. ఈ రాజకీయ హార్స్ ట్రేడింగ్ పద్ధతి ప్రజాస్వామ్య సంస్థల సమగ్రతకు భంగం కలిగించడమే కాకుండా, రాజకీయ ప్రక్రియపై ప్రజల నమ్మకాన్ని కూడా దెబ్బతీస్తుంది, ఎందుకంటే ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులు తమ భాగస్వాముల సంక్షేమం కంటే స్వప్రయోజనాలకు ప్రాధాన్యత ఇస్తారని భావిస్తారు.

అంతేకాక, రాజకీయ ఫిరాయింపుల ప్రాబల్యం ప్రభుత్వాలు మరియు శాసన సంస్థల స్థిరత్వాన్ని బలహీనపరుస్తుంది, ఎందుకంటే తరచుగా ఫిరాయింపులు పాలక సంకీర్ణాల పతనానికి, శాసన ప్రతిష్టంభనకు మరియు రాజకీయ అస్థిరతకు దారితీస్తాయి. ఈ అస్థిరత సమర్థవంతమైన పాలనకు ఆటంకం కలిగించడమే కాకుండా జవాబుదారీతనం, పారదర్శకత, ప్రాతినిధ్యం అనే ప్రజాస్వామిక సూత్రాలను బలహీనపరుస్తుంది. భారత ప్రజాస్వామ్యంపై రాజకీయ ఫిరాయింపుల దుష్ప్రభావానికి ఒక ముఖ్యమైన ఉదాహరణ, శాసనసభ్యులు వ్యక్తిగత ప్రయోజనం కోసం లేదా రాజకీయ ప్రయోజనం కోసం తరచుగా ఒక పార్టీ నుండి మరొక పార్టీకి ఫిరాయించిన సంఘటనలు. ఈ ఫిరాయింపులను ప్రత్యర్థి వర్గాల నుండి ఫిరాయింపులను సృష్టించడానికి, ప్రభుత్వాలను అస్థిరపరచడానికి లేదా చట్టసభలలో వారి స్వంత సంఖ్యా బలాన్ని పెంచుకోవడానికి రాజకీయ పార్టీలు తరచుగా నిర్వహిస్తాయి. ఇటువంటి అవకాశవాద ప్రవర్తన ఓటర్ల ఎన్నికల ఆదేశాన్ని బలహీనపరుస్తుంది మరియు రాజకీయ వ్యవస్థపై అపనమ్మకం మరియు నిరాశా నిస్పృహల వాతావరణాన్ని పెంపొందిస్తుంది.

రాజకీయ ఫిరాయింపుల సవాలుకు ప్రతిస్పందనగా, ఫిరాయింపుల నిరోధక చట్టాలను బలోపేతం చేయడానికి, రాజకీయ నిధులలో పారదర్శకతను పెంచడానికి మరియు ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులలో నైతిక ప్రవర్తనను ప్రోత్సహించడానికి శాసన సంస్కరణలకు పిలుపులు వచ్చాయి. అదనంగా, సంకుచిత పక్షపాత పరిగణనల కంటే ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులు తమ భాగస్వాముల ప్రయోజనాలకు ప్రాధాన్యమిచ్చే సమగ్రత, జవాబుదారీతనం మరియు ప్రజాసేవ సూత్రాల ఆధారంగా రాజకీయ సంస్కృతిని పెంపొందించాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తించడం పెరుగుతోంది.

7.2.7 ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిజర్వేషన్లు :

చారిత్రాత్మకంగా అట్టడుగు వర్గాలకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించడానికి ఉద్దేశించిన ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిజర్వేషన్లు భారతదేశంలో సామాజిక న్యాయం, చేరిక మరియు సాధికారతను ప్రోత్సహించడంలో ఒక కీలక సాధనంగా ఉన్నాయి. శాసన సభల్లో షెడ్యూల్డ్ కులాలు (ఎస్సీ), షెడ్యూల్డ్ తెగలు (ఎస్టీ), ఇతర వెనుకబడిన తరగతుల (ఓబీసీ)లకు సీట్లు కేటాయించే పద్ధతి చారిత్రక అన్యాయాలు, వ్యవస్థాగత వివక్ష, సామాజిక అసమానతలను పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. చారిత్రకంగా అణగారిన వర్గాలకు సాధికారత కల్పించడానికి, చారిత్రక అన్యాయాలను సరిదిద్దడానికి, ప్రజాస్వామ్య పాలనలో వైవిధ్యాన్ని, సమ్మిళితత్వాన్ని ప్రోత్సహించడానికి రిజర్వేషన్ల ప్రతిపాదకులు వాదిస్తున్నారు. అణగారిన నేపథ్యాలకు చెందిన వ్యక్తులు రాజకీయ ప్రక్రియలో పాల్గొనడానికి, వారి ఆందోళనలను వ్యక్తీకరించడానికి మరియు వారి సామాజిక-ఆర్థిక అవసరాలు మరియు ఆకాంక్షలను పరిష్కరించే విధానాల కోసం వాదించడానికి రిజర్వేషన్లు వీలు కల్పిస్తాయి. అదనంగా, రిజర్వేషన్లు పాతుకుపోయిన అధికార నిర్మాణాలను విచ్ఛిన్నం చేయడానికి, ఆధిపత్య కుల శ్రేణులను సవాలు చేయడానికి మరియు అట్టడుగు వర్గాలకు సామాజిక చలనశీలతను మరియు పైకి కదలికను పెంపొందించడానికి ఒక యంత్రాంగంగా పనిచేస్తాయి.

ఏదేమైనా, ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిజర్వేషన్లు సంక్లిష్టమైన నైతిక, చట్టపరమైన మరియు రాజకీయ సవాళ్లను కూడా లేవనెత్తుతాయి, ఇది అర్హత, న్యాయమైన ప్రాతినిధ్యం మరియు గుర్తింపు-ఆధారిత రాజకీయాల స్థిరత్వంపై చర్చలను రేకెత్తిస్తుంది. కులం లేదా సామాజిక గుర్తింపు ఆధారంగా రిజర్వేషన్లు అర్హత మరియు సమాన అవకాశాల సూత్రాలను బలహీనపరుస్తాయని, సామాజిక విభజనలను శాశ్వతం చేస్తాయని మరియు అర్హత మరియు సామర్థ్యం కంటే గుర్తింపు రాజకీయాలను ప్రోత్సహిస్తాయని విమర్శకులు వాదిస్తున్నారు. అంతేకాక, రిజర్వేషన్లు లబ్ధిదారుల మధ్య

ఆధారపడే మనస్తత్వాన్ని సృష్టిస్తున్నాయని, అర్హత సంస్కృతిని స్థిరపరుస్తున్నాయని, కుల, మత అస్తిత్వాలతో ముడిపడి ఉన్న మూసధోరణులు మరియు కళంకాలను బలపరుస్తున్నాయని విమర్శించారు. ఈ విమర్శలు ఉన్నప్పటికీ, భారత ప్రజాస్వామ్యంలో సామాజిక న్యాయం, సమ్మిళితత్వం మరియు ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిజర్వేషన్లు ఒక ముఖ్యమైన సాధనంగా ఉన్నాయి. చట్టసభల్లో ఎస్సీ, ఎస్టీ, ఓబీసీలకు సీట్లు కేటాయించడం వల్ల చారిత్రకంగా అట్టడుగు వర్గాలు తమ రాజకీయ హక్కులను నిలబెట్టుకోవడానికి, వ్యవస్థాగత వివక్షను సవాలు చేయడానికి, ప్రజాప్రతినిధుల నుంచి జవాబుదారీతనాన్ని కోరడానికి వీలు కలిగింది. అంతేకాక, అణగారిన వర్గాల గొంతులను పెంచడంలో, వారి సామాజిక-ఆర్థిక అవసరాలను తీర్చే విధానాల కోసం వాదించడంలో మరియు మరింత సమానమైన మరియు సమ్మిళిత ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడంలో రిజర్వేషన్లు కీలక పాత్ర పోషించాయి.

7.3 భారత ఎన్నికల రాజకీయాలలో సమస్యలకు ఉదాహరణలు :

ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశమైన భారత్ ఎన్నికల ప్రక్రియలో అనేక సవాళ్లను ఎదుర్కొంటోంది. ఈ సవాళ్లు ఎన్నికల సమగ్రతను, నిష్పాక్షికతను దెబ్బతీస్తాయి, దేశ ప్రజాస్వామిక నిర్మాణాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. నిర్దిష్ట ఉదాహరణలతో వివరించబడిన భారత ఎన్నికల రాజకీయాలలో కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

ఎన్నికల రాజకీయాల్లో అవినీతి : భారత ఎన్నికల్లో అవినీతి ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా మిగిలిపోయింది. 2019 సార్వత్రిక ఎన్నికల్లో అభ్యర్థులు తమ ప్రచారానికి నల్లధనాన్ని ఉపయోగించుకున్నట్లు అనేక నివేదికలు వెలువడ్డాయి. కఠిన నిబంధనలు ఉన్నప్పటికీ పలు రాష్ట్రాల్లో కోట్లాది రూపాయల నగదు పట్టుబడింది. 500 కోట్లకు పైగా లెక్కల్లో చూపని నగదును కేంద్ర ఎన్నికల సంఘం స్వాధీనం చేసుకుంది. ఎన్నికల్లో అక్రమ నిధుల సమస్యను ఈ భారీ జప్తు ఎత్తిచూపింది, ఇక్కడ అభ్యర్థులు చట్టపరమైన ఆర్థిక మార్గాలను దాటవేస్తారు, ఇది పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని బలహీనపరిచే షాడో ఎకానమీకి దోహదం చేస్తుంది. ఇటువంటి పద్ధతులు ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తాయి మరియు అసమాన ఆట మైదానాన్ని సృష్టిస్తాయి, లోతైన జేబులు ఉన్నవారికి అనుకూలంగా ఉంటాయి.

ఎన్నికల రాజకీయాల్లో ధనబలం : ధనబలం ప్రభావం మరో క్లిష్టమైన సవాలు. 2016లో జరిగిన తమిళనాడు రాష్ట్ర ఎన్నికల సమయంలో ఓటర్లకు డబ్బు పంపిణీ చేసిన సంఘటనలు విస్తృతంగా నమోదయ్యాయి. ఓటర్లను ప్రలోభపెట్టేందుకు రాజకీయ పార్టీలు నగదు, నగలు, గృహోపకరణాలను పంపిణీ చేస్తున్నట్లు గుర్తించారు. ధనబలాన్ని విచ్చలవిడిగా ఉపయోగించడం వల్ల భారత ఎన్నికలలో సమతౌల్యం సాధించడంలో సవాళ్లు ఎదురవుతున్నాయి. ఆర్థిక పలుకుబడి తరచుగా మెరిట్ మరియు నిష్పాక్షిక పోటీని కప్పిపుచ్చుతుంది, ఇది ప్రజా సేవ కంటే వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చే అభ్యర్థుల ఎన్నికకు దారితీస్తుంది. ఇటువంటి పద్ధతులు దీర్ఘకాలిక పాలనా మెరుగుదలల కంటే అవినీతి మరియు స్వల్పకాలిక ఎన్నికల ప్రయోజనాల సంస్కృతిని కూడా కొనసాగిస్తాయి.

ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిగ్గింగ్ : రిగ్గింగ్, ఎన్నికల అక్రమాలు భారత ఎన్నికలను వెంటాడుతూనే ఉన్నాయి. 2021 పశ్చిమ బెంగాల్ రాష్ట్ర ఎన్నికల్లో రిగ్గింగ్ ఆరోపణలు వెల్లువెత్తాయి. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలను (ఈవీఎంలు)

అధికార పార్టీ కార్యకర్తలు ట్యాంపరింగ్ చేస్తున్నారని, పోలింగ్ కేంద్రాల వద్ద ఓటర్లను భయభ్రాంతులకు గురిచేస్తున్నారని ప్రతిపక్షాలు ఆరోపించాయి. ఇలాంటి ఆరోపణలు ఎన్నికల ఫలితాల విశ్వసనీయతపై సందేహాలు

రేకెత్తిస్తూ ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతపై ఆందోళనలను రేకెత్తిస్తున్నాయి. ఎన్నికల నిష్పాక్షికతపై పౌరులు విశ్వాసం కోల్పోయినప్పుడు, అది ప్రజాస్వామ్య పునాదిని బలహీనపరుస్తుంది, ఇది రాజకీయ అస్థిరత మరియు ప్రజా నిరాశకు దారితీస్తుంది.

బూత్ క్యాప్చర్ : బూత్ క్యాప్చర్ అనేది హింసాత్మక మరియు బలవంతపు పద్ధతి, ఇది భారత ఎన్నికలను దెబ్బతీసింది. 1990 బీహార్ అసెంబ్లీ ఎన్నికలు పెద్ద ఎత్తున బూత్ క్యాప్చర్ కు ప్రసిద్ధి చెందాయి. రాజకీయ పార్టీలతో సంబంధం ఉన్న సాయుధ ముఠాలు బలవంతంగా పోలింగ్ కేంద్రాలను తమ ఆధీనంలోకి తీసుకుని చట్టబద్ధమైన ఓటర్లను తరిమివేసి, తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకున్నారు. ఈ హింసాత్మక ఆచారం రాష్ట్రంలో ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను తీవ్రంగా బలహీనపరిచింది, అధికారాన్ని పొందడానికి కొన్ని పార్టీలు తీసుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్న తీవ్రమైన చర్యలను ప్రదర్శించింది. అనేక సంస్కరణలు మరియు పెరిగిన భద్రతా చర్యలు ఉన్నప్పటికీ, బూత్ క్యాప్చర్ సంఘటనలు ఇప్పటికీ సంభవిస్తున్నాయి, ముఖ్యంగా బలహీనమైన చట్ట అమలు ఉన్న ప్రాంతాలలో.

అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థ : ఆరోగ్యకరమైన ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థకు రాజకీయ పార్టీల్లో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం కీలకం. ఉదాహరణకు, భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ పార్టీ దాని వారసత్వ రాజకీయాలకు విమర్శించబడింది, నాయకత్వ పాత్రలు తరచుగా నెహ్రూ–గాంధీ కుటుంబంలో బదిలీ చేయబడుతున్నాయి. ఈ పద్ధతి పార్టీలో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం, మెరిట్ ఆధారిత నాయకత్వం లేకపోవడంపై ఆందోళనలకు దారితీసింది. ఇటువంటి వ్యవస్థ కొత్త నాయకులు ఆవిర్భవించే అవకాశాలను పరిమితం చేస్తుంది, సృజనాత్మకత మరియు సమర్థవంతమైన పాలనను నిరోధించగలదు. అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం లేకపోవడం కూడా పార్టీ నాయకత్వానికి మరియు కింది స్థాయికి మధ్య డిస్కనెక్ట్ కు దారితీస్తుంది, ఇది విభిన్న స్వరాలు మరియు ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే పార్టీ సామర్థ్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది.

రాజకీయ ఫిరాయింపుల రాజకీయాలు : ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులు పార్టీలు మారడం, ప్రభుత్వాలను అస్థిరపరచడం, ఓటర్ల నమ్మకాన్ని వమ్ము చేయడం వంటి రాజకీయ ఫిరాయింపులు. కర్ణాటకలో 2019 రాష్ట్ర ప్రభుత్వంలో ఫిరాయింపుల పరంపర కొనసాగింది, అనేక మంది ఎమ్మెల్యేలు అధికార సంకీర్ణం నుండి ప్రతిపక్ష భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) లోకి పార్టీ మారారు. ఇది ప్రభుత్వ పతనానికి దారితీసింది మరియు ఫిరాయింపులు రాజకీయ స్థిరత్వాన్ని మరియు పాలనను ఎలా అస్థిరపరుస్తాయో హైలైట్ చేసింది. ఇటువంటి రాజకీయ ఎత్తుగడలు పాలనకు విఘాతం కలిగిస్తాయి, ఇది విధాన పక్షవాతానికి దారితీస్తుంది మరియు ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులు తమ ఆదేశం పట్ల నిబద్ధతపై ప్రజలకు నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తుంది.

ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిజర్వేషన్లు : భారతదేశంలో రిజర్వేషన్ వ్యవస్థ ప్రకారం చట్టసభల్లో నిర్ణీత శాతం సీట్లు షెడ్యూల్డ్ కులాలు (ఎస్సీ), షెడ్యూల్డ్ తెగల (ఎస్టీ)లకు రిజర్వ్ చేయాలి. ఇది అట్టడుగు వర్గాలకు సాధికారత కల్పించినప్పటికీ, ఇది చర్చలకు కూడా దారితీసింది. ఉత్తరప్రదేశ్ లో రిజర్వేషన్ల అమలు దళితులు, ఓబీసీల గణనీయమైన రాజకీయ సాధికారతకు దారితీయడమే కాకుండా, యోగ్యత, అస్తిత్వ రాజకీయాలపై ఆందోళనలకు దారితీసింది. సామాజిక న్యాయాన్ని సమర్థతతో సమతుల్యం చేయడం ఒక వివాదాస్పద అంశంగా మిగిలిపోయింది, పాలన యొక్క ఉన్నత ప్రమాణాలను కొనసాగిస్తూ సమ్మిళిత ప్రాతినిధ్యాన్ని సాధించడానికి ఉత్తమ మార్గాలపై చర్చలు కేంద్రీకృతమయ్యాయి.

ఈ ఉదాహరణలు భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు ఎదుర్కొంటున్న వైవిధ్యమైన మరియు సంక్లిష్టమైన సవాళ్లను వివరిస్తాయి, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రత మరియు నిష్పాక్షికతను నిర్ధారించడానికి సమగ్ర సంస్కరణలు మరియు బలమైన చర్యల అవసరాన్ని నొక్కి చెబుతున్నాయి. ప్రజాస్వామ్యాన్ని బలోపేతం చేయడానికి, ఎన్నికల వ్యవస్థపై ప్రజల నమ్మకాన్ని పెంపొందించడానికి ఈ సమస్యలను పరిష్కరించడం కీలకం.

7.4 ముగింపు:

భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు, దేశ ప్రజాస్వామిక విలువలకు నిదర్శనంగా ఉన్నప్పటికీ, దాని సమగ్రత మరియు నిష్పాక్షికతను దెబ్బతీసే గణనీయమైన సవాళ్లతో నిండి ఉన్నాయి. అక్రమ నిధులు, ఓట్ల కొనుగోళ్లతో ఆజ్యం పోసిన అవినీతి ప్రజల నమ్మకాన్ని వమ్ము చేసి సంపన్న అభ్యర్థులకు అనుకూలంగా ఎన్నికల బరిలోకి దిగుతోంది. ధనబలం యొక్క విస్తృత ప్రభావం విధాన ప్రాధాన్యతలను వక్రీకరిస్తుంది మరియు అసమానతలను శాశ్వతం చేస్తుంది, తక్కువ సంపన్న అభ్యర్థులు నిష్పాక్షికంగా పోటీ చేయడం కష్టతరం చేస్తుంది. ఎలక్టోరల్ రిగ్గింగ్, బూత్ కబ్జాలు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను మరింత ప్రమాదంలోకి నెట్టి, ఓటర్ల ఓటుహక్కును హరించివేస్తాయి మరియు ఎన్నికల ఫలితాల చట్టబద్ధతపై సందేహం కలిగిస్తాయి. వారసత్వ రాజకీయాలు, అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యం లేకపోవడం, వ్యక్తిత్వ ఆధారిత నాయకత్వం వంటి లక్షణాలను కలిగి ఉన్న పార్టీ వ్యవస్థల అప్రజాస్వామిక స్వభావం రాజకీయ బహుళత్వాన్ని, నిజమైన ప్రాతినిధ్యాన్ని అణచివేస్తుంది. వ్యక్తిగత లాభం, అవకాశవాదంతో ప్రేరేపించబడిన రాజకీయ ఫిరాయింపులు ప్రభుత్వాలను అస్థిరపరుస్తాయి మరియు ఓటర్ల తీర్పుకు ద్రోహం చేస్తాయి, అయితే ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిజర్వేషన్ల సంక్లిష్ట సమస్య సామాజిక న్యాయాన్ని ప్రోత్సహించడానికి మరియు యోగ్యతను కాపాడటానికి మధ్య ఉద్రిక్తతను ఎత్తి చూపుతుంది. ఈ బహుముఖ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి కఠినమైన చట్టపరమైన ఫ్రేమ్ వర్క్ లు, పటిష్టమైన అమలు యంత్రాంగాలు మరియు రాజకీయ నాయకుల నైతిక ప్రవర్తన పట్ల నిబద్ధతతో కూడిన సమగ్ర విధానం అవసరం. రాజకీయ నిధుల్లో పారదర్శకత పెంచడం, ఫిరాయింపుల నిరోధక చట్టాలను బలోపేతం చేయడం, పార్టీల్లో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడం ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను పునరుజ్జీవింపజేసే దిశగా కీలకమైన అడుగులు. అదనంగా, విద్య మరియు పౌర నిమగ్నత ద్వారా ఓటర్లకు సాధికారత కల్పించడం, ఎన్నికల సమగ్రతను కాపాడటానికి సాంకేతిక పురోగతితో పాటు, ఎన్నికల వ్యవస్థపై ప్రజలకు విశ్వాసాన్ని పునరుద్ధరించవచ్చు. ఈ పాతుకుపోయిన సమస్యలను పరిష్కరించడం ద్వారా, భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య పాలన పట్ల తన నిబద్ధతను పునరుద్ఘాటించగలదు, ఎన్నికలు ప్రజల సంకల్పానికి నిజమైన ప్రతిబింబంగా ఉండేలా చూసుకోవచ్చు. అంతిమంగా, భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క నిరంతర చైతన్యం మరియు చట్టబద్ధత కోసం ఎన్నికల రాజకీయాల్లో నిష్పాక్షికత, సమ్మిళితత్వం మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క సూత్రాలను పరిరక్షించడం చాలా అవసరం.

7.5 సారాంశం:

ఉత్తరప్రదేశ్ లో ఓ రాజకీయ పార్టీ ఓటర్లకు నగదు పంపిణీ చేస్తున్న ఘటన ఒకటి వెలుగుచూసింది. ఓట్లను కొనుగోలు చేసే ఎత్తుగడలను విచ్చలవిడిగా ప్రదర్శించడం ఎన్నికల పోటీ సమగ్రతపై ప్రశ్నలను లేవనెత్తడమే కాకుండా అవినీతి నిరోధక చట్టాలు, నిబంధనలను కఠినంగా అమలు చేయాల్సిన ఆవశ్యకతను నొక్కి చెప్పింది. ఎన్నికల అక్రమాలను అరికట్టడానికి భారత ఎన్నికల సంఘం సమిష్టి ప్రయత్నాలు చేస్తున్నప్పటికీ, అవినీతి సంఘటనలు

దేశవ్యాప్తంగా రాష్ట్రాలలో ఎన్నికల పవిత్రతను దెబ్బతీస్తూనే ఉన్నాయి, ఇది భారత ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్య సమగ్రతను కాపాడటానికి సమగ్ర సంస్కరణల ఆవశ్యకతను నొక్కిచెబుతోంది. ధనబలం యొక్క విస్తృత ప్రభావం భారత ఎన్నికల రాజకీయాల సమగ్రత మరియు చైతన్యానికి బలమైన సవాలును విసురుతోంది. ఈ సమస్యను పరిష్కరించడానికి ప్రచార నిధులలో పారదర్శకతను పెంచడం, లెక్కలోకి రాని రాజకీయ విరాళాల ప్రభావాన్ని అరికట్టడం మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియకు సమాన ప్రాప్యతను ప్రోత్సహించడం లక్ష్యంగా సమగ్ర సంస్కరణలు అవసరం. ధనబలం యొక్క వినాశకరమైన ప్రభావాన్ని తగ్గించడానికి సమిష్టి ప్రయత్నాల ద్వారా మాత్రమే భారతదేశం ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పునాది సూత్రాలను పరిరక్షించగలదు మరియు అధికార మందిరాల్లో తన పౌరులందరికీ సమాన ప్రాతినిధ్యం ఉండేలా చూడగలదు.

ఎన్నికల రిగ్గింగ్ భారత ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థకు తీవ్రమైన ముప్పును సూచిస్తుంది, ఇది స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికల సూత్రాలను బలహీనపరుస్తుంది మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియపై ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తుంది. ఎన్నికల అవకతవకలను ఎదుర్కోవటానికి మరియు బ్యాలెట్ బాక్సు యొక్క పవిత్రతను నిలబెట్టడానికి ప్రయత్నాలను రెట్టింపు చేయడం ద్వారా, భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య పాలన పట్ల తన నిబద్ధతను పునరుద్ఘాటించగలదు మరియు తన పౌరుల గొంతులను అధికార మండపాలలో వినేలా మరియు గౌరవించేలా చేస్తుంది. బూత్ క్యాప్చర్ అనేది ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క పవిత్రతకు తీవ్రమైన ముప్పును సూచిస్తుంది, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను బలహీనపరుస్తుంది మరియు ఎన్నికల యంత్రాంగంపై ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తుంది. ఎన్నికల అవకతవకలకు వ్యతిరేకంగా రక్షణలను బలోపేతం చేయడం ద్వారా మరియు చట్ట పాలనను నిలబెట్టడం ద్వారా, భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య పాలన పట్ల తన నిబద్ధతను పునరుద్ఘాటించగలదు మరియు ఎన్నికల రంగంలో తన పౌరుల గొంతులను వినడానికి మరియు గౌరవించడానికి నిర్ధారించవచ్చు.

భారతదేశంలో అప్రజాస్వామిక పార్టీ వ్యవస్థ ఉనికి ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలకు, రాజకీయ బహుళత్వ సూత్రాలకు పెను సవాలు విసురుతోంది. ఈ వ్యవస్థాగత లోపాన్ని పరిష్కరించడానికి రాజకీయ పార్టీలలో అంతర్గత ప్రజాస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడం, యోగ్యత మరియు సమ్మిళిత సంస్కృతిని పెంపొందించడం మరియు ఆయా పార్టీల నిర్ణయ ప్రక్రియలలో మరింత అర్థవంతమైన పాత్ర పోషించడానికి కిందిస్థాయి కార్యకర్తలు మరియు పార్టీ సభ్యులకు సాధికారత కల్పించడం లక్ష్యంగా సమగ్ర సంస్కరణలు అవసరం. ఇటువంటి సంఘటిత ప్రయత్నాల ద్వారా మాత్రమే భారతదేశం తన ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాల యొక్క నిజమైన సామర్థ్యాన్ని గ్రహించగలదు మరియు రాజకీయ ప్రక్రియలో పౌరులందరికీ సమాన ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించగలదు. రాజకీయ ఫిరాయింపుల రాజకీయాలు భారత ప్రజాస్వామ్య సమగ్రతకు, సుస్థిరతకు పెనుముప్పుగా పరిణమించాయి. ఈ సవాలును పరిష్కరించడానికి ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి, ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులలో నైతిక ప్రవర్తనను ప్రోత్సహించడానికి మరియు సమగ్రత, జవాబుదారీతనం మరియు ప్రజా సేవ సూత్రాల ఆధారంగా రాజకీయ సంస్కృతిని పెంపొందించడానికి సమిష్టి ప్రయత్నాలు అవసరం. ఇటువంటి సంస్కరణల ద్వారానే భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య పునాది సూత్రాలను పరిరక్షించగలదు మరియు ప్రజల సంకల్పానికి సమర్థవంతమైన ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారించగలదు.

ఎన్నికల రాజకీయాల్లో రిజర్వేషన్లు ఒక సంక్లిష్టమైన మరియు బహుముఖ సమస్యకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి, ఇది భారతదేశంలో సామాజిక న్యాయం, ప్రాతినిధ్యం మరియు పాలనపై ప్రభావం చూపుతుంది. అట్టడుగు వర్గాలకు

సాధికారత కల్పించడంలో, సమ్మిళిత ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడంలో రిజర్వేషన్లు కీలక పాత్ర పోషించినప్పటికీ, అవి నిష్పాక్షికత, యోగ్యత మరియు అస్తిత్వ రాజకీయాల స్థిరత్వం గురించి న్యాయబద్ధమైన ఆందోళనలను లేవనెత్తుతున్నాయి. భారత ప్రజాస్వామ్యంలో భిన్నత్వం, సమ్మిళితత్వం, సమాన ప్రాతినిధ్యాన్ని పెంపొందించే విధంగా రిజర్వేషన్లు అమలయ్యేలా చూడటం, సామాజిక న్యాయం, యోగ్యతా సూత్రాల మధ్య సమతుల్యత సాధించడం చాలా అవసరం.

7.6 ముఖ్య పదకోశం :

నల్లధనం :

ప్రభుత్వానికి నివేదించబడని మరియు చట్టవిరుద్ధమైన డబ్బు, పన్నులు మరియు నియంత్రణను తప్పించుకోవడానికి తరచుగా అవినీతి పద్ధతులు మరియు ఎన్నికల నిధులలో ఉపయోగించబడుతుంది.

ఎలక్షన్ కమిషన్:

భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియలను నిర్వహించడానికి, చట్టసభలకు స్వేచ్ఛగా మరియు నిష్పాక్షికంగా ఎన్నికలు జరిగేలా చూడటానికి బాధ్యత వహించే రాజ్యాంగ సంస్థ.

ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలు (ఈవీఎంలు):

ఎలక్ట్రానిక్ పద్ధతిలో ఓట్లను నమోదు చేయడానికి ఉపయోగించే పరికరాలు, ఓటింగ్ ప్రక్రియ యొక్క సమర్థత మరియు ఖచ్చితత్వాన్ని మెరుగుపరచడానికి ఉద్దేశించినవి, అయినప్పటికీ భద్రతకు సంబంధించి కొన్నిసార్లు వివాదాస్పదంగా ఉన్నాయి.

బూత్ క్యాప్చరింగ్:

సాయుధ ముఠాలు పోలింగ్ కేంద్రాలను తమ ఆధీనంలోకి తీసుకోవడం, ఓటర్లను బెదిరించడం, ఎన్నికల ఫలితాలను ప్రభావితం చేయడానికి దొంగ ఓట్లు వేయడం వంటి ఒక రకమైన ఎన్నికల మోసం.

వంశపారంపర్య రాజకీయాలు :

ఒక కుటుంబంలో నాయకత్వ పాత్రలు వారసత్వంగా సంక్రమిస్తాయి, కొత్త నాయకులకు అవకాశాలను పరిమితం చేస్తాయి మరియు ప్రతిభ-ఆధారిత పురోగతి లేదని తరచుగా విమర్శించబడతాయి.

రాజకీయ ఫిరాయింపులు :

ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధులు ఒక రాజకీయ పార్టీ నుంచి మరో రాజకీయ పార్టీకి మారడం, తరచూ ప్రభుత్వాలను అస్థిరపరచడం, ప్రజల నమ్మకాన్ని దెబ్బతీయడం.

రిజర్వేషన్లు :

అణగారిన వర్గాలకు (ఉదా. ఎస్సీ, ఎస్టీలు) వారి రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం, సాధికారతను నిర్ధారించే లక్ష్యంతో

నిర్దిష్ట శాతం శాసన స్థానాలను కేటాయించే విధానం.

మెరిటోక్రసీ :

రాజకీయ సంబంధాలు లేదా వారసత్వం కంటే సామర్థ్యం మరియు ప్రతిభ ఆధారంగా వ్యక్తులను ఎంపిక చేసి అభివృద్ధి చేసే వ్యవస్థ, సమర్థత మరియు నిష్పాక్షికతను ప్రోత్సహిస్తుంది.

7.7 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. భారత ఎన్నికలలో నల్లధనాన్ని విచ్చలవిడిగా ఉపయోగించడం ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను, ప్రజల నమ్మకాన్ని ఎలా దెబ్బతీస్తుంది?
2. భారత ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ యొక్క నిష్పాక్షికత మరియు సమగ్రతపై ఎన్నికలలో ధనబలం యొక్క ప్రభావాన్ని చర్చించండి.
3. భారత ఎన్నికల రాజకీయాల్లో ప్రభుత్వ సుస్థిరత, ఓటరు విశ్వాసంపై రాజకీయ ఫిరాయింపుల పర్యవసానాలు ఏమిటి?
4. భారతదేశంలో సామాజిక న్యాయం మరియు రాజకీయ ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రోత్సహించడంలో చట్టసభలలో రిజర్వేషన్ల ప్రభావాన్ని అంచనా వేయండి.
5. భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాల సమస్యలకు అనుభవపూర్వక ఆధారాలు.

7.8 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Palshikar, S. (2017). Electoral Politics in India: The Resurgence of the Bharatiya Janata Party. Oxford University Press.
2. Ziegfeld, A. (2019). Indian Elections Since Independence: Changing Practices and Changing Patterns. Cambridge University Press.
3. Yadav, Y. (2019). Electoral Politics in India: Theoretical and Comparative Perspectives. Routledge.
4. Pandey, S. K. (2015). Corruption and Electoral Politics in India. Routledge.

కె. సురేష్

పాఠం – 8

ఎన్నికల వ్యవస్థలో సంస్కరణల ఆవశ్యకత – తార్కుండే, గోస్వామి, ఇంద్రజిత్ గుప్తా కమిటీల నివేదికలు

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- భారతదేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణల పరిణామం మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలనపై వాటి ప్రభావాన్ని అర్థం చేసుకోవడం.
- ఎన్నికల సమగ్రతను పెంపొందించడంలో కీలక కమిటీల సిఫార్సులు, సహకారాలను అన్వేషించడం.
- ఎన్నికల సంస్కరణల అమలులో ప్రభుత్వ సంస్థలు, పార్లమెంటరీ కమిటీలు, ఎన్నికల కమిషన్ పాత్రను పరిశీలించడం.
- ప్రచార ఆర్థికం, ఓటరు విద్య, వివాద పరిష్కారంతో సహా ఎన్నికల సంస్కరణ కార్యక్రమాలు ఎదుర్కొన్న సవాళ్లను విశ్లేషించడం.
- ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను బలోపేతం చేయడంలో పౌరుల భాగస్వామ్యం మరియు ఓటరు అవగాహన యొక్క ప్రాముఖ్యతను అంచనా వేయడం.
- ప్రజాస్వామిక ఏకీకరణ దిశగా జరుగుతున్న ప్రయాణం గురించి, నిరంతర నిఘా, సంస్కరణల ఆవశ్యకత గురించి ఆలోచించడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

8.1 పరిచయం

8.2 భారత ఎన్నికల వ్యవస్థలో పెను సవాళ్లు

8.3 ఎన్నికల సంస్కరణల ప్రాముఖ్యత

8.4 2010 కి ముందు ఎన్నికల సంస్కరణలు

8.5 2010 తర్వాత ఎన్నికల సంస్కరణలు

8.6 ఎన్నికల సంస్కరణలకు ఈసీ తీసుకుంటున్న చర్యలు

8.7 ఎన్నికల సంస్కరణలపై ప్రధాన కమిటీలు

8.7.1 తార్కుండే / జెపి కమిటీ (1975)

8.7.2 గోస్వామి కమిటీ (1990)

8.7.3 ఎన్నికలకు రాష్ట్ర నిధులపై ఇంద్రజిత్ గుప్తా కమిటీ (1998)

8.8 ఎన్నికల సంస్కరణలపై పలు కమిటీలు

8.9 అదనపు సమాచారం

8.10 ముగింపు

8.11 సారాంశం

8.12 ముఖ్య పదకోశం

8.13 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

8.14 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

8.1 పరిచయం:

ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్యానికి గుండెకాయ లాంటివి. ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజలు ప్రజావ్యవహారాల్లో పాల్గొని తమ సంకల్పాన్ని వ్యక్తం చేయడం ఎన్నికల ద్వారానే సాధ్యమవుతుంది. ప్రజాస్వామ్యంలో శాంతియుతంగా, క్రమపద్ధతిలో అధికారం చేతులు మారడం, ప్రభుత్వ అధికారానికి చట్టబద్ధత లభించడం ఎన్నికల ద్వారానే సాధ్యమవుతుంది. ఈ విధంగా ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్యాన్ని నిలబెట్టడమే కాకుండా, దానిని ఉత్తేజపరుస్తాయి. అందువల్ల స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలు నిర్వహించడం ప్రజాస్వామ్యానికి విఘాతం కలిగించే అంశమే. **భారతదేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణలు** గొప్ప ప్రజాస్వామ్యం, స్వచ్ఛమైన రాజకీయాలు, శాసన సభల యొక్క ఆదర్శ సభ్యులు మరియు సమాన ప్రాతినిధ్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ఎన్నికల ప్రక్రియలలో పరిణామం మరియు సానుకూల మార్పును సూచిస్తాయి. ఎన్నికలు, ఎన్నికల సంస్కరణలు **ఆర్టికల్ 324-329లో ఉన్నాయి.** మన పూర్వీకుల కలను నెరవేర్చడానికి, మన రాజ్యాంగ లక్ష్యాలను సాకారం చేయడానికి, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్వహించడం ద్వారా నిజమైన ప్రజాస్వామ్యాన్ని సాధించడానికి ఎన్నికల సంస్కరణలు అవసరం.

ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద, అత్యధిక జనాభా కలిగిన ప్రజాస్వామ్య దేశాల్లో భారత్ ఒకటి. ఇది కాకుండా, ప్రపంచంలోని చాలా అభివృద్ధి చెందిన ప్రజాస్వామ్య దేశాలతో పోలిస్తే, చాలా అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల మాదిరిగానే భారతదేశంలో నిరక్షరాస్యత, పేదరికం మొదలైన సమస్యలు ఇప్పటికీ కొనసాగుతున్నాయి. కులం, మతం, ప్రాంతం, భాష మొదలైన వాటి బహుళత్వాన్ని ప్రతిబింబిస్తూ దాని ఓటర్లు విస్తృతంగా ఉండటమే కాకుండా చాలా వైవిధ్యంగా ఉంటారు. పెద్ద ఎత్తున ప్రజల భాగస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడం ద్వారా దేశంలో కాలానుగుణంగా ఎన్నికలు నిర్వహించడం ఒక గొప్ప పని.

ఈ విషయంలో భారతదేశ రికార్డును పరిశీలిస్తే, అధికార బదిలీ సజావుగా జరిగే సాధనంగా క్రమానుగత ఎన్నికలు గత డెబ్బై సంవత్సరాలుగా భారత ప్రజాస్వామ్యంలో ఒక సాధారణ మరియు విజయవంతమైన లక్షణంగా ఉన్నాయి. అంతే కాదు, ప్రభుత్వ తప్పిదాలు, కమీషన్లకు వ్యతిరేకంగా అహింసాయుతంగా, శాంతియుతంగా నిరసన

తెలిపేందుకు అత్యంత శక్తిమంతమైన సాధనంగా భారతీయులు ఎన్నికలపై పదేపదే విశ్వాసం ఉంచారు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఇతర విజయవంతమైన ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్య దేశాల మాదిరిగానే ఎన్నికలు భారత ప్రజాస్వామ్యంలో అంతర్భాగంగా మారాయి.

అయితే కొన్నేళ్లుగా ఎన్నికల వ్యవస్థ పనితీరులో కొన్ని అవకతవకలు వెలుగులోకి వచ్చాయి. ఇలాంటి ఆందోళనకర అంశాలను పరిష్కరించాల్సిన అవసరం దేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణలపై చర్చకు దారితీసింది. రాజ్యాంగం ప్రకారం దేశంలో ఎన్నికల పర్యవేక్షణ, దిశానిర్దేశం, నియంత్రణ అధికారాలు ఉన్న ఎన్నికల కమిషన్ ఎన్నికల నిర్వహణలో ఎదురయ్యే ఆబ్జెక్టివ్ ఇబ్బందుల ఆధారంగా ఎప్పటికప్పుడు నిర్దిష్టమైన ప్రతిపాదనలు/సూచనలతో ముందుకు వస్తోంది. ఇందుకోసం ఏర్పాటు చేసిన వివిధ కమిటీలతో సహా రాజకీయ నాయకులు పార్టీల వేదిక ద్వారా, పార్లమెంటు ద్వారా తమ సంస్కరణ ఆకాంక్షను వెలిబుచ్చారు. వివిధ కమిటీల సిఫార్సుల ఆధారంగా ప్రభుత్వాలు కొన్ని పునరుద్ధరణ చర్యలు చేపట్టాయి. సంస్కరణల ప్రక్రియతో పాటు దీనికి సంబంధించిన చర్చ కూడా దాదాపుగా కొనసాగుతోంది.

8.2 భారత ఎన్నికల వ్యవస్థలో పెను సవాళ్లు :

- **ధనబలం :** ఏ ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వంలోనైనా ఎన్నికలు ఖరీదైన ప్రక్రియ, కానీ ముఖ్యంగా భారతదేశంలో ఇది చాలా ఖర్చుతో కూడుకున్న ప్రక్రియ.

  ధనబలం మన ఎన్నికల వ్యవస్థపై ప్రతికూల ప్రభావాన్ని చూపుతుంది, కాలానుగుణ ఎన్నికల పనితీరును గణనీయంగా బలహీనపరుస్తుంది. ఇది విస్తృతమైన అవినీతికి దారితీస్తుంది మరియు నల్లధనం ఆర్థిక వ్యవస్థకు ప్రధాన దోహదం చేస్తుంది **.**

- **కండబలం :** ఎన్నికలకు ముందు బెదిరింపులు, ఎన్నికల అనంతర వేధింపులు, ఏ విధమైన రిగ్గింగ్ లు, నిశ్శబ్దంగా, క్రూరంగా బూత్ లను స్వాధీనం చేసుకోవడం ఇవన్నీ **శారీరక శక్తి ఫలాలు**.

- **రాజకీయాలను క్రిమినలైజేషన్** చేయడం, నేరస్తులను క్రిమినలైజేషన్ చేయడం, ఈ రెండూ ఇప్పుడు స్వేచ్ఛగా ఆచరించబడుతున్నాయి, ఇవి రెండూ ఒకే నాణేనికి రెండు పార్శ్వాలు మరియు ఎన్నికలలో క్రూరమైన అధికారాన్ని ప్రదర్శించడానికి ప్రధానంగా బాధ్యత వహిస్తాయి. నేరస్థులు హింసను ఉపయోగించడం ద్వారా తమ ప్రయోజకుల కోసం ఎన్నికలలో గెలవగలుగుతారు.

- **ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని దుర్వినియోగం** చేయడం: ఎన్నికల సమయంలో అధికారంలో ఉన్న ప్రభుత్వం తమ పార్టీ అభ్యర్థుల గెలుపునకు అధికార యంత్రాంగాన్ని దుర్వినియోగం చేస్తుందని సాధారణంగా చెబుతుంటారు.

- అధికార యంత్రాంగాన్ని దుర్వినియోగం చేయడం అనేక రూపాల్లో జరుగుతుంది, వీటిలో ప్రభుత్వం **మరియు ప్రభుత్వ ఖజానా ఖర్చుతో ప్రకటనలు ప్రచురించడం, వారి విజయాలను ప్రచారం చేయడం, మంత్రుల విచక్షణ నిధుల నుండి పంపిణీలు మరియు ప్రచారం కోసం ప్రభుత్వ కార్లను ఉపయోగించడం వంటివి ఉన్నాయి.**

- **క్రిమినలైజేషన్ పాలిటిక్స్ :** క్రిమినల్స్ రాజకీయాల్లోకి రావడానికి ప్రేరణ పలుకుబడి సంపాదించడం, తమపై ఉన్న కేసులను ఎత్తివేయడం లేదా కొనసాగించకుండా చూసుకోవడం. తమకున్న ఆర్థిక పలుకుబడి కారణంగా రాజకీయాల్లో రాణించగలుగుతున్నారు. రాజకీయ పార్టీలు రాజకీయ హక్కులు మరియు రక్షణకు బదులుగా నేరస్థుల నుండి నిధులను కోరుతాయి.

- **నాన్ సీరియస్ అభ్యర్థులు :** రాజకీయ పార్టీల్లో సీరియస్ అభ్యర్థులు ప్రత్యర్థి అభ్యర్థుల **నుంచి గణనీయమైన సంఖ్యలో ఓట్లను కత్తిరించడానికి, కులాల వారీగా ఓట్లను చీల్చడానికి లేదా పోలింగ్ కేంద్రాలు మరియు కౌంటింగ్ కేంద్రాల వద్ద ఎక్కువ భౌతిక బలాన్ని కలిగి ఉండటానికి తరచుగా నాన్ సీరియస్ అభ్యర్థులను నడుపుతారు.**

- **ఎలక్షన్ మేనేజ్ మెంట్ వాల్యూమ్ :** అధిక సంఖ్యలో అభ్యర్థులు **ఎన్నికల నిర్వహణను ఎన్నికల** అధికారులకు కష్టతరం చేస్తున్నారు. ఓటర్లు తమకు నచ్చిన అభ్యర్థులను గుర్తించడంలో కూడా వెనుకంజ వేస్తున్నారు. ఫలితంగా ఎన్నికల పవిత్రత ప్రమాదంలో పడుతోంది. ఈ బాధ్యతారాహిత్యానికి అడ్డుకట్ట వేయాలి.

- **ఓటర్లను ప్రలోభపెట్టడానికి ప్రోత్సాహకాలు (ఉచితాలు) :** ఉచితాలు వాస్తవానికి రాజకీయాల్లో ధనబలం సమస్యను మరింత జటిలం చేశాయి. ఉచిత మద్యం లేదా ఓటర్లకు కొన్ని వస్తువులు లేదా సేవలు ఓటర్లను ప్రలోభపెట్టే చర్యలు.

- **పెయిడ్ అండ్ ఫేక్ న్యూస్ :** పెయిడ్ న్యూస్ ను ప్రకటన రూపంలో వార్తగా ప్రచురిస్తారు. **ఫేక్ న్యూస్** అనేది పాఠకులను ఉద్దేశపూర్వకంగా తప్పుదోవ పట్టించడానికి లేదా మోసం చేయడానికి సృష్టించబడిన వార్తలు, కథనాలు లేదా మోసాలు. ఈ రెండూ స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల వ్యవస్థకు ముప్పు.

8.3 ఎన్నికల సంస్కరణల ప్రాముఖ్యత :

- రాజకీయాలను నేరపూరితం చేయడాన్ని నిషేధిస్తుంది.
- ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని దుర్వినియోగం చేయడాన్ని అడ్డుకుంటుంది.
- ఎన్నికల ప్రక్రియలకు దోహదం చేయడానికి డబ్బు మరియు కండబలాన్ని నిరుత్సాహపరుస్తుంది
- కండబలం, ధనబలం నుంచి ఎన్నికల ప్రక్రియలను విముక్తం చేస్తుంది.
- ఎన్నికల ప్రక్రియల పట్ల పౌరుల దృష్టిలో నమ్మకాన్ని పెంపొందిస్తుంది.
- ఎన్నికల ప్రక్రియలను మరింత ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి మరియు ఆధునిక పద్ధతులకు అనుగుణంగా ఉండటానికి సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగిస్తుంది.

8.4 2010 కి ముందు ఎన్నికల సంస్కరణలు :

- **ఓటింగ్ వయసు తగ్గింపు** – 61వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం (1988) లోక్ సభ, అసెంబ్లీ ఎన్నికలకు

ఓటు వేసే వయసును 21 ఏళ్ల నుంచి 18 ఏళ్లకు తగ్గించింది.

- **ఎన్నికల సంఘానికి డిప్యుటేషన్** – ఎన్నికల కోసం ఓటర్ల జాబితాల తయారీ, సవరణ, దిద్దుబాటులో నిమగ్నమైన అధికారులు, సిబ్బందిని ఎన్నికలకు డిప్యుటేషన్ పై పరిగణిస్తారని 1988లో ఒక నిబంధన చేశారు. అటువంటి ఉద్యోగ కాలానికి కమీషన్.

- **ప్రతిపాదకుల సంఖ్య పెరుగుదల** – 1988లో రాజ్యసభ, శాసనమండలిలకు ఎన్నికయ్యే ప్రతిపాదకుల సంఖ్య పెరిగింది.

- **ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలు (ఈవీఎం)** – ఎన్నికల్లో ఈవీఎంల వాడకాన్ని 1989లో ఒక నిబంధన ద్వారా ప్రారంభించారు. 1999లో గోవా అసెంబ్లీకి జరిగిన సార్వత్రిక ఎన్నికల్లో (మొత్తం రాష్ట్రం) ఈవీఎంలను తొలిసారిగా ఉపయోగించారు.

- **బూత్ క్యాప్చరింగ్** – బూత్ క్యాప్చర్ విషయంలో ఎన్నికలను వాయిదా వేయడం లేదా కౌంటర్ నిర్వహించడం కోసం 1989 లో ఒక నిబంధన చేయబడింది.

- **ఓటరు ఫోటో ఐడెంటిటీ కార్డు (ఎపిక్)** – ఎన్నికల సంఘం ఓటర్ల ఫోటో గుర్తింపు కార్డులను ఉపయోగించడం ఖచ్చితంగా ఎన్నికల ప్రక్రియను సరళంగా, సున్నితంగా మరియు వేగవంతం చేస్తుంది. బోగస్ ఓటింగ్, ఎన్నికల్లో ఓటర్ల వేషధారణను అరికట్టేందుకు దేశవ్యాప్తంగా ఓటర్లకు ఫొటో గుర్తింపు కార్డులు జారీ చేయాలని 1993లో ఎన్నికల సంఘం నిర్ణయం తీసుకుంది.

- **మద్యం అమ్మకాలపై నిషేధం:** పోలింగ్ ముగిసే సమయానికి నిర్దేశించిన సమయంతో ముగిసే 48 గంటల వ్యవధిలో పోలింగ్ ప్రాంతంలో మద్యం, ఇతర మాదకద్రవ్యాలు విక్రయించడం లేదా ఇవ్వడం లేదా పంపిణీ చేయడం చేయరాదు.

- **జాతీయ** గౌరవ చట్టం 1971ను ఉల్లంఘించినందుకు అనర్హత వేటు : దీని వల్ల ఆ వ్యక్తి పార్లమెంటు, రాష్ట్ర చట్టసభలకు పోటీ చేయకుండా ఆరేళ్ల పాటు అనర్హత వేటు పడుతుంది.

8.5 2010 తర్వాత ఎన్నికల సంస్కరణలు :

- **ఎన్నికల వ్యయంపై పరిమితి :** వ్యక్తిగత అభ్యర్థుల ఖర్చులపై కమిషన్ పరిమితి విధించింది. లోక్ సభ ఎన్నికలకు **రూ.50 – 70 లక్షలు** (లోక్ సభ స్థానానికి పోటీ చేస్తున్న రాష్ట్రాన్ని బట్టి), **అసెంబ్లీ ఎన్నికలకు** రూ.20 – 28 లక్షలు.

- **ఎగ్జిట్పోల్స్పైఆంక్షలు :** 2019 లోక్సభఎన్నికలకుముందుఈసీఒకప్రకటనవిడుదలచేసింది, **చివరిదశ ఎన్నికలు ముగిసిన తర్వాతేఎగ్జిట్పోల్ఫలితాలనుప్రసారాంశంచేస్తామని**తెలిపింది. భావిఓటర్లు ఏ విధంగానూ తప్పుదోవ పట్టకుండా లేదా పక్షపాతం చూపకుండా ఉండటానికి ఇది జరిగింది.

- **పోస్టల్ బ్యాలెట్ ద్వారా ఓటింగ్ :** దేశంలో పోస్టల్ బ్యాలెట్ ఓటింగ్ పరిధిని విస్తరించాలని **2013లో ఈసీ నిర్ణయించింది**. గతంలో విదేశాల్లోని రాయబార కార్యాలయాల్లోని భారతీయ సిబ్బంది, పరిమిత

స్థాయిలో రక్షణ సిబ్బంది మాత్రమే పోస్టల్ బ్యాలెట్ ద్వారా ఓటు వేసేవారు. ఇప్పుడు పోస్టల్ బ్యాలెట్ను ఉపయోగించే 6 కేటగిరీల ఓటర్లు ఉన్నారు – సర్వీస్ ఓటర్లు; ప్రత్యేక ఓటర్లు; సర్వీస్ ఓటర్లు మరియు ప్రత్యేక ఓటర్ల భార్యలు; ముందస్తు నిర్బంధానికి గురైన ఓటర్లు; ఎన్నికల విధుల్లో ఉన్న ఓటర్లు, నోటిఫైడ్ ఓటర్లు..

- **అవగాహన కల్పన :** ఈసీ ఆవిర్భావ దినోత్సవాన్ని పురస్కరించుకుని జనవరి 25ను 'జాతీయ ఓటర్ల దినోత్సవం'**గా పాటించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.** ఆదాయపు పన్ను ప్రయోజనం పొందడానికి రాజకీయ పార్టీలు రూ .20,000 కంటే ఎక్కువ కంట్రిబ్యూషన్ను ఈసీకి **నివేదించాలి.**
- **నేరచరిత్ర, ఆస్తులు తదితరాల వెల్లడి.** అభ్యర్థులు అఫిడవిట్ లో తప్పుడు సమాచారాన్ని ప్రకటించడం ఇప్పుడు 6 నెలల జైలు శిక్ష లేదా జరిమానా లేదా రెండూ విధించే ఎన్నికల నేరం.
- **నోటా ప్రవేశపెట్టడం – నోటా** (నోటా) అనేది ఓటింగ్ విధానంలో అభ్యర్థులందరి అసమ్మతిని ఓటరు తెలియజేయడానికి రూపొందించిన బ్యాలెట్ ఎంపిక. పీపుల్స్ యూనియన్ ఫర్ సివిల్ లిబర్టీస్ లో 2013లో సుప్రీంకోర్టు ఆదేశాలను అనుసరించి దీనిని భారతదేశంలో ప్రవేశపెట్టారు. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా తీర్పు. అయితే **భారత్ లో నోటాకు 'తిరస్కరించే హక్కు' లేదు.** పోలైన నోటా ఓట్లతో సంబంధం లేకుండా అత్యధిక ఓట్లు సాధించిన అభ్యర్థి ఎన్నికల్లో గెలుస్తాడు.
- **వీవీప్యాట్ (ఓటర్ వెరిఫైడ్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్) ఓటర్** వెరిఫైయబుల్ పేపర్ ఆడిట్ ట్రయల్ (వీవీప్యాట్) అనేది ఈవీఎంలను ఉపయోగించి ఓటర్లకు ఫీడ్ బ్యాక్ అందించే పద్ధతి. వీవీప్యాట్ అనేది ఓటింగ్ యంత్రాల కోసం **ఒక స్వతంత్ర ధృవీకరణ వ్యవస్థగా** ఉద్దేశించబడింది, ఓటర్లు తమ ఓటు సరిగ్గా వేయబడిందో లేదో ధృవీకరించడానికి మరియు నిల్వ చేసిన ఎలక్ట్రానిక్ ఫలితాలను ఆడిట్ చేయడానికి ఒక మార్గాన్ని అందించడానికి రూపొందించబడింది. ఇందులో ఓటు వేసిన అభ్యర్థి పేరు, పార్టీ/వ్యక్తిగత అభ్యర్థి గుర్తు ఉంటాయి.
- **ఎన్నికల నిధుల్లో పారదర్శకత: ఎలక్టోరల్ బాండ్స్** ప్రస్తుత రాజకీయ స్పాన్సర్ షిప్ సంస్కృతిని ప్రక్షాళన చేసే ఉద్దేశంతో ప్రభుత్వం 2018 జనవరిలో ఎలక్టోరల్ బాండ్ పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. ఎలక్టోరల్ బాండ్ అనేది **ప్రామిసరీ నోట్ వలె బేరర్ సాధనంగా రూపొందించబడింది** – వాస్తవానికి, ఇది బేరర్ కు డిమాండ్ పై చెల్లించే మరియు వడ్డీ లేకుండా చెల్లించే బ్యాంకు నోటును పోలి ఉంటుంది. దీనిని భారతదేశంలోని ఏ పౌరుడైనా లేదా భారతదేశంలో విలీనమైన సంస్థ అయినా కొనుగోలు చేయవచ్చు.

8.6 ఎన్నికల సంస్కరణలకు ఈసీ తీసుకుంటున్న చర్యలు :

పొలిటికల్ పార్టీస్ రిజిస్ట్రేషన్ ట్రాకింగ్ మేనేజ్ మెంట్ సిస్టం (పీపీఆర్ టీఎంఎస్) : దరఖాస్తుదారుడు తన దరఖాస్తు పురోగతిని తెలుసుకునేందుకు వీలు కల్పించడం.

సిస్టమాటిక్ ఓటర్స్ ఎడ్యుకేషన్ అండ్ ఎలక్టోరల్ పార్టిసిపేషన్ ప్రోగ్రామ్ (స్వీప్) : ఓటర్లకు అవగాహన కల్పించేందుకు ఈసీఐ ఓటరు అవగాహన కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తోంది.

ఎన్నికల సంస్కరణలకు న్యాయవ్యవస్థ తీసుకుంటున్న చర్యలు

సుప్రీంకోర్టు ఈ క్రింది కేసులలో వివిధ సంస్కరణలను సిఫారసు చేసింది :

యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా వర్సెస్ అసోసియేషన్ ఆఫ్ డెమొక్రటిక్ రిఫార్మ్స్ 2002 కేసులో: పోటీ చేసే అభ్యర్థులు నామినేషన్ దాఖలు చేసే సమయంలో తమ ఆస్తులు, అప్పులు, క్రిమినల్ శిక్షలు తదితర వివరాలను వెల్లడించాల్సి ఉంటుంది.

రమేష్ దలాల్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా 2005 కేసులో : నామినేషన్ దాఖలు చేసిన రోజున కోర్టులో దోషిగా తేలితే శాసనసభ్యుడు ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి అనర్హుడు.

లిల్లీ థామస్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా 2013 కేసులో : ఆర్టికల్ 101 (3) మరియు 190 (3) ప్రకారం సభలో సభ్యుడిగా ఉండటానికి అనర్హత స్వభావం స్వయంచాలకంగా ఉంటుంది మరియు తక్షణమే జరుగుతుంది.

పీపుల్స్ యూనియన్ ఆఫ్ సివిల్ లిబర్టీస్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా 2013 కేసులో : ఎన్నికల ప్రక్రియలో ఓటర్లు "రైట్ టు నెగెటివ్ ఓటు"ను ఆస్వాదిస్తున్నారు మరియు బ్యాలెట్ పత్రంలో "నోటా" ఎంపికను చేర్చాలని ఈసిఐని ఆదేశించారు.

8.7 ఎన్నికల సంస్కరణలపై ప్రధాన కమిటీలు :

భారతదేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణలతో సంబంధం ఉన్న ముఖ్యమైన కమిటీలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి :

1. తార్కుండే / జెపి కమిటీ (1975)
2. గోస్వామి కమిటీ (1990)
3. ఎన్నికలకు రాష్ట్ర నిధులపై ఇంద్రజిత్ గుప్తా కమిటీ (1998)

8.7.1 ఎన్నికల సంస్కరణలపై తార్కుండే కమిటీ :

తార్కుండే కమిటీ నివేదిక (1975): సిటిజన్స్ ఫర్ డెమోక్రసీ తరపున జయప్రకాశ్ నారాయణ్ 1974లో ఎన్నికల సంస్కరణల పథకాలపై అధ్యయనం చేసి నివేదించడానికి ఒక కమిటీని నియమించారు. ఈ కమిటీలో సభ్యులుగా వి.ఎం.తర్కుండే, ఎం.ఆర్.మాసాయి మొదలైనవారు ఉండేవారు, దీనిని జె.పి.కమిటీ లేదా తర్కుండే కమిటీ అని పిలుస్తారు. జయప్రకాశ్ నారాయణ్ 1974 లో ఎన్నికల సంస్కరణల పథకంపై అధ్యయనం చేసి నివేదించడానికి జెపి కమిటీ లేదా తార్కుండే కమిటీ అని పిలువబడే వి.ఎం.తర్కుండే అధ్యక్షతన ఒక కమిటీని నియమించారు. * ఇతర సిఫార్సులతో పాటు, ఓటు వేయడానికి కనీస వయస్సు 18 సంవత్సరాలు ఉండాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది. 1988 నాటి 61వ సవరణ చట్టం ద్వారా దీన్ని రూపొందించారు. ఈ కమిటీ 1975లో నివేదిక సమర్పించింది. విఠల్ మహాదేవ్ తర్కుండేను భారతదేశంలో "పౌరహక్కుల ఉద్యమ పితామహుడు"గా పేర్కొంటారు. ఎన్నికల సంస్కరణల కమిటీగా అధికారికంగా పిలువబడే తార్కుండే కమిటీ, ఎన్నికల ప్రక్రియను ప్రభావితం చేసే ముఖ్యమైన సమస్యలను పరిష్కరించడానికి మరియు ఎన్నికల సమగ్రత, పారదర్శకత మరియు నిష్పాక్షికతను నిర్ధారించడానికి సమగ్ర

సంస్కరణలను సిఫారసు చేయడానికి భారతదేశంలో ఏర్పాటు చేయబడింది. దాని చైర్మన్ జస్టిస్ రజనీ తర్కుండే పేరు మీద ఏర్పాటైన ఈ కమిటీ సిఫార్సులు ప్రజాస్వామ్య పాలనను బలోపేతం చేయడం, స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల సూత్రాలను నిలబెట్టే దిశగా భారతదేశ ప్రయాణంలో ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయిగా నిలిచాయి. భారతదేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణలపై తర్కుండే కమిటీ ఎన్నికల సంఘం **త్రిసభ్య సంస్థగా ఉండాలి.** ఓటు వేసేందుకు కనీస వయస్సు **18 ఏళ్లు ఉండాలి. టీవీ, రేడియోలను స్వయంప్రతిపత్తి గల చట్టబద్ధ సంస్థల నియంత్రణలో ఉంచాలి.** వీలైనన్ని ఎక్కువ నియోజకవర్గాల్లో **ఓటరు మండలిని ఏర్పాటు చేయాలని**, ఇది స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలకు దోహదపడుతుందని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది.

నేపథ్యం :

ఎన్నికల ప్రక్రియలో అవకతవకలు, అవినీతి, అసమర్థతలపై పెరుగుతున్న ఆందోళనల నేపథ్యంలో, ప్రస్తుత ఎన్నికల వ్యవస్థను పరిశీలించడానికి మరియు దాని లోపాలను పరిష్కరించడానికి సంస్కరణలను ప్రతిపాదించడానికి భారత ప్రభుత్వం 1974 లో తార్కుండే కమిటీని నియమించింది. ఈ కమిటీలో ప్రముఖ న్యాయనిపుణులు, న్యాయనిపుణులు, రాజ్యాంగ చట్టం, ఎన్నికల న్యాయశాస్త్రం, ప్రజా పరిపాలనలో విస్తృత అనుభవం ఉన్న పండితులు ఉన్నారు. భారతదేశంలో ఎన్నికల చట్టాలు, విధానాలు, పద్ధతులను సమగ్రంగా సమీక్షించే ఈ కమిటీకి నేతృత్వం వహించడానికి బాంబే హైకోర్టు మాజీ న్యాయమూర్తి జస్టిస్ రజనీ తర్కుండేను ఎంపిక చేశారు.

లక్ష్యాలు :

ఎన్నికల ప్రక్రియలో వ్యవస్థాగత లోపాలను, లోపాలను గుర్తించడం, విశ్వసనీయత, పారదర్శకత, సమగ్రతను పెంపొందించే చర్యలను సిఫారసు చేయడం తర్కుండే కమిటీ ప్రధాన ఉద్దేశం. ఎన్నికల అక్రమాలు, అవినీతి, అనవసర ప్రభావం, రాజకీయ భాగస్వామ్యానికి అడ్డంకులు వంటి వివిధ అంశాలను పరిష్కరించడం, ప్రజాస్వామ్య పునాదులను బలోపేతం చేయడం, స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలకు ప్రజల హక్కును నిర్ధారించడం ఈ కమిటీ లక్ష్యం. భారతదేశంలో ఎన్నికలను నియంత్రించే చట్టపరమైన చట్రం, పరిపాలనా యంత్రాంగాలు మరియు సంస్థాగత ఏర్పాట్లను పరిశీలించడం ద్వారా, కమిటీ ప్రజాస్వామ్య పాలన సూత్రాలను నిలబెట్టే మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క పవిత్రతను కాపాడే సంస్కరణలను ప్రతిపాదించడానికి ప్రయత్నించింది.

కీలక సిఫారు :

1975 లో సమర్పించిన తార్కుండే కమిటీ నివేదికలో భారతదేశ ఎన్నికల వ్యవస్థను సమూలంగా మార్చడానికి మరియు ప్రస్తుత సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి ఉద్దేశించిన విస్తృతమైన సిఫార్సులు ఉన్నాయి. కమిటీ చేసిన కొన్ని కీలక సిఫార్సులు :

1. ఎన్నికల సంస్కరణలు: సంప్రదాయ పేపర్ బ్యాలెట్ల స్థానంలో ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలను (ఈవీఎంలు) ప్రవేశపెట్టడం, ఎన్నికల ప్రక్రియలోని అన్ని అంశాలను పర్యవేక్షించడానికి శాశ్వత ఎన్నికల కమిషన్ ఏర్పాటు, ఎన్నికల అక్రమాలను నిరోధించడానికి కఠినమైన చట్టాలను అమలు చేయడం సహా ఎన్నికల ప్రక్రియను క్రమబద్ధీకరించడానికి కమిటీ అనేక సంస్కరణలను ప్రతిపాదించింది.

2. పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనం: ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క ప్రాముఖ్యతను కమిటీ నొక్కి చెప్పింది మరియు ప్రచార నిధుల పారదర్శకతను పెంచడానికి, ఎన్నికల చట్టాల అమలును బలోపేతం చేయడానికి మరియు ఎన్నికల అభ్యర్థులు మరియు రాజకీయ పార్టీలపై మరింత ప్రజా పరిశీలనను ప్రోత్సహించడానికి చర్యలను సిఫార్సు చేసింది.

3. ఓటర్ ఎడ్యుకేషన్ అండ్ అవేర్ నెస్: ఓటర్లకు, ముఖ్యంగా అణగారిన, అణగారిన వర్గాలకు అవగాహన కల్పించాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తించిన కమిటీ ఎన్నికల ప్రక్రియ, ఓటింగ్ హక్కు , పౌర బాధ్యతలపై అవగాహన పెంచేందుకు ఓటరు విద్యా కార్యక్రమాలను అమలు చేయాలని సిఫార్సు చేసింది.

4. ఎన్నికల నేరాలు మరియు జరిమానాలు: ఎన్నికల నేరాలను నిరోధించడానికి మరియు సత్వర న్యాయం జరిగేలా చూడటానికి, ఎన్నికల చట్టాలను ఉల్లంఘించడం లేదా అవినీతి కార్యకలాపాలకు పాల్పడినట్లు తేలిన అభ్యర్థులు మరియు రాజకీయ పార్టీలకు అనర్హత మరియు జైలు శిక్షతో సహా కఠినమైన జరిమానాలు విధించాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది.

తారు ండే కమిటీ చేసిన ముఖ్యమైన సిఫార్సులు ఇలా ఉన్నాయి.

- ఎన్నికల సంఘం త్రిసభ్య సంస్థగా ఉండాలి.
- కనీస ఓటింగ్ వయసు 18 ఏళ్లు ఉండాలి.
- టీవీ, రేడియోలను స్వయంప్రతిపత్తి గల చట్టబద్ధ సంస్థ నియంత్రణలో ఉంచాలి.
- స్వేచ్ఛగా, నిష్పక్షపాతంగా ఎన్నికలు జరిగేందుకు వీలైనన్ని ఎక్కువ నియోజకవర్గాల్లో ఓటరు మండలిని ఏర్పాటు చేయాలి.

తాకిడి :

తార్కుండే కమిటీ సిఫార్సులు భారతదేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణలపై తీవ్ర ప్రభావాన్ని చూపాయి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియను బలోపేతం చేసే లక్ష్యంతో అనేక శాసన మరియు పరిపాలనా మార్పులకు పునాది వేశాయి. ఈవీఎంలను ప్రవేశపెట్టడం, శాశ్వత ఎన్నికల కమిషన్ ఏర్పాటు, కఠినమైన అవినీతి నిరోధక చట్టాలను అమలు చేయడం సహా కమిటీ చేసిన అనేక ప్రతిపాదనలను ప్రభుత్వం ఆమోదించి భారతదేశంలో ఎన్నికలను నిర్వహించే చట్ట చట్రంలో చేర్చింది.

ఎన్నికల ప్రక్రియ ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి మరియు ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను పరిరక్షించడానికి సమిష్టి ప్రయత్నాన్ని ప్రతిబింబించే తార్కుండే కమిటీ నివేదిక భారతదేశ ఎన్నికల చరిత్రలో ఒక ముఖ్యమైన పత్రంగా మిగిలిపోయింది. ఎన్నికలలో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం మరియు సమ్మిళితం యొక్క అవసరాన్ని హైలైట్ చేయడం ద్వారా, కమిటీ సిఫార్సులు భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతను కాపాడటానికి సహాయపడిన గణనీయమైన సంస్కరణలకు మార్గం సుగమం చేశాయి. భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య ఏకీకరణ దిశగా తన ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తున్నప్పుడు, తార్కుండే కమిటీ యొక్క

వారసత్వం ఒక మార్గదర్శకంగా పనిచేస్తుంది, ప్రజాస్వామ్య పునాదులను రక్షించడంలో నిరంతర సంస్కరణ మరియు అప్రమత్తత యొక్క ప్రాముఖ్యతను గుర్తు చేస్తుంది.

8.7.2 దినేశ్ గోస్వామి కమిటీ – భారత్ లో ఎన్నికల సంస్కరణలు :

దినేష్ గోస్వామి కమిటీ ఎన్నికల సంస్కరణలకు సంబంధించింది. గోస్వామి కమిటీ నివేదిక (1990): జనతాదళ్ ఎన్నికల నిబద్ధతకు అనుగుణంగా నేషనల్ ఫ్రంట్ ప్రభుత్వం 1990 మే 4న లోక్ సభలో ప్రకటించింది. ఎన్నికల సంస్కరణల కోసం భారతదేశం చేస్తున్న అన్వేషణలో, ప్రజాస్వామ్య పాలనను బలోపేతం చేయడం మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రతను నిర్ధారించే ప్రయాణంలో గోస్వామి కమిటీ ఒక కీలక మైలురాయిగా నిలుస్తుంది. ప్రస్తుత ఎన్నికల చట్రాన్ని పరిశీలించడం, లోపాలను గుర్తించడం, ఎన్నికల్లో పారదర్శకత, నిష్పాక్షికత, సమర్థతను పెంపొందించడానికి సమగ్ర సంస్కరణలను సిఫారసు చేసే బాధ్యతను దాని చైర్మన్ డాక్టర్ ఎస్ గోస్వామికి అప్పగించారు.

నేపథ్యం :

ఎన్నికల అక్రమాలు, అవినీతి, ఎన్నికల వ్యవస్థలో అసమర్థతలపై ఆందోళనలు పెరుగుతున్న నేపథ్యంలో గోస్వామి కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. [1990]లో భారత ప్రభుత్వం నియమించిన ఈ కమిటీలో ప్రముఖ న్యాయనిపుణులు, రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు, ఎన్నికల నిపుణులు ఉన్నారు, భారతదేశ ఎన్నికల చట్టాలు, విధానాలు మరియు పద్ధతులను సమీక్షించే అధికారం ఉంది. ప్రఖ్యాత విద్యావేత్త, న్యాయ పండితుడు డాక్టర్ ఎస్ గోస్వామికి ప్రస్తుత సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి మరియు దేశ ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణాన్ని బలోపేతం చేయడానికి ఉద్దేశించిన సంస్కరణలను ప్రతిపాదించడానికి కమిటీ ప్రయత్నాలకు నాయకత్వం వహించే బాధ్యతను అప్పగించారు.

లక్ష్యాలు :

భారతదేశ ఎన్నికల వ్యవస్థపై సమగ్ర సమీక్ష చేపట్టడం, దాని విశ్వసనీయత, పారదర్శకత, సమగ్రతను పెంపొందించే చర్యలను సిఫారసు చేయడం గోస్వామి కమిటీ ప్రధాన ఉద్దేశం. ప్రజాస్వామిక విలువలను పెంపొందించడం, ప్రజాభీష్టం స్వేచ్ఛగా, నిష్పాక్షికంగా వ్యక్తీకరించేలా చూడటంపై దృష్టి సారించి ఎన్నికల మోసం, ఓటరు ఓటుహక్కు, రాజకీయ భాగస్వామ్యానికి అడ్డంకులు వంటి వివిధ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి కమిటీ ప్రయత్నించింది. భారతదేశంలో ఎన్నికలను నిర్వహించే చట్టపరమైన చట్రం, పరిపాలనా యంత్రాంగాలు మరియు సంస్థాగత ఏర్పాట్లను పరిశీలించడం ద్వారా, ప్రజాస్వామ్య పాలనా సూత్రాలను నిలబెట్టే మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క పవిత్రతను పరిరక్షించే సంస్కరణలను ప్రతిపాదించాలని కమిటీ లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.

కీలక సిఫార్సులు :

[1998]లో సమర్పించిన గోస్వామి కమిటీ నివేదికలో భారతదేశ ఎన్నికల వ్యవస్థను సంస్కరించడానికి మరియు ప్రస్తుత సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి ఉద్దేశించిన అనేక సిఫార్సులు ఉన్నాయి. కమిటీ చేసిన కొన్ని కీలక సిఫార్సులు :

1. ఎన్నికల సంస్కరణలు: సమర్థత, ఖచ్చితత్వం, పారదర్శకతను మెరుగుపరిచేందుకు బయోమెట్రిక్ ఓటరు ధ్రువీకరణ, ఆన్ లైన్ ఓటరు నమోదు వంటి అధునాతన సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అవలంబించడం సహా ఎన్నికల ప్రక్రియను ఆధునీకరించడానికి విస్తృత సంస్కరణలను కమిటీ ప్రతిపాదించింది.

2. ఎలక్టోరల్ ఫైనాన్స్: ఎన్నికల్లో ధనబలం పాత్రను గుర్తించిన కమిటీ ప్రచార నిధుల నియంత్రణ, రాజకీయ నిధుల్లో పారదర్శకత పెంచడం, ఎన్నికల ఫలితాలపై నల్లధనం, అక్రమ విరాళాల ప్రభావాన్ని అరికట్టడానికి కఠిన చర్యలు తీసుకోవాలని సిఫార్సు చేసింది.

3. ఎన్నికల నేరాలు మరియు జరిమానాలు: ఎన్నికల మోసం మరియు దుష్ప్రవర్తనను నిరోధించడానికి, ఎన్నికల చట్టాలను ఉల్లంఘించడం లేదా అవినీతికి పాల్పడినట్లు తేలిన అభ్యర్థులు మరియు రాజకీయ పార్టీలకు అనర్హత మరియు జైలు శిక్షతో సహా కఠినమైన జరిమానాలు విధించాలని కమిటీ సూచించింది.

4. ఓటరు విద్య మరియు అవగాహన: ఓటరు విద్య యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పిన కమిటీ, పౌరులకు వారి ఎన్నికల హక్కులు మరియు బాధ్యతల గురించి అవగాహన కల్పించడానికి, ఓటింగ్ ఓటింగ్ను ప్రోత్సహించడానికి మరియు ఓటరు ఉదాసీనత మరియు తప్పుడు సమాచారాన్ని ఎదుర్కోవటానికి సమగ్ర ఓటరు అవగాహన కార్యక్రమాలను అమలు చేయాలని సిఫార్సు చేసింది.

5. ఎన్నికైన సభ్యుడు స్వచ్ఛందంగా తన సభ్యత్వాన్ని వదులుకుంటే అనర్హత వేటును నిరోధించేందుకు ఫిరాయింపుల నిరోధక చట్టాన్ని సవరించాల్సిన అవసరం ఉంది.

6. ఓటింగ్ సరళిలో మార్పులు..

7. 1981 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా తాజా డీలిమిటేషన్.

8. ఒక అభ్యర్థికి 2 నియోజకవర్గాలకు మించి ఉండకూడదు.

9. అసెంబ్లీ స్థానాలకు అభ్యర్థుల వయస్సును 25 నుంచి 21 ఏళ్లకు తగ్గించాలి.

10. ఇండిపెండెంట్ల డిపాజిట్ల పెంపు సీరియస్ కాని అభ్యర్థులను నిరుత్సాహపరచడానికి – సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ ను రూ.5000 (లోక్ సభ), అసెంబ్లీ ఎన్నికలకు రూ.2500కు పెంచడం.

11. పత్రికల్లో వచ్చే ప్రకటనలకు చెక్ పెట్టి ఎన్నికల సంఘాన్ని బలోపేతం చేయాలి.

12. బూత్ క్యాప్చర్, రిగ్గింగ్, బెదిరింపులను నిర్మూలించడానికి చట్టపరమైన చర్యలు చేపట్టాలి.

13. ఫిరాయింపుల నిరోధక చట్టానికి సవరణలు చేసి అనర్హత వేటు వేయాలని కమిటీ కోరింది.

కీలక అంశాలు :

భారతదేశంలో కీలకమైన ఎన్నికల సంస్కరణలను పరిష్కరించడానికి ఏర్పాటు చేసిన దినేష్ గోస్వామి కమిటీ ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రత, సమర్థత మరియు సమ్మిళితతను బలోపేతం చేయడానికి ఉద్దేశించిన విస్తృతమైన

సిఫార్సులను సమర్పించింది. ఎన్నికల అక్రమాలు, విధానపరమైన అసమర్థతలపై పెరుగుతున్న ఆందోళనలకు ప్రతిస్పందనగా ప్రారంభించిన ఈ కమిటీ ప్రతిపాదనలు ఎన్నికల పాలనలో కీలకమైన అనేక అంశాలను పొందుపరిచాయి.

1. ఎన్నికల సంఘానికి సాధికారత : రిటర్నింగ్ అధికారి నివేదికతో సంబంధం లేకుండా స్వతంత్రంగా ఎన్నికల పవిత్రతను కాపాడే సామర్థ్యాన్ని పెంచి, రీపోలింగ్ లేదా కౌంటర్ మాండింగ్ కు ఆదేశించే పటిష్ఠమైన అధికారాన్ని ఎన్నికల సంఘానికి ఇవ్వాలని కమిటీ గట్టిగా సూచించింది. ఎన్నికల వివాదాలు, అక్రమాలను సమర్థవంతంగా, నిష్పక్షపాతంగా పరిష్కరించేందుకు ప్రత్యేక కోర్టుల ఏర్పాటుతో పాటు దర్యాప్తు, ప్రాసిక్యూటర్ ఏజెన్సీలను నియమించే అధికారాన్ని ఎన్నికల కమిషన్ కు కల్పించాల్సిన ఆవశ్యకతను నొక్కి చెప్పింది.

2. సభ్యుల అనర్హత : చట్టసభల పవిత్రతను పెంపొందించే ప్రయత్నంలో, సభ్యుల అనర్హత తీర్పు పక్షపాత ప్రభావాలకు అతీతంగా ఉండాలనే భావనను కమిటీ ప్రతిపాదించింది. స్పీకర్ లేదా చైర్మన్ పరిధి నుంచి తప్పించి నిష్పక్షపాతంగా ఇలాంటి విషయాలను తేల్చేందుకు నిష్పక్షపాత యంత్రాంగాన్ని లేదా అథారిటీని ఏర్పాటు చేయాలని సూచించింది.

3. ఓటింగ్ వ్యవస్థ సంస్కరణ : ప్రస్తుతం అమలులో ఉన్న ఓటింగ్ వ్యవస్థ సమర్థతపై చర్చించిన కమిటీ, దామాషా ప్రాతినిధ్య జాబితా వ్యవస్థకు పరివర్తన చెందే అంశాన్ని ప్రస్తావించింది. ఏదేమైనా, ఈ సిఫార్సును సమగ్ర చర్చలకు మరియు నిపుణుల సంప్రదింపులకు గురి చేయాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పింది.

4. డీలిమిటేషన్, రిజర్వ్డ్ సీట్లు: సమాన ప్రాతినిధ్యాన్ని పెంపొందించడానికి, 1981 జనాభా లెక్కల ఆధారంగా కొత్తగా డీలిమిటేషన్ ప్రక్రియను నిర్వహించాల్సిన ఆవశ్యకతను కమిటీ నొక్కి చెప్పింది. అదనంగా, షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలకు రిజర్వ్డ్ సీట్ల రొటేషన్ కోసం నిబంధనలను ఏర్పాటు చేయాలని, సమ్మిళితత్వం మరియు సమాన ప్రాతినిధ్యం యొక్క నైతికతను పెంచాలని సూచించింది.

5. పోటీ చేసే నియోజకవర్గాలపై పరిమితి: ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే ప్రమాదాల నుంచి తప్పించుకునేందుకు అభ్యర్థులు పోటీ చేసే నియోజకవర్గాల సంఖ్యపై పరిమితులు విధించాలని, ప్రాతినిధ్యం కల్పించాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది. అంతేకాక, అభ్యర్థుల వయస్సు అర్హత ప్రమాణాలను పునఃసమీక్షించాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కిచెప్పింది, సమకాలీన అనివార్యతలు మరియు ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా ఉంది.

6. నమూనాకోడ్ఆఫ్కండక్ట్ : ఎన్నికల పోటీల్లో సమతూకం అనివార్యమని గుర్తించిన కమిటీ సమగ్ర ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిని రూపొందించింది. అధికారిక యంత్రాంగాన్ని మోహరించడం నుంచి మీడియా, ఆర్థిక వనరులను విచక్షణతో వినియోగించుకోవడం వరకు ఎన్నికలకు సంబంధించిన అనేక కార్యకలాపాలను నియంత్రించేందుకు ఈ నియమావళిని రూపొందించారు.

7. ఎన్నికల ఖర్చుల లెక్కింపు : ఎన్నికల ప్రక్రియను పారదర్శకత, జవాబుదారీతనంతో నింపేందుకు ఎన్నికల ఖర్చుల లెక్కలను సమూలంగా మార్చాల్సిన ఆవశ్యకతను కమిటీ నొక్కి చెప్పింది. కట్టుదిట్టమైన చర్యలు చేపట్టడం ద్వారా అక్రమాలను అరికట్టడంతో పాటు ఆర్థిక చిత్తశుద్ధి, జవాబుదారీతన సంస్కృతిని పెంపొందించాలని కోరింది.

8. ఎన్నికల వివాదాల సత్వర విచారణ : సత్వర న్యాయం కోసం అడ్ హాక్ కోర్టుల ఏర్పాటు లేదా ఎన్నికల వివాదాల సత్వర పరిష్కారానికి తాత్కాలిక న్యాయమూర్తులను నియమించాలని కమిటీ సూచించింది. ఓటర్లలో విశ్వాసం నింపడం, ఎన్నికల యంత్రాంగం సంస్థాగత సమగ్రతను పటిష్టం చేయడం ఈ కార్యక్రమం లక్ష్యం.

9. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలు (ఈవీఎంలు) : సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అందిపుచ్చుకున్న కమిటీ, తారుమారు, ట్యాంపరింగ్ కు వ్యతిరేకంగా ఎన్నికల ప్రక్రియను బలోపేతం చేయడానికి ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాలను (ఈవీఎంలు) విస్తృతంగా ఉపయోగించాలని సూచించింది. అత్యాధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని వినియోగించుకోవడం ద్వారా ఎన్నికల ప్రక్రియ విశ్వసనీయత, సమగ్రతను అనేక రెట్లు పెంచాలని భావించింది.

సారాంశంలో, దినేష్ గోస్వామి కమిటీ సిఫార్సులు భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ పునాదిని పునరుజ్జీవింపజేయడానికి మరియు బలోపేతం చేయడానికి సమిష్టి కృషిని సూచిస్తాయి. ఎన్నికల పాలన యొక్క బహుముఖ కోణాలను పరిష్కరించడం ద్వారా, ఈ సిఫార్సులు ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాలు మరియు ఆకాంక్షల సాధనకు అనుకూలమైన బలమైన, సమ్మిళిత మరియు బాధ్యతాయుతమైన ఎన్నికల పర్యావరణ వ్యవస్థను పెంపొందించడానికి ఒక రోడ్ మ్యాప్ ను వివరిస్తాయి

తాకిడి :

గోస్వామి కమిటీ సిఫార్సులు భారతదేశ ఎన్నికల ముఖచిత్రంపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపాయి, ఎన్నికల ప్రక్రియను బలోపేతం చేయడానికి ఉద్దేశించిన శాసన మరియు పరిపాలనా మార్పులను ప్రేరేపించాయి. బయోమెట్రిక్ ఓటరు ధృవీకరణను స్వీకరించడం, ఆన్లైన్ ఓటరు నమోదును ప్రవేశపెట్టడం మరియు కఠినమైన ప్రచార ఆర్థిక నిబంధనల అమలుతో సహా కమిటీ యొక్క అనేక ప్రతిపాదనలు భారతదేశంలో ఎన్నికలను నియంత్రించే చట్టపరమైన చట్రంలో చేర్చబడ్డాయి.

గోస్వామి కమిటీ నివేదిక భారతదేశ ఎన్నికల సంస్కరణలకు ఒక మైలురాయిని సూచిస్తుంది, ఎన్నికల ప్రక్రియ ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి మరియు ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను పరిరక్షించడానికి సమిష్టి ప్రయత్నాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. ఎన్నికలలో పారదర్శకత, నిష్పాక్షికత మరియు సమ్మిళితత్వం కోసం వాదించడం ద్వారా, కమిటీ సిఫార్సులు భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రతను నిలబెట్టడానికి సహాయపడ్డాయి. భారతదేశం ప్రజాస్వామ్య ఏకీకరణ దిశగా తన ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తున్నప్పుడు, గోస్వామి కమిటీ యొక్క వారసత్వం ఆశాదీపంలా పనిచేస్తుంది, పౌరులందరికీ స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక మరియు విశ్వసనీయమైన ఎన్నికలను నిర్ధారించడానికి భవిష్యత్తు ప్రయత్నాలకు మార్గనిర్దేశం చేస్తుంది.

8.7.3 ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ – భారత ఎన్నికల సంస్కరణలకు ఉత్ప్రేరకం :

1998లో భారత ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ దేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణల ప్రయాణంలో ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయి. గౌరవనీయులైన శ్రీ ఇంద్రజీత్ గుప్తా పేరు మీద ఏర్పాటైన ఈ కమిటీకి భారతదేశ ఎన్నికల ప్రక్రియను పునరుజ్జీవింపజేయడం, ప్రజాస్వామ్య పునాదులను బలోపేతం చేయడం అనే కీలక బాధ్యతను అప్పగించారు.

ఎన్నికలకు రాష్ట్రనిధులపై ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ (1998) : ఎన్నికలకు రాష్ట్రనిధులపై అఖిలపక్ష పార్లమెంటరీ కమిటీకి ఇంద్రజీత్ గుప్తా చైర్మన్ గా ఉన్నారు.

ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ (1998) ఎన్నికలను ప్రభుత్వ ప్రాయోజితంగా నిర్వహించాలని ప్రతిపాదించింది, ఇది ప్రజాప్రయోజనాల దృష్ట్యా ఉంటుందని మరియు తక్కువ సంపన్న రాజకీయ పార్టీలకు సమాన ఆట సమయాన్ని హామీ ఇస్తుందని వాదించింది. గుర్తింపు పొందిన జాతీయ, రాష్ట్ర పార్టీలకు మాత్రమే ప్రభుత్వం నుంచి నిధులు అందేలా చూడాలని సూచించింది. రాష్ట్ర మీడియాలో రాజకీయ ప్రకటనల కోసం గుర్తింపు పొందిన జాతీయ, రాష్ట్ర పార్టీలకు ఈసీఐ అనుమతి ఇస్తుంది. ఈ పార్టీలు, వాటి అభ్యర్థులకు ఉచిత సౌకర్యాల రూపంలో నిధులు సమకూర్చాలని సూచించింది. పొలిటికల్ ఫండింగ్ అనేది రాజకీయ పార్టీలు తమ ప్రచారాలు మరియు రోజువారీ కార్యకలాపాలకు మద్దతు ఇవ్వడానికి డబ్బును సేకరించడానికి ఉపయోగించే పద్ధతులను సూచిస్తుంది.

ఆర్పీఏ సెక్షన్ 29బీ కింద వ్యక్తుల నుంచి విరాళాలు స్వీకరించేందుకు రాజకీయ పార్టీలకు అనుమతి ఉంది. పరోక్ష స్టేట్ ఫండింగ్ లో ప్రత్యక్ష నిధులతో పాటు మీడియాకు ఉచిత ప్రాప్యత, ర్యాలీల కోసం బహిరంగ ప్రదేశాలకు ఉచిత ప్రవేశం మరియు ఉచిత లేదా సబ్సిడీ రవాణా సౌకర్యాలు ఉన్నాయి. భారతదేశంలో నియంత్రిత పద్ధతిలో దీనిని అనుమతిస్తారు. చివరగా 2013 కంపెనీల చట్టం భారతదేశంలో కార్పొరేట్ ఫండింగ్ లేదా కార్పొరేట్ విరాళాలను నియంత్రిస్తుంది. ఎలక్టోరల్ ట్రస్టులు వ్యక్తులు మరియు దేశీయ వ్యాపారాలతో సహా ఎవరి నుండి అయినా విరాళాలను క్రమబద్ధంగా సేకరించడానికి భారతదేశంలో స్థాపించబడిన లాభాపేక్ష లేని సంస్థగా నిర్ధారిస్తుంది.

నేపథ్యం :

ఎన్నికల అవకతవకలు, విధానపరమైన అసమర్థతలు, వ్యవస్థాగత బలహీనతలు భారత ప్రజాస్వామ్య సంస్థల పవిత్రతకు ముప్పుగా పరిణమించాయని ఆందోళనలు పెరగడంతో ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ ఆవిర్భవించింది. ఈ నేపథ్యంలో ఎన్నికల చట్టాన్ని పటిష్టం చేయడం, పౌరుల ప్రజాస్వామిక హక్కులను పరిరక్షించడం అనే ప్రధాన లక్ష్యంతో ఎన్నికల చట్టాలు, పరిపాలనా పద్ధతులు, సంస్థాగత యంత్రాంగాలపై సమగ్ర సమీక్ష చేపట్టేందుకు భారత ప్రభుత్వం ఈ కమిటీని ఏర్పాటు చేసింది.

లక్ష్యాలు :

ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ యొక్క ప్రాథమిక లక్ష్యం భారతదేశ ఎన్నికల పర్యావరణ వ్యవస్థను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించడం మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియను ఆధునీకరించడానికి, క్రమబద్ధీకరించడానికి మరియు బలోపేతం చేయడానికి సిఫార్సులను రూపొందించడం. లోటుపాట్లు, బలహీనతలు, మెరుగుదలకు అవసరమైన ప్రాంతాలను

గుర్తించడం ద్వారా ఎన్నికల నిర్వహణలో పారదర్శకత, సమర్థత, జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించడం, తద్వారా ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడం, ఎన్నికల ఫలితాల సమగ్రతను నిర్ధారించడం కోసం కమిటీ ప్రయత్నించింది.

కీలక సిఫార్సులు :

ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ సిఫార్సులు, భారత ఎన్నికల వ్యవస్థను పునరుజ్జీవింపజేయడానికి ఉద్దేశించిన విస్తృతమైన సంస్కరణలను కలిగి ఉన్నాయి. మద్దతు డేటాతో పాటు కొన్ని కీలక సిఫార్సులు ఇక్కడ ఉన్నాయి :

1. ఎలక్టోరల్ ఇంటిగ్రిటీ: తప్పులను తగ్గించడానికి మరియు పారదర్శకతను పెంచడానికి ఓటరు నమోదు మరియు ధృవీకరణ కోసం అధునాతన సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించాలని కమిటీ ప్రతిపాదించింది. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల (ఈవీఎం) ప్రవేశం ఓటింగ్ ప్రక్రియలో దోషాలు, అవకతవకలను గణనీయంగా తగ్గించిందని, ఇది మరింత విశ్వసనీయమైన ఎన్నికల ఫలితాలకు దారితీసిందని భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ) గణాంకాలు సూచిస్తున్నాయి.

2. ఎలక్టోరల్ ఫైనాన్స్ సంస్కరణలు: ఎన్నికల్లో ధనబలం ప్రభావాన్ని గుర్తించిన కమిటీ ప్రచార ఫైనాన్స్ పై కఠిన నిబంధనలు విధించాలని సూచించింది. అసోసియేషన్ ఫర్ డెమొక్రటిక్ రిఫార్మ్స్ (ఏడీఆర్) నివేదికల ప్రకారం, ఎన్నికల వ్యయంలో గణనీయమైన భాగం వెల్లడించబడలేదు, ఇది ప్రచార నిధులలో మరింత పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క అవసరాన్ని ఎత్తి చూపుతుంది.

3. ఎన్నికల వివాద పరిష్కారం: ఎన్నికల వివాదాల సత్వర పరిష్కారానికి ప్రత్యేక ట్రిబ్యునళ్లు లేదా ఫాస్ట్ ట్రాక్ కోర్టులను ఏర్పాటు చేయాలని కమిటీ సిఫార్సు చేసింది. ఎన్నికలకు సంబంధించిన కేసుల్లో గణనీయమైన బ్యాక్ లాగ్ ఉందని ఈసీఐ గణాంకాలు వెల్లడిస్తున్నాయి, సకాలంలో న్యాయం జరిగేలా చూడటానికి, ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతను నిలబెట్టడానికి ప్రత్యేక యంత్రాంగాల తక్షణ అవసరాన్ని నొక్కిచెబుతోంది.

4. ఓటర్ ఎడ్యుకేషన్ అండ్ అవేర్ నెస్: ఓటరు విద్య ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పిన కమిటీ పటిష్టమైన ఓటరు ఔట్ రీచ్ కార్యక్రమాలను ప్రతిపాదించింది. వివిధ సంస్థలు నిర్వహించిన సర్వేలు ఓటర్ల అవగాహనలో అంతరాలను సూచిస్తున్నాయి, ముఖ్యంగా అట్టడుగు వర్గాలలో, పౌర భాగస్వామ్యాన్ని పెంచడానికి లక్ష్య విద్యా కార్యక్రమాల అవసరాన్ని నొక్కి చెబుతున్నాయి.

5. రాష్ట్ర నిధులు ఒకే రకంగా ఉండాలి. పార్టీలకు ఎటువంటి ఆర్థిక సహాయం ఇవ్వకూడదు మరియు పార్టీల ఆర్థిక భారంలో కొంత భాగాన్ని మొదట రాష్ట్రం భరించాలి.

6. ఇందుకోసం ఎన్నికల కార్పస్ ఫండ్ కోసం కేంద్రం నుంచి రూ.600 కోట్లు, రాష్ట్రాలు అంతే మొత్తాన్ని ఏటా విరాళంగా ఇస్తున్నాయి.

7. ప్రింటింగ్ మెటీరియల్, సౌకర్యాల పరంగా ఈసీ గుర్తింపు పొందిన రాజకీయ పార్టీలకు మాత్రమే ప్రభుత్వ మద్దతు ఇవ్వాలి. ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా సమయం; వాహనాలు మరియు ఇంధనం మొదలైనవి.

8. రాజకీయ పార్టీలు తప్పనిసరిగా తమ వార్షిక లెక్కలను ఆదాయపు పన్ను శాఖకు సమర్పించాలి, వారి

రాబడులు, ఖర్చులను చూపించాలి, లేనిపక్షంలో పార్టీ లేదా అభ్యర్థి ప్రభుత్వ మద్దతును వదులుకోవాలి.

9. ఎన్నికల వ్యయానికి సంబంధించిన పూర్తి లెక్కలను పార్టీలు ఈసీకి సమర్పించాలి.

తాకిడి :

ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ సిఫార్సులు భారత ఎన్నికల ముఖచిత్రంపై తీవ్ర ప్రభావాన్ని చూపాయి, శాసన సంస్కరణలు, పరిపాలనా మార్పులు మరియు సంస్థాగత బలోపేతం కార్యక్రమాలు. కమిటీ సిఫార్సులకు ప్రతిస్పందనగా అమలు చేసిన అనేక కీలక సంస్కరణలు ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రత, పారదర్శకత, సమగ్రతను గణనీయంగా పెంచాయి.

ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ నివేదిక భారత ఎన్నికల చరిత్రలో ఒక కీలక ఘట్టానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది, ఇది ప్రజాస్వామ్య పాలన మరియు ఎన్నికల సమగ్రత పట్ల దేశం యొక్క అచంచలమైన నిబద్ధతను ప్రతిబింబిస్తుంది. సవాళ్లను గుర్తించడం, ఆచరణాత్మక పరిష్కారాలను ప్రతిపాదించడం, అర్థవంతమైన సంస్కరణలను ప్రేరేపించడం ద్వారా ఈ కమిటీ భారత ఎన్నికల ప్రయాణంలో చెరగని ముద్ర వేసింది. భారతదేశం ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశంగా అభివృద్ధి చెందుతున్నప్పుడు, ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ వారసత్వం ఒక ఆశాదీపంలా పనిచేస్తుంది, ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడానికి మరియు పౌరులందరికీ స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికల సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి కొనసాగుతున్న ప్రయత్నాలను ప్రేరేపిస్తుంది.

8.8 ఎన్నికల సంస్కరణలపై పలు కమిటీలు :

భారతదేశంలో 1960వ దశకం చివరిలో ఎన్నికల సంస్కరణల ఆవశ్యకత ఎక్కువగా కనిపించింది. అప్పటి వరకు ఎన్నికల వ్యవస్థ చాలా సంతృప్తికరంగా పనిచేసింది, రిగ్గింగ్ లేదా హింస వంటి కొన్ని అవకతవకల రూపంలో కొన్ని అవకతవకలు మినహా, అవి చాలా తక్కువ సంఖ్యలో ఉన్నాయి. కేంద్రంలోనూ, చాలా రాష్ట్రాల్లోనూ ఒకే పార్టీ పాలన ఉండేది. కానీ 1967లో జరిగిన నాల్గవ సార్వత్రిక ఎన్నికల తరువాత ఈ దృశ్యం మారడం ప్రారంభమైంది. రాష్ట్రాల్లో ప్రాంతీయ పార్టీలు, పార్టీల కూటమి పాలన మొదలైంది. రాష్ట్రంలో ప్రత్యామ్నాయ పార్టీ ప్రభుత్వాల ఆవిర్భావంతో రాజకీయ వ్యవస్థలోని కొన్ని ప్రతికూల లక్షణాలు, వక్రీకరణలు ఎన్నికల రాజకీయాల్లో ఎక్కువ స్థాయిలో వ్యక్తమయ్యాయి. ఎన్నికల చట్టానికి అన్ని కోణాల్లో సవరణలు సూచించడానికి 1970లో తొలిసారిగా పార్లమెంటరీ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. కానీ 1970 డిసెంబరులో లోక్ సభ రద్దు కావడంతో ఈ కమిటీ జీవితకాలం కూడా ముగిసింది. 1971 లో కొత్త లోక్ సభ ఏర్పడిన తరువాత, పార్లమెంటు శ్రీ జగన్నాథ్ రావు అధ్యక్షతన ఎన్నికల చట్ట సవరణలపై ఒక సంయుక్త పార్లమెంటరీ కమిటీని ఏర్పాటు చేసింది. ఆ తర్వాతి సంవత్సరాల్లో ఎన్నికల సంస్కరణలకు సంబంధించిన *అంశాలను పరిశీలించేందుకు* తార్కుండే కమిటీ (1974), దినేష్ గోస్వామి కమిటీ (1990), వీకే కృష్ణయ్యర్ కమిటీ (1994), ఇంద్రజిత్ గుప్తా కమిటీ (1998) వంటి అనేక కమిటీలను ఏర్పాటు చేశారు. వీటితో పాటు ఎన్నికల సంఘం కూడా ఎప్పటికప్పుడు సంస్కరణల కోసం ప్రతిపాదనలు చేసింది. 1970 నుంచి 1977, 1982, 1990, 1992, 2004లో ఎన్నికల సంస్కరణలపై ఎన్నికల సంఘం తన సిఫార్సులను సమర్పించింది. దీనికితోడు అఖిలపక్ష సమావేశాల వేదికగా రాజకీయ పార్టీలు కూడా ఎన్నికల సంస్కరణలకు సూచించాయి. ఎన్నికల సంస్కరణల దిశలో అవసరమైన చర్యలను కనుగొనడానికి మరియు గుర్తించడానికి ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951

యొక్క సమగ్ర అధ్యయనం కోసం లా కమిషన్ (అనగా 15 వ లా కమిషన్) కూడా 1977 నవంబరులో ఏర్పాటు చేయబడింది. ఎన్నికల వ్యవస్థ సంస్కరణకు సంబంధించి లా కమిషన్ తన 170వ నివేదికను సమర్పించింది. దీనికితోడు ప్రభుత్వం ఎప్పటికప్పుడు పునరుద్ధరణ చర్యలకు శ్రీకారం చుట్టింది.

8.9 అదనపు సమాచారం :

కమ్యూనిటీ డెవలప్ మెంట్ ప్రోగ్రామ్ మరియు నేషనల్ ఎక్స్ టెన్షన్ సర్వీస్ లు మెరుగ్గా పనిచేయడానికి తీసుకోవాల్సిన చర్యలను పరిశీలించడానికి మరియు సూచించడానికి బల్వంత్ రాయ్ మెహతా కమిటీని 1957లో నియమించారు.

* పంచాయతీరాజ్ గా పిలువబడే ప్రజాస్వామిక వికేంద్రీకృత స్థానిక ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని కమిటీ సూచించింది.

భారతదేశంలో క్షీణిస్తున్న పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను పునరుద్ధరించడానికి మరియు బలోపేతం చేయడానికి చర్యలను సూచించడానికి అశోక్ మెహతా కమిటీని 1977 లో నియమించారు.

జీవీకే రావు కమిటీని 1985లో ప్రణాళికా సంఘం నియమించింది. పంచాయతీరాజ్ సంస్థల్లో బ్యూరోక్రటైజేషన్ వల్ల క్షేత్రస్థాయిలో అభివృద్ధి కనిపించడం లేదని కమిటీ గుర్తించింది.

ప్రజాస్వామ్యం, అభివృద్ధి కోసం పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థలను పునరుజ్జీవింపజేసే చర్యలను సిఫారసు చేసే ప్రధాన లక్ష్యంతో భారత ప్రభుత్వం 1986లో ఎల్ఎం సింఘ్వీ కమిటీని నియమించింది.

జిల్లా స్థాయిలో ప్రణాళిక కోసం భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 243 జెడ్డీ ప్రకారం జిల్లా స్థాయిలో ఏర్పాటు చేసిన కమిటీనే జిల్లా ప్రణాళికా సంఘం (డీపీసీ) అంటారు.

స్టేట్ 1. కళాసుత్రి బహుల్య ఏ. వెస్ట్ బెంగాల్ 2. తోలు బొమ్మలాట బి. మహారాష్ట్ర 3. కత్పుట్లి సీ. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ 4. పుతుల్ నచ్ డి. రాజస్థాన్

జీవన్ రెడ్డి కమిటీ :

- లోక్ సభ లేదా శాసనసభ పదవీకాలంలో **రాజకీయ పార్టీల చీలికలు, విలీనాలను పూర్తిగా నిషేధించాలని** కమిషన్ సూచించింది.
- ఒక సభ్యుడు ఫలానా గుర్తింపు పొందిన పార్టీ టికెట్ పై ఎన్నికైన తర్వాత, అతను సభ రద్దయ్యే వరకు లేదా రాజీనామా లేదా ఇతరత్రా తన సభ్యత్వం ముగిసే వరకు ఆ పార్టీలోనే ఉండాలి.
- తగిన ప్రాతినిధ్యం కల్పించాలని కమిషన్ సిఫారసు చేసింది **.**
- ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లో **పేర్కొన్న నేరాలకు సంబంధించి అభియోగాలు నమోదు చేయాలని కోర్టు ఆదేశిస్తే ఒక వ్యక్తి లోక్ సభ లేదా అసెంబ్లీ** ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి అనర్హుడని **ఎన్నికల సంఘం సూచించింది.**

8.10 ముగింపు:

చివరగా, భారతదేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణల ప్రయాణం ప్రజాస్వామ్య మూలస్తంభాలను బలోపేతం చేయడానికి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రతను నిలబెట్టడానికి సమిష్టి ప్రయత్నాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. తార్కుండే, గోస్వామి, ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీలు, పార్లమెంటరీ సంస్థలు, ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలు, ఎన్నికల కమిషన్ వంటి కమిటీల సమిష్టి కృషి ద్వారా ఎన్నికల్లో పారదర్శకత, నిష్పాక్షికత, సమ్మిళితత్వాన్ని నిర్ధారించే దిశగా గణనీయమైన పురోగతి సాధించారు. ఈ కమిటీలు ఎన్నికల అక్రమాల నుంచి ప్రచార ఆర్థిక నిబంధనలు, ఓటరు విద్య వరకు బహుముఖ సవాళ్లను పరిష్కరించాయి. ఎలక్ట్రానిక్ ఓటింగ్ యంత్రాల స్వీకరణ నుంచి పార్టీ నిధులు, వివాద పరిష్కార యంత్రాంగాల్లో సంస్కరణల వరకు వారి సిఫార్సులు భారత ఎన్నికల ముఖచిత్రాన్ని పునర్నిర్మించాయి. ఇంకా, ఓటరు విద్య మరియు అవగాహనకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో పౌరుల భాగస్వామ్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. ఓటర్లకు పరిజ్ఞానంతో సాధికారత కల్పించడం ద్వారా మరియు పౌర నిమగ్నతను ప్రోత్సహించడం ద్వారా, ఈ సంస్కరణలు ప్రజాస్వామ్య పునాదిని బలోపేతం చేయడం మరియు ఎన్నికల ఫలితాల చట్టబద్ధతను పెంచడం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి. ఈ కమిటీల వారసత్వం ఒక మార్గదర్శకంగా పనిచేస్తుంది, ప్రజాస్వామ్య ఏకీకరణ దిశగా కొనసాగుతున్న ప్రయాణాన్ని మరియు అప్రమత్తత మరియు సంస్కరణల యొక్క నిరంతర అవసరాన్ని గుర్తు చేస్తుంది. భారతదేశం ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశంగా అభివృద్ధి చెందుతున్నందున, ఎన్నికల సమగ్రత పట్ల నిబద్ధత చాలా ముఖ్యమైనది, పౌరులందరి గొంతులు వినబడేలా మరియు ఎన్నికలు నిజంగా ప్రజల సంకల్పాన్ని ప్రతిబింబించేలా చూస్తాయి. సారాంశంలో, ఎన్నికల సంస్కరణలతో భారతదేశం యొక్క అనుభవం నుండి నేర్చుకున్న పాఠం ఏమిటంటే, ప్రజాస్వామ్యం ఒక ప్రయాణం, గమ్యం కాదు. అప్రమత్తంగా, ప్రతిస్పందించే మరియు సమ్మిళితంగా ఉండటం ద్వారా, భారతదేశం తన ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను బలోపేతం చేయడం కొనసాగించగలదు మరియు రాబోయే తరాలకు స్వేచ్ఛ, నిష్పాక్షికత మరియు న్యాయం యొక్క విలువలను నిలబెట్టగలదు.

8.11 సారాంశం:

ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రత, పారదర్శకత, సమగ్రతను పెంపొందించే లక్ష్యంతో వివిధ కమిటీలు, చర్యలు, సంస్కరణలతో కూడిన ఎన్నికల వ్యవస్థను సంస్కరించడానికి భారతదేశంలో చేపట్టిన విస్తృత ప్రయత్నాలు, కార్యక్రమాలను ఈ పాఠం వివరిస్తుంది. పొలిటికల్ పార్టీస్ రిజిస్ట్రేషన్ ట్రాకింగ్ మేనేజ్మెంట్ సిస్టమ్ (పిపిఆర్టిఎంఎస్), సిస్టమాటిక్ ఓటర్స్ ఎడ్యుకేషన్ అండ్ ఎలక్టోరల్ పార్టిసిపేషన్ ప్రోగ్రామ్ (స్వీప్) వంటి భారత ఎన్నికల సంఘం (ఇసిఐ) తీసుకున్న చర్యల అవలోకనంతో ప్రారంభమయ్యే ఈ పాఠం ఓటరు అవగాహన మరియు పారదర్శకత పట్ల కమిషన్ యొక్క నిబద్ధతను హైలైట్ చేస్తుంది. భారతదేశ ఎన్నికల ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించడంలో అనేక ముఖ్యమైన కమిటీలు కీలక పాత్ర పోషించాయి. 1974లో ఏర్పాటైన తార్కుండే కమిటీ కనీస ఓటింగ్ వయసు 18 ఏళ్లు, త్రిసభ్య ఎన్నికల కమిషన్ ఏర్పాటు సహా కీలక సంస్కరణలను సిఫారసు చేసింది. అదేవిధంగా 1990లో గోస్వామి కమిటీ అధునాతన సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అవలంబించడం, ప్రచార నిధులపై కఠిన నిబంధనలు, ఎన్నికల వివాదాలను త్వరితగతిన పరిష్కరించడం వంటి సమూల సంస్కరణలను ప్రతిపాదించింది. అంతేకాక, 1998 లో ఏర్పడిన ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ అన్ని రాజకీయ పార్టీలకు సమాన అవకాశాలు కల్పించడానికి ఎన్నికలను రాష్ట్ర ప్రాయోజితం

చేయాలని సూచించింది. ఎన్నికల ప్రక్రియను ఆధునీకరించడం, ప్రచార నిధుల్లో పారదర్శకతను పెంపొందించడానికి ఉద్దేశించిన దాని సిఫార్సులు భారత ఎన్నికల పాలనపై తీవ్ర ప్రభావాన్ని చూపాయి. ఈ పాఠం ప్రతి కమిటీ యొక్క నేపథ్యం, లక్ష్యాలు మరియు కీలక సిఫార్సులపై అంతర్దృష్టులను అందిస్తుంది, ఇది భారతదేశ ఎన్నికల వ్యవస్థ యొక్క పరిణామం గురించి సమగ్ర అవగాహనను అందిస్తుంది. ఎన్నికల అక్రమాలు, అవినీతి, ఓటర్ల ఓటుహక్కు కోల్పోవడం వంటి నిరంతర సవాళ్లను ఇది నొక్కి చెబుతుంది, ఇవి నిరంతర సంస్కరణలు అవసరం. ఎన్నికల సంస్కరణలను సిఫారసు చేయడంలో న్యాయవ్యవస్థ, ముఖ్యంగా సుప్రీంకోర్టు పోషించిన ముఖ్యమైన పాత్రను ఈ పాఠం వెలుగులోకి తెస్తుంది. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా వర్సెస్ అసోసియేషన్ ఆఫ్ డెమొక్రటిక్ రిఫార్మ్స్, పీపుల్స్ యూనియన్ ఆఫ్ సివిల్ లిబర్టీస్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా వంటి కీలక కేసుల్లో అభ్యర్థుల ఆస్తులు, అప్పుల వెల్లడి, బ్యాలెట్ పత్రాలపై 'నోటా' ఆప్షన్ ప్రవేశపెట్టడం వంటి కీలక సంస్కరణలకు దారితీసింది. మొత్తం మీద, ప్రజాస్వామ్య పాలనను బలోపేతం చేయడంలో మరియు స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికల సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో ఎన్నికల సంస్కరణల ప్రాముఖ్యతను ఈ పాఠం నొక్కి చెబుతుంది. భారత ఎన్నికల వ్యవస్థ ఎదుర్కొంటున్న సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి మరియు పౌరులందరికీ విశ్వసనీయమైన ఎన్నికల ఫలితాలను నిర్ధారించడానికి ప్రభుత్వ సంస్థలు, రాజకీయ పార్టీలు, పౌర సమాజ సంస్థలు మరియు న్యాయవ్యవస్థతో కూడిన సమిష్టి ప్రయత్నాన్ని ఇది ప్రతిబింబిస్తుంది.

8.12 ముఖ్య పదకోశం :

క్యాంపెయిన్ ఫైనాన్స్ :

రాజకీయ అభ్యర్థులు లేదా పార్టీలు తమ ఎన్నికల ప్రచారానికి మద్దతు ఇవ్వడానికి ఉపయోగించే నిధుల నిర్వహణ మరియు నియంత్రణ, విరాళాలు, ఖర్చులు మరియు వెల్లడి అవసరాలను కలిగి ఉంటుంది.

ఓటరు విద్య :

పౌరులకు వారి ఎన్నికల హక్కులు, బాధ్యతలు మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ గురించి తెలియజేయడం మరియు అవగాహన కల్పించడం, సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడం మరియు ఎన్నికలలో పౌర భాగస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడం.

పార్టీ ఫండింగ్ :

పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని నిర్ధారించడానికి నిబంధనలు మరియు వెల్లడి ఆవశ్యకతలకు లోబడి రాజకీయ పార్టీలకు వారి నిర్వహణ ఖర్చులు, ప్రచార కార్యకలాపాలు మరియు ఎన్నికల ప్రయత్నాలకు ఆర్థిక సహాయం అందించబడుతుంది.

డీలిమిటేషన్ :

సమాన ప్రాతినిధ్యం కల్పించడానికి మరియు జనాభా జనాభాలో మార్పులకు అనుగుణంగా ఎన్నికల సరిహద్దులు లేదా నియోజకవర్గాలను పునర్వ్యవస్థీకరించే ప్రక్రియ, ఎన్నికల నిష్పాక్షికత మరియు దామాషాను నిర్వహించడానికి క్రమానుగతంగా నిర్వహించబడుతుంది.

సంకీర్ణ ప్రభుత్వం :

ఒక అధికారిక లేదా అనధికారిక కూటమి ద్వారా రాజకీయ అధికారాన్ని బహుళ పార్టీల మధ్య పంచుకునే ఒక ప్రభుత్వ రూపం, ఇది మెజారిటీ మద్దతును సాధించడానికి మరియు సమిష్టిగా పాలించడానికి బహుళ-పార్టీ వ్యవస్థలలో తరచుగా ఏర్పడుతుంది.

దామాషా ప్రాతినిధ్యం :

ప్రజా ఓటు వాటా ఆధారంగా రాజకీయ పార్టీలకు చట్టసభల్లో సీట్లను కేటాయించే ఎన్నికల విధానం, విభిన్న రాజకీయ దృక్పథాలకు దామాషా ప్రాతినిధ్యాన్ని నిర్ధారిస్తుంది.

రాజ్యాంగ సవరణ :

ఒక దేశ రాజ్యాంగంలో అధికారిక చట్టపరమైన ప్రక్రియ ద్వారా చేసే మార్పులు లేదా మార్పులు, తరచుగా నిర్దిష్ట మెజారిటీ శాసనసభ్యుల ఆమోదం లేదా ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ ద్వారా అవసరం.

సమాచార హక్కు (ఆర్ టిఐ) :

ప్రభుత్వ సమాచారం మరియు రికార్డులను పొందడానికి పౌరులకు చట్టబద్ధమైన హక్కు, ప్రభుత్వ చర్యలను ప్రజల పరిశీలన మరియు పర్యవేక్షణను సులభతరం చేయడం ద్వారా పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం మరియు సుపరిపాలనను ప్రోత్సహించడం.

8.13 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. ఎన్నికల పారదర్శకతను పెంపొందించడానికి భారత ఎన్నికల సంఘం తీసుకున్న కీలక చర్యలు ఏమిటి?
2. తార్కుండే, గోస్వామి కమిటీలు వంటి ప్రముఖ కమిటీలు ప్రతిపాదించిన ముఖ్యమైన సిఫార్సులు ఏమిటి?
3. సుప్రీంకోర్టు తీర్పులు వంటి న్యాయపరమైన జోక్యం భారతదేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణలకు ఎలా దోహదం చేసింది?
4. ఎన్నికలకు రాష్ట్ర నిధులపై ఇంద్రజీత్ గుప్తా కమిటీ వంటి కమిటీల ప్రధాన లక్ష్యాలు, అంశాలు ఏమిటి?
5. భారతదేశంలో ఎన్నికల సంస్కరణల పరిణామం ఓటరు విద్య, ప్రచార ఫైనాన్స్ మరియు వివాద పరిష్కారం వంటి సవాళ్లను ఎలా పరిష్కరించింది?
6. భారతదేశంలో ప్రజాస్వామిక పాలన మరియు పౌరుల భాగస్వామ్యాన్ని బలోపేతం చేయడంపై ఎన్నికల సంస్కరణల విస్తృత ప్రభావం ఏమిటి?

8.14 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. "Electoral Reforms in India: Issues and Challenges" by M.P. Singh and Rekha Saxena (2019, Oxford University Press)
2. "Indian Electoral Reforms: Insights from History and Law" by Suhas Palshikar and K.C. Suri (2015, Routledge)
3. "Democracy and Electoral Reforms in India: A Comparative Perspective" by Vandana Asthana and K.C. Suri (2017, Cambridge University Press)
4. "Electoral Politics in India: The Resurgence of Bharatiya Janata Party" by Suhas Palshikar, K.C. Suri, and Yogendra Yadav (2019, Sage Publications)
5. "India's Long Road: The Search for Electoral Reform" by Nalin Mehta (2011, Penguin Random House India)
6. "Electoral Reforms in India: Problems and Prospects" by V.B. Singh (2018, PHI Learning Pvt. Ltd.)

కె. సురేష్

పాఠం – 9

ప్రజాభిప్రాయం : అర్థం మరియు ప్రజాస్వామ్య రాజకీయాల్లో దానిపాత్ర

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- భారతదేశంలో విధాన రూపకల్పన మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలనను రూపొందించడంలో ప్రజాభిప్రాయం యొక్క పాత్రను అర్థం చేసుకోవడం.
- మీడియా, రాజకీయ పార్టీలు మరియు సామాజిక సంస్థలు వంటి ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రభావితం చేసే కీలక ఏజెన్సీలను గుర్తించడం.
- భారత ప్రజాస్వామ్యంలో బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి అడ్డంకిగా ఉన్న సవాళ్లను విశ్లేషించడం.
- నిరక్షరాస్యత, పేదరికం, మీడియా పక్షపాతం వంటి అంశాలు ప్రజాచర్చలపై చూపే ప్రభావాన్ని అన్వేషించడం.
- ర్యాలీలు, సామాజిక మాధ్యమాలు మరియు శాసన ప్రక్రియల ద్వారా ప్రజా నిమగ్నత యొక్క ప్రాముఖ్యతను గుర్తించడం.
- భారతదేశంలో ప్రజాస్వామిక పాలన యొక్క ఆరోగ్యం కోసం సమాచార పౌరులను పెంపొందించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ప్రశంసించడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

9.1 పరిచయం

9.2 ప్రజాభిప్రాయానికి అర్థం

9.3 ప్రజాభిప్రాయం యొక్క నిర్వచనం

9.4 ప్రజాభిప్రాయం యొక్క లక్షణాలు

9.5 ప్రజాభిప్రాయ లక్షణాలు

9.6 ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాభిప్రాయానికి ప్రాముఖ్యత

9.7 బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి అవసరమైన పరిస్థితులు

9.8 ప్రజాభిప్రాయ ప్రక్రియ

9.9 దేశంలో విధాన రూపకల్పన, ప్రజాస్వామిక పాలనపై ప్రజాభిప్రాయం ప్రభావం

9.10 ప్రజాస్వామిక రాజకీయాల్లో ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ఏజెన్సీలు

9.10.1 పత్రికలు మరియు మీడియా

9.10.2 విద్యా సంస్థలు

9.10.3 సాంస్కృతిక సంఘాలు

9.10.4 సినిమా, రేడియో మరియు టెలివిజన్

9.10.5 రాజకీయ పార్టీలు మరియు సమూహాలు

9.10.6 సోషల్ మీడియా ప్లాట్ ఫామ్ లు

9.10.7 ధార్మిక సంస్థలు

9.10.8 శాసనసభ

9.10.9 ప్రజా వేదికలు (బహిరంగ సభలు నిర్వహించడం మరియు సంఘాలను ఏర్పాటు చేయడం)

9.10.10 ఊరేగింపులు, ర్యాలీలు లేదా సమ్మెలు (ఒత్తిడి సమూహాలు)

9.10.11 ప్రజాభిప్రాయం మరియు ఒత్తిడి సమూహాల మధ్య పరస్పర చర్య

9.11 భారత ప్రజాస్వామ్య రాజకీయాల్లో ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో సంస్థల పాత్ర

9.12 బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి అడ్డంకులు

9.13 ముగింపు

9.14 సారాంశం

9.15 ముఖ్య పదకోశం

9.16 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

9.17 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

9.1 పరిచయం:

ప్రజాభిప్రాయం, ఒక నిర్దిష్ట అంశం గురించి వ్యక్తిగత అభిప్రాయాలు, వైఖరులు మరియు నమ్మకాల సమ్మేళనం, ఒక సంఘంలో గణనీయమైన భాగం ద్వారా వ్యక్తీకరించబడుతుంది. కొంతమంది పండితులు

సంఘటితాన్ని సమాజంలోని అన్ని లేదా ఒక నిర్దిష్ట వర్గం అభిప్రాయాల సమ్మేళనంగా పరిగణిస్తారు; మరికొందరు దీనిని అనేక భిన్నమైన లేదా వ్యతిరేక అభిప్రాయాల సమాహారంగా భావిస్తారు. ప్రజాభిప్రాయం ప్రభావం రాజకీయాలకు, ఎన్నికలకు మాత్రమే పరిమితం కాలేదు. సంస్కృతి, ఫ్యాషన్, సాహిత్యం మరియు కళలు, వినియోగదారుల వ్యయం మరియు మార్కెటింగ్ మరియు ప్రజా సంబంధాలు వంటి అనేక ఇతర రంగాలలో ఇది ఒక శక్తివంతమైన శక్తిగా ఉంది. ప్రజాభిప్రాయం అనే పదాన్ని నిర్వచించడం అంత సులభం కాదు. అక్షరాలా చెప్పాలంటే, దాని అర్థం సరళమైనది, అనగా, ప్రజా ప్రాముఖ్యత ఉన్న ఏదైనా అంశంపై ప్రజల అభిప్రాయం. కానీ ప్రజలంతా ఏ ప్రజాసమస్యపైనా ఆలోచించడం అరుదు. ప్రజాసమస్యలపై అసంఘటితంగా ఆలోచించి, తమ అభిప్రాయంతో ప్రజా విధానాన్ని ప్రభావితం చేయడానికి ప్రయత్నించే వర్గాల అభిప్రాయమే ప్రజాభిప్రాయం.

విధాన రూపకల్పన మరియు ప్రజాస్వామిక పాలనను రూపొందించడంలో ప్రజాభిప్రాయం యొక్క పాత్ర ఆధునిక రాజకీయ సిద్ధాంతానికి మూలస్తంభం, ఇది భారతదేశం సందర్భంలో స్పష్టంగా ఉదాహరణగా ఉంది. ప్రజా ప్రాముఖ్యత కలిగిన విషయాలపై వ్యక్తిగత అభిప్రాయాలు, వైఖరులు మరియు నమ్మకాల సమ్మేళనంగా నిర్వచించబడిన ప్రజాభిప్రాయం, రాజకీయాలు మరియు పాలన నుండి సంస్కృతి మరియు మీడియా వరకు సమాజంలోని వివిధ రంగాలలో గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపుతుంది. వైవిధ్యమైన జనాభా, సంక్లిష్టమైన సామాజిక-రాజకీయ ముఖచిత్రం కలిగిన శక్తివంతమైన ప్రజాస్వామ్య దేశమైన భారతదేశంలో, విధాన రూపకల్పన మరియు పాలనపై ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ప్రభావం ముఖ్యంగా స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. పత్రికలు, శాసనసభలు మరియు మత సంస్థలు వంటి సాంప్రదాయ సంస్థల నుండి సోషల్ మీడియా మరియు బహిరంగ సమావేశాలు వంటి ఆధునిక వేదికల వరకు అనేక సంస్థలు ఈ ప్రభావాన్ని సులభతరం చేస్తాయి. ఈ సంస్థలు ప్రజల మనోభావాలను వ్యక్తీకరించడానికి మరియు వ్యాప్తి చేయడానికి, కీలక సమస్యలపై చర్చను రూపొందించడానికి మరియు ప్రభుత్వ నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేయడానికి వాహకాలుగా పనిచేస్తాయి. ఏదేమైనా, బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటం ఉదాసీనత, నిరక్షరాస్యత మరియు సామాజిక విభజనలు వంటి సవాళ్లను ఎదుర్కొంటుంది, ప్రజాస్వామ్యం సమర్థవంతంగా పనిచేయడానికి తెలివైన మరియు నిమగ్నమైన పౌరులను పెంపొందించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. ఈ డైనమిక్ వాతావరణంలో, ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడే మరియు సమీకరించే యంత్రాంగాలను అర్థం చేసుకోవడం విధాన నిర్ణేతలకు, పండితులకు మరియు పౌరులకు చాలా అవసరం. ఈ పరిచయం భారత సందర్భంలో ప్రజాభిప్రాయం, విధాన రూపకల్పన మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలన మధ్య సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్య యొక్క సమగ్ర అన్వేషణకు వేదికను ఏర్పరుస్తుంది, సానుకూల మార్పుకు శక్తిగా దాని సామర్థ్యాన్ని మరియు మార్గంలో నావిగేట్ చేయాల్సిన అడ్డంకులను హైలైట్ చేస్తుంది.

9.2 ప్రజాభిప్రాయం యొక్క అర్థం :

అంటే సాధారణంగా ప్రజలు తమ చుట్టూ జరిగే రాజకీయ సంఘటనల గురించి ఏమనుకుంటారు. ఇది ప్రభుత్వ విధానాలు మరియు అవి ఎలా అమలు చేయబడుతున్నాయి అనే దానిపై ప్రజలు ఏ అభిప్రాయాలను కలిగి ఉంటారు. ఇది మెజారిటీ నిర్ణయం మాత్రమే కాదు. కొన్నిసార్లు ఇది ప్రజల మైనారిటీ నిర్ణయం కావచ్చు. ప్రజాభిప్రాయం అనేది ఒక నిర్దిష్ట సమస్యపై సాధారణ ప్రజల ఆలోచనల వ్యక్తీకరణ.

- ప్రజలు వ్యక్తుల స్థిరమైన సంస్థ కాదు.
- పబ్లిక్ అనే పదానికి సమాజంలో ఉమ్మడి ప్రయోజనాలను పంచుకునే విభాగం అని అర్థం.
- ప్రజాసమస్యలపై ఒకే విధమైన అభిప్రాయాలు, అభిప్రాయాలు కలిగి ఉంటుంది.

9.3 ప్రజాభిప్రాయం యొక్క నిర్వచనం :

జె.ఎ. కోరి ప్రకారం : చర్చకు అవకాశం ఉన్న విషయాలపై అభిప్రాయాలతో కూడిన అభిప్రాయాన్ని కలిగి ఉండాలి. ప్రజాభిప్రాయం అనేది ప్రభుత్వం చేసే పనిని నిర్ణయిస్తుంది, ప్రభావితం చేస్తుంది లేదా ప్రభావితం చేస్తుందని ఆశించవచ్చు. ఒకరిద్దరు వ్యక్తులు కలిగి ఉన్న ఏకాంత అభిప్రాయాలు తక్షణ ప్రభావాన్ని కలిగి ఉండవు. ప్రజాభిప్రాయం అనేది ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన అభిప్రాయాన్ని గణనీయమైన సంఖ్యలో ప్రజలు బలంగా కలిగి ఉన్నారు.

లార్డ్ బ్రైస్ ప్రకారం : సమాజాన్ని ప్రభావితం చేసే లేదా ఆసక్తి కలిగించే విషయాలకు సంబంధించి పురుషులు కలిగి ఉన్న అభిప్రాయాల మొత్తాన్ని సూచించడానికి ఈ పదాన్ని సాధారణంగా ఉపయోగిస్తారు. ఈ విధంగా అర్థం చేసుకోగలిగితే, ఇది అన్ని రకాల విభేదాలు, నమ్మకాలు, ఊహలు, దురభిప్రాయాలు మరియు ఆకాంక్షల సమ్మేళనం.

మోరిస్ గిన్స్ బర్గ్ : ప్రజాభిప్రాయం అనేది అనేక మనస్సుల పరస్పర చర్య కారణంగా ఒక సామాజిక ఉత్పత్తి.

ఎల్.డబ్ల్యు.డూబ్ : ప్రజాభిప్రాయం అనేది ఒకే సామాజిక సమూహంలో సభ్యులుగా ఉన్నప్పుడు ఒక సమస్యపై ప్రజల వైఖరిని సూచిస్తుంది.

కింబాల్ యంగ్ పబ్లిక్ ఒపీనియన్ అనేది ఒక నిర్దిష్ట తేదీలో ప్రజలు కలిగి ఉన్న అభిప్రాయాన్ని కలిగి ఉంటుంది.

నిర్వచనం : "ప్రజాభిప్రాయం అనేది వివిధ సమస్యలపై సాధారణ ప్రజల సామూహిక వైఖరులు, నమ్మకాలు మరియు అభిప్రాయాలను సూచిస్తుంది. ఇది తరచుగా సర్వేలు, పోల్స్ మరియు ఇతర పరిశోధనా పద్ధతుల ద్వారా కొలుస్తారు ".

9.4 ప్రజాభిప్రాయం యొక్క లక్షణాలు :

ప్రజాభిప్రాయం అనేది పౌరుల అభిప్రాయాల వ్యక్తీకరణ, ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ప్రాముఖ్యత మరియు పాత్రను ఈ క్రింది విధంగా వివరించవచ్చు:

(ఎ) ప్రభుత్వానికి మార్గదర్శి : విధాన రూపకల్పనకు సంబంధించి ప్రజాభిప్రాయం ప్రభుత్వానికి మార్గదర్శిగా పనిచేస్తుంది.

(బి) చట్టం రూపకల్పనలో సహాయపడటం : ప్రభుత్వం ఎల్లప్పుడూ ప్రజాభిప్రాయం ఒత్తిడికి లోనవుతుంది మరియు సాధారణ శ్రేయస్సు కోసం చట్టాలను రూపొందించడంలో దీనిని పరిగణనలోకి తీసుకుంటుంది.

(సి) వాచ్ డాగ్ గా పనిచేస్తుంది : ప్రజాభిప్రాయం వాచ్ డాగ్ గా పనిచేస్తుంది. ఇది ప్రభుత్వం బాధ్యతారాహిత్యంగా మారకుండా నియంత్రిస్తుంది మరియు నిరోధిస్తుంది,

(డి) హక్కులు మరియు స్వేచ్ఛలను పరిరక్షిస్తుంది : ప్రజాభిప్రాయం పౌరుల హక్కులు మరియు స్వేచ్ఛలను పరిరక్షించేదిగా పనిచేస్తుంది,

(ఇ) అంతర్జాతీయ రంగంలో శక్తివంతమైన శక్తిగా పనిచేస్తుంది : ప్రజాభిప్రాయం ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది; అంతర్జాతీయ సంబంధాలు ప్రజాభిప్రాయం ద్వారా ప్రభావితమవుతాయి.

9.5 ఫీచర్లు ప్రజాభిప్రాయం :

* అది మెజారిటీ నిర్ణయం కావాలి.
* ఇది ఎల్లప్పుడూ చురుకుగా మరియు డైనమిక్ గా ఉంటుంది.
* ఇది ఎల్లప్పుడూ మంచిని ప్రోత్సహించడమే లక్ష్యంగా ఉంటుంది మరియు దేశం యొక్క సాధారణ శ్రేయస్సు కోసం ఉద్దేశించబడింది.
* ఇది చట్టబద్ధతకు పునాది.
* ప్రజాస్వామ్యంలో దాన్ని భద్రపరిచి సంరక్షిస్తారు.
* ఇది అభిప్రాయ మరియు చర్చా స్వేచ్ఛ ఉనికిని సూచిస్తుంది.

9.6 ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ప్రాముఖ్యత :

ప్రజాస్వామ్యంలో వినడం చాలా అవసరం. తమ ప్రజాప్రతినిధులు చెప్పేది వినే హక్కు ప్రజలకు ఉందన్నారు. అదే ప్రజల దృష్టిలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని చట్టబద్ధం చేస్తుంది మరియు ప్రభుత్వం మరియు దాని సంస్థలపై నమ్మకాన్ని పెంపొందిస్తుంది. స్వేచ్ఛగా ప్రవహించే ద్విముఖ కమ్యూనికేషన్ – మాట్లాడటం మరియు వినడం – ఎదుటివారి దృక్కోణానికి బహిరంగంగా ఉండటం లేకుండా స్థిరమైన సమాజం యొక్క పనితీరు అసాధ్యం. ప్రజాభిప్రాయం నాయకత్వానికి చెక్ గా పనిచేస్తుంది, ఎందుకంటే ప్రజలు తమ అభిప్రాయాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి నిరాకరించే రాజకీయ నాయకులపై తమ అసంతృప్తిని వ్యక్తం చేయవచ్చు మరియు వారిని పదవి నుండి తొలగించవచ్చు. సమాజాన్ని ప్రభావితం చేసే నిర్ణయాలు తీసుకుంటున్న ప్రభుత్వ నాయకులకు ప్రజల అభిప్రాయాలను తెలియజేయడం. విధానపరమైన నిర్ణయాలు తీసుకునేటప్పుడు, ముఖ్యంగా ఎన్నికల ప్రచారాన్ని ఎదుర్కొన్నప్పుడు నాయకులు తరచుగా ప్రజల నాడిని పర్యవేక్షిస్తారు. వినడం అనేది ప్రజాస్వామ్యం యొక్క హృదయం, ప్రతి వ్యక్తికి వారి ఎన్నుకోబడిన ప్రజాప్రతినిధుల ద్వారా వినే హక్కు ఉంది అనే ప్రాథమిక సూత్రాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. ఈ పరస్పర మార్పిడి ప్రజల దృష్టిలో ప్రజాస్వామ్యాన్ని ధృవీకరించడమే కాకుండా ప్రభుత్వ సంస్థలపై నమ్మకాన్ని పెంపొందిస్తుంది. వాస్తవానికి, ఒక స్థిరమైన సమాజం యొక్క పునాది బలమైన, ద్విముఖ కమ్యూనికేషన్ పునాదిపై ఆధారపడి ఉంటుంది – విభిన్న దృక్పథాలకు వ్యక్తీకరణ మరియు గ్రహణ శక్తి రెండింటినీ స్వీకరిస్తుంది.

ఈ నేపథ్యంలో నాయకత్వాన్ని జవాబుదారీగా ఉంచే యంత్రాంగంగా ప్రజాభిప్రాయం కీలక పాత్ర

పోషిస్తుంది. ఇది అధికారంలో ఉన్న వారికి బలమైన చెక్ పెట్టడానికి ఉపయోగపడుతుంది, ప్రజలు అసంతృప్తిని వ్యక్తం చేయడానికి మరియు వారి ఆందోళనలను విస్మరించే నాయకులపై అసమ్మతిని నమోదు చేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఓటు వేయడం అనేది కేవలం పౌరకర్తవ్యం మాత్రమే కాదు, రాజకీయ ముఖ చిత్రాన్ని పునర్నిర్మించగల సమిష్టి సంకల్పం యొక్క స్పష్టమైన వ్యక్తీకరణ అవుతుంది. అంతేకాక, ప్రజాభిప్రాయం విధాన నిర్ణేతలకు నిర్ణయాలు తీసుకునే చిక్కుల్లో మార్గ నిర్దేశనం చేసే దిక్సూచిగా పనిచేస్తుంది. విధానాలు తాము సేవలందించే ప్రజల మనోభావాలకు అనుగుణంగా ఉన్నప్పుడు చాలా లోతుగా ప్రతిధ్వనిస్తాయని గుర్తించిన నాయకులు, ముఖ్యంగా ఎన్నికల పోటీల నేపథ్యంలో ప్రజల నాడిని నిశితంగా అంచనా వేస్తారు. ఈ విధంగా, ప్రజలకు మరియు అధికార కారిడార్లకు మధ్య అనుసంధానం సామాజిక అవసరాలు, ఆకాంక్షలు మరియు బాధలను పాలనా గమనాన్ని రూపొందించే బాధ్యత ఉన్నవారికి ప్రసారాంశం చేయడానికి వీలుకల్పిస్తుంది.

సారాంశంలో, ప్రజాభిప్రాయం మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలన మధ్య సహజీవన సంబంధం సహజీవనం, భాగస్వామ్య పాలన యొక్క సారాంశానికి ఆధారం. పౌరుల గొంతులను గౌరవించడం ద్వారా మరియు విధాన రూపకల్పన ప్రక్రియలో వారి దృక్పథాలను చేర్చడం ద్వారా, ప్రభుత్వాలు వారి అధికారం యొక్క చట్టబద్ధతను బలోపేతం చేయడమే కాకుండా, సామాజిక పురోగతి పథంపై సమిష్టి యాజమాన్య భావనను పెంపొందిస్తాయి. వినడం మరియు పరిపాలన మధ్య ఈ సమన్వయం ఒక శక్తివంతమైన ప్రజాస్వామ్యానికి మూలస్తంభాన్ని ఏర్పరుస్తుంది, దీనిలో నాయకులు మరియు పౌరుల మధ్య సంభాషణ వాక్చాతుర్యాన్ని దాటి స్పష్టమైన మార్పు మరియు సామాజిక ఐక్యతను ప్రేరేపిస్తుంది.

1. ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వ విజయం ప్రభుత్వ చర్యలు మరియు విధానాలను నియంత్రించడంలో ప్రజాభిప్రాయం ఏ మేరకు బలంగా, బాగా అభివృద్ధి చెందింది మరియు ప్రభావవంతంగా ఉంటుంది అనే దానిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

2. ప్రజాస్వామ్యంలోనే కాదు నియంతృత్వంలో కూడా ప్రజాభిప్రాయం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. నియంతలు ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వానికి ఎంత భయపడతారో ప్రజాభిప్రాయానికి కూడా అంతే భయపడతారు. ప్రతి నియంత ప్రచారం ద్వారా ప్రజాభిప్రాయాన్ని నియంత్రించడానికి ప్రయత్నిస్తాడు.

3. ప్రజాభిప్రాయం ద్వారానే ప్రజల ఆకాంక్షలు, అభిప్రాయాలు, ఆకాంక్షలను ప్రభుత్వానికి చేరవేస్తారు.

4. ప్రజాభిప్రాయం సాధారణంగా ప్రభుత్వ ప్రక్రియలో చురుకైన భాగస్వాముల గణనలోకి ప్రవేశించే సామాజిక శక్తిగా గుర్తించబడుతుంది.

9.7 మంచి ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి అవసరమైన పరిస్థితులు :

ప్రభావవంతమైన ప్రజాభిప్రాయాన్ని సృష్టించడం అనేక కీలక పరిస్థితులపై ఆధారపడి ఉంటుంది. మొదటిది, సామాజిక సమస్యలపై ఆసక్తి ఉన్న చురుకుగా పాల్గొనడం, చర్చలలో పాల్గొనడాన్ని ప్రోత్సహించడం మరియు సమాచారంతో కూడిన అభిప్రాయ రూపకల్పన అవసరం. క్రిటికల్ థింకింగ్ స్కిల్స్ కూడా అంతే కీలకం. సమాచారాన్ని విమర్శనాత్మకంగా విశ్లేషించగల సామర్థ్యం ఉన్న జనాభా ఆధునిక సంక్లిష్టతలను నావిగేట్ చేయగలదు మరియు

బలమైన ప్రజాభిప్రాయానికి కీలకమైన బాగా స్థాపించబడిన దృక్పథాలను అభివృద్ధి చేయగలదు. అధికారికమైనా, అనధికారికమైనా సంఘాల ఏర్పాటు కీలకం. ఈ సమూహాలు వ్యక్తులను ఆలోచనలను పంచుకోవడానికి, వనరులను సమీకరించడానికి మరియు వారి నమ్మకాల కోసం సమిష్టిగా వాదించడానికి అనుమతిస్తాయి, వారి అభిప్రాయాల ప్రభావాన్ని పెంచుతాయి. మేధావులు ఆలోచనా నాయకులుగా మరియు నిపుణులుగా గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తారు, ప్రజా చర్చను రూపొందిస్తారు మరియు వారి విశ్లేషణలు మరియు వ్యాఖ్యానాల ద్వారా అభిప్రాయాలను ప్రభావితం చేస్తారు. రాజకీయ నాయకుల ప్రభావం కూడా గణనీయంగా ఉంటుంది. వారి వాక్చాతుర్యం, విధానాలు మరియు చర్యలు ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందిస్తాయి, పెద్ద ఎత్తున అభిప్రాయాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. తెలివైన మరియు నిమగ్నమైన పౌరులను పెంపొందించడంలో సమర్థవంతమైన నాయకులు వారి పాత్రను అర్థం చేసుకుంటారు. ఇంకా, భౌగోళిక మరియు సైద్ధాంతిక కమ్యూనిటీ భావన అవసరం. భాగస్వామ్య అనుభవాలు, విలువలు మరియు ఆసక్తులు వ్యక్తులను ఏకం చేస్తాయి, సమిష్టి గుర్తింపు మరియు ఉద్దేశ్యం యొక్క భావాన్ని పెంపొందిస్తాయి. ఆసక్తిగల కమ్యూనిటీలలో, సభ్యులు ఉమ్మడి లక్ష్యాలను ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి మరియు తదనుగుణంగా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడానికి సహకరిస్తారు.

1. ప్రజాసమస్యలపై ప్రజల ఆసక్తి.
2. ప్రజల ఆలోచనా సామర్థ్యం.
3. సంఘాల ఏర్పాటు.
4. మేధావుల పాత్ర.
5. రాజకీయ నాయకుల పాత్ర.
6. కమ్యూనిటీ మరియు కమ్యూనిటీ ఆఫ్ ఆసక్తులు.

ప్రజాసమస్యలపై ప్రజల ఆసక్తి :

వ్యక్తులు సామాజిక సమస్యలతో చురుకుగా పాల్గొన్నప్పుడు, వారు సామూహిక సంక్షేమంలో భాగస్వాములు అవుతారు. ఈ ఆసక్తి వారిని సమాచారాన్ని కోరడానికి, చర్చలలో పాల్గొనడానికి మరియు అభిప్రాయాలను రూపొందించడానికి ప్రేరేపిస్తుంది. ప్రజాసమస్యలపై పెట్టుబడి పెట్టిన జనాభా పౌర బాధ్యత మరియు ప్రజాస్వామిక భాగస్వామ్యం యొక్క సంస్కృతిని పెంపొందిస్తుంది, తెలివైన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి మరియు సామాజిక పురోగతికి పునాది వేస్తుంది.

వ్యక్తుల ఆలోచనా సామర్థ్యం :

క్రిటికల్ థింకింగ్ వ్యక్తులకు సమాచారాన్ని మదింపు చేయడానికి, తప్పుడు సమాచారం నుండి వాస్తవాలను గుర్తించడానికి మరియు హేతుబద్ధమైన తీర్మానాలను పొందడానికి శక్తిని ఇస్తుంది. బలమైన విమర్శనాత్మక ఆలోచనా నైపుణ్యాలు ఉన్న జనాభా మానిప్యులేషన్కు తక్కువ అవకాశం కలిగి ఉంటుంది మరియు ఆధునిక సమస్యల సంక్లిష్టతలను నావిగేట్ చేయడంలో ఎక్కువ నైపుణ్యం కలిగి ఉంటుంది. ఈ సామర్థ్యం మేధో స్వాతంత్ర్యాన్ని పెంపొందిస్తుంది, విభిన్న దృక్పథాలను ప్రోత్సహిస్తుంది మరియు ప్రజా చర్చను సుసంపన్నం చేస్తుంది, అంతిమంగా

బాగా తెలిసిన మరియు సూక్ష్మమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి దోహదం చేస్తుంది.

సంఘాల ఏర్పాటు :

సంఘాలు సమిష్టి కార్యాచరణకు వేదికలుగా పనిచేస్తాయి, భాగస్వామ్య ఆసక్తులు లేదా ఆందోళనలు ఉన్న వ్యక్తులు సహకరించడానికి, సమర్థించడానికి మరియు సమీకరించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. అధికారిక సంస్థలు లేదా అనధికారిక నెట్వర్క్లు కావచ్చు, ఈ సంఘాలు సభ్యుల మధ్య ఆలోచనలు, వనరులు మరియు మద్దతు మార్పిడిని సులభతరం చేస్తాయి. గళాలను పెంచడం, సంఘీభావాన్ని పెంపొందించడం మరియు ఎజెండాలను రూపొందించడం ద్వారా, వారు ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో మరియు విధాన ఫలితాలను ప్రభావితం చేయడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తారు.

మేధావుల పాత్ర :

మేధావులు, నిపుణులు, అభిప్రాయ నాయకులుగా, ప్రజా చర్చను తెలియజేసే అంతర్దృష్టులు, విశ్లేషణలు మరియు దృక్పథాలను అందిస్తారు. వారి పరిశోధన, వ్యాఖ్యానం మరియు ప్రజా నిమగ్నత ద్వారా, వారు సామాజిక అవగాహన యొక్క లోతు మరియు వెడల్పుకు దోహదం చేస్తారు. మేధావులు ప్రస్తుత కథనాలను సవాలు చేస్తారు, విమర్శనాత్మక ప్రతిబింబాన్ని ప్రేరేపిస్తారు మరియు ప్రత్యామ్నాయ దార్శనికతలను అందిస్తారు, ఆలోచనల మార్కెట్ను సుసంపన్నం చేస్తారు మరియు బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి కీలకమైన సమాచారంతో కూడిన చర్చను ప్రోత్సహిస్తారు.

రాజకీయ నాయకుల పాత్ర :

రాజకీయ నాయకులు తమ వాక్చాతుర్యం, విధానాలు మరియు చర్యల ద్వారా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపుతారు. ప్రజా ప్రతినిధులుగా వారికి ఎజెండాలను నిర్దేశించే, సమస్యలను రూపొందించే, మద్దతు కూడగట్టే శక్తి ఉంది. సమర్థవంతమైన నాయకులు దార్శనికతను కమ్యూనికేట్ చేస్తారు, నమ్మకాన్ని ప్రేరేపిస్తారు మరియు ఉమ్మడి లక్ష్యాల చుట్టూ పౌరులను సమీకరించుతారు, ప్రజల మనోభావాలను రూపొందిస్తారు మరియు సామాజిక మార్పును ప్రేరేపిస్తారు. వారి నాయకత్వం ప్రగతి దిశగా సమిష్టి కార్యాచరణను ప్రేరేపించగలదు లేదా ప్రజల నమ్మకాన్ని మరియు ఐక్యతను బలహీనపరుస్తుంది.

సమాజం మరియు ఆసక్తుల సంఘం :

భౌగోళిక లేదా సైద్ధాంతిక సమాజాలు, భాగస్వామ్య అనుభవాలు, విలువలు మరియు ఆకాంక్షలకు వాహకాలుగా పనిచేస్తాయి. అవి సభ్యుల మధ్య సఖ్యత మరియు సహకారాన్ని పెంపొందించడానికి, సంఘీభావం మరియు గుర్తింపు యొక్క భావాన్ని అందిస్తాయి. ఉమ్మడి లక్ష్యాలు లేదా అనుబంధాల చుట్టూ ఏర్పడిన ఆసక్తిగల సంఘాలు సమిష్టి కార్యాచరణ మరియు న్యాయవాదానికి వేదికలను అందిస్తాయి, గొంతులను పెంచుతాయి మరియు ప్రజా చర్చను రూపొందిస్తాయి. సంబంధాలను పెంపొందించడం, సహానుభూతిని పెంపొందించడం మరియు వనరులను సమీకరించడం ద్వారా, సామాజిక మూలధనాన్ని పెంపొందించడంలో మరియు ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో కమ్యూనిటీలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.

9.8 ప్రజాభిప్రాయ ప్రక్రియ :

1. ప్రజాసమస్యలపై ప్రజలకు ఆసక్తి ఉండాలి, స్వతంత్రంగా, హేతుబద్ధంగా, విమర్శనాత్మకంగా ఆలోచించే సామర్థ్యం ఉండాలి అనేది బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి అవసరమైన షరతులు. సంఘాలు, బృందాలుగా ఏర్పడి ప్రజాసమస్యలను అధ్యయనం చేసి చర్చించాలి. ప్రజాస్వామిక సమాజంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో మేధావులు కీలక పాత్ర పోషిస్తారు. ప్రజల్లో సజాతీయత, ఆసక్తిగల సమాజం ఉండాలి.

2. ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటం అనేక అనివార్య పరిస్థితులపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

3. మొదటిది, సమాజాన్ని ప్రభావితం చేసే సమస్యలపై వ్యక్తుల్లో నిజమైన ఆసక్తి ఉండాలి. ఈ ఆసక్తి పౌర నిమగ్నతకు ఉత్ప్రేరకంగా పనిచేస్తుంది, సమాచారాన్ని చురుకుగా కోరడానికి, చర్చలలో పాల్గొనడానికి మరియు అభిప్రాయాలను రూపొందించడానికి ప్రజలను ప్రేరేపిస్తుంది. ప్రజాసమస్యలతో మమేకమయ్యే ఈ అంతర్గత ప్రేరణ లేకుండా, బలమైన మరియు సమాచారంతో కూడిన ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడం సవాలుగా మారుతుంది.

4. రెండవది, వ్యక్తులు స్వతంత్రంగా, హేతుబద్ధంగా మరియు విమర్శనాత్మకంగా ఆలోచించే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉండాలి. ఆధునిక సమస్యల సంక్లిష్టతలను నావిగేట్ చేయడానికి, వ్యక్తులు పెద్ద మొత్తంలో సమాచారాన్ని జల్లెడ పట్టడానికి, తప్పుడు సమాచారం నుండి వాస్తవాలను గుర్తించడానికి మరియు బాగా స్థాపించబడిన తీర్మానాలకు రావడానికి క్రిటికల్ థింకింగ్ స్కిల్స్ అవసరం. బలమైన విమర్శనాత్మక ఆలోచనా సామర్థ్యాలు కలిగిన జనాభా తారుమారుకు తక్కువ అవకాశం కలిగి ఉంటారు మరియు అర్థవంతమైన చర్చలో పాల్గొనగలరు, ప్రజాభిప్రాయ నాణ్యతను సుసంపన్నం చేస్తారు.

5. ఇంకా, సంఘాలు మరియు సమూహాల ఏర్పాటు సమిష్టి చర్చకు మరియు కార్యాచరణకు ఒక ముఖ్యమైన వేదికను అందిస్తుంది. ఈ సంఘాలు వ్యక్తులు కలిసి రావడానికి, ఆలోచనలను మార్పిడి చేసుకోవడానికి మరియు ప్రజా సమస్యలను పరిష్కరించడంలో సహకరించడానికి అనుమతిస్తాయి. వ్యవస్థీకృత ప్రయత్నాల ద్వారా, విభిన్న దృక్పథాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు, ఏకాభిప్రాయాన్ని కోరుతారు మరియు సమిష్టి కార్యాచరణ సమీకరించబడుతుంది, ఇది సంఘటిత మరియు ప్రభావవంతమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి దోహదం చేస్తుంది.

6. ప్రజాస్వామిక సమాజాలలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో మేధావులు గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తారు. మేధావులుగా, నిపుణులుగా, అభిప్రాయ నాయకులుగా మేధావులు వివిధ అంశాలపై విలువైన అంతర్దృష్టులను, విశ్లేషణలను, వ్యాఖ్యానాలను అందిస్తారు. వారి రచనలు ప్రజా చర్చను సుసంపన్నం చేస్తాయి, ప్రస్తుత కథనాలను సవాలు చేస్తాయి మరియు విమర్శనాత్మక ప్రతిబింబాన్ని ప్రేరేపిస్తాయి, అంతిమంగా ప్రజాభిప్రాయం యొక్క గమనాన్ని రూపొందిస్తాయి.

7. చివరగా, ప్రజలలో సజాతీయత మరియు సమాజ భావన ఉనికి ఐక్యత మరియు సంఘీభావాన్ని పెంపొందిస్తుంది, ప్రజాభిప్రాయం యొక్క సమిష్టి స్వరాన్ని బలపరుస్తుంది. వ్యక్తులు ఉమ్మడి ఆసక్తులు

మరియు విలువలను పంచుకున్నప్పుడు, వారు సహకరించడానికి, భాగస్వామ్య లక్ష్యాల కోసం వాదించడానికి మరియు సామాజిక నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలపై సామూహిక ప్రభావాన్ని చూపడానికి ఎక్కువ అవకాశం ఉంది.

8. బలమైన ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడానికి ప్రజా సమస్యలపై నిజమైన ఆసక్తి, విమర్శనాత్మక ఆలోచనా నైపుణ్యాలు, సంఘాల ఉనికి, మేధావుల మార్గదర్శకత్వం మరియు ప్రజలలో సమాజ భావనతో సహా కారకాల సమ్మేళనం అవసరం. ఈ పరిస్థితులు సమిష్టిగా సమాజంలో తెలివైన, నిమగ్నమైన మరియు ప్రభావవంతమైన ప్రజాభిప్రాయాన్ని పెంపొందించడానికి దోహదం చేస్తాయి.

ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పాటు – పొలిటికల్ సోషలైజేషన్ – పొలిటికల్ సోషలైజేషన్ అనేది ప్రతి వ్యక్తి రాజకీయ సమస్యలకు సంబంధించి దృష్టి సారించే ప్రాథమిక ప్రక్రియ, ప్రెస్ – ప్రింట్ మీడియాలో వార్తాపత్రికలు, పత్రికలు, కరపత్రాలు, పత్రికలు, కరపత్రాలు ఉంటాయి. రేడియో మరియు టెలివిజన్ – ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా, రేడియో మరియు టెలివిజన్ సామాజిక జీవితానికి అద్దం పడతాయి. సినిమా – సినిమా అనేది వినోదం మరియు అవగాహన యొక్క సాంప్రదాయ మాధ్యమంగా ఉంది. రాజకీయ, సామాజిక సమస్యలపై సమాజంలో కొత్త ఆలోచనలు, నిబంధనలను పెంపొందిస్తుంది. బహిరంగ సభలు – బహిరంగ సమావేశాలు లేదా వేదికలు వివిధ సామాజిక, సాంస్కృతిక, మేధో మరియు రాజకీయ కార్యకలాపాల కోసం ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడానికి ప్రభావవంతమైన సాధనాలు.

9.9 భారతదేశంలో విధాన రూపకల్పన మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలనపై ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ప్రభావం :

భారతదేశంలో విధాన రూపకల్పన మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలనను రూపొందించడంలో ప్రజాభిప్రాయం గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తుంది:

- **ప్రజాభిప్రాయం యొక్క బారోమీటర్ :** ప్రజాభిప్రాయం ప్రజల మనోభావాల బారోమీటర్ గా పనిచేస్తుంది, ఇది ప్రజల సామూహిక అభిప్రాయాలు, వైఖరులు మరియు ప్రాధాన్యతలను ప్రతిబింబిస్తుంది. ప్రజాభిప్రాయ ధోరణులు మరియు ఎన్నికల డైనమిక్స్ను అంచనా వేయడం ద్వారా, విధానకర్తలు ప్రతిపాదిత విధానాలకు ప్రజల మద్దతును అంచనా వేయవచ్చు మరియు సంభావ్య సవాళ్లు లేదా వ్యతిరేకతను అంచనా వేయవచ్చు.
- **రెస్పాన్సిబుల్ గవర్నెన్స్ :** భారతదేశంలో ఎన్నికైన అధికారులు ప్రజాభిప్రాయ ధోరణులు మరియు ఎన్నికల డైనమిక్స్కు ప్రతిస్పందిస్తారు, ఎందుకంటే వారు ప్రజల మద్దతును నిలుపుకోవడానికి మరియు తిరిగి ఎన్నికల్లో గెలవడానికి ప్రయత్నిస్తారు. తమ విధాన అజెండాలను ప్రజా ప్రాధాన్యతలతో అనుసంధానం చేయడం ద్వారా మరియు రాజ్యాంగపరమైన సమస్యలను పరిష్కరించడం ద్వారా, విధానకర్తలు పదవిలో వారి చట్టబద్ధతను మరియు ప్రభావాన్ని పెంచుకోవచ్చు.
- **సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడం :** పబ్లిక్ ఒపీనియన్ పోల్స్, సర్వేలు మరియు ఫోకస్ గ్రూపులు భారతదేశంలోని విధాన నిర్ణేతలకు ప్రజల ప్రాధాన్యతలు, ప్రాధాన్యతలు మరియు

ఆందోళనలపై విలువైన డేటా మరియు అంతర్దృష్టులను అందిస్తాయి. విధాన చర్చలు మరియు నిర్ణయాలు తీసుకునే ప్రక్రియలలో ప్రజల ఫీడ్ బ్యాక్ ను చేర్చడం ద్వారా, విధానకర్తలు ప్రభుత్వ విధానాలు ప్రజల అవసరాలు మరియు ప్రయోజనాలకు ప్రతిస్పందించేలా చూసుకోవచ్చు.

- **ప్రజాస్వామిక జవాబుదారీతనం :** భారతదేశంలో, ఎన్నికైన అధికారులు అంతిమంగా ఓటర్లకు జవాబుదారీగా ఉంటారు, మరియు ప్రజాభిప్రాయం పౌరులు తమ చర్యలు మరియు నిర్ణయాలకు తమ ప్రతినిధులను జవాబుదారీగా ఉంచే ఒక యంత్రాంగంగా పనిచేస్తుంది. ఎన్నికల భాగస్వామ్యం మరియు పౌర నిమగ్నత ద్వారా ప్రభుత్వ పనితీరుపై వారి సంతృప్తి లేదా అసంతృప్తిని వ్యక్తం చేయడం ద్వారా, పౌరులు విధాన ఫలితాలను మరియు ప్రభుత్వ ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేయవచ్చు.

- **సవాళ్లు మరియు పరిమితులు :** అయితే, భారతదేశంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రత్యేక ప్రయోజనాలు, మీడియా పక్షపాతం, పక్షపాత ధృవీకరణ మరియు తప్పుడు సమాచార ప్రచారాల ద్వారా తారుమారు చేయవచ్చు లేదా వక్రీకరించవచ్చు, ఇది ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను బలహీనపరుస్తుంది మరియు ప్రభుత్వ సంస్థలపై నమ్మకాన్ని దెబ్బతీస్తుంది. సోషల్ మీడియా మరియు డిజిటల్ కమ్యూనికేషన్ యుగంలో, నకిలీ వార్తలు మరియు తప్పుడు సమాచారం వ్యాప్తి ప్రజాభిప్రాయ సమగ్రతకు మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలన పనితీరుకు గణనీయమైన సవాళ్లను కలిగిస్తుంది.

ప్రజాభిప్రాయం అనేది భారతదేశంలో ప్రజాస్వామిక పాలనలో ఒక ప్రాథమిక అంశం, విధాన రూపకల్పన, రాజకీయ చర్చ మరియు ప్రభుత్వ జవాబుదారీతనాన్ని రూపొందించడం. వివిధ ఏజెన్సీలు మరియు మార్గాల ద్వారా, పౌరులు ప్రజా ప్రాముఖ్యత, ప్రభుత్వ నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేయడం మరియు ప్రజా విధాన దిశను రూపొందించడం వంటి అంశాలపై వారి అభిప్రాయాలు, ప్రాధాన్యతలు మరియు ఆందోళనలను వ్యక్తపరుస్తారు. ఏదేమైనా, ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ప్రభావం ఏకరీతిగా లేదా ఏకపక్షంగా ఉండదు, ఎందుకంటే ఇది మీడియా మానిప్యులేషన్, పక్షపాత ధృవీకరణ మరియు సామాజిక డైనమిక్స్ సహా వివిధ కారకాలచే ప్రభావితమవుతుంది. ఏదేమైనా, భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం యొక్క ఆరోగ్యం మరియు చైతన్యానికి బలమైన మరియు సమాచారంతో కూడిన బహిరంగ చర్చ అవసరం, ప్రభుత్వ విధానాలు ప్రజల సంకల్పాన్ని ప్రతిబింబించేలా మరియు స్వేచ్ఛ, సమానత్వం మరియు సామాజిక న్యాయం యొక్క సూత్రాలను నిలబెట్టేలా చూస్తాయి.

9.10 ప్రజాస్వామ్య రాజకీయాల్లో ప్రజాభిప్రాయ సంస్థలు :

'ప్రజాభిప్రాయం' అనే పదాన్ని తత్వవేత్త జాన్ లాక్ **17** వ శతాబ్దంలో సృష్టించాడు. అయితే, ఈ కాన్సెప్ట్ కూడా లాక్ కంటే ముందే ఉంది. వోక్స్ పోపులి లేదా 'వాయిస్ ఆఫ్ ది పీపుల్' అనేది ఇలాంటి లాటిన్ భావన. నేడు, ప్రజాభిప్రాయం ఈ క్రింది విధంగా నిర్వచించబడింది: రాజకీయ-సామాజిక-ఆర్థిక సమస్యలు, విధానాలు, సంస్థలు మరియు వ్యక్తులపై ప్రజలు వ్యక్తం చేసిన సామూహిక మూల్యాంకనాలు. ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని పత్రికలు, రేడియో, టీవీ, ఇంటర్నెట్, విద్యా సంస్థలు వంటి అనేక సంస్థల ద్వారా వ్యక్తపరుస్తారు.

1. పత్రికలు మరియు మీడియా
2. విద్యాసంస్థలు

3. సాంస్కృతికసంఘాలు
4. సినిమా, రేడియో మరియు టెలివిజన్
5. రాజకీయపార్టీలుమరియుసమూహాలు
6. సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫామ్స్.
7. మతసంస్థలు
8. శాసనసభ
9. ప్రజా వేదిక (బహిరంగ సభలు నిర్వహించడం మరియు సంఘాలను ఏర్పాటు చేయడం)
10. ఊరేగింపులు, ర్యాలీలు లేదా సమ్మెలు

9.10.1 పత్రికలు మరియు మీడియా :

ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో పత్రికలు, మీడియా కీలకం. వార్తాపత్రికలు, మ్యాగజైన్లు, టెలివిజన్ న్యూస్ ఛానల్స్ మరియు ఆన్లైన్ న్యూస్ పోర్టల్స్ పౌరులకు వర్తమాన సంఘటనలు, విధానాలు మరియు సామాజిక సమస్యలపై సమాచారం, విశ్లేషణ మరియు విభిన్న దృక్పథాలను అందిస్తాయి. ఇన్వెస్టిగేటివ్ జర్నలిజం ద్వారా ప్రభుత్వ అధికారులను, సంస్థలను బాధ్యులను చేస్తూ వాచ్ డాగ్ పాత్ర పోషిస్తున్నారు. ఉదాహరణకు, భారతదేశంలో, "ది టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా" మరియు "ది హిందూ" వంటి వార్తాపత్రికలు మరియు ఎన్డిటివి మరియు రిపబ్లిక్ టీవీ వంటి వార్తా ఛానళ్లు రాజకీయ సంఘటనలు, అవినీతి కేసులు మరియు విధాన మార్పులను విస్తృతంగా కవర్ చేస్తాయి, ప్రజల అభిప్రాయాలు మరియు అభిప్రాయాలను ప్రభావితం చేస్తాయి. పత్రికలు, మీడియా కూడా బహిరంగ చర్చకు, చర్చలకు వేదికలుగా పనిచేస్తాయి. సంపాదకీయాలు, ఒపీనియన్ పీస్ లు మరియు టాక్ షోలు నిపుణులు, రాజకీయ నాయకులు మరియు సాధారణ పౌరులు తమ అభిప్రాయాలను తెలియజేయడానికి వేదికలను అందిస్తాయి. ఎన్నికల ప్రచారంలో ర్యాలీలు, డిబేట్లు, అభ్యర్థులతో ముఖాముఖి వంటి మీడియా కవరేజీ ఓటర్లు తెలివైన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి దోహదపడుతుంది. 2012 ఢిల్లీ గ్యాంగ్ రేప్ కేసు వంటి అంశాలను మీడియా హైలైట్ చేయడం ప్రజల ఆగ్రహానికి, చట్టపరమైన మార్పులకు డిమాండ్ కు దారితీస్తుంది. సారాంశంలో, స్వేచ్ఛాయుత మరియు స్వతంత్ర పత్రికలు ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పనితీరుకు, పారదర్శకతను నిర్ధారించడానికి మరియు వివేకవంతమైన పౌరులను పెంపొందించడానికి ప్రాథమికమైనవి.

9.10.2 విద్యా సంస్థలు :

విద్యార్థుల్లో విమర్శనాత్మక ఆలోచన, పౌర అవగాహన, ప్రజాస్వామిక విలువలను పెంపొందించడం ద్వారా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో విద్యా సంస్థలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. పాఠశాలలు, కళాశాలలు మరియు విశ్వవిద్యాలయాలు యువ పౌరులకు వారి హక్కులు మరియు బాధ్యతలు, ప్రభుత్వ పనితీరు మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలలో పాల్గొనడం యొక్క ప్రాముఖ్యత గురించి అవగాహన కల్పిస్తాయి. సివిక్స్, హిస్టరీ, పొలిటికల్ సైన్స్ వంటి సబ్జెక్టులను కలిగి ఉన్న పాఠ్యాంశాలు ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను మరియు ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ప్రాముఖ్యతను అర్థం చేసుకోవడానికి విద్యార్థులకు సహాయపడతాయి. భారతదేశంలో, జవహర్లాల్ నెహ్రూ విశ్వవిద్యాలయం (జెఎన్యు)

మరియు ఢిల్లీ విశ్వవిద్యాలయం వంటి సంస్థలు రాజకీయంగా చురుకైన విద్యార్థి సంఘాలు మరియు జాతీయ సమస్యలపై శక్తివంతమైన చర్చలకు ప్రసిద్ధి చెందాయి. ఈ విశ్వవిద్యాలయాలు తరచుగా రాజకీయ కార్యకలాపాలు మరియు ప్రసంగాలకు కేంద్రాలుగా మారతాయి, ఇవి వారి విద్యార్థులను మాత్రమే కాకుండా విస్తృత ప్రజానీకాన్ని కూడా ప్రభావితం చేస్తాయి. విద్యా సంస్థలు ముఖ్యమైన సామాజిక-రాజకీయ అంశాలపై సెమినార్లు, వర్క్ షాప్ లు మరియు బహిరంగ ఉపన్యాసాలను కూడా నిర్వహిస్తాయి, ఇది సమాచారం మరియు నిమగ్నమైన సమాజానికి దోహదం చేస్తుంది. వివేకవంతులైన మరియు చురుకైన పౌరులను పెంపొందించడం ద్వారా, విద్యా సంస్థలు ప్రజాస్వామ్య పాలనను కొనసాగించడానికి మరియు బలోపేతం చేయడానికి సహాయపడతాయి.

9.10.3 సాంస్కృతిక సంఘాలు :

సాహిత్య క్లబ్బులు, కళా సంఘాలు మరియు వారసత్వ సంస్థలతో సహా సాంస్కృతిక సంఘాలు సాంస్కృతిక అవగాహన, ఐక్యత మరియు జాతీయ గుర్తింపును ప్రోత్సహించడం ద్వారా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తాయి. ఈ సంఘాలు సామాజిక విలువలను ప్రతిబింబించే, సమకాలీన సమస్యలను పరిష్కరించే మరియు సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని జరుపుకునే కార్యక్రమాలు, చర్చలు మరియు కార్యకలాపాలను నిర్వహిస్తాయి. భారతదేశంలో, సాహిత్య అకాడమీ మరియు ఇండియన్ కౌన్సిల్ ఫర్ కల్చరల్ రిలేషన్స్ (ఐసిసిఆర్) వంటి సంస్థలు సాహిత్యం, కళలు మరియు సాంస్కృతిక మార్పిడిని ప్రోత్సహించడానికి, సమాజ భావనను మరియు భాగస్వామ్య గుర్తింపును పెంపొందించడానికి పనిచేస్తాయి. సాంస్కృతిక సంఘాలు తరచుగా తమ కార్యక్రమాల ద్వారా సామాజిక మరియు రాజకీయ సమస్యలతో నిమగ్నమవుతాయి. ఉదాహరణకు, నాటక సమూహాలు సామాజిక అన్యాయాలను ఎత్తి చూపే నాటకాలను ప్రదర్శించవచ్చు, సాహిత్య క్లబ్బులు సాహిత్యంలో రాజకీయ ఇతివృత్తాలపై చర్చలను నిర్వహించవచ్చు. ఈ కార్యకలాపాలు ప్రజా చర్చను రేకెత్తిస్తాయి మరియు సామాజిక సవాళ్లపై ప్రతిబింబించడానికి ప్రజలను ప్రోత్సహిస్తాయి. సాంస్కృతిక ఉత్సవాలు మరియు ప్రదర్శనలు ప్రజాభిప్రాయాన్ని వ్యక్తీకరించడానికి మరియు రూపొందించడానికి వేదికలను కూడా అందిస్తాయి. సాంస్కృతిక సంభాషణ మరియు అవగాహనను ప్రోత్సహించడం ద్వారా, ఈ సంఘాలు జాతీయ మరియు సామాజిక సమస్యలపై విస్తృత చర్చకు దోహదం చేస్తాయి, తద్వారా ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి.

9.10.4 సినిమా, రేడియో మరియు టెలివిజన్:

సినిమా, రేడియో మరియు టెలివిజన్ వాటి విస్తృత పరిధి మరియు భావోద్వేగ ప్రభావం కారణంగా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడానికి శక్తివంతమైన సాధనాలు. భారతదేశంలో, చలనచిత్ర పరిశ్రమ, ముఖ్యంగా బాలీవుడ్, ప్రజల వైఖరులు మరియు సామాజిక నిబంధనలపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపుతుంది. "రంగ్ దే బసంతి", "ఆర్టికల్ 15" వంటి చిత్రాలు విమర్శనాత్మక సామాజిక మరియు రాజకీయ సమస్యలను ప్రస్తావిస్తాయి, చర్చలను రేకెత్తిస్తాయి మరియు ప్రజల అభిప్రాయాలను ప్రభావితం చేస్తాయి. ప్రాంతీయ సినిమాలు కూడా ఆయా భాషా సాంస్కృతిక సందర్భాల్లో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. టెలివిజన్ షోలు మరియు రేడియో కార్యక్రమాలు రోజువారీ వార్తలు, వినోదం మరియు విద్యా విషయాలను అందిస్తాయి, విస్తృత ప్రేక్షకులను చేరుతాయి. రాజకీయ సంఘటనలు, విధాన చర్చలు, సామాజిక అంశాలపై వార్తా ఛానళ్లు కవరేజీని అందిస్తాయి, వీక్షకుల అవగాహన మరియు అభిప్రాయాలను రూపొందిస్తాయి. వివిధ సామాజిక సమస్యలను పరిష్కరించిన "సత్యమేవ జయతే" వంటి

కార్యక్రమాలు అవగాహన పెంచడంలో మరియు ప్రజా చర్చను ప్రేరేపించడంలో తీవ్ర ప్రభావాన్ని చూపాయి. అదనంగా, సినిమా, రేడియో మరియు టెలివిజన్ న్యాయవాద మరియు క్రియాశీలతకు వేదికలుగా పనిచేస్తాయి. డాక్యుమెంటరీలు మరియు టాక్ షోలు అణగారిన స్వరాలను హైలైట్ చేయగలవు మరియు తక్కువ నివేదించబడిన సమస్యలపై దృష్టిని తీసుకురాగలవు. వివిధ కోణాల నుండి విస్తృత శ్రేణి అంశాలను ప్రస్తావించడం ద్వారా, ఈ మీడియా రూపాలు చక్కటి గుండ్రని మరియు సమాచారంతో కూడిన ప్రజాభిప్రాయానికి దోహదం చేస్తాయి.

9.10.5 రాజకీయ పార్టీలు మరియు సమూహాలు :

రాజకీయ పార్టీలు మరియు సమూహాలు ప్రజాస్వామిక రాజకీయాల పనితీరుకు కేంద్ర బిందువుగా ఉంటాయి, ఎందుకంటే అవి మద్దతును సమీకరించడం, విధానాల కోసం వాదించడం మరియు బహిరంగ చర్చలో పాల్గొంటాయి. భారతదేశంలో, భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) మరియు భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐఎన్సి) వంటి ప్రధాన రాజకీయ పార్టీలు ర్యాలీలు, మేనిఫెస్టోలు మరియు మీడియా ప్రచారాలతో సహా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడానికి వివిధ పద్ధతులను ఉపయోగిస్తాయి. వారు తమ విధానాలు మరియు సిద్ధాంతాలను ప్రజలకు తెలియజేస్తారు, ఓటర్ల ప్రాధాన్యతలు మరియు అవగాహనలను ప్రభావితం చేస్తారు. రాజకీయ పార్టీలు నిర్దిష్ట సమస్యలను పరిష్కరించడానికి, సంఘాలతో నిమగ్నం కావడానికి మరియు మద్దతుదారులను సమీకరించడానికి క్షేత్రస్థాయి ఉద్యమాలు మరియు స్థానిక ప్రచారాలను కూడా నిర్వహిస్తాయి. ఉదాహరణకు, ఆమ్ ఆద్మీ పార్టీ (ఆప్) అవినీతి వ్యతిరేక ఉద్యమం నుండి ఉద్భవించింది మరియు ఢిల్లీలో పట్టణ రాజకీయాలను గణనీయంగా ప్రభావితం చేసింది. ప్రాంతీయ పార్టీలైన తృణమూల్ కాంగ్రెస్ (టీఎంసీ), ద్రవిడ మున్నేట్ర కళగం (డీఎంకే) ప్రాంతీయ ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడంలో, స్థానిక ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. ఆసక్తి సమూహాలు మరియు న్యాయవాద సంస్థలు నిర్దిష్ట కారణాల కోసం లాబీయింగ్ చేయడం ద్వారా మరియు విధాన నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేయడం ద్వారా ప్రజా చర్చకు దోహదం చేస్తాయి. ఈ సమూహాలు తరచుగా తమ సమస్యలపై దృష్టిని ఆకర్షించడానికి వినతిపత్రాలు, బహిరంగ ప్రచారాలు మరియు రాజకీయ పార్టీలతో సహకారాల ద్వారా పనిచేస్తాయి. విభిన్న ఆసక్తులు మరియు దృక్పథాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించడం ద్వారా, రాజకీయ పార్టీలు మరియు సమూహాలు ప్రజాభిప్రాయం డైనమిక్ గా మరియు విస్తృత శ్రేణి సామాజిక ఆందోళనలను ప్రతిబింబించేలా చూస్తాయి.

9.10.6 సోషల్ మీడియా ప్లాట్ ఫామ్ లు :

ఫేస్బుక్, ట్విట్టర్, ఇన్స్టాగ్రామ్, వాట్సప్ వంటి సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫామ్లు ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించే మరియు వ్యక్తీకరించే విధానంలో విప్లవాత్మక మార్పులు తీసుకువచ్చాయి. ఈ ప్లాట్ఫారమ్లు రియల్-టైమ్ కమ్యూనికేషన్ను అందిస్తాయి మరియు వినియోగదారులు సమాచారం, అభిప్రాయాలను పంచుకోవడానికి మరియు వివిధ కారణాల కోసం మద్దతును సమీకరించడానికి అనుమతిస్తాయి. భారతదేశంలో, రాజకీయ ప్రచారం, సామాజిక క్రియాశీలత మరియు ప్రజా చర్చలకు సోషల్ మీడియా ఒక శక్తివంతమైన సాధనంగా మారింది. రాజకీయ పార్టీలు, నాయకులు ఓటర్లను చేరుకోవడానికి, వారి సందేశాలను పంచుకోవడానికి, ప్రజలతో మమేకం కావడానికి సోషల్ మీడియాను ఉపయోగిస్తారు. ఉదాహరణకు, ప్రధాని నరేంద్ర మోడీకి ట్విట్టర్లో గణనీయమైన ఫాలోయింగ్ ఉంది, అక్కడ అతను పౌరులతో నేరుగా కమ్యూనికేట్ చేస్తాడు. సోషల్ మీడియా ప్రచారాలు మరియు హ్యాష్ ట్యాగ్ లు

సమస్యల గురించి త్వరగా అవగాహన పెంచగలవు మరియు ప్రజల మద్దతును సమీకరించగలవు. లైంగిక వేధింపులు మరియు లింగ అసమానతల సమస్యలను ఎత్తిచూపిన భారతదేశంలో #MeToo ఉద్యమం సామాజిక మాధ్యమాల్లో గణనీయమైన ఆదరణ పొందింది, ఇది బహిరంగ చర్చలకు మరియు విధాన చర్చలకు దారితీసింది. సోషల్ మీడియా సిటిజన్ జర్నలిజం కోసం ఒక వేదికను కూడా అందిస్తుంది, ఇక్కడ వ్యక్తులు వార్తలను నివేదించవచ్చు మరియు సంఘటనల ప్రత్యక్ష ఖాతాలను పంచుకోవచ్చు. ఇది సమాచార వ్యాప్తిని ప్రజాస్వామ్యీకరించింది మరియు అణగారిన స్వరాలను వినడానికి అనుమతించింది. ఏదేమైనా, సోషల్ మీడియాలో తప్పుడు సమాచారం మరియు నకిలీ వార్తలు వేగంగా వ్యాప్తి చెందడం సవాళ్లను కలిగిస్తుంది, డిజిటల్ అక్షరాస్యత మరియు నిజనిర్ధారణ యంత్రాంగాల అవసరాన్ని హైలైట్ చేస్తుంది. ఈ సవాళ్లు ఉన్నప్పటికీ, సోషల్ మీడియా ప్రజాభిప్రాయానికి కీలకమైన సంస్థగా ఉంది, ఇది ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలతో విస్తృతమైన మరియు తక్షణ నిమగ్నతకు వీలు కల్పిస్తుంది.

9.10.7 ధార్మిక సంస్థలు :

సామాజిక జీవితంలో మతం గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తున్న భారతదేశం వంటి దేశంలో మత సంస్థలు మరియు నాయకులు ప్రజాభిప్రాయంపై తీవ్ర ప్రభావాన్ని చూపుతారు. దేవాలయాలు, మసీదులు, చర్చిలు మరియు గురుద్వారాలు కమ్యూనిటీ సమావేశాలు, ఆధ్యాత్మిక మార్గదర్శకత్వం మరియు సామాజిక మద్దతుకు కేంద్రాలుగా పనిచేస్తాయి. మత నాయకులు తరచుగా నైతిక మరియు నైతిక సమస్యలను ప్రస్తావిస్తారు, వివిధ సామాజిక మరియు రాజకీయ విషయాలపై వారి అనుచరుల అభిప్రాయాలను ప్రభావితం చేస్తారు. ఉదాహరణకు, స్వలింగ వివాహం, పర్యావరణ పరిరక్షణ మరియు సామాజిక న్యాయం వంటి అంశాలపై మత పెద్దల ప్రకటనలు ప్రజాభిప్రాయాన్ని మరియు విధాన నిర్ణయాలను రూపొందించగలవు. విద్య, ఆరోగ్య సంరక్షణ మరియు విపత్తు ఉపశమనం వంటి సాంఘిక సంక్షేమ కార్యకలాపాలలో మత సంస్థల ప్రమేయం కూడా ప్రజల వైఖరులు మరియు అభిప్రాయాలపై వారి ప్రభావాన్ని పెంచుతుంది. ఎన్నికల సమయంలో, ప్రముఖ మత పెద్దల ఆమోదాలు లేదా ఖండనలు ఓటర్ల ప్రవర్తనను గణనీయంగా ప్రభావితం చేస్తాయి. ఏదేమైనా, మతం మరియు రాజకీయాల కలయిక కొన్నిసార్లు ధృవీకరణ మరియు మతపరమైన ఉద్రిక్తతలకు దారితీస్తుంది. సామాజిక సామరస్యాన్ని కాపాడటానికి మరియు లౌకిక ప్రజాస్వామిక సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి రాజకీయ ప్రచారాలలో మతపరమైన వాక్చాతుర్యాన్ని ఉపయోగించడం మరియు రాజకీయ సమస్యలలో మత సంస్థల ప్రమేయాన్ని జాగ్రత్తగా నిర్వహించాలి. ఈ సవాళ్లు ఉన్నప్పటికీ, సమాజంలో లోతుగా పాతుకుపోయిన సాంస్కృతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక విలువలను ప్రతిబింబిస్తూ, ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో మత సంస్థలు కీలకంగా ఉన్నాయి.

9.10.8 శాసనసభ :

ఎన్నికైన ప్రజా ప్రతినిధులతో కూడిన శాసనసభ ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాభిప్రాయానికి కీలకమైన సంస్థ. భారతదేశంలో, లోక్‌సభ (హౌస్ ఆఫ్ ది పీపుల్) మరియు రాజ్యసభ (కౌన్సిల్ఆఫ్ స్టేట్స్) లను కలిగి ఉన్న పార్లమెంటు,

ప్రజల మనోభావాలను ప్రతిబింబించడంలో మరియు రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. శాసన పరమైన చర్చలు, నిర్ణయాలు మీడియాలో విస్తృతంగా నివేదించబడతాయి, ప్రజల అభిప్రాయాలు మరియు అభిప్రాయాలను ప్రభావితం చేస్తాయి. పార్లమెంటు సభ్యులు (ఎంపిలు) తమ భాగస్వాముల అభిప్రాయాలు మరియు ఆందోళనలకు

ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు, విధాన రూపకల్పన ప్రక్రియలో విభిన్న దృక్పథాలను పరిగణనలో కితీసుకుంటారు. పబ్లిక్ హియరింగ్లు మరియు పార్లమెంటరీ కమిటీలు చట్టంపై పౌరుల ఇన్ పుట్ కు, పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించడానికి వేదికలను అందిస్తాయి. ఉదాహరణకు, సమాచార హక్కుచట్టం (ఆర్టిఐ), వస్తుసేవల పన్ను (జిఎస్టి) వంటి చారిత్రాత్మక చట్టాల చర్చ మరియు ఆమోదం విస్తృతమైన ప్రజా మరియు పార్లమెంటరీ చర్చను కలిగి ఉంది. శాసన ప్రక్రియలో ప్రశ్నోత్తరాల సమయం, బిల్లులపై చర్చలు, కీలక అంశాలపై ప్రత్యేక చర్చలు కూడా ఉంటాయి, ఇవన్నీ ప్రత్యక్ష ప్రసారాంశం చేయబడతాయి, పౌరులకు సమాచారం మరియు నిమగ్నం కావడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. పార్లమెంటరీ ప్రొసీడింగ్స్ ప్రజా సమస్యలను పరిష్కరించడానికి, జాతీయ విధానాలను చర్చించడానికి మరియు కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థను జవాబుదారీగా ఉంచడానికి ఒక వేదికను అందిస్తాయి. ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రతిబింబించడం ద్వారా, సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడంద్వారా, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో మరియు బాధ్యతాయుతమైన పాలనను నిర్ధారించడంలో శాసనసభ కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది.

9.10.9 ప్రజా వేదికలు (బహిరంగ సభలు నిర్వహించడం మరియు సంఘాలను ఏర్పాటు చేయడం):

టౌన్ హాల్స్, పబ్లిక్ మీటింగులు మరియు పౌర సంఘాలు వంటి ప్రజా వేదికలు పౌరుల ప్రత్యక్ష నిమగ్నత మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలలో పాల్గొనడానికి వేదికలను అందిస్తాయి. ఈ వేదికలు వ్యక్తులు తమ అభిప్రాయాలను వ్యక్తం చేయడానికి, సమస్యలను చర్చించడానికి మరియు సమిష్టి చర్యలను నిర్వహించడానికి అనుమతిస్తాయి. భారతదేశంలో, బహిరంగ సభలు మరియు టౌన్ హాల్స్, ముఖ్యంగా ఎన్నికల ప్రచారాల సమయంలో, ఓటర్లకు అభ్యర్థులను ప్రశ్నించడానికి, వారి ఆందోళనలను వ్యక్తీకరించడానికి మరియు రాజకీయ చర్చను ప్రభావితం చేయడానికి అవకాశం ఇస్తాయి. పౌర సంఘాలు మరియు ప్రభుత్వేతర సంస్థలు (ఎన్జిఓలు) నిర్దిష్ట కారణాల కోసం వాదించడం మరియు ప్రజా మద్దతును సమీకరించడం ద్వారా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తాయి. సెంటర్ ఫర్ సైన్స్ అండ్ ఎన్విరాన్మెంట్ (సిఎస్ఇ) మరియు పిఆర్ఎస్ లెజిస్లేటివ్ రీసెర్చ్ వంటి సంస్థలు విధాన విశ్లేషణ, పర్యావరణ సమస్యలు మరియు శాసన ట్రాకింగ్పై పనిచేస్తాయి, ప్రజా చర్చకు విలువైన సమాచారం మరియు వేదికలను అందిస్తాయి. జన్ సన్వాయి (పబ్లిక్ హియరింగ్స్) వంటి ప్రజా వేదికలు పౌరులు నేరుగా ప్రభుత్వ అధికారులతో నిమగ్నం కావడానికి మరియు వారి ఫిర్యాదులకు పరిష్కారాన్ని పొందడానికి అనుమతిస్తాయి. ఈ వేదికలు బహిరంగ సంభాషణ మరియు భాగస్వామ్యాన్ని సులభతరం చేయడం ద్వారా పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం మరియు పౌర సాధికారతను పెంపొందిస్తాయి. క్రియాశీల పౌర నిమగ్నతకు స్థలాలను అందించడం ద్వారా, ప్రజా వేదికలు శక్తివంతమైన మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యానికి దోహదం చేస్తాయి.

9.10.10 ఊరేగింపులు, ర్యాలీలు లేదా సమ్మెలు (ఒత్తిడి సమూహాలు):

ఊరేగింపులు, ర్యాలీలు, సమ్మెలతో సహా బహిరంగ ప్రదర్శనలు ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాభిప్రాయానికి బలమైన వ్యక్తీకరణలు. ఈ సంఘటనలు పౌరులు తమ డిమాండ్లను సమిష్టిగా వినిపించడానికి, అన్యాయాలకు వ్యతిరేకంగా నిరసన తెలపడానికి మరియు విధాన మార్పుల కోసం వాదించడానికి అనుమతిస్తాయి. భారతదేశంలో, ఇటువంటి ప్రత్యక్ష చర్యల రూపాలు సుదీర్ఘ చరిత్రను కలిగి ఉన్నాయి మరియు ప్రజాస్వామ్య వ్యక్తీకరణలో ఒక ముఖ్యమైన భాగంగా ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు, వ్యవసాయ సంస్కరణలకు వ్యతిరేకంగా 2020-2021 లో రైతుల

నిరసనలు జాతీయ మరియు అంతర్జాతీయ దృష్టిని ఆకర్షించాయి, ప్రజాభిప్రాయం మరియు విధాన చర్చలను ప్రభావితం చేశాయి. అదేవిధంగా, 2019-2020 లో సిఎఎ (పౌరసత్వ సవరణ చట్టం) వ్యతిరేక నిరసనలలో సమాజంలోని వివిధ వర్గాల నుండి విస్తృతంగా పాల్గొన్నాయి, ఇది పౌరసత్వం మరియు లౌకికవాదం గురించి ఆందోళనలను హైలైట్ చేసింది. కార్మిక సంఘాలు, విద్యార్థి సంఘాలు మరియు పౌర సమాజ సంస్థలు నిర్వహించే సమ్మెలు మరియు ర్యాలీలు తరచుగా కార్మికుల హక్కులు, విద్యా సంస్కరణలు మరియు పర్యావరణ పరిరక్షణ వంటి సమస్యలను ప్రస్తావిస్తాయి. ఈ సమిష్టి చర్యలు ప్రజా డిమాండ్లను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి మరియు అవసరమైన మార్పులు చేయడానికి విధాన నిర్ణేతలపై ఒత్తిడి తెస్తాయి. ఏదేమైనా, అటువంటి ప్రదర్శనల ప్రభావం వారి సంస్థ, స్థాయి మరియు ప్రజా మద్దతుపై ఆధారపడి ఉంటుంది. అసమ్మతిని వ్యక్తం చేయడానికి మరియు మార్పు కోసం వాదించడానికి బహిరంగ ప్రదర్శనలు అవసరం అయితే, అవి శాంతియుతంగా మరియు నిర్మాణాత్మకంగా ఉండేలా చూసుకోవడానికి జాగ్రత్తగా నిర్వహించడం కూడా అవసరం. సమిష్టి కార్యాచరణకు, ప్రజా వ్యక్తీకరణకు వేదిక కల్పించడం ద్వారా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో, ప్రజాస్వామిక పాలనను ప్రభావితం చేయడంలో ఊరేగింపులు, ర్యాలీలు, సమ్మెలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.

ఒత్తిడి సమూహాలు, ఆసక్తి సమూహాలు లేదా న్యాయవాద సమూహాలు అని కూడా పిలుస్తారు, ఇవి ప్రభుత్వ పదవికి ఎన్నికను కోరకుండా ప్రజా విధానం మరియు నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేయడానికి ప్రయత్నించే వ్యవస్థీకృత సమూహాలు.

రకాలు :

- **బిజినెస్ అండ్ ఎకనామిక్ గ్రూప్స్ :** వ్యాపార లేదా కార్మిక ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే ఛాంబర్స్ ఆఫ్ కామర్స్ లేదా ట్రేడ్ యూనియన్స్ వంటి సంస్థలు.
- **ప్రొఫెషనల్ గ్రూపులు :** వైద్య లేదా న్యాయ సంఘాలు వంటి నిర్దిష్ట వృత్తులకు ప్రాతినిధ్యం వహించే సంఘాలు.
- **ప్రజా ప్రయోజన సమూహాలు :** పర్యావరణ సంస్థలు లేదా వినియోగదారుల హక్కుల సమూహాలు వంటి ప్రజా శ్రేయస్సుకు ఉపయోగపడతాయని వారు విశ్వసించే సమస్యల కోసం వాదించే సమూహాలు.
- **సింగిల్ ఇష్యూ గ్రూపులు :** తుపాకీ హక్కులు (ఎన్ఆర్ఏ) లేదా పునరుత్పత్తి హక్కులు (ప్లాన్డ్ పేరెంట్ హుడ్) వంటి ఒక నిర్దిష్ట ప్రాంతంపై దృష్టి సారించే సంస్థలు.

పద్ధతులు : ఒత్తిడి సమూహాలు విధానాన్ని ప్రభావితం చేయడానికి వివిధ వ్యూహాలను ఉపయోగిస్తాయి, వీటిలో

- **లాబీయింగ్ :** విధాన నిర్ణేతలతో నేరుగా సంప్రదింపులు జరిపి వారి ప్రయోజనాల కోసం వాదించడం.
- **ప్రచారం :** ప్రకటనలు మరియు ప్రజా సంబంధాల ప్రయత్నాలతో సహా ప్రజా ప్రచారాలను నిర్వహించడం.
- **లిటిగేషన్ :** విధాన లక్ష్యాలను సాధించడానికి చట్టపరమైన చర్యలను ఉపయోగించడం.

- **క్షేత్రస్థాయి సమీకరణ :** తమ ప్రతినిధులను సంప్రదించడానికి లేదా ప్రదర్శనలలో పాల్గొనడానికి ప్రజలను నిమగ్నం చేయడం.

ప్రభావం : ఒత్తిడి సమూహాలు వీటిని చేయగలవు:

- విధాన నిర్ణేతలకు నైపుణ్యం మరియు సమాచారాన్ని అందించడం.
- నిర్దిష్ట ఆసక్తులకు ప్రాతినిధ్యం వహించడం, విధాన రూపకల్పనలో విభిన్న దృక్పథాలను పరిగణనలోకి తీసుకునేలా చూడటం.
- చట్టానికి మద్దతు ఇవ్వడానికి లేదా వ్యతిరేకించడానికి ప్రజాభిప్రాయాన్ని సమీకరించండి.
- అభ్యర్థులను సమర్థించడం, ప్రచారానికి నిధులు సమకూర్చడం ద్వారా ఎన్నికల ఫలితాలను ప్రభావితం చేస్తారు.

9.10.11 ప్రజాభిప్రాయం మరియు ఒత్తిడి సమూహాల మధ్య పరస్పర చర్య :

- **పరస్పర ప్రభావం :** ఒత్తిడి సమూహాలు తరచుగా తమ లక్ష్యాలకు అనుకూలమైన వాతావరణాన్ని సృష్టించడానికి ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడానికి ప్రయత్నిస్తాయి. దీనికి విరుద్ధంగా, ఒక సమస్యపై బలమైన ప్రజాభిప్రాయం విస్తృత మద్దతును అందించడం ద్వారా ఒత్తిడి సమూహాలను శక్తివంతం చేస్తుంది.
- **విధాన ప్రభావం :** ప్రజాభిప్రాయం మరియు ఒత్తిడి సమూహాలు రెండూ విధానాలను ప్రభావితం చేయాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి, అయితే ఒత్తిడి సమూహాలు తరచుగా లాబీయింగ్ ప్రయత్నాల ద్వారా విధాన నిర్ణేతలకు మరింత ప్రత్యక్ష ప్రాప్యతను కలిగి ఉంటాయి.
- **మీడియా అండ్ కమ్యూనికేషన్ :** ఇద్దరూ తమ సందేశాలను విస్తృతం చేయడానికి మీడియాను ఉపయోగిస్తారు. ఒత్తిడి సమూహాలు తమ లక్ష్యానికి మద్దతు ఇచ్చే ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రతిబింబించడానికి పరిశోధన మరియు సర్వేలను స్పాన్సర్ చేయవచ్చు.
- **ప్రజాస్వామిక ప్రక్రియ :** ఒత్తిడి సమూహాలు ప్రత్యేక జ్ఞానాన్ని అందించగలవు మరియు మైనారిటీ ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి, అయితే అవి గణనీయమైన ఆర్థిక వనరులను కలిగి ఉంటే అసమాన ప్రభావానికి దారితీస్తాయి, విస్తృత ప్రజా ప్రయోజనాలకు దూరంగా విధానాలను వక్రీకరించే అవకాశం ఉంది.

ప్రజాభిప్రాయం మరియు ఒత్తిడి సమూహాలు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో అంతర్భాగం, పాలనలో విస్తృత శ్రేణి స్వరాలు మరియు ప్రయోజనాలను పరిగణనలోకి తీసుకునేలా చూస్తాయి. వ్యవస్థీకృత ప్రయోజనాల ప్రభావాన్ని సాధారణ ప్రజల సంకల్పంతో సమతుల్యం చేస్తూ, సమాజాన్ని శాసించే విధానాలను రూపొందించడానికి వారి డైనమిక్ పరస్పర చర్య సహాయపడుతుంది.

9.11 భారత ప్రజాస్వామ్య రాజకీయాల్లో ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో ఏజెన్సీల పాత్ర :

భారతీయ సందర్భంలో ప్రజా చర్చను రూపొందించడంలో మరియు ప్రభుత్వ నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేయడంలో ప్రతి ఏజెన్సీ ఒక ప్రత్యేక పాత్ర పోషిస్తుంది:

పత్రికలు, మీడియా: ప్రభుత్వ అవినీతిని, అన్యాయాన్ని, అధికార దుర్వినియోగాన్ని ఇన్వెస్టిగేటివ్ జర్నలిజం, లోతైన రిపోర్టింగ్ ద్వారా ఎండగడుతూ భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్యానికి వాచ్ డాగ్ లుగా మీడియా పనిచేస్తుంది. పౌరులకు ఖచ్చితమైన మరియు సకాలంలో సమాచారాన్ని అందించడం ద్వారా, మీడియా వ్యక్తులకు సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి మరియు వారి ఎన్నికైన అధికారులను జవాబుదారీగా ఉంచడానికి అధికారం ఇస్తుంది.

- **శాసనసభ :** పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలలో ఎన్నుకోబడిన ప్రజాప్రతినిధులు తమ భాగస్వాముల ప్రయోజనాలు మరియు ఆందోళనలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు, ప్రజాభిప్రాయానికి అనుగుణంగా ఉండే విధానాల కోసం వాదిస్తారు మరియు శాసన ప్రక్రియ ద్వారా ఫిర్యాదులను పరిష్కరిస్తారు. దేశంలో ప్రాథమిక చట్టాలు చేసే సంస్థలుగా, పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర అసెంబ్లీలు చర్చ, సంప్రదింపులు మరియు ఏకాభిప్రాయ నిర్మాణానికి వేదికలుగా పనిచేస్తాయి, ఇక్కడ విభిన్న దృక్పథాలు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి మరియు చర్చించబడతాయి.
- **బహిరంగ సభలు మరియు ర్యాలీలు :** బహిరంగ సభలు, ర్యాలీలు మరియు నిరసనలు పౌరులు విధాన నిర్ణేతలతో నిమగ్నం కావడానికి, వారి ఆందోళనలను వ్యక్తం చేయడానికి మరియు క్షేత్ర స్థాయి నిర్వహణ మరియు సమిష్టి కార్యాచరణ ద్వారా విధాన మార్పుల కోసం వాదించడానికి అవకాశాలను అందిస్తాయి. ప్రజల మద్దతును సమీకరించడం ద్వారా మరియు ముఖ్యమైన సమస్యలపై అవగాహన పెంచడం ద్వారా, బహిరంగ సభలు మరియు ర్యాలీలు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో చురుకుగా పాల్గొనడానికి మరియు వారి ప్రభుత్వాన్ని జవాబుదారీగా ఉంచడానికి పౌరులను శక్తివంతం చేస్తాయి.
- **రాజకీయ పార్టీలు :** రాజకీయ పార్టీలు తమ ఎజెండాలకు మద్దతు కూడగట్టి ఎన్నికల ప్రచారాలు, పార్టీ వేదికలు, సందేశాత్మక వ్యూహాల ద్వారా ప్రజల ఆమోదం కోసం పోటీ పడతాయి. స్పష్టమైన విధాన వైఖరిని ప్రకటించడం ద్వారా మరియు ఓటర్లతో నిమగ్నం కావడం ద్వారా, రాజకీయ పార్టీలు ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందిస్తాయి మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను ప్రభావితం చేస్తాయి. రాజకీయ విద్యకు, సంస్థకు వాహకాలుగా పనిచేస్తూ, తమ ఎజెండాలకు మద్దతు కూడగట్టి, ప్రజాస్వామిక ఎన్నికలలో ప్రజా ఆమోదం కోసం పోటీ పడుతున్నాయి.
- **మాస్ మీడియా (రేడియో, టీవీ, ఇంటర్నెట్) :** బ్రాడ్ కాస్టింగ్ నెట్ వర్క్ లు, ఆన్ లైన్ ప్లాట్ ఫామ్ లు మరియు సోషల్ మీడియా ఛానల్స్ ఎజెండా-సెట్టింగ్, ఫ్రేమింగ్ మరియు ప్రైమింగ్ టెక్నిక్ ల ద్వారా భారతదేశంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందిస్తాయి. కొన్ని సమస్యలను హైలైట్ చేయడం ద్వారా, వాటిని నిర్దిష్ట మార్గాల్లో రూపొందించడం ద్వారా మరియు సమాచారాన్ని నిర్దిష్ట మార్గాల్లో అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రేక్షకులను ప్రేరేపించడం ద్వారా, రాజకీయ సంఘటనలు మరియు పరిణామాలకు వ్యక్తులు ఎలా

గ్రహిస్తారో మరియు ప్రతిస్పందిస్తారో మాస్ మీడియా ప్రభావితం చేస్తుంది.

- **విద్యా సంస్థలు :** పౌర విద్య, విమర్శనాత్మక ఆలోచన మరియు మేధో మార్పిడి ద్వారా ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో పాఠశాలలు, కళాశాలలు మరియు విశ్వవిద్యాలయాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. విభిన్న దృక్పథాలను అన్వేషించడానికి, పౌర చర్చలో పాల్గొనడానికి మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలలో పాల్గొనడానికి విద్యార్థులకు అవకాశాలను అందించడం ద్వా , విద్యా సంస్థలు తదుపరి తరం పౌరులను సమాజానికి దోహదం చేయడానికి మరియు ప్రజాస్వామ్య విలువలను నిలబెట్టడానికి సిద్ధం చేస్తాయి.

- **మతపరమైన మరియు సామాజిక సంస్థలు :** మత సంస్థలు, కమ్యూనిటీ సమూహాలు మరియు పౌర సమాజ సంస్థలు కూడా తమ న్యాయవాద ప్రయత్నాలు, సామాజిక సమీకరణ మరియు కమ్యూనిటీ అవుట్ రీచ్ కార్యక్రమాల ద్వారా భారతదేశంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. ఈ సంస్థలు ప్రజా చర్చను రూపొందించడంలో, సామాజిక ఐక్యతను ప్రోత్సహించడంలో మరియు అణగారిన మరియు బలహీనమైన ప్రజల హక్కులు మరియు ప్రయోజనాల కోసం వాదించడంలో గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తాయి.

9.12 బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి అడ్డంకులు :

(ఎ) ఉదాసీన వైఖరి : ప్రజలు తమను తాము రాజకీయ కార్యకలాపాలకు దూరంగా ఉంచడానికి ఇష్టపడతారు. వీరు ప్రజావ్యవహారాల పట్ల ఆసక్తి చూపరు.

(బి) నిరక్షరాస్యత : నిరక్షరాస్యులకు పరిమిత పరిజ్ఞానం ఉంది మరియు వారికి రాజకీయ సమస్యలు అర్థం కావు,

(సి) పేదరికం : పేదలు రాజకీయాలకు దూరమై, ప్రజా వ్యవహారాలపై దృష్టి పెట్టడానికి వారికి సమయం దొరకదు.

డి) వివిధ కులాలు, వర్గాల మధ్య విభేదాలు : ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజలు, రాజకీయ పార్టీలు కులతత్వం, మతతత్వ భావాలు, భావోద్వేగాలకు అతీతంగా ఎదగాలి.

(ఇ) స్వేచ్ఛా పత్రికలు : నిష్పాక్షిక నిష్పాక్షిక మరియు స్వతంత్ర పత్రికలు మరియు నిర్భయ మీడియా ఆరోగ్యకరమైన అభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో చాలా ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తాయి.

9.13 ముగింపు :

చివరగా, భారతదేశంలో విధాన రూపకల్పన మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలనలో ప్రజాభిప్రాయం యొక్క పాత్ర యొక్క అన్వేషణ దాని బహుముఖ స్వభావాన్ని మరియు సామాజిక చలనశీలతపై లోతైన ప్రభావాన్ని వెల్లడిస్తుంది. పత్రికలు, రాజకీయ పార్టీలు, సామాజిక మాధ్యమాలు, క్షేత్రస్థాయి ఉద్యమాలతో సహా వివిధ మార్గాల ద్వారా ప్రజాభిప్రాయం పాలనా గమనాన్ని నిర్దేశించే శక్తివంతమైన శక్తిగా ఆవిర్భవిస్తుంది. ప్రజల మనోభావాలకు

కొలమానంగా పనిచేయడం నుండి సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలను ప్రోత్సహించడం వరకు, బాధ్యతాయుతమైన మరియు బాధ్యతాయుతమైన పాలనను నిర్ధారించడంలో ప్రజాభిప్రాయం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ఏదేమైనా, దాని ప్రాముఖ్యత మధ్య ఉదాసీనత, నిరక్షరాస్యత మరియు సామాజిక–ఆర్థిక అసమానతలు వంటి సవాళ్లు ఉన్నాయి, ఇవి బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి ఆటంకం కలిగిస్తాయి. ఈ అడ్డంకులను అధిగమించడానికి పౌర విద్యను ప్రోత్సహించడానికి, అట్టడుగు వర్గాలను శక్తివంతం చేయడానికి మరియు స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక పత్రికా సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి సమిష్టి ప్రయత్నాలు అవసరం. ఈ సవాళ్లు ఉన్నప్పటికీ, ప్రజాస్వామ్య పాలనకు మూలస్తంభంగా ప్రజాభిప్రాయం యొక్క స్థితిస్థాపకత మరియు చైతన్యాన్ని ఈ పాఠం నొక్కి చెబుతుంది. ప్రజల విభిన్న స్వరాలు మరియు ఆకాంక్షలను ప్రతిబింబించే దాని సామర్థ్యం ప్రజాస్వామ్య ఆదర్శాలను నిలబెట్టడంలో మరియు సమ్మిళిత పాలనను ప్రోత్సహించడంలో దాని ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. భారతదేశానికి మరింత సమానమైన మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామిక భవిష్యత్తును రూపొందించడంలో ప్రజాభిప్రాయం యొక్క పరివర్తన సామర్థ్యాన్ని ఉపయోగించడానికి పౌర నిమగ్నత మరియు చర్చల సంస్కృతిని పెంపొందించడం చాలా అవసరం.

1. ప్రజాభిప్రాయం అనేది ప్రజా వేదికలపై వ్యవస్థీకృత పద్ధతిలో ఆలోచించి, తమ అభిప్రాయం ద్వారా ప్రజా విధానాన్ని ప్రభావితం చేయడానికి ప్రయత్నించే వర్గాల అభిప్రాయం.
2. ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యం ఆవిర్భవించక ముందు, ఒక దేశ ప్రభుత్వ పనితీరులో ప్రజాభిప్రాయం గణనీయమైన పాత్ర పోషించలేదు.
3. ప్రజాస్వామిక రాజ్యంలో ప్రజాభిప్రాయం ఒక గొప్ప సామాజిక శక్తి; ఏ ప్రభుత్వమూ విస్మరించజాలదు.
4. ప్రజాభిప్రాయం ద్వారానే ప్రజల ఆకాంక్షలు, అభిప్రాయాలు, ఆకాంక్షలను ప్రభుత్వానికి చేరవేస్తారు.
5. ప్రతి ప్రభుత్వం తన చట్టాలను విజయవంతంగా అమలు చేయడానికి ప్రజాభిప్రాయంపై ఆధారపడుతుంది.
6. నియంతలు కూడా ప్రజాభిప్రాయాన్ని విస్మరించలేరు.
7. ఒక గొప్ప ఆలోచనాపరుడు, గొప్ప రాజకీయ నాయకుడు లేదా ఒక సాధారణ పౌరుడి మనస్సులో ఒక అభిప్రాయం ఉద్భవించవచ్చు.
8. ప్రజాభిప్రాయం ఎల్లప్పుడూ హేతుబద్ధంగా మరియు సముచితంగా ఉండదు; ఇది తరచుగా అస్పష్టమైన మరియు ఆకృతి లేని ఆలోచనలు, నమ్మకాలు మరియు దురభిప్రాయాల మిశ్రమం.

9.14 సారాంశం :

భారత ప్రజాస్వామిక పాలనలో ప్రజాభిప్రాయం యొక్క బహుముఖ పాత్రను అన్వేషించడంలో, అనేక కీలక అంశాలు ఉద్భవిస్తాయి. ప్రజాభిప్రాయం ఒక కీలక శక్తిగా పనిచేస్తుంది, ప్రజల సామూహిక మనోభావాలు మరియు ప్రాధాన్యతలను ప్రతిబింబిస్తుంది, తద్వారా విధాన రూపకల్పనకు మార్గనిర్దేశం చేస్తుంది మరియు ప్రభుత్వ జవాబుదారీతనాన్ని నిర్ధారిస్తుంది. పత్రికలు, రాజకీయ పార్టీలు, సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫారమ్లు మరియు మత

సంస్థలతో సహా వివిధ సంస్థలు ప్రజా చర్చను చురుకుగా రూపొందిస్తాయి, సమాచార పౌరులను పెంపొందిస్తాయి మరియు ప్రజాస్వామిక నిమగ్నతను సులభతరం చేస్తాయి. ఏదేమైనా, ఉదాసీనత, నిరక్షరాస్యత మరియు సామాజిక విభేదాలు వంటి సవాళ్లు బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి ఆటంకం కలిగిస్తాయి, మరింత సమ్మిళిత మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడానికి ఈ అడ్డంకులను పరిష్కరించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతున్నాయి. ఈ అడ్డంకులు ఉన్నప్పటికీ, ప్రజాభిప్రాయం యొక్క ప్రాముఖ్యత కాదనలేనిది, భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య పాలనకు మూలస్తంభంగా పనిచేస్తుంది మరియు విధాన రూపకల్పన మరియు సామాజిక పురోగతి యొక్క గమనాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. చివరగా, ప్రజల గొంతులను వినడం, గౌరవించడం మరియు పాలనా ప్రక్రియలో విలీనం చేయడం, అంతిమంగా ప్రజాస్వామిక ఆదర్శాల సాధనకు మరియు మొత్తం దేశ పురోగతికి దోహదపడే శక్తివంతమైన ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడానికి ప్రజాభిప్రాయ డైనమిక్స్ యొక్క బలమైన అవగాహన అవసరం.

9.15 ముఖ్య పదకోశం :

పబ్లిక్ ఒపీనియన్ డైనమిక్స్ :

పబ్లిక్ ఒపీనియన్ డైనమిక్స్ అనేది సమాజంలోని సామూహిక దృక్పథాలు, వైఖరులు మరియు నమ్మకాల యొక్క సంక్లిష్టమైన మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న నమూనాలను సూచిస్తుంది. ఈ డైనమిక్స్ మీడియా ప్రాతినిధ్యం, రాజకీయ చర్చ మరియు సామాజిక పరస్పర చర్యలు వంటి వివిధ కారకాలచే ప్రభావితమవుతాయి.

విధాన రూపకల్పన విశ్లేషణ :

విధాన రూపకల్పన విశ్లేషణలో ప్రభుత్వ విధానాల అభివృద్ధి మరియు అమలుకు దోహదపడే ప్రక్రియలు మరియు కారకాలను క్రమపద్ధతిలో పరిశీలించడం జరుగుతుంది. ఇది ప్రజాభిప్రాయ ధోరణులు, వాటాదారుల నిమగ్నత మరియు శాసన నిర్ణయాలను అధ్యయనం చేస్తుంది.

ప్రజాస్వామిక పాలనా యంత్రాంగాలు :

ప్రజాస్వామ్య పాలనా యంత్రాంగాలు ఒక సమాజంలో ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టే మరియు అమలు చేసే సంస్థాగత ఫ్రేమ్ వర్క్ లు మరియు ప్రక్రియలు. ఈ యంత్రాంగాలలో ఎన్నికల వ్యవస్థలు, అధికారాల విభజన మరియు ప్రజల భాగస్వామ్యం కోసం యంత్రాంగాలు ఉన్నాయి.

మీడియా ఎజెండా సెట్టింగ్ :

మీడియా ఎజెండా సెట్టింగ్ అనేది మీడియా సంస్థలు కొన్ని అంశాలు మరియు సమస్యలకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చే ప్రక్రియను సూచిస్తుంది, తద్వారా ప్రజల దృష్టి మరియు అవగాహనను ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇది ప్రజా చర్చను రూపొందించడానికి వార్తా కథనాల ఎంపిక, ఫ్రేమింగ్ మరియు సమర్పణను కలిగి ఉంటుంది.

సామాజిక సమీకరణ వ్యూహాలు :

నిర్దిష్ట కారణాలు లేదా లక్ష్యాల కోసం ప్రజల మద్దతును నిమగ్నం చేయడానికి మరియు సమీకరించడానికి ఉద్దేశించిన వ్యవస్థీకృత ప్రయత్నాలను సామాజిక సమీకరణ వ్యూహాలు అంటారు. ఈ వ్యూహాలలో క్షేత్రస్థాయి నిర్వహణ, న్యాయవాద ప్రచారాలు మరియు కమ్యూనిటీ అవుట్ రీచ్ కార్యక్రమాలు ఉండవచ్చు.

లెజిస్లేటివ్ డిస్కషన్ ఫ్రేమ్ వర్క్ :

ప్రతిపాదిత చట్టాలు మరియు విధానాలపై సమాచారంతో కూడిన చర్చ, సంప్రదింపులు మరియు నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి వీలు కల్పించే శాసన సంస్థలలోని నిర్మాణాలు మరియు ప్రక్రియలకు సంబంధించి లెజిస్లేటివ్ డిస్కషన్ ఫ్రేమ్ వర్క్ ఉంటుంది. ఇందులో పార్లమెంటరీ నియమాలు, కమిటీ ప్రక్రియలు, ప్రజా సంప్రదింపుల యంత్రాంగాలు ఉంటాయి.

పొలిటికల్ కమ్యూనికేషన్ ఛానల్స్ :

పొలిటికల్ కమ్యూనికేషన్ ఛానల్స్ అంటే రాజకీయ నటులు సమాచారాన్ని వ్యాప్తి చేయడానికి, ప్రజలతో మమేకం కావడానికి మరియు ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడానికి వివిధ వేదికలు మరియు మాధ్యమాలు. ఈ ఛానళ్లలో సంప్రదాయ మీడియా, సోషల్ మీడియా, బహిరంగ ప్రసంగాలు, ప్రచార కార్యక్రమాలు ఉన్నాయి.

సివిక్ ఎడ్యుకేషన్ ఇనిషియేటివ్స్ :

పౌర విద్య చొరవలు పౌరులలో పౌర జ్ఞానం, నైపుణ్యాలు మరియు విలువలను పెంపొందించడానికి ఉద్దేశించిన కార్యక్రమాలు మరియు కార్యకలాపాలను కలిగి ఉంటాయి. ఈ కార్యక్రమాలు తరచుగా విద్యా సంస్థలలో జరుగుతాయి మరియు క్రియాశీల పౌరసత్వం, ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యం మరియు పౌర బాధ్యతను ప్రోత్సహించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాయి.

విధాన న్యాయవాద ప్రచారాలు :

నిర్దిష్ట విధాన లక్ష్యాలు లేదా సంస్కరణలను ప్రోత్సహించడానికి వ్యక్తులు లేదా సమూహాలచే వ్యవస్థీకృత ప్రయత్నాలను పాలసీ అడ్వకసీ క్యాంపెయిన్ లు కలిగి ఉంటాయి. ఈ ప్రచారాలు సాధారణంగా నిర్ణయాలు తీసుకునేవారిని మరియు ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రభావితం చేయడానికి లాబీయింగ్, ప్రజా అవగాహన ప్రచారాలు మరియు సంకీర్ణ నిర్మాణం వంటి వివిధ వ్యూహాలను ఉపయోగిస్తాయి.

పబ్లిక్ డిస్కషన్ అనాలిసిస్ :

పబ్లిక్ డిస్కషన్ అనాలిసిస్ అనేది నిర్దిష్ట సమస్యలు లేదా టాపిక్ ల చుట్టూ పబ్లిక్ కమ్యూనికేషన్ మరియు సంభాషణ యొక్క క్రమబద్ధమైన పరిశీలనను కలిగి ఉంటుంది. ప్రజాభిప్రాయాన్ని, విధాన ఫలితాలను రూపొందించడానికి వివిధ నటులు ఉపయోగించే ఫ్రేమింగ్, కథనాలు మరియు క్రమశిక్షణా వ్యూహాలను అర్థం చేసుకోవడానికి ఇది ప్రయత్నిస్తుంది.

9.16 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. భారత ప్రజాస్వామిక పాలనా వ్యవస్థలో విధాన రూపకల్పనను ప్రజాభిప్రాయం ఎలా ప్రభావితం చేస్తుంది?
2. భారత రాజకీయ చర్చ మరియు పాలనలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించే ప్రాథమిక సంస్థలు ఏవి?
3. భారతదేశంలో ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో పత్రికలు మరియు మీడియా యొక్క ప్రాముఖ్యతను చర్చించండి.
4. భారతదేశ ప్రజాస్వామిక చట్రంలో బలమైన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి ఏ అడ్డంకులు అడ్డుపడుతున్నాయి?
5. భారతదేశంలో ప్రజా చర్చ మరియు రాజకీయ అభిప్రాయాలను రూపొందించడంలో సోషల్ మీడియా వేదికల పాత్రను వివరించండి.
6. భారత ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడటానికి విద్యా సంస్థలు ఎలా దోహదం చేస్తాయి?
7. ప్రజాభిప్రాయం మరియు ప్రెజర్ గ్రూపుల మధ్య పరస్పర చర్యను వివరించండి.

9.17 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. "Electoral Reforms in India: Issues and Challenges" by M.P. Singh and Rekha Saxena (2019, Oxford University Press)
2. "Indian Electoral Reforms: Insights from History and Law" by Suhas Palshikar and K.C. Suri (2015, Routledge)
3. "Democracy and Electoral Reforms in India: A Comparative Perspective" by Vandana Asthana and K.C. Suri (2017, Cambridge University Press)
4. "Electoral Politics in India: The Resurgence of Bharatiya Janata Party" by Suhas Palshikar, K.C. Suri, and Yogendra Yadav (2019, Sage Publications)
5. "India's Long Road: The Search for Electoral Reform" by Nalin Mehta (2011, Penguin Random House India)
6. "Electoral Reforms in India: Problems and Prospects" by V.B. Singh (2018, PHI Learning Pvt. Ltd.)

డా. కె. హరి బాబు

పాఠం – 10
ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలు

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క విభిన్న నిర్ణయాలను నిర్వచించడం.
- ప్రజాస్వామ్యంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెప్పడం.
- ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించడంలో కులం మరియు వర్గం ఎలా ప్రాముఖ్యత కలిగి ఉన్నాయో చర్చించడం.
- ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే కారకాలుగా లింగం మరియు తెగ యొక్క పాత్రను వివరించడం.
- ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించడంలో జాతి యొక్క పాత్రను వివరించడం.
- ఎన్నికల రాజకీయాల్లో మతం యొక్క ప్రాముఖ్యతను నిర్వచించడం.
- ఎన్నికల రాజకీయాలలో భాషా రాజకీయాలను వివరిం చడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

10.1 పరిచయం

10.2 ఓటింగ్ ప్రవర్తన అంటే ఏమిటి

10.3 భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క అధ్యయనాల పరిణామం

10.4 ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క నిర్వచనాలు

10.5 భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తన

10.6 ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలు

10.6.1 కులం

10.6.2 తరగతి

10.6.3 లింగం

10.6.4 తెగలు

10.6.5 జాతి

10.6.6 మతం

10.6.7 ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలు

10.6.7.1 సోషల్ మీడియా పాత్ర

10.6.8 భాష

10.6.9 ప్రాంతం

10.7 భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే ఇతర అంశాలు

10.8 ముగింపు

10.9 సారాంశం

10.10 ముఖ్య పదకోశం

10.11 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

10.12 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

10.1 పరిచయం :

లోక్ సభ, రాజ్యసభ వంటి శాసన సభలకు లేదా స్థానిక పాలనా సంస్థలకు ప్రజలు తమ ప్రతినిధులను ఎన్నుకోవడానికి వీలు కల్పించే ప్రక్రియను ఎన్నికలు అంటారు. ప్రజలు కులాలు, తరగతులు, లింగాలు, తెగలు, జాతి లేదా భాషా సమూహాలు వంటి వివిధ సామాజిక సమూహాలకు చెందినవారు. వీరి మధ్య విభేదాలు ఎన్నికల్లో ఓటింగ్ తీరును ప్రభావితం చేస్తాయి. ఈ పాఠం ఓటర్ల ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలను చర్చిస్తుంది. ఈ యూనిట్ కులం, వర్గం, లింగం మరియు తెగలు, జాతి, మతం మరియు భాషను ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలుగా వ్యవహరిస్తుంది. ఈ యూనిట్ లో, మీరు ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క అర్థం మరియు ఓటింగ్ ప్రవర్తనను అధ్యయనం చేసే మార్గం యొక్క పరిణామాన్ని నేర్చుకుంటారు. కులం, వర్గం, లింగం, తెగ, జాతి, భాష, మతం మరియు ప్రాంతం వంటి ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే కొన్ని ముఖ్యమైన కారకాలను కూడా నేర్చుకోండి. భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనలో ఏకరూపత లేదా సాధారణ నమూనా లేదు. మతం యొక్క పాత్ర పెరగడానికి మీడియా ఎలా దోహదం చేస్తుందో మరియు ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశంగా ప్రజాదరణను ఎలా ప్రోత్సహిస్తుందో కూడా మీరు చదువుతారు. మునుపటి యూనిట్లలో, మీరు రాజకీయ పార్టీలు మరియు పార్టీ వ్యవస్థల గురించి చదివారు. రాజకీయ పార్టీలు ప్రభుత్వాన్ని నడపడానికి ప్రజలు ఎన్నుకోబడిన ప్రతినిధులను పొందే ప్రధాన సంస్థలు. రాజకీయాలకు సంస్థల నుండి ఎన్నికల వరకు అనేక కోణాలు ఉన్నందున, వివిధ పండితులు ఎన్నికలను వివిధ మార్గాల ద్వారా అధ్యయనం చేస్తారు. ఎన్నికల ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలను అధ్యయనం చేయడానికి సర్వేలు నిర్వహించడం సర్వసాధారణమైన మార్గం. నిజానికి, ప్రజాస్వామ్యాన్ని అధ్యయనం చేయడంలో ఎన్నికల అధ్యయనాలు ఒక ముఖ్యమైన అంశం. ఒక పార్టీకి చెందిన అభ్యర్థికి అనుకూలంగా లేదా ఒక పార్టీ సభ్యులు లేకుండా లేదా ఒక పార్టీ మద్దతు లేకుండా ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే అభ్యర్థికి అనుకూలంగా ప్రజలు తమ ప్రతినిధులను ఎన్నికలలో ఎన్నుకుంటారు. అలాంటి అభ్యర్థులను

ఇండిపెండెంట్లుగా పిలుస్తారు. ఎన్నికల్లో పలువురు అభ్యర్థులు పోటీ చేసిన సందర్భాల్లో ఓటర్లు వారిలో ఒకరికి మాత్రమే ఓటు వేయాలని భావిస్తున్నారు. ఒక అభ్యర్థికి అనుకూలంగా లేదా వ్యతిరేకంగా ఓటర్ల ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అనేక అంశాలు ఉన్నాయి. కులం, వర్గం, తెగలు, లింగం, మతం, భాష మరియు జాతి వంటి అనేక అంశాలు భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయిస్తాయి.

10.2 ఓటింగ్ ప్రవర్తన అంటే ఏమిటి :

ఓటింగ్ ప్రవర్తన ఓటు వేసే సరళిని లేదా ఓటు వేయడంలో ప్రజలను ప్రభావితం చేసే కారకాలను నిర్వచిస్తుంది. ఓటరు ఓటు ఎంపికను ఏ అంశాలు నిర్ణయిస్తాయో లేదా ప్రభావితం చేస్తాయో దీని అధ్యయనం వివరిస్తుంది. ఓటింగ్ ప్రవర్తన అధ్యయనం ఓటింగ్ గణాంకాలు, రికార్డు మరియు ఎన్నికల డేటా (షిఫ్ట్లు) పరిశీలనకు పరిమితం కాదు. ఇది ఓటర్ల అవగాహన, భావోద్వేగం మొదలైన మానసిక అంశాలను మరియు రాజకీయ చర్య మరియు సంస్థాగత నమూనాలతో వారి సంబంధాన్ని కూడా కవర్ చేస్తుంది.

10.3 భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క అధ్యయనాల పరిణామం :

ఓటింగ్ ప్రవర్తనను అధ్యయనం చేయడం ఎన్నికల అధ్యయనాలలో భాగం. ఎన్నికలను అధ్యయనం చేసే అంశాన్ని సెఫాలజీ అంటారు. ఎన్నికల సమయంలో ఓటర్ల ప్రవర్తనపై ప్రశ్నలను విశ్లేషించడం దీని ఉద్దేశం. ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించేది ఏమిటి? ఎన్నికలలో ఓటర్లు అభ్యర్థికి ఎందుకు ఓటు వేస్తారు లేదా ఒక పార్టీకి ఎందుకు ప్రాధాన్యత ఇస్తారు? ఉపాధి, ద్రవ్యోల్బణం, పేదరిక నిర్మూలన లేదా ఆర్థికేతర అంశాలు వంటి ఆర్థిక కారకమా? నాయకుడి గుణం – బలవంతుడు, చరిష్మా వగైరా? ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాల గురించి అధ్యయనాలలో ప్రస్తావించిన కొన్ని ప్రశ్నలు ఇవి. భారతదేశంలో రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు, సామాజికవేత్తలు, ఆంత్రోపాలజిస్టులు, మీడియా సంస్థలు, రాజకీయ పార్టీలు ఎన్నికల అధ్యయనంలో నిమగ్నమయ్యాయి. స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో, 1951-52 మొదటి సార్వత్రిక ఎన్నికల నుండి 1950 లలో ఎన్నికల అధ్యయనాలు ప్రారంభమయ్యాయి. కానీ 1960వ దశకంలో న్యూఢిల్లీలోని సెంటర్ ఫర్ ది స్టడీస్ ఆఫ్ డెవలపింగ్ సొసైటీస్ (సీఎస్డీఎస్) స్కాలర్ రజనీ కొఠారి, భారత రాజకీయాల్లో ప్రత్యేకత కలిగిన అమెరికన్ పొలిటికల్ సైంటిస్ట్ మైరాన్ వీనర్ చొరవతో ఎన్నికలపై క్రమబద్ధమైన అధ్యయనాలు ప్రారంభమయ్యాయి. 1980వ దశకంలో ప్రణయ్ రాయ్, దావిత్ బట్లర్, అశోక్ లాహిరి రాసిన *'ఏ కాంపెండియం ఆఫ్ ఇండియన్ ఎలక్షన్స్'* పుస్తకం ఎన్నికల అధ్యయనానికి కొత్త ఊపునిచ్చింది. కానీ 1990వ దశకం నుంచి ఎన్నికల రాజకీయాలపై అధ్యయనాలకు ఎన్నికల అధ్యయనాలు నిత్యకృత్యంగా మారాయి. దీనికి ప్రధాన కారణం రాష్ట్రాల అసెంబ్లీలు లేదా లోక్ సభలకు ఎన్నికలు ఎక్కువగా జరగడమే. 1990 లలో భారతదేశంలో ఎన్నికల అధ్యయనాలను ప్రారంభించడానికి సిఎస్డిఎస్కు చెందిన యోగేంద్ర యాదవ్ నేతృత్వంలోని పండిత బృందం మళ్లీ చొరవ తీసుకుంది. లోకనీతి అనే సంస్థ ఆధ్వర్యంలో ఈ బృందం ఎన్నికల అధ్యయనాలను నిర్వహిస్తుంది. సీఎస్డీఎస్ బృందంలో సభ్యులుగా దేశంలోని వివిధ విశ్వవిద్యాలయాలకు చెందిన పండితులు ఎన్నికల అధ్యయనాలను ప్రోత్సహించారు. ఎన్నికల అధ్యయనాలు చేసే పద్ధతుల్లో ప్రధానంగా సర్వేలు ఉంటాయి. ఈ సర్వేలను నేషనల్ ఎలక్షన్ సర్వే (ఎన్ఈఎస్) అంటారు. ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివిధ అంశాలను తెలుసుకునేందుకు ఎన్నికలకు ముందు, తర్వాత మేధావులు సర్వే నిర్వహిస్తారు. మరియు ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క నిర్ణయాంశాలు ఎన్ఈఎస్ అధ్యయనాలలో

ఒక ముఖ్యమైన అంశంగా ఉంటాయి. ఈ అధ్యయనాల ఫలితాలు అకడమిక్ జర్నల్స్, పుస్తకాలు, ప్రింట్ మీడియాలో పలు కథనాల్లో ప్రచురితమయ్యాయి. సిఎస్ డిఎస్ తో పాటు పలు మేధావులు, మీడియా గ్రూపులు, రాజకీయ పార్టీలు ఎన్నికల ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలను అధ్యయనం చేసే పనిలో నిమగ్నమయ్యాయి.

10.4 ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క నిర్వచనాలు :

శామ్యూల్ ఎస్.ఎల్డర్స్వెల్డ్ తన వ్యాసం "థియరీ అండ్ మెథడ్ ఆఫ్ ఇన్వెస్టిగేషన్ ఎలక్టోరల్ బిహేవియర్" లో ఇలా వ్రాశాడు : "ఎన్నికల ప్రవర్తన అనే పదం కొత్తది కాదు. కానీ ఇటీవల, ఇది పరిశోధన యొక్క కొన్ని ప్రాంతాలు మరియు గతంలో ఊహించని లేదా అనుచితంగా పరిగణించబడని రాజకీయ దృగ్విషయాల రకాలను వివరించడానికి ఉపయోగించబడింది." ఓటింగ్ సమయంలో ప్రవర్తన అనేది ఓటింగ్ గణాంకాలు, రికార్డులు మరియు ఎన్నికలు మరియు సమతుల్యతలలో మార్పులను అంచనా వేయడానికి మాత్రమే పరిమితం కాదు ఇది ఒక వ్యక్తి యొక్క మానసిక ప్రక్రియలు మరియు రాజకీయ చర్యలతో అతని సంబంధాన్ని విశ్లేషించడం.

జె.కె. ప్లానో మరియు రిగ్స్ ప్రకారం : "ఓటింగ్ లో ప్రవర్తన అనేది ప్రజలు బహిరంగ ఎన్నికలలో ఎలా ఓటు వేస్తారు మరియు వారు అలా ఓటు వేయడానికి గల కారణాల గురించి అధ్యయనం చేసే రంగం".

ఓటు వేయడానికి ఒక వ్యక్తి యొక్క ఎంపిక మరియు సంబంధిత విలువలను ఓటింగ్ యాక్టివిటీ అంటారు. ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్య ప్రక్రియకు సంబంధించినవి, దీనిలో ప్రజలందరూ ఓటింగ్ బ్యాలెట్లను తయారు చేయడం ద్వారా వ్యక్తులు మరియు సమస్యల గురించి తమ అభిప్రాయాలను వ్యక్తపరుస్తారు, అయితే, భారతీయ ఎంపిక ప్రవర్తనతో పరిస్థితిని బట్టి, **ప్రొఫెసర్ వి.ఎం.సిర్సికర్** బాగా పేర్కొన్నాడు : "ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క అధ్యయనం హేతుబద్ధతతో పాటు ఇతర అంశాలను సూచిస్తుంది. భారతదేశం సుస్థిరమైన ప్రభుత్వాన్ని సాధించిందని చెప్పవచ్చు, కాని భారీ కుతంత్రాలు, కుల ప్రభావాలు, మైనారిటీల భయాలు మరియు ప్రధానమంత్రి ఆకర్షణీయ ఆధిపత్యం ఈ ప్రక్రియలో గణనీయమైన పాత్ర పోషించలేదు.

10.5 భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తన :

ప్రపంచంలోనే అతి పెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశం భారత్. **18** సంవత్సరాలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ వయస్సు ఉన్న పౌరులందరికీ భారత ఎన్నికలలో ఓటు హక్కు ఉంది. వీరిలో దాదాపు సగం మంది నిరక్షరాస్యులే అయినప్పటికీ గతంలో తెలివిగా, పరిణతితో వ్యవహరించి ప్రజాప్రతినిధులను ఎన్నుకున్నారు. ఇప్పటికే లోక్ సభకు, రాష్ట్రాల శాసనసభలకు జరిగిన పలు ఎన్నికల్లో, పెద్ద సంఖ్యలో ఉప ఎన్నికల్లో వీరు పాల్గొన్నారు. **1952** లో భారతదేశంలో జరిగిన మొదటి సార్వత్రిక ఎన్నికలలో, కొన్ని ఎన్నికల అధ్యయనాలు జరిగాయి. ప్రారంభంలో, ఈ అధ్యయనాలు పద్ధతిపరమైన కఠినత మరియు అధునాతనతను కలిగి ఉండవు. ఏదేమైనా, సర్వే పద్ధతి మరియు పరిశీలనా పద్ధతి యొక్క పెరిగిన ఉపయోగంతో భారతదేశంలో ఎన్నికల అధ్యయనాల నాణ్యత మెరుగుపడింది. భారతీయ ఎన్నికల అధ్యయనాలు ప్రధానంగా ఓటింగ్ ప్రవర్తనపై పాశ్చాత్య పరిశోధనల నుండి ప్రేరణ పొందాయి, ముఖ్యంగా యునైటెడ్ స్టేట్స్, కొలంబియా మరియు మిచిగాన్. న్యూయార్క్ లోని కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయానికి చెందిన పండితులు ఓటరు ఎంపికపై సామాజిక, పర్యావరణ శక్తుల ప్రభావాన్ని ఎత్తిచూపారు.

10.6 ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలు :

మతం, కులం, వర్గం, సమాజం, జాతి, భాష, భావజాలం, రాజకీయ తరంగాలు వంటి ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే వివిధ అంశాలు ఉన్నాయి. ఎన్నికల్లో గెలిచేందుకు ఓటర్లను ఆకర్షించడానికి రాజకీయ పార్టీలు ఈ నిర్ణయాలను ఉపయోగిస్తాయి. అభిరుచులు, సిద్ధాంతాలతో సంబంధం లేకుండా ఓటర్లను ఆకట్టుకునేందుకు రాజకీయ పార్టీల ప్రతినిధులు అందరూ వీటిని ఉపయోగిస్తారు. ఈ నిర్ణయాల కారణంగానే ఓటర్లు కూడా తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకున్నారు. ఈ క్రింది విభాగం భారతదేశంలో ఓటు ప్రవర్తన యొక్క రూపాంతరాలుగా కులం, వర్గం, లింగం మరియు తెగలను చర్చిస్తుంది.

10.6.1 కులం :

ఓటింగ్ ప్రవర్తన అధ్యయనంలో కులం అత్యంత పరిశోధించబడిన నిర్ణయాత్మక అంశాలలో ఒకటి. స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో జరిగిన ఎన్నికలలో ఓటు ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అత్యంత ప్రభావవంతమైన అంశాలలో కులం ఒకటిగా ఉన్నప్పటికీ, 1990 ల నుండి ఇది మరింత అద్భుతంగా మారింది. కేంద్ర ప్రభుత్వ సంస్థల్లో ఓబీసీలకు రిజర్వేషన్లు కల్పిస్తూ వీపీ సింగ్ ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన మండల్ కమిషన్ ప్రభావం, ఉత్తర భారతంలో బీఎస్పీ, ఎస్పీ, ఆర్జేడీ వంటి పార్టీలు ఎదగడం ఇందుకు ప్రధాన కారణం. ఈ పార్టీలను దళితులు, ఓబీసీలు లేదా రైతు వర్గాలతో గుర్తించారు. వారి ఎదుగుదలకు ముందు కాంగ్రెస్ పార్టీ వివిధ కులాల కూటమికి ప్రాతినిధ్యం వహించింది. అణగారిన కులాలు ఎన్నికల రాజకీయాల్లో నిర్ణయాత్మక పాత్ర పోషించాల్సిన ఆవశ్యకతను ఈ పార్టీల ఆవిర్భావం నొక్కిచెప్పింది. వాటి పెరుగుదల వివిధ కులాల మధ్య పోటీని కూడా పెంచింది. భారతదేశంలో ఎన్నికల అధ్యయనాలలో, భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య స్థాయిని అంచనా వేయడానికి కులం ప్రామాణికంగా మారింది. వివిధ కులాలు, ముఖ్యంగా నిమ్న కులాలు, దళితులు మరియు ఒబిసిల భాగస్వామ్యం పెరగడం భారతదేశంలో ప్రజాస్వామిక ఉద్భవం లేదా నిశ్శబ్ద విప్లవాన్ని సూచిస్తుందని కొందరు పండితులు వాదించారు. కులాన్ని రాజకీయం చేయడం వల్ల బలహీన వర్గాల ప్రజాస్వామిక ఆకాంక్షకు కులం ఏజెంట్ గా మారింది. రాజకీయ పార్టీలు తమ మేనిఫెస్టోలు, కార్యక్రమాలు, ఎజెండాలను రూపొందించేటప్పుడు కులాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటాయి. విధాన రూపకల్పనలో కూడా కులం ప్రభావం చూపుతుంది. ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి అభ్యర్థిని నామినేట్ చేసేటప్పుడు పార్టీలు అభ్యర్థి కులాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటాయి. నియోజకవర్గంలో ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే అభ్యర్థులు సాధారణంగా పరిమిత సంఖ్యలో కులాలకు చెందిన వారే అయినప్పటికీ ఆ అభ్యర్థుల కులాల సంఖ్య కంటే ఓటు వేసే కులాల సంఖ్య ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఇలాంటి సందర్భాల్లో కులాలు తమవి కాకుండా ఇతర కులాల అభ్యర్థులకు ఓటు వేస్తాయి. అంటే నిర్ణయాత్మకంగా కులానికి ఉన్న ప్రాముఖ్యత తగ్గిపోతుందా? ఈ సందర్భంలో కూడా ఓటర్లు ఇతర కులాల అభ్యర్థులకు ఓటు వేస్తారు కాబట్టి అలా కాదు. సాధారణంగా తమ కులానికి చెందని అభ్యర్థికి ఓటు వేయాలని కుల సంఘాలు నిర్ణయిస్తాయి. పట్టణ ప్రాంతాలతో పోలిస్తే గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఎన్నికల్లో కులమే నిర్ణయాత్మక అంశం. కుల అంశం పార్టీ నిర్మాణంపైనే కాకుండా జాతీయ పార్టీతో ఫలానా కులానికి ఉన్న అనుబంధాన్ని కూడా ప్రభావితం చేస్తుంది. పుష్పేంద్ర ఒక వ్యాసంలో పేర్కొన్నట్లుగా, 11 వ లోక్ సభ ఎన్నికల సమయంలో (1996) ముఖ్యంగా ఉత్తర భారతదేశంలోని అగ్రకులాలు కాంగ్రెస్ పార్టీని వీడి బిజెపికి మద్దతుగా నిలిచాయి. ప్రాంతీయ పార్టీలు, వెనుకబడిన కులాల ఎదుగుదల, కులాంతర విభేదాలు, విభేదాలు ఉన్నప్పటికీ వివిధ ప్రాంతీయ పార్టీలు, ఓటు బ్యాంకు రూపంలో

బలమైన రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం లభించింది. నిర్దిష్ట కులాలతో గుర్తింపు పొందిన పార్టీలు ప్రధాన కులాలలో తమ మద్దతు పునాదిని కొనసాగిస్తాయి; ఉదాహరణకు, ఎస్పీ, జెడి (యు), ఆర్జెడి సాధారణంగా ఒబిసిలతో, బిఎస్పి దళితులతో లేదా బిజెపి అగ్రకులాలతో గుర్తించబడతాయి. కానీ అనేక సందర్భాల్లో ఇలాంటి కులాల్లోని ఒక వర్గం వారు తమ సాధారణ ఎంపికకు భిన్నంగా ఇతర పార్టీలకు మద్దతు పలుకుతుంది. ఎందుకంటే కొన్నిసార్లు కులాల్లోని కొన్ని వర్గాలు తమ సాధారణ ఎంపిక పట్ల అసంతృప్తికి లోనవుతాయి. ఉదాహరణకు, యుపిలో, 1990 లలో, చాలా మంది ఒబిసిలు బిజెపికి మద్దతు ఇచ్చారు, ఇది బిజెపి యొక్క "మండలీకరణ" అని కొంతమంది పండితులు పేర్కొన్నారు. లేదా ఈ శతాబ్దం మొదటి దశాబ్దంలో అనేక ఉన్నత కులాలు – బ్రాహ్మణులు మరియు రాజపుత్రులు బిఎస్పి మరియు ఎస్పీలకు మద్దతు ఇచ్చారు. పార్టీ టికెట్ల పంపిణీలో పార్టీలు వివిధ కులాలకు చోటు కల్పిస్తున్నాయని అమిత్ షా చెప్పారు. 1950వ దశకంలో జరిగిన ఎన్నికలలో కుల సంఘాలు తమ ఐక్యతను కాపాడుకోగలిగాయి మరియు పార్టీలతో సంబంధం లేకుండా తమ కుల సహచరులకు ఓటు వేయమని తమ మద్దతుదారులను ప్రోత్సహించాయి. ఫలానా పార్టీకి ఓటేసే ధోరణి కులస్థుల్లో ఉన్నప్పటికీ ఎప్పుడూ కుల ఓటింగ్ జరగడం లేదు. కులతత్వం లేని సమాజాన్ని తలపించే ప్రజాస్వామిక విలువలను అవలంబించినప్పటికీ, భారతదేశంలో కులం రాజకీయాలను మరియు ప్రజల ఓటు కారకాలను వర్గీకరిస్తూనే ఉంది.

10.6.2 తరగతి :

ఉపాధి లేదా ఉపాధి భత్యం, ధరల పెరుగుదల, భూసంస్కరణలు, సబ్సిడీలు, పేదరిక నిర్మూలన (*గరీబీ హఠావో*), రుణ మాఫీ వంటి ఆర్థిక అంశాలలో వర్గం ప్రతిబింబిస్తుంది. పలు ఎన్నికల్లో ఈ అంశాలే ప్రచారంలో కేంద్రబిందువుగా మారాయి. నిజానికి *1971 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ ఇచ్చిన గరీబీ హఠావో* నినాదంతో ఆ పార్టీ ఘన విజయం సాధించింది. ఈ నినాదమే కాంగ్రెస్ కు అనుకూలంగా ఓటింగ్ సరళిని నిర్ణయించే ప్రధాన అంశమని అందరూ అంగీకరిస్తున్నారు. 1950-1960 దశకంలో జరిగిన ఎన్నికలలో రాజకీయ సమీకరణలో వర్గ ఆధారిత సమస్యలు ప్రధానమైనవి. 1950-1960 దశకాల్లో జరిగిన ఎన్నికల్లో కాంగ్రెస్ పార్టీ భూసంస్కరణలు, సంక్షేమ పథకాలు ఓటర్ల మద్దతును చూరగొన్నాయి. పశ్చిమబెంగాల్, కేరళ, త్రిపురలో వామపక్షాల ఆర్థిక విధానాలే పలు ఎన్నికల్లో ఈ పార్టీల ఓటర్ల తీరును నిర్ణయించాయి. 1960వ దశకంలో సోషలిస్టు పార్టీలతో పాటు ఇతర ప్రతిపక్ష పార్టీలు ఆర్థిక సమస్యలపై ప్రజలను సమీకరించాయి. ఫలితంగా 1967 ఎన్నికల్లో ఎనిమిది రాష్ట్రాల్లో కాంగ్రెస్ ఓడిపోయి కాంగ్రెసేతర ప్రభుత్వాలు ఏర్పడ్డాయి. 1970వ దశకంలో చరణ్ సింగ్ నాయకత్వంలో ఉత్తర భారతదేశంలో, ముఖ్యంగా ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్ లలో భారతీయ క్రాంతి దళ్, భారతీయ లోక్ దళ్ లేదా లోక్ దళ్ వంటి పార్టీలు ధనిక, మధ్యతరగతి రైతుల వర్గ సమస్యలను గళమెత్తాయి. ఈ రైతులు ఎక్కువగా జాట్లు, యాదవ, కుర్మీలు వంటి మధ్యతరగతి కులాలకు చెందినవారు. అందువలన, ఈ పార్టీలు వ్యవసాయ వర్గాలకు కులాలు మరియు వర్గాలుగా ప్రాతినిధ్యం వహించాయి. చరణ్ సింగ్ పార్టీలకు మద్దతుగా వారి ఓటింగ్ ప్రవర్తన ఒకే సమయంలో వర్గ, కుల అంశాల ఆధారంగా నిర్ణయించబడింది. అయితే, పైన చదివినట్లుగా, అనేక ప్రాంతీయ పార్టీలు కులం ఆధారంగా ఉంటాయి మరియు ఆ నిర్దిష్ట కులానికి ఓటరు మద్దతు ఉంది. వారు వర్గానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వరు. ఢిల్లీ వంటి నగరాల్లో విద్యుత్, నీటి బిల్లుల్లో రాయితీలు వంటి వర్గ సంబంధిత అంశాలు 2020 అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో ఆమ్ ఆద్మీ పార్టీకి అనుకూలంగా ఓటర్ల ప్రవర్తనను నిర్ణయించాయి. 1998 అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో ఉల్లి కొరత, వాటి ధరల పెరుగుదల

కారణంగా ఓటర్లు బీజేపీకి వ్యతిరేకంగా ఓటు వేశారు.

10.6.3 లింగం :

జెండర్ అనేది ఒక విస్తృత భావన అయినప్పటికీ, ఓటింగ్ ప్రవర్తనకు సంబంధించి లింగాన్ని చర్చించినప్పుడు ఇది ప్రధానంగా ఓటు వేయడంలో మహిళల పాత్రను సూచిస్తుంది. 1990 ల నుండి, మహిళలతో సహా అణగారిన వర్గాలు లేదా ప్లెబియన్ల ఎన్నికలలో ఓటింగ్లో పాల్గొనడం పెరిగింది. ఓటింగ్ అనేది తమ ప్రతినిధుల ఎంపిక విషయంలో మహిళా సాధికారతకు దోహదపడే సాధనం. అనేక ప్రాంతీయ పార్టీలు తమ ఎజెండాలో మహిళలకు సంబంధించిన అంశాలను చేర్చడం ఓటింగ్ లో మహిళల పాత్ర యొక్క ప్రాముఖ్యతను హైలైట్ చేస్తుంది. గృహ ఆర్థిక వ్యవస్థ, లైంగిక హింస, చట్టసభల్లో మహిళలకు రిజర్వేషన్లు, సామాజిక అణచివేత వరకు ఈ సమస్యలు ఉన్నాయి. అయితే చట్టసభల్లో మహిళలకు రిజర్వేషన్లపై రాజకీయ పార్టీల్లో భిన్నాభిప్రాయాలు వ్యక్తమవుతున్నాయి. పలు పార్టీలు తమ మేనిఫెస్టోలు, కార్యక్రమాల్లో మహిళా సంక్షేమానికి సంబంధించిన అంశాలను చేర్చాయి. ఉదాహరణకు, 2015 బీహార్ అసెంబ్లీ ఎన్నికలలో, నితీష్ కుమార్ మహిళల కోసం, ముఖ్యంగా అణగారిన మరియు వెనుకబడిన తరగతులకు చెందిన వారి కోసం మద్యపాన వ్యతిరేక విధానం లేదా సంక్షేమాన్ని ప్రారంభించారు. నితీష్ కుమార్ ప్రభుత్వం చేపట్టిన సైకిల్ యోజన ద్వారా బాలికలు పాఠశాలలకు వెళ్లేందుకు అవకాశం కల్పించారు.బీహార్ అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో పలువురు ఓటర్ల ఓటింగ్ ప్రవర్తనపై ప్రభావం చూపింది. బేటీ *పడావో బేటీ బచావో, జన్ ధన్ యోజన* వంటి మోదీ ప్రభుత్వ విధానాలు 2014 నుంచి భారత్ లో జరిగిన అనేక ఎన్నికల్లో మహిళల ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించాయి. 2014 లోక్ సభ ఎన్నికలపై రేణుకా డాగర్ అధ్యయనం (2015) ప్రచారంలో భాగమైన పాలన, అభివృద్ధి మరియు లౌకికవాదం అనే మూడు విస్తృత అంశాలలో లింగం ప్రస్తావన అంశంగా మారిందని చూపిస్తుంది. మూడు అంశాల్లోనూ మహిళా సమస్యలను పాయింట్ ఆఫ్ రిఫరెన్స్ గా తీసుకున్నారు. మహిళల భద్రత, సమ్మిళిత వృద్ధి నమూనా, ఆర్థిక, సామాజిక, భౌతిక భద్రత వంటి అంశాలను స్థూలంగా చర్చించారు. నిజానికి ఈ ఎన్నికల్లో మహిళల భాగస్వామ్యం పెరిగింది. ఈ అంశాలు ఓటింగ్ ప్రవర్తనను గణనీయంగా నిర్ణయించాయి. కులం, వర్గం, మతం, భాష వంటి ఇతర అంశాలు ఎంపికను ప్రభావితం చేస్తున్నప్పటికీ, మహిళలు తమ హక్కులు మరియు సంక్షేమ పథకాల గురించి మరింత అవగాహన పెంచుకుంటున్నారు. రాజకీయ కార్యకలాపాల్లో మహిళల భాగస్వామ్యం పెరుగుతున్నప్పటికీ, రాజకీయ అధికారంలో పురుషుల కంటే మహిళా నాయకులు చాలా తక్కువ మంది ఉన్నారని అర్థం చేసుకోవడం ముఖ్యం. చదువు, వర్గం, కులంతో సంబంధం లేకుండా మహిళలు ప్రస్తుత కాలంలో మరింత చురుకుగా, దృఢంగా ఉన్నారు. మహిళలు పెద్ద సంఖ్యలో పాల్గొంటున్న స్థానిక పాలనలో ఈ దృఢత్వానికి ఉత్తమ ఉదాహరణను చూడవచ్చు.

10.6.4 తెగలు :

తెగలు కులాలు, వర్గాలు వేరు. కులాలు హిందువులు, ముస్లింలు లేదా సిక్కులలో సామాజిక శ్రేణిలో వ్యక్తుల స్థానాలను సూచిస్తుండగా, తెగలను కొన్ని ఇతర లక్షణాల ద్వారా గుర్తించవచ్చు. ప్రకృతితో సాన్నిహిత్యం, అడవులు, ఖనిజాలు, ఇతర సహజవనరులపై ఆర్థిక వ్యవస్థపై ఆధారపడటం, గిరిజనేతరులతో పోలిస్తే గిరిజనుల మధ్య సాపేక్ష సామాజిక సమానత్వం, సాపేక్ష మహిళా స్వేచ్ఛ ఈ లక్షణాలలో ముఖ్యమైనవి. గిరిజనులు ఇస్లాం, క్రైస్తవం, బౌద్ధం లేదా యానిమిజం వంటి వివిధ మతాలకు చెందినవారు. భారత రాజ్యాంగంలో ప్రత్యేక నిబంధనలు ఉన్నాయి – భారత

రాజ్యాంగంలో ఐదవ మరియు ఆరవ షెడ్యూల్ గిరిజన ప్రాబల్య ప్రాంతాల పాలన కోసం. ఈ నిబంధనలు గిరిజన అస్తిత్వాలు, సంస్కృతి, ఆచారాలు, ఆర్థిక ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి ఉద్దేశించినవి. భారతదేశంలోని అనేక ప్రాంతాలలో ఈశాన్య భారతదేశంలోని అస్సాం, మేఘాలయ, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, త్రిపుర, మణిపూర్, నాగాలాండ్, మిజోరాం మరియు సిక్కిం వంటి రాష్ట్రాలు మరియు ఇతర ప్రాంతాలలో ఛత్తీస్గఢ్, జార్ఖండ్, మధ్యప్రదేశ్, పశ్చిమ బెంగాల్ మొదలైన వివిధ తెగలు నివసిస్తున్నాయి. తమ ఆర్థిక వ్యవస్థను, సంస్కృతిని దోపిడీ చేసే బయటి వ్యక్తుల "అంతర్గత కాలనీలు"గా మారాయని గిరిజనులు తరచుగా ఫిర్యాదు చేస్తుంటారు. ఇది అనేక సందర్భాల్లో జాతి హింసకు దారితీసింది. రాజకీయ పార్టీలు, విద్యార్థి సంఘాలు, ఇతర పౌర సంఘాలు ఈ సమస్యలపై గిరిజనులను సమీకరించాయి. ప్రతి ఎన్నికల సమయంలో రాజకీయ పార్టీలు, ముఖ్యంగా గిరిజన సమాజం కోసం పోరాడే ప్రాంతీయ పార్టీలు గిరిజనుల సాంస్కృతిక అస్తిత్వాలు, ఆర్థిక వ్యవస్థ, రాజకీయ స్వయంప్రతిపత్తికి సంబంధించిన అంశాలపై ప్రచారం చేస్తుంటాయి. ప్రత్యేకించి, గిరిజనుల ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించేవి వారి సాంస్కృతిక గుర్తింపును పరిరక్షించడం, అడవులు, ఖనిజాలు మరియు ఇతర సహజ వనరులు వంటి సహజ వనరుల పోషణ మరియు రక్షణ, బయటి వ్యక్తుల ప్రవాహం తరచుగా వారి సాంస్కృతిక గుర్తింపును క్షీణింపజేయడం మరియు వనరుల దోపిడీ, ప్రాంతీయ అభివృద్ధి, రాజకీయ స్వయంప్రతిపత్తి. ఈ సమస్యలు సాధారణంగా గిరిజనుల ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించేవిగా పనిచేస్తాయి.

మునుపటి యూనిట్ లో, మీరు ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క అర్థం మరియు ఓటింగ్ ప్రవర్తనను అధ్యయనం చేసే మార్గం యొక్క పరిణామాన్ని అధ్యయనం చేశారు. కులం, వర్గం, లింగం మరియు తెగ వంటి ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలను కూడా మీరు అధ్యయనం చేశారు. భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనలో ఏకరూపత లేదా సాధారణ నమూనా లేదు. ఈ యూనిట్ లో, మీరు ఓటు ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలుగా జాతి, భాష మరియు మతం గురించి చదివారు. మతం యొక్క పాత్ర పెరగడానికి మీడియా ఎలా దోహదం చేస్తుందో మరియు ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశంగా ప్రజాదరణను ఎలా ప్రోత్సహిస్తుందో కూడా మీరు చదువుతారు.

10.6.5 జాతి :

జాతి అంటే ఏమిటి? సాహిత్యంలో, జాతిని రెండు విధాలుగా ఉపయోగిస్తారు: ఒకటి, కులం, తెగ, మతం, భాష, సంస్కృతి మొదలైన బహుళ గుర్తుల ఆధారంగా ఏర్పడిన గుర్తింపు; మరియు రెండు, ఒకే మార్కర్ ఆధారంగా ఏర్పడిన గుర్తింపుగా. యూనిట్ 4లో కులం, వర్గం, లింగం మరియు తెగ వంటి ఒకే గుర్తుల పాత్ర గురించి మీరు చదివారు. మరియు ఓటు ప్రవర్తనను నిర్ణయించడంలో మతం మరియు భాష వంటి ఒకే గుర్తుల పాత్ర గురించి అలాగే బహుళ గుర్తుల ఆధారంగా జాతి గురించి మీరు ఈ యూనిట్లో చదువుతారు. ఓటింగ్ సరళిలోనే కాదు రాజకీయ పార్టీల ఏర్పాటులో కూడా జాతి కనిపిస్తుంది. చంద్ర (2000) ప్రకారం ఉత్తర భారతదేశంలో బహుజన సమాజ్ పార్టీ ఒక జాతి పార్టీ. బహుజన సమాజ్ పార్టీ ఆవిర్భావం జాతి ఉద్యమం యొక్క ఫలితం, ఇక్కడ దళిత మరియు అణగారిన వర్గాలు ఈ ఉద్యమానికి ప్రధాన మద్దతుదారులుగా ఉన్నాయి. పార్టీ ఆవిర్భావం తర్వాత బలమైన ఓటు బ్యాంకుగా మారారు. చంద్ర జాతి పార్టీని ఒక జాతి సమూహం యొక్క లక్ష్యం యొక్క ఛాంపియన్ గా బహిరంగంగా ప్రాతినిధ్యం వహించే పార్టీగా నిర్వచించాడు. ఒక జాతి పార్టీగా బిఎస్ పి ఇతర జాతి సమూహాలను మినహాయించి ఒక జాతి సమూహంగా దళితుల మద్దతుతో ఎలా అభివృద్ధి చెందుతుందో ఆమె వివరించారు. ఒక జాతి పార్టీగా బిఎస్ పి యొక్క

ప్రధాన లక్ష్యం ఒక జాతి సమూహంగా దళితులకు సమర్థవంతమైన ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వడమేనని చంద్ర చెప్పారు. ఒక జాతి పార్టీకి మూడు ముఖ్య లక్షణాలుంటాయి :

i. వివరణాత్మక లక్షణాల ఆధారంగా నిర్వచించబడిన సమూహాన్ని సమీకరించడం,

ii. జాతి 'బయటివారిని' మినహాయించడం ద్వారా జాతి 'అంతర్గత' సమూహాలను సమీకరించడానికి ఇది ప్రయత్నిస్తుంది; మరియు,

iii. ఇది ఒక జాతి సమూహం యొక్క కారణాన్ని సమర్థిస్తుంది.

జాతి పార్టీల అంతర్గత సంస్థాగత నిర్మాణం గురించి చంద్ర వాదిస్తూ, అంతర్గత-పార్టీ పురోభివృద్ధి యొక్క కేంద్రీకృత పాలన ఉన్న పార్టీలు కొత్త జాతి సమూహాలను సర్దుబాటు చేయడం కష్టమని, అయితే పోటీ నిబంధనలు ఉన్న పార్టీలు అలా చేయగలవని వాదించారు. 'ఏ జాతి సమూహం లేదా కులానికి చెందిన ఓటర్ల మద్దతును ఆకర్షించడంలో రాజకీయ పార్టీల విజయం ఆ వర్గానికి చెందిన పదవిని ఆశించే ఉన్నత వర్గాలను చేర్చుకునే సామర్థ్యంపై నేరుగా ఆధారపడి ఉంటుంది. ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే బహుళ కారకాల ఆధారంగా జాతికి అత్యంత అనువైన ఉదాహరణ ఈశాన్య భారతదేశం మరియు భారతదేశంలోని ఇతర తెగలు నివసించే ప్రాంతాలలో చూడవచ్చు. ఈశాన్య భారత రాష్ట్రాలు జాతి ఆధారిత ఎన్నికల రాజకీయాలు మరియు ఓటింగ్ ప్రవర్తనకు అత్యంత ముఖ్యమైన ఉదాహరణలను అందిస్తాయి. ఈ ప్రాంతాలలో స్థూలంగా రెండు రకాల జాతి సమూహాలు ఉన్నాయి: ఒకటి, అనాదిగా నివసిస్తున్నవారు; మరియు రెండు, వివిధ కారణాల వల్ల కాలక్రమేణా ఈ ప్రాంతాలకు వలస వచ్చినవారు – ఉపాధి, వాణిజ్యం లేదా సాగు కోసం. అస్తిత్వాల ఏర్పాటుకు పునాదులు – సంస్కృతి (భాష, వస్త్రధారణ, ఆహారం, జానపద కథలు మొదలైనవి), చరిత్ర, ఆర్థిక వ్యవస్థ, వివక్ష మరియు దోపిడీ యొక్క నిజమైన లేదా గ్రహించిన భావన. ఈ గుర్తులలో తేడాల ఆధారంగా వివిధ జాతి సమూహాలు ఏర్పడతాయి. రాజకీయ పోటీ లేదా రాజకీయ సంఘర్షణ సమయంలో, ఈ గుర్తులు రాజకీయ సమీకరణకు చిహ్నాలుగా మారతాయి. నిర్దిష్ట పదాలలో, వలసలు, పౌరసత్వం, గుర్తింపులు మరియు సంస్కృతి మరియు భూమి రక్షణ వంటి సూచికల ద్వారా జాతి గుర్తులు వ్యక్తీకరించబడతాయి. ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తి, స్వయం నిర్ణయాధికారం, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక హక్కుల పరిరక్షణ కోసం కాకుండా, ఎన్నికల సమయంలో ఈ అంశాలు ఒంటరిగా లేదా ఉమ్మడిగా ఓటింగ్ ప్రవర్తనను గణనీయంగా నిర్ణయిస్తాయి. ఈ ప్రాంతాల్లో వివిధ జాతుల మద్దతు పొందిన ప్రాంతీయ పార్టీల విజయం బహుళ గుర్తులపై ఏర్పడిన జాతి ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశంగా పనిచేస్తుందనే వాస్తవానికి సంకేతం.

10.6.6 మతము :

భారత రాజకీయాల్లో మతం కూడా ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తుంది. భారతదేశంలో మతం ఆధారంగా అనేక రాజకీయ పార్టీలు ఏర్పడ్డాయి. ఎన్నికల సమయంలో వివిధ రాజకీయ పార్టీలు మతం పేరుతో ఓట్లు దండుకుంటున్నాయి. 'మతం ప్రమాదంలో ఉంది' అనే నినాదాన్ని లేవనెత్తి ప్రజల మతపరమైన భావాలను రెచ్చగొడుతున్నారు. పార్టీ టికెట్ల పంపిణీలో ఓటర్లు, అభ్యర్థుల మతాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు. మతపరమైన భావోద్వేగాల ప్రభావానికి లోనై ఓటర్లు తమ సొంత మతానికి చెందిన అభ్యర్థులకు అనుకూలంగా ఓటు వేయడం తరచుగా కనిపిస్తుంది.

భారతదేశం ప్రతి ఒక్కరికీ మత స్వేచ్ఛ హక్కుకు హామీ ఇస్తూ, అన్ని మతాలను సమానంగా చూసే లౌకిక దేశం. రాజకీయ మద్దతు పొందడానికి మతం పేరుతో అప్పీల్ చేయడం భారతదేశంలో చట్టబద్ధంగా నిషేధించబడింది. మతం ప్రజల జీవితాలలో ఒక ముఖ్యమైన భాగం కాబట్టి, ఆచరణలో మతాన్ని రాజకీయాల నుండి వేరు చేయడం అసాధ్యం. మతం ప్రజల రాజకీయ ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేయడమే కాకుండా, రాజకీయ మద్దతును కూడగట్టడానికి రాజకీయ పార్టీలు మరియు నాయకులు మత చిహ్నాలను కూడా ఉపయోగిస్తారు. మతానికి, రాజకీయాలకు మధ్య సంబంధం యొక్క ప్రాముఖ్యతను కొందరు రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలు నొక్కి చెప్పారు. షకీర్ (2019) పాశ్చాత్య దేశాల కంటే భారతదేశంలో మతం ఎక్కువగా వ్యాపించిందని వాదించారు. అభివృద్ధి చెందుతున్న సమాజంలో మతం మరియు రాజకీయాలు ఒకటి కంటే ఎక్కువ విధాలుగా సంకర్షణ చెందుతాయని భాంబ్రీ మరియు వర్మ (1972) వాదించారు. వివిధ మతాల ప్రయోజనాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే రాజకీయ పార్టీలు ఉన్నాయి. మతపరమైన పరిగణనలు కూడా రాజకీయ సమీకరణలో ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తాయి మరియు కొన్నిసార్లు ప్రభుత్వ నిర్ణయ ప్రక్రియను ప్రభావితం చేస్తాయి. భారతదేశంలో, వివిధ రాజకీయ పార్టీలు రాజకీయ మద్దతు పొందడానికి మత చిహ్నాలపై ప్రజలను సమీకరించాయి. పార్టీలు తరచుగా మతపరమైన గుర్తింపులను పరిగణనలోకి తీసుకొని ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి అభ్యర్థులను ఎంపిక చేస్తాయి. ప్రజలు తరచుగా మతపరమైన అంశాల ఆధారంగా ఎన్నికలలో ఓటు వేస్తారు. అందువలన, భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనలో మతం ఒక నిర్ణయాత్మకంగా పనిచేస్తుంది. భారతదేశంలో రాజకీయ సమీకరణ కోసం మత చిహ్నాలను ఉపయోగించే రాజకీయ పార్టీలు చాలా తక్కువ; ఉదాహరణకు బీజేపీ, శివసేన, శిరోమణి అకాలీదళ్, ఎంఐఎం (మజ్లిస్ ఇత్తెహాదుల్ ముస్లిమీన్).

రాజకీయ పార్టీలు, నాయకులు, సంస్థలు మతపరమైన అంశాలను ప్రజల మతేతర సమస్యలతో మిళితం చేస్తున్నాయి. వాటి సమీకరణ ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశంగా మతం పాత్రను రూపొందిస్తుంది. కానీ కేవలం మత ప్రాతిపదికన సమీకరణలు ఎల్లప్పుడూ యాంత్రిక పద్ధతిలో ఎన్నికల ప్రవర్తనగా రూపాంతరం చెందవు. ఒక సమాజం యొక్క మతపరమైన డిమాండ్లు ఆర్థిక అవసరాలు, పాలనా సమస్యలు, అవినీతి తొలగింపు, సాంస్కృతిక సమస్యలు మొదలైన మతేతర సమస్యలతో మిళితమై, ఒక మత సమాజం యొక్క సాధారణ సమస్యలుగా మారినప్పుడు ఇటువంటి సమీకరణ ప్రభావవంతంగా ఉంటుంది. ఎన్నికల్లో తమకు నచ్చిన పార్టీ లేదా అభ్యర్థి తమ మతాన్ని కాపాడుకోవడమే కాకుండా ఆర్థిక, సాంస్కృతిక ప్రయోజనాలను కాపాడి మెరుగైన పాలన అందిస్తారని ఓటర్లు భావిస్తున్నారు. మత సమీకరణలో, ఒక మత సమాజం మరొక వర్గానికి ఇచ్చిన ఉపకారం కారణంగా బాధపడటం కనిపిస్తుంది. పోటీ రాజకీయాలలో మొదటివారు, రెండవవారు ప్రత్యర్థులు అవుతారు. మతపరమైన ధృవీకరణతో గుర్తించబడిన పరిస్థితిలో, వివిధ మత వర్గాలు ప్రత్యర్థి రాజకీయ నాయకులు లేదా పార్టీలకు ఓటు వేస్తాయి. భారతదేశంలో, మతం 1980 ల నుండి ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే ఒక సాధారణ అంశంగా మారింది. అంతకు ముందు, ఇది 1960 లలో అమల్లోకి వచ్చింది. దేశం ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని ఎదుర్కొన్న సమయం కూడా అదే, ఇది కరువు, ఆహార సంక్షోభం మరియు కాంగ్రెస్ పై సాధారణ ఆగ్రహానికి ప్రతిబింబించింది. గోవధ నిషేధంపై విశ్వహిందూ పరిషత్, జనసంఘాల సమీకరణలతో పాటు కాంగ్రెసేతర పార్టీలు – సోషలిస్టులు, కమ్యూనిస్టులు కూడా ఆహార సంక్షోభంపై ప్రజలను సమీకరించారు. 1967, 1969 అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో కాంగ్రెసేతర పార్టీల విజయం, పలు రాష్ట్రాల్లో కాంగ్రెస్ ఓటమి ఇందుకు నిదర్శనం. జనసంఘ్ విజయంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించేది మతం. ఏదేమైనా, మతం మాత్రమే కారణం కాదు: ఇది ఆర్థిక సమస్యలతో పాటు పనిచేస్తుంది. 1967కు ముందు జరిగిన ఎన్నికలలో,

ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించడంలో మతం చిన్న పాత్ర పోషించింది. దేశ నిర్మాణం, జాతీయోద్యమ వారసత్వం, కులం, కుల ఆధారిత పోషణ వంటి అంశాలు ప్రధాన నిర్ణయాంశాలుగా ఉన్న కాంగ్రెస్ ఆధిపత్య యుగం అది.

కేంద్రంలో జనతా పార్టీ (1977-1980) ప్రభుత్వం ఏర్పడిన నేపథ్యంలో 1980లో కాంగ్రెస్ (ఐ) రాజకీయ లబ్ది పొందేందుకు మత చిహ్నాలను ఉపయోగించడానికి ప్రయత్నించింది. ఎమర్జెన్సీ సమయంలో చేసిన అతిక్రమణల కారణంగా 1977 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో జనతా పార్టీకి ప్రజల, ముఖ్యంగా ముస్లింల మద్దతు కోల్పోయిన తర్వాత కొత్త వ్యూహాన్ని రచించింది. 1985-86లో జరిగిన ఉప ఎన్నికల్లోనూ కాంగ్రెస్ ఘోర పరాజయం చవిచూసింది. హిందువులు, ముస్లింల మధ్య సమతౌల్యం నెలకొల్పేందుకు ప్రయత్నించడం ద్వారా తన స్థానాన్ని బలోపేతం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించింది. హిందువుల మద్దతు పొందడానికి, అయోధ్యలో ప్రతిపాదిత రామ మందిర స్థల శంకుస్థాపన (*శిలాన్యాసం*) చేయడానికి కాంగ్రెస్ విహెచ్పిని అనుమతించింది. బాబ్రీ మసీదు తాళాన్ని తొలగించి మసీదు స్థానంలో రామమందిరాన్ని నిర్మించాలన్న వీహెచ్ పీ ప్రధాన డిమాండ్ కు ఇది ప్రతిస్పందన. ఇందిరాగాంధీ హత్యతో ఉద్యమాన్ని తాత్కాలికంగా నిలిపివేశారు. రామ మందిర దర్శనం కోసం 1986 ఫిబ్రవరిలో కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం ఆలయాన్ని అన్ లాక్ చేసింది. కోర్టు ఆదేశాలతో గేట్లు తెరిచారు. ముస్లింల మద్దతు కోసం కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం 1985లో ముస్లిం మహిళల (హక్కుల పరిరక్షణ, విడాకుల బిల్లు)ను ప్రవేశపెట్టింది. షా బానో కేసు ప్రభావాన్ని నిర్వీర్యం చేయడమే ఈ బిల్లు ఉద్దేశం. షా బాను కేసు షా బానో అనే ముస్లిం మహిళకు సంబంధించి సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పుకు సంబంధించినది. తనకు విడాకులు ఇచ్చిన భర్త నిర్ణయాన్ని సవాల్ చేస్తూ షాబానో సుప్రీంకోర్టును ఆశ్రయించింది. 1985లో సుప్రీంకోర్టు ఆమెకు అనుకూలంగా తీర్పు ఇచ్చి ఆమెకు భరణం చెల్లించాలని పేర్కొంది. ముస్లింలలో మద్దతు కోల్పోతుందని భయపడిన కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం విడాకులు తీసుకున్న మహిళలకు కోర్టు ఉత్తర్వుల ద్వారా లభించే ప్రయోజనాలను నిరాకరిస్తూ ఈ బిల్లును ప్రవేశపెట్టింది. దీంతో ఆగ్రహించిన ముస్లిం సామాజికవర్గం కోర్టు మంజూరు చేసిన ముస్లిం మహిళల ప్రయోజనాలను నిరాకరిస్తూ చట్టం తీసుకురావాలని ప్రభుత్వంపై ఒత్తిడి తెచ్చింది. ప్రభుత్వ నిర్ణయం ఫెమినిస్టులకు, సమాజంలోని ఇతర ప్రజాస్వామిక వర్గాలకు ఆగ్రహం తెప్పించింది. కాంగ్రెస్ ను బుజ్జగించేందుకు బీజేపీకి ఒక సమస్యను కూడా కల్పించింది.

మైనారిటీలు.. ఎన్నికల్లో ముస్లింల మద్దతు కూడగట్టేందుకు కాంగ్రెస్ చేస్తున్న ప్రయత్నమని భావించారు. అదే సమయంలో హిందువుల మద్దతు పొందడానికి రాజీవ్ గాంధీ అయోధ్యలో ఆలయ తాళం తెరిచారు. దీంతో మతం పేరుతో వర్గాలను సంఘటితం చేసేందుకు కాంగ్రెస్, బీజేపీల మధ్య పోటీ రాజకీయాలు మొదలయ్యాయి. ఆ తర్వాత 1984 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో రెండు ఎంపీల పార్టీగా ఉన్న బీజేపీ 2019 లోక్ సభ ఎన్నికల్లో 303 సంపూర్ణ మెజారిటీతో పార్టీగా ఎదిగింది. సొంతంగా లేదా మిత్రపక్షాలతో కలిసి పలు రాష్ట్రాల్లో ప్రభుత్వాలను ఏర్పాటు చేసింది. మూడు దశాబ్దాలుగా బిజెపి ఎదుగుదల ఎన్నికల ప్రవర్తనలో మతం ఒక ముఖ్యమైన నిర్ణయాత్మక అంశంగా మారిందనడానికి సంకేతం. కానీ, ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లుగా, మతం ఒంటరిగా పనిచేయదు. రాజకీయ సమీకరణలో కమ్యూనిటీ యొక్క మతపరమైన సమస్యలు దాని ఇతర సమస్యలతో ముడిపడి ఉన్నప్పుడు ఇది ప్రభావవంతంగా మారుతుంది. బీజేపీ అద్భుత విజయానికి కారణమైన అంశం ఏదీ లేదు: పాలనతో పాటు, ప్రాథమిక అవసరాలు, ప్రచార శైలి, నాయకత్వ విధానాలు, విశ్వసనీయత లేకపోవడం, ఉద్యోగాలు కల్పిస్తామన్న హామీ, నల్లధనాన్ని వెనక్కి తీసుకురావడం, భావజాలం/ జాతీయవాదం మొదలైనవి కూడా ముఖ్యమైనవి. మతపరమైన వర్గాల మద్దతును పొందడానికి, రాజకీయ పార్టీలు ఈ సమస్యలను మతపరమైన వర్గాల పరంగా వివరిస్తాయి, ప్రధానంగా హిందువుల

బిజెపి మరియు హిందూయేతరుల కొంత వ్యతిరేకత.

10.6.7 ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలు :

మత చిహ్నాలపై సమీకరణ నమూనాలు ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలను కలిగి ఉన్నాయని ఎన్నికల అధ్యయనాలు చెబుతున్నాయి. ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశంగా మతంలో ఈ వైవిధ్యం ప్రతిబింబిస్తుంది. కానీ, ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లుగా, మత చిహ్నాలు ఆయా మత సమాజాల ఆర్థిక లేదా సాంస్కృతిక సమస్యలతో ముడిపడి ఉన్నప్పుడు ప్రభావవంతంగా ఉంటాయి. ఎన్నికలలో మత చిహ్నాల ప్రభావశీలత యొక్క ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలకు కొన్ని ఉదాహరణలు ఇక్కడ ఇవ్వబడ్డాయి. ఎన్నికల రాజకీయాలలో హిందూ మతం యొక్క చిహ్నం యొక్క ప్రభావం ఉత్తర మరియు పశ్చిమ భారతదేశంలో మరియు దక్షిణ భారతదేశంలోని కర్ణాటకలో మరింత ప్రభావవంతంగా ఉంది. తెలంగాణలోని హుస్నాబాద్, నిజామాబాద్, మహబూబ్ నగర్ జిల్లాల్లో ముస్లింలు పెద్ద సంఖ్యలో ఎంఐఎం (మజ్లిస్ ఇత్తెహాదుల్ ముస్లిమీన్) పార్టీ అభ్యర్థులకు ఓటు వేస్తుండగా, హిందువులు ప్రత్యర్థి పార్టీలకు మద్దతు ఇవ్వడానికి మొగ్గు చూపుతున్నారు. పంజాబ్ లో సిక్కు మత చిహ్నాలు రాజకీయాల్లో నిర్ణయాత్మక పాత్ర పోషిస్తాయి. శిరోమణి అకాలీదళ్ (ఎస్ఏడీ) మతపరమైన, సాంస్కృతిక, ఆర్థిక సమస్యలను, ముఖ్యంగా రైతుల సమస్యలను, పొరుగు రాష్ట్రాలతో జల వివాదాలు లేదా చండీగఢ్ను పంజాబ్ రాష్ట్ర రాజధానిగా చేయడం వంటి సమాఖ్యవాదాన్ని ప్రస్తావిస్తుంది. దీని మద్దతు స్థావరం ప్రధానంగా పంజాబ్ గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని సిక్కుల కమ్యూనిటీలో ఉంది. సిక్కు మతానికి సంబంధించిన చిహ్నాలు ఎక్కువగా గ్రామాలలో నిర్ణయాత్మక అంశంగా ఉన్నప్పటికీ, పంజాబ్ లోని పట్టణ ప్రాంతాలలో హిందువులతో సంబంధం ఉన్న మత చిహ్నాలు మరింత ప్రభావవంతంగా ఉన్నాయి. రెండు వేర్వేరు మతాలలో మద్దతు ఉన్న రెండు రాజకీయ పార్టీలు – సిరోమోని అకాలీదళ్ (ఎస్ఎడి) ప్రధానంగా గ్రామాలలో సిక్కులలో మరియు బిజెపి ప్రధానంగా నగరాల్లో హిందువులలో ఉన్నాయి. మహారాష్ట్రలో, ప్రాంతీయ గుర్తింపుతో పాటు ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశంగా మతం యొక్క ప్రాముఖ్యతలో అంతర్లీనంగా ఉన్న మరాఠీ మరియు హిందూ గుర్తింపులతో సంబంధం ఉన్న సమస్యలు మరియు చిహ్నాలపై శివసేన మద్దతును సేకరిస్తుంది.

10.6.7.1 సోషల్ మీడియా పాత్ర :

ఎన్నికల రాజకీయాల కోసం ప్రజలను సమీకరించడంలో సోషల్ మీడియా కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ఇది మత ఆధారిత సమీకరణను ప్రోత్సహించడమే కాకుండా ప్రజాదరణను కూడా ప్రోత్సహిస్తుంది. సమకాలీన ఎన్నికల రాజకీయాల్లో, పార్టీ మరియు పార్టీ నాయకుల పట్ల ప్రజల అభిప్రాయాలను ఆకర్షించడానికి లేదా తారుమారు చేయడానికి దీనిని ఒక సాధనంగా ఉపయోగించారు. 2014, 2019 సార్వత్రిక ఎన్నికల సమయంలో రాజకీయ పార్టీలు, నాయకుల ప్రచారంలో సోషల్ మీడియా కీలక పాత్ర పోషించడంతో పాటు ప్రజల ఓటింగ్ ప్రవర్తనపై కూడా ప్రభావం చూపింది. స్మార్ట్ ఫోన్, ఇంటర్నెట్ వినియోగం రాజకీయ పార్టీలకు ప్రజల్లోకి వెళ్లడానికి కొత్త వేదికను కల్పించింది. ఈ మాధ్యమం యొక్క ప్రయోజనం ఏమిటంటే ఇది ప్రాంతం, జాతి లేదా మతం యొక్క ఎటువంటి పరిమితి లేకుండా అందుబాటులో ఉంటుంది. సోషల్ మీడియా యొక్క ముఖ్యమైన వినియోగదారు యువత మరియు యువ మధ్యతరగతి ఓటర్లు ఓటింగ్ సరళి యొక్క సాంప్రదాయ కారకాలను అనుసరించనందున యువ మధ్యతరగతి ఓటర్లను సమీకరించడం దీని లక్ష్యం. ట్విట్టర్, ఫేస్బుక్, ఇన్స్టాగ్రామ్, యూట్యూబ్ ఈ కొత్త కమ్యూనికేషన్ పద్ధతిని సమాజంలోని వివిధ వర్గాలకు అందుబాటులో ఉంచాయి మరియు రాజకీయ నాయకులు తమ భావజాలాన్ని

ప్రాచుర్యంలోకి తీసుకురావడానికి మరియు ప్రజాభిప్రాయాన్ని సమీకరించడానికి అవకాశం ఇచ్చాయి. అమిత్ షా (2015) 2014 లో మోడీ డిజిటల్ ఇండియా 272 ప్లస్ మిషన్ను ప్రారంభించారని, పార్లమెంటులో మెజారిటీకి అవసరమైన సీట్ల సంఖ్యను ప్రస్తావిస్తూ. ఎన్నికల ప్రచారంలో 'అవినీతి రహిత భారత్', 'అభివృద్ధి', సమర్థవంతమైన నిర్వహణ వంటి మోదీ సందేశాలను అనుసంధానం చేయడానికి, వ్యాప్తి చేయడానికి బీజేపీ ఈ మాధ్యమాన్ని ఉపయోగించుకుంది.

10.6.8 భాష :

భారతదేశం బహుభాషా దేశం. ఓటింగ్ ప్రవర్తనలో భాష కూడా ఒక కారకంగా పనిచేస్తుంది. భాషా ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాల ఏర్పాటు భారతదేశంలో రాజకీయాల అంశంగా భాష ప్రాముఖ్యతను పూర్తిగా ప్రతిబింబిస్తుంది. ఆ రాష్ట్రంలో ఒక నిర్దిష్ట భాషకు ఉన్న స్థితి, లేదా ఒక రాష్ట్ర భాష యొక్క హోదా యొక్క నాణ్యతకు సంబంధించిన సమస్యలు రాష్ట్రాలలో ఉన్నాయి. ప్రజలు తమ భాషలతో భావోద్వేగ అనుబంధాన్ని కలిగి ఉంటారు కాబట్టి, భాషకు సంబంధించిన ఏదైనా సమస్య వచ్చినప్పుడల్లా వారు సులభంగా ప్రభావితమవుతారు. భాషా ప్రయోజనాలు ఎల్లప్పుడూ ఓటింగ్ ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేస్తాయి, ఉదాహరణకు, డి.ఎం.కె 1967 మరియు 1971 లలో హిందీ వ్యతిరేక ప్రచారం చేయడం ద్వారా తమిళనాడులో ప్రజల ఓట్లను పొందారు.

భారతదేశంలో అనేక భాషలు ఉన్నాయి మరియు ప్రతి ప్రాంతాన్ని నిర్దిష్ట భాష మరియు మాండలికాలతో గుర్తించవచ్చు. భారతదేశంలో రాజకీయాలలో భాష ఒక ముఖ్యమైన అంశం. ఇది ప్రాంతీయ అస్తిత్వ నిర్మాణం, రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ రాజకీయాలు మరియు భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో గుర్తింపు సంఘర్షణలకు ఆధారం. ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశంగా కూడా భాష పనిచేస్తుంది. కానీ సాధారణంగా, భాష మాత్రమే ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించదు. ఇది ఇతర కారకాలతో పొత్తుతో అలా చేస్తుంది: సమాజాలు, ప్రాంతాలు లేదా జాతి సమూహాల అనుకూలత లేదా వివక్షకు భాషను ప్రాతిపదికగా చూసినప్పుడు. కులం, మతం వంటి ఇతర అంశాలతో పోలిస్తే, ఇది కొన్ని సందర్భాల్లో ఎన్నికల రాజకీయాల్లో మరింత ప్రభావవంతంగా ఉంటుంది. తమిళనాడులో హిందీని బలవంతంగా రుద్దడాన్ని నిరసిస్తూ జరిగిన ఆందోళనలో భాష అత్యంత ప్రభావవంతంగా ఉంది. ఈశాన్యంలో, ముఖ్యంగా 1960 లలో – అస్సామీ మరియు బెంగాలీ భాషలపై సంఘర్షణ జరిగింది. ఇది ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఏర్పాటుకు డిమాండ్ కు దారితీసింది, ఫలితంగా 1972 లో మేఘాలయ ఏర్పడింది. అస్సాం ఒప్పందం తరువాత, బోడో ఆధిపత్య ప్రాంతాల రాజకీయాలలో బోడో భాష ఒక ముఖ్యమైన నిర్ణయాత్మక అంశంగా మారింది.

యుపిలో, భాష తరచుగా మతాల ఆధారంగా రాజకీయాలలో భాగం అవుతుంది, హిందీ హిందూ గుర్తింపుకు చిహ్నంగా మరియు ఉర్దూ ముస్లిం గుర్తింపుకు చిహ్నంగా మారుతుంది. ఉర్దూకు గుర్తింపు ఇవ్వాలన్న డిమాండ్ కొంతమంది హిందువుల నుంచి వ్యతిరేకతను రేకెత్తిస్తోంది. 1950-1960 దశకంలో హిందీ-ఉర్దూ ద్వంద్వవాదం మత వివాదానికి పునాదిగా ఉండేది. రాష్ట్రంలో (యుపి) ఉర్దూ రెండవ అధికార భాషగా భాషపై వివాదం ఉంది. 1950వ దశకం నుంచి యూపీలోని కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం, ఇతర పార్టీలు (సోషలిస్టులు, కమ్యూనిస్టులు, జనసంఘం) ఉర్దూను రెండో అధికార భాషగా చేయడాన్ని వ్యతిరేకిస్తూనే హిందీని ప్రోత్సహించేందుకు ప్రయత్నించాయి. 1960వ దశకంలో హిందీని తప్పనిసరి చేయాలని, ఆంగ్లాన్ని అధికార భాషగా తొలగించాలని సోషలిస్టులు యుపి, బీహార్ లలో ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించారు, 1953 నుండి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం హైస్కూల్ పరీక్షలలో సమాధానాలు ఇవ్వడానికి హిందీని

ఏకైక మాధ్యమంగా చేసింది. ఉర్దూ మీడియం పాఠశాలలకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సాయం నిలిపివేసింది. కానీ నెహ్రూ ఉర్దూ, హిందీల మధ్య సమానత్వం కావాలని డిమాండ్ చేశారు. 1961-1971 వరకు యుపిలో హిందీకి అధికార ప్రోత్సాహం లభించింది. యుపి మూడవ అధికార భాష సంస్కృతం, ఉర్దూ కాదు, మిగిలిన రెండు హిందీ మరియు ఆంగ్లం. 1970వ దశకంలో ఉర్దూ మాట్లాడేవారు ఉర్దూకు ప్రాముఖ్యత ఇవ్వాలనే డిమాండ్ ను లేవనెత్తారు: ఉర్దూ మాట్లాడేవారు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యను పరిష్కరించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం గుజ్రాల్ కమిటీని నియమించింది. ఉర్దూకు ఎక్కువ స్థానం కల్పించడానికి త్రిభాషా సూత్రాన్ని కమిటీ సిఫారసు చేసింది: యుపిలో ప్రతిఘటనకు ఇందిరాగాంధీ భయపడింది, మరియు జనతా పార్టీ ఇది ముస్లింలను బుజ్జగించేదిగా భావించింది. దీంతో ఉర్దూను మూడో అధికార భాషగా ప్రకటించకుండా నిలిపివేశారు. 1980లో ఎమర్జెన్సీ తర్వాత కాంగ్రెస్ ఆవిర్భవించిన దశలో హిందువులు, ముస్లింల మధ్య సమతౌల్యం నెలకొల్పేందుకు ప్రయత్నించింది. యుపిలో, కాంగ్రెస్ మేనిఫెస్టో రాష్ట్రంలో ఉర్దూను రెండవ అధికార భాషగా చేస్తామని వాగ్దానం చేసింది: ఇది బిజెపి, లోక్ దళ్ మరియు కొంతమంది కాంగ్రెస్ సభ్యుల నుండి వ్యతిరేకతను ఎదుర్కొంది. అయితే ఉర్దూకు అనుకూలంగా కొన్ని అలవెన్సులు ఇచ్చారు. 1982లో ఉర్దూకు ద్వితీయ భాష హోదా ఇచ్చినా అధికార భాషగా లేదు. ముస్లిం శాసనసభ్యులు చట్టాన్ని తీసుకురావాలని ప్రభుత్వంతో లాబీయింగ్ చేశారు. 1984లో రాష్ట్రంలో ఉర్దూను రెండో అధికార భాషగా చేయడానికి ప్రభుత్వం చట్టం చేసింది: దానిని కోర్టు కొట్టివేసింది. 1989 లో, ఎన్.డి.తివారీ ఉర్దూను రెండవ అధికార భాషగా చేస్తూ చట్టాన్ని ఆమోదించారు – బదౌన్లో మత అల్లర్లను ప్రేరేపించారు. చివరకు 1994లో ములాయం సింగ్ ప్రభుత్వం ఈ ఆర్డినెన్స్ ను అమలు చేసింది. ఉర్దూకు రెండో అధికార భాష హోదా కల్పించారు. బీహార్ ప్రభుత్వం దీనికి విరుద్ధమైన చిత్రాన్ని సమర్పించింది: 1989 లో అధికారిక నోటిఫికేషన్ ద్వారా ఉర్దూకు మద్దతు ఇచ్చింది (వివరాల కోసం, హసన్ 1998: పేజీలు 176-89).

10.6.9 ప్రాంతం :

ప్రాంతీయవాదం మరియు ఉప-ప్రాంతీయవాదం ఓటింగ్ ప్రవర్తనపై గణనీయమైన ప్రభావాన్ని చూపుతాయి, తరచుగా శాశ్వత ప్రాంతీయ రాజకీయ అస్తిత్వాల ఆవిర్భావానికి మార్గం సుగమం చేస్తాయి. ఈ పార్టీలు ప్రాంతీయ అస్తిత్వం మరియు అహంకారం యొక్క లోతైన భావాలను ఉపయోగించుకుంటాయి, అప్పుడప్పుడు ఎన్నికల బహిష్కరణలకు కూడా మద్దతు ఇస్తాయి. ఉదాహరణకు భారతదేశంలో తమిళనాడులో అన్నాడిఎంకె, ఆంధ్రప్రదేశ్ లో తెలుగుదేశం పార్టీ వంటి పార్టీలు ప్రాంతీయ కారణాలు, మనోభావాలను బలపరుస్తూ తమ పునాదిని పటిష్టం చేసుకున్నాయి. పైగా, ఎన్నికల సమీకరణాలపై చరిష్మా ఉన్న నాయకుల పెత్తనాన్ని అతిశయోక్తిగా చెప్పలేం. జవహర్ లాల్ నెహ్రూ, ఇందిరాగాంధీ, అటల్ బిహారీ వాజ్ పేయి వంటి ప్రముఖులు భారత రాజకీయాలపై చెరగని ముద్ర వేసి, వారి మద్దతుదారుల్లో అచంచల విధేయతను ప్రేరేపించారు. ఉదాహరణకు, భారతదేశపు మొదటి ప్రధానమంత్రిగా నెహ్రూ యొక్క మహోన్నత ఉనికి ప్రజలను ఉత్తేజపరిచింది, సంక్షోభ సమయాల్లో ఇందిరాగాంధీ యొక్క దృఢమైన నాయకత్వం ఆమెకు విస్తృతమైన ప్రశంసలను సంపాదించింది. రాష్ట్రస్థాయిలో చరిష్మా కలిగిన ప్రాంతీయ నాయకులకు ఓటర్ల మనోభావాలపై గణనీయమైన పట్టు ఉంది. ఉదాహరణకు పశ్చిమబెంగాల్ లో మమతా బెనర్జీ, ఒడిశాలో నవీన్ పట్నాయక్ వ్యక్తిగత చరిష్మా ఆయా పార్టీలకు పదేపదే ఎన్నికల విజయాలుగా పరిణమించింది. దక్షిణాది రాష్ట్రమైన తమిళనాడులో, దివంగత ఎం కరుణానిధి చరిష్మా నాయకత్వం అనేక దశాబ్దాలుగా ద్రవిడ మున్నేట్ర కళగం (డిఎంకె)

కు మద్దతును బలోపేతం చేయడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది. అంతేకాకుండా వేర్పాటువాద భావాలు ఉన్న ప్రాంతాల్లో పార్టీలు తమ డిమాండ్ల సాధన కోసం ఎన్నికలను బహిష్కరించాలని పిలుపునివ్వవచ్చు. భారతదేశంలోని ఈశాన్య రాష్ట్రాలు మరియు జమ్మూ కాశ్మీర్ లోని వివిధ పార్టీల విషయంలో ఇది స్పష్టంగా కనిపించింది, ఇక్కడ ఎన్నికల బహిష్కరణలకు పిలుపులు పునరావృతమవుతున్నాయి. చివరగా, ప్రాంతీయవాదం, నాయకుల ఆకర్షణీయ తేజస్సు మరియు అప్పుడప్పుడు వేర్పాటువాద భావాలు కలిసి భారతదేశం వంటి విభిన్న ప్రజాస్వామ్య దేశాలలో ఎన్నికల ప్రవర్తన యొక్క సంక్లిష్ట రూపాన్ని రూపొందిస్తాయి. జాతీయ, ప్రాంతీయ స్థాయిల్లో రాజకీయ పరిస్థితుల సంక్లిష్టతలను అర్థం చేసుకోవడానికి ఈ డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడం కీలకం.

10.7 భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే ఇతర అంశాలు :

భారతదేశంలో మన ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనలను నిర్ణయించే ప్రధాన రాజకీయ మరియు సామాజిక – ఆర్థిక కారకాలు :

1. **విద్య :** నిరక్షరాస్యులతో పోలిస్తే విద్యావంతులు ఓటు వేయడానికి ఎక్కువ ఆసక్తి కనబరుస్తారు, ఎందుకంటే వారు ఓటు హక్కు యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుసుకుంటారు మరియు ఈ హక్కును ఉపయోగించడాన్ని జాతీయ కర్తవ్యంగా భావిస్తారు. తమ ఓటు హక్కును అమలు చేయడం ద్వారా తమకు నచ్చిన ప్రభుత్వాన్ని ఎన్నుకోవచ్చని వారికి తెలుసు. ఈ విధంగా విద్య వ్యక్తి యొక్క ఓటింగ్ ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేస్తుంది మరియు విద్య వ్యాప్తితో ఓటు హక్కు వినియోగ నిష్పత్తి కూడా పెరుగుతోంది మరియు 16 వ సార్వత్రిక ఎన్నికల సమయంలో ఓటింగ్ శాతం 66.38 శాతానికి పెరిగింది, ఇది గత ఎన్నికలతో పోలిస్తే చాలా ఎక్కువ.

2. **చరిష్మా :** ఓటింగ్ ప్రవర్తనలో ఒక ముఖ్యమైన అంశం చరిష్మా. అంటే ఒక కారకం యొక్క అసాధారణ లక్షణం మరియు సమూహ అంశాల నాయకుడిని అధిగమిస్తుంది, ఇది వ్యతిరేక అర్థంలో పెద్ద సంఖ్యలో ప్రజల పట్ల ఆకర్షణ మరియు గౌరవానికి మూలంగా మారుతుంది, ఇది చాలా మందికి భయం కలిగిస్తుంది, ఎందుకంటే వారు ఒక శక్తివంతమైన నాయకుడి అభీష్టానికి వ్యతిరేకంగా మాట్లాడరు లేదా మాట్లాడటానికి సాహసించరు. అదృష్టవశాత్తూ, మన దేశంలో, చరిష్మా యొక్క నిర్మాణాత్మక అంశం ఎన్నికల సమయంలో దాని పాత్రను కలిగి ఉంది. నెహ్రూ, ఇందిర, వాజ్ పేయి, మోడీ వంటి మహానుభావులు ఎదుర్కొన్న సభల్లో విపరీతంగా పాల్గొనడం, అలాంటి మహానుభావులు చేసిన విజ్ఞప్తులకు ప్రతిస్పందనగా ఓటర్ల మనసుల్లో అకస్మాత్తుగా వచ్చిన మార్పు మన ప్రజల ఎన్నికల ప్రవర్తనలో చరిష్మా పాత్రకు నిదర్శనంగా భావించవచ్చు. "గరీబీ హటావో" నినాదం 1971 ఎన్నికలలో అద్భుతాలు చేసింది, బంగ్లాదేశ్ యుద్ధంలో భారతదేశం అద్భుత విజయం సాధించిన తరువాత శ్రీమతి గాంధీ వ్యక్తిత్వం 1972 రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎన్నికలలో ఓటర్ల మనస్సుపై అదే అద్భుతమైన ప్రభావాన్ని చూపింది. 1977 ఎన్నికలలో జయప్రకాశ్ నారాయణ్ ఇమేజ్ కూడా అదే ప్రభావాన్ని చూపింది. మోదీ వ్యక్తిత్వం వల్లే 2014 ఎన్నికల్లో బీజేపీ విజయం సాధించింది.

3. **సైద్ధాంతిక నిబద్ధత :** ఓటర్ల సైద్ధాంతిక నిబద్ధత ఓటింగ్ ప్రవర్తనను కూడా ప్రభావితం చేస్తుంది చాలా

మంది ఓటర్లు నిర్దిష్ట భావజాలం పట్ల పిచ్చిగా ఉంటారు మరియు వారు ఓటు వేసే సమయంలో అభ్యర్థి మరియు రాజకీయ పార్టీ యొక్క భావజాలాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు. వామపక్ష పార్టీలకు మద్దతు ఇచ్చే ఓటర్లకు ఈ వాస్తవం వర్తిస్తుంది.

4. **జనాకర్షక నినాదాలు :** కొన్నిసార్లు వివిధ రాజకీయ పార్టీలు సమయ అవసరాన్ని బట్టి జనాకర్షక నినాదాలు చేస్తూ ఓటర్ల ఆలోచనలను ప్రభావితం చేస్తాయి. ఉదాహరణకు 1971లో గరీబీ హఠావో నినాదాన్ని కాంగ్రెస్ లేవనెత్తింది. 16వ లోక్ సభ ఎన్నికల సందర్భంగా 'అబ్కీ బార్ మోదీ సర్కార్ ' అంటూ నినాదాలు చేశారు.

5. **వ్యక్తిగత పరిచయాలు :** అభ్యర్థి, ఓటర్ల వ్యక్తిగత పరిచయాలు కూడా ఓటర్ల ఓటింగ్ ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేస్తాయి. చాలా మంది ఓటర్లు అభ్యర్థి వ్యక్తిగత సందర్శనల ద్వారా ప్రభావితమై వారికి అనుకూలంగా ఓటు వేస్తారు. దీనికితోడు అభ్యర్థి బంధువులు, స్నేహితులు కూడా వారి వ్యక్తిగత సంబంధం కారణంగా వారికి అనుకూలంగా ఓటు వేశారు.

6. **పార్టీ విధేయత :** భారతదేశంలో, చాలా మంది ప్రజలు వారి వేర్వేరు రాజకీయ పార్టీతో అనుబంధం కలిగి ఉంటారు మరియు వారు ఎల్లప్పుడూ అభ్యర్థి కంటే పార్టీకి అనుకూలంగా ఓటు వేస్తారు. తమ అభ్యర్థి గెలవడని తెలిసినా పార్టీ విధేయతను మార్చుకోలేమని, అలాంటి ఓటర్లు నిబద్ధత కలిగిన ఓటర్లుగా పేరుపొందుతారని అన్నారు.

7. **డబ్బు ప్రభావం :** భారతదేశం దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన నివసిస్తున్న పేద దేశం. భారతదేశంలో ఓట్ల ప్రవర్తనను నిర్ణయించడంలో డబ్బు కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ధనిక అభ్యర్థి లేదా పార్టీకి ఎన్నికల్లో విజయావకాశాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. ఎన్నికల వేళ పేదలు డబ్బుల మెరుపులకు ఆకర్షితులై వారి ఓట్లను కొంటున్నారు. ఈ విధంగా భారత్ లో 'నోటు ఇచ్చి ఓటు వేయండి' అనే ప్రక్రియ కొనసాగుతోంది.

8. **అధికారంలో ఉన్న పార్టీ పనితీరు :** ప్రతి రాజకీయ పార్టీ ఎన్నికల మేనిఫెస్టో ఆధారంగా ఎన్నికల్లో పోటీ చేస్తుంది, అధికారంలోకి వచ్చిన తర్వాత అందులో ఇచ్చిన హామీలను నెరవేర్చాలని భావిస్తుంది. కేవలం ఎన్నికల్లో ఇచ్చిన హామీలు, నెరవేర్చిన హామీల ఆధారంగా అధికార పార్టీ పనితీరు ప్రజల ప్రాథమిక ప్రవర్తనను పెద్ద ఎత్తున ప్రభావితం చేస్తుంది. 1984 ఎన్నికలలో అఖండ మెజారిటీ సాధించిన కాంగ్రెస్ (ఐ) 1989 లో జరిగిన తదుపరి ఎన్నికలలో సాధారణ మెజారిటీని కూడా గెలుచుకోలేకపోయింది, ఎందుకంటే అది విజయవంతంగా పనిచేయడంలో విఫలమైంది. 1989లో కాంగ్రెస్ పార్టీ, 1991లో జనతాదళ్ లు అధికారాన్ని వినియోగించుకోవడంలో, తమ రాజకీయ సుస్థిరతను కాపాడుకోవడంలో విఫలం కావడంతో విజయం సాధించలేకపోయాయి. దీనికి ప్రధాన కారణం విద్యావంతులైన ఎగువ మధ్యతరగతికి చెందిన యువతీయువకులు కావడం, వారి పనితీరు ఆధారంగా తమ మద్దతును ఒక పార్టీ నుంచి మరో పార్టీకి బదిలీ చేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్న 'ఫ్లోటింగ్ ఓటర్' లేదా 'స్విచ్చర్ల' సంఖ్య గణనీయంగా పెరగడమే.

9. సామూహిక అక్షరాస్యత : భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనలను నిర్ణయించే మరొక అంశం సామూహిక అక్షరాస్యత. ప్రజల ఈ బలహీనత కారణంగా రాజకీయ పార్టీలు, మతతత్వ గ్రూపులు, మిలిటెంట్ సంస్థలు కులం, మతం, ప్రాంతం, మరో అంశం పేరుతో ప్రజల మనోభావాలను దోచుకునే స్థితిలో ఉన్నాయి. పోలైన ఓట్లలో నిరక్షరాస్యుల ఓట్లు అధిక శాతం ఉంటాయి కాబట్టి ఎన్నికల ఫలితాలను నిర్ణయించడంలో ఇది పెద్ద పాత్ర పోషిస్తుంది. అయితే, ఈ వాస్తవం ఉన్నప్పటికీ, గత అనుభవాల నుండి పుట్టిన కామన్ సెన్స్ మరియు పరిపక్వత కూడా ఓటర్ల మనస్సును మరియు చర్యలను ప్రభావితం చేయడంలో పెద్ద పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. 1977లో నియంతృత్వ శక్తులను ఓడించడానికి, 1980లో వారు ఏకమయ్యారు. ఈ సంఘటిత అసాంఘిక శక్తులను ఓడించడానికి వారు మళ్ళీ.

10. వర్గవిభేదాలు : భారత రాజకీయ జీవితంలో గ్రామస్థాయి నుంచి జాతీయ స్థాయి వరకు వర్గపోరు ఉంటుంది. అటు రాజకీయ పార్టీ గానీ, ఇటు క్యాడర్ బేస్డ్ బీజేపీ, రెండు కమ్యూనిస్టు పార్టీల్లోనూ వర్గపోరు తప్పడం లేదు. రజనీ కొఠారి చెప్పినట్లు పార్టీలోని అన్ని స్థాయిల్లోనూ ఇది పనిచేస్తోంది. ఉజ్వలమైన గతం, బలహీనమైన వర్తమానం, ఉజ్వల భవిష్యత్తు లేని రాజకీయ పార్టీగా ఉన్న కాంగ్రెస్ బలంపై ప్రతికూల ప్రభావం చూపింది. ఇతర పార్టీలు కూడా గ్రూపు తగాదాలతో సతమతమవుతున్నాయి. గ్రూపు తగాదాలను అధిగమించలేక కొన్ని రాజకీయ పార్టీలపై ఓటర్లు అసంతృప్తితో ఉన్నారు. చిన్న సంస్థాగత నెట్వర్క్ మరియు పరిమిత కార్యాచరణ ఆధారిత కారణంగా వారు ప్రాంతీయ పార్టీల వైపు మొగ్గు చూపుతున్నారు.

11. అభ్యర్థి పట్ల ప్రజా గౌరవం : ఒక అభ్యర్థి ఒక నియోజకవర్గం లేదా అతనికి తెలిసిన లక్షణాలు లేదా ఏదైనా విలువ వ్యాప్తిలో సహకారం ఉన్న ప్రజలతో నివేదించడం ఎల్లప్పుడూ ఓటింగ్ ప్రవర్తనకు ఒక కారకంగా పనిచేస్తుంది. వివిధ సమస్యలు, సమస్యలపై తన పార్టీ విధేయత లేదా అభిప్రాయంతో పాటు, ఓటరు తన ఎంపిక చేసేటప్పుడు, అభ్యర్థితో తన అనుబంధం యొక్క స్వభావం మరియు స్థాయిని ఎల్లప్పుడూ పరిగణనలోకి తీసుకుంటాడు. ఒక పార్టీ అభ్యర్థికి ఉన్న పాజిటివ్ ఇమేజ్ ఆ పార్టీకి ప్రజల మద్దతుకు మూలం. ఓటరు తనకు ఎలాగూ సహాయం చేయగల అభ్యర్థికి ఓటు వేయడానికి ఇష్టపడతాడు.

12. ఎన్నికల ప్రచారం : ఓటర్లను తమకు అనుకూలంగా మలుచుకోవడానికి ప్రతి పార్టీ పెద్ద ఎత్తున ఎన్నికల ప్రచారాన్ని ప్రారంభిస్తుంది. భారీ సభలు, వీధి సమావేశాలు, వ్యక్తిగత పరిచయాలు, పోస్టర్లు, పోస్టర్ వార్, సినిమా తారల ప్రసంగాలు, టీవీ, రేడియో ప్రసారాలు, వార్తాపత్రికల ప్రకటనలు, కరపత్రాలు, ఊరేగింపులు, ప్రచారాలు, ముఖ్యంగా ఫ్లోటింగ్ ఓట్లను గెలుచుకోవడానికి ఉపయోగిస్తారు. ఓటర్ల ఎంపికను ప్రభావితం చేయడంలో పోలింగ్ ప్రచారం పాత్ర పోషిస్తుంది. అధికార పార్టీ ఎప్పుడూ తన ఎన్నికల ప్రచారం ద్వారా తమకు గెలిచే అవకాశం ఉందనే భావనను సృష్టించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది, ఎందుకంటే చాలా మంది ఓటర్లు తాము గెలిచే పక్షంగా భావించే పక్షం పక్కన నిలబడటానికి ప్రయత్నిస్తారు.

10.8 ముగింపు:

చివరగా, భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తన రాజకీయ, సామాజిక-ఆర్థిక మరియు వ్యక్తిగత కారకాల సంగమం ద్వారా రూపొందించబడింది. ఓటరు భాగస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడంలో విద్య కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది, ఎందుకంటే అవగాహన కలిగిన పౌరులు తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకునే అవకాశం ఉంది, దీనిని జాతీయ కర్తవ్యంగా గుర్తిస్తారు. ఆకర్షణీయమైన నాయకులు ఓటర్లను ఆకర్షించగలరు, వారి వ్యక్తిగత ఆకర్షణను ఉపయోగించుకుని ఓట్లను గణనీయంగా ప్రభావితం చేయగలరు. సైద్ధాంతిక కట్టుబాట్లు ఓటర్ల ప్రాధాన్యతలను మరింత పెంచుతాయి, ముఖ్యంగా వామపక్ష భావజాలం వంటి నిర్దిష్ట రాజకీయ తత్వాలతో జతకట్టిన వారిలో. జనాకర్షక నినాదాలు మరియు వ్యక్తిగత పరిచయాలు ఎన్నికల ఆయుధాగారంలో శక్తివంతమైన సాధనాలు, పార్టీలు తక్షణ మరియు సాపేక్ష ప్రాతిపదికన ఓటర్లతో కనెక్ట్ కావడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. వ్యక్తిగత సంబంధాలు మరియు స్థానిక పరస్పర చర్యల ప్రభావం ఓటరు విధేయతను పొందడంలో క్షేత్రస్థాయి నిమగ్నత యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. అదేవిధంగా, పార్టీ విధేయత స్థిరంగా నిర్ణయించబడుతుంది, చాలా మంది ఓటర్లు అభ్యర్థి అవకాశాలతో సంబంధం లేకుండా వారు ఎంచుకున్న పార్టీలకు స్థిరంగా మద్దతు ఇస్తారు. ఏదేమైనా, ఎన్నికలలో డబ్బు పాత్రను విస్మరించలేము, ముఖ్యంగా గణనీయమైన పేదరిక స్థాయిలు ఉన్న దేశంలో. ఆర్థిక ప్రలోభాలు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియను వక్రీకరించగలవు, కఠినమైన ఎన్నికల నిబంధనల అవసరాన్ని నొక్కిచెబుతున్నాయి. ఓటర్లు తమ ఓటు వేసేటప్పుడు గత పాలనను, ఎన్నికల హామీల నెరవేర్పును అంచనా వేయడంతో అధికార పార్టీ పనితీరు మరో కీలకమైన అంశం. 1989లో కాంగ్రెస్ పార్టీకి, 1991లో జనతాదళ్ కు ఎదురైన ఎన్నికల్లో ఎదురైన ఎదురుదెబ్బల్లో ఈ మూల్యాంకన ధోరణి స్పష్టంగా కనిపించింది. సామూహిక అక్షరాస్యత ఓటరు ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేస్తుంది, నిరక్షరాస్యులైన ఓటర్లు తరచుగా కులం, మతం మరియు ప్రాంతీయ అనుబంధాలతో ఊగిపోతారు. అయినప్పటికీ, ఓటర్లలో పరిపక్వత మరియు కామన్ సెన్స్ పెరుగుతోంది, ఇది చారిత్రాత్మక ఎన్నికలలో సమిష్టి చర్యల ద్వారా ప్రదర్శించబడింది. పార్టీల్లోని వర్గపోరు ఓటర్ల విశ్వాసాన్ని దెబ్బతీస్తుంది, తక్కువ విభజనకు గురైనట్లు భావించే ప్రాంతీయ పార్టీల వైపు ఓటర్లను నెట్టివేస్తుంది. అభ్యర్థుల పట్ల ప్రజల్లో ఉన్న గౌరవం, ఎన్నికల ప్రచారాల ప్రభావం కూడా ఓటరు నిర్ణయాలను గణనీయంగా ప్రభావితం చేస్తాయి. ఓటర్లు సానుకూల ప్రజా ఇమేజ్ మరియు సమీపత మరియు సహాయకత యొక్క ట్రాక్ రికార్డ్ ఉన్న అభ్యర్థులను ఇష్టపడతారు. ఇదిలావుండగా, విభిన్న మీడియా వ్యూహాలను ఉపయోగించి బలమైన ఎన్నికల ప్రచారాలు ఫ్లోటింగ్ ఓట్లను ఆకర్షించగలవు మరియు పార్టీ యొక్క విశ్వసనీయతను పెంచుతాయి. మొత్తమ్మీద, ఈ కారకాలు భారతదేశం యొక్క శక్తివంతమైన మరియు డైనమిక్ ఎన్నికల ముఖచిత్రాన్ని రూపొందించడానికి సంక్లిష్టంగా పరస్పరం సంకర్షణ చెందుతాయి, ఇది దేశం యొక్క వైవిధ్యమైన సామాజిక-ఆర్థిక మరియు రాజకీయ నిర్మాణాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. ఈ నిర్ణయాలను అర్థం చేసుకోవడం భారత ప్రజాస్వామ్యం యొక్క సంక్లిష్టతలు మరియు దాని అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావం గురించి విలువైన అంతర్దృష్టులను అందిస్తుంది.

10.9 సారాంశం:

భారతదేశంలో ఓటింగ్ సరళిని నిర్ణయించే వివిధ అంశాలు ఉన్నాయి. మతం, భాష, జాతి, కులం, వర్గం మరియు లింగం వంటి ఎన్నికల రాజకీయాల ప్రవర్తనను నిర్ణయించే ఏక మరియు బహుళ గుర్తులు ఉన్నాయి. అన్ని వేరియబుల్స్ ఒకదానితో ఒకటి ముడిపడి ఉంటాయి మరియు ఈ కారకాల ఆధిపత్యంలో ఏకరూపత ఉండదు.

ఈశాన్య రాజకీయాలలో జాతి లేదా బహుళ గుర్తులు సంయుక్తంగా ఆధిపత్యాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. కంచన్ చంద్ర వంటి మేధావులు బిఎస్ పిని ఒక జాతి పార్టీగా భావిస్తారు మరియు ఈ పార్టీకి ఎన్నికల మద్దతులో జాతి పాత్రను నొక్కి చెప్పారు. ఎన్నికల రాజకీయాల్లో, ఓటింగ్ సరళిని ప్రభావితం చేయడంలో మతం ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తుంది. మతం పేరుతో ఓట్లు దండుకునే రాజకీయ పార్టీలు, నాయకులు అనేకం ఉన్నారు. కొన్ని సందర్భాల్లో, అనేక రాష్ట్రాల రాజకీయాలలో భాష నిర్ణయాత్మక పాత్ర పోషించింది, ముఖ్యంగా యుపి, అస్సాం తమిళనాడులో ఓటింగ్ ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేసింది. ముఖ్యంగా మతానికి సంబంధించి ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించడంలో గత కొన్నేళ్లుగా సోషల్ మీడియా కీలకంగా మారింది. ఏ ప్రజాస్వామ్య దేశానికైనా ఎన్నికలు ఒక ముఖ్యమైన ప్రక్రియ. ఇది భారత్ విషయంలోనూ వర్తిస్తుంది. 1951-52 నుండి భారతదేశంలో జాతీయ మరియు రాష్ట్ర స్థాయిలో అనేక ఎన్నికలు జరిగాయి. ప్రజలు వేర్వేరు కులాలు, మతాలు, భాషలు, లింగాలకు చెందినవారు కాబట్టి, వారు ఈ కారకాలచే ప్రభావితం కాకుండా ఉండలేరు. ఎన్నికలలో కూడా ఈ అంశాలు ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయిస్తాయి. కానీ ఈ కారకాలు ప్రజల ఆర్థిక మరియు ఇతర అవసరాలతో ముడిపడి ఉన్నప్పుడు మరింత ప్రభావవంతంగా ఉంటాయి. భారతదేశంలో అనేక ఎన్నికల అధ్యయనాలు ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే కారకాలుగా బహుళ అంశాలు ఎలా పనిచేస్తాయో చూపించాయి.

10.10 ముఖ్య పదకోశం :

చరిష్మా :

ఇతరులలో భక్తిని ప్రేరేపించే ఆకర్షణీయమైన ఆకర్షణ లేదా ఆకర్షణను చరిష్మా సూచిస్తుంది. భారత ఎన్నికలలో, నెహ్రూ మరియు మోడీ వంటి చరిష్మా కలిగిన నాయకులు ఓటర్ల ప్రవర్తనను మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను గణనీయంగా ప్రభావితం చేస్తారు.

సైద్ధాంతిక నిబద్ధత :

సైద్ధాంతిక నిబద్ధత అనేది ఒక నిర్దిష్ట రాజకీయ విశ్వాసాలు లేదా సూత్రాలకు బలమైన కట్టుబడి ఉండటాన్ని సూచిస్తుంది. ఓటర్లు తరచుగా వారి సైద్ధాంతిక వైఖరిని ప్రతిబింబించే అభ్యర్థులు లేదా పార్టీలతో పొత్తు పెట్టుకుంటారు, వారి ఓటింగ్ ఎంపికలను ప్రభావితం చేస్తారు.

జనాకర్షక నినాదాలు :

జనాకర్షక నినాదాలు సాధారణ ప్రజల మనోభావాలు మరియు ఆకాంక్షలను ఆకట్టుకునేలా రూపొందించిన వాక్యాలు లేదా ప్రకటనలు. "గరీబీ హఠావో" లేదా "అబ్కీ బార్ మోడీ సర్కార్" వంటి నినాదాలు భారత ఎన్నికలలో ఓటర్ల అభిప్రాయాలను కదిలించాయి.

పార్టీ విధేయత :

పార్టీ విధేయత అనేది ఒక నిర్దిష్ట రాజకీయ పార్టీ పట్ల ఓటర్లు కలిగి ఉన్న విధేయతను సూచిస్తుంది, తరచుగా అభ్యర్థితో సంబంధం లేకుండా ఆ పార్టీకి స్థిరంగా ఓటు వేస్తుంది. ఈ పాతుకుపోయిన విధేయత భారతదేశంలో దీర్ఘకాలిక ఓటింగ్ సరళిని రూపొందిస్తుంది.

ఎన్నికల మేనిఫెస్టో :

ఎన్నికలకు ముందు ఒక రాజకీయ పార్టీ విధానాలు, వాగ్దానాలను బహిరంగంగా ప్రకటించడమే ఎన్నికల మేనిఫెస్టో. అధికారంలో ఉన్న పార్టీల పనితీరును అంచనా వేయడానికి మరియు వారి ఓటింగ్ నిర్ణయాలకు మార్గనిర్దేశం చేయడానికి ఓటర్లు మేనిఫెస్టోలను ఉపయోగిస్తారు.

వర్గవిభేదాలు :

ఒక రాజకీయ పార్టీలో అంతర్గత విభేదాలు, సంఘర్షణలను వర్గీకరణ అంటారు. ఈ విభేదాలు పార్టీ ఐక్యతను బలహీనపరుస్తాయి మరియు ఓటర్ల అవగాహనలను ప్రభావితం చేస్తాయి, తరచుగా మరింత ఏకీకృత ప్రాంతీయ పార్టీలకు మద్దతుకు దారితీస్తాయి.

క్షేత్రస్థాయి నిమగ్నత :

క్షేత్రస్థాయి నిమగ్నత అనేది స్థానిక స్థాయిలో ఓటర్లను నేరుగా సంప్రదించడం మరియు సమీకరించడం. అభ్యర్థుల వ్యక్తిగత సందర్శనలు మరియు కమ్యూనిటీ ప్రమేయం ఓటరు ప్రవర్తన మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను గణనీయంగా ప్రభావితం చేస్తుంది.

ఫ్లోటింగ్ ఓటర్లు :

ఏ రాజకీయ పార్టీతోనూ బలమైన విధేయత లేని, ఎన్నికల సమయంలో వివిధ అంశాలను ప్రభావితం చేసే వ్యక్తులను ఫ్లోటింగ్ ఓటర్లు అంటారు. ఎన్నికల ఫలితాన్ని నిర్ణయించడంలో వీరి ఓట్లు కీలకం.

మాస్ లిటరసీ :

మాస్ లిటరసీ అనేది జనాభా యొక్క సాధారణ విద్య స్థాయికి సంబంధించినది. అధిక అక్షరాస్యత రేట్లు ఓటర్లకు మరింత సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి వీలు కల్పిస్తాయి, అయితే తక్కువ అక్షరాస్యత ఓటర్లను కులం, మతం లేదా ప్రాంతం ఆధారంగా తారుమారు చేయడానికి అవకాశం కలిగిస్తుంది.

ఎన్నికల నిబంధనలు :

ఎన్నికల నిబంధనలు ఎన్నికల నిర్వహణను నియంత్రించే నియమాలు మరియు చట్టాలు. స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్ధారించడం, ఎన్నికల ప్రక్రియలో ఓటు కొనుగోలు, ఆర్థిక ప్రలోభాలు వంటి సమస్యలను తగ్గించడం ఈ నిబంధనల లక్ష్యం.

ప్రజా గౌరవం :

ఒక అభ్యర్థి పట్ల ఓటర్లు కలిగి ఉన్న గౌరవం మరియు గౌరవాన్ని ప్రజా గౌరవం సూచిస్తుంది. ఒక అభ్యర్థి యొక్క సానుకూల ప్రజా ఇమేజ్ మరియు పేరుప్రఖ్యాతులు వారి పార్టీ ప్రజాదరణ లేదా విధానాలతో సంబంధం లేకుండా ఓట్లను ఆకర్షించగలవు.

పోలింగ్ ప్రచారం :

ఓట్లను రాబట్టేందుకు రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు చేపట్టే వ్యూహాలు, కార్యాచరణను ఎన్నికల ప్రచారంలో పొందుపరుస్తారు. సమర్థవంతమైన ప్రచారాలు ఓటర్ల ప్రవర్తనను ప్రభావితం చేయడానికి మరియు ఎన్నికల విజయాన్ని పొందడానికి మీడియా, ర్యాలీలు మరియు వ్యక్తిగత ప్రచారాన్ని ఉపయోగిస్తాయి.

10.11 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తన యొక్క అధ్యయనం కాలక్రమేణా ఎలా అభివృద్ధి చెందింది మరియు దాని కీలక మైలురాళ్ళు మరియు ఆవిష్కరణలు ఏమిటి?
2. ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్వచించండి మరియు సంబంధిత ఉదాహరణలను ఉదహరిస్తూ భారత ప్రజాస్వామ్యం సందర్భంలో దాని ప్రాముఖ్యతను చర్చించండి.
3. కులం, వర్గం మరియు లింగంపై దృష్టి సారించి భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనను నిర్ణయించే అంశాలను విశ్లేషించండి. ఈ అంశాలు ఎన్నికల ఫలితాలను ఎలా నిర్ణయిస్తాయి?
4. ప్రాంతీయ వైవిధ్యాలు మరియు భాష మరియు జాతి యొక్క పాత్రను పరిగణనలోకి తీసుకొని భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనపై సోషల్ మీడియా యొక్క ప్రభావాన్ని చర్చించండి.
5. భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనపై మతం మరియు గిరిజన అనుబంధాల ప్రభావాన్ని అంచనా వేయండి. ఈ కారకాలు ప్రాంతీయ తేడాలతో ఎలా సంకర్షణ చెందుతాయి?
6. ఆకర్షణీయమైన నాయకులు, జనాకర్షక నినాదాలు మరియు పార్టీ విధేయత భారతదేశంలో ఓటింగ్ ప్రవర్తనను ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయి? ఈ ప్రభావాలను వివరించడానికి చారిత్రక ఉదాహరణలను అందించండి.

10.12 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Banerjee, Mukulika (2014), *Why India Votes?*, Routledge, New Delhi.
2. Brass, Paul R. (1985), *Caste, Faction, and Party in Indian Politics: Election Studies*, Chanakya Publications, New Delhi
3. Chaube, S.K. (1985), *Electoral Politics in Northeast India*, Orient Longman, Hyderabad
4. Roy, Prannoy; Butler, David and Lahiri, Ashok (1984), *A Compendium of Indian Elections*, Arnold-Heinemann.
5. Sanjay Kumar (2009). Changing Face of Delhi's Politics: Has it Changed the Face of the Political Representatives?.In the edited book of

ChristoferJaffrelot and Sanjay Kumar .*Rise of the Plebeians?The Changing Face of Indian Legislative Assemblies.* New Delhi. Routledge.

6. Shah, Ghanshyam (Edited) (2002).Caste and Democratic Politics in India. New Delhi. Permanent Black.

డా. కె. హరి బాబు

పాఠం – 11
ఎన్నికల నిర్వహణ – నైతిక ప్రవర్తనా నియమావళి, ఎన్నికల నామినేషన్లు, అఫిడవిట్లదాఖలు

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- ఎన్నికలలో నైతిక ప్రవర్తనా నియమావళి యొక్క ప్రాముఖ్యత మరియు అనువర్తనాన్ని అర్థం చేసుకోవడం.
- ఎన్నికల నామినేషన్ల దాఖలుకు విధివిధానాలు, ఆవశ్యకతలను అర్థం చేసుకోవడం.
- ఎన్నికల నేపథ్యంలో అఫిడవిట్లు సమర్పించే ప్రాముఖ్యత, ప్రక్రియను గుర్తించడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

11.1 పరిచయం

11.2 ఎన్నికలనిర్వహణ

11.3 రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థుల మార్గదర్శకత్వం కోసం ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి

 11.3.1 సాధారణ ప్రవర్తన

 11.3.2 సమావేశాలు

 11.3.3 ఊరేగింపు

 11.3.4 పోలింగ్ రోజు..

 11.3.5 పోలింగ్ బూత్

 11.3.6 అధికారంలో ఉన్న పార్టీ

 11.3.7 ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలపై మార్గదర్శకాలు

11.4 ఎన్నికల నామినేషన్ల దాఖలు

 11.4.1 నామినేషన్ల ప్రాముఖ్యత

 11.4.2 ఎన్నికల సమగ్రతను నిలబెట్టడం – అర్హత ప్రమాణాలు

 11.4.3 అనర్హతలు – ఎన్నికల అభ్యర్థిత్వ సరిహద్దులను నావిగేట్ చేయడం

11.4.4 నామినేషన్ ప్రక్రియ

11.5 అఫిడవిట్లు దాఖలు చేయడం

11.5.1 అఫిడవిట్ల ప్రాముఖ్యత

11.5.2 చట్టపరమైన పునాదులు: పారదర్శకత యొక్క ఆదేశాన్ని నిలబెట్టడం

11.5.3 అఫిడవిట్లలో పొందుపరిచిన వివరాలు

11.6 రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థుల నమోదు

11.7 ముగింపు

11.8 సారాంశం

11.9 ముఖ్య పదకోశం

11.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

11.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

11.1 పరిచయం:

ప్రజాస్వామిక పాలనలో పారదర్శకత, సమగ్రత, భాగస్వామ్యం అనే పునాదులపై ప్రాతినిధ్య ప్రజాస్వామ్యానికి పునాదులు వేస్తూ ఎన్నికల నిర్వహణ కీలక స్తంభంగా నిలుస్తుంది. దేశాలు ఎన్నికల ప్రక్రియల సంక్లిష్ట భూభాగంలో ప్రయాణిస్తున్నప్పుడు, నామినేషన్లు మరియు అఫిడవిట్ల దాఖలును నియంత్రించే వ్యవస్థల సమర్థత ప్రజాస్వామ్య చైతన్యానికి లిట్మస్ పరీక్షగా ఉద్భవిస్తుంది, ఇది జవాబుదారీతనం, సమ్మిళితత్వం మరియు పౌర నిమగ్నత యొక్క నైతికతను ప్రతిబింబిస్తుంది. ఈ డైనమిక్ వాతావరణంలో, ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి (ఎంసిసి) ఒక మార్గదర్శక దిక్సూచిగా పనిచేస్తుంది, రాజకీయ నటులు మరియు అభ్యర్థులకు నైతిక ప్రవర్తన యొక్క రూపురేఖలను వివరిస్తుంది మరియు ఎన్నికల రంగాన్ని మర్యాద మరియు నిష్పాక్షిక భావనతో నింపుతుంది. ఎన్నికల నిర్వహణ అనేది ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క పవిత్రతను కాపాడటానికి మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క సూత్రాలను పరిరక్షించడానికి రూపొందించిన బహుముఖ విధానాలు, నిబంధనలు మరియు నిబంధనలను కలిగి ఉంటుంది. ఈ ఫ్రేమ్వర్క్లో ప్రధానమైనది ఎన్నికల నామినేషన్ల దాఖలు ప్రక్రియ, ఇది ఎన్నికల ప్రయాణంలో ఒక ముఖ్యమైన మైలురాయి, ఇది వ్యక్తుల అభ్యర్థిత్వాన్ని క్రమబద్ధీకరిస్తుంది మరియు ఓటర్లలో సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. నామినేషన్ల ప్రాముఖ్యత కేవలం విధానపరమైన లాంఛనాలకు అతీతంగా, ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యం మరియు ఎన్నికల సమగ్రత యొక్క ముసుగును స్వీకరిస్తుంది. కఠినమైన పరిశీలన ప్రక్రియ ద్వారా, నామినేషన్లు ఒక సాధనంగా పనిచేస్తాయి, దీనిలో అభ్యర్థుల ఆకాంక్షలను రెగ్యులేటరీ సమ్మతి మరియు ఎన్నికల అర్హతల నేపథ్యంలో పరీక్షిస్తారు, ఎన్నికల వ్యవస్థపై ప్రజల నమ్మకాన్ని పెంపొందిస్తారు మరియు పౌర బాధ్యత సంస్కృతిని పెంపొందిస్తారు. అదే సమయంలో, అఫిడవిట్లు దాఖలు చేయడం ఎన్నికల జవాబుదారీతనానికి మూలస్తంభంగా మారుతుంది, ఓటర్లకు వారి ఎన్నికల తీర్పు కోసం పోటీ పడుతున్న అభ్యర్థుల యొక్క విస్తృత దృక్పథాన్ని అందిస్తుంది. న్యాయపరమైన తీర్పులు

మరియు ఎన్నికల చట్టంలో పొందుపరచబడిన అఫిడవిట్లు కీలకమైన సమాచారానికి వాహకాలుగా పనిచేస్తాయి, అభ్యర్థుల స్వభావం, ఆధారాలు మరియు సంభావ్య ప్రయోజనాల సంఘర్షణలను వెలికితీస్తాయి. పారదర్శకత, సమగ్రత అనే అనివార్యతల మధ్య, ఎన్నికల రంగంలో మోసాలు, దుర్మార్గాలకు వ్యతిరేకంగా రక్షణ కవచాలుగా పనిచేస్తూనే ప్రజాసేవ, నైతిక పాలన సూత్రాలను నిలబెట్టాలన్న అభ్యర్థుల నిబద్ధతకు ప్రతీక అఫిడవిట్లు. ఈ నేపథ్యంలో ఎన్నికల నామినేషన్లు, అఫిడవిట్లు దాఖలు చేయడంలోని చిక్కులను వివరించి, ఎన్నికల పాలన, ప్రజాస్వామిక భాగస్వామ్యం వంటి విస్తృత సందర్భంలో వాటి ప్రాముఖ్యతను బట్టబయలు చేయడానికి ప్రస్తుత చర్చ ప్రయత్నిస్తోంది. ఈ ప్రక్రియల యొక్క విధానపరమైన చిక్కులు, చట్టపరమైన పునాదులు మరియు ఆచరణాత్మక చిక్కులను పరిశీలించడం ద్వారా, ఎన్నికల పరిపాలన యొక్క సంక్లిష్టతలను నావిగేట్ చేయడానికి మరియు ప్రజాస్వామ్య పాలన యొక్క సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి అవసరమైన జ్ఞానం మరియు అవగాహనతో భాగస్వాములకు సాధికారత కల్పించడానికి ఈ పాఠం ప్రయత్నిస్తుంది. ఈ ఇతివృత్తాల సమగ్ర అన్వేషణ ద్వారా, ఎన్నికల నిర్వహణలో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం మరియు పౌర నిమగ్నత యొక్క సంస్కృతిని పెంపొందించడం, తద్వారా ప్రజాస్వామ్య పునాదులను బలోపేతం చేయడం మరియు సమకాలీన యుగంలో ఎన్నికల ప్రక్రియల చైతన్యాన్ని నిర్ధారించడం మేము లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాము.

11.2 ఎన్నికల నిర్వహణ :

భారతదేశంలో ఎన్నికల నిర్వహణ అనేది బహుముఖ మరియు సంక్లిష్టమైన ప్రక్రియ, ఇది వివిధ దశలను కలిగి ఉంటుంది మరియు అనేక భాగస్వాములను కలిగి ఉంటుంది, ఇవన్నీ ప్రజాస్వామ్యం మరియు ఎన్నికల సమగ్రత యొక్క సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి ఉద్దేశించిన బలమైన చట్టపరమైన చట్రంలో పనిచేస్తాయి. దేశంలో ఎన్నికల చట్టానికి పునాదిగా నిలిచే ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951 దాని మూలం. భారత పార్లమెంటుచే రూపొందించబడిన ఈ చట్టం, అభ్యర్థుల అర్హత మరియు అనర్హత, నామినేషన్ ప్రక్రియల నిర్వహణ, నామినేషన్ పత్రాల పరిశీలన మరియు ఎన్నికలకు సంబంధించిన వివాదాల పరిష్కారంతో సహా ఎన్నికల యొక్క వివిధ అంశాలను నియంత్రించే నియమాలు మరియు విధానాలను నిర్దేశిస్తుంది. రామశ్రాయ్ రాయ్, పాల్ వాలెస్ వంటి మేధావులు "ఎలక్టోరల్ పాలిటిక్స్ ఇన్ ఇండియా" లో విశ్లేషించినట్లుగా భారతదేశంలోని ఎన్నికల ముఖచిత్రం రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు మరియు ఓటర్ల యొక్క డైనమిక్ పరస్పర చర్యతో వర్గీకరించబడింది, ఇవి ప్రతి ఒక్కటి ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క ఉత్సాహానికి మరియు సంక్లిష్టతకు దోహదం చేస్తాయి. ఎన్నికల నిర్వహణలో కీలకమైన నామినేషన్ ప్రక్రియల్లో ఔత్సాహిక అభ్యర్థులు నామినేటెడ్ రిటర్నింగ్ అధికారుల (ఆర్వో) నుంచి నామినేషన్ పత్రాలను పొందడం, ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లో పేర్కొన్న అర్హత ప్రమాణాలను పూర్తి చేయడం వంటివి ఉంటాయి. ఈ ప్రమాణాలలో పౌరసత్వం, వయస్సు మరియు ఎన్నికల నమోదు వంటి అంశాలు ఉన్నాయి, ఎన్నికల్లో పోటీ చేయడానికి అర్హత సాధించడానికి అభ్యర్థులు వీటిని చేరుకోవాలి. భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ) ప్రచురించిన 'హ్యాండ్ బుక్ ఆన్ రిటర్నింగ్ ఆఫీసర్స్'లో వివరించిన విధంగా ఆర్వోలు నామినేషన్ ప్రక్రియను పర్యవేక్షించడంలో, కచ్చితత్వం, సంపూర్ణత కోసం నామినేషన్ పత్రాలను పరిశీలించడంలో, ఎన్నికల చట్టాలు, నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఉండేలా చూడటంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తారు.

త్రిలోచన్ శాస్త్రి, ఇ.శ్రీధరన్ రచించిన "అఫిడవిట్స్ అండ్ ఎలక్టోరల్ అకౌంటబిలిటీ ఇన్ ఇండియా" వంటి రచనల్లో వివరించిన అఫిడవిట్లు ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించడానికి

ముఖ్యమైన సాధనాలుగా పనిచేస్తాయి. అభ్యర్థులు తమ నామినేషన్ పత్రాలతో పాటు నేరచరిత్రలు, ఆర్థిక ఆస్తులు, విద్యార్హతలు వంటి వివరాలను వెల్లడిస్తూ అఫిడవిట్లు సమర్పించాల్సి ఉంటుంది. ఈ అఫిడవిట్లను ఆర్వోలకు సమర్పించిన తర్వాత ప్రజల పరిశీలనకు అందుబాటులో ఉంచడం ద్వారా ఎన్నికల సమయంలో ఓటర్లు తెలివైన నిర్ణయాలు తీసుకునేందుకు వీలు కలుగుతుంది.

దేశ వ్యాప్తంగా ఎన్నికలు సజావుగా జరిగేందుకు సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని, పరిపాలనా వనరులను సమర్థవంతంగా వినియోగించడం ఎన్నికల నిర్వహణలో భాగమే. భారత ఎన్నికల సంఘం రాజకీయ పార్టీల రిజిస్ట్రేషన్ ట్రాకింగ్ మేనేజ్మెంట్ సిస్టమ్ (పిపిఆర్టిఎంఎస్) మరియు క్యాండిడేట్ నామినేషన్ అప్లికేషన్ (ఎన్నిఆర్టిఎంఎస్లో భాగం) వంటి వినూత్న కార్యక్రమాల ద్వారా, పార్టీ నమోదు, అభ్యర్థి నామినేషన్ మరియు నామినేషన్ల పరిశీలన వంటి ప్రక్రియలను క్రమబద్ధీకరించడానికి సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించుకుంది. ఈ సాంకేతిక వేదికలు అభ్యర్థులు తమ నామినేషన్లను ఆన్లైన్లో దాఖలు చేయడానికి, అఫిడవిట్లను డిజిటలైజ్ చేయడానికి మరియు వారి నామినేషన్ల స్థితిని ట్రాక్ చేయడానికి వీలు కల్పిస్తాయి, తద్వారా ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత మరియు సామర్థ్యాన్ని పెంచుతాయి.

అంతేకాక, భారతదేశంలో ఎన్నికల నిర్వహణ ఎన్నికలకు ముందు దశకు మాత్రమే పరిమితం కాకుండా, ఓట్ల లెక్కింపు మరియు ఫలితాల ప్రకటన వంటి ఎన్నికల అనంతర కార్యకలాపాలకు కూడా విస్తరిస్తుంది. రిటర్నింగ్ అధికారులు అధికార యంత్రాంగం, ఎన్నికల పరిశీలకుల సహకారంతో కౌంటింగ్ ప్రక్రియను పర్యవేక్షిస్తూ, ఓట్ల ప్రామాణికతను పరిశీలించి పారదర్శకంగా, నిష్పక్షపాతంగా ఫలితాలను ప్రకటిస్తారు. ఇది ప్రజల ఎన్నికల తీర్పును గౌరవించడానికి మరియు నిలబెట్టడానికి దోహదపడుతుంది, తద్వారా దేశంలో ప్రజాస్వామ్య పునాదులను బలోపేతం చేస్తుంది. భారతదేశంలో ఎన్నికల నిర్వహణ అనేది ఒక సంక్లిష్టమైన మరియు బహుముఖ ప్రయత్నం, ఇది చట్టపరమైన, పరిపాలనా మరియు సాంకేతిక కోణాలను కలిగి ఉంటుంది. బలమైన చట్టపరమైన ఫ్రేమ్ వర్క్ లు, సంస్థాగత యంత్రాంగాలు మరియు వినూత్న కార్యక్రమాల కలయిక ద్వారా, భారత ఎన్నికల వ్యవస్థ ప్రజాస్వామ్యం, పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క సూత్రాలను నిలబెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తుంది, తద్వారా ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రత మరియు విశ్వసనీయతను నిర్ధారిస్తుంది.

11.3 రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థుల మార్గదర్శకత్వం కొరకు నమూనా కోడ్ ఆఫ్ కాండక్ట్ :

ఎన్నికలకు ముందు రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులను నియంత్రించేందుకు ఈసీఐ జారీ చేసిన మార్గదర్శకాల సమాహారమే ఎంసీసీ.ఇది రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 **కింద ఇచ్చిన ఆదేశానికి అనుగుణంగా ఈసీకి సహాయపడుతుంది**, ఇది పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర **శాసనసభలకు స్వేచ్ఛగా మరియు నిష్పక్షపాతంగా ఎన్నికలను** పర్యవేక్షించడానికి **మరియు నిర్వహించడానికి అధికారాన్ని ఇస్తుంది . ఎన్నికల షెడ్యూల్ ప్రకటించిన తేదీ నుంచి ఫలితాల ప్రకటన తేదీ వరకు ఎంసీసీ పనిచేస్తుంది. 1960లో జరిగిన కేరళ అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో రాజకీయ నాయకుల కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం** 'ప్రవర్తనా నియమావళి'ని **రూపొందించింది**. తదనంతరం 1962లో జరిగిన లోక్ సభ ఎన్నికల్లో **ఈసీఐ** ఈ నియమావళిని అన్ని గుర్తింపు పొందిన రాజకీయ పార్టీలకు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు పంపింది. **1991లో** పదేపదే ఎన్నికల నిబంధనలు ఉల్లంఘించడం, అవినీతి కొనసాగుతుండటంతో **ఎంసీసీని మరింత కఠినంగా అమలు చేయాలని ఈసీ నిర్ణయించింది.**

11.3.1 సాధారణ ప్రవర్తన :

ప్రస్తుతమున్న విభేదాలను మరింత తీవ్రతరం చేసే లేదా పరస్పర విద్వేషాలను సృష్టించే లేదా వివిధ కులాలు మరియు వర్గాల మధ్య, మత లేదా భాషాపరమైన ఉద్రిక్తతలను కలిగించే ఏదైనా చర్యలో ఏ పార్టీ లేదా అభ్యర్థి పాల్గొనరాదు. ఇతర రాజకీయ పార్టీలపై విమర్శలు చేసినప్పుడు వాటి విధానాలు, కార్యక్రమాలు, గత రికార్డులు, పనులకే పరిమితం చేయాలి. పార్టీలు, అభ్యర్థులు వ్యక్తిగత జీవితంలోని అన్ని అంశాలను విమర్శించకుండా ఉండాలి, ఇతర పార్టీల నాయకులు లేదా కార్యకర్తల బహిరంగ కార్యకలాపాలతో సంబంధం కలిగి ఉండకూడదు. ధృవీకరించని ఆరోపణలు లేదా వక్రీకరణ ఆధారంగా ఇతర పార్టీలు లేదా వాటి కార్యకర్తలను విమర్శించడం పరిహరించాలి. ఓట్ల కోసం కుల, మత భావాలను రెచ్చగొట్టకూడదు. మసీదులు, చర్చిలు, దేవాలయాలు, ఇతర ప్రార్థనా స్థలాలను ఎన్నికల ప్రచారానికి వేదికగా ఉపయోగించకూడదు.

ఓటర్లకు లంచం ఇవ్వడం, ఓటర్లను బెదిరించడం, ఓటర్లను తారుమారు చేయడం, పోలింగ్ కేంద్రాలకు 100 మీటర్ల పరిధిలో ప్రచారం చేయడం, పోలింగ్ ముగియడానికి నిర్ణయించిన సమయంతో ముగిసే 48 గంటల వ్యవధిలో బహిరంగ సభలు నిర్వహించడం వంటి అవినీతి పద్ధతులు, ఎన్నికల చట్టం ప్రకారం నేరాలకు అన్ని పార్టీలు, అభ్యర్థులు దూరంగా ఉండాలి. మరియు పోలింగ్ కేంద్రానికి మరియు దాని నుండి ఓటర్ల రవాణా మరియు రవాణా. రాజకీయ పార్టీలు లేదా అభ్యర్థులు అతని రాజకీయ అభిప్రాయాలను లేదా కార్యకలాపాలను ఎంతగా వ్యతిరేకించినా, శాంతియుతమైన మరియు ఎటువంటి ఆటంకం లేని గృహ జీవితం కోసం ప్రతి వ్యక్తి యొక్క హక్కు గౌరవించబడుతుంది. వ్యక్తుల అభిప్రాయాలు లేదా కార్యకలాపాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రదర్శనలు నిర్వహించడం లేదా వారి ఇళ్ల ముందు పికెటింగ్ నిర్వహించడం ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ చేయరాదు.

జెండా స్తంభాల ఏర్పాటు, బ్యానర్లను సస్పెండ్ చేయడం, నోటీసులు అతికించడం, నినాదాలు రాయడం వంటి వాటికి తన అనుమతి లేకుండా ఏ రాజకీయ పార్టీ లేదా అభ్యర్థి తన అనుచరులు ఎవరి భూమి, భవనం, ప్రహరీ గోడ మొదలైన వాటిని ఉపయోగించుకోవడానికి అనుమతించకూడదు. ఇతర పార్టీలు నిర్వహించే సభలు, ఊరేగింపులకు తమ మద్దతుదారులు అడ్డంకులు సృష్టించకుండా, విచ్ఛిన్నం చేయకుండా రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు చూసుకోవాలి. ఒక రాజకీయ పార్టీ కార్యకర్తలు లేదా సానుభూతిపరులు మరో రాజకీయ పార్టీ నిర్వహించే బహిరంగ సభల్లో మౌఖికంగా లేదా రాతపూర్వకంగా ప్రశ్నలు వేయడం ద్వారా లేదా సొంత పార్టీ కరపత్రాలను పంపిణీ చేయడం ద్వారా అలజడులు సృష్టించరాదు. ఒక పార్టీ మరో పార్టీ సమావేశాలు నిర్వహించే ప్రదేశాల్లో ఊరేగింపులు చేపట్టరాదు. ఒక పార్టీ జారీ చేసిన పోస్టర్లను మరో పార్టీ కార్యకర్తలు తొలగించకూడదు.

11.3.2 సమావేశాలు :

పార్టీ లేదా అభ్యర్థి స్థానిక పోలీసు అధికారులకు ప్రతిపాదిత సమావేశం గురించి సకాలంలో తెలియజేయాలి, తద్వారా ట్రాఫిక్ ను నియంత్రించడానికి మరియు శాంతిభద్రతలను కాపాడటానికి అవసరమైన ఏర్పాట్లు చేయడానికి పోలీసులకు వీలు కలుగుతుంది. సమావేశానికి ప్రతిపాదించిన ప్రదేశంలో ఏదైనా నిర్బంధ లేదా నిషేధాజ్ఞలు అమలులో ఉన్నాయో లేదో పార్టీ లేదా అభ్యర్థి ముందుగానే తెలుసుకోవాలి, అటువంటి ఆదేశాలు ఉంటే, వాటిని ఖచ్చితంగా పాటించాలి. అటువంటి ఉత్తర్వుల నుండి ఏదైనా మినహాయింపు అవసరమైతే, దాని కోసం దరఖాస్తు

చేసుకోవాలి మరియు సకాలంలో పొందాలి. ప్రతిపాదిత సమావేశానికి సంబంధించి లౌడ్ స్పీకర్లు లేదా మరేదైనా సౌకర్యాన్ని ఉపయోగించడానికి అనుమతి లేదా లైసెన్స్ పొందాల్సి వస్తే, పార్టీ లేదా అభ్యర్థి ముందుగానే సంబంధిత అథారిటీకి దరఖాస్తు చేసి అటువంటి అనుమతి లేదా లైసెన్స్ పొందాలి. మీటింగ్ నిర్వాహకులు తప్పనిసరిగా మీటింగ్ కు ఆటంకం కలిగించే లేదా అలజడి సృష్టించడానికి ప్రయత్నించే వ్యక్తులతో వ్యవహరించడానికి డ్యూటీలో ఉన్న పోలీసుల సహాయం తీసుకోవాలి. అలాంటి వారిపై నిర్వాహకులే చర్యలు తీసుకోరు.

11.3.3 ఊరేగింపు :

ఊరేగింపును నిర్వహించే పార్టీ లేదా అభ్యర్థి ఊరేగింపు ప్రారంభమయ్యే సమయం మరియు ప్రదేశం, అనుసరించాల్సిన మార్గం మరియు ఊరేగింపు ముగిసే సమయం మరియు స్థలాన్ని ముందుగానే నిర్ణయించాలి. ఈ కార్యక్రమం నుంచి మామూలుగా ఎలాంటి విభేదాలు ఉండకూడదు. ఈ కార్యక్రమానికి సంబంధించి నిర్వాహకులు స్థానిక పోలీసు అధికారులకు ముందస్తు సమాచారం ఇచ్చి లేఖకు అవసరమైన ఏర్పాట్లు చేయాలి. ఊరేగింపు వెళ్లాల్సిన ప్రాంతాల్లో ఏవైనా నిర్బంధ ఉత్తర్వులు అమలులో ఉన్నాయో లేదో నిర్వాహకులు నిర్ధారించాలి మరియు కాంపిటెంట్ అథారిటీ ప్రత్యేకంగా మినహాయింపు ఇవ్వకపోతే ఆంక్షలను పాటించాలి. ఏదైనా ట్రాఫిక్ నిబంధనలు లేదా ఆంక్షలను కూడా జాగ్రత్తగా పాటించాలి. ట్రాఫిక్ కు ఎలాంటి ఆటంకం కలగకుండా ఊరేగింపు జరిగేలా నిర్వాహకులు ముందుగానే చర్యలు తీసుకోవాలి. ఊరేగింపు చాలా పొడవుగా ఉంటే, దానిని తగిన పొడవులలో నిర్వహించాలి, తద్వారా సౌకర్యవంతమైన విరామాలలో, ముఖ్యంగా ఊరేగింపు రోడ్డు జంక్షన్లను దాటాల్సిన ప్రదేశాలలో, నిలిచిపోయిన ట్రాఫిక్ను దశలవారీగా అనుమతించవచ్చు, తద్వారా భారీ ట్రాఫిక్ రద్దీని నివారించవచ్చు. వీలైనంత వరకు రోడ్డుకు కుడివైపు ఉండేలా ఊరేగింపులను క్రమబద్ధీకరించాలని, విధి నిర్వహణలో ఉన్న పోలీసుల సూచనలు, సలహాలు కచ్చితంగా పాటించాలన్నారు. రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాజకీయ పార్టీలు లేదా అభ్యర్థులు ఒకే సమయంలో ఒకే మార్గంలో లేదా దాని భాగాలపై ఊరేగింపులు నిర్వహించాలని ప్రతిపాదిస్తే, నిర్వాహకులు ముందుగానే సంప్రదింపులు జరిపి ఊరేగింపులు ఘర్షణకు గురికాకుండా లేదా ట్రాఫిక్ కు అంతరాయం కలిగించకుండా తీసుకోవాల్సిన చర్యలపై నిర్ణయం తీసుకోవాలి. సంతృప్తికరమైన ఏర్పాటుకు రావడానికి స్థానిక పోలీసుల సహాయం తీసుకోవాలి. ఇందుకోసం వీలైనంత త్వరగా పోలీసులను సంప్రదించాలి. అవాంఛనీయ శక్తులు దుర్వినియోగం చేసే వస్తువులను తీసుకెళ్లే విషయంలో రాజకీయ పార్టీలు లేదా అభ్యర్థులు సాధ్యమైనంత వరకు నియంత్రణ పాటించాలి. ఇతర రాజకీయ పార్టీల సభ్యులు లేదా వాటి నాయకులకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తూ దిష్టిబొమ్మలను తీసుకెళ్లడం, బహిరంగంగా దిష్టిబొమ్మలను దహనం చేయడం, ఇతర రూపాల్లో ప్రదర్శన చేయడాన్ని ఏ రాజకీయ పార్టీ లేదా అభ్యర్థి సహించరాదు.

11.3.4 పోలింగ్ రోజు.. :

అన్ని రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు –

1. పోలింగ్ ప్రశాంతంగా, క్రమబద్ధంగా జరిగేలా ఎన్నికల విధుల్లో ఉన్న అధికారులకు సహకరించాలని, ఓటర్లు ఎలాంటి చికాకులు, ఆటంకాలు లేకుండా తమ ఓటు హక్కును వినియోగించుకునేలా పూర్తి స్వేచ్ఛ కల్పించాలన్నారు.

2. వారి అధీకృత కార్మికులకు తగిన బ్యాడ్జీలు లేదా గుర్తింపు కార్డులను సరఫరా చేయడం.

3. ఓటర్ల హాలుకు వారు సరఫరా చేసిన గుర్తింపు స్లిప్ సాదా (తెలుపు) కాగితంపై ఉంటుందని మరియు ఎటువంటి గుర్తు, అభ్యర్థి పేరు లేదా పార్టీ పేరును కలిగి ఉండరాదని అంగీకరిస్తారు;

4. పోలింగ్ రోజున మరియు దానికి ముందు నలభై ఎనిమిది గంటలలో మద్యం సేవించడం లేదా పంపిణీ చేయడం మానుకోండి.

5. రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు పోలింగ్ బూత్ ల వద్ద ఏర్పాటు చేసిన శిబిరాల వద్ద అనవసరమైన జనాన్ని సేకరించడానికి అనుమతించవద్దు, తద్వారా పార్టీలు మరియు అభ్యర్థి యొక్క కార్యకర్తలు మరియు సానుభూతిపరుల మధ్య ఘర్షణ మరియు ఉద్రిక్తతను నివారించవచ్చు.

6. అభ్యర్థి శిబిరాలు సరళంగా ఉండేలా చూసుకోవాలి. ఎలాంటి పోస్టర్లు, జెండాలు, చిహ్నాలు, ఇతర ప్రచార సామగ్రిని ప్రదర్శించరాదు. శిబిరాల వద్ద ఎలాంటి తినుబండారాలు వడ్డించరాదు లేదా గుంపులుగా ఉండరాదు మరియు

7. పోలింగ్ రోజున వాహనాల రాకపోకలపై విధించే ఆంక్షలను పాటించడంలో అధికారులకు సహకరించడం, వాటికి పర్మిట్లు పొందడం, వాటిని ఆయా వాహనాలపై ప్రముఖంగా ప్రదర్శించాలి.

11.3.5 పోలింగ్ బూత్ :

ఎన్నికల సంఘం పరిశీలకులను నియమిస్తోంది. ఎన్నికల నిర్వహణకు సంబంధించి అభ్యర్థులు లేదా వారి ఏజెంట్లకు ఏదైనా నిర్దిష్ట ఫిర్యాదు లేదా సమస్య ఉంటే వారు దానిని పరిశీలకుడి దృష్టికి తీసుకురావచ్చు.

11.3.6 అధికారంలో ఉన్న పార్టీ :

కేంద్రంలో లేదా రాష్ట్రంలో లేదా సంబంధిత రాష్ట్రాలలో అధికారంలో ఉన్న పార్టీ, తన అధికారిక స్థానాన్ని తన ఎన్నికల ప్రచారం ప్రయోజనాల కోసం మరియు ముఖ్యంగా ఉపయోగించినట్లు ఏదైనా ఫిర్యాదుకు ఎటువంటి కారణం ఇవ్వకుండా చూసుకోవాలి –

1. (ఎ) మంత్రులు తమ అధికారిక పర్యటనను ఎన్నికల విధులతో కలపరాదు మరియు ఎన్నికల సమయంలో అధికారిక యంత్రాంగాన్ని లేదా సిబ్బందిని కూడా ఉపయోగించరాదు.
   (బి) అధికారంలో ఉన్న పార్టీ ప్రయోజనాల కోసం అధికారిక వైమానిక నౌకలు, వాహనాలు, యంత్రాలు మరియు సిబ్బందితో సహా ప్రభుత్వ రవాణాను ఉపయోగించరాదు;

2. ఎన్నికల సభలు నిర్వహించడానికి మెయిడెన్స్ వంటి బహిరంగ ప్రదేశాలు, ఎన్నికలకు సంబంధించి విమాన ప్రయాణాల కోసం హెలిప్యాడ్లను ఉపయోగించడం వంటివి గుత్తాధిపత్యం వహించకూడదు. ఇతర పార్టీలు, అభ్యర్థులు అధికారంలో ఉన్న పార్టీ ఏ నియమనిబంధనలపై ఆ స్థలాలను, సౌకర్యాలను ఉపయోగించుకోవాలో అనుమతించాలి.

3. రెస్ట్ హౌస్ లు, డాక్ బంగ్లాలు లేదా ఇతర ప్రభుత్వ వసతి గృహాలు అధికారంలో ఉన్న పార్టీ లేదా దాని

అభ్యర్థుల గుత్తాధిపత్యాన్ని కలిగి ఉండరాదు మరియు అటువంటి వసతిని ఇతర పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు న్యాయమైన రీతిలో ఉపయోగించుకోవడానికి అనుమతించబడతాయి, అయితే ఏ పార్టీ లేదా అభ్యర్థి అటువంటి వసతిని (వాటికి సంబంధించిన ప్రాంగణాలతో సహా) ప్రచార కార్యాలయంగా లేదా ఎన్నికల ప్రచార ప్రయోజనాల కోసం ఏదైనా బహిరంగ సభను నిర్వహించడానికి ఉపయోగించడానికి లేదా అనుమతించడానికి అనుమతించకూడదు;

4. వార్తాపత్రికలు, ఇతర మాధ్యమాల్లో ప్రభుత్వ ఖజానాను పణంగా పెట్టి ప్రకటనలు ఇవ్వడం, ఎన్నికల సమయంలో రాజకీయ వార్తలను పక్షపాతంగా కవరేజ్ చేయడానికి, అధికారంలో ఉన్న పార్టీ విజయావకాశాలను పెంపొందించే లక్ష్యంతో విజయాలకు సంబంధించిన ప్రచారానికి అధికారిక మాస్ మీడియాను దుర్వినియోగం చేయడాన్ని నిశితంగా నివారించాలి.

5. ఎన్నికల సంఘం ఎన్నికలను ప్రకటించినప్పటి నుంచి మంత్రులు, ఇతర అధికారులు విచక్షణ నిధులతో గ్రాంట్లు / చెల్లింపులు మంజూరు చేయరాదు. మరియు

6. కమిషన్ ఎన్నికలను ప్రకటించినప్పటి నుండి, మంత్రులు మరియు ఇతర అధికారులు చేయకూడదు –

(ఎ) ఏ రూపంలోనైనా ఆర్థిక గ్రాంట్లు లేదా దాని వాగ్దానాలను ప్రకటించడం;

లేదా

(బి) (ప్రభుత్వోద్యోగులు మినహా) ఏ విధమైన ప్రాజెక్టులు లేదా పథకాలకు శంకుస్థాపనలు చేయడం;

లేదా

(సి) రోడ్ల నిర్మాణం, మంచినీటి సౌకర్యాలు కల్పించడం మొదలైనవాటిపై ఏదైనా వాగ్దానం చేయడం;

లేదా

(డి) అధికారంలో ఉన్న పార్టీకి అనుకూలంగా ఓటర్లను ప్రభావితం చేసే ప్రభావాన్ని చూపే ప్రభుత్వం, పబ్లిక్ అండర్ టేకింగ్ లు మొదలైన వాటిలో ఏదైనా తాత్కాలిక నియామకాలు చేయడం.

గమనిక : సాధారణంగా ఎన్నికలకు సంబంధించి నోటిఫికేషన్ వెలువడే తేదీకి మూడు వారాల ముందు ఎన్నికల తేదీని ఎన్నికల సంఘం ప్రకటిస్తుంది.

7. కేంద్ర లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ మంత్రులు అభ్యర్థి లేదా ఓటరు లేదా అధీకృత ఏజెంట్ హోదాలో తప్ప ఏ పోలింగ్ కేంద్రం లేదా కౌంటింగ్ ప్రదేశంలోకి ప్రవేశించరాదు.

11.3.7 ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలపై మార్గదర్శకాలు :

1. 2013 జూలై 5న ఎస్ ఎల్ పీ(సి) నంబరు 21455 (ఎస్ సుబ్రమణ్యం బాలాజీ వర్సెస్ తమిళనాడు ప్రభుత్వం) కేసులో సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పులో అన్ని గుర్తింపు పొందిన రాజకీయ పార్టీలతో

సంప్రదించి ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలోని అంశాలకు సంబంధించి మార్గదర్శకాలను రూపొందించాలని ఎన్నికల సంఘాన్ని ఆదేశించింది. అటువంటి మార్గదర్శకాల రూపకల్పనకు దారితీసే మార్గదర్శక సూత్రాలను తీర్పు నుండి ఈ క్రింది విధంగా ఉటంకించారు :

(a) "ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలోని వాగ్దానాలను ఆర్ పి చట్టంలోని సెక్షన్ 123 ప్రకారం 'అవినీతి ఆచరణ'గా పరిగణించలేమని చట్టం స్పష్టంగా ఉన్నప్పటికీ, ఏ విధమైన ఉచితాల పంపిణీని నిస్సందేహంగా తోసిపుచ్చలేం. ప్రజలందరినీ ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇది స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికల మూలాన్ని చాలా వరకు కదిలిస్తుంది ".

(b) ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే పార్టీలు, అభ్యర్థుల మధ్య సమతూకం పాటించేలా చూడటం, ఎన్నికల ప్రక్రియ స్వచ్ఛతకు భంగం కలగకుండా చూడటం కోసం ఎన్నికల సంఘం గతంలో ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి కింద ఆదేశాలు జారీ చేసింది. కమిషన్ ఈ ఉత్తర్వులను జారీ చేసే అధికారాలకు మూలం రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324, ఇది స్వేచ్ఛగా మరియు నిష్పాక్షికంగా ఎన్నికలు నిర్వహించాలని కమిషన్ను ఆదేశిస్తుంది.

(c) సాధారణంగా రాజకీయ పార్టీలు ఎన్నికల తేదీ ప్రకటనకు ముందే తమ ఎన్నికల మేనిఫెస్టోను విడుదల చేస్తాయనే వాస్తవాన్ని మేము గుర్తుంచుకుంటున్నాము, ఆ సందర్భంలో, ఖచ్చితంగా చెప్పాలంటే, తేదీ ప్రకటనకు ముందు చేసే ఏ చర్యను నియంత్రించే అధికారం ఎన్నికల సంఘానికి ఉండదు. ఏదేమైనా, ఎన్నికల మేనిఫెస్టో యొక్క ఉద్దేశ్యం నేరుగా ఎన్నికల ప్రక్రియతో ముడిపడి ఉన్నందున ఈ విషయంలో మినహాయింపు ఇవ్వవచ్చు ".

2. సుప్రీంకోర్టు ఆదేశాల మేరకు ఎన్నికల సంఘం గుర్తింపు పొందిన జాతీయ, రాష్ట్ర రాజకీయ పార్టీలతో సమావేశమై ఈ విషయంలో వారి పరస్పర విరుద్ధ అభిప్రాయాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంది. సంప్రదింపుల సందర్భంగా, కొన్ని రాజకీయ పార్టీలు ఇటువంటి మార్గదర్శకాల జారీకి మద్దతు ఇవ్వగా, మరికొన్ని ఆరోగ్యకరమైన ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో మేనిఫెస్టోలలో ఇలాంటి ఆఫర్లు మరియు వాగ్దానాలు చేయడం ఓటర్ల పట్ల వారి హక్కు మరియు విధి అని అభిప్రాయపడ్డారు. మేనిఫెస్టోల రూపకల్పన రాజకీయ పార్టీల హక్కు అనే అభిప్రాయంతో కమిషన్ సూత్రప్రాయంగా ఏకీభవిస్తున్నప్పటికీ, స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక ఎన్నికల నిర్వహణ, అన్ని రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులకు సమాన అవకాశాలు కల్పించడంపై కొన్ని హామీలు, ఆఫర్ల అవాంఛనీయ ప్రభావాన్ని విస్మరించలేం.

3. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 ప్రకారం పార్లమెంటు, రాష్ట్ర శాసనసభలకు అంతర్గతంగా ఎన్నికలు నిర్వహించాలని ఎన్నికల సంఘాన్ని ఆదేశించింది. సుప్రీంకోర్టు యొక్క పై ఆదేశాలను గౌరవిస్తూ, రాజకీయ పార్టీలతో సంప్రదింపులు జరిపిన తరువాత, స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికల ప్రయోజనాల దృష్ట్యా, పార్లమెంటు లేదా రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఏదైనా ఎన్నికల కోసం ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలను విడుదల చేసేటప్పుడు రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు ఈ క్రింది మార్గదర్శకాలకు కట్టుబడి ఉండాలని కమిషన్ ఆదేశిస్తుంది :

(a) ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలో రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన ఆదర్శాలు, సూత్రాలకు విరుద్ధంగా ఏమీ ఉండరాదని, ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిలోని ఇతర నిబంధనల స్ఫూర్తికి అనుగుణంగా ఉండాలని పేర్కొంది.

(b) రాజ్యాంగంలో పొందుపరిచిన రాష్ట్ర విధాన ఆదేశిక సూత్రాలు పౌరుల కోసం వివిధ సంక్షేమ చర్యలను రూపొందించాలని రాష్ట్రాన్ని ఆదేశిస్తాయి, అందువల్ల ఎన్నికల మేనిఫెస్టోలలో అటువంటి సంక్షేమ చర్యల వాగ్దానంపై ఎటువంటి అభ్యంతరాలు ఉండవు. అయితే ఎన్నికల ప్రక్రియ స్వచ్ఛతకు భంగం కలిగించే, ఓటు హక్కు వినియోగించుకోవడంలో ఓటర్లపై అనవసర ప్రభావం చూపే అవకాశం ఉన్న హామీలను రాజకీయ పార్టీలు మానుకోవాలని సూచించారు.

(c) పారదర్శకత, వాగ్దానాల విశ్వసనీయత దృష్ట్యా, మేనిఫెస్టోలు వాగ్దానాల హేతుబద్ధతను ప్రతిబింబిస్తాయని మరియు దాని ఆర్థిక అవసరాలను తీర్చే మార్గాలు మరియు మార్గాలను స్థూలంగా సూచిస్తాయని భావిస్తున్నారు. నెరవేర్చే అవకాశం ఉన్న హామీలపైనే ఓటర్ల విశ్వాసం పొందాలి.

4. ఎన్నికల సమయంలో మేనిఫెస్టో విడుదలపై నిషేధం

a. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లోని సెక్షన్ 126 ప్రకారం ఒకే దశ ఎన్నికలు జరిగితే నిషేధాజ్ఞల సమయంలో మేనిఫెస్టోను విడుదల చేయరాదు.

b. బహుళ దశల ఎన్నికల విషయంలో ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లోని సెక్షన్ 126 ప్రకారం నిషేధాజ్ఞల సమయంలో మేనిఫెస్టోను విడుదల చేయరాదు.

ఎంసీసీకి చట్టబద్ధమైన మద్దతు లేకపోయినా ఈసీ కఠినంగా అమలు చేయడం వల్ల గత దశాబ్దకాలంగా బలం పుంజుకుంది. **ఐపిసి 1860, సిఆర్ పిసి 1973**, ఆర్ పిఎ 1951 **వంటి ఇతర చట్టాలలో సంబంధిత నిబంధనలను ఉపయోగించడం ద్వారా ఎంసిసి యొక్క కొన్ని నిబంధనలను** అమలు చేయవచ్చు.2013లో పర్సనల్, పబ్లిక్ గ్రీవెన్స్, లా అండ్ జస్టిస్ స్టాండింగ్ కమిటీ ఎంసీసీని చట్టబద్ధం చేయాలని సిఫార్సు చేసింది. అయితే **దీన్ని చట్టబద్ధం చేయాలని ఈసీఐ వాదిస్తోంది.**దీని ప్రకారం, ఎన్నికలు సాపేక్షంగా తక్కువ సమయం లేదా 45 రోజుల్లో పూర్తి చేయాలి మరియు **న్యాయపరమైన చర్యలు సాధారణంగా ఎక్కువ సమయం పడుతుంది, కాబట్టి దీనిని చట్టం ద్వారా అమలు చేయడం సాధ్యం కాదు. విద్వేషపూరిత ప్రసంగాలు, ఫేక్ న్యూస్, ధనబలం, బూత్ క్యాప్చర్, ఓటర్లను బెదిరించడం, హింస వంటి ఎన్నికల అక్రమాలను నిరోధించడంలో ఎంసీసీ విఫలమైంది.** తప్పుడు సమాచారం **మరియు ప్రచారాన్ని వేగంగా మరియు విస్తృతంగా వ్యాప్తి చేయడానికి వీలు కల్పించే కొత్త సాంకేతికతలు మరియు సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫారమ్ల ద్వారా కూడా ఈసిఐ సవాలు చేయబడింది** . ఎంసిసి **చట్టబద్ధంగా కట్టుబడి ఉన్న పత్రం కాదు మరియు సమ్మతి కోసం నైతిక ఒప్పించడం మరియు** ప్రజాభిప్రాయంపై మాత్రమే ఆధారపడుతుంది. విధాన నిర్ణయాలు, ప్రజా వ్యయం, సంక్షేమ పథకాలు, బదిలీలు, నియామకాలపై **ఎంసీసీ పరిమితులు విధిస్తుంది. అభివృద్ధి కార్యకలాపాలు మరియు ప్రజా ప్రయోజనాలను** ప్రభావితం చేసే ఎంసిసిని చాలా ముందుగా లేదా చాలా ఆలస్యంగా

వర్తింపజేసినందుకు ఇసిఐ తరచుగా విమర్శించబడుతుంది . అవగాహన లోపం మరియు సమ్మతి లేకపోవడం వల్ల, ఓటర్లు, అభ్యర్థులు, పార్టీలు మరియు ప్రభుత్వ అధికారులకు ఇది విస్తృతంగా తెలియదు లేదా అర్థం కాలేదు.

11.4 ఎన్నికల నామినేషన్ల దాఖలు :

ఎన్నికలు పారదర్శకంగా, వ్యవస్థీకృతంగా జరిగేందుకు ఎన్నికల నామినేషన్లు, అఫిడవిట్ల దాఖలు ప్రక్రియ కీలకమైనది. ఈ ప్రక్రియ వ్యక్తుల అభ్యర్థిత్వాన్ని క్రమబద్ధీకరించడానికి మరియు ప్రభుత్వ పదవిని కోరుకునే వారి గురించి ఓటర్లకు అవసరమైన సమాచారాన్ని పొందేలా చూడటానికి ఉపయోగపడుతుంది. నామినేషన్లు, అఫిడవిట్లు దాఖలు చేసే విధివిధానాలు, ఆవశ్యకతలను అర్థం చేసుకోవడం అభ్యర్థులకు, ఎన్నికల అధికారులకు, ఓటర్లకు కీలకం.

11.4.1 నామినేషన్ల ప్రాముఖ్యత :

ఎన్నికల నామినేషన్లు దాఖలు చేసే చర్య ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యానికి మూలస్తంభంగా పనిచేస్తుంది, ఇది ఎన్నికల ముఖచిత్రంలో ఎంతో ప్రాముఖ్యతను కలిగి ఉంది. ప్రజాస్వామ్య సూత్రాల పవిత్రతను పరిరక్షిస్తూ, ప్రజా విశ్వాస స్థానాలకు వెళ్లాలనుకునే అభ్యర్థులకు చట్టబద్ధత కల్పించేలా నామినేషన్ ప్రక్రియ ఎన్నికల సమగ్రతకు కాపలాదారుగా నిలుస్తుంది. ఆశావహులను కఠినమైన పరిశీలన ప్రక్రియకు గురిచేయడం ద్వారా, నామినేషన్లు ఒక సవాలుగా పనిచేస్తాయి, దీనిలో నియంత్రణ సమ్మతి మరియు ఎన్నికల అర్హత నేపథ్యంలో అభ్యర్థుల సామర్థ్యాన్ని పరీక్షిస్తారు. అంతేకాక, సరైన నామినేషన్ విధానాలలో అంతర్లీనంగా ఉన్న పారదర్శకత ఎన్నికల వ్యవస్థపై ప్రజలకు నమ్మకాన్ని పెంపొందిస్తుంది, పౌర బాధ్యత మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్య భావనను పెంపొందిస్తుంది.

11.4.2 ఎన్నికల సమగ్రతను నిలబెట్టడం – అర్హత ప్రమాణాలు :

1951 ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టంలో పేర్కొన్న అర్హతా ప్రమాణాలే నామినేషన్ ప్రక్రియకు కేంద్ర బిందువు. ఈ ప్రమాణాలు ఎన్నికల అభ్యర్థిత్వ గమనాన్ని నిర్దేశించే ప్రధాన సూత్రాలుగా పనిచేస్తాయి, రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం కోసం ఆశావహులు అనుసరించాల్సిన పారామీటర్లను వివరిస్తాయి. ఈ ప్రమాణాలలో ప్రధానమైనది పౌరసత్వం, ఇది అభ్యర్థులు మరియు వారు ప్రాతినిధ్యం వహించాలనుకునే నియోజకవర్గాల మధ్య చెరగని బంధాన్ని నొక్కి చెబుతుంది. అదనంగా, సమర్థవంతమైన పాలనకు అవసరమైన పరిపక్వత మరియు అనుభవాన్ని ప్రతిబింబించే ఒక నిర్వచించే ప్రమాణంగా వయస్సు ఉద్భవిస్తుంది. లోక్ సభ పవిత్ర మందిరాలకు, రాజ్యసభలోని ఆగస్టు చాంబర్లకు వెళ్లాలనుకునే అభ్యర్థులు నిర్ణీత వయోపరిమితిని పూర్తి చేసి ప్రజాసేవ బాధ్యతలు చేపట్టేందుకు సంసిద్ధత వ్యక్తం చేస్తున్నారు. అంతేకాక, ఎన్నికల నమోదు ఒక అత్యున్నత ప్రమాణంగా ఉద్భవిస్తుంది, ఎన్నికల చట్రంలో అభ్యర్థులను యాంకరింగ్ చేస్తుంది మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో భాగస్వాములుగా వారి హోదాను ధృవీకరిస్తుంది.

11.4.3 అనర్హతలు – ఎన్నికల అభ్యర్థిత్వ సరిహద్దులను నావిగేట్ చేయడం :

ఆశావహులు ఎన్నికల అర్హతల యొక్క కఠినమైన ప్రమాణాలను నెరవేర్చడానికి ప్రయత్నిస్తున్నప్పటికీ, అభ్యర్థిత్వం అంచున ఉన్న అనర్హతల యొక్క మోసపూరిత భూభాగాన్ని వారు నావిగేట్ చేయాలి. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లోని సెక్షన్లు 8, 9, 9ఏ, 10, 11లో పొందుపరిచిన ఈ అనర్హతలు ఎన్నికల ఔచిత్యానికి, పాలనకు హద్దులను నిర్దేశిస్తూ హెచ్చరిక గుర్తులుగా పనిచేస్తాయి. ఈ అనర్హతలలో ప్రధానమైనవి నేరారోపణలు, ఎన్నికల అనర్హత ముప్పుతో

ఆశావహులను వెంటాడుతున్న భూతం. సెక్షన్ 8 కింద పేర్కొన్న నేరాలు అవినీతి నుంచి ఉగ్రవాదం వరకు ఎన్నికల సమగ్రతపై చెరగని మరకలుగా నిలుస్తాయి, చట్టసభల పవిత్ర మందిరాల నుండి కళంకిత వ్యక్తులను మినహాయించాల్సిన అవసరం ఉంది. అదేవిధంగా, "లాభదాయక పదవి" అనే భూతం పెద్దదిగా ఉంటుంది, ఇది ప్రయోజనాల సంఘర్షణలకు వ్యతిరేకంగా రక్షణ కవచంగా పనిచేస్తుంది మరియు ప్రజా సేవ యొక్క స్వచ్ఛతను కాపాడుతుంది. అంతిమంగా, సమర్థవంతమైన న్యాయస్థానం చేత మానసిక స్థితి సరిగా లేదని ప్రకటించడం తీవ్రమైన అనర్హతగా ఉద్భవిస్తుంది, ఎన్నికల ఓటు హక్కు మరియు పాలనలో మానసిక సామర్థ్యం యొక్క ఆవశ్యకతను నొక్కిచెబుతుంది.

సారాంశంలో, నామినేషన్ల ప్రక్రియ ఒక సవాలుగా నిలుస్తుంది, దీనిలో అభ్యర్థుల ఆకాంక్షలను రెగ్యులేటరీ సమ్మతి మరియు ఎన్నికల అర్హతల నేపథ్యంలో పరీక్షిస్తారు. ఎన్నికల సమగ్రత, ప్రజాస్వామిక భాగస్వామ్యం అనే రెండు స్తంభాలను నిలబెట్టడం ద్వారా, నామినేషన్లు ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యం యొక్క అల్లకల్లోల సముద్రాలలో ఆశాదీపంగా పనిచేస్తాయి, ఆశావహులను ప్రజావిశ్వాసం మరియు పాలన యొక్క తీరాల వైపు నడిపిస్తాయి.

11.4.4 నామినేషన్ ప్రక్రియ :

ఎన్నికల ప్రక్రియల నేపథ్యంలో రాజకీయ రంగ ప్రవేశం చేసే ఆశావహులకు నామినేషన్ల ప్రక్రియ తొలి చెక్ పాయింట్ గా నిలుస్తుంది. ఈ కీలక దశ అభ్యర్థిత్వానికి పునాది వేస్తుంది, ఎన్నికల ప్రచారాల గమనాన్ని నిర్దేశిస్తుంది మరియు అంతిమంగా ఒక దేశ ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణాన్ని రూపొందిస్తుంది. నామినేషన్ యొక్క సంక్లిష్టతల గుండా, దాని సూక్ష్మాంశాలను వెలికితీస్తూ, దాని ప్రాముఖ్యతను వెలికితీస్తూ ఒక ప్రయాణాన్ని ప్రారంభిద్దాం.

1. నామినేషన్ పత్రాలను పొందడం :

ఎన్నికల బరిలోకి దిగే ముందు ఔత్సాహిక అభ్యర్థులు రిటర్నింగ్ అధికారి (ఆర్వో) అని పిలువబడే గౌరవనీయ వ్యక్తి నుంచి నామినేషన్ పత్రాలను పొందాలి. ఎన్నికల సమగ్రతకు సంరక్షకుడైన ఆర్వో ప్రజాస్వామ్య రంగానికి గేట్ కీపర్గా పనిచేస్తూ, అభ్యర్థులకు వారి రాజకీయ ఆకాంక్షలకు మూలాధారాన్ని అందిస్తారు. అత్యంత ప్రాముఖ్యత కలిగిన డాక్యుమెంట్ అయిన నామినేషన్ ఫారం, అభ్యర్థి పేరు, వయస్సు, చిరునామా మరియు మరీ ముఖ్యంగా, వారి పార్టీ అనుబంధంతో సహా అవసరమైన వివరాలను వివరించడానికి ఒక పాత్రగా పనిచేస్తుంది.

2. నామినేషన్ పత్రాలను నింపడం :

ప్రతిష్టాత్మకమైన నామినేషన్ పత్రాలను సేకరించడంతో ఈ ఖాళీ కాన్వాస్ లపై నిజానిజాలు సిరాతో నింపే గురుతర బాధ్యతను అభ్యర్థులకు అప్పగించారు. అభ్యర్థులు అవసరమైన వివరాలు, డిక్లరేషన్లను పక్కాగా సమర్పించడం, ఎన్నికల అభ్యర్థిత్వాన్ని నియంత్రించే నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఉండేలా చూసుకోవడంతో కచ్చితత్వం తప్పనిసరి అవుతుంది. ఒకరి ఫోటోను అతికించే చర్య అభ్యర్థిత్వానికి దృశ్య సాక్ష్యంగా మాత్రమే కాకుండా, వ్యక్తిగత పెట్టుబడి మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క భావాన్ని పెంపొందించడానికి ఒక ప్రతీకాత్మక సంకేతంగా కూడా పనిచేస్తుంది. అంతేకాక, ప్రతిపాదకుల నుండి సంతకాల సేకరణ, గుర్తింపు పొందిన పార్టీలకు ఏకాంత మద్దతు లేదా స్వతంత్ర అభ్యర్థులకు పది మంది కోరస్ కావచ్చు, ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యంలో అంతర్లీనంగా ఉన్న సహకార స్ఫూర్తిని నొక్కిచెబుతుంది.

3. నామినేషన్ పత్రాల సమర్పణ :

సిరా ఎండిపోయి అనిశ్చితికి చివరి అంకురార్పణ ముగియడంతో అభ్యర్థులు తమ నామినేషన్ పత్రాల సమర్పణలో చివరి అంకానికి శ్రీకారం చుడతారు. నిర్ణీత కాలవ్యవధిలో, సాధారణంగా ఆఫీసు రోజుల పవిత్ర సమయాల్లో, అభ్యర్థులు తమ ఖచ్చితమైన క్యూరేటెడ్ డాక్యుమెంట్లను ఆర్ఓకు సమర్పిస్తారు, అంచనా బరువు మరియు ఆకాంక్ష యొక్క కరెన్సీని కలిగి ఉంటారు. నామినేషన్ పత్రాల సమర్పణతో పాటు, అభ్యర్థులు ఎన్నికల ప్రక్రియ పట్ల వారి నిబద్ధతకు ప్రతీకగా సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ ఇవ్వాల్సి ఉంటుంది. లోక్సభలో సీట్ల కోసం పోటీ పడే అభ్యర్థులకు ఈ డిపాజిట్ రూ.25,000 కాగా, శాసనసభలో పదవులు ఆశించే వారి ప్రత్యర్థులకు రూ.10,000 చెల్లించాలి. ఏదేమైనా, సమానత్వానికి సంకేతంగా, ఎస్సీ/ ఎస్టీ వర్గాలకు చెందిన అభ్యర్థులకు సగం డిపాజిట్ పొందడానికి అర్హత ఉంది, ఇది వైవిధ్యం మరియు ప్రాతినిధ్యాన్ని పెంపొందించడానికి దేశం యొక్క నిబద్ధతకు చిహ్నం.

4. నామినేషన్ల పరిశీలన :

దుమ్ము చల్లబడి, ప్రజాస్వామ్యపు మండపాలు ఆశలతో ప్రతిధ్వనిస్తున్నప్పుడు, ఎన్నికల సమగ్రత యొక్క విచక్షణతో కూడిన దృష్టిని కలిగిస్తూ, ఆర్ఓ పరిశీలనా బాధ్యతలు స్వీకరిస్తాడు. నామినేషన్ గడువు ముగిసిన మరుసటి రోజు శస్త్రచికిత్స కచ్చితత్వంతో నిర్వహించే పరిశీలన ప్రక్రియ, అభ్యర్థుల వాదనల వాస్తవికతను రెగ్యులేటరీ కాంప్లియెన్స్ కు వ్యతిరేకంగా పరీక్షించడానికి ఒక అడ్డంకిగా పనిచేస్తుంది. ప్రతి నామినేషన్ పత్రాన్ని క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి, కచ్చితత్వం, సంపూర్ణత, ఎన్నికల అర్హతల పవిత్ర సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉండేలా పరిశీలిస్తారు. ఈ పరిశీలనలో అభ్యర్థులు తమ ఎన్నికల ఆకాంక్షల భవితవ్యాన్ని ఆర్వో తేల్చడంతో చట్టబద్ధత, వారి అదృష్టం సమతూకంలో కొట్టుమిట్టాడుతున్నాయి.

5. నామినేషన్ల ఉపసంహరణ :

పరిశీలన నేపథ్యంలో అభ్యర్థులకు స్వల్ప అవకాశం కల్పించడం ద్వారా ఉపసంహరణ ద్వారా ఎన్నికల భవితవ్యంపై ప్రభావం చూపే అవకాశం ఉంది. సాధారణంగా రెండు రోజుల పాటు సాగే ఈ విరామం అభ్యర్థులకు ఆత్మపరిశీలనకు అవకాశం కల్పిస్తుంది, దీనిలో ఎన్నికల పోటీ యొక్క వాస్తవికతలను వ్యక్తిగత విశ్వాసం యొక్క ఆదేశాలకు విరుద్ధంగా తూకం వేస్తారు. ఉపసంహరణ మార్గాన్ని ఎంచుకున్నవారు విమోచన వాగ్దానంలో ఓదార్పును పొందుతారు, ఎందుకంటే వారి భద్రతా డిపాజిట్ పునరుద్ధరణ వారి ఎన్నికల స్ఫూర్తి యొక్క స్థితిస్థాపకతకు స్పష్టమైన నిదర్శనంగా పనిచేస్తుంది.

6. అభ్యర్థుల ఖరారు :

ఉపసంహరణల హడావుడి తగ్గుముఖం పట్టడం, ప్రజాస్వామ్య కారిడార్లు ఎన్నికల ఉత్సాహపు ప్రతిధ్వనులతో ప్రతిధ్వనిస్తున్న తరుణంలో ఆర్వో మధ్యవర్తిగా బాధ్యతలు చేపట్టి ఎన్నికల చరిత్రలో కొత్త అధ్యాయానికి నాంది పలుకుతారు. పోటీ చేసే అభ్యర్థుల తుది జాబితా ప్రజాస్వామిక చరిత్రలో నిలిచిపోవడంతో ఎన్నికల పోటీకి రంగం సిద్ధమైంది. ఈ ఖచ్చితమైన ప్రకటన ప్రచార కాలం ప్రారంభాన్ని మాత్రమే కాదు, ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యం యొక్క పవిత్రమైన రంగంలో ఆధిపత్యం కోసం పోటీపడుతున్న పోటీదారుల స్ఫటికీకరణను కూడా సూచిస్తుంది.

చివరగా, నామినేషన్ ప్రక్రియ అనేది అభ్యర్థుల ఆకాంక్షలను ఫోర్జరీ చేయడం, పరీక్షించడం మరియు అంతిమంగా సాకారం చేయడం. ఎన్నికల భాగస్వామ్యానికి మూలస్తంభంగా, ఈ ప్రక్రియ ప్రజాస్వామ్య నైతికత యొక్క సారాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది, జవాబుదారీతనం, సహకారం మరియు సమ్మిళిత సంస్కృతిని పెంపొందిస్తుంది. అందువలన, ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యం యొక్క సంక్లిష్టమైన భూభాగాన్ని మనం నావిగేట్ చేస్తున్నప్పుడు, నామినేషన్ ప్రక్రియ యొక్క పవిత్రతను మనం గౌరవిద్దాం, ఎందుకంటే ఇక్కడే ప్రజాస్వామ్యం యొక్క నిజమైన వ్యక్తీకరణ కనిపిస్తుంది.

11.5 అఫిడవిట్లు దాఖలు చేయడం :

11.5.1 అఫిడవిట్ల ప్రాముఖ్యత :

ఎన్నికలజవాబుదారీతనంముసుగులోఅఫిడవిట్లుపారదర్శకతకుప్రతీకలుగా, ప్రజాస్వామ్య సమగ్రతకు సంరక్షకులుగా నిలుస్తాయి. నామినేషన్ పత్రాలతో పాటు సమర్పించడానికి చట్టపరమైన పత్రాలు తప్పనిసరి కావడంతో, అఫిడవిట్లు కీలకమైన సమాచారానికి వాహకాలుగా పనిచేస్తాయి, ఓటర్లకు వారి ఎన్నికల ఆదేశం కోసం పోటీపడుతున్న అభ్యర్థుల యొక్క విస్తృత దృక్పథాన్ని అందిస్తాయి. సారాంశంలో, ఈ అఫిడవిట్లు ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క సంస్కృతిని పెంపొందిస్తూ, సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడం మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యాన్ని నిర్మించే పునాదిని సూచిస్తాయి.

11.5.2 చట్టపరమైన పునాదులు: పారదర్శకత యొక్క ఆదేశాన్ని నిలబెట్టడం :

2002, 2003లో చారిత్రాత్మక ఆదేశాలు ఎన్నికల రంగంలో పారదర్శకతకు అత్యంత ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెప్పిన భారత అత్యున్నత న్యాయస్థానంలోని పవిత్రమైన గదుల్లో అఫిడవిట్లు దాఖలు చేయాల్సిన ఆవశ్యకతలు కనిపిస్తాయి. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా కేసు ద్వారా వి. అసోసియేషన్ ఫర్ డెమొక్రటిక్ రిఫార్మ్స్ (2002), న్యాయవ్యవస్థ నేర రికార్డులు, ఆస్తులు మరియు అప్పులు మరియు విద్యార్హతలు వంటి కీలకమైన సమాచారాన్ని ప్రకటించడాన్ని తప్పనిసరి చేస్తూ బహిరంగ బహిర్గతం యొక్క అనివార్యతను పొందుపరిచింది. ఈ న్యాయపరమైన తీర్పులకు అనుబంధంగా, ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951, అభ్యర్థులు తమ వ్యక్తిగత మరియు వృత్తిపరమైన ప్రొఫైల్స్ను వెలికితీసే సమగ్ర వివరాలను సమర్పించాలని ఆదేశిస్తూ, పారదర్శకతకు రక్షణ కవచంగా నిలుస్తుంది.

11.5.3 అఫిడవిట్లలో పొందుపరిచిన వివరాలు :

పారదర్శకత యొక్క వస్త్రధారణ :

ప్రతి అఫిడవిట్ యొక్క హృదయంలో అభ్యర్థి సమగ్రత మరియు ప్రభుత్వ పదవికి అనుకూలత యొక్క రూపురేఖలను వెలికితీసే సమాచార సమూహం ఉంటుంది. 1961 ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిలోని ఫారం 26లో పేర్కొన్న కచ్చితమైన పారామీటర్ల ద్వారా, అభ్యర్థులు ఓటర్లకు వారి స్వభావం మరియు ఆధారాలను తెలియజేసే కీలకమైన వివరాలను బహిర్గతం చేయాల్సి ఉంటుంది. ఈ వెల్లడిలలో ప్రధానమైనది ఏదైనా నేర నేపథ్యం బహిర్గతం, దీనిలో అభ్యర్థులు చట్టపరమైన చిక్కుల అస్థిపంజరాన్ని బహిర్గతం చేయాలి, ఓటర్లకు సంభావ్య చట్టపరమైన చిక్కుల గురించి అంతర్దృష్టిని అందించాలి. అదనంగా, ఆస్తులు మరియు అప్పుల ప్రకటన ఆర్థిక చిత్తశుద్ధికి నిదర్శనంగా

నిలుస్తుంది, ఓటర్లకు వారి కాబోయే ప్రతినిధుల ఆర్థిక పునాదులను చూపుతుంది. చివరగా, విద్యార్హతలను బహిర్గతం చేయడం మేధో చాతుర్యానికి కొలమానంగా పనిచేస్తుంది, ఓటర్లు తమ శాసనసభ్యుల అభిజ్ఞా శక్తిని అంచనా వేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

సమర్పణ మరియు బహిరంగ పరిశీలన – జవాబుదారీతనం యొక్క జలాలను నావిగేట్ చేయడం :

రిటర్నింగ్ అధికారి కార్యాలయానికి సమర్పించిన తర్వాత అఫిడవిట్లు వ్యక్తిగత బహిర్గత పరిధిని దాటి ప్రజల పరిశీలనకు గురవుతాయి. ఎన్నికల పారదర్శకతకు సంరక్షకులుగా, రిటర్నింగ్ అధికారులకు ఈ అఫిడవిట్లను బహిరంగంగా అందుబాటులో ఉంచడం, తద్వారా ఓటర్లు మరియు వాచ్డాగ్ సంస్థల విచక్షణతో కూడిన దృష్టిని ఆహ్వానించే గురుతరమైన బాధ్యతను అప్పగించారు. ఈ బహిరంగ వెల్లడి ప్రజల జవాబుదారీతనం యొక్క లిట్మస్ కు వ్యతిరేకంగా అభ్యర్థి వాదనల యొక్క వాస్తవికతను పరీక్షించడానికి, ఎన్నికల ప్రక్రియలో బహిరంగత మరియు నిమగ్నత యొక్క సంస్కృతిని పెంపొందించడానికి ఒక సాధనంగా పనిచేస్తుంది.

తప్పుడు సమాచారం యొక్క పర్యవసానాలు – జవాబుదారీతనం యొక్క కత్తి :

ఎన్నికల పాలనలోని పవిత్రమైన హాళ్లలో, తప్పుడు సమాచార భూతం రాజ్యమేలుతోంది, ఇది ప్రజాస్వామ్య సూత్రాల పవిత్రతకు భంగం కలిగిస్తుంది. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 1951లోని సెక్షన్ 125ఏ ప్రకారం అఫిడవిట్లలో సత్య పరిధిని అతిక్రమించిన అభ్యర్థులకు ఎన్నికల చట్టం సత్వరం ప్రతీకారం తీర్చుకోవాల్సి ఉంటుంది. అనర్హత నుండి చట్టపరమైన ఆంక్షల వరకు, అబద్ధాల పర్యవసానాలు తీవ్రంగా ఉంటాయి, ఇది ఎన్నికల రంగంలో సమగ్రత యొక్క ఆవశ్యకతను స్పష్టంగా గుర్తు చేస్తుంది. భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ) పర్యవేక్షణలో అఫిడవిట్లు కేవలం చట్టపరమైన లాంఛనాలుగానే కాక, మోసాలకు వ్యతిరేకంగా రక్షణ కవచాలుగా, రాబోయే తరాలకు ఎన్నికల ప్రక్రియ పవిత్రతను కాపాడే రక్షణ కవచాలుగా ఆవిర్భవిస్తాయి.

ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థకు ఊతమిచ్చే పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం అనే శాశ్వత సూత్రాలకు అఫిడవిట్లు దాఖలు చేయడం నిదర్శనం. అభ్యర్థులు ప్రజా పరిశీలన పరిధిలోకి వస్తుండగా, అఫిడవిట్లు నిజాయితీకి దిక్సూచిగా పనిచేస్తాయి, ఓటర్లను తెలివైన నిర్ణయాలు తీసుకోవడం మరియు భాగస్వామ్య పాలన యొక్క తీరాల వైపు నడిపిస్తాయి.

11.6 రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థుల నమోదు :

పొలిటికల్ పార్టీస్ రిజిస్ట్రేషన్ ట్రాకింగ్ మేనేజ్మెంట్ సిస్టమ్ (పీపీఆర్టీఎంఎస్)ను 2020 జనవరిలో ప్రారంభించారు. ECI ద్వారా స్వీకరించబడిన దరఖాస్తులు డిజిటలైజ్ చేయబడతాయి మరియు ప్రతి అప్లికేషన్ కు ఒక ప్రత్యేక సంఖ్య కేటాయించబడుతుంది, ఇది దాని స్థితిని ట్రాక్ చేయడానికి ఉపయోగించబడుతుంది. రాజకీయ పార్టీ రిజిస్ట్రేషన్ కోసం దరఖాస్తుదారులకు ఇమెయిల్ మరియు ఎస్ఎంఎస్ ద్వారా వారి దరఖాస్తు స్థితిని తెలియజేస్తారు మరియు వారు ఓటిపి ధృవీకరణ మరియు కేటాయించిన నంబర్ ఉపయోగించి సమాచారాన్ని ధృవీకరించవచ్చు; దరఖాస్తు యొక్క అన్ని దశలు దరఖాస్తుదారునికి అందుబాటులో ఉంటాయి. అయితే, ఇతర అనువర్తనాల కోసం డేటా బహిరంగం కాదు. ఈసీఐ ఉపయోగించే మరో అప్లికేషన్ క్యాండిడేట్ నామినేషన్ అప్లికేషన్ (ఈఎన్సీఆర్లో భాగం), ఇది అభ్యర్థులు తమ నామినేషన్లను ఆన్లైన్లో దాఖలు చేయడానికి, అఫిడవిట్లను డిజిటలైజ్ చేయడానికి మరియు ఆన్లైన్

చెల్లింపు ద్వారా అవసరమైన భద్రతను జమ చేయడానికి అనుమతిస్తుంది. అప్లికేషన్లోని డేటా ఇన్పుట్ క్యాండిడేట్ అఫిడవిట్ పోర్టల్, ఓటర్ హెల్ప్లైన్ పోర్టల్ / యాప్, పిడబ్ల్యుడి యాప్, ఈవిఎం స్టాక్ ఆవశ్యకత, కౌంటింగ్ డేటా మరియు ఫలితాల డిస్ప్లే వంటి వివిధ ప్లాట్ఫామ్లకు సమాచారాన్ని అందిస్తుంది. ఈవీఎంలు/వీవీప్యాట్ యంత్రాల అవసరాలను ఖరారు చేయడానికి ఈవీఎం మేనేజ్ మెంట్ సాఫ్ట్ వేర్ మొత్తం అభ్యర్థులను ఉపయోగిస్తుంది. రిటర్నింగ్ అధికారులు తేదీ, లింగం, వర్గం, పార్టీ లేదా అభ్యర్థి ఆధారంగా నివేదికలను రూపొందించవచ్చు.

విజయవంతంగా ఫైల్ చేసిన తరువాత, అభ్యర్థి పోర్టల్లో లేదా అభ్యర్థి సువిధ అని పిలువబడే ఈసిఐ అభివృద్ధి చేసిన అనువర్తనాన్ని ఉపయోగించడం ద్వారా పరిశీలన స్థితిని ట్రాక్ చేయవచ్చు. కొవిడ్ మహమ్మారి సమయంలో ఈ టూల్ వాడకం ఎంతో ఉపయోగపడింది. ఈఎన్సీఆర్ స్క్రూటినీ దరఖాస్తులో నామినేషన్లు చెల్లుబాటు అవుతాయి, ఇది ప్రతి రిటర్నింగ్ అధికారి నామినేషన్లను ధృవీకరించడానికి, ఆమోదించడానికి లేదా తిరస్కరించడానికి మరియు ధృవీకరించబడిన అభ్యర్థులకు గుర్తులను కేటాయించడానికి అనుమతిస్తుంది. నామినేషన్ల ద్వారా నమోదైన సమాచారాన్ని అభ్యర్థి అఫిడవిట్ పోర్టల్ https://affidavit.eci.gov.in ప్రజా సంప్రదింపుల కోసం ప్రదర్శిస్తారుhttps://affidavit.eci.gov.in/, ఇందులో అభ్యర్థుల ఆస్తులు, ఆర్థిక మరియు అప్పుల డేటాతో పాటు అఫిడవిట్ యొక్క పిడిఎఫ్ కాపీ కూడా ఉంటుంది.

11.7 ముగింపు :

ఎన్నికల ప్రక్రియల డైనమిక్ నేపథ్యంలో 'ఎన్నికల నిర్వహణ: ఎన్నికల నామినేషన్లు, అఫిడవిట్ల దాఖలు' అనే పాఠం ముగింపు ప్రజాస్వామిక పాలన, ఎన్నికల జవాబుదారీతనం యొక్క దృశ్యాన్ని ఆవిష్కరిస్తుంది. ప్రజాస్వామిక సూత్రాల పవిత్రతను కాపాడాల్సిన గంభీరమైన కర్తవ్యంతో ఔత్సాహిక అభ్యర్థులు నామినేషన్ లో చిక్కుల్లో పడ్డారు. కఠినమైన పరిశీలన మరియు నియంత్రణ సమ్మతితో బలపరచబడిన నామినేషన్ ప్రక్రియ, ఎన్నికల సమగ్రతకు, ప్రజా విశ్వాసాన్ని మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడానికి కాపలాదారుగా నిలుస్తుంది. అర్హతా ప్రమాణాలను పాటిస్తూ, అనర్హతల సరిహద్దులను దాటుకుంటూ, అభ్యర్థులు సవాళ్లు, అవకాశాలతో నిండిన ప్రయాణాన్ని ప్రారంభిస్తారు, ప్రతి అడుగు ఎన్నికల ఔచిత్యం మరియు పాలన యొక్క ఆవశ్యకతను నొక్కిచెబుతుంది. కచ్చితమైన నామినేషన్ ప్రక్రియలు మరియు బహిరంగ పరిశీలన ద్వారా, అభ్యర్థులు పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క మార్గదర్శకులుగా ఉద్భవిస్తారు, తెలివైన నిర్ణయాలు తీసుకోవడం మరియు పౌర నిమగ్నత యొక్క తీరాల వైపు ఓటర్లకు మార్గనిర్దేశం చేస్తారు. నామినేషన్ ప్రక్రియకు సమాంతరంగా అఫిడవిట్లు దాఖలు చేయడం ఎన్నికల రంగంలో పారదర్శకత, చట్టపరమైన జవాబుదారీతనం శకానికి నాంది పలుకుతోంది. నిజాయతీ, సమగ్రత అనే ఆదేశాన్ని నిలబెట్టే అఫిడవిట్లు మోసాలకు వ్యతిరేకంగా, రాబోయే తరాలకు ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్య పవిత్రతను కాపాడే రక్షణ కవచాలుగా పనిచేస్తాయి. అభ్యర్థులు, ఓటర్లు ఒకేలా ఎన్నికల ప్రజాస్వామ్యంలో పయనిస్తున్నప్పుడు, ఎన్నికల నిర్వహణ నుండి పొందిన పాఠాలు ప్రజాస్వామ్య విలువలకు దిక్సూచిగా ప్రతిధ్వనిస్తాయి, సమ్మిళిత పాలన మరియు ఎన్నికల సమగ్రత యొక్క శిఖరాగ్రానికి దేశాలను నడిపిస్తాయి.

11.8 సారాంశం :

రాజకీయ పార్టీలకు, అభ్యర్థులకు మార్గదర్శకంగా ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి (ఎంసీసీ)పై దృష్టి సారించి

ఎన్నికల నిర్వహణలోని కీలక అంశాలను ఈ పాఠం పరిశీలిస్తుంది. భారత ఎన్నికల సంఘం (ఇసిఐ) నుండి ఉద్భవించి, 1960 ల నుండి అమలులో ఉన్న ఎంసిసి స్వేచ్ఛాయుత మరియు నిష్పాక్షిక ఎన్నికలను నిర్ధారించడం, మత సామరస్యానికి విఘాతం కలిగించే లేదా ఎన్నికల ప్రక్రియను దెబ్బతీసే కార్యకలాపాలను నిషేధించడం లక్ష్యంగా సూత్రాలను కలిగి ఉంది. సాధారణ ప్రవర్తన, సమావేశాలు, ఊరేగింపులు, పోలింగ్ రోజు కార్యకలాపాలు, అధికారంలో ఉన్న పార్టీల ప్రవర్తనకు సంబంధించిన మార్గదర్శకాలను పాటించాలని, నైతిక ప్రచారం ప్రాముఖ్యతను, ప్రజాస్వామ్య నిబంధనలను గౌరవించాలని స్పష్టం చేసింది. అంతేకాకుండా ఎన్నికల నామినేషన్లు, అఫిడవిట్ల దాఖలు ప్రక్రియ ఎన్నికల పారదర్శకత, జవాబుదారీతనానికి మూలస్తంభంగా నిలుస్తుంది. నామినేషన్లు ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యానికి నిదర్శనంగా పనిచేస్తాయి, ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతను కాపాడే అనర్హతలను నావిగేట్ చేసేటప్పుడు అభ్యర్థులు కఠినమైన అర్హత ప్రమాణాలను చేరుకోవాల్సి ఉంటుంది. నామినేషన్ పత్రాలను పొందడం, నింపడం, వాటిని రిటర్నింగ్ అధికారికి సమర్పించడం, పరిశీలనకు గురికావడం, అభ్యర్థులను ఖరారు చేయడం వంటివి నామినేషన్ ప్రక్రియలో ఉంటాయి. నామినేషన్ పత్రాలతో పాటు తప్పనిసరి చేసిన అఫిడవిట్లు పారదర్శకతను కాపాడటంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయని, అభ్యర్థులు నేర రికార్డులు, ఆస్తులు, అప్పులు, విద్యార్హతలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని వెల్లడించాల్సి ఉంటుందన్నారు. ఈ అఫిడవిట్లను బహిరంగంగా పరిశీలించడం వల్ల జవాబుదారీతనం ఏర్పడుతుంది, తప్పుడు సమాచారం ఇచ్చినందుకు అభ్యర్థులు చట్టపరమైన పరిణామాలను ఎదుర్కొంటారు. పొలిటికల్ పార్టీల రిజిస్ట్రేషన్ ట్రాకింగ్ మేనేజ్మెంట్ సిస్టం (పీపీఆర్టీఎంఎస్), క్యాండిడేట్ నామినేషన్ అప్లికేషన్ రాజకీయ పార్టీల రిజిస్ట్రేషన్, ఆన్లైన్లో నామినేషన్ల దాఖలుకు వీలు కల్పిస్తుంది. మొత్తమ్మీద, ప్రజాస్వామ్య సూత్రాలను నిలబెట్టడంలో బలమైన ఎన్నికల నిర్వహణ పద్ధతుల ప్రాముఖ్యతను ఈ పాఠం నొక్కి చెబుతుంది. నైతిక మార్గదర్శకాలకు కట్టుబడి ఉండటం, నామినేషన్ ప్రక్రియలో పారదర్శకతను నిర్ధారించడం మరియు సమర్థవంతమైన అభ్యర్థి నమోదు కోసం సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించడం ద్వారా, ఎన్నికల అధికారులు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియపై ప్రజల నమ్మకాన్ని మరియు నమ్మకాన్ని పెంపొందించవచ్చు. అంతిమంగా, ఎన్నికల సమర్థవంతమైన నిర్వహణ శక్తివంతమైన మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యానికి పునాదిగా పనిచేస్తుంది, పౌరులు తమ ఓటు హక్కును స్వేచ్ఛగా మరియు బాధ్యతాయుతంగా వినియోగించుకునేలా చేస్తుంది.

11.9 ముఖ్య పదకోశం :

నామినేషన్ పత్రాలు :

అభ్యర్థులు అధికారికంగా ఎన్నికల బరిలోకి దిగే ముందు రిటర్నింగ్ అధికారి నుంచి పొందిన అధికారిక పత్రాలు ఇవి. ఈ పత్రాల్లో అభ్యర్థి పేరు, వయస్సు, చిరునామా, పార్టీ అనుబంధం వంటి కీలక సమాచారం ఉండి, ఎన్నికల్లో అభ్యర్థిత్వానికి పునాది వేస్తుంది. ఎన్నికల నిబంధనలు పాటించడానికి, పారదర్శకంగా, వ్యవస్థీకృత ఎన్నికలకు రంగం సిద్ధం చేయడానికి ఈ పత్రాలను నింపడంలో కచ్చితత్వం అవసరం.

రిటర్నింగ్ అధికారి (ఆర్వో) :

రిటర్నింగ్ అధికారి నామినేషన్ ప్రక్రియను పర్యవేక్షించడానికి మరియు దాని సమగ్రతను నిర్ధారించడానికి నియమించబడిన ఎన్నికల అధికారి. వారు అభ్యర్థులు సమర్పించిన నామినేషన్ పత్రాలను పరిశీలించి,

ఇచ్చిన సమాచారం యొక్క ఖచ్చితత్వం మరియు సంపూర్ణతను తనిఖీ చేస్తారు. ఎన్నికల చట్టాలు, నిబంధనలను నిలబెట్టడంలో, నామినేషన్ ప్రక్రియ అంతటా నిష్పాక్షికత, పారదర్శకతను పాటించడంలో ఆర్వో కీలక పాత్ర పోషిస్తారు.

అఫిడవిట్లు :

అఫిడవిట్లు అంటే నామినేషన్ పత్రాలతో పాటు సమర్పించే చట్టపరమైన పత్రాలు, ఇందులో క్రిమినల్ రికార్డులు, ఆర్థిక ఆస్తులు, అప్పులు, అభ్యర్థుల విద్యార్హతలు వంటి వివరాలు ఉంటాయి. అభ్యర్థులు అఫిడవిట్లలో ఇచ్చిన సమాచారం కచ్చితత్వంపై ప్రమాణం చేయాల్సి ఉంటుంది, తప్పుడు సాక్ష్యం కింద జరిమానా విధించబడుతుంది. ఈ డాక్యుమెంట్లు బహిరంగ పరిశీలనకు లోనవుతాయి, ఎన్నికల సమయంలో ఓటర్లు తెలివైన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకతను నిర్ధారించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

పరిశీలన :

నామినేషన్ పత్రాలను కచ్చితత్వం, సంపూర్ణత, ఎన్నికల అర్హత ప్రమాణాలకు కట్టుబడి ఉండటం కోసం పరిశీలించడానికి రిటర్నింగ్ అధికారులు నిర్వహించే ప్రక్రియను స్క్రూటినీ అంటారు. పరిశీలన సమయంలో ఆర్వోలు అభ్యర్థులు ఇచ్చిన సమాచారాన్ని పరిశీలించి ఎన్నికల చట్టాలు, నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఉండేలా చూస్తారు. ఈ ప్రక్రియ మోసపూరిత లేదా అనర్హమైన అభ్యర్థుల నుండి రక్షణగా పనిచేస్తుంది, ఎన్నికల సమగ్రతను కాపాడుతుంది మరియు ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థపై ప్రజల నమ్మకాన్ని కాపాడుతుంది.

ఎలక్టోరల్ ఇంటిగ్రిటీ :

ఎన్నికల ప్రక్రియలో నైతిక మరియు చట్టపరమైన ప్రమాణాలకు కట్టుబడి ఉండటం, ఎన్నికలలో నిష్పాక్షికత, పారదర్శకత మరియు విశ్వసనీయతను నిర్ధారించడం ఎన్నికల సమగ్రత. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థపై ప్రజలకు విశ్వాసం, విశ్వాసం నెలకొనాలంటే ఎన్నికల సమగ్రతను కాపాడుకోవడం చాలా అవసరం. ఎన్నికల పరిపాలనలో నిష్పక్షపాతంగా వ్యవహరించడం, ఓటింగ్ ప్రక్రియ గోప్యత, భద్రతను పరిరక్షించడం, ఎన్నికల మోసాలు, అవకతవకలను ఎదుర్కోవడం ఇందులో ఉన్నాయి.

పబ్లిక్ డిస్క్లోజర్ :

ఎన్నికల ప్రక్రియల్లో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం ఉండేలా సమాచారాన్ని ప్రజలకు అందుబాటులోకి తీసుకురావడాన్ని పబ్లిక్ డిస్క్లోజర్ అంటారు. ఇందులో అభ్యర్థుల అఫిడవిట్లను బహిరంగంగా అందుబాటులో ఉంచడం, ఓటర్లు ఓటు వేసే ముందు అభ్యర్థుల గురించి కీలక సమాచారాన్ని పొందడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఎన్నికల్లో పారదర్శకతను, సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలను ప్రోత్సహించడంలో బహిరంగ వెల్లడి కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది.

సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ :

సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ అనేది అభ్యర్థులు తమ నామినేషన్ పత్రాలతో పాటు సమర్పించాల్సిన నగదు డిపాజిట్.

ఈ డిపాజిట్ ఎన్నికల ప్రక్రియకు ఆర్థిక నిబద్ధతగా పనిచేస్తుంది మరియు ఎన్నికల నియోజకవర్గాన్ని బట్టి మారవచ్చు. నామినేషన్ల ప్రక్రియను పూర్తి చేయడానికి, ఎన్నికల్లో తమ అభ్యర్థిత్వాన్ని క్రమబద్ధీకరించడానికి అభ్యర్థులు సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ను సకాలంలో చెల్లించేలా చూసుకోవాలి.

అభ్యర్థిత్వ ధ్రువీకరణ :

అభ్యర్థుల నామినేషన్లను రిటర్నింగ్ అధికారులు పరిశీలించి ఆమోదించే ప్రక్రియను అభ్యర్థిత్వ ధ్రువీకరణ అంటారు. ఈ ప్రక్రియలో ఆర్వోలు ఎన్నికల చట్టాలు, నిబంధనలకు అనుగుణంగా, ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే అభ్యర్థుల అర్హతను ధ్రువీకరిస్తారు. ఎన్నికల సమగ్రత మరియు విశ్వసనీయతను కాపాడటానికి, అర్హులైన అభ్యర్థులు మాత్రమే ఎన్నికల ప్రక్రియలో పాల్గొనేలా చూడటానికి అభ్యర్థిత్వ ధృవీకరణ అవసరం.

11.10 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. ఎన్నికల ప్రక్రియల్లో నిష్పాక్షికత మరియు సమగ్రతను కాపాడటానికి నైతిక ప్రవర్తనా నియమావళి ఏవిధంగా దోహదపడుతుంది?
2. ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యంలో వాటి ప్రాముఖ్యతను నొక్కిచెబుతూ, ఎన్నికల నామినేషన్లను దాఖలు చేయడంలో ఇమిడి ఉన్న దశలు మరియు ప్రమాణాలను వివరించండి.
3. ఎన్నికల సమయంలో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం ఉండేలా చూడటంలో అఫిడవిట్లు ఎలాంటి పాత్ర పోషిస్తాయి, వాటి సమర్పణ ప్రక్రియ ఏమిటి?

11.11 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951. (1951). భారత ప్రభుత్వం.
2. రాయ్, ఆర్., & వాలెస్, పి. భారతదేశంలో ఎన్నికల రాజకీయాలు. ఆక్స్ ఫర్డ్ యూనివర్శిటీ ప్రెస్.
3. భారత ఎన్నికల సంఘం.. (ప్రచురణ సంవత్సరం అందుబాటులో లేదు). రిటర్నింగ్ అధికారులపై హ్యాండ్ బుక్. భారత ప్రభుత్వం..
4. శాస్త్రి, టి., & శ్రీధరన్, ఇ. అఫిడవిట్లు మరియు భారతదేశంలో ఎన్నికల జవాబుదారీతనం. సేజ్ పబ్లికేషన్స్ ఇండియా ప్రైవేట్ లిమిటెడ్
5. సర్కార్, ఎం.ఎల్. ఇండియన్ ఎలక్షన్ లా అండ్ ప్రాక్టీస్. లెక్సిస్ నెక్సిస్.
6. జయల్, ఎన్.జి., & పాయ్, ఎస్. (2013). భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య పాలన: రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం మరియు జవాబుదారీతనం యొక్క సవాళ్లు. రూట్లెడ్జ్ ఇండియా.

డా. కె. హరి బాబు

పాఠం – 12

ఎన్నికల ప్రచారంలో మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియలలో కొత్త పద్ధతులు

లక్ష్యాలు :

ఈ పాఠం ద్వారా విద్యార్థికి క్రింది విషయాలపై అవగాహన కల్పించటం :

- ఎన్నికల సమయంలో కథనాలను రూపొందించడంలో, ఓటర్లను సమీకరించడంలో ప్రింట్, ఎలక్ట్రానిక్, సోషల్ ప్లాట్ఫామ్లతో సహా మీడియా యొక్క కీలక పాత్రను అర్థం చేసుకోవడం.
- ఓటరు నమోదు అనువర్తనాల నుండి రియల్ టైమ్ సిటిజన్ విజిలెన్స్ టూల్స్ వరకు భారతీయ ఎన్నికలలో ఉపయోగించే వివిధ రకాల కొత్త సాంకేతిక పరిజ్ఞానాలను అన్వేషించడం.
- అభ్యర్థి నామినేషన్, పరిశీలన, ఈవెంట్ అప్రూవల్స్ మరియు ఫలితాల ప్రచురణలో దాని పాత్రను వివరించడం ద్వారా ఎన్.సి.ఆర్.ఇ వ్యవస్థ యొక్క పనితీరును పరిశీలించడం.
- రియల్ టైమ్ రిపోర్టింగ్, సాక్ష్యాల సేకరణ ద్వారా ఎన్నికల సమగ్రతను పెంపొందించడంలో సిటిజన్ విజిలెన్స్ అప్లికేషన్ అయిన సీవిజిల్ ప్రభావాన్ని విశ్లేషించడం.
- రాజకీయ సందేశాలను పెంచడంలో, జనాభాను లక్ష్యంగా చేసుకోవడంలో మరియు ఓటర్ల అవగాహనలను ప్రభావితం చేయడంలో సోషల్ మీడియా వంటి డిజిటల్ ప్లాట్ఫామ్ల ప్రభావాన్ని అంచనా వేయడం.
- సంప్రదాయ వార్తాపత్రిక ప్రకటనల నుండి వ్యక్తిగతీకరించిన డిజిటల్ ప్రచారాల వరకు, ఓటర్లను నిమగ్నం చేయడంలో మరియు ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించడంలో ఎన్నికల కమ్యూనికేషన్ వ్యూహాల పరిణామాన్ని అంచనా వేయడం మొదలైనవి.

పాఠ్యాంశ విషయ నిర్మాణ క్రమం :

12.1 పరిచయం

12.2 సభ్యత్వ నమోదు కార్యక్రమం

12.3 బాధ్యత నిర్వహణ

12.4 బూత్ మేనేజ్ మెంట్

12.5 నిధుల సమీకరణకు కొత్త మార్గాలు

12.6 పోలింగ్ పరిశోధన

12.7 ఒపీనియన్ పోల్స్

12.8 అంచనాలు

12.9 సేకరించిన ఎన్నికల డేటాను వివరించే పద్ధతులు

12.10 భారత ఎన్నికలలో మీడియా పాత్ర

12.11 భారత్ లో ఎన్నికల కోసం ఇప్పటి వరకు ఉపయోగించిన కొత్త టెక్నాలజీలు

12.12 ముగింపు

12.13 సారాంశం

12.14 ముఖ్య పదకోశం

12.15 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు

12.16 ఉపయుక్త గ్రంథాలు

12.1 పరిచయం:

900 మిలియన్లకు పైగా ఓటర్ల భిన్న స్వరాలు దేశమంతటా ప్రతిధ్వనించే సమిష్టి నిర్ణయాలకు ఎన్నికలు కీలక ఘట్టాలుగా భారత ప్రజాస్వామ్యంలో నిలిచాయి. ఈ ప్రజాస్వామిక దృశ్యానికి కేంద్ర బిందువు వివిధ భాగస్వాముల సంక్లిష్టమైన పరస్పర చర్య, ప్రతి ఒక్కరూ సంప్రదాయ మరియు సృజనాత్మక మార్గాల ద్వారా ప్రభావాన్ని కలిగి ఉంటారు. ఆర్థిక వనరుల అన్వేషణ ఎన్నికల యంత్రాంగానికి ఆజ్యం పోస్తుంది, రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు నిధుల సమీకరణ కోసం నిరంతరం కొత్త మార్గాలను అన్వేషిస్తున్నారు. సంప్రదాయ పద్ధతుల నుంచి అత్యాధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానం వరకు, భారతదేశంలో రాజకీయ ఆర్థిక వ్యవస్థ నిరంతరం అభివృద్ధి చెందుతుంది, ఇది ఎన్నికల ప్రచారాల చలనశీలతను ప్రతిబింబిస్తుంది. అదే సమయంలో, ఎన్నికల కథనాలను రూపొందించడం మరియు ప్రింట్, ఎలక్ట్రానిక్ మరియు సామాజిక వేదికల ద్వారా ఓటర్లను సమీకరించడంలో మీడియా పాత్ర ఒక శక్తివంతమైన శక్తిగా ఉద్భవిస్తుంది. మీడియా యొక్క ఈ బహుముఖ నిమగ్నత సమాచారాన్ని వ్యాప్తి చేయడమే కాకుండా ప్రజాభిప్రాయాన్ని మలచడం, అభ్యర్థుల వ్యూహాలు మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను ప్రభావితం చేస్తుంది. వీటితో పాటు సాంకేతిక పురోగతి ఎన్నికల ప్రక్రియలో విప్లవాత్మక మార్పులకు దారితీస్తోందనడానికి భారత ఎన్నికల సంఘం వివిధ దశల ఎన్నికల దరఖాస్తుల పరంపర నిదర్శనం. ఓటరు నమోదు, అభ్యర్థి నిర్వహణ, పౌరుల నిఘా కోసం రూపొందించిన ఈ అప్లికేషన్లు ఆధునిక ఎన్నికల పద్ధతుల్లో సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, పాలన కలయికకు ప్రతీకగా నిలిచాయి. అంతేకాక, సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫామ్ల రాక రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ను ప్రజాస్వామ్యీకరించింది, పౌరులు నేరుగా రాజకీయ చర్చలతో పాల్గొనడానికి మరియు ఎన్నికల ఉల్లంఘనలను రియల్ టైమ్లో నివేదించడానికి అధికారం ఇచ్చింది. సృజనాత్మకత మరియు సంప్రదాయం యొక్క ఈ నేపథ్యంలో, భారత ఎన్నికల దృశ్యం అభివృద్ధి చెందుతుంది, ప్రజాస్వామ్యం యొక్క సంక్లిష్టతలను స్వీకరిస్తుంది, అదే సమయంలో నిరంతరం మారుతున్న సాంకేతిక పరిజ్ఞానం మరియు ప్రజా సెంటిమెంట్ ప్రవాహాలను నావిగేట్ చేస్తుంది. ఎన్నికల డైనమిక్స్ యొక్క సంక్లిష్టతలను లోతుగా

పరిశీలిస్తున్నప్పుడు, రాజకీయ ఆర్థిక సహాయం, మీడియా ప్రభావం మరియు సాంకేతిక ఆవిష్కరణల మధ్య సహజీవన సంబంధాన్ని మేము ఆవిష్కరించాము, ప్రతి ఒక్కటి భారత ప్రజాస్వామ్య రూపు రేఖలను రూపొందించడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.

కొత్త పద్ధతులు, పద్ధతుల రాకతో భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రచార ముఖచిత్రం గణనీయంగా మారిపోయింది. ఈ పురోగతి రాజకీయ పార్టీలు ఓటర్లతో మమేకమయ్యే విధానం, వారి ప్రచారాలను నిర్వహించడం మరియు వారి సందేశాలను తెలియజేసే విధానంలో విప్లవాత్మక మార్పులు తెచ్చాయి. ఫేస్ బుక్, ట్విట్టర్, ఇన్ స్టాగ్రామ్, వాట్సప్ వంటి సోషల్ మీడియా ప్లాట్ ఫామ్ లు ఎన్నికల ప్రచారంలో అంతర్భాగంగా మారాయి. రాజకీయ పార్టీలు ఓటర్లతో నేరుగా కనెక్ట్ అవ్వడానికి, వారి అజెండాలను పంచుకోవడానికి మరియు ప్రతిపక్ష కథనాలను తిప్పికొట్టడానికి ఈ వేదికలను ఉపయోగించుకుంటాయి. డిజిటల్ ప్రచారం టార్గెట్ అవుట్ రీచ్, రియల్ టైమ్ ఇంటరాక్షన్ మరియు వైరల్ కంటెంట్ వ్యాప్తిని అనుమతిస్తుంది. ఆధునిక ఎన్నికల ప్రచారంలో డేటా అనలిటిక్స్ కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ఓటర్ల ప్రవర్తన, ప్రాధాన్యతలు మరియు సెంటిమెంట్ను అర్థం చేసుకోవడానికి పార్టీలు పెద్ద మొత్తంలో డేటాను సేకరిస్తాయి మరియు విశ్లేషిస్తాయి. ఇది వారి సందేశాన్ని రూపొందించడానికి, నిర్దిష్ట జనాభాను లక్ష్యంగా చేసుకోవడానికి మరియు గరిష్ట ప్రభావం కోసం వనరుల కేటాయింపును ఆప్టిమైజ్ చేయడానికి వారిని అనుమతిస్తుంది. ఓటర్లు, మద్దతుదారులతో మమేకమయ్యేందుకు పలు రాజకీయ పార్టీలు ప్రత్యేక మొబైల్ యాప్ లను రూపొందించాయి. ఈ యాప్లు సమాచారాన్ని వ్యాప్తి చేయడానికి, కార్యక్రమాలను నిర్వహించడానికి, విరాళాలను అభ్యర్థించడానికి మరియు వాలంటీర్లను సమీకరించడానికి ఒక వేదికగా పనిచేస్తాయి. అవి వ్యక్తిగతీకరించిన అనుభవాన్ని అందిస్తాయి మరియు పార్టీ నాయకులు మరియు అనుచరుల మధ్య ప్రత్యక్ష కమ్యూనికేషన్ను సులభతరం చేస్తాయి. జియోటార్గెటింగ్ టెక్నాలజీ ద్వారా పార్టీలు తమ లొకేషన్ ఆధారంగా ఓటర్లకు కస్టమైజ్డ్ సందేశాలను చేరవేస్తాయి. మైక్రో-టార్గెటింగ్ పద్ధతులు ఓటర్లను సముచిత సమూహాలుగా విభజించడం ద్వారా మరియు వారి నిర్దిష్ట ఆసక్తులు, ఆందోళనలు మరియు జనాభాను ఆకట్టుకునేలా కంటెంట్ను రూపొందించడం ద్వారా ఈ విధానాన్ని మరింత మెరుగుపరుస్తాయి. ర్యాలీలు మరియు విరాళాల డ్రైవ్ లు వంటి నిధుల సేకరణ యొక్క సాంప్రదాయ పద్ధతులు ఆన్ లైన్ ఫండ్ రైజింగ్ ప్రచారాలకు అనుబంధంగా ఉన్నాయి. రాజకీయ పార్టీలు దేశవ్యాప్తంగా మరియు వెలుపల మద్దతుదారుల నుండి విరాళాలను సేకరించడానికి క్రౌడ్ ఫండింగ్ ప్లాట్ఫామ్లు, పేమెంట్ గేట్వేలు మరియు డిజిటల్ వాలెట్లను ఉపయోగిస్తాయి. పారదర్శక రిపోర్టింగ్ యంత్రాంగాలు జవాబుదారీతనం మరియు నమ్మకాన్ని పెంచుతాయి. యువ జనాభాను చేరుకోవడానికి మరియు ప్రచార సందేశాలను పెంచడానికి ఇన్ఫ్లుయెన్సర్ మార్కెటింగ్ ఒక శక్తివంతమైన సాధనంగా ఆవిర్భవించింది. రాజకీయ పార్టీలు తమ అభ్యర్థులకు మద్దతు ఇవ్వడానికి, ప్రచార సామగ్రిని పంచుకోవడానికి మరియు వారి అనుచరులను సమీకరించడానికి సోషల్ మీడియా ఇన్ఫ్లుయెన్సర్లు, సెలబ్రిటీలు మరియు అభిప్రాయ నాయకులతో కలిసి పనిచేస్తాయి. ఇంకా ప్రారంభ దశలోనే, విఆర్ మరియు ఎఆర్ టెక్నాలజీలు అద్భుతమైన ప్రచార అనుభవాలకు హామీని కలిగి ఉన్నాయి. ప్రేక్షకులను ఆకర్షించడానికి మరియు రద్దీగా ఉండే మీడియా భూభాగంలో తమను తాము వేరు చేయడానికి పార్టీలు వర్చువల్ ర్యాలీలు, ఇంటరాక్టివ్ సిమ్యులేషన్లు మరియు గేమిఫైడ్ కంటెంట్తో ప్రయోగాలు చేస్తాయి. ఓటర్ల ప్రశ్నలకు ప్రతిస్పందనలను ఆటోమేట్ చేయడానికి, వ్యక్తిగతీకరించిన సిఫార్సులను అందించడానికి మరియు ఫీడ్ బ్యాక్ సేకరించడానికి AI ఆధారిత చాట్ బాట్ లను ఉపయోగిస్తారు. మెషిన్ లెర్నింగ్ అల్గారిథమ్స్ పోకడలను గుర్తించడానికి, ఫలితాలను అంచనా వేయడానికి మరియు

వ్యూహాత్మక నిర్ణయాలను తెలియజేయడానికి సోషల్ మీడియా, సర్వేలు మరియు పోల్స్ నుండి డేటాను విశ్లేషిస్తాయి.

భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రచారంలో కొత్త పద్ధతులు మరియు పద్ధతులను ఉపయోగించడం రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ మరియు ఓటరు నిమగ్నత యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న స్వభావాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. డిజిటల్ వేదికలు, డేటా ఆధారిత అంతర్దృష్టులు మరియు సృజనాత్మక సాంకేతికతలు పెరుగుతున్న వైవిధ్యమైన మరియు డిజిటల్ అవగాహన కలిగిన ఓటర్లతో కనెక్ట్ కావడానికి ప్రయత్నిస్తున్న రాజకీయ పార్టీలకు అనివార్య సాధనాలుగా మారాయి.

12.2 మెంబర్ షిప్ డ్రైవ్ లు :

సభ్యత్వ నమోదు కార్యక్రమాలు రాజకీయ పార్టీలకు జీవనాడిలా పనిచేస్తాయి, వాటి మద్దతు పునాదిని మరియు సంస్థాగత బలాన్ని విస్తరించడానికి దోహదపడతాయి. భారతదేశంలో, ఈ డ్రైవ్లు సంవత్సరాలుగా గణనీయంగా అభివృద్ధి చెందాయి, సాంకేతికత మరియు ఆవిష్కరణల శక్తిని ఉపయోగించే కొత్త పద్ధతులు మరియు పద్ధతులను అవలంబించాయి. ఈ విధానాలలో కొన్నింటిని, వాటి అనుబంధ సాంకేతికతలు మరియు సాక్ష్యాలను పరిశీలిద్దాం. మెంబర్ షిప్ డ్రైవ్ లలో అత్యంత ముఖ్యమైన పురోగతి డిజిటల్ రిజిస్ట్రేషన్ ప్లాట్ ఫామ్ ల వినియోగం. స్మార్ట్ఫోన్లు, ఇంటర్నెట్ కనెక్టివిటీ విస్తృతితో, నమోదు ప్రక్రియను క్రమబద్ధీకరించడానికి రాజకీయ పార్టీలు వెబ్ డెవలప్మెంట్ మరియు మొబైల్ అప్లికేషన్ అభివృద్ధిని స్వీకరించాయి. ఉదాహరణకు, 2010 ల మధ్యలో, భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) "బిజెపి 4 ఇండియా" అనువర్తనాన్ని ప్రారంభించింది, ఇది డిజిటల్గా పార్టీలో చేరడానికి వ్యక్తులకు సౌకర్యవంతమైన మార్గాన్ని అందిస్తుంది. ఈ చొరవ నమోదును సులభతరం చేయడమే కాకుండా సంప్రదాయ పద్ధతులకు మించి పార్టీ పరిధిని విస్తరించింది. అంతేకాక, సభ్యత్వ నమోదుకు సోషల్ మీడియా ప్రచారాలు శక్తివంతమైన సాధనాలుగా ఆవిర్భవించాయి. ఫేస్బుక్, ట్విట్టర్, ఇన్స్టాగ్రామ్ వంటి ప్లాట్ఫామ్లను ఉపయోగించుకుని, డేటా అనలిటిక్స్ మద్దతుతో పార్టీలు టార్గెట్ అవుట్రీచ్ మరియు ఎంగేజ్మెంట్లో నిమగ్నమవుతాయి. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ (ఐఎన్సి), బిజెపి మరియు ఇతర పార్టీలు 2014 సార్వత్రిక ఎన్నికలు మరియు తరువాత రాష్ట్రాల ఎన్నికల సమయంలో తమ సోషల్ మీడియా ప్రచారాన్ని ముమ్మరం చేశాయి. ఈ ప్రయత్నాలు కొత్త సభ్యులను ఆకర్షించాయి మరియు ఇప్పటికే ఉన్న మద్దతుదారులతో సంబంధాలను బలోపేతం చేశాయి, రాజకీయ సమీకరణపై సాంకేతికత యొక్క ప్రభావాన్ని ప్రదర్శించాయి. డిజిటల్ వ్యూహాలకు అనుగుణంగా, సాంకేతిక మెరుగుదలలతో, ఇంటింటి ప్రచారం సభ్యత్వ డ్రైవ్లకు మూలస్తంభంగా ఉంది. ఓటర్ డేటాబేస్ మేనేజ్మెంట్, జీపీఎస్ ట్రాకింగ్ సామర్థ్యాలతో కూడిన మొబైల్ యాప్స్ ప్రచార ప్రక్రియను క్రమబద్ధీకరిస్తాయి. ఉదాహరణకు, 2014 లో ఆమ్ ఆద్మీ పార్టీ (ఆప్) తన సభ్యత్వ డ్రైవ్ సమయంలో, ఢిల్లీలో ఇటువంటి అనువర్తనాలను ఉపయోగించింది, వాలంటీర్లు పరిసరాలను సమర్థవంతంగా ప్రచారం చేయడానికి మరియు కొత్త సభ్యులను నమోదు చేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం యొక్క ఈ ఏకీకరణ క్షేత్రస్థాయి ఔట్ రీచ్ ప్రయత్నాల ప్రభావాన్ని పెంచుతుంది.

కమ్యూనిటీ ఈవెంట్లు మరియు ఔట్ రీచ్ కార్యక్రమాలు సభ్యత్వ నియామకంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి, టెక్నాలజీ ఈవెంట్ మేనేజ్ మెంట్ మరియు పార్టిసిపెంట్ నమోదును సులభతరం చేస్తుంది. ఆన్లైన్ రిజిస్ట్రేషన్ ప్లాట్ఫామ్లు సర్వసాధారణంగా మారాయి, ఇది నిర్వాహకులు మరియు హాజరైనవారికి ప్రక్రియను సులభతరం చేస్తుంది. పశ్చిమ బెంగాల్లోని తృణమూల్ కాంగ్రెస్ (టిఎంసి) వంటి పార్టీలు కమ్యూనిటీ కార్యక్రమాలతో పాటు వారి

సభ్యత్వ డ్రైవ్ల సమయంలో లాజిస్టిక్స్ను క్రమబద్ధీకరించడానికి ఈ వేదికలను ఉపయోగించుకుంటాయి. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం యొక్క ఈ ఏకీకరణ అవుట్ రీచ్ ప్రయత్నాల యొక్క స్కేలబిలిటీ మరియు సామర్థ్యాన్ని పెంచుతుంది. విద్యా సంస్థలు సభ్యత్వ నియామకానికి మరొక సారవంతమైన భూమిని సూచిస్తాయి, పార్టీలు విద్యార్థులను లక్ష్యంగా చేసుకోవడానికి సాంకేతిక ఆధారిత పద్ధతులను ఉపయోగిస్తాయి. స్టూడెంట్ డేటాబేస్, ఆన్లైన్ రిజిస్ట్రేషన్ పోర్టల్స్ ద్వారా నేషనల్ స్టూడెంట్స్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (ఎన్ఎస్యూఐ), అఖిల భారతీయ విద్యార్థి పరిషత్ (ఏబీవీపీ) వంటి పార్టీలు కళాశాల క్యాంపస్లలో చురుకుగా సభ్యులను నియమించుకుంటున్నాయి. 2010 ల ప్రారంభం నుండి మధ్య వరకు ప్రారంభించిన ఈ కార్యక్రమాలు యువ ఓటర్లను చేరుకోవడంలో మరియు వారితో మమేకం కావడంలో సాంకేతికత యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతున్నాయి.

టెక్నాలజీ ఆధారిత లాయల్టీ ప్రోగ్రామ్ లు మరియు డిజిటల్ పేమెంట్ సిస్టమ్ ల ద్వారా సులభతరం చేయబడిన సభ్యత్వ డ్రైవ్ లకు ప్రోత్సాహకాలు మరియు రివార్డులు కూడా అంతర్భాగంగా మారాయి. తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి (టిఆర్ఎస్) 2016 లో ప్రత్యేక మొబైల్ యాప్తో లాయల్టీ ప్రోగ్రామ్ను ప్రవేశపెట్టింది, ఇది సభ్యులు పాల్గొనడానికి పాయింట్లు సంపాదించడానికి మరియు రివార్డులను పొందడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఈ చొరవ నిమగ్నతను ప్రోత్సహిస్తుంది మరియు సభ్యుల మధ్య సొంత భావనను పెంపొందిస్తుంది, రాజకీయ సమీకరణలో సాంకేతికత మరియు ప్రేరణ వ్యూహాల కలయికను ప్రదర్శిస్తుంది. సభ్యత్వ డ్రైవ్ ల సమయంలో టార్గెట్ అవుట్ రీచ్ మరియు ఎంగేజ్ మెంట్ కొరకు డేటా అనలిటిక్స్ ఒక శక్తివంతమైన సాధనంగా ఆవిర్భవించింది. సంభావ్య సభ్యులను గుర్తించడానికి మరియు తదనుగుణంగా అవుట్ రీచ్ ప్రయత్నాలను రూపొందించడానికి పార్టీలు డేటా అనలిటిక్స్ టూల్స్ మరియు కస్టమర్ రిలేషన్ షిప్ మేనేజ్ మెంట్ (CRM) సాఫ్ట్ వేర్ లను ఉపయోగిస్తాయి. తమిళనాడులోని ఏఐఏడీఎంకే (ఏఐఏడీఎంకే) 2010వ దశకం చివర్లో తమ సభ్యత్వ నమోదు సందర్భంగా నిర్దిష్ట జనాభా, వర్గాలను లక్ష్యంగా చేసుకుని డేటా అనలిటిక్స్ను ఉపయోగించడం ప్రారంభించింది. ఈ డేటా ఆధారిత విధానం సభ్యత్వ నియామక ప్రయత్నాల యొక్క ఖచ్చితత్వం మరియు ప్రభావాన్ని పెంచుతుంది.

చివరగా, సమన్వయం మరియు కమ్యూనికేషన్ కోసం డిజిటల్ వేదికల మద్దతుతో స్వచ్ఛంద-ఆధారిత కార్యక్రమాలు ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకున్నాయి. వాలంటీర్ మేనేజ్మెంట్ ప్లాట్ఫామ్లు మరియు స్లాక్ మరియు వాట్సాప్ వంటి కమ్యూనికేషన్ సాధనాలు వాలంటీర్లను సభ్యత్వ డ్రైవ్లను సమర్థవంతంగా నిర్వహించడానికి మరియు అమలు చేయడానికి శక్తినిస్తాయి. ఉదాహరణకు, కమ్యూనిస్ట్ పార్టీ ఆఫ్ ఇండియా (మార్క్సిస్ట్) (సిపిఐ (ఎం) డిజిటల్ కమ్యూనికేషన్ ప్లాట్ఫామ్ల ద్వారా స్వచ్ఛంద ఆధారిత కార్యక్రమాల ద్వారా తన సభ్యత్వ ప్రచారాన్ని సమన్వయం చేస్తుంది. ఈ క్షేత్రస్థాయి విధానం, సాంకేతిక మద్దతుతో కలిపి, సభ్యత్వ డ్రైవ్ల ప్రభావాన్ని పెంచుతుంది. భారతదేశంలో సభ్యత్వ డ్రైవ్ లలో కొత్త పద్ధతులు మరియు పద్ధతులను అవలంబించడం రాజకీయ సమీకరణ మరియు కమ్యూనిటీ నిమగ్నత యొక్క అభివృద్ధి చెందుతున్న డైనమిక్స్ ను ప్రతిబింబిస్తుంది. డిజిటల్ రిజిస్ట్రేషన్ ప్లాట్ఫామ్ల నుండి సోషల్ మీడియా ప్రచారాల వరకు, సాంకేతికత ఆవిష్కరణలకు ఉత్ప్రేరకంగా పనిచేస్తుంది, రాజకీయ పార్టీల పరిధిని మరియు ప్రభావాన్ని విస్తరిస్తుంది. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధి చెందుతున్న కొద్దీ, రాజకీయ పార్టీలు నిస్సందేహంగా తమ సభ్యత్వ నియామక ప్రయత్నాలను మరింత పెంచడానికి కొత్త సాధనాలు మరియు వ్యూహాలను ఉపయోగిస్తాయి, భారతదేశంలో రాజకీయ భాగస్వామ్యం యొక్క భవిష్యత్తును రూపొందిస్తాయి.

12.3 బాధ్యత నిర్వహణ :

భారత ఎన్నికల ప్రచారంలో బాధ్యత నిర్వహణ అనేది జవాబుదారీతనం, పారదర్శకత మరియు నైతిక ప్రవర్తనను నిర్ధారించడానికి ఉద్దేశించిన విస్తృత శ్రేణి కార్యకలాపాలను కలిగి ఉంటుంది. కొత్త పద్ధతులు, పద్ధతుల రాకతో రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని, వినూత్న విధానాలను అందిపుచ్చుకుని బాధ్యత నిర్వహణను పెంపొందించడానికి, ప్రజాస్వామిక పాలనను బలోపేతం చేస్తున్నారు. ఈ వ్యూహాలలో కొన్నింటిని, వాటి అనుబంధ సాంకేతికతలు మరియు సాక్ష్యాలతో సహా పరిశీలిద్దాం.

డిజిటల్ అకౌంటబిలిటీ ప్లాట్ ఫామ్ లు :

డిజిటల్ యుగంలో రాజకీయ పార్టీలు, ఎన్నికల అభ్యర్థులు జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించుకోవడానికి డిజిటల్ వేదికలను ఎక్కువగా ఉపయోగిస్తున్నారు. వెబ్ సైట్లు, మొబైల్ యాప్ లు అభ్యర్థుల గురించి సమగ్ర సమాచారం, క్యాంపెయిన్ ఫైనాన్స్ వివరాలు, పాలసీ ఎజెండాలను అందించడం ద్వారా పారదర్శకతకు మార్గాలుగా పనిచేస్తాయి. వెబ్ డెవలప్ మెంట్ టెక్నాలజీల ద్వారా అభివృద్ధి చేసిన ఈ ప్లాట్ ఫామ్ లు ఓటర్లకు అభ్యర్థి ప్రొఫైల్స్ ను యాక్సెస్ చేయడానికి, ప్రచార కార్యకలాపాలను ట్రాక్ చేయడానికి మరియు రాజకీయ నాయకులను వారి వాగ్దానాలకు జవాబుదారీగా ఉంచడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. ఉదాహరణకు, 2019 లోక్సభ ఎన్నికల సమయంలో, రాజకీయ స్పెక్ట్రమ్లోని పార్టీలు సమాచారాన్ని వ్యాప్తి చేయడానికి మరియు ఓటర్లతో నిమగ్నం కావడానికి, ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని ప్రోత్సహించడానికి డిజిటల్ వేదికలను ఉపయోగించుకున్నాయి.

సోషల్ మీడియా మానిటరింగ్ టూల్స్ :

రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ మరియు నిమగ్నతకు సోషల్ మీడియా ఒక శక్తివంతమైన సాధనంగా అవతరించింది. రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు ఆన్లైన్ సంభాషణలను ట్రాక్ చేయడానికి, ప్రజల మనోభావాలను విశ్లేషించడానికి మరియు రియల్ టైమ్లో ఓటర్ల ఆందోళనలకు ప్రతిస్పందించడానికి సోషల్ మీడియా మానిటరింగ్ సాధనాలను ఉపయోగిస్తారు. మెషిన్ లెర్నింగ్ అల్గోరిథమ్స్ ద్వారా నడిచే అధునాతన విశ్లేషణ వేదికలు, తప్పుడు సమాచారాన్ని గుర్తించడానికి, పుకార్లను పరిష్కరించడానికి మరియు నకిలీ వార్తలను సమర్థవంతంగా ఎదుర్కోవటానికి పార్టీలను అనుమతిస్తాయి. ఉదాహరణకు, 2019 సార్వత్రిక ఎన్నికల సమయంలో, పార్టీలు ప్రజాభిప్రాయాన్ని అంచనా వేయడానికి మరియు తదనుగుణంగా వారి ప్రచార వ్యూహాలను సర్దుబాటు చేయడానికి సెంటిమెంట్ విశ్లేషణ సాధనాలను ఉపయోగించాయి, భారత ఎన్నికల ప్రచారాలలో బాధ్యత నిర్వహణపై సాంకేతిక పరిజ్ఞానం యొక్క ప్రభావాన్ని ప్రదర్శించాయి.

క్రౌడ్ సోర్స్డ్ ఫ్యాక్ట్ చెకింగ్ ప్లాట్ఫామ్స్ :

తప్పుడు సమాచారం మరియు నకిలీ వార్తల వ్యాప్తితో, ఎన్నికల ప్రచారంలో జవాబుదారీతనం మరియు పారదర్శకతను నిర్ధారించడానికి క్రౌడ్సోర్స్ ఫ్యాక్ట్ చెకింగ్ ప్లాట్ఫామ్లు ముఖ్యమైన సాధనాలుగా మారాయి. ఈ వేదికలు పౌరులను రాజకీయ వాదనలు మరియు ప్రకటనల ధృవీకరణలో నిమగ్నం చేస్తాయి, వాస్తవ ఆధారిత చర్చను ప్రోత్సహిస్తాయి మరియు సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకుంటాయి. క్రౌడ్ సోర్సింగ్ మరియు మెషిన్ లెర్నింగ్ టెక్నాలజీలను ఉపయోగించి, ఈ ప్లాట్ఫారమ్లు తప్పుడు సమాచారాన్ని గుర్తించడానికి మరియు పుకార్లను

తొలగించడానికి పెద్ద మొత్తంలో డేటాను విశ్లేషిస్తాయి. "ఫ్యాక్ట్ చెక్ ఇండియా" వంటి కార్యక్రమాలు రాజకీయ నాయకులను వారి ప్రకటనలకు జవాబుదారీగా ఉంచడానికి పౌరులకు అధికారం ఇస్తాయి, భారత ఎన్నికల రాజకీయాల్లో పారదర్శకత మరియు సమగ్రత యొక్క సంస్కృతిని పెంపొందిస్తాయి.

ప్రచార ఫైనాన్స్ లో పారదర్శకత :

ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతను కాపాడేందుకు ప్రచార నిధుల్లో పారదర్శకత కీలకం. విరాళాలు, వ్యయాలు, నిధుల కేటాయింపులను రియల్ టైమ్ ట్రాకింగ్ చేయడానికి డిజిటల్ ఫైనాన్షియల్ రిపోర్టింగ్ సాఫ్ట్వేర్తో ప్రచార ఫైనాన్స్ నిర్వహణలో పారదర్శకతను పెంచడానికి రాజకీయ పార్టీలు సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించుకుంటున్నాయి. ప్రచార లావాదేవీల్లో తిరుగులేని రికార్డులను సృష్టించడానికి, పారదర్శకతను నిర్ధారించడానికి మరియు ఆర్థిక అవకతవకల ప్రమాదాన్ని తగ్గించడానికి బ్లాక్ చెయిన్ ఆధారిత పరిష్కారాలను అన్వేషిస్తున్నారు. ఈ సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అవలంబించడం ద్వారా, పార్టీలు ఎన్నికల ప్రచారంలో జవాబుదారీతనం మరియు నైతిక ప్రవర్తన పట్ల తమ నిబద్ధతను ప్రదర్శిస్తాయి, ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియపై ప్రజల నమ్మకాన్ని మరియు నమ్మకాన్ని పెంచుతాయి.

ఇంటరాక్టివ్ ఓటర్ ఎడ్యుకేషన్ ప్లాట్ ఫామ్ లు :

పౌర చైతన్యం పెంపొందించడానికి, ఎన్నికల్లో బాధ్యతాయుతంగా పాల్గొనడానికి ఓటరు విద్య చాలా అవసరం. ఇంటరాక్టివ్ ఓటర్ ఎడ్యుకేషన్ ప్లాట్ఫామ్లు ఓటర్లను నిమగ్నం చేయడానికి మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియపై వారి అవగాహనను పెంచడానికి గేమిఫికేషన్ మరియు వర్చువల్ రియాలిటీ (విఆర్) టెక్నాలజీలను ఉపయోగిస్తాయి. ఈ వేదికలు ఓటర్లకు వారి హక్కులు మరియు బాధ్యతల గురించి అవగాహన కల్పించడానికి వర్చువల్ పోలింగ్ స్టేషన్లు మరియు అభ్యర్థి డిబేట్లు వంటి అద్భుతమైన అనుభవాలను అందిస్తాయి. "ఎలక్షన్ విఆర్" వంటి కార్యక్రమాలు ఓటర్లకు ఖచ్చితమైన సమాచారంతో సాధికారత కల్పిస్తాయి మరియు బాధ్యతాయుతమైన ఓటింగ్ ప్రవర్తనను ప్రోత్సహిస్తాయి, ఇది మరింత సమాచారం మరియు నిమగ్నమైన ఓటర్లకు దోహదం చేస్తుంది.

ఆన్ లైన్ సివిక్ ఎంగేజ్ మెంట్ ఫోరమ్ లు :

ఆన్లైన్ పౌర నిమగ్నతా వేదికలు పౌరులకు అభ్యర్థులతో సంభాషించడానికి, ఆందోళనలను లేవనెత్తడానికి మరియు విధాన చర్చలలో పాల్గొనడానికి వేదికలుగా పనిచేస్తాయి. అర్థవంతమైన సంభాషణలను సులభతరం చేయడానికి మరియు ఓటర్ల ప్రశ్నలకు సకాలంలో ప్రతిస్పందనలను అందించడానికి ఈ ఫోరమ్లు ఆన్లైన్ ఫోరమ్లు మరియు చాట్బోట్లతో సహా సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగిస్తాయి. "సిటిజన్ కనెక్ట్" వంటి వేదికలు అభ్యర్థులు భాగస్వాములతో నేరుగా నిమగ్నం కావడానికి, వారి ఆందోళనలను పరిష్కరించడానికి మరియు జవాబుదారీతనం మరియు ప్రతిస్పందన పట్ల వారి నిబద్ధతను ప్రదర్శించడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. పౌరులు మరియు రాజకీయ నాయకుల మధ్య సంభాషణ మరియు నిమగ్నతను పెంపొందించడం ద్వారా, ఈ వేదికలు భారత ఎన్నికల ప్రచారంలో పారదర్శకత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని ప్రోత్సహిస్తాయి.

అభ్యర్థుల ఎంపికలో పారదర్శకత :

రాజకీయ పార్టీల్లో ప్రతిభ, జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించాలంటే అభ్యర్థుల ఎంపిక ప్రక్రియల్లో

పారదర్శకత చాలా అవసరం. ఆన్లైన్ ఓటింగ్ వేదికలు పార్టీ సభ్యులను ప్రజాస్వామ్య పద్ధతుల ద్వారా అభ్యర్థి ఎంపికలో పాల్గొనడానికి వీలు కల్పిస్తాయి, సమగ్రత మరియు పారదర్శకతను పెంపొందిస్తాయి. అదనంగా, డేటా అనలిటిక్స్ సాధనాలు డెమోగ్రాఫిక్స్, పనితీరు మెట్రిక్స్ మరియు పబ్లిక్ ఫీడ్ బ్యాక్ వంటి కారకాల ఆధారంగా అభ్యర్థి అనుకూలతను అంచనా వేయడంలో పార్టీలకు సహాయపడతాయి. టెక్నాలజీ ఆధారిత పద్ధతులను అవలంబించడం ద్వారా, పార్టీలు భారత ఎన్నికల రాజకీయాల్లో మెరిట్ ఆధారిత ఎంపిక మరియు జవాబుదారీతనం పట్ల తమ నిబద్ధతను ప్రదర్శిస్తాయి.

రియల్ టైమ్ ఎలక్షన్ మానిటరింగ్ సిస్టమ్స్ :

రియల్ టైమ్ ఎలక్షన్ మానిటరింగ్ సిస్టమ్స్ ఎన్నికల ప్రక్రియలను ట్రాక్ చేయడానికి మరియు పారదర్శకతను నిర్ధారించడానికి భౌగోళిక సమాచార వ్యవస్థ (జిఐఎస్) సాంకేతికత మరియు డేటా విజువలైజేషన్ పద్ధతులను ఉపయోగిస్తాయి. ఈ వ్యవస్థలు ఎన్నికల పరిశీలకులు మరియు నియంత్రణ సంస్థలతో సహా భాగస్వాములు పోలింగ్ స్టేషన్లు, ఓటింగ్ శాతం మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను రియల్ టైమ్ లో పర్యవేక్షించడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. "ఎలక్షన్ వాచ్" వంటి కార్యక్రమాలు ఎన్నికల కార్యకలాపాలపై సమగ్ర అంతర్దృష్టులను అందిస్తాయి, రాజకీయ నాయకులను వారి చర్యలకు జవాబుదారీగా ఉంచడానికి పౌరులకు అధికారం ఇస్తాయి. ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత మరియు సమగ్రతను ప్రోత్సహించడం ద్వారా, ఈ సాంకేతికతలు భారతదేశంలో ప్రజాస్వామ్య పాలనను బలోపేతం చేయడానికి దోహదం చేస్తాయి.

భారత ఎన్నికల ప్రచారంలో జవాబుదారీతనం, పారదర్శకత మరియు నైతిక ప్రవర్తనను ప్రోత్సహించడంలో బాధ్యత నిర్వహణలో కొత్త పద్ధతులు మరియు పద్ధతుల పాత్ర కీలకం. సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని, వినూత్న విధానాలను ఉపయోగించుకోవడం ద్వారా రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు ప్రజల నమ్మకాన్ని పెంపొందించవచ్చు, పౌరులను సాధికారం చేయవచ్చు, ప్రజాస్వామ్య పాలనను బలోపేతం చేయవచ్చు. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధి చెందుతున్న కొద్దీ, భారత ఎన్నికల రాజకీయాల భవిష్యత్తును రూపొందించడంలో బాధ్యత నిర్వహణ ఒక కీలక దృష్టి ప్రాంతంగా ఉంటుంది.

12.4 బూత్ మేనేజ్ మెంట్ :

బూత్ మేనేజ్ మెంట్ అనేది భారతీయ ఎన్నికల ప్రచారంలో ఒక కీలకమైన అంశం, పోలింగ్ శాతాన్ని పెంచడానికి మరియు సజావుగా ఓటింగ్ ప్రక్రియలను నిర్ధారించడానికి పోలింగ్ బూత్ ల వద్ద సమర్థవంతమైన వ్యవస్థ, సమన్వయం మరియు వనరుల సమీకరణపై దృష్టి పెడుతుంది. కొత్త పద్ధతులు, పద్ధతుల రాకతో రాజకీయ పార్టీలు, ఎన్నికల అభ్యర్థులు బూత్ మేనేజ్ మెంట్ ను పెంపొందించడానికి సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని, వినూత్న విధానాలను అందిపుచ్చుకుంటున్నారు. ఈ వ్యూహాలను, వాటి అనుబంధ సాంకేతికతలు మరియు సాక్ష్యాలతో పాటు ఇక్కడ లోతుగా పరిశీలిస్తారు:

డిజిటల్ బూత్ మేనేజ్ మెంట్ ప్లాట్ ఫామ్ లు :

డిజిటల్ యుగంలో బూత్ మేనేజ్ మెంట్ కోసం రాజకీయ పార్టీలు డిజిటల్ ప్లాట్ ఫామ్స్ ను ఎక్కువగా

అవలంబిస్తున్నాయి. వెబ్ మరియు మొబైల్ అప్లికేషన్ టెక్నాలజీలను ఉపయోగించి అభివృద్ధి చేసిన ఈ వేదికలు బూత్ కార్యకలాపాల నిర్వహణ మరియు సమన్వయాన్ని క్రమబద్ధీకరిస్తాయి. పార్టీ కార్యకర్తలు, వలంటీర్లు బూత్ లొకేషన్లు, ఓటరు జనాభా, కేటాయించిన బాధ్యతల గురించి రియల్ టైమ్ సమాచారాన్ని పొందడానికి ఇవి వీలు కల్పిస్తాయి. ఉదాహరణకు, 2019 సార్వత్రిక ఎన్నికల సమయంలో, భారతీయ జనతా పార్టీ (బిజెపి) వంటి పార్టీలు స్వచ్ఛంద కార్యకలాపాలను సమన్వయం చేయడానికి మరియు పోలింగ్ శాతాన్ని పర్యవేక్షించడానికి డిజిటల్ బూత్ మేనేజ్మెంట్ ప్లాట్ఫామ్లను ఉపయోగించుకున్నాయి, బూత్ కార్యకలాపాల సామర్థ్యాన్ని పెంచాయి.

జీఐఎస్ మ్యాపింగ్, జియోట్యాగింగ్ :

భౌగోళిక సమాచార వ్యవస్థ (జీఐఎస్) మ్యాపింగ్ , జియోట్యాగింగ్ టెక్నాలజీలు బూత్ మేనేజ్ మెంట్ లో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. బూత్ లొకేషన్లను విజువలైజ్ చేయడానికి, ఓటరు ఔట్ రీచ్ కోసం వ్యూహాత్మక ప్రాంతాలను గుర్తించడానికి మరియు స్వచ్ఛంద మోహరింపును ఆప్టిమైజ్ చేయడానికి పార్టీలు జిఐఎస్ మ్యాపింగ్ సాధనాలను ఉపయోగిస్తాయి. జియోట్యాగింగ్ భౌగోళిక కోఆర్డినేట్లతో నిర్దిష్ట ప్రదేశాలను ట్యాగ్ చేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది, బూత్ కార్యకలాపాల ఖచ్చితమైన నావిగేషన్ మరియు పర్యవేక్షణను అనుమతిస్తుంది. ఉదాహరణకు, 2019 లోక్సభ ఎన్నికల సమయంలో, పార్టీలు పార్టీ కార్యకర్తలు మరియు వాలంటీర్ల కదలికలను ట్రాక్ చేయడానికి, పోలింగ్ బూత్లను సమర్థవంతంగా కవరేజ్ చేయడానికి మరియు ఓటర్ల నిమగ్నతను పెంచడానికి జిఐఎస్ మ్యాపింగ్ మరియు జియోట్యాగింగ్ను ఉపయోగించాయి.

మొబైల్ కమ్యూనికేషన్ మరియు మెసేజింగ్ అనువర్తనాలు :

మొబైల్ కమ్యూనికేషన్ మరియు మెసేజింగ్ అనువర్తనాలు బూత్ స్థాయి కార్యకర్తలు మరియు వాలంటీర్ల మధ్య రియల్ టైమ్ కమ్యూనికేషన్ మరియు సమన్వయానికి అవసరమైన సాధనాలుగా పనిచేస్తాయి. వాట్సాప్, టెలిగ్రామ్ వంటి ప్లాట్ఫామ్లు తక్షణ సందేశాలు, ఫైల్ షేరింగ్ మరియు గ్రూప్ కమ్యూనికేషన్ను అనుమతిస్తాయి, బూత్ కార్యకలాపాల నిరంతర సమన్వయాన్ని సులభతరం చేస్తాయి. సూచనలను వ్యాప్తి చేయడానికి, నవీకరణలను పంచుకోవడానికి మరియు ఓటర్ల చేరిక మరియు సహాయం కోసం వాలంటీర్లను సమీకరించడానికి రాజకీయ పార్టీలు ఈ అనువర్తనాలను ఉపయోగిస్తాయి. 2021 పశ్చిమ బెంగాల్ అసెంబ్లీ ఎన్నికల సమయంలో, పార్టీలు బూత్ స్థాయి కార్యకలాపాలను సమన్వయం చేయడానికి మరియు పోలింగ్ శాతాన్ని పర్యవేక్షించడానికి వాట్సాప్ గ్రూపులను ఉపయోగించాయి, బూత్ నిర్వహణలో మొబైల్ కమ్యూనికేషన్ పాత్రను ప్రదర్శించాయి.

డిజిటల్ ఓటరు కాంటాక్ట్ లిస్టులు :

బూత్ స్థాయిలో లక్షిత ఓటరు వ్యాప్తి మరియు నిమగ్నతను సులభతరం చేయడంలో డిజిటల్ ఓటరు కాంటాక్ట్ జాబితాలు కీలకం. డేటా అనలిటిక్స్ మరియు ఓటర్ డేటాబేస్ మేనేజ్మెంట్ సాధనాలను ఉపయోగించి అభివృద్ధి చేసిన ఈ జాబితాలలో డెమోగ్రాఫిక్స్, కాంటాక్ట్ వివరాలు మరియు ఓటింగ్ చరిత్రతో సహా రిజిస్టర్డ్ ఓటర్ల గురించి వివరణాత్మక సమాచారం ఉంటుంది. కమ్యూనికేషన్ను వ్యక్తిగతీకరించడానికి, సంభావ్య మద్దతుదారులను గుర్తించడానికి మరియు ఎన్నికల రోజున ఓటర్లను సమీకరించడానికి పార్టీలు డిజిటల్ ఓటరు కాంటాక్ట్ జాబితాలను ఉపయోగిస్తాయి. ఉదాహరణకు, 2019 సార్వత్రిక ఎన్నికల సమయంలో, పార్టీలు ఓటర్లకు వ్యక్తిగత సందేశాలు

మరియు రిమైండర్లను పంపడానికి డిజిటల్ ఓటరు కాంటాక్ట్ జాబితాలను ఉపయోగించాయి, వారి బ్యాలెట్లను వేయడానికి మరియు ప్రజాస్వామ్య ప్రక్రియలో పాల్గొనడానికి వారిని ప్రోత్సహించాయి.

క్యూఆర్ కోడ్ ఓటర్ చెక్ ఇన్ సిస్టమ్స్ :

క్యూఆర్ కోడ్ ఓటర్ చెక్ ఇన్ వ్యవస్థలు పోలింగ్ బూత్ ల వద్ద ఓటరు గుర్తింపు, వెరిఫికేషన్ ప్రక్రియను క్రమబద్ధీకరిస్తాయి. ఓటర్లు తమ ఓటర్ ఐడీ కార్డులపై యూనిక్ క్యూఆర్ కోడ్లను పొందుతారు, పోలింగ్ బూత్కు వచ్చిన తర్వాత వాటిని స్కాన్ చేసి వారి గుర్తింపు మరియు ఓటు హక్కును ధృవీకరిస్తారు. ఈ వ్యవస్థలు ఓటరు చెక్-ఇన్ ప్రక్రియల సామర్థ్యం మరియు ఖచ్చితత్వాన్ని మెరుగుపరుస్తాయి, నిరీక్షణ సమయాలను తగ్గిస్తాయి మరియు తారుమారు లేదా మోసం ప్రమాదాన్ని తగ్గిస్తాయి. ఉదాహరణకు, 2020 బీహార్ అసెంబ్లీ ఎన్నికల సమయంలో, పోలింగ్ ప్రక్రియను వేగవంతం చేయడానికి మరియు కార్యకలాపాలు సజావుగా జరిగేలా చూడటానికి పోలింగ్ బూత్లలో క్యూఆర్ కోడ్ ఓటరు చెక్-ఇన్ వ్యవస్థలను అమలు చేశారు.

లైవ్ ఓటింగ్ ఓటింగ్ మానిటరింగ్ :

రియల్ టైమ్ ఓటింగ్ మానిటరింగ్ సిస్టమ్స్ ద్వారా పార్టీలు పోలింగ్ బూత్ ల వద్ద ఓటింగ్ శాతాన్ని రియల్ టైమ్ లో ట్రాక్ చేయడానికి వీలవుతుంది. డేటా అనలిటిక్స్ మరియు లైవ్ పోలింగ్ డేటాను ఉపయోగించి అభివృద్ధి చేసిన ఈ వ్యవస్థలు ఓటర్ల భాగస్వామ్య స్థాయిలు, ధోరణులు మరియు నమూనాల గురించి తాజా సమాచారాన్ని అందిస్తాయి. పోలింగ్ శాతం ఎక్కువగా ఉన్న ప్రాంతాలను గుర్తించడానికి, తదనుగుణంగా ఓటరు తరలింపు ప్రయత్నాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడానికి పార్టీలు లైవ్ ఓటింగ్ ఓటింగ్ మానిటరింగ్ ను ఉపయోగించుకుంటాయి. ఉదాహరణకు, 2019 లోక్సభ ఎన్నికల సమయంలో, పార్టీలు వనరులను కేటాయించడానికి మరియు తక్కువ పోలింగ్ శాతం ఉన్న బూత్లకు వాలంటీర్లను సమీకరించడానికి ప్రత్యక్ష ఓటింగ్ ఓటింగ్ పర్యవేక్షణ వ్యవస్థలను ఉపయోగించాయి, మొత్తం ఓటరు భాగస్వామ్యాన్ని పెంచాయి.

డిజిటల్ ఫీడ్ బ్యాక్ మరియు రిపోర్టింగ్ మెకానిజమ్ లు :

డిజిటల్ ఫీడ్ బ్యాక్ మరియు రిపోర్టింగ్ యంత్రాంగాలు బూత్ స్థాయి కార్యకర్తలు మరియు వాలంటీర్లకు రియల్ టైమ్ ఫీడ్ బ్యాక్ అందించడానికి మరియు ఓటింగ్ ప్రక్రియలో ఎదురయ్యే సమస్యలు లేదా ఆందోళనలను నివేదించడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. డిజిటల్ బూత్ మేనేజ్ మెంట్ ప్లాట్ ఫామ్ లు లేదా మొబైల్ యాప్ లతో అనుసంధానించబడిన ఈ యంత్రాంగాలు సమస్యలను సత్వరమే పరిష్కరించడానికి మరియు కీలకమైన విషయాలను ఉన్నతాధికారులకు తెలియజేయడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. ఉదాహరణకు, 2021 అస్సాం అసెంబ్లీ ఎన్నికల సమయంలో, బూత్ స్థాయి కార్యకర్తల నుండి ఫీడ్బ్యాక్ సేకరించడానికి మరియు ఓటింగ్ ప్రక్రియలో ఎదురయ్యే ఏవైనా సమస్యలు లేదా సవాళ్లను పరిష్కరించడానికి పార్టీలు డిజిటల్ ఫీడ్బ్యాక్ మరియు రిపోర్టింగ్ యంత్రాంగాలను అమలు చేశాయి.

బూత్ నిర్వహణలో కొత్త పద్ధతులు మరియు పద్ధతులను అవలంబించడం భారత ఎన్నికల ప్రచారాలను మారుస్తోంది, క్షేత్రస్థాయిలో సమర్థత, సమన్వయం మరియు ఓటర్ల నిమగ్నతను పెంచుతోంది. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం మరియు వినూత్న విధానాలను ఉపయోగించడం ద్వారా, రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు బూత్

కార్యకలాపాలను ఆప్టిమైజ్ చేయవచ్చు, ఓటింగ్ శాతాన్ని పెంచవచ్చు మరియు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క సమగ్రత మరియు పారదర్శకతను నిర్ధారించవచ్చు. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధి చెందుతున్న కొద్దీ, బూత్ నిర్వహణ భారత ఎన్నికల రాజకీయాల భవిష్యత్తును రూపొందించే కీలక దృష్టి ప్రాంతంగా ఉంటుంది.

12.5 నిధుల సమీకరణకు కొత్త మార్గాలు :

భారత ఎన్నికల ప్రచారం యొక్క డైనమిక్ ల్యాండ్ స్కేప్ లో, ఆర్థిక వనరుల అన్వేషణ రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులకు కీలకమైన అంశం. సంవత్సరాలుగా, నిధుల సేకరణ యొక్క సాంప్రదాయ పద్ధతులు అభివృద్ధి చెందాయి మరియు సాంకేతికత మరియు సృజనాత్మక విధానాలను ఉపయోగించుకుంటూ కొత్త మార్గాలు ఆవిర్భవించాయి. ఇక్కడ, మేము భారత ఎన్నికల ప్రచారంలో నిధులను సృష్టించే ఈ కొత్త మార్గాల అన్వేషణను పరిశీలిస్తాము, దీనికి సంబంధించిన సాంకేతికతలు మరియు ఆధారాలతో పాటు:

క్రౌడ్ ఫండింగ్ ప్లాట్ ఫామ్ లు :

ఆన్ లైన్ ప్లాట్ ఫామ్ ల విస్తరణతో క్రౌడ్ ఫండింగ్ రాజకీయ నిధుల సమీకరణకు ఒక శక్తివంతమైన సాధనంగా ఆవిర్భవించింది. కెట్టో, మిలాప్ మరియు ఇంపాక్ట్ గురు వంటి ఈ వేదికలు అభ్యర్థులు మరియు పార్టీలు వ్యక్తిగత దాతల నుండి ఆర్థిక సహాయం కోసం విజ్ఞప్తి చేయడానికి డిజిటల్ దశను అందిస్తాయి. ఇటీవల జరిగిన ఎన్నికల్లో పలువురు అభ్యర్థులు తమ ప్రచారానికి క్రౌడ్ ఫండింగ్ ను విజయవంతంగా ఉపయోగించుకున్న సందర్భాలు వాటి సమర్థతకు నిదర్శనం. ఈ పద్ధతి నిధుల సమీకరణను ప్రజాస్వామికం చేస్తుంది, కింది స్థాయి అభ్యర్థులకు కూడా విస్తృత విరాళాల నుండి మద్దతు మరియు వనరులను పొందడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

డిజిటల్ ఫండ్ రైజింగ్ క్యాంపెయిన్స్ :

డిజిటల్ ఫండ్ రైజింగ్ క్యాంపెయిన్లు ఆన్లైన్ ప్లాట్ఫాములు మరియు పేమెంట్ గేట్వేల యొక్క విస్తృత పరిధి మరియు కనెక్టివిటీని పెంచుతాయి. సోషల్ మీడియా ఛానల్స్, ఈమెయిల్ మార్కెటింగ్, డెడికేటెడ్ ఫండ్ రైజింగ్ వెబ్సైట్ల ద్వారా రాజకీయ సంస్థలు సంభావ్య దాతలతో మమేకమై విరాళాలు కోరవచ్చు. విరాళాలను ప్రోత్సహించడానికి పార్టీలు డిజిటల్ ప్రచారాలను నిర్వహించిన 2020 ఢిల్లీ అసెంబ్లీ ఎన్నికలతో సహా వివిధ ఎన్నికలలో ఈ పద్ధతిని ఉదాహరణగా చూపించారు. ఆన్లైన్ విరాళాల పెరుగుదల మరియు ప్రచార నిధులపై అవి చూపే స్పష్టమైన ప్రభావం దీనికి నిదర్శనం.

బ్లాక్ చెయిన్ ఆధారిత విరాళాలు :

బ్లాక్ చెయిన్ టెక్నాలజీ రాజకీయ నిధుల సేకరణకు ఒక వినూత్న విధానాన్ని అందిస్తుంది, విరాళాల ప్రక్రియలలో పారదర్శకత మరియు భద్రతను అందిస్తుంది. బిట్ కాయిన్గీవ్, గివ్బ్లాక్ వంటి ప్లాట్ఫాములు దాతలు క్రిప్టోకరెన్సీలను ఉపయోగించి విరాళాలు ఇవ్వడానికి, ట్రేసబిలిటీని నిర్ధారించడానికి మరియు మోసం లేదా అవినీతి ప్రమాదాన్ని తగ్గించడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. ఇంకా ప్రారంభ దశలోనే ఉన్నప్పటికీ, బ్లాక్ చెయిన్ ఆధారిత విరాళాలు ఎన్నికల నిధులలో జవాబుదారీతనాన్ని పెంచడానికి వాగ్దానాన్ని కలిగి ఉన్నాయి, రాజకీయ ఆర్థిక వ్యవస్థలో పారదర్శకత కోసం పెరుగుతున్న డిమాండ్ కు అనుగుణంగా ఉన్నాయి.

మొబైల్ ఫండ్ రైజింగ్ యాప్స్ :

స్మార్ట్‌ఫోన్ల విస్తృతితో మొబైల్ ఫండ్ రైజింగ్ యాప్లు రాజకీయ విరాళాలకు అనువైన మార్గాలుగా మారాయి. పేటీఎం, గూగుల్ పే, ఫోన్ పే వంటి యాప్లు డిజిటల్ వాలెట్లు, యూపీఐల ద్వారా త్వరితగతిన, సురక్షితంగా విరాళాలు అందించేందుకు వీలు కల్పిస్తాయి. ప్రయాణంలో దాతలు విరాళాలు ఇవ్వగలగడం, అలాగే ఎన్నికల సీజన్లలో మొబైల్ ఆధారిత లావాదేవీలు పెరగడం వాటి ప్రభావానికి నిదర్శనం. దాతల మొబైల్-ఫస్ట్ ప్రవర్తనను ట్యాప్ చేయడానికి మరియు విరాళాల ప్రక్రియను క్రమబద్ధీకరించడానికి పార్టీలు ఈ అనువర్తనాలను ఉపయోగిస్తాయి.

కార్పొరేట్ సోషల్ రెస్పాన్సిబిలిటీ (సీఎస్ఆర్) విరాళాలు :

కార్పొరేట్ సోషల్ రెస్పాన్సిబిలిటీ (సిఎస్ఆర్) విరాళాలు భారతదేశంలో రాజకీయ ప్రచారాలకు గణనీయమైన నిధుల వనరుగా మారాయి. కంపెనీలు తమ లాభాల్లో కొంత భాగాన్ని రాజకీయ ప్రచారాలు, ఎన్నికల కార్యకలాపాలతో సహా సామాజిక కారణాలకు మద్దతు ఇవ్వడానికి కేటాయిస్తాయి. ఇంపాక్ట్ గురు, గివ్ ఇండియా వంటి వేదికలు సీఎస్ఆర్ నిధులను రాజకీయ నిధుల సమీకరణ కార్యక్రమాలకు మళ్లించడానికి దోహదపడతాయి. కార్పొరేట్ ప్రయోజనాలను రాజకీయ లక్ష్యాలతో అనుసంధానించడం సామాజిక సంక్షేమాన్ని ప్రోత్సహిస్తూనే ప్రచార నిధులను బలోపేతం చేయడానికి వ్యూహాత్మక భాగస్వామ్యాల సామర్థ్యాన్ని నొక్కిచెబుతుంది.

సభ్యత్వ రుసుము మరియు సబ్ స్క్రిప్షన్ మోడల్స్ :

రాజకీయ పార్టీలు ఎన్నికల ప్రచారానికి సుస్థిర ఆదాయ మార్గాలుగా సభ్యత్వ రుసుములు, సబ్ స్క్రిప్షన్ నమూనాలను అన్వేషిస్తున్నాయి. ఆన్లైన్ మెంబర్షిప్ పోర్టల్స్ వ్యక్తులు పార్టీలలో చేరడానికి మరియు సభ్యత్వ రుసుమును ఎలక్ట్రానిక్ రూపంలో చెల్లించడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. పార్టీలు అనుబంధ ప్రయోజనాలతో వివిధ సభ్యత్వ స్థాయిలను అందిస్తాయి, విరాళాలను ప్రోత్సహిస్తాయి. 2021 లో పశ్చిమ బెంగాల్ వంటి ఇటీవలి రాష్ట్రాల ఎన్నికలలో కనిపించిన ఈ విధానం మద్దతుదారులలో తమది అనే భావనను పెంపొందిస్తుంది, అదే సమయంలో పార్టీలకు స్థిరమైన ఆదాయ వనరును అందిస్తుంది.

డిజిటల్ మర్కండైజ్ సేల్స్ :

డిజిటల్ మర్కండైజ్ సేల్స్ ఫండ్ రైజింగ్, ఈ-కామర్స్ ప్లాట్ఫామ్లు మరియు డిజిటల్ మార్కెటింగ్ వ్యూహాలకు అదనపు మార్గాన్ని అందిస్తాయి. రాజకీయ చిహ్నాలు, నినాదాలకు ఉన్న ఆదరణను ఆసరాగా చేసుకుని పార్టీలు బ్రాండెడ్ వస్తువులను ఆన్లైన్ స్టోర్లు, మార్కెట్ల ద్వారా విక్రయిస్తున్నాయి. డిజిటల్ సరుకుల అమ్మకాల విజయం ఎన్నికల సమయాల్లో గమనించిన బలమైన అమ్మకాల గణాంకాల నుండి స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది, ఇది స్పష్టమైన జ్ఞాపకాలకు బదులుగా మద్దతుదారులు ఆర్థికంగా విరాళం ఇవ్వడానికి సుముఖతను ప్రదర్శిస్తుంది.

సాంకేతిక ఆవిష్కరణలు మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న దాతల ప్రాధాన్యతలతో భారత ఎన్నికల ప్రచారంలో రాజకీయ నిధుల సమీకరణ యొక్క దృశ్యం పరివర్తనాత్మక మార్పుకు లోనవుతోంది. క్రౌడ్ ఫండింగ్ ప్లాట్ఫారమ్లు, డిజిటల్ ప్రచారాలు, బ్లాక్చెయిన్ టెక్నాలజీ మరియు మొబైల్ అనువర్తనాల రాక నిధుల సేకరణను ప్రజాస్వామ్యీకరించింది, మద్దతుదారులతో నిమగ్నం కావడానికి మరియు కొత్త మార్గాల్లో వనరులను

సమీకరించడానికి అభ్యర్థులు మరియు పార్టీలకు సాధికారత కల్పించింది. ఈ కొత్త పద్ధతులు ప్రాచుర్యం పొందుతున్నందున, అవి భారతదేశ ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనం మరియు ప్రజాస్వామ్య భాగస్వామ్యాన్ని పెంపొందిస్తాయనే వాగ్దానాన్ని కలిగి ఉన్నాయి.

12.6 పోలింగ్ రీసెర్చ్ :

ఆధునిక ఎన్నికల ప్రచారానికి పోలింగ్ పరిశోధన ఒక మూలస్తంభం, ఓటర్ల సెంటిమెంట్ మరియు ప్రాధాన్యతలపై విలువైన అంతర్దృష్టులను అందిస్తుంది. సాంప్రదాయ ముఖాముఖి ఇంటర్వ్యూల నుండి సృజనాత్మక డిజిటల్ సర్వేల వరకు డేటాను సేకరించడానికి మరియు విశ్లేషించడానికి వివిధ పద్ధతులను ఉపయోగిస్తారు. ఇంటింటి సర్వేలు మరియు టెలిఫోన్ ఇంటర్వ్యూలు వంటి సాంప్రదాయ పోలింగ్ పద్ధతులు ఓటర్ల అభిప్రాయాలు మరియు ప్రాధాన్యతలపై డేటాను సేకరించడానికి చాలా లంగా ఉపయోగించబడుతున్నాయి. అయితే సాంకేతిక పరిజ్ఞానం రాకతో డిజిటల్ పోలింగ్ పద్ధతులు ప్రాధాన్యత సంతరించుకున్నాయి. ఆన్లైన్ సర్వేలు, మొబైల్ పోలింగ్ యాప్లు మరియు సోషల్ మీడియా పోల్స్ విస్తృత ప్రేక్షకులను చేరుకోవడానికి మరియు రియల్ టైమ్ ఫీడ్బ్యాక్ను సేకరించడానికి ఎక్కువగా ఉపయోగించబడుతున్నాయి. సేకరించిన డేటా యొక్క ఖచ్చితత్వం మరియు విశ్వసనీయతను నిర్ధారించడానికి పోలింగ్ పరిశోధన బలమైన గణాంక సూత్రాలు మరియు నమూనా పద్ధతులపై ఆధారపడుతుంది. ర్యాండమ్ శాంప్లింగ్, స్ట్రాటిఫైడ్ శాంప్లింగ్ మరియు కోటా శాంప్లింగ్ అనేవి జనాభా యొక్క ప్రాతినిధ్య నమూనాలను ఎంచుకోవడానికి ఉపయోగించే సాధారణ పద్ధతులు. అదనంగా, నమూనాలో జనాభా లేదా భౌగోళిక పక్షపాతాలను సర్దుబాటు చేయడానికి వెయిటింగ్ పద్ధతులను ఉపయోగించవచ్చు. డేటా సేకరించిన తర్వాత, పోకడలు మరియు నమూనాలను గుర్తించడానికి గణాంక సాఫ్ట్ మరియు పద్ధతులను ఉపయోగించి విశ్లేషిస్తారు. క్రాస్-టాబులేషన్, రిగ్రెషన్ విశ్లేషణ మరియు కారక విశ్లేషణ సాధారణంగా వేరియబుల్స్ మధ్య సంబంధాలను వెలికితీయడానికి మరియు ఓటరు ప్రవర్తనపై అంతర్దృష్టులను పొందడానికి ఉపయోగిస్తారు. అభ్యర్థులు, రాజకీయ పార్టీలు, విధాన నిర్ణేతలకు ఓటర్ల ప్రాధాన్యతలు, వైఖరుల గురించి విలువైన సమాచారాన్ని అందించడం ద్వారా ఎన్నికల ప్రచారంలో పోలింగ్ పరిశోధన కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ఓటర్ల ఆందోళనలు, ప్రాధాన్యాలను అర్థం చేసుకోవడం ద్వారా అభ్యర్థులు తమ సందేశాలు, విధానాలను ఓటర్లకు అనుగుణంగా మలుచుకుని ఎన్నికల్లో పోటీతత్వం పెంచుకోవచ్చు.

12.7 ఒపీనియన్ పోల్స్ :

ప్రజాభిప్రాయాన్ని అంచనా వేయడానికి, ఎన్నికల ఫలితాలను అంచనా వేయడానికి ఒపీనియన్ పోల్స్ కీలక సాధనం. మీడియా సంస్థలు, పరిశోధనా సంస్థలు, రాజకీయ పార్టీలు నిర్వహించే ఈ సర్వేలు ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క వివిధ దశలలో ఓటర్ల ప్రాధాన్యతలపై విలువైన అంతర్దృష్టులను అందిస్తాయి. టెలిఫోన్ సర్వేలు, ఆన్లైన్ పోల్స్ మరియు ముఖాముఖి ఇంటర్వ్యూలతో సహా డేటాను సేకరించడానికి ఒపీనియన్ పోల్స్ వివిధ పద్ధతులను ఉపయోగిస్తాయి. నమూనా జనాభా యొక్క ప్రాతినిధ్యాన్ని ధృవీకరించడానికి యాదృచ్ఛిక నమూనా మరియు స్ట్రాటిఫైడ్ శాంప్లింగ్ వంటి నమూనా పద్ధతులు ఉపయోగించబడతాయి. ఒపీనియన్ పోల్ డేటాను విశ్లేషించడానికి మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను అంచనా వేయడానికి ప్రిడిక్టివ్ అనలిటిక్స్ ఉపయోగించబడుతుంది. డేటాలోని ధోరణులు మరియు నమూనాలను గుర్తించడానికి గణాంక నమూనాలు మరియు అల్గోరిథంలను ఉపయోగిస్తారు, ఇది ఎన్నికల ఫలితం గురించి

విశ్లేషకులు అనుకూల అంచనాలు వేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఒపీనియన్ పోల్స్ ఎన్నికల ప్రచారాలను తెలియజేయడానికి మరియు ప్రజా చర్చను రూపొందించడానికి విలువైన సాధనం. ఓటర్ల ప్రాధాన్యతల గురించి సకాలంలో మరియు ఖచ్చితమైన సమాచారాన్ని అందించడం ద్వారా, ఈ ఎన్నికలు అభ్యర్థులు మరియు రాజకీయ పార్టీలు ఓటర్లకు అనుగుణంగా వారి సందేశాలు మరియు వ్యూహాలను రూపొందించడానికి సహాయపడతాయి. ఏదేమైనా, ఒపీనియన్ పోల్ డేటాను జాగ్రత్తగా అర్థం చేసుకోవడం చాలా ముఖ్యం, ఎందుకంటే అవి వివిధ పక్షపాతా మరియు పరిమితులకు లోబడి ఉంటాయి. నమూనా పరిమాణం, నమూనా పద్ధతి మరియు ప్రశ్న పదాలు వంటి అంశాలు ఒపీనియన్ పోల్స్ ఫలితాలను ప్రభావితం చేస్తాయి మరియు అంచనాలలో తప్పులకు దారితీస్తాయి. మొత్తంమీద, ప్రజాభిప్రాయాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను అంచనా వేయడానికి ఒపీనియన్ పోల్స్ ఒక విలువైన సాధనం, కానీ సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి వాటిని ఇతర సమాచార వనరులతో కలిపి ఉపయోగించాలి.

12.8 అంచనాలు :

ఎన్నికల నేపథ్యంలో అంచనాలలో అందుబాటులో ఉన్న డేటా, ట్రెండ్స్ ఆధారంగా ఎన్నికల ఫలితాలను అంచనా వేస్తారు. ప్రిడిక్టివ్ అనలిటిక్స్, స్టాటిస్టికల్ మోడలింగ్ మరియు హిస్టారికల్ డేటాను వివిధ ఎన్నికల ఫలితాల సంభావ్యత గురించి ప్రోబబిలిస్టిక్ అంచనాలను రూపొందించడానికి ఉపయోగిస్తారు. అంచనాలు వేయడానికి ఉపయోగించే ఒక సాధారణ పద్ధతి ప్రిడిక్టివ్ మోడలింగ్, ఇది చారిత్రక ఎన్నికల డేటా మరియు జనాభా ధోరణులు, ఆర్థిక సూచికలు మరియు పోలింగ్ డేటా వంటి ఇతర సంబంధిత కారకాల ఆధారంగా గణాంక నమూనాలను అభివృద్ధి చేస్తుంది. ఈ నమూనాలు డేటాను విశ్లేషించడానికి మరియు భవిష్యత్తు ఎన్నికల ఫలితాల గురించి అంచనాలు వేయడానికి ఉపయోగించే నమూనాలను గుర్తించడానికి అల్గారిథమ్లను ఉపయోగిస్తాయి. అంచనాలు వేయడానికి మరొక విధానం దృశ్య విశ్లేషణ, ఇది వివిధ ఊహాజనిత దృశ్యాలను మరియు ఎన్నికల ఫలితాలపై వాటి సంభావ్య ప్రభావాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటుంది. వివిధ సందర్భాలు మరియు వాటి సంభావ్యతను విశ్లేషించడం ద్వారా, విశ్లేషకులు సంభావ్య ఎన్నికల ఫలితాల పరిధిని అంచనా వేయవచ్చు మరియు అత్యంత సంభావ్య ఫలితం గురించి సమాచారంతో కూడిన అంచనాలు వేయవచ్చు. అంచనాలు తరచుగా సంభావ్యత అంచనాల రూపంలో ప్రదర్శించబడతాయి, ఇవి వేర్వేరు ఎన్నికల ఫలితాలు సంభవించే సంభావ్యతను సూచిస్తాయి. ఉదాహరణకు, ఒక అంచనా నమూనా ఎన్నికల్లో అభ్యర్థి A గెలిచేందుకు 70% అవకాశం, అభ్యర్థి B గెలిచేందుకు 20% అవకాశం మరియు టైకి 10% అవకాశం ఉందని అంచనా వేయవచ్చు. ఎన్నికల ప్రచారాలు, రాజకీయ వ్యూహాలు, మీడియా కవరేజీని తెలియజేయడంలో అంచనాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. ఎన్నికల యొక్క సంభావ్య ఫలితంపై అంతర్దృష్టులను అందించడం ద్వారా, అంచనాలు అభ్యర్థులు మరియు రాజకీయ పార్టీలు వనరులను కేటాయించడానికి, కీలక జనాభాను లక్ష్యంగా చేసుకోవడానికి మరియు తదనుగుణంగా వారి సందేశం మరియు ప్రచార వ్యూహాలను సర్దుబాటు చేయడానికి సహాయపడతాయి. ఏదేమైనా, అంచనాలను జాగ్రత్తగా అర్థం చేసుకోవడం చాలా ముఖ్యం, ఎందుకంటే అవి సహజంగా అనిశ్చితంగా ఉంటాయి మరియు తప్పులకు లోబడి ఉంటాయి. ఓటరు ప్రాధాన్యతల్లో మార్పులు, ఊహించని సంఘటనలు, పోలింగ్ లోపాలు వంటి అంశాలు అంచనాల కచ్చితత్వాన్ని ప్రభావితం చేసి ఊహించని ఎన్నికల ఫలితాలకు దారితీస్తాయి. మొత్తంమీద, అంచనాలు ఎన్నికల పోటీల డైనమిక్స్ను అర్థం చేసుకోవడానికి

మరియు అంచనా వేయడానికి విలువైన సాధనం, కానీ సమాచారంతో కూడిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి వాటిని ఇతర సమాచార వనరులు మరియు విశ్లేషణతో కలిపి ఉపయోగించాలి.

12.9 సేకరించిన ఎన్నికల డేటాను వివరించే పద్ధతులు :

సేకరించిన ఎన్నికల డేటాను అర్థం చేసుకోవడానికి గణాంక పద్ధతులు, విశ్లేషణ పద్ధతులు మరియు సందర్భోచిత కారకాలపై అధునాతన అవగాహన అవసరం. వివరణాత్మక గణాంకాల నుండి అధునాతన మోడలింగ్ విధానాల వరకు ఎన్నికల డేటాను విశ్లేషించడానికి మరియు అర్థం చేసుకోవడానికి వివిధ పద్ధతులను ఉపయోగిస్తారు. ఎన్నికల డేటాను అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపయోగించే ఒక సాధారణ పద్ధతి క్రాస్-టాబులేషన్, ఇందులో ఆకస్మిక పట్టికలను సృష్టించడం ద్వారా రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ వేరియబుల్స్ మధ్య సంబంధాన్ని విశ్లేషించడం జరుగుతుంది. క్రాస్-ట్యాబులేషన్ డేటాలోని నమూనాలు మరియు ధోరణులను గుర్తించడానికి మరియు వివిధ జనాభా సమూహాలు, భౌగోళిక ప్రాంతాలు లేదా ఇతర సంబంధిత కారకాల మధ్య సంబంధాన్ని అంచనా వేయడానికి విశ్లేషకులను అనుమతిస్తుంది.

ఎన్నికల డేటాను అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపయోగించే మరొక సాంకేతికత తిరోగమన విశ్లేషణ, ఇది ఆధారపడిన వేరియబుల్ (ఎన్నికల ఫలితాలు వంటివి) మరియు ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ స్వతంత్ర వేరియబుల్స్ (జనాభా లక్షణాలు లేదా ప్రచార వ్యయం వంటివి) మధ్య సంబంధాన్ని పరిశీలిస్తుంది. తిరోగమన విశ్లేషణ ఎన్నికల ఫలితాలపై వివిధ కారకాల ప్రభావాన్ని అంచనా వేయడానికి మరియు ఎన్నికల విజయం యొక్క అంచనాలను గుర్తించడానికి విశ్లేషకులను అనుమతిస్తుంది.

ఛార్టులు, గ్రాఫ్ లు మరియు మ్యాప్ లు వంటి డేటా విజువలైజేషన్ టెక్నిక్ లు కూడా ఎన్నికల డేటాను దృశ్యపరంగా ఆకర్షణీయమైన మరియు సమాచారాత్మక రీతిలో ప్రదర్శించడానికి ఉపయోగిస్తారు. డేటా విజువలైజేషన్ విశ్లేషకులు డేటాలోని కీలక అంతర్దృష్టులు మరియు ధోరణులను కమ్యూనికేట్ చేయడానికి మరియు సంక్లిష్టమైన సమాచారాన్ని విస్తృత ప్రేక్షకులకు మరింత ప్రాప్యత చేయడానికి సహాయపడుతుంది. భౌగోళిక సమాచార వ్యవస్థలు (జిఐఎస్) ఎన్నికల డేటాను అర్థం చేసుకోవడానికి మరొక విలువైన సాధనం, ఎన్నికల ఫలితాలలో ప్రాదేశిక నమూనాలు మరియు ధోరణులను మ్యాప్ చేయడానికి మరియు విశ్లేషించడానికి విశ్లేషకులను అనుమతిస్తుంది. జిఐఎస్ టెక్నాలజీ విశ్లేషకులు ప్రాంగణం, జిల్లా లేదా నియోజకవర్గ స్థాయిలో ఎన్నికల ఫలితాలను విజువలైజ్ చేయడానికి మరియు సాంప్రదాయ పట్టిక డేటా నుండి స్పష్టంగా కనిపించని ప్రాదేశిక నమూనాలు మరియు ధోరణులను గుర్తించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది.

ఎన్నికల డేటాను అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు భవిష్యత్తు ఎన్నికల ఫలితాల గురించి అంచనాలు వేయడానికి మెషిన్ లెర్నింగ్ అల్గారిథమ్స్ ఎక్కువగా ఉపయోగించబడుతున్నాయి. ఈ అల్గోరిథంలు డేటాలోని నమూనాలు, ధోరణులు మరియు సంబంధాలను గుర్తించడానికి పెద్ద మరియు సంక్లిష్టమైన డేటాసెట్లను విశ్లేషించగలవు మరియు భవిష్యత్తు ఎన్నికల ఫలితాల గురించి అనుకూల అంచనాలు చేయగలవు.

12.10 భారత ఎన్నికలలో మీడియా పాత్ర :

ప్రింట్, ఎలక్ట్రానిక్ మరియు సోషల్ ప్లాట్ఫారమ్లతో కూడిన మీడియా, ఎన్నికల కథనాలను రూపొందించడంలో, సమాచారాన్ని వ్యాప్తి చేయడంలో మరియు భారత ఎన్నికల సమయంలో ఓటర్లను సమీకరించడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. సాంప్రదాయ వార్తాపత్రికల నుండి డిజిటల్ సోషల్ నెట్వర్క్ల వరకు, ప్రతి మాధ్యమం ఎన్నికల ప్రక్రియకు ప్రత్యేకంగా దోహదం చేస్తుంది, ఓటర్ల అవగాహనలు, అభ్యర్థి వ్యూహాలు మరియు మొత్తం ప్రజాస్వామిక భాగస్వామ్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది.

ప్రింట్ మీడియా :

వార్తాపత్రికలు, మ్యాగజైన్లు మరియు కరపత్రాలతో సహా ప్రింట్ మీడియా భారత ఎన్నికలలో రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ కోసం ఒక ప్రాథమిక సాధనంగా ఉంది. డిజిటల్ ప్రింటింగ్ టెక్నాలజీ పురోగతితో, వార్తాపత్రికలను వేగంగా మరియు మరింత ఖర్చుతో ఉత్పత్తి చేయవచ్చు, పట్టణ మరియు గ్రామీణ ప్రాంతాలలో విస్తృత ప్రేక్షకులను చేరుకోవచ్చు. ఎన్నికల ప్రచారంలో రాజకీయ పార్టీలు తమ సందేశాలను, విధానాలను ఓటర్లకు తెలియజేయడానికి వార్తాపత్రికల ప్రకటనలు, చొప్పింపులను ఉపయోగించుకుంటాయి. అదేవిధంగా, పత్రికలు మరియు కరపత్రాలు విస్తృతంగా పంపిణీ చేయబడతాయి, ముఖ్యంగా మారుమూల ప్రాంతాలలో, విభిన్న ఓటరు వర్గాలతో మమేకం కావడానికి మరియు మద్దతును సమీకరించడానికి. ఇండియన్ రీడర్షిప్ సర్వే (ఐఆర్ఎస్), ఆడిట్ బ్యూరో ఆఫ్ సర్క్యులేషన్స్ (ఏబీసీ) పాఠకుల డేటాలో వాటి ప్రభావానికి ఆధారాలు కనిపిస్తాయి, ఇవి ఓటర్ల అభిప్రాయాలు మరియు ఎన్నికల ఫలితాలపై ప్రింట్ మీడియా యొక్క శాశ్వత ప్రభావాన్ని హైలైట్ చేస్తాయి.

ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా :

టెలివిజన్, రేడియోలతో కూడిన ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా ఎన్నికల కమ్యూనికేషన్లో కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. శాటిలైట్ బ్రాడ్ కాస్టింగ్ మరియు డిజిటల్ స్ట్రీమింగ్ టెక్నాలజీలు టెలివిజన్ ప్రోగ్రామింగ్ పరిధిని విస్తరించాయి, ఇది మిలియన్ల మంది ఓటర్లకు వార్తలు మరియు సమాచారం యొక్క ప్రాథమిక వనరుగా మారింది. రాజకీయ పార్టీలు ఎన్నికల ప్రచారంలో పట్టణ మరియు గ్రామీణ జనాభాను లక్ష్యంగా చేసుకోవడానికి టెలివిజన్ ప్రకటనలు మరియు ప్రాయోజిత కంటెంట్ను ఉపయోగిస్తాయి. అదనంగా, ఎఫ్ఎమ్ రేడియో ప్ర సారాంశం మరియు ఇంటర్నెట్ రేడియో ప్లాట్ఫామ్లు పార్టీలు లక్ష్య ప్రకటనలు మరియు టాక్ షోల ద్వారా ప్రాంతీయ ప్రేక్షకులు మరియు నిర్దిష్ట జనాభా సమూహాలతో నిమగ్నం కావడానికి వీలు కల్పిస్తాయి. బ్రాడ్కాస్ట్ ఆడియన్స్ రీసెర్చ్ కౌన్సిల్ (బార్క్) వంటి సంస్థల వ్యూయర్షిప్ డేటా ఎన్నికల సమయాల్లో న్యూస్ ఛానల్ వ్యూయర్షిప్ పెరుగుదలను ప్రతిబింబిస్తుంది, ఓటర్ల అవగాహనలు మరియు రాజకీయ చర్చలపై ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా ప్రభావాన్ని నొక్కి చెబుతుంది.

సోషల్ మీడియా :

ఫేస్బుక్, ట్విట్టర్, వాట్సాప్, ఇన్స్టాగ్రామ్ వంటి సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫామ్లు భారత ఎన్నికలలో రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ మరియు సమీకరణకు ప్రభావవంతమైన సాధనాలుగా ఆవిర్భవించాయి. అధునాతన అల్గారిథమ్స్ మరియు డేటా అనలిటిక్స్ వ్యక్తిగతీకరించిన కంటెంట్ డెలివరీని శక్తివంతం చేస్తాయి మరియు సోషల్ మీడియా ప్లాట్ఫారమ్లలో లక్ష్య ప్రకటనలను లక్ష్యంగా చేసుకుంటాయి. రాజకీయ పార్టీలు తమ సందేశాలను విస్తృతం చేయడానికి

మరియు యువ, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఉన్న ప్రేక్షకులను చేరుకోవడానికి సోషల్ మీడియా ప్రకటనలు మరియు ప్రభావశీల భాగస్వామ్యాలలో భారీగా పెట్టుబడి పెడతాయి. ముఖ్యంగా రాజకీయ కమ్యూనికేషన్లో వాట్సాప్ గణనీయమైన పాత్ర పోషిస్తుంది, పార్టీలు గ్రూపులను సృష్టించడం, చాట్బోట్లను మోహరించడం మరియు ఓటర్లతో కనెక్ట్ కావడాని మరియు ప్రచార సందేశాలను వ్యాప్తి చేయడానికి మల్టీమీడియా కంటెంట్ను భాగస్వామ్యం చేస్తాయి. సోషల్బేకర్స్ మరియు స్ప్రౌట్ సోషల్ వంటి సోషల్ మీడియా విశ్లేషణ సంస్థల అనుభవపూర్వక ఆధారాలు ఎన్నికల సీజన్లలో రాజకీయ నిమగ్నత మరియు కార్యకలాపాల పెరుగుదలను హైలైట్ చేస్తాయి, ఓటర్ల అభిప్రాయాలు మరియు ఎన్నికల ఫలితాలను రూపొందించడంలో సోషల్ మీడియా యొక్క కీలక పాత్రను నొక్కి చెబుతున్నాయి.

భారత ఎన్నికలలో మీడియా పాత్ర బహుముఖమైనది, ప్రింట్, ఎలక్ట్రానిక్ మరియు సోషల్ ప్లాట్ఫారమ్లను కలిగి ఉంది. ఈ మాధ్యమాలను సమర్థవంతంగా ఉపయోగించుకోవడం ద్వారా, రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు ఓటర్లతో మమేకం కావచ్చు, ప్రజాభిప్రాయాన్ని రూపొందించవచ్చు మరియు మద్దతును సమీకరించవచ్చు, తద్వారా ఎన్నికల ఫలితాలను ప్రభావితం చేయవచ్చు. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధి చెందుతున్న కొద్దీ, భారత ఎన్నికలలో మీడియా ల్యాండ్ స్కేప్ మారుతూ ఉంటుంది, రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ మరియు సమీకరణకు కొత్త అవకాశాలు మరియు సవాళ్లను అందిస్తుంది. వార్తాపత్రికల నుండి సోషల్ నెట్ వర్క్ ల వరకు, భారతదేశంలో శక్తివంతమైన మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యాన్ని పెంపొందించడంలో ప్రతి మాధ్యమం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది.

12.11 భారత్ లో ఎన్నికల కోసం ఇప్పటి వరకు ఉపయోగించిన కొత్త టెక్నాలజీలు :

భారత ఓటర్లు సుమారు 910 మిలియన్ల మంది ఓటర్లను కలిగి ఉన్నారు, ఇది ప్రపంచంలోనే అత్యధిక సంఖ్యలో ఓటర్లు, 36 ఇతర ప్రజాస్వామ్యాల ఉమ్మడి ఓటర్లు. కొత్త ఓటర్ల నమోదు, రిజిస్టర్లను అప్డేట్ చేయడం, నిరంతరం కార్యకలాపాలు నిర్వహించడం సవాలుతో కూడుకున్న పని. ఎన్నికల ప్రక్రియలో ఈ విధులను నిర్వర్తించడానికి భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ) వద్ద అనేక దరఖాస్తులు ఉన్నాయి. ఓటర్లకు వెబ్ పోర్టల్, అప్లికేషన్, ఎస్ఎంఎస్ లేదా టోల్ ఫ్రీ నంబర్ ద్వారా డేటా నమోదు మరియు విచారణతో సహా అనేక ఎంపికలు ఉన్నాయి. రెండవది భారతదేశం అంతటా సార్వత్రికమైనది మరియు 22 భాషలలో అందుబాటులో ఉంది. ఆపరేటర్లు ఫిర్యాదులను నమోదు చేయవచ్చు. అన్ని రాష్ట్ర మరియు జిల్లా కార్యాలయాలు నేషనల్ గ్రీవెన్స్ సర్వీసెస్ పోర్టల్ కు అనుసంధానించబడి ఉంటాయి, ఇది కేంద్రీకృత పోర్టల్, ఇది అధిక శ్రేణి వ్యక్తుల నుండి ఫిర్యాదులను సేకరిస్తుంది మరియు సంబంధిత అధికారులు ప్రతిస్పందించడానికి అనుమతిస్తుంది.

20 వెబ్, స్మార్ట్ఫోన్ అప్లికేషన్లతో కూడిన ఎకోసిస్టమ్ను ఈసీఐ అభివృద్ధి చేసింది మరియు రిజిస్ట్రేషన్ నుండి ఫలితాల ప్రచురణ వరకు అన్ని ప్రక్రియ దశలను కవర్ చేస్తుంది. కొత్త అనువర్తనాల అభివృద్ధి – ముఖ్యంగా మొబైల్ ఫోన్ల కోసం – ఎన్నికలలో ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించింది మరియు మెరుగైన వ్యక్తిగతీకరణను అందించింది, సమాచార ప్రసారాన్ని సులభతరం చేసింది మరియు కెమెరాలు, కాంటాక్ట్ లిస్ట్ యాక్సెస్, జియోగ్రాఫిక్ నావిగేషన్ సిస్టమ్, ఫోన్ కాల్స్, యాక్సెలరోమీటర్, దిక్సూచి మరియు ఆఫ్లైన్లో పనిచేసే సామర్థ్యం వంటి మొబైల్ పరికరాలను ఎన్నికల ప్రక్రియలో చేర్చింది. ఇది పౌరులు మరియు ఎన్నికల అధికారులకు అదనపు ప్రాప్యత మరియు వినియోగదారు–స్నేహపూర్వక అనువర్తనాలను తీసుకువచ్చింది. సాధనాల అభివృద్ధి శాఖల మధ్య పరస్పర చర్య మరియు డేటా

భాగస్వామ్యం, అలాగే పారదర్శకతను పెంచింది. సాఫ్ట్ వేర్ యొక్క ఇంటిగ్రేషన్ వినియోగదారులు లేదా సాధారణ ప్రజలు ఆశించే కొత్త టూల్స్ అప్ గ్రేడ్ లేదా అభివృద్ధిని సులభతరం చేస్తుంది. ఇంకా, కొన్ని అనువర్తనాలు విచ్ఛిన్నమైన అనువర్తనాలను భర్తీ చేస్తాయి, ఇవి తక్కువ సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉంటాయి.

ఓటర్ల జాబితా నిర్వహణ మరియు ఎన్నికల నిర్వహణ కోసం రాష్ట్ర ఎన్నికల కమిషన్లు అనుసరిస్తున్న వ్యాపార నియమాలు మరియు ప్రక్రియలు ఇసిఐ కంటే భిన్నంగా ఉంటాయి, అందువల్ల ఈ దరఖాస్తులు అనుకూలీకరించబడకుండా లేదా వివిధ ఎస్ఇసిల అవసరాన్ని తీర్చడానికి పునర్నిర్మించబడకుండా ఇసిఐ ఉపయోగించే ఐటి అనువర్తనాలు / సాధనాల ప్రతిరూపం సాధ్యం కాదు. ఎన్నికల ప్రక్రియ యొక్క వివిధ దశల కోసం అనేక రకాల సాధనాలను ఉపయోగిస్తున్నప్పటికీ, ఎనేబుల్ కమ్యూనికేషన్స్ ఆన్ రియల్-టైమ్ ఎన్విరాన్మెంట్ (ఎన్సిఓఆర్) అభ్యర్థి మరియు ఎన్నికల నిర్వహణ వ్యవస్థలో ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తుంది, అభ్యర్థి నామినేషన్, అఫిడవిట్, ఓటింగ్ శాతం, కౌంటింగ్, ఫలితాలు మరియు డేటా నిర్వహణను ప్రాసెస్ చేయడానికి రిటర్నింగ్ అధికారులను (ఆర్ఓ) అనుమతిస్తుంది.

అనేక కాంపోనెంట్ లు ENCORE సిస్టమ్ లో భాగంగా ఉంటాయి :

- క్యాండిడేట్ నామినేషన్ అప్లికేషన్ – అభ్యర్థులు తమ నామినేషన్లను ఆన్లైన్లో దాఖలు చేయడానికి, అఫిడవిట్ను డిజిటలైజ్ చేయడానికి మరియు ఆన్లైన్ చెల్లింపు ద్వారా అభ్యర్థించిన సెక్యూరిటీని జమ చేయడానికి అవకాశాన్ని కల్పిస్తుంది.
- స్క్రూటినీ అప్లికేషన్ – అభ్యర్థులు దాఖలు చేసిన నామినేషన్లను పరిశీలించడానికి రిటర్నింగ్ అధికారులు ఉపయోగిస్తారు.
- నోడల్ యాప్ – రాజకీయ పార్టీలు మరియు అభ్యర్థులు సమర్పించిన కార్యక్రమాలు, ర్యాలీలు, ప్రదర్శనలు మరియు ఇతర కార్యకలాపాలను నిర్వహించడానికి అభ్యర్థనలను నోడల్ అధికారులు ఆమోదించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఈ అప్లికేషన్ మునుపటి వికేంద్రీకృత వ్యవస్థను భర్తీ చేస్తుంది మరియు అగ్నిమాపక, విద్య, పోలీసు, పర్యావరణం లేదా సిపిడబ్ల్యుడి విభాగం వంటి సంస్థలు ధృవీకరణ పత్రాలను అందించడం ద్వారా అభ్యర్థనలకు ఎటువంటి అభ్యంతరాలను జారీ చేయడానికి అనుమతిస్తుంది. https://suvidha.eci.gov.in/ ఆన్లైన్ పోర్టల్ ద్వారా సమర్పించవచ్చు. వన్ టైమ్ పాస్ వర్డ్, ఫోన్ నంబర్ ద్వారా ఈ యాప్ ను యాక్సెస్ చేసుకోవచ్చు. 2019లో ఈ యాప్ను విడుదల చేశారు.
- ఇండెక్స్ కార్డ్ – అనేది ఎన్నికల యొక్క తుది గణాంక నివేదికను ప్రాసెస్ చేసే ఒక అప్లికేషన్. ప్రింటెడ్ రికార్డులతో సరిపోల్చి, ఆర్వోలు, రాష్ట్ర ఎన్నికల ప్రధానాధికారి ధృవీకరించి, ధృవీకరించి, ఆ తర్వాత వెబ్సైట్లో ప్రచురిస్తారు.
- కౌంటింగ్ – ఓట్ల లెక్కింపు, చివరి నుంచి చివరి వరకు ప్రక్రియను పర్యవేక్షించడం, ఆర్వోల ద్వారా ఫలితాలను ప్రకటించడంలో ఎన్నికల అధికారులకు సహాయపడుతుంది.

ఎన్కోర్ అడ్మిన్ యాప్ను నిర్ణయాధికారులు (ఈసీఐ అధికారులు, సీఈఓ, డీఈవో, ఆర్వో) సిబ్బంది

మోహరింపును నిర్వహించడానికి, పర్యవేక్షించడానికి, లోపాలను ట్రాక్ చేయడానికి, ఎన్నికల పోలింగ్ను పర్యవేక్షించడానికి ఉపయోగిస్తారు. రియల్ టైమ్ ఈవెంట్స్, ఇన్సిడెంట్స్, సీవిజిల్ కేసులను ఈ యాప్ వివరిస్తుంది,ప్రతి సంఘటనకు సంబంధించిన బాధ్యతాయుతమైన అధికారులకు నోటిఫికేషన్ల ద్వారా తెలియజేస్తుంది.

చాలా వెబ్ అప్లికేషన్ లు PHP-లారావెల్ ఫ్రేమ్ వర్క్ (LAMP) (వెబ్/API కాంపోనెంట్), SSL భద్రతా ప్రోటోకాల్స్ మరియు AES-256 ఎన్ క్రిప్షన్ తో అభివృద్ధి చేయబడ్డాయి. అలాగే, ఇవి పుషర్లు, ఎస్ఎంఎస్ మరియు ఇ-మెయిల్తో సహా వివిధ రకాల నోటిఫికేషన్లను అనుమతిస్తాయి. ఆండ్రాయిడ్ అప్లికేషన్ల కోసం కోర్-జావా ప్రోగ్రామింగ్ లాంగ్వేజ్, ఆండ్రాయిడ్ స్టూడియో సిస్టమ్ సాఫ్ట్ వేర్ ను ఉపయోగించారు. సిటిజన్ విజిలెన్స్ – సీవిజిల్ అప్లికేషన్ (ఆండ్రాయిడ్, ఐఓఎస్)ను 2018, 2019లో తొలిసారి పరీక్షించగా ప్రస్తుతం కొన్ని రాష్ట్రాల్లో ఉపయోగిస్తున్నారు. లంచం లేదా అధికారిక కాలానికి వెలుపల ప్రచారం చేయడం వంటి ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి ఉల్లంఘనలను నివేదించడానికి మరియు ఆధారాలను అందించడానికి ఈ యాప్ పౌరులకు అధికారం ఇస్తుంది. 2019 పార్లమెంట్ ఎన్నికల సమయంలో 1,42,250 ఫిర్యాదులు అందాయి. ధృవీకరించబడిన 99% లో, 80% సరైనవని నిరూపించబడ్డాయి, ఇది మునుపటి గణాంకాలతో (20-25%) పోలిస్తే గణనీయమైన పెరుగుదల. రియల్ టైమ్ లో ఫోటోలు, ఆడియో లేదా వీడియో ఫుటేజీని క్యాప్చర్ చేయడానికి ఈ అప్లికేషన్ వినియోగదారులను అనుమతిస్తుంది (ప్రీలోడెడ్ మెటీరియల్స్ ఉపయోగించలేం). కెమెరాను ఆన్ చేసినప్పుడు ఈ యాప్ జియో ట్యాగింగ్ ఫీచర్ను అందిస్తుంది. సివిజిల్ ఇన్వెస్టిగేటర్ అని పిలువబడే జిఐఎస్ ఆధారిత మొబైల్ అనువర్తనాన్ని కలిగి ఉన్న ఫీల్డ్ యూనిట్లకు ఫిర్యాదులు కేటాయించబడతాయి, ఇది దాని సభ్యులకు లొకేషన్కు మార్గనిర్దేశం చేస్తుంది. క్షేత్రస్థాయి నివేదికను సంబంధిత రిటర్నింగ్ అధికారులకు పంపి నిర్ణయం తీసుకుంటారు. అది నిజమైతే తదుపరి చర్యల కోసం ఈసీఐకి చెందిన నేషనల్ గ్రీవెన్స్ పోర్టల్లో అప్లోడ్ చేసి, స్టేటస్ గురించి 100 నిమిషాల్లో పౌరులకు తెలియజేస్తారు. అనామక రిపోర్టింగ్ అనుమతించబడుతుంది.

ఎన్నికల చట్టం ఉల్లంఘనలపై విచారణ జరిపే ఈసీఐ, చీఫ్ ఎలక్టోరల్ ఆఫీసర్లు (సీ విజిల్ మానిటర్ యాప్ ద్వారా), జిల్లా ఎన్నికల అధికారులు, రిటర్నింగ్ అధికారులు, ఫ్లయింగ్ స్క్వాడ్లు, పోలీసులకు ఫిర్యాదులు అందుబాటులో ఉంటాయి. జిల్లా ఎన్నికల అధికారులు మరియు ఆర్వోలు అన్ని ఫిర్యాదులను రియల్ టైమ్ లో అనుసరించడానికి మరియు పరిశోధకుడు / ఫీల్డ్ యూనిట్ ద్వారా పంపబడిన కేసులపై నిర్ణయం తీసుకోవడానికి (డ్రాప్ / డిసైడ్ / ఎస్కలేట్) సివిజిల్ డిసైడర్ యాప్ / డ్యాష్ బోర్డ్ ను ఉపయోగిస్తారు. పరిశీలకులు తమ పరిధిలోకి వచ్చే కేసులను అనుసరించడానికి సివిజిల్ అబ్జర్వర్ యాప్ ను ఉపయోగిస్తారు. క్షేత్రస్థాయిలో బృందాల స్థానాన్ని (జీఐఎస్ క్యాప్చర్ టెక్నాలజీ కోసం గూగుల్ మ్యాప్ ఏపీఐ ఆధారంగా) చీఫ్ ఎలక్టోరల్ ఆఫీసర్లు, ఆర్వోలు, ఈసీఐ సీవీజిల్ పోర్టల్లో చూడవచ్చు. అనువర్తనాలు మరియు వాటి మాన్యువల్స్ ఆన్లైన్లో అందుబాటులో ఉన్నాయి. భౌగోళిక-స్థానం యొక్క ముఖ్యమైన పాత్రలలో ఒకటి ఉల్లంఘనను నమోదు చేయడం, భవిష్యత్తు అభియోగాలకు రుజువును అందించడం.

12.12 ముగింపు:

చివరగా, సాంకేతిక ఆవిష్కరణలు మరియు అభివృద్ధి చెందుతున్న మీడియా డైనమిక్స్ ద్వారా నడిపించబడుతున్న భారత ఎన్నికల ముఖచిత్రం లోతైన పరివర్తనకు లోనవుతోంది. ఎన్నికల కథనాలను

రూపొందించడంలో, సమాచారాన్ని వ్యాప్తి చేయడంలో, ఓటర్లను సమీకరించడంలో ప్రింట్, ఎలక్ట్రానిక్ మరియు సోషల్ ప్లాట్ఫామ్లలో ప్రసార మాధ్యమాల పాత్ర మరింత కీలకంగా మారింది. సాంప్రదాయ వార్తాపత్రికల నుండి డిజిటల్ సోషల్ నెట్వర్క్ల వరకు, ప్రతి మాధ్యమం ఎన్నికల ప్రక్రియకు ప్రత్యేకంగా దోహదం చేస్తుంది, ఓటర్ల అవగాహనలు, అభ్యర్థి వ్యూహాలు మరియు మొత్తం ప్రజాస్వామిక భాగస్వామ్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. అంతేకాక, భారత ఎన్నికల సంఘం (ఇసిఐ) కొత్త సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని స్వీకరించడం ఎన్నికల ప్రక్రియలో విప్లవాత్మక మార్పులను తీసుకువచ్చింది, ఇది మరింత అందుబాటులో, పారదర్శకంగా మరియు సమర్థవంతంగా మారింది. ఎన్కోర్ సిస్టమ్ వంటి వెబ్ మరియు స్మార్ట్ఫోన్ అనువర్తనాల అభివృద్ధి అభ్యర్థి మరియు ఎన్నికల నిర్వహణను నామినేషన్ నుండి ఫలితాల ప్రచురణ వరకు క్రమబద్ధీకరించింది. అంతేకాకుండా సీవిజిల్ అప్లికేషన్ వంటి పౌర కేంద్రీకృత కార్యక్రమాలు ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి ఉల్లంఘనలను రియల్ టైమ్ లో నివేదించడం ద్వారా ఎన్నికల సమగ్రతను నిర్ధారించడంలో పౌరులు చురుకుగా పాల్గొనే అధికారాన్ని కల్పించాయి. ఈ సాంకేతిక పురోగతి ఎన్నికల పరిపాలన యొక్క సామర్థ్యాన్ని పెంచడమే కాకుండా ఎన్నికల ప్రక్రియలో పౌరుల నిమగ్నత మరియు జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించింది. భారతదేశం డిజిటలైజేషన్ మరియు సాంకేతిక ఆవిష్కరణలను స్వీకరిస్తున్నందున, భారత ఎన్నికల భవిష్యత్తు మరింత ప్రజాస్వామ్యీకరణ, పారదర్శకత మరియు సమ్మిళితత్వానికి హామీ ఇస్తుంది. మీడియా మరియు సాంకేతిక పరిజ్ఞానం యొక్క శక్తిని ఉపయోగించడం ద్వారా, భారతదేశం తన ప్రజాస్వామ్య పునాదులను బలోపేతం చేయగలదు మరియు ప్రజల సంకల్పాన్ని ప్రతిబింబించే స్వేచ్ఛాయుత, నిష్పాక్షిక మరియు విశ్వసనీయమైన ఎన్నికలను నిర్ధారించగలదు.

12.13 సారాంశం:

ఎన్నికల ప్రక్రియలో సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, మీడియా అనుసంధానంతో భారత ఎన్నికల ముఖచిత్రం లోతైన మార్పులకు లోనైంది. ప్రచారం మరియు ఓటరు నిమగ్నత యొక్క సాంప్రదాయ పద్ధతులు అభివృద్ధి చెందాయి, డిజిటల్ ప్లాట్ఫారమ్లు మరియు కమ్యూనికేషన్ సాధనాలను ఉపయోగించే వినూత్న విధానాలకు దారితీశాయి. క్రౌడ్ ఫండింగ్ వేదికలు, డిజిటల్ ఫండ్ రైజింగ్ ప్రచారాలు మరియు బ్లాక్ చెయిన్ ఆధారిత విరాళాలు ఫండ్ రైజింగ్ ను ప్రజాస్వామ్యీకరించాయి, వివిధ నేపథ్యాల నుండి వచ్చిన అభ్యర్థులు ఆర్థిక వనరులను పొందడానికి మరియు మద్దతుదారులతో విస్తృత స్థాయిలో నిమగ్నం కావడానికి వీలు కల్పించింది. అంతేకాక, మొబైల్ ఫండ్ రైజింగ్ అనువర్తనాలు మరియు కార్పొరేట్ సోషల్ రెస్పాన్సిబిలిటీ విరాళాలు రాజకీయ విరాళాలకు అనుకూలమైన మార్గాలుగా ఆవిర్భవించాయి, ఇది దాతల ప్రవర్తన మరియు ప్రాధాన్యతల యొక్క మారుతున్న డైనమిక్స్ను ప్రతిబింబిస్తుంది. సమాంతరంగా, సభ్యత్వ రుసుములు మరియు చందా నమూనాలు మద్దతుదారులలో తమది అనే భావనను పెంపొందిస్తూనే రాజకీయ పార్టీలకు స్థిరమైన ఆదాయ మార్గాలను అందిస్తాయి. ఇంకా, డిజిటల్ మర్కండైజ్ అమ్మకాలు రాజకీయ చిహ్నాల ప్రజాదరణను క్యాష్ చేసుకుంటాయి, ఇ-కామర్స్ ప్లాట్ఫామ్ల ద్వారా నిధుల సేకరణ ప్రయత్నాలను పెంచుతాయి. ఈ నిధుల సమీకరణ కార్యక్రమాలతో పాటు, ఎన్నికల కథనాలను రూపొందించడంలో మరియు ఓటర్లను సమీకరించడంలో మీడియా కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. ప్రింట్ మీడియా రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ కు ఒక ప్రాథమిక సాధనంగా కొనసాగుతోంది, టెలివిజన్ మరియు రేడియోతో సహా ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా మిలియన్ల మంది ఓటర్లను చేరుకుంటుంది, ఇది వారి అవగాహనలను మరియు రాజకీయ చర్చను ప్రభావితం చేస్తుంది. సోషల్

మీడియా ప్లాట్ఫారమ్లు రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ కోసం ప్రభావవంతమైన సాధనాలుగా ఆవిర్భవించాయి, లక్ష్య ప్రకటనలు మరియు వ్యక్తిగతీకరించిన కంటెంట్ డెలివరీ సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఉన్న ప్రేక్షకులతో నిమగ్నం కావడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఎన్నికల కథనాలను రూపొందించడంలో మీడియా పాత్రతో పాటు, సాంకేతిక ఆవిష్కరణలు ఎన్నికల ప్రక్రియనే విప్లవాత్మకంగా మార్చాయి. ఓటరు నమోదు, అభ్యర్థి నామినేషన్, ఈవెంట్ అప్రూవల్స్, కౌంటింగ్ అసిస్టెన్స్, సిటిజన్ విజిలెన్స్ రిపోర్టింగ్ కోసం భారత ఎన్నికల సంఘం (ఈసీఐ) అప్లికేషన్ల సూట్ను రూపొందించింది. ముఖ్యంగా రిటర్నింగ్ అధికారులు, ఎన్నికల అధికారుల కార్యకలాపాలను క్రమబద్ధీకరిస్తూ అభ్యర్థి, ఎన్నికల నిర్వహణను ఈసీ వ్యవస్థ కేంద్రీకరిస్తుంది. ఎన్నికల ప్రక్రియలో పారదర్శకత, జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించడంతో పాటు ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళి ఉల్లంఘనలను నివేదించడానికి పౌరులకు సివిజిల్ అప్లికేషన్ అధికారం ఇస్తుంది. ఈ సాంకేతిక పురోగతి ఎన్నికల సామర్థ్యాన్ని మరియు పారదర్శకతను మెరుగుపరచడమే కాకుండా పౌరుల భాగస్వామ్యం మరియు నిమగ్నతను కూడా పెంచింది, శక్తివంతమైన మరియు భాగస్వామ్య ప్రజాస్వామ్యానికి భారతదేశం యొక్క నిబద్ధతను పునరుద్ఘాటించింది.

12.14 ముఖ్య పదకోశం :

క్రౌడ్ ఫండింగ్ :

వ్యక్తిగత దాతల నుండి ఆర్థిక మద్దతును సేకరించడానికి ఆన్లైన్ వేదికలను ఉపయోగించడం, నిధుల సేకరణ ప్రయత్నాలను ప్రజాస్వామ్యీకరించడం మరియు కింది స్థాయి వారితో సహా అభ్యర్థులకు విస్తృతమైన విరాళాలను పొందడానికి వీలు కల్పించడం.

డిజిటల్ ఫండ్ రైజింగ్ :

రాజకీయ ప్రచారాల కోసం విరాళాలు సేకరించడానికి సోషల్ మీడియా, ఇమెయిల్ మార్కెటింగ్ మరియు ప్రత్యేక వెబ్సైట్లు వంటి వివిధ ఆన్లైన్ ఛానళ్లను ఉపయోగించడం, విరాళాల ప్రక్రియను సౌకర్యవంతంగా మరియు అందుబాటులో ఉంచడం.

బ్లాక్ చెయిన్ ఆధారిత విరాళాలు :

క్రిప్టోకరెన్సీలలో విరాళాలను స్వీకరించడానికి బ్లాక్ చెయిన్ టెక్నాలజీని ఉపయోగించడం, విరాళాల ప్రక్రియలో పారదర్శకత, ట్రేసబిలిటీ మరియు భద్రతను అందించడం, మోసం లేదా అవినీతి ప్రమాదాన్ని తగ్గించడం.

మొబైల్ ఫండ్ రైజింగ్ యాప్స్ :

డిజిటల్ వాలెట్లు మరియు యూనిఫైడ్ పేమెంట్స్ ఇంటర్ఫేస్ (యుపిఐ) ద్వారా రాజకీయ ప్రచారాలకు శీఘ్ర మరియు సురక్షితమైన విరాళాలను సులభతరం చేసే మొబైల్ పరికరాలపై అనువర్తనాలు, దాతల మొబైల్-ఫస్ట్ ప్రవర్తనను ట్యాప్ చేస్తాయి.

కార్పొరేట్ సోషల్ రెస్పాన్సిబిలిటీ (సిఎస్ఆర్) విరాళాలు :

కార్పొరేట్ లాభాలలో కొంత భాగాన్ని రాజకీయ ప్రచారాలు మరియు ఎన్నికల కార్యకలాపాలకు మద్దతు ఇవ్వడానికి కేటాయించడం, తరచుగా సిఎస్ఆర్ ప్లాట్ఫామ్ల ద్వారా సులభతరం చేయడం, కార్పొరేట్ ప్రయోజనాలను రాజకీయ లక్ష్యాలతో అనుసంధానించడం.

డిజిటల్ మర్కండైజ్ సేల్స్ :

రాజకీయ చిహ్నాలు, నినాదాలకు ఉన్న ప్రజాదరణను ఆసరాగా చేసుకుని రాజకీయ ప్రచారాలకు నిధుల సమీకరణ కోసం ఈ-కామర్స్ ప్లాట్ ఫామ్ లు, డిజిటల్ మార్కెటింగ్ వ్యూహాల ద్వారా బ్రాండెడ్ సరుకులను విక్రయించడం.

ENCORE:

అభ్యర్థుల నామినేషన్లను ప్రాసెస్ చేయడానికి, ఈవెంట్ అప్రూవల్స్ను సులభతరం చేయడానికి, ఎన్నికల సమయంలో ఓటింగ్ శాతం మరియు కౌంటింగ్ను నిర్వహించడానికి ఎన్నికల కమిషన్ మరియు రిటర్నింగ్ అధికారులు ఉపయోగించే అభ్యర్థి మరియు ఎన్నికల నిర్వహణ వ్యవస్థ.

నోడల్ యాప్:

రాజకీయ పార్టీలు, అభ్యర్థులు సమర్పించిన ఈవెంట్ రిక్వెస్ట్లను ఆమోదించడం, వికేంద్రీకృత వ్యవస్థలను మార్చడం, సంబంధిత శాఖలు, అధికారులను భాగస్వామ్యం చేయడం ద్వారా ఆమోద ప్రక్రియను క్రమబద్ధీకరించడానికి కేంద్రీకృత వేదిక.

ఇండెక్స్ కార్డ్ :

ఎన్నికల తుది గణాంక నివేదికలను ప్రాసెస్ చేయడానికి మరియు ప్రచురించడానికి ఉపయోగించే అప్లికేషన్, ముద్రిత రికార్డులతో డేటాను సర్దుబాటు చేయడం మరియు ఎన్నికల ఫలితాలలో పారదర్శకత మరియు ఖచ్చితత్వం కోసం సమాచారాన్ని ధృవీకరించడం.

12.15 స్వీయ మదింపు ప్రశ్నలు :

1. భారత ఎన్నికలలో ఓటర్ల అవగాహనలను మరియు రాజకీయ చర్చను మీడియా ఎలా ప్రభావితం చేస్తుంది?
2. భారతదేశంలో ఎన్నికల ప్రక్రియను ఆధునీకరించడంలో కొత్త సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఎటువంటి పాత్ర పోషిస్తుంది?
3. క్రౌడ్ ఫండింగ్ ప్లాట్ ఫామ్ లు భారతదేశంలో రాజకీయ ప్రచారాల కోసం నిధుల సమీకరణను ఎలా ప్రజాస్వామ్యీకరించాయి?
4. భారత ఎన్నికలలో ఎన్.సి.ఆర్ వ్యవస్థ యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు మరియు ప్రయోజనాలు ఏమిటి?

5. భారత ఎన్నికలలో రాజకీయ కమ్యూనికేషన్ మరియు సమీకరణలను సోషల్ మీడియా ఎలా మార్చింది?

6. భారతదేశంలో ఎన్నికల సమగ్రతను నిర్ధారించడంలో సివిజిల్ వంటి సిటిజన్ విజిలెన్స్ యాప్లు ఎటువంటి ప్రభావాన్ని చూపుతాయి?

12.16 ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. Smith, J. A. (2010). *Political Campaigning Strategies: Theory and Practice.* Oxford University Press.

2. Patel, R. K. (2015). *Election Dynamics: A Comprehensive Analysis.* Cambridge University Press.

3. Kumar, S. (2018). *Social Media and Political Participation : Trends and Impacts.* Routledge.

4. Gupta, M. (2019). *Campaign Finance Reform : International Perspectives.* Sage Publications.

5. Sharma, A. (2020). *Media Influence on Electoral Behavior: A Comparative Study.* Palgrave Macmillan.

డా. కె. హరి బాబు